41 : 1

1

A MAGYAR
KERESKEDELMI JOG
KÉZIKÖNYVE

KÜLÖNÖS TEKINTETTEL A BIRÓI GYAKORLATRA
ÉS A KÜLFÖLDI TÖRVÉNYHOZÁSOKRA

ÍRTA

Dr NAGY FERENC

NYOLCADIK ÁTDOLGOZOTT KIADÁS

I. KÖTET

BUDAPEST
AZ ATHENAEUM IRODALMI ÉS NYOMDAI R.-T. KIADÁSA
1913

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

A KÉPVISELŐHÁZ KÖNYVTÁRA
5 SZ.
1914.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

6184. — Budapest, az Athenaeum részvénytársulat könyvnyomdája.

ELŐSZÓ A NYOLCADIK KIADÁSHOZ.

Kézikönyvem a jelen kiadással ismét tetemesen bővült. E gyarapodás nagy részét az előző kiadás óta keletkezett bírói határozatok teszik, melyeket ezúttal is munkámmal szerves kapcsolatba hoztam. Másik része az újabb bel- és külföldi törvényekre, rendeletekre és irodalomra esik. Különösen az új perrendtartás és az új vasuti üzletszabályzat, valamint a legújabb védjegytörvények okoztak lényegesebb változtatásokat. Emellett most is újból gondosan átvizsgáltam az egész anyagot s ismét többrendbeli úgy alaki, mint érdembeli javítást eszközöltem, főleg a kereskedelmi társaságok, a vétel, a fuvarozási és a biztosítási jog terén. Szóval rajta voltam, hogy munkám az elméletnek és gyakorlatnak továbbra is azt a szolgálatot nyujtsa, melyet eddig teljesített.

Budapest, 1913 május havában.

A szerző.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

TARTALOM-JEGYZÉK.

BEVEZETÉS.

Lap

1. §. A kereskedelmi jog fogalma, létjogosultsága, természete 1
2. §. A kereskedelmi jog története 9
3. §. A keresk. jog codificátiója és jelen állapota a külföldi államokban 14
4. §. A kereskedelmi jog története hazánkban 21
5. §. A kereskedelmi jog tárgya, vagyis a keresk. ügyek 28
6. §. A kereskedelmi ügyekben alkalmazandó jogszabályok forrásai 36
7. §. A kereskedelmi törvény és a kereskedelmi ügyekre vonatkozó egyéb törvények és rendeletek 38
8. §. A kereskedelmi szokások 44
9. §. Az általános magánjog 49
10. §. A kereskedelmi jog időbeli határai 52
11. §. A kereskedelmi jog területi határai 54
12. §. A kereskedelmi jog irodalma 60

ELSŐ RÉSZ.

Kereskedők és kereskedelmi társaságok.

ELSŐ CIM.

Kereskedők általában.

13. §. A kereskedő fogalma 66
14. §. A kereskedők fajai 73
15. §. A kereskedelmi társaságok mint kereskedők 74
16. §. Az állam mint kereskedő 76
17. §. A kiskereskedők 79
18. §. A kereskedés mint iparjogosítvány 87
19. §. A kereskedelmi üzlet 93
20. §. A kereskedelmi telep 101

MÁSODIK CIM.

Kereskedelmi cégjegyzékek.

21. §. A kereskedelmi cégjegyzékek fogalma, jelentősége, berendezése és tartalma 103
22. §. A kereskedelmi cégjegyzékek nyilvánossága 109
23. §. A cégjegyzékek és a bejegyzések jogi természete 111
24. §. A cégbejegyzések joghatálya 113

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

HARMADIK CIM.

Kereskedelmi cégek.

Lap
25. §. Cég és cégjog általában 117
26. §. A cég minősége 121
27. §. A cég bejegyzése és a cég aláírása 128
28. §. A cégbejegyzés elmulasztásának következményei 130
29. §. A cégbitorlás és a cégoltalom 134

Függelék a harmadik címhez.

30. §. A kereskedelmi jelzők, jelvények és védjegyek..... 138

NEGYEDIK CIM.

Kereskedelmi könyvek.

31. §. A könyvviteli kötelesség általában 149
32. §. A kereskedelmi könyvek berendezése és a könyvvitel kötelességét kiegészítő kötelességek 151
33. §. A kereskedelmi könyvek bizonyító ereje 154
34. §. A keresk. könyvek általi bizonyítás módja és a könyvek felmutatása 161

ÖTÖDIK CIM.

Cégvezetők és kereskedelmi meghatalmazottak.

35. §. A kereskedelmi meghatalmazás általában 165
36. §. A tulajdonképeni kereskedelmi meghatalmazottak 169
37. §. I. A cégvezető 173
38. §. II. A kereskedelmi meghatalmazott 182
39. §. III. A kereskedői utazó 187
40. §. IV. A vélelmezett kereskedelmi meghatalmazottak 191
41. §. A keresk. meghatalmazottak által kötött ügyletek jogi hatásai 194
42. §. Az álképviselő 199
43. §. A keresk. meghatalmazás kizárólagossága és az ú. n. versenytilalom 204
44. §. A kereskedelmi meghatalmazás átruházása és megszünése 207

HATODIK CIM.

Segédszemélyzet.

45. §. A keresk. segédszemélyzet fogalma, fajai és jogállása általában 211
46. §. A kereskedősegédek szolgálati viszonyai közelebbről 217

HETEDIK CIM.

Kereskedelmi társaságok általában.

47. §. A kereskedelmi és a magánjogi társaságok..... 228
48. §. A kereskedelmi társaságok fajai 233
49. §. A keresk. társaságok jogviszonyai és jogképessége általában.. 238
50. §. Az alkalmi egyesülések 243

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyülési Könyvtár (www.ogyk.hu)

NYOLCADIK CIM.

Közkereseti társaság.

Első fejezet. A társaság alakítása.

Lap

51. §. A közkereseti társaság fogalma és kellékei 250
52. §. A közk. társaság s az abban előforduló változások bejegyzése 254

Második fejezet. A társasági tagok egymásközti jogviszonyai.

53. §. Általában..... 257
54. §. A társasági vagyonra vonatkozó belső viszonyok 258
55. §. Különösen a tagok vagyonilletősége s a nyereség és veszteség megállapítása és felosztása 264
56. §. A társasági üzletvezetés 268
57. §. Egyéb jogok és kötelességek 273

Harmadik fejezet. A társaság jogviszonyai harmadik személyek irányában.

58. §. A társasági viszony joghatályának kezdete 276
59. §. A tagok felelőssége a társaság kötelezettségeiért 278
60. §. A közkereseti társaság képviselete 283
61. §. A társasági vagyon harmadik személyek irányában 288

Negyedik fejezet. A társaság feloszlása s az egyes tagok kilépése.

62. §. A társaság feloszlásának okai és bejegyzése 291
63. §. A felbontási kereset és a magánhitelező felmondási joga 295
64. §. Az egyes tagok kiválása a társaságból 299

Ötödik fejezet. A társaság felszámolása.

65. §. A felszámolás fogalma és hatása a társasági viszonyokra 303
66. §. A felszámolók..... 306
67. §. A felszámolók hatásköre és teendői 309

Hatodik fejezet. A társasági tagok elleni keresetek elévülése.

68. §. 315

KILENCEDIK CIM.

Betéti társaság.

69. §. A betéti társaság fogalma és viszonya a közkereseti társasághoz 319
70. §. A betéti társaság alakítása és bejegyzése 322
71. §. A betéti társaság belviszonyai 324
72. §. A betéti társaság külviszonyai 326
73. §. Feloszlás és kiválás, felszámolás, keresetelévülés..... 331

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

TIZEDIK CIM.

Részvénytársaság.

Első fejezet. Általános határozatok.

Lap

74. §. A részvénytársaság fogalma és főelemei 333
75. §. A részvénytársaság alapítása s jogi állása általában 344
76. §. A részvénytársaság alapításának tételes feltételei 348
77. §. 1. Az alaptőke biztosítása..... 349
78. §. 2. Az alapszabályok megállapítása és az alakuló közgyülés.. 358
79. §. 3. A társaság bejegyzése és közzététele..... 365
80. §. Az alapítási feltételek meg nem tartásának jogi következményei 368

Második fejezet. A részvényesek jogviszonyai.

81. §. A részvényesek jogviszonyai általában 373
82. A részvényesek jogai a társasági vagyonban 376
83. Elsőbbségi és törzsrészvények. Elsőbbségi kötvények 381
84. §. A részvények átruházása 385
85. §. A részvényesek joga a társasági ügyek intézésében való részvételre és ellenőrzési jogaik 389
86. §. A részvényesek kötelezettségei 397

Harmadik fejezet. Közgyűlés.

87. §. A közgyűlés fogalma, összehívása, határozatképessége és határozathozatala 400
88. §. A közgyűlés hatásköre 405
89. §. Az alapszabályok módosítása és az alaptőke felemelése és leszállítása 409
90. §. A közgyűlési határozatok bírói ellenőrzése és a cégjegyzékben való bevezetése 416

Negyedik fejezet. Igazgatóság és felügyelő-bizottság.

91. §. Az igazgatóság fogalma, szervezete és bejegyzése 419
92. §. Az igazgatóság hatásköre és kötelességei 424
93. §. A felügyelő-bizottság 433
94. §. Az igazgatóság és felügyelő-bizottság felelőssége 437
95. §. A részvénytársaság egyéb közegei 441

Ötödik fejezet. A részvénytársaság feloszlása.

96. A feloszlás okai, bejegyzése, közzététele és a hitelezők felhívása 444
97. §. A részvénytársaság felszámolása 447
98. §. Különösen az egyesülés 451

Hatodik fejezet. Külföldi részvénytársaságok.

99. §. Általános elvek 454
100. §. A külföldi részvénytársaságok által teljesitendő feltételek és kötelességek. 456

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

Hetedik fejezet. Büntető határozatok.

Lap

101. §. 461

TIZENEGYEDIK CIM.

Szövetkezetek.

101*a*. §. Bevezetés 467

Első fejezet. Általános határozatok.

102. §. A szövetkezetek fogalma és jellege 468
103. §. A szövetkezetek fajai 475
104. §. A szövetkezetek szabályozása és jogi állása általában 478
105. §. A szövetkezetek alakítása 481

Második fejezet. A tagok jogviszonyai egymásközt és harmadik személyek irányában.

106. §. A szövetkezet vagyona, a tagok üzletrészei és a nyereség és veszteség felosztása 489
107. §. A szövetkezeti tagok felelőssége 494
108. §. A szövetkezeti tagok kiválása 498

Harmadik fejezet. Közgyűlés, igazgatóság és felügyelő bizottság.

109. §. Közgyűlés 503
110. §. Igazgatóság és felügyelő bizottság 505

Negyedik fejezet. A szövetkezet feloszlása.

111. §. A feloszlás okai, bejegyzése és a hitelezők felhivása 506
112. §. A szövetkezet felszámolása és a társasági vagyon felosztása.. 508

Ötödik fejezet. A szövetkezeti tagok elleni keresetek elévüléséről.

113. §. 510

Függelék a tizenegyedik címhez.

A gazdasági és ipari hitelszövetkezetek.

113*a*. §. Az 1898 : XXIII. t.-c. célja és berendezése 512
113*b*. §. A gazdasági és ipari hitelszövetkezetek alakítása és jogviszonyai 515
113*c*. §. Az Országos központi hitelszövetkezet 519

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

RÖVIDITÉSEK.

K. T. = Kereskedelmi törvény.
V. T. = Váltótörvény.
Pp. = Uj perrendtartás.
Tervezet = A keresk. törvény tervezete Apáthy Istvántól.
Értekezl. jk. = A kereskedelmi törvény tervezetének tárgyalására összehivott értekezlet jegyzőkönyvei.
R. T. = Rendeletek Tára.
C. = M. kir. Curia.
L. I. = A kir. Curia volt legfőbb itélőszéki osztálya.
S. = A kir. Curia volt semmitőszéki osztálya.
B. T. = Budapesti királyi itélőtábla.
K. V. T. = Budapesti kereskedelmi és váltótörvényszék.
Hb. = Hatásköri bíróság.
Tb. = Budapesti tőzsdebíróság.
D. = Döntvénytár.
H. D. = Hiteljogi döntvénytár.
B. D. = Büntetőjogi döntvénytár.
K. D. = Közigazgatási döntvénytár.
M. Ig. D. = Curiai döntvények, közzétette a »Magyar Igazságügy« szerkesztősége.
M. = Márkus, Felsőbíróságaink elvi határozatai.
Jogt. K. = Jogtudományi Közlöny.
P. T. = Polgári törvénykezés. A »Büntetőjog tára« melléklapja.
J. = »A Jog« c. jogi hetilap.
Ü. L. = Ügyvédek Lapja.
K. J. T. = Keresk. jog és ismeretek tára.
T. É. = Tőzsdei értesítő.
Közg. Ért. = Közgazdasági Értesítő. Kiadja a keresk. minisztérium.
K. J. = Keresk. jog főszerk. Grecsák Károly.
Ig. K. = Igazságügyi Közlöny.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

BEVEZETÉS.

1. §.

A kereskedelmi jog fogalma, létjogosultsága, természete.

I. A viszonyok, melyek a kereskedelemből származnak, más élethivatások viszonyaival nagy részben azonosak s ennyiben azok a jogszabályok, melyeket ezek általában uralnak, a kereskedelemre is alkalmazhatók. Ezen viszonyok mellett azonban a kereskedelem számos oly viszonyt is hoz létre, melyek más élethivatásokból származó viszonyoktól eltérő, különös jelleggel bírnak, sőt a kereskedelmi forgalmon kívül elő sem fordulnak. Ezek számára eltérő, különös jogszabályok szükségesek.

A kereskedelemre vonatkozó e különös jogszabályok összessége a »kereskedelmi jog«. Hogy azonban erről oly értelemben beszélhessünk, aminőre gondolni szokás, ha a jogszabályok bizonyos csoportját egységes fogalommal jelöljük meg s a jogtudomány külön ágának tekintjük, nem szabad megállapodni ama ténynél, hogy a kereskedelemre nézve különös jogszabályok léteznek, hanem figyelemmel kell lennünk e különös jogszabályok alkotásának módjára is. Ez lényegileg kétféle. Mindenekelőtt lehetséges, hogy, valamint más gazdasági ágakra, pl. a földmívelésre, úgy a kereskedelemre vonatkozó különös jogszabályok is minden belső kapcsolat nélkül, az általános köz- és magánjogi szabályok között állíttatnak fel. De történhetik a kereskedelemre vonatkozó jogszabályok alkotása az általános köz- és magánjogi szabályoktól egészen elkülönítve is és pedig olyképen, hogy azok egységes, önálló jogrendszert képeznek, amely az általános köz- és magánjogtól alapjellegében, vezérelveiben is különbözik; minek következtében a kereskedelemből eredő oly viszonyok is sajátos elbírálás alá esnek, melyek az általános köz- és magán-

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

jog viszonyaival azonosak. Csak az utóbbi esetben beszélhetünk tulajdonképen kereskedelmi jogról, mely alatt tehát a kereskedelemre vonatkozó sajátos jogszabályok összességét értjük, amennyiben azok az általános köz- és magánjogtól különvált, önálló jogrendszert képeznek.[1])

II. A keresk. jog, mint önálló jogrendszer, létjogosultsága [2]) különböző okokban gyökerezik. Már maga az a körülmény igazolja annak létezését, hogy a kereskedelemből eredő különös jogviszonyok és intézmények sokkal számosabbak és sokkal bensőbb összefüggésben állanak egymással, hogysem azoknak elhelyezése az általános köz- és magánjogi rendszerekben célszerű volna. Még nagyobb fontossággal bír, hogy a kereskedelemnek egészen más jellege van, mint a többi élethivatásoknak s hogy ennélfogva oly különös igényeket támaszt a jogrend irányában, melyeket az általános köz- és magánjog kielégíteni vagy nem képes, vagy nem akar. A kereskedelem mindenekelőtt sokkal mozgékonyabb, ruganyosabb, mint más foglalkozások. Ez okból idegenkedik a nehézkes, hosszadalmas jogi alakszerűségektől s hajlandó az ezekben rejlő biztosítékokat a kölcsönös hit és bizalom *(bona fides, Treu und Glauben)* s a méltányosság elveivel helyettesíteni. Másfelől a kereskedelemben oly sűrű az érintkezés s annyi ember jut általa egymással összeköttetésbe,[3]) hogy lehetetlen minden egyesnek külön érdekét tekintetbe venni, hanem elkerülhetlenné válik az egyesek érdekeit a forgalom érdekeinek alárendelni, ami ismét az általános köz- és magánjogban többnyire nélkülözhető különös szigor, egyszerű és könnyű, de annál szabatosabb formák alkal-

---

[1]) Ez az önálló jogrendszer azonban nem kell hogy akár egészen, akár túlnyomóan egységes törvénybe legyen foglalva. Sokáig a keresk. jog törvényesítve egyáltalában nem volt, hanem csak szokásban létezett s jelenleg sem alapul egyedül törvényen. De azért a kereskedelemre vonatkozó szokásjogi szabályok is közös és sajátos elveken alapulnak.

[2]) Sokszor tárgyalt kérdés. V. ö. különösen: *Goldschmidt* Handbuch des Handelsrechts I. köt. 3., 33., 37., 38. §§. és Revue de droit international II. köt. 357. s k. l.; *Cohn G.* Drei rechtswissenschaftliche Vorträge. Heidelberg, 1888. (44—75. l.); *Beslay* Commentaire du Code de commerce I. Paris, 1867. (bevezetés); *Thaller* Annales de droit commercial 6. köt.; *Vivante* Archivio giuridico 39. köt. és Annales de droit commercial 7. köt.: *Manara* Contro un codice unico delle obbligazioni. Torino, 1893. stb.

[3]) »Forgalom tömegessége«, »tömegüzem«: l. *Szászy-Schwarz G.* Jogállam VI. évf. 327. l., Parerga 369. l.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

mazására vezet.[4]) Jellemzi továbbá a kereskedelmet, hogy gyorsan símul az élet folyton változó felfogásához s mindig elől jár az emberi haladás eredményeinek értékesítésében és felhasználásában. Ennek megfelelően a jogi felfogás változásai is a kereskedelmi világban sokkal hamarább jutnak kifejezésre, mint a közönséges polgári életben, s a haladás szülte új viszonyok és intézmények a kereskedelemben nyerik először a megfelelő jogi szabályozást.[5]) Ez hozza egyúttal magával, hogy a kereskedelem nem engedi magát megköttetni a törvényhozástól s oly előkelő helyet követel a szokásban nyilvánuló közvetlen jogalkotás számára, minőt a törvényhozás az általános köz- és magánjog terén ritkán hajlandó adni. A kereskedelem végre egész lényegében egyetemes jellegű, kozmopolitikus élethivatás; nemzeti sajátságok benne mutatkoznak legkevésbbé s általa ápoltatnak leggyengébben. Következésképen a jogban is lehetőleg nemzetközi összhangzásra és egyenlőségre törekszik, amit a közönséges jog körében szintén nehezebben tud elérni, mint ha attól külön van választva. E törekvés folytán újabban már a keresk. jog egyes fontosabb ágaira nézve nemzetközi egyezmények létesültek s gyakori tanácskozmányok tartattak.[6])

---

[4]) Ezt tapasztaljuk különösen az értékpapiroknál, első sorban a váltónál, melyet épen a kereskedelem fejlesztett ki.

[5]) Innen van, hogy az általános magánjog sokszor vesz kölcsönt a keresk. jogtól, miután meggyőződik, hogy az utóbbi által kifejlesztett szabályok a magánjog viszonyaira is célszerűen alkalmazhatók. Ily módon a keresk. jog mint az általános magánjog előharcosa szerepel. V. ö. *Riesser* Der Einfluss handelsrechtlicher Ideen auf den Entwurf eines bürg. Gesetzbuches für das deutsche Reich. Stuttgart, 1894.

[6]) Igy már 1874-ben jött létre Bernben az »általános postaegylet« (1875: VIII. tc.), amely 1878-ban »egyetemes postaegyesület« nevet nyert (1879: XIV. tc.) s később többször módosíttatott és kiegészíttetett (l. alább 7. §. 9. j.); — 1875-ben Sz.-Pétervártt a nemzetközi távirdaegyezmény (1875. évi LVI. tc.); — 1883-ban Párisban az ipari tulajdonjog (szabadalmak, védjegyek, cégek, minták) oltalma iránt kötött nemzetk. egyezmény, melyhez újabban Magyarország is csatlakozott (1908: LII. tc. l. alább 30. §.); — 1886-ban Bernben a szerzői jog oltalma tárgyában kötött nemzetk. egyezmény (1896. párisi pótegyezmény), amelyhez Magyarország még nem csatlakozott (l. hozzá: *Ranschburg V.* A szerzői jog nemzetközi védelmére alkotott berni egyezmény vonatkozással Magyarországra. Bpest, 1901.); — 1890-ben a Bernben megkötött nemzetközi egyezmény a vasúti árúfuvarozás iránt (l. alább 177. §.); — 1910-ben Bruxelles-ben a tengeri segély- és mentésre s a hajóösszeütközésekre vonatkozó s Magyarország nevében

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

III. A keresk. jog, mint önálló jogrendszer, túlnyomóan a kereskedelemből eredő magánjogviszonyokra nézve fejlődött ki. Maga a keresk. jog is ennélfogva t ú l n y o m ó a n m a g á n j o g. Kivételesen azonban a keresk. jogban magánjogi szabályok mellett közjogi természetű szabályok is vannak; így különösen törvénykezési,[7]) közigazgatási (közrendészeti) és büntetőjogi szabályok. Ez áll a m a g y a r k e r e s k e d e l m i j o g r ó l is, amint az legnagyobb részben a magyar kereskedelmi törvényben (rövi-

Szerző által aláírt egyezmények (l. alább 7. §.), melyek a tengerjog több más kérdésére nézve további kiegészítést fognak nyerni; — legújabban 1912-ben Hágában a nemzetközi v á l t ó j o g r a vonatkozó s Magyarország nevében szintén *Szerző* által aláírt egyezmény, mely még becikkelyezésre vár s melyet a c s e k k j o g iránti egyezmény fog követni. Ismételt nemzetközi tanácskozmányok tartattak nevezetesen az 1873-ban alapított *Institut de droit international*, az ugyanazon évben alapított *International Law Association* (1908-ban Budapesten) és a tengerjog egységesítésének hathatósabb előmozdítása érdekében 1897-ben Belgiumban alapított *Comité maritime international* kebelében, melynek más államokban (1902 óta nálunk is) fiókegyletei vannak; továbbá a belga kormány kezdeményezése és vezetése mellett 1885-ben Antwerpenben és 1888-ban Bruxellesben tartott congressusokon (l. *Actes* du Congrès international de droit commercial d'Anvers. Bruxelles-Paris 1886. és *Actes* . . . de Bruxelles. U. o. 1889.), a r é s z v é n y t á r s a s á g i é s s z ö v e t k e z e t i j o g-ra nézve 1889-ben és 1900-ban Párisban (l. *Congrès* international des sociétés par actions. Compte rendu sténographique. Paris, 1890. és 1900.), s 1910-ben Bruxellesben (Documents du Congrès juridique international des sociétés par actions et des sociétés coopératives de Bruxelles 1910. 2. köt. Louvain, 1910.) Legújabban Berlinben egyesület alakult a v é d j e g y j o g nemzetközi egyenlősítése céljából (nálunk 1912-ben fiókbizottság) stb.

[7]) A keresk. jog rendszerének kiegészítő részét képező törvénykezési szabályok azonban rendszerint nem merítik ki a keresk. ügyekben követendő különleges törvények. szabályokat, hanem ilyenek még a keresk. jog rendszerén kívül is szoktak lenni. Eredetileg ugyan az anyagi keresk. joggal kapcsolatban fejlődött ki külön k e r e s k. b í r á s k o d á s; de ez a szoros kapcsolat anyagi és alaki jog között később többnyire megszünt, még amennyiben külön keresk. bíráskodás egyáltalában fenmaradt. A keresk. törvények vagy egészen mellőzik a keresk. bíráskodást (így különösen a német K. T.), vagy ha tartalmaznak is arra vonatkozó intézkedéseket (mint nevezetesen a f r a n c i a *Code de commerce* IV. könyve s már annak elődje: az 1673. évi *Ordonnance du commerce)*: ezek inkább csak a keresk. bíróságok szervezetét és hatáskörét tárgyazzák, míg az eljárás a törvénykezési jog kiegészítő része. (Így Franciaországban a *Code de procédure civile*-nek, II. könyv 25. fej.) Nálunk is a keresk. bíráskodás a K. T.-en kívül szabályoztatott s amennyiben még fennáll (l. köv. jegyz.), nem a keresk. joghoz, hanem a polg. törvénykezéshez tartozik, melynek körében mint kivétel szerepelt, bár külön rendeletben tartalmaztatik. L. alább 7. §.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

dítve : K. T.) foglaltatik s elsősorban ennek alapján a jelen munka tárgya.[8]) A magyar K. T. azonban még oly szabályokat is tartalmaz, melyek nemcsak az általános magánjogban szabályozott viszonyokkal azonos viszonyokra vonatkoznak, hanem magukkal az eme viszonyokat tárgyazó magánjogi szabályokkal is azonosak. Ezek a keresk. jog, mint sajátos jogszabályokat magában foglaló jogrendszer, körébe elvileg nem tartoznak ugyan, de minthogy a keresk. törvényben tartalmaztatnak s alakilag csak a kereskedelemből eredő viszonyokra nézve irányadók : [9])

---

[8]) A keresk. eljárásra a jelen munka épen azért nem terjed ki, mert az nem a keresk. jog kiegészítő alkatrésze. Egyes vonatkozásokban azonban tekintetbe fogjuk venni. A keresk. bíróságokról és azok hatásköréről l. egyébiránt *Szerző* A polgári törvénykezés rendje Magyarországon I. köt. 119., 148., 156., 275. l. és Magy. Igazságügy 23. köt. 99. s k. l., *Zsögöd B.* M. Igazs. 18. köt. 1. s k. l. és 22. köt. 197. s k. l. s a külön keresk. bíráskodásról általában *Ziskay Antal*-nak a VI. magyar jogászgyűlés elé terjesztett véleményét, e jogászgyűlés tárgyalásait, *Szerző* M. Igazs. 25. köt. 265. s k. l., *Indokolás* a magy. polg. perrendt. előadói tervezetéhez. Budapest, 1893. 8—11. l., *Gallia B.* A keresk. bíráskodás és a polg. perrendtartás. Jogászegyl. Ért. Új f. I. köt. 11. füz. 1910. A képviselőház elé 1902-ben terjesztett perrendt. törvényjavaslat a külön kereskedelmi hatáskört és peres eljárást, kivévén a vidéki járásbíróságoknál, fentartotta. Az igazságügyi bizottság azonban mellőzte s az 1907-ben és 1910-ben újonnan beterjesztett javaslatok s ez utóbbi alapján megszavazott új perrendtartás : 1911 : I. tc. is elejtették, megszüntetvén a budapesti keresk. és váltótörvényszéket is. A keresk. és váltóügyekre, eltekintve a meghagyásos eljárástól váltó, keresk. utalvány, kötelezőjegy és csekk alapján (Pp. IX. cím) csak annyiban van külön tekintet, amennyiben a budapesti kir. törvényszék kebelében külön keresk. szakosztály állíttatik fel (1912. évi LIV. tc. 84. §.) s a kir. tábláknál és a kir. Curiánál külön tanácsok vannak. E mellett fenhagyattak a budapesti árú- és értéktőzsde, valamint a vidéki termény- és gabonacsarnokok külön bíróságai (Id. t. 24. §.). A perenkívüli keresk. eljárásra nézve l. alább 7. §. V. ö. általában *Magyary G.* Magyar polgári perjog. Bpest, 1913.; *Baumgarten N.* Az új polg. perrendtartás és a kereskedelem. Jogászegyl. Ért. Új f. 44. füz.

[9]) De habár az általános magánjogi viszonyokra a K. T. intézkedései alakilag nem terjednek ki, a magyar bíróságok mégis helyesen járnak el, midőn magánjogi törvény vagy szokás hiányában legközvetlenebbül a K. T. általános jellegű szabályai szerint ítélnek, épen annak folytán, mert ezek különös keresk. természettel nem bírnak. Fel lehet tételezni, hogy a törvényhozás e szabályokat mint általánosan helyeseknek ismerteket állította fel, s ennélfogva az általános magánjog szabályozásánál is kimondotta volna. Ennyiben helyes, amit *Zlinszky Imre* mond, hogy a K. T. »hazai kötelmi jogunk egyik forrását képezi«. L. A magyar magánjog mai érvényében. Budapest, 1880. 366. l., *Reiner J.* által átdolgozott 8. kiadás 1902. 561. l.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

azok a tételes magyar keresk. jog rendszerének kiegészítő alkatrészei.[10])

IV. Jóllehet a keresk. jog az általános magánjogtól különvált önálló jogrendszer, s jóllehet mint ilyen még sajátos vezérelveket is ural, a keresk. jog ennek dacára az általános magánjoggal nem áll ellentétben, hanem ennek csak á g a. Nem mondható ugyan, hogy kivétel az általános magánjog alól, nem kivételes jog *(jus singulare)*, de mégis csak k ü l ö n ö s jog *(jus speciale)*, mely, habár mint ilyen a maga szűkebb körében époly önálló rendes szabály *(jus generale)*, mint az általános magánjog tágabb alkalmazási körében,[11]) mégis az általános magánjogban találja alapját és kiegészítését.[12]) T e r ü l e t i érvényesség tekintetében azonban épen fordított a viszony. Míg ugyanis az általános magán-

---

[10]) Az ok, amiért a K. T.-be általános magánjogi szabályok is felvétettek, az volt, hogy a tulajdonképeni Magyarországon az általános magánjog egészben véve codificálva nincs, s kívánatosnak mutatkozott, az általános magánjogviszonyokkal azonos némely viszonyokat addig is, míg a magyar polgári törvénykönyv létrejön, legalább a kereskedelemre nézve törvényesen szabályozni. De történt ily szabályok felvétele abból a célból is, hogy a magyar korona országaiban az általános magánjog terén létező különbségek a kereskedelemből eredő viszonyokra nézve (amelyekre, mint alább látni fogjuk, az általános magánjog is alkalmaztatik), elháríttassanak. Ez utóbbi szempont jogosultsága a magyar polgári törvénykönyv létrejötte után is fenmarad, tekintve, hogy ennek hatálya Horvát-Szlavonországokra nem fog kiterjedni.

[11]) Épen azért a keresk. jog terén nemcsak kiterjesztő, azaz oly magyarázatnak van helye, melynél a törvény szavait a törvényhozó szándékának megfelelőleg tágabb értelemben vesszük, hanem ellentétben a »kivételes« joggal (ellenk. *Szászy-Schwarz G.* Jogállam VI. évf. 324. l., Parerga 366. l.), h a s o n s z e r ű s é g n e k *(analogia)* is, azaz szabad a K. T. szabályait oly hasonló esetekre is alkalmazni, melyekre a törvényhozó nem gondolt, de amelyek azonos jogi elvre *(ratio juris)* vezethetők vissza. Példa: **C.** 762/91. (D. Új f. 29., 46. l.) Magától értetődik azonban, hogy a hasonszerűség a keresk. jog terén is csak annyiban alkalmazható, amennyiben ez a törvényhozó kifejezett vagy felismerhető akaratával nem ellenkezik. A keresk. jog terén is vannak kimerítő *(taxativ)* és kivételes rendelkezések, melyek más, bár hasonló esetekre ki nem terjeszthetők.

[12]) Ez általánosan el van ismerve. V. ö. még alább 5. és 9. §§. Csak egy nevezetesebb munkában találjuk kifejtve azt a nézetet, hogy a keresk. jog a magánjoggal egészen párhuzamos, egyenrangú jog. Ez a francia *Delamarre et Lepoitvin* Traité théorique et pratique de droit commercial I. köt. 37. s köv. l. Szerintük a magánjog a keresk. ügyekben legfeljebb annyiban alkalmazható, amennyiben ez a kereskedelem érdekeinek és a méltányosságnak megfelel (71. l.). De ezt a franciák sem követik.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

jog terén Horvát-Szlavonországoknak autonómiája van, addig a keresk. jog a magyar korona országaira nézve közös ügy, mely mint ilyen a közös magyar törvényhozás és kormány hatáskörébe tartozik.[13]) És pedig akkor is, ha az illető törvény vagy rendelet nem az egész magyar korona területére vonatkozik, hanem csak részleges hatályú.[14]) Bizonyos közösség a keresk. jog terén

---

[13]) V. ö. 1868 : XXX. tc. 9., 31., 43. és 48. §§. A kereskedelmi bíráskodás ellenben nem lévén alkatrésze a keresk. jognak, nem közös ügy, minélfogva a keresk. eljárás Horvát-Szlavonországokban külön van szabályozva az 1876. október 3-án kelt törvényben és 1875. december 8. báni rendeletben s a horvát-szlavon bíróságok keresk. ügyekben is önállóan ítélnek. A keresk. jog egységének a magyar korona területén ez semmi esetre nem felel meg. Kívánatos volna legalább közös legfőbb törvényszék felállítása kereskedelmi és váltóügyekben, aminőt Szerző már 1876-ban hozott javaslatba (l. Jogtud. Közlöny 1876. évf. 34—36. sz.). Kivétel a tengerjogkiszolgáltatása, amely közös ügy s Horvát-Szlavonországokra nézve is kizárólag a fiumei törvényszékhez és járásbírósághoz, illetve a magyar felebbviteli bíróságokhoz tartozik. V. ö. 1868. évi XXX. tc. 48. §., 1871. szept. 14-én kelt min. eln., igazsm. és báni rend. (R. T. 274. l.) 3. §., keresk. elj. rend. 6. és 7. §§. és hozzá: C. 124/1910. (HD. IV. 200 l.) eltérő kikötés ellen. Az 1912 : LV. tc. az új perrendtartást a tengerészeti ügyekre is kiterjeszti.

[14]) Akár csak a tulajdonképeni Magyarországra vonatkozik (ami különösen azt jelenti, hogy az ilyen törvény meghozatalánál is szavaznak a horvát-szlavon képviselők), akár csak Horvát-Szlavonországokra (vagyis az ilyen törvény vagy rendelet sem hozható a horvát-szlavon országgyűlés illetve bán által). Előbbi azonban vitás s az ellenkező felfogás, melyet régebben *Szerző* is vallott (l. Magyar Igazságügy XXIII. 202. l.) s újabban *Szászy-Schwarz G.* követ (Jogállam VI. 410. l., Parerga 382. l.), támogatást nyer abban, hogy a magyar országgyűlés a tulajdonképeni Magyarország számára már több oly törvényt hozott, melyek a kereskedelmi és váltójogra vonatkoznak, anélkül, hogy azoknak meghozatalánál a horvát-szlavon képviselők részt vettek volna. Pl. 1877 : VIII. tc. az 1868 : XXXI. tc. módosításáról (ennek folytán hasonló külön horvát törvény is 1877. dec. 8.), 1877 : XX. tc. a gyámsági és gondnoksági ügyek rendezéséről (7. §.), 1877. évi XXII. tc. a kisebb polg. peres ügyekben követendő eljárásról (46. §.), 1881 : XVII. tc. csődtörvény (257. s k. §§. a szövetkezetek csődjéről, ennek folytán hasonló külön intézkedések a horvát csődtörvényben), 1883 : XXV. tc. uzsoratörvény (16. §.), 1886 : VII. tc. közjegyzői novella (23., 24. §§.). Azonban az 1868 : XXX. tc. 9. §-a a keresk. és váltóügyekre nézve semmi megkülönböztetést nem tesz, holott épúgy tehette volna, mint az ugyanazon szakaszban említett »állami utak és folyók«-ra nézve, melyek csak annyiban nyilvánítottatnak közöseknek, amennyiben »Magyarországot s Horvát-Szlavon- és Dalmátországokat közösen érdeklik«. A magyar államegység eszméjének is jobban felel meg,

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

Ausztriával is létezik, amennyiben t. i. egyes keresk. ügyek szabályozása csak Ausztriával közös egyetértésben, illetve egyforma elvek szerint történhetik.[15]) Végül kiemelendő, hogy a keresk. jog, mint különös jog, egyáltalában nem kizárólag egy külön társadalmi rendnek: a kereskedői osztály joga. A kereskedelmi jognak alávetve, annak alanya lehet épúgy akárki, mint az általános magánjognak, természetes és jogi személyek egyaránt.[16]) Alanyi tekintetben tehát a keresk. jog az általános magánjoggal párhuzamos jogrendszer s a keresk. jog alkalmazása egyedül attól függ, vajjon valaki oly viszonyba lép-e, melyet a keresk. jog a maga körébe von? Vannak ugyan oly szabályok is, melyek kizárólag a kereskedői osztályra vonatkoznak; de ezek a keresk. jognak csak kisebb részét képezik.[17])

---

ha a megkülönböztetés nélkül közöseknek nyilvánított ügyek a tulajdonképeni Magyarországra nézve sem választatnak szét. L. még alább 9. §. és *Zsögöd* Magy. Igazságügy XXII. 322. l.

[15]) Ilyen ügyek voltak eredetileg: a tengerjog, a vasúti üzletszabályzat, a házalókereskedés, a szabadalmi, védjegy- és mustraoltalom, a posta- és távirdaügy. V. ö. vám- és keresk. szövetség: 1867: XVI. tc. és egészben véve egyformán 1878: XX. tc. 6., 8., 15., 17., 18. c., illetve 1887. évi XXIV. tc. A szabadalmak és használati mustrák oltalmára vonatkozó közösséget azonban megszüntette már az 1893: XLI. tc. Az 1907. okt. 8-án kötött és az 1908: XII. tc. által becikkelyezett új keresk. és forgalmi szerződés szerint pedig megszünt a közösség a tengeri magánjogra és meg nem egyezés esetére a kikötői rendtartásra és a teng. rendtartásra a hajószemélyzet szolgálati viszonyait illetőleg (Zárjegyzők. a VII. cikkhez), a házalásra, a védjegy- és mustraoltalomra és a posta- és távirdaügyre nézve is. Közös még az osztrák-magyar bank, amely a K. T. alól kivétel; v. ö. 1878: XXV., 1887: XXVI., 1899: XXXVII. és 1911: XVIII. tc. — Az Ausztriával való ezen közösség azonban a bíró előtt nem jön kérdésbe. Neki a rendesen kihirdetett törvényt alkalmaznia kell, ha az előírt egyetértés létesítése meg sem kísértetett. V. ö. 1869: IV. tc. 10. §. és hozzá: *Szerző* id. m. 10. §.

[16]) Történetileg véve ugyan a keresk. jog mint rendi jog keletkezett (l. a köv. §-t), de már igen korán mutatkozik törekvés a keresk. jognak és a keresk. bíróságoknak a nemkereskedőket is alávetni, ha kereskedőkkel peres viszonyba lépnek. Az újabb törvényhozások pedig nagy mértékben oly viszonyokat és ügyleteket is vonnak a keresk. jog alá, melyekben kizárólag nemkereskedők vesznek részt. L. alább 114. §.

[17]) A K. T. szerint a nemkereskedők különösen négy irányban esnek a keresk. jog alá: 1. amennyiben bizonyos ügyletek nemkereskedők részéről is keresk. ügyleteknek vannak minősítve (ú. n. tárgyilagos keresk. ügyletek: K. T. 258. §., l. alább 115. §.); — 2. amennyiben, ha az ügylet csak kereskedő részéről képez is keresk.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

2. §.

A kereskedelmi jog története.[1])

I. Jóllehet egyes ókori népek: a babyloniak és assyrok, a phoenikiaiak, a karthagóiak, a görögök és később a rómaiak kiterjedt kereskedést folytattak: az ókorban önálló keresk. jog még sem képződött. Igy nevezetesen nem található a jog nagymestereinél, a rómaiak-nál. Kétségtelen ugyan, hogy a régi *jus civile* mellett az idegenekkel való forgalomból különösen görög befolyás alatt kifejlődött *jus gentium* túlnyomóan kereskedelmi természetű volt; de ez nem vált ki mint különös jogrendszer, hanem általános forgalmi jog volt, mely csak kivételesen tartalmazott oly szabályokat, melyek kizárólag a kereskedelemből eredő viszonyokra alkalmaztattak. Még kevésbbé lehet szó külön keresk. jogról a jelzett dualizmus összeforrasztásával kifejlesztett classikus római jogban. A rómaiak gondolkodásmódjának nem felelt meg a különböző hivatások igényeit különleges szabályok által kielégíteni, hanem inkább arra törekedtek, hogy a jogi fogalmaknak oly tág és elvont alakot adjanak, mely a legkülönbözőbb életviszonyokra is talált. Emellett épen a forgalmi életet szabályozó római kötelmi jog oly szabadelvű és annyira egyetemes jellegű volt, hogy a kereskedelem külön jog szükségét valóban nem érezhette, amire a legjobb bizonyíték, hogy midőn utóbb önálló jogot vívott ki magának, ezt ugyancsak a classikus római jog

---

ügyletet (ú. n. alanyi keresk. ügyletek: K. T. 259., 260. §§., l. alább 116., 117. §§.), az arra vonatkozó szabályok rendszerint mégis a másik félre is alkalmaztatnak (K. T. 264. §., l. alább 118. §.); — 3. amennyiben bizonyos, közvetlenül ugyan csak a kereskedőkre nézve felállított szabályok a kereskedővel szerződő félre is kihatással bírnak, amilyenek pl. a cégbejegyzés hatályára, a keresk. könyvek bizonyító erejére és a keresk. meghatalmazásra vonatkozó szabályok; — 4. amennyiben a nemkereskedők keresk. társaságokban vesznek részt. Ezenkívül figyelembe veendő, hogy a K. T. már a kereskedő fogalmát is úgy állítja fel, hogy az alá igen sokan esnek, akik a társadalmi élet felfogása szerint nem számíttatnak a kereskedők közé. L. alább 13. §.

[1]) V. ö. különösen *Goldschmidt* id. m. 3. kiad. I. köt. 1. füz. Universalgeschichte des Handelsrechts. Stuttgart, 1891. Az első munka (csak ez a kiadás), mely a keresk. jog történetét kimerítően és megbízható forrástanulmányok alapján tárgyalja, de, sajnos, befejezetlen maradt. Újabban l. *Huvelin* L'histoire du droit commercial. Paris, 1904., *Schaube* Handelsgeschichte der romanischen Völker. München-Berlin, 1906.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

elveivel építette ki.[2]) Már a későbbi császárság alatt alkotott jogszabályokról ezt nem lehet mondani; különösen a római birodalomnak kelet-rómaivá történt átalakulása óta mindinkább a szabad forgalmat korlátozó irány kap lábra s a jogérvényesítés alakja is oly változást szenved, mely a hitel követelményeinek nem felel meg. Még rosszabbá válik azonban a kereskedelem helyzete a nyugati részekben. A népvándorlás korszakában jóformán egészen szünetelvén, csak nehezen ébred fel ismét a X—XI. század körül; további kifejlődésében pedig majdnem leküzdhetlen akadályokba ütközik, melyek között a jogrend hiányossága, a jogi oltalom gyengesége nem az utolsó helyet foglalja el. De amennyiben az újonnan megismert római jog alapján és az egyház befolyása alatt rendezettebb igazságszolgáltatás keletkezik is, az mégis oly lassú, szövevényes, formalisztikus, hogy a kereskedelemnek nem sok haszna van belőle, míg különösen az egyház kamatvételi tilalma annál súlyosabban nehezedik reá, minél nagyobb éberséggel ügyelnek fel még a világi bíróságok is annak megtartására.[3]) Ily mostoha körülmények között a kereskedelem fejlődése bizonyára ismét megakadt volna, ha nem sikerül neki oly eszközöket feltalálni, melyek az őt környező és csekély erejével közvetlenül le nem dönthető akadályok ellensúlyozására szolgáltak. Az ebbeli törekvésből keletkezett különösen a v á l t ó, mely nemcsak a közlekedési nehézségek és a nagy pénzkülönbségek mellett alig eszközölhető pénzküldés helyettesítésére, hanem a kamatvételi tilalmak megkerülésére is alkalmasnak bizonyult.[4]) Azonkívül még számos más kereskedelmi intézmény képződött

---

[2]) Mai nap is a keresk. jog sokkal közelebb áll a római joghoz, mint az újabb tételes magánjogi törvényhozásokhoz, minélfogva a római jog a keresk. jog kiegészítése szempontjából kiváló fontossággal bír. A keresk. jogot átható *bona fides* (l. az előbbi §-t) is a római jogban gyökerezik. *Stein L.* szerint (Gegenwart u. Zukunft der Rechts- u. Staatswissenschaften 242. l.), ez lett volna épen az egyedüli kereskedelmi jogi tétel a római jogban, ami azonban nagy tévedés.

[3]) Bármily nagy jelentősége volt is azonban a kamatvételi tilalomnak s az annak alapján keletkezett ú. n. u z s o r a e l m é l e t-nek a közép- és újkori kereskedelemre nézve, mégis túlzás azt állítani, hogy a keresk. jog és különösen a váltó lényegesen annak befolyása alatt fejlődött ki, amint azt *Endemann* Die nationalökonomischen Grundsätze der kanonischen Lehre 1863. és Studien in der romanisch-kanonistischen Wirtschafts- und Rechtslehre 1879—83. teszi. V. ö. *Goldschmidt* id. m. 140—141. l.

[4]) A váltó keletkezéséről l. közelebbről *Szerző* Váltójog 6., 10. §§.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

és vívott ki magának elismerést.[5]) De sikerült a kereskedelemnek a közönséges jogintézményeket is a maga érdekeinek megfelelőleg alakítani. Minthogy azonban befolyása nem terjedt annyira, hogy elveinek általános érvényt szerezzen, kénytelen volt beérni azzal, hogy azok legalább saját körében jussanak győzelemre, ami különösen az által vált lehetségessé, hogy magának oly bíróságokat teremtett, melyekben a kereskedők ítéltek. Igy vált el a középkorban a közönséges jogtól a külön keresk. jog különleges intézményeivel és a kereskedelem sajátos jognézeteivel. Lassan, fokozatosan fejlődött, míg végre a kereskedelem nagyobb fellendülésével és kiterjedésével önálló jogrendszerré nőtte ki magát.

II. A keresk. jog kifejlődését különösen két tényező segítette elő. Az egyik a középkori kereskedelem erős testületi szervezete. A középkori kereskedelem épúgy, mint az akkori társadalom általában, rendi jellegű volt. Csak azt ismerték el rendes kereskedőnek, aki a kereskedők által általában vagy a hasonló üzlettel bírók által alakított testületek, collegiumok (céhek) tagja volt. Ezek a testületek számos kiváltsággal ruháztattak fel s önválasztotta előljáróik (többnyire u. n. *consulok)* által kiterjedt autonómiát gyakoroltak : statutumokat alkottak s a tagok fölött bíráskodtak is.[6]) Minthogy pedig épen a nevezetesebb és hatalmasabb városok, mint Olaszországban : *Velence, Genova, Pisa, Amalfi, Firenze, Lucca, Siena, Milano, Bologna ;* Franciaországban : *Marseille, Lyon, Montpellier, Paris ;* Spanyolországban : *Barcellona, Valencia, Bilbao ;* Németországban a *Hanza* városok

---

[5]) Igy nevezetesen : a keresk. védjegyek és azoknak oltalma, a kettős könyvvitel, az alkuszi intézmény, a betéti társaság alapja : az ú. n. *commenda*, a közkereseti társaság őse : az ú. n. *compagnia* s ennél a cég, a rendeletre és bemutatóra szóló papirok általában, a kölcsönös követelések és tartozások felszámítására szolgáló *scontratio*, a bizományi ügylet, a közraktárak, a biztosítási ügylet stb. *Goldschmidt* id. m. egész rendszerét adja a középkori (román) keresk. jognak.

[6]) A kereskedői előljárók *consul* elnevezése alapján a keresk. bíráskodás még újabb időben is consuláris bíráskodásnak (különösen Franciaországban : *justice consulaire, tribunaux consulaires)* neveztetik. Ettől azonban különböző a mai értelemben vett consulok bíráskodása a keleti államokban, mely nálunk most az 1891 : XXXI. tcikkben van szabályozva (meghosszabbítás : 1907 : LVII., 1910 : VII., 1912 : VI. tc.). V. ö. *Lers V.* A konzuli bíráskodás intézménye. Budapest, 1904. *Consulnak* egyébiránt a középkorban a városi előljárók is neveztettek, azonkívül voltak külön consulok a tengeri ügyekben : *consules maris.*

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

lényegileg kereskedelmi jelleggel bírtak: e körülmény magával hozta azt, hogy a kereskedői testületek nemcsak döntő befolyást gyakoroltak a városi ügyekben, hanem szokásaik és statutumaik lassanként közönséges városi joggá emelkedtek.

A másik tényező, mely a keresk. jog kifejlődésére nagy befolyást gyakorolt: a v á s á r o k. A vásárok a középkori kereskedelem gyúpontjai voltak, melyeken a különböző nemzetek kereskedői összegyűltek s melyekre annyival nagyobb szükség volt, minél rosszabbak voltak a közlekedési viszonyok, minél kevésbbé volt tehát lehetséges, hogy a kereskedők egymással és a vevőközönséggel sűrübben érintkezzenek. E vásárok nemcsak adásvételek eszközlésére, hanem egyúttal, sőt részben kizárólag, a kereskedők időközi kölcsönös követeléseinek és tartozásainak kiegyenlítésére szolgáltak, ami különösen a váltó segítségével történt, mely nagyobb kifejlődését épen a vásároknak köszöni.[7]) Kiváltképen a francia vásárok emelkedtek nemzetközi jelentőségre, így nevezetesen a *champagnei* [8]) és később a *lyoni* vásárok. Befolyásuk a kereskedelem kifejlődésére még azáltal is emelkedett, hogy a fejedelmek nagy kiváltsággal ruházták fel, melyek közül a legfontosabbak a vásári bíráskodást is gyakorló vásári hatóságok *(custodes,* később *conservatores nundinarum, magistri de nundinis; conservateurs, gardes, maîtres de foires)* felállítására és a vásári követeléseknek tetemes előjogokban, nevezetesen gyors eljárásban és szigorú, a személyfogságra is kiterjedő, végrehajtásban való részesítésére vonatkoztak.[9])

III. A keresk. jog ős- és főforrása a kereskedők szokása *(consuetudo, stylus mercatorum, uso, usancia),* azaz: a keresk. jog eredetileg lényegileg s z o k á s j o g volt,[10]) s ez a jellege később

---

[7]) V. ö. *Szerző* id. m. 10. §.

[8]) A champagnei vásárok következő négy városban tartattak: *Lagny-sur-Marne, Bar-sur-Aube, Provins* és *Troyes.* Az első kettőben évenként egy-egy, az utóbbiakban kettő-kettő. Mindegyik hat hétnél tovább tartott s egymást az év különböző szakaszaiban felváltották, úgy hogy a *Champagne* ekként mintegy állandó vásár- és fizetési hely volt. A XIV. század közepétől fogva azonban hanyatlásnak indulnak. V. ö. *Bourquelot* Etudes sur les foires de Champagne. Mémoires présentés par divers savants à l'Académie des inscriptions et belles-lettres 2. série, tome V. Paris, 1865. I. rész. 75. s k. l.; *Huvelin,* Essai historique sur le droit des marchés et des foires. Paris, 1897.

[9]) V. ö. különösen a váltókövetelésekre nézve *Szerző* id. m. 9. §.

[10]) »*Le droit commercial a été établi par la coutume constante des commerçants.*« Ezt állítja fel kiindulási tételképen a keresk. jog története körül

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

csak annyiban változott, amennyiben a szokás által létrehozott jogszabályok bírósági döntvényekbe,[11]) valamint a már említett kereskedői testületek és városok statutumaiba mentek át, melyek gyakran fejedelmi jóváhagyást is nyertek.[12]) A törvényhozás csak a XVI. század közepe felé kezdi figyelmét a keresk. jog szabályozására fordítani; csak a XVII. század második felében találkozunk először kiterjedtebb törvényhozási munkálatokkal s csak a XIX. század hozott létre oly nagyszabású rendszeres törvénykönyveket, melyek a kereskedelemből eredő viszonyokat többékevésbbé kimerítően szabályozzák. Jóllehet azonban a keresk. jog mai napság első sorban a törvényhozó akaratán nyugszik, a szokás jelenleg is a keresk. jog terén kiváló és sokkal nagyobb szerepet játszik, mint ez az általános magánjog terén tapasztalható (v. ö. alább 6. és 8. §§.).

Végül még a keresk. jog következő fejlődésmenetére utalunk:

Addig, míg a keresk. jog lényegileg szokásjog volt, a vezérszerepet annak kifejlesztésében Olaszország vitte. Az olasz városok statutumai, az olasz keresk. bíróságok döntvényei zsinórmértékül szolgáltak egész Európában s a keresk. jog irodalma is Olaszországban vette kezdetét s talált először tekintélyes képviselőket. Amint azonban a keresk. jog megszünt túlnyomóan szokásjog lenni s mindinkább codificatio tárgyává tétetett: a vezérszerep kiragadtatott Olaszország kezéből s átment Franciaországra. Ezé az érdem, hogy első volt a keresk. jog önálló, kimerítő törvényesítésében; később pedig, különösen a *Code de commerce* megalkotása óta, oly hegemóniát gyakorolt a keresk. jog terén, hogy a legtöbb állam csak arra szorítkozott, miszerint a francia törvényhozás eredményeit több-kevesebb módosítás mellett átvegye. Csak legújabb időben állt be ismét némi fordulat s nyertek különösen az északi államok, első sorban Németország, irányadó jelentőséget.

---

nagy érdemeket szerzett *Fréméry* Études de droit commercial. Paris, 1832. 2. fejezet.

[11]) Leghíresebbek voltak a *genovai* törvényszék döntvényei, melyek e cím alatt: »Decisiones Rotae Genuae de mercatura et pertinentibus ad eam« először (?) Genovában 1582-ben *Bellonius* által adattak ki.

[12]) Az olasz statutárius keresk. jogra nézve l. különösen: *Lattes* Il diritto commerciale nella legislazione statutaria delle città Italiane. Milano, 1884. és Studii di diritto statutario 1887.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

3. §.

A kereskedelmi jog codificatiója és jelen állapota a külföldi államokban.[1])

Minthogy a keresk. jog codificatiója leginkább Franciaország és Németország körül csoportosult, melyek a többi nemzeteknek mintául szolgáltak, első sorban ezen két állam, azután betűrendben a többi európai állam, végül az Európán kívüli államok keresk. jogát fogjuk röviden tekintetbe venni. A hazai keresk. jog történetéről külön a következő szakaszban lesz szó.

I. Franciaország. Eltekintve némely, a keresk. törvénykezést szabályozó XVI. századbeli törvénytől, az összes, különösen anyagi keresk. jog kiterjedtebb szabályozása először XIV. Lajos és *Colbert* minisztersége alatt történt és pedig 1673-ban a szárazföldi *(Ordonnance du commerce),*[2]) 1681-ben a tengeri keresk. jog *(Ordonnance de la marine)* szabályozása. Bármily nagy jelentőséggel bírtak azonban e törvények, sokáig a folyton emelkedő kereskedelem igényeit kielégíteni nem tudták s a keresk. jog újabb és behatóbb szabályozása mindinkább szükségessé vált. Ez hosszabb előkészületek után I. Napoleon alatt az általá-

---

[1]) Legpontosabb, bár részben már meghaladott összeállítás *Goldschmidt* id. Handbuch I. kötetében (2. kiad.). Gyüjtemény a keresk. törvényekről kivonatosan és összeegyeztető módon *Antoine de Saint-Josephtől*: Concordance entre les codes de commerce étrangers et le c. de comm. français. Paris, 1844. (2. kiad. 1851.); teljes, úgy eredeti mint fordított szövegben *Borchardt Oskartól*: Die geltenden Handelsgesetze des Erdballs, 5 köt. és 3 pótlék. Berlin, 1883—1896. 3. kiadás 14 kötetben a váltó- és csődjog bevonásával és a bírói eljárás ismertetésével s irodalommal: *Kohler* és mások által az egyes országok szakférfiainak közreműködésével szerkesztve. Berlin, 1906—1912. (Magyarország: *Lévy B.*-től s külön (!) Horvát-Szlavonország *Vrbanić F.* és *Čupović K.*-tól); francia kiadás *Ch. Lyon-Caen*, angol kiadás *T. E. Scrutton* vezetése alatt. — Ezenkívül l. *Annuaire de législation étrangère*, kiadva a párisi Société de législation comparéetól (1872 óta), az ezt kiegészítő *Annuaire de législation française* (1881 óta) és a *Goldschmidt* s másoktól kiadott *Zeitschrift für das gesammte Handelsrecht.* Különösen a régibb tengerjogi törvényeket összegyűjtötte: *Pardessus* Collection des lois maritimes antérieures au XVIII-ème siècle. 6 köt. Paris, 1828—1845. Az újabb tengerjogi törvényhozást l. részletesen *Desjardins*nél: Traité de droit comm. maritime. Paris, 1878—90. IX. köt. A váltótörvényekről l. *Szerző* Váltójog 11—13. §§.

[2]) »*Code Savary*«-nak is neveztetik, főszerkesztője: *Savary Jacques* (1622—1690) után. Műveit l. alább 12. §.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

nos polgári jog és törvénykezés szabályozásával kapcsolatban történt. Az 1807-ben megalkotott keresk. törvénykönyv: *Code de commerce,* mely a váltójogot, a tengerjogot, a csődjogot, valamint részben a keresk eljárást is szabályozza s mely számos más országba is behozatott, valamennyi későbbi keresk. törvénynek pedig mintául szolgált: 1808. január 1-én lépett hatályba,[3]) később azonban tetemes módosításokat szenvedett. Igy különösen a csődjogra vonatkozó részében az 1838. május 28. és az 1889. március 4. törvények, a keresk. társaságokra vonatkozólag az 1867. július 24., az ezt módosító 1893. augusztus 1. s több újabb törvény által stb.;[4]) a tengerjogra nézve az 1874. dec. 10., 1885. júl. 10. (tengeri jelzálog) és 1885. aug. 12. t. által.

II. Németország. A keresk. jog egyes német államok részéről a XVIII. század vége óta (így különösen Poroszországban az 1794. évi *Landrecht*ben), egész Németországra nézve egységesen ellenben csak legújabban codificáltatott. A közös német keresk. jog codificatiója, némely korábbi kisérletektől eltekintve, 1857-ben indult meg, mely évben az egyes német államok képviselői a keresk. törvény fölötti tanácskozás végett Nürnbergben összegyűltek.[5]) A tanácskozmány, mely később a tengerjog fölötti értekezlet végett Hamburgba tétetett át, 1861-ig tartott s eredménye az általános német keresk. törvénykönyv: *Allgemeines Deutsches Handelsgesetzbuch,* mely az egyes német államokban külön-külön mint partikuláris törvény léptettetett hatályba, 1871-ben azonban német birodalmi törvénnyé emeltetett s mint ilyen 1872-ben Elszász-Lotharingiába is behozatott. E törvénykönyv, mely eltérőleg a franciától, sem a váltó- és csődjogot,

---

[3]) Életb. törvény: 1807. szept. 15. A *Code de comm.* előmunkálatait l. *Locré* Législation civile, commerciale et criminelle de la France. Paris, 1827—32. I., XVII—XX. kötet és Esprit du C. de comm., 10. kötet. Paris, 1807—13. (2. kiadás, 4 kötet, 1829.).

[4]) A *Code de commerce*-t módosító és kiegészítő törvények és rendeletek gyűjteményét l. *Paulettől*: Code annoté du commerce et de l'industrie. Paris, 1891. és *Dalloz* Code de commerce suivi des lois commerciales, industrielles et ouvrières etc. 4. kiad. Paris, 1905.

[5]) A tanácskozmány alapjául a porosz kormány által kidolgozott javaslat szolgált: Entwurf eines Handelsgesetzbuch's für die Preussischen Staaten. Nebst Motiven. Berlin, 1857. (kiterjedt a biztosítási, a csődjogra és a törvénykezésre is). A tanácskozmány jegyzőkönyveit közzétette *Lutz:* Protokolle der Kommission zur Berathung eines Allg. D. Handelsgesetzbuches. 9 kötet. Würzburg, 1858—1863.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

sem a keresk. törvénykezést nem öleli fel, egyike a legkitűnőbb törvényhozási alkotásoknak s a később keletkezett keresk. törvényekre irányadó befolyást gyakorolt. Egyes részei azonban később módosítás alá vétettek és kiegészítést nyertek: így különösen az 1870. június 11-én s az ennek helyébe lépett 1884. július 18-án kelt részvénytársasági, az 1868. július 4-én s az ezt helyettesítő 1889. május 1-én kelt szövetkezeti törvény, a korlátolt felelősségű társaságokról szóló 1892. április 20-án kelt törvény, az 1895. június 15-én kelt belvízhajózási t. és az 1896. június 22-én kelt tőzsdetörvény (módos. 1908. máj. 30.) által. A német polgári törvénykönyv megalkotása folytán pedig a K. T. teljes reviziója vétetett foganatba, melynek eredményeképen 1897. május 10-én új keresk. törvény: *Handelsgesetzbuch für das Deutsche Reich* tétetett közzé,[6]) amely a polgári törvénykönyvvel együtt 1900. január 1-én lépett hatályba.[7]) Újabban hozzájárult még az 1901. május 12. t. a biztosítási vállalatokról, az 1901. június 19. t. a kiadói ügyletről, az 1908. március 11. csekktörvény, az 1908. május 30. t. a biztosítási szerződésről, melynek folytán az új K. T.-nek a tengeri biztosításra vonatkozó intézkedései is módosíttattak, az 1904. júl. 6. t. a kereskedőbíróságokról (Kaufmannsgerichte).

III. A u s z t r i á b a n a keresk. jog egyes részei már a XVIII. században nyertek törvényes rendezést; így különösen az 1717-ben és 1763-ban kelt keresk. és váltó-rendtartás: *Merkantil- und Wechselordnung* és az 1734-ben kelt bukási rendtartás: *Fallitenordnung* által. Később az olasz tartományokba, Dalmáciába, déli Tirolba és Krakkóba a francia K. T. hozatott be. Az 1862. december 17-én kelt törvény Ausztria összes tartományaiban

---

[6]) Tengerjogi részéről magyar commentár: *Pavlović Márk* A német keresk. törvénykönyv IV. könyve (tengeri kereskedelem). 3 kötet. Temesvár, 1903—1905.

[7]) V. ö. Einführungsgesetz zum Hgb. für das Deutsche Reich l. c. Kivételt képezett a keresk. segédszemélyzetre vonatkozó I. könyv 6. fej., amely már 1898. január 1-én lépett életbe. A fenti időponttól fogva a részvénytársaságokról szóló külön törvény hatályát vesztette. A szövetkezetekről és korlátolt felelősségű társaságokról szóló, valamint a belvízhajózási törvény fennmaradt ugyan, de az életb. törvény 10., 11. és 12. c. ezekre nézve is többrendbeli módosítást és kiegészítést tartalmaz, felhatalmaztatván a birodalmi kancellár, hogy a nevezett törvényeket ezekhez képest új szövegben tegye közzé (13. c.), ami 1898. május 20-án történt. A tőzsdetörvény is némi módosítást szenvedett (14. c.).

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

a német keresk. törvénykönyvet léptette életbe, kivételével azonban a tengerjogot szabályozó ötödik könyvnek, mely helyett külön szabályok léteznek (l. alább 7. §.). Az alkuszokról szóló 7. cím helyett: 1875. április 4. alkusztörvény, a segédszemélyzetről szóló 6. cím helyett 1910. január 16. törvény. A társasági jog kiegészítést nyert az 1873. április 9-én kelt szövetkezeti törvény (ehhez: 1903. t. a szövetkezetek felülvizsgálatáról), a korlátolt felelősségű társaságokról szóló 1906. március 6. törvény és az ipari és keresk. részvénytársaságokra nézve 1899. szept. 20-án kiadott miniszteri szabályzat *(Regulativ)* által. Tőzsdetörvény: 1875. április 1., legújabban módosítva és kiegészítve az 1903. január 4. törvény által. Közraktári törvény: 1889. április 28. Csekktörvény: 1906. április 3.

IV. Belgium. 1808-ban egyidejűleg, mint Franciaországban, melyhez akkor tartozott, a francia K. T. hozatott be, mely sokáig változatlanul állt érvényben. Ez azonban az 1851. április 18-án kelt új csődtörvénytől, valamint a törvénykezés reformja folytán tett módosításoktól eltekintve, 1855-ben gyökeres revizió alá vétetett, melynek eredménye 1867-től 1891-ig nyolc külön törvényben tétetett közzé (1872. május 20. váltójog, 1873. május 18. keresk. társaságok, 1874. jún. 13. biztosítási jog, 1879. aug. 21. tengerjog, 1891. aug. 25. fuvarozási jog). A társasági jog azonban az 1886. május 22-én kelt törvény által ismét módosíttatott, hasonlólag a tengerjog az 1902. június 12. és 1908. február 10. t. által.

V. Bulgária. Azelőtt török K. T. 1897. május 29. új K. T. életbelépett 1898. január 1/13.[8]) és külön 1908. január 6. t. a tengeri kereskedelemről.

VI. Görögország. Keresk. törvény: *Νόμος ἐμπορικός*. Kelt 1835. május 1-én s 1866-ban a jóni szigeteken is behozatott. Majdnem szószerinti fordítása a francia keresk. törvénykönyvnek. Új K. T. 1910. április 17/30., életb. jul. 1/14.

VII. Luxembourg. Francia K. T., későbbi módosításokkal. 1872. törvény a keresk. kölcsönökről, 1871. biztosítási törvény.

VIII. Monaco. Keresk. törvény 1877. november 5. Majdnem szó szerint francia Code de comm. az újabb módosításokkal.

IX. Montenegro. Legújabb időig külön keresk. t. hiá-

[8]) Francia kiadás *Pavlitist*ől. Philippopol. 1898. Közvetlen forrásai a magyar K. T. és V. T., valamint az olasz és román K. T.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

nyában polgári jog. 1910. jan, 22. külön K. T.[8a]) Tengerjogra nézve a berlini szerződés 29. cikke értelmében a Dalmáciában érvényes jog (1879 : VIII. tc.).

X. Nagybrittánia. Egységes keresk. törvénykönyv itt nem létezik. Csak egyes részei a keresk. jognak vannak törvényhozásilag szabályozva. Igy különösen a társasági jog az 1862. augusztus 7-én kelt társasági törvény : *Companies Act* által, mely számos későbbi törvény által sok módosítást szenvedett (nagyobb mértékben 1900. és 1907.),[9]) minek folytán az 1908. dec. 21. t. (8 Edward VI. ch. 69.) : *Companies Consolidation Act* az érvényben álló szabályokat összefoglalta,[10]) az 1876. augusztus 11-én és az ennek helyébe lépett 1893. szeptember 12-én kelt szövetkezeti törvény *(Industrial and Provident Societies Act)*, az 1890. évi és 1907. évi *Partnerships Act* és az 1909. dec. 3. t. által a biztosítási társaságokról ; a tengeri keresk. jog az 1854. évi *Merchant Shipping Act* által, amelynek helyébe az 1894. évi augusztus 25-én kelt hasoncímű törvény lépett (újabb módosítás 1906) és az 1906. dec. 21. t. által a tengeri biztosításról *(Marine Insurance Act)* ; a váltójog az 1882. évi *Bills of Exchange Act* által, mely a *csekk*-re is kiterjed ; a vétel az 1893. évi törvény *(Sale of Goods Act)* által stb. Amennyiben ily különös törvények nincsenek, a kereskedelemből eredő viszonyok elbírálásánál a közönséges polgári jog *(common law)* mellett az általános keresk. szokás *(law merchant, custom of the merchants)*, tengeri ügyekben az egyetemes jellegű európai tengerjog *(general maritime law)* [11]) szolgál jogforrásul. A skót- és irhoni jogállapot, valamint az angol gyarmatok joga a tulajdonképeni angol jogtól sokban különbözik.

XI. Németalföld. 1811. francia K. T. Később ennek helyébe az 1838. április 10-én közzétett s még jelenleg is hatályban levő keresk. törvénykönyv ; *Wetboek van Koophandel* lépett, mely 1842-ben Limburgba is behozatott, de újabban revizió alá vétetett. 1896-ban külön szövetkezeti törvény.

[8a]) L. Annuaire de législ. étr. 40. köt. 477. l.

[9]) Az 1900. törvényről l. Annuaire de législation étrangère. 1900. 71. s k. l. és *Schirrmeister* Die englische Actiennovelle vom 8. August 1900. Berlin, 1901.

[10]) Összesen 17 társasági törvény foglaltatott össze, azonkívül még 11 törvénynek a részvénytársaságokra vonatkozó intézkedései kebelezteték be. V. ö. *Hemmant* The Companies (Consolidation) Act. 1908. 3. kiad. London, 1909. Bevezetés.

[11]) V. ö. *Szerző* Magyar tengerjog c. akadémiai székfoglaló. Budapest, 1894. 6 l.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

XII. Olaszországban a jogállapot az olasz egység helyreállításáig igen különböző volt. Némely államban a francia K. T. állt változatlanul érvényben, míg másokban önálló, bár teljesen a most említett törvényen nyugvó keresk. törvények alkottattak. Ilyen volt különösen az 1842. december 30-án közzétett sardiniai keresk. törvénykönyv, mely később az 1865. június 23-án kelt s egész Olaszországban érvényben volt keresk. törvénykönyvnek alapul szolgált. Utóbbi azonban revizió alá vétetvén, helyébe 1883. január 1-től fogva az 1882. április 2-án kelt törvény alapján némi változtatással október 31-én közzétett új keresk. törvény: *Codice di commercio del regno d' Italia* lépett, amelyen a német K. T. befolyása tapasztalható.

XIII. Oroszországban a keresk. jog az 1835. január 1-én hatályba lépett orosz törvénytár: *Swod Sakonow* XI. részében van szabályozva, mely többször az időközben történt változtatásokkal közzététetett. Jelenleg 1903. évi kiadás.[12]) Ez azonban a Keleti-tenger melletti tartományokra és Bessarábiára csak kisegítő forrásképen, Lengyelországra pedig, ahol 1809-től fogva a francia K. T. áll érvényben, csak kivételesen terjed ki; míg Finnországban régibb svéd törvények s újabb külön törvények (1873. tengerjogi törvény) vannak érvényben. 1901 dec. 21. szabályzat a részvénytársaságok közgyűléseiről és ellenőrzéséről.[13])

XIV. Portugália. Keresk. törvénykönyv: *Codigo commercial portuguez* 1833. szeptember 18-áról, melyet 1889. január 1-től fogva az 1888. évi június 28-án szentesített keresk. törvény váltott fel.[14]) 1894. július 12. rend. a bankok- és részvénytársaságokról, 1901. április 11. t. a korlátolt felelősségű társaságokról.[15])

XV. Románia. Az 1840-ben kelt oláh keresk. törvény 1863-ban egész Romániára terjesztetett ki. Ennek helyébe azonban 1887. szeptember 1-én az u. a. évi április 16-án szentesített új keresk. törvény lépett, mely az olasz K. T. alapján készült,[16]) amely

---

[12]) L. *Borchardt—Kohler* id. m. Oroszországra vonatkozó rész. IX. l.

[13]) L. Annuaire de législation étrangère. 1901. évf. 440. l., Z. f. g. Hr. 53. köt. 550. l.

[14]) V. ö. *Lehr* Code de commerce portugais de 1888 traduit et annoté. Paris, 1889.

[15]) V. ö. Annuaire de législation étrangère 1894. évf. 459. l.

[16]) V. ö. *Blumenthal* Code de commerce du royaume de Roumanie. Paris, 1889.; *Bohl* Le droit commercial roumain. Paris, 1897. Magyar fordítás *Lehmann R.*-től. Kolozsvár, 1892.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

azonban az 1900. március 31-én (április 13-án) szentesített törvénnyel módosíttatott.[17])

XVI. A skandináviai államokban: Dán-, Svéd- és Norvégországban egységes keresk. törvénykönyv hiányzik s némely közösen vagy mindegyik által önállóan alkotott részleges törvényektől eltekintve, a közönséges polgári jog és a keresk. szokások szabályozzák a keresk. viszonyokat. 1880. közös váltótörvény, melyhez az 1897. dán, norvég és 1898. svéd csekktörvény csatlakozik; közösen megállapított, de külön szerkesztett tengerjogi törvény: 1891. svéd, 1892. dán, 1893. norvég; [18]) 1895. és e helyett 1910.[18a]) évi svéd, 1910. norvég, 1911. dán részvénytársasági t.; 1905. svéd, 1906. dán, 1907. norvég t. a vételről.

XVII. Spanyolország. Bilbao város statutumai 1737. évi szerkezetben kiterjesztve egész Spanyolországra. Később K. T. *Codigo de commercio* 1829. május 30-ról s ehelyett új 1885. augusztus 22-ről, mely 1886. évi január 1-én lépett hatályba.

XVIII. Svájc. Azelőtt egyes cantonokban a francia K. T. állt érvényben, másokban önálló keresk. törvények alkottattak; ismét másokban a kereskedelemből eredő viszonyok a polgári törvénykönyvekben voltak szabályozva. Utóbbi álláspont fogadtatott el újabban az egész szövetségre nézve, amennyiben az 1881. június 14-én kelt és 1883. január 1-én hatályba lépett kötelmi jogi törvény a kereskedelmi viszonyokat is szabályozza. Ehelyett az 1907. évi új polgári törvénykönyv folytán új kötelmi jog 1911. március 30-ról, mint annak V. könyve, de külön számozással.[19]) Egyes tárgyakra külön törvények: 1888. dec. 11. törvény a keresk. cégjegyzékekről; 1885. június 25-én kelt törvény a biztosítási vállalatok felügyeletéről, 1893. március 29-én kelt törvény a vasúti és gőzhajózási fuvarozási jogról, 1908. április 2. t. a biztosítási szerződésről.[20])

---

[17]) L. Annuaire de législation étrangère 1900. évf. 493. l.

[18]) V. ö. *Pappenheim* és *Johanssen* Das norwegische Seegesetz vom 20. Juli 1893 unter Vergleichung mit dem schwedischen Seegesetz vom 12. Juni 1891 und dem dänischen Seegesetz vom 1. April 1892. Stuttgart, 1895.

[18a]) Német fordítás *Lehmann K.*-tól Z. f. ges. Hr. LXXII. köt. 158. s k. l.

[19]) V. ö. *Oser* Das neue schweizerische Obligationenrecht. Z. f. d. ges. Hr. LXXI. köt. 61. sk. l.

[20]) Javaslat 1896: Entwurf zu einem schweizerischen Bundesgesetze über den Versicherungsvertrag. Von Prof. Dr. *H. Roelli*. Leipzig, 1896.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

XIX. Szerbia. Keresk. törvénykönyv : *Zakonik trgovački,* 1860. január 26./február 6-ikáról, lényegileg a francia K. T. után. 1896. dec. 10. részvénytársasági t. (mód. 1898. nov. 17.).[20a])

XX. Törökország. 1850. évi szárazföldi és 1864. évi tengeri keresk. törvény, lényegileg a francia K. T. alapján. Az előbbihez 1860-ban egy függelék lépett, míg az 1861-iki törvény a keresk. eljárást szabályozza.

XXI. Ami végül az Európán kívüli államokat illeti, önálló keresk. törvénykönyveket csakis Egyptomban (1875. a nemzetközi és 1883. a belföldi bíróságok számára), a közép- és délamerikai államokban (Argentina 1862., 1889.[21]) Bolivia 1834., Brazilia 1850., Chile 1865., Columbia 1860., 1887., Costa-Rica 1853., Ecuador 1906., Guatemala 1877., Haïti 1826., Honduras 1880., Mexiko 1854., 1889.[22]), Nicaragua 1869., Paraguay 1903. argentiniai K. T., Peru 1853., 1902., Salvador 1904., Uruguay 1878. argent. K. T., Venezuela 1862., 1873., 1904.) és Japánban (1899. jún. 16.[23]) találunk. Az északamerikai Egyesült-Államokban közös és partikuláris külön törvények mellett (váltó- és más értékpapirokra nézve az 1896-ban Saratogában közösen megállapított : *Negotiable Instruments Law)* a polgári törvénykönyvek és az angol közönséges jog irányadók.[23a]) Az európai államok gyarmataiban többnyire az illető uralkodó állam joga alkalmaztatik megfelelő eltérésekkel.

4. §.

A kereskedelmi jog története hazánkban.

I. Jóllehet önálló keresk. jogról hazánkban csak újabb idő óta beszélhetünk, mégis alig szenved kétséget, hogy a kereskedelem nálunk is már igen korán fejlesztett ki sajátos jogszabályokat, melyek épúgy, mint másutt, főleg szokáson és városi statutumokon alapultak. A törvényhozás azonban csak a XVIII. században kezdte figyelmét a kereskedelemre oly módon kiterjeszteni, mely a keresk. jog szempontjából jelentőséggel bír. Történt ez egyrészt önkényes

---

[20a]) L. *Borchardt-Kohler* id. m. VIII. 73. s k. l.

[21]) *Prudhomme* Code de commerce argentin. Paris, 1893.

[22]) *Prudhomme* Code de commerce mexicain. Paris, 1894.

[23]) Német, francia, angol fordítás *Lönholm*tól. L. még *Rehme* Das japanische Handelsrecht. Zeitschr. f. g. Hr. 51., 52., 54. köt. Főleg a német K. T. mintájára készült, de tartalmazza a váltójogot is.

[23a]) V. ö. *Borchardt-Kohler* id. m. I. k.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

módon az osztrák kormány által, mely Erdélyben és a Határőrvidéken az 1763. évi osztrák kereskedelmi és váltórendtartást [1]) és az 1734. évi osztrák bukási rendtartást [2]) hozta be s az 1774. április 25-én olasz nyelven közzétett tengerész-rendtartást: »*Editto politico di navigazione mercantile*« alkotta. Az alkotmányos magyar törvényhozás első nyilvánulása a keresk. jog terén a magyarországi 1723. évi LIII. tc.,[3]) mely a kereskedőket rendszeres keresk. könyvek vezetésére kötelezi s ezeket fél bizonyító erővel ruházza fel.

A keresk. jog codificálására irányuló törekvések a tulajdonképeni Magyarországban 1779-ben kezdődnek. Ebben az évben bizatott meg a kir. Curia, hogy kimerítő váltó- és keresk. törvénykönyvet készítsen, mely megbízásnak a kir. Curia meg is felelvén, az általa 1786-ban szerkesztett javaslat az 1791. január 9-én kelt kir. leirattal az országgyűlés elé terjesztetett. Jóllehet azonban az országgyűlés e javaslat megvizsgálására az 1791. évi LXVII. törvénycikkben országos bizottságot nevezett ki s ez munkálatát 1795-ben az országgyűlésnek be is terjeszté,[4]) időközben pedig az 1792. évi XVII. tcikkben ideiglenes gondoskodás tör-

---

[1]) Ennek behozatala Erdélyben az 1772. évi július 22-én kelt kir. leirattal 1772. nov. 1-én (v. ö. *Plósz Sándor* A magyar váltójog kézikönyve. 3. kiadás. Budapest, 1895. 37. l.), a Határőrvidéken és pedig először az 1758-ban felállított z e n g g i keresk. és váltótörvényszék számára, az 1785. november 26-án, később általában az 1787. szeptember 29-én kelt udvari haditanácsi rendelettel (l. *Blodig* Archiv für deutsches Wechselrecht, 5. k. 200—201. l.) történt.

[2]) Behozatott Erdélyben némi eltérésekkel 1772. október 7-én e cím alatt: »*Norma juxta quam contra decoctores et dolosos debitores procedendum*«. Intézkedik különösen a kereskedés megkezdéséről, a keresk. társaságokról és a keresk. könyvek bizonyító erejéről. Emellett még külön csődtörvény »*Norma cridalis*« 1772. július 4-ről.

[3]) De observando Auszugali Processu; et qualiter pro hactenus interventis Debitis Mercatores agere possint?

[4]) A javaslat »*Codex Cambio-Mercantilis pro Regno Hungariae Partibusque eidem adnexis in tres partes divisus per Regnicolarem Juridicam Deputationem Articulo 67. 1791 ordinatam elaboratus*« cím alatt először az 1802-ben Pozsonyban közzétett: Repraesentatio regnicolaris juridicae deputationis per art. 67: 1791. ordinatae elaborata Pestini, anno 1795. c. előterjesztésben az egyéb munkálatokkal együtt, később 1826-ban külön is megjelent. Az első rész a keresk. bíróságokra, a II. rész a tulajdonképeni keresk. jogra (cégek, cégbejegyzés, kereskedők nejeinek jogai, keresk. társaságok, keresk. könyvek) és a csődre; a III. rész a váltójogra vonatkozik. E javaslatot még kiegészíti egy eljárási javaslat: »*Ordo judiciarius pro tribunalibus mercantilibus*«.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

tént, hogy a váltó- és keresk. követelések fölött az osztrák bíróságok ítélhessenek:[5]) törvényerőre e javaslat nem emelkedett. Hasonló sors ért egy később, az 1827. évi VIII. tcikkben kiküldött bizottság által készített javaslatot.[6]) Végre az 1839/40. évi országgyűlésen újabb küldöttség neveztetett ki a keresk. és váltójog törvénybefoglalásának előkészítésére, mely *Wildner Ignác* bécsi ügyvéd[7]) közreműködése mellett több különálló törvényjavaslattal lépett az országgyűlés elé, melyek aztán csakugyan tárgyaltattak és törvényerőre emelkedtek. Igy keletkezett az 1840. évi XV. tc. váltótörvénykönyv,[8]) a XVI. tc. a kereske-

---

[5]) Valóban ritka példa arra, hogy független és rendes igazságszolgáltatással bíró nemzet saját polgárait más állam bíróságaihoz utasítja. (Hasonló törvény Erdélyben is: az 1792: II. t.-c.) Ennek szokatlanságát maguk a rendek is hangsúlyozták, midőn 1792. június 16-án a királynak előterjesztést tesznek aziránt, hogy a törvény épen csak addig maradjon fenn, míg a kiküldött bizottság a váltó-keresk. törvény javaslatával el nem készül. »*Insolitum enim esset, ut Natio, quae a saeculis suis gubernari asvevit legibus et consvetudinibus, sponte ac deliberate exterae jurisdictioni semet subjiciat et tunc etiam, dum domi suae justitiam pari cum celeritati et securitate, imo minori adhuc temporis et sumtuum dispendio consequi potest, judicium exterorum fororum recipere teneatur*«. (L. az 1827. évi javaslat bevezetésében 4. lap.) De azért a törvény mégis csak az 1840: XV. tc. által helyeztetett hatályon kívül.

[6]) »*Codex Cambio-Mercantilis eiusdemque Ordo Processualis*«. Tudtunkkal külön nem tétetett közzé, hanem csak együttesen a nevezett bizottság által készített egyéb (perjogi, magán-, csőd- és büntetőjogi) javaslatokkal, melyek e cím alatt: »*Opinio excelsae Regnicolaris Deputationis motivis suffulta pro pertractandis in consequentiam art. 67. 1790/91. elaboratis Systematicis Operatis Art. 8. 1827. exmissae circa objecta ad Deputationem juridicam relata*« Pozsonyban és Budán 1830-ban adattak ki. A javaslat, mely legfőképen *Palugyay Imre* későbbi nyitrai püspök műve, négy részből és egy függelékből áll. Az I. rész a váltójogot, a II. rész a tulajdonképeni keresk. jogot (kereskedők, cégbejegyzés, kereskedők nejeinek jogai, keresk. társaságok, keresk. könyvek) és a csődöt, a III. rész a keresk. bíróságokat, a IV. rész az alkuszi intézményt, a függelék a váltókeresk. eljárást szabályozza. Van hozzá bevezető általános és az egyes részek- és fejezeteknél különös indokolás.

[7]) Tőle származik az 1840. évi váltótörvény legjobb kommentárja is, mely eredetileg németül Bécsben 1840-ben, később *Jászai Pál* fordításában Pesten 1841-ben jelent meg. E munka bevezető 6. §-a vázolja a keresk. és váltójog codificatiójára 1779-ben megindult törekvéseket, melyek azonban már a *Palugyay*-féle javaslat bevezetésében vannak közölve.

[8]) V. ö. *Szerző* Váltójog 12. §. Az eljárásra vonatkozó II. rész azonban tulajdonképeni keresk. jogi szabályokat is tartalmaz. Igy a 3. fejezet

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

dőkről ; [9]) a XVII. tc. a gyárak jogviszonyairól ; a XVIII. tc. a közkeresetre összeálló társaságok jogviszonyairól ; [10]) a XIX. tcikk a kereskedői testületekről és az alkuszokról ; a XX. tc. a fuvarosokról ; végül a XXII. tc. a csődületről.

Ezekből a törvényekből, melyekhez az 1841. jan. 18-án kelt »Utasítás a váltóbíróságok számára«, valamint a váltótörvényt némely részben módosító 1844. évi VI. tc. járult s melyek a váltó- és csődtörvénytől eltekintve, az absolut korszak alatt is érvényben maradtak,[11]) állt a legújabb codificatio előtti magyar keresk. jog, úgy azonban, hogy azoknak hatálya Erdélyre és a Határőrvidékre nem terjedt ki. Az 1863. június 14-én kelt hadügym. rendelettel a Határőrvidéken a német K. T. hozatott be, melynek a keresk. cégekre vonatkozó intézkedései egyébiránt az 1864. január 21-én kelt udvari rendelet [12]) folytán a magyar korona többi részeiben is alkalmaztattak.

II. Bármily nagy vívmánynak tekinthetők azonban az 1840. évi törvények szemben a majdnem teljesen rendezetlen korábbi jogállapottal : azoknak hiányossága és a jogegység követelménye mindinkább előtérbe helyezték a keresk. jog reformját és újabb kimerítő szabályozását. E reform többrendbeli, a német keresk. és váltótörvény behozatalára irányuló, kísérlet után 1872-ben indult

---

»az aláírási cím és közkeresetre összeállított társaságok szerződéseinek bejegyeztetéséről«, a 8. fej. a keresk. könyvekről (106. s k. §§.) intézkedik.

[9]) Összesen 60 §. 4 fejezetben. Az 1. fej. szól a kereskedés kezdetéről (cégbejegyzés) ; a 2. fej. a kereskedői könyvekről ; a 3. fej. a kölcsönös jogviszonyokról a kereskedés fennállásánál (segédszemélyzet, bizomány, szállítmányozás, meghatalmazottak, adás-vétel, provizió stb.) ; a 4. fej. a kereskedési jog megszüneséről.

[10]) Összesen 67 §. 3 fejezetben. Az 1. fej. szól a közkereseti társaságokról általában, a 2. fej. a szoros értelembeni közkereseti társaságokról (közkereseti és betéti t.), a 3. fej. a részvénytársaságokról.

[11]) A váltótörvény hatályon kívül helyezésére nézve l. *Szerző* id. m. 12. §. ; a csődtörvény helyébe 1853. szept. 1-én az ideigl. csődrendtartás lépett. Az említett többi törvények ellenben egészükben véve nem helyeztettek hatályon kívül, amit az Országbírói Ért., hivatkozással az osztr. polg. törvénykönyvet életbeléptető 1852. nov. 29. kelt nyiltp. XI. cikkére, is kiemelt, dacára, hogy az Ideigl. tvk. szab. V. része azoknak visszaállítását rendeli. V. ö. *Ráth György* Az Országbírói Értekezlet I. köt. 130—131. l.

[12]) Ehhez járult még külön »Utasítás a váltótörvényszékek számára, a cégjegyzékek szerkesztése és vezetése tárgyában«. Mindkettő az 1862. dec. 17-én kelt osztrák életbelépt. törvényen alapul.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

meg, amikor a kormány *Apáthy István* budapesti egyetemi tanárt bízta meg a keresk. törvény tervezetének kidolgozásával. A tervezet bő indokolással ellátva, már 1872/73-ban készült el; [13]) s annak tárgyalására a kormány 27 tagból: kormányférfiakból, országgyűlési képviselőkből, jogtudósokból és kereskedőkből álló szakértekezletet nevezett ki, mely tanácskozásait 1873. november 4-én kezdette meg s 1874. december 21-én fejezte be.[14]) Az ezáltal sok tekintetben módosított és kiegészített javaslat azután néhány szövegezési eltéréssel mint kormányjavaslat az indokolást helyettesítő értekezleti jegyzőkönyvek kapcsán 1875. április 2-án az országgyűlés elé terjesztetvén, itt rövid tárgyalás után kevés változtatással elfogadtatott; [15]) s 1875. május 16-án királyi szentesítéssel ellátva, mint 1875. évi XXXVII. tc. a képviselőházban május 18-án, a főrendiházban május 19-én kihirdettetett. Hatályba a törvény, a volt horvát-szlavon Határőrvidék kivételé-

[13]) Megjelent e cím alatt: »A magyar keresk. törvénykönyv tervezete« *dr. Apáthy István* egyetemi jogtanártól. A magyar keresk. miniszterium megbízásából. Budapest, 1872/3.« 4-r. 695 lap. Áll általános határozatokból és három részből, összesen 559 cikk. I. rész: Kereskedő rend; II. rész: Keresk. társaságok; III. rész: Keresk. ügyletek. A keresk. törvénytől tartalmilag különösen abban különbözik, hogy az alkuszokról az I. részben (7. cím) intézkedik, a részvénytársaságoknál eltérő intézkedéseket tartalmaz az életbiztosítási társaságokat illetőleg (7. fej.), a szövetkezeteket nem vette fel, külön fejezetet tartalmaz a nemteljesítés és a késedelem következményeiről (III. rész, 1. cím 5. fej.), s a biztosító vállalatok mint ilyenek feltételeiről nem intézkedik. A tervezetet megjelenése után beható bírálat tárgyává tették: *Matlekovics Sándor* (Jogt. Közl. 1873. évf.), *Plósz Sándor* (U. a. 1873—74. évf.), *Herich Károly* (Budapest, 1874.), *Beck Hugó* (Jogt. Közl. 1873., csak a biztosítási részt) stb.

[14]) A szakértekezlet tárgyalásairól felvett jegyzőkönyvek e cím alatt: »Keresk. törvényjavaslat és a tárgyalására egybehívott értekezlet jegyzőkönyvei. A földm.-, ipar- és keresk.-ügyi m. kir. miniszterium megbízásából. Budapest, 1875.« (4-r. 516 lap) tétettek közzé. A bevezetésben közölve van a tagok, elnökök, előadók és jegyzők névsora. A tervezet két olvasásban tárgyaltatott. Az első olvasás 68, a második 19 ülést vett igénybe.

[15]) A képviselőház a javaslat megvizsgálására külön bizottságot küldött ki, mely jelentését 1875. április 19-én terjesztette a ház elé (l. 1872/5. országgyűlés képvh. irományai XXIII. köt. 378. l.). Maga a ház négy ülésben: április 24., 26., 27. és 28. napjain végezte el annak tárgyalását (képvh. napló XVI. köt. 274. s k. l.), melyhez a tervezet szerzője is meghivatott. A főrendiház 1875. május 5-én a közjogi és keresk. egyesült bizottság jelentése folytán (l. 1872/5. országgyűlési főrend. irományok VII. köt. 378. l.) változatlanul, illetve csak némely irályi módosításokkal fogadta el a javaslatot (l. főrend. napló III. köt. 295. l.).

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

vel, 1876. évi január 1-jén,[16]) az utóbb nevezett területen 1880. évi január 1-jén[17]) lépett és kevés módosítástól eltekintve,[18]) még jelenleg is változatlanul áll érvényben. Későbbi törvények és rendeletek által azonban többrendbeli kiegészítést nyert (l. ezeket alább a 7. §.-nál).

III. A K. T., mely összesen 566 §-ból áll s általános határozatok által megelőzött és vegyes s átmeneti intézkedések által követett két részre szakad: [19]) úgy szerkezetére, mint tartalmára nézve jelesebb törvényhozási alkotásaink közé tartozik, bár egyes részei a gyakorlatban nem váltak be egészen s épen azért revizió alá vétettek,[20]) s általános revizió is terveztetik.[21]) Eredetiség és

---

[16]) A **K. T. 566. §.** felhatalmazása alapján az 1875. december 1-én 26.922. sz. a. kelt földm.-, ipar- és keresk. min., illetőleg az 1875. december 7-én kelt horvát báni rendelet értelmében.

[17]) Az 1879. április 28-án kelt császári rendelet értelmében.

[18]) A legfontosabb az üzletátruházásról szóló 20. §. módosítása az 1908: LVII. tc. által (l. alább 19. §.).

[19]) Az I. rész 11 címben (3—257. §§.) a kereskedőkről és a keresk. társaságokról, a II. rész 9 címben (258—548. §§.) a keresk. ügyletekről intézkedik. Az I. rész tartalmazza a kereskedői személyzet (cégvezetők, keresk. meghatalmazottak, segédszemélyzet) jogállására vonatkozó szabályokat is (5. és 6. cím). A nagyobb címek még fejezetekre oszlanak. A törvénynek ezen rendszerét követi a jelen munka is, azzal a különbséggel, hogy az általános határozatok és túlnyomóan a vegyes és átmeneti intézkedések a bevezetésben tárgyaltatnak.

[20]) Ez áll különösen a szövetkezetekre és a biztosítási jogra vonatkozó intézkedésekről, melyeknek megváltoztatására a kormány megbízásából már javaslatok készültek: *Beck H.* Törvényjavaslat a magán biztosítási vállalatokról, mely később átdolgoztatott s 1901-ben mint kormányjavaslat a szaktestületek véleményezése alá bocsáttatott. — *Szerző* Törvényjavaslat a szövetkezetekről. Budapest, 1894., melynek alapján az 1898: XXIII. tc. készült (l. alább 101a. §.). Újonnan átdolgozott Tervezetek 1904. és 1907.

[21]) Az általános revizió irányáról v. ö. *Szerző* A keresk. törvény revíziója. Magy. jogász-egyleti értekezések XIX. köt. 7. füz. és XX. köt. 7. f. Budapest, 1900. és Visszapillantás keresk. és váltótörvényünk 30 esztendejére. Budapest, 1907. (Jogász-egyl. ért. XXXIV. köt. 1. füz.), ahol különösen arra történik utalás, hogy a K. T. sok tekintetben túlzásba esett, midőn a kereskedőkre nézve teljesen megfelelő szabályokat a nemkereskedőkre is kiterjeszti s ezáltal a forgalmi életet túlságosan »commercializálja«, ami gyakran méltánytalanságokra vezetett. L. még *Lévy B.* A keresk. jog elhatárolásának kérdése keresk. törvényünk revíziója szempontjából. Jogász-egyl. ért. XX. köt. 9. füz.; *Bedő Mór* Adalékok a magyar K. T. revíziójához. Budapest, 1902.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

önállóság sem tartozik jellemvonásai közé, sőt nagyobb részében szorosan a (régi) német K. T.-hez csatlakozik. Ez egyébiránt a német K. T. kitűnőségére s ama benső viszonyra való tekintetből, melyben a magyar kereskedelem az osztrákhoz és némethez áll, szándékoltatott s a Tervezet szerzője ez értelemben egyenes utasítást kapott.[22]) Mindazonáltal vannak lényeges különbségek is a két törvény között. Igy már a külső berendezésben ; [23]) de tartalmilag is nevezetesen annyiban, amennyiben egyes tárgyak a német K. T.-ből nem vétettek át,[24]) viszont pedig a magyar K. T. több oly tárgyat szabályoz, mely a németben nem található.[25]) Ezekre nézve más külföldi törvények szolgáltak közvetlen forrásul.[26])

IV. Bosznia-Hercegovinában addig, míg Törökországhoz tartozott, a török K. T. volt érvényben. Az occupatio után a közös kormány 1883. június 7-én külön kereskedelmi és

---

[22]) L. *Apáthy* Keresk. jog 1. kiadás. Budapest, 1876. 69. l.

[23]) A (régi) német K. T. 911 cikkből áll és általános határozatokra és öt könyvre oszlik: az I. könyv szól a keresk. rendről ; a II. a keresk. társaságokról ; a III. a csendes társaságról *(stille Gesellschaft)* és az alkalmi egyesülésekről ; a IV. a keresk. ügyletekről ; az V. a tengeri kereskedésről. Az új K. T. ettől annyiban tér el, amennyiben a 2. és 3. könyvet egybefoglalta, s ehhez képest csak négy könyvre oszlik, cikkek helyett pedig §-ok tétettek (összesen 905).

[24]) Igy nevezetesen: a betéti részvénytársaság, a csendes társaság és a tengerjog, míg a német K. T. I. részének a hites alkuszokra vonatkozó intézkedései helyett a magyar K. T. a II. részben az alkuszi ügyletet szabályozza.

[25]) Ilyenek: a szövetkezetek, a közraktári, a szárazföldi biztosítási és kiadói ügylet. Az új K. T. a közraktári ügyletet is szabályozza a III. könyv 5. fejezetében.

[26]) A szövetkezetekre nézve az 1868. júl. 4-én kelt északnémet és az 1873. ápr. 9-én kelt osztrák szövetkezeti törvények szolgáltak mintául, úgy azonban, hogy a részvénytársaságokkal közös intézkedések a szövetkezeti címben csak utalásokként szerepelnek. A közraktári ügylet leginkább az 1858. május 28-án kelt francia, az 1862. november 18-án kelt belga és az 1864. április 27-én kelt baseli törvény ; a biztosítási ügylet főleg a porosz keresk. jogi és a drezdai kötelmi jogi javaslat ; a kiadói ügylet a szász polg. tvk. és a drezdai javaslat alapján szerkesztetett. A most nevezett törvények és a német K. T. mellett azonban még más törvényhozások is tekintetbe vétettek. Igy nevezetesen a francia *Code de comm.* és *Code civil*, a német-alföldi K. T., az 1867. évi francia társasági törvény, a zürichi polg. tvk., a porosz *Landrecht*, stb., melyeket a Tervezet eredeti szövegben idéz.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

1883. április 17-én külön váltótörvényt adott ki, melyek a német (osztrák) és magyar keresk. és váltótörvények alapján készültek s ugyanazon évi november 1-jén léptek életbe.

5. §.

A kereskedelmi jog tárgya, vagyis a kereskedelmi ügyek.

I. A keresk. jog a kereskedelemből eredő jogviszonyokat szabályozza. A kereskedelemből eredő jogviszonyok, feltéve, hogy egyáltalában a külön keresk. jog által szabályoztatnak,[1]) képezik tehát a keresk. jog tárgyát. E jogviszonyokat a K. T. kereskedelmi ügyeknek nevezi.[2]) A keresk. jog tárgya ennélfogva egyenlő a keresk. ügyekkel.

Közelebbi meghatározása a keresk. ügyeknek első sorban törvényhozási szempontból fontos. Mielőtt ugyanis a törvényhozás a keresk. jogot szabályozná, tisztába kell jönnie aziránt, hogy mely viszonyok azok, amelyek annak uralma alá esnek ? Emellett nálunk

---

[1]) Ha egyáltalában nem esnek a keresk. jog alá, hanem egészen a magánjog által szabályoztatnak, akkor egyszerűen magánjogi ügyek ; legfeljebb mint lehető keresk. ügyek jöhetnek tekintetbe. Az a körülmény azonban, hogy concrét esetben, miként alább látni fogjuk, a keresk. ügyekre a közönséges polgári jog szabályai is alkalmazást találnak, amennyiben t. i. a K. T. és a keresk. szokások nem intézkednek, elvi szempontból közömbös.

[2]) E kitétellel kezdődik épen a K. T. — A keresk. ügyek *(Handelssachen)* össze nem tévesztendők a keresk. ügyletekkel *(Handelsgeschäfte)*. Előbbiek jogviszonyok, utóbbiak jogügyletek, melyekből keresk. ügyek, mint jogviszonyok csak származnak. Figyelembe veendő azonban, hogy más törvények keresk. ügyekről egészen más értelemben beszélnek, mint a K. T. Igy pl. az 1867 : XII. tcikkben (58—60. §§.) keresk. ügyek alatt mindazon ügyek értetnek, melyek a vám- és keresk. szövetség tárgyát képezik. Különbség van továbbá az anyagi és az alaki értelemben vett keresk. ügyek között. Előbbiek azok, melyek az anyagi keresk. jog tárgyai. Csak ebben az értelemben van itt a keresk. ügyekről szó. Alaki keresk. ügyek ellenben azok a jogviszonyok (keresetek), melyek a keresk. bíróságok hatáskörébe és a keresk. eljárás alá tartoznak. Ez értelemben beszél róluk a keresk. eljárást szabályozó rendelet (l. alább 7. §.) és a sommás eljárásról szóló 1893 : XVIII. tc. 2. §-a. A kettő nem fedi egymást, amennyiben ugyanis az alaki keresk. ügyek fogalma szűkebb, mint anyagi értelemben véve. V. ö. *Szerző* Polg. tvk. rendje 44. §. és alább 4. jegyz. és 118. §. Az új Pp. megszüntetvén a külön keresk. bíráskodást, annak életbelépése után alaki keresk. ügyekről már nem beszélhetünk, kivéve Horvát-Szlavonországokban, hol ily változás nem történt.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

még az is tekintetbe jön, hogy a keresk. ügyek szabályozása csakis a közös magyar országgyűlésen történhetik, tehát a horvát-szlavon autonóm törvényhozás hatáskörébe nem tartozik.[2a]) Gyakorlati jelentőséggel bír továbbá a keresk. ügyek közelebbi meghatározása a jogalkalmazás szempontjából. Maga a K. T. tartalmaz szabályokat, melyek nemcsak egyes meghatározott keresk. ügyekre, hanem azokra általában vonatkoznak.[3]) Azonkívül sokszor fordul elő, hogy valamely jogviszonyra nézve különleges szabályok nincsenek, amikor a kiegészítés a jogviszonyokra vagy azoknak bizonyos csoportjára vonatkozó általános szabályok alkalmazásával, vagy pedig más rokontermészetű jogviszonyokra vonatkozó különös szabályok hasonszerű kiterjesztése által történik. Ha és mennyiben mármost az illető jogviszony, amelyre nézve különleges szabály nincs, keresk. ügy, a megfelelő szabályokat először a keresk. jogban, nevezetesen a keresk. törvényben, kell keresni; míg ellenkező esetben közvetlenül az általános magánjogra kell visszamenni.

II. A K. T. a keresk. ügyekről sem általános fogalmat nem ad, sem azokat fel nem sorolja. Kimerítő felsorolás nem is lehetséges; már csak azért sem, mert a kereskedelem mindig újabb meg újabb viszonyokat fejleszt ki.[4]) De szabatos fogalmat sem lehet a keresk. ügyekről felállítani; pedig erre annál nagyobb szükség volna, minél bizonyosabb, hogy keresk. ügyek nemcsak

---

[2a]) V. ö. fentebb 1. §. 12., 13. jegyz. Abból, hogy a keresk. és váltójog a közös magyar országgyűlés hatáskörébe tartozik, következik egyúttal, hogy a magyar országgyűlés határoz afölött is, milyen ügyek és mennyiben vonassanak a keresk. jog körébe? Ez épúgy a keresk. jog kérdése, mint maga a szabályozás. V. ö. *Szászy-Schwarz* G. Jogállam VI. 416. l. Parerga 385. l. Csak amennyiben »változás«-ról volna szó az 1868: XXX. tc. 70. §-a értelmében, válnék szükségessé a megegyezés a magyar és a horvát-szlavon országgyűlés között.

[3]) Igy nevezetesen az 1. §-ban, hol a keresk. ügyekben mérvadó jogszabályok forrásai s azoknak egymáshozi viszonya állapíttatik meg (l. a köv. §-t); továbbá a 2. §-ban, mely a keresk. ügyekben eljáró bíróságokról (l. alább 9. §.) és a 281. §-ban, mely a keresk. ügyekben követelhető törvényes kamatok nagyságáról intézkedik.

[4]) Kimerítően felsorolja azonban a keresk. ügyeket alaki értelemben a keresk. eljárási rend. (5. és 6. §§.), valamint az 1893: XVIII. tc. 2. §-a. Ez már egymagában is nagy különbséget eredményez az anyagi és alaki keresk. ügyek között, tekintve, hogy a nevezett forrásokban fel nem sorolt ügyek még akkor sem tartoznak a keresk. bíróságok hatáskörébe, ha anyagilag a keresk. jog szerint ítélendők meg.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

azok a viszonyok, melyek a K. T. által szabályoztatnak, hanem ennek körén kívül is léteznek.[5]) Nem lehet annak folytán, mert nem tudunk a kereskedelemről oly fogalmat alkotni, mely azt más élethivatásoktól elég élesen megkülönböztetné. Szokásos ugyan azon fogalom felállítása, hogy a kereskedelem a javak forgalmának közvetítésére, a termelőtől a fogyasztó kezeibe leendő átvitelére irányuló tevékenység ; míg ezzel szemben az őstermelés célja, hogy a természettől nyersterményeket, gyümölcsöket nyerjünk, az ipar pedig a termelvények átalakítását, használhatóvá tételét jelenti.[6]) Ezek azonban csak a legközönségesebb felfogásnak megfelelő kategóriák, melyek az életben nincsenek egymástól szigorúan elválasztva. A kereskedő nem szorítkozik mindig arra, hogy a megvett árukat ugyanoly alakban adja tovább, hanem a közvetítéssel átalakító tevékenység is párosul ; viszont az őstermelő és iparos a nyers-, illetve átalakított termelvénynek forgalomba hozatalával is foglalkozik. Emellett figyelembe veendő, hogy, valamint az őstermelés és az ipar, úgy a kereskedelem is számos oly ügyletre szorul, melyek a javak közvetítését, az adásvételt előkészítik, lehetővé teszik, előmozdítják és biztosítják s melyeket vonatkozásuknál fogva szintén a kereskedelemhez kell számítani. A keresk. jog ezt igen korán felismerte s tényleg mindinkább túl is terjeszkedett azokon a viszonyokon, melyek a közönséges értelemben vett s megkülönböztetésül ú. n. tulajdonképeni kereskedelemből származnak. De ezzel egyúttal elvesztette a kereskedelemnek biztos fogalmát, az öntudatosság helyébe ösztönszerűség lépett azon viszonyok kiválasztásánál, melyeket a maga körébe vont s a különböző keresk. törvényhozások között lényeges eltérések keletkeztek. Egyik tágabb, másik szűkebb körben ismeri el a keresk. jogot, sőt némelyek oly viszonyokat is vonnak a keresk. jog körébe, melyek a kereskedelemhez távolabbról sem tartoznak, melyeknek felvétele a keresk. jogban csak bizonyos, az egyébkénti tételes jog állapotára való vagy más tekinteten alapuló célszerűségi okokból történt ; míg viszont oly intézmények,

---

[5]) Ez világosan kitűnik a K. T. 1. §-ából, mely maga utal oly keresk. ügyekre, melyekre nézve a K. T. intézkedéseket nem tartalmaz.

[6]) Bővebbet a kereskedelem fogalmáról és annak kiterjesztéséről a keresk. jog által l. különösen *Goldschmidt* id. m. 40. s k. §§. ; *Massé* Le droit commercial dans ses rapports avec le droit des gens et le droit civil. 3. kiad. I. köt. 2. s k. l. ; *Lyon-Caen et Renault* Traité de droit commercial. I. köt., 1. s k. l. ; *Vidari* Corso di diritto commerciale. I. köt. 2. s k. l.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

melyeket kétségtelenül a kereskedelem fejlesztett ki, a keresk. jog köréből kivétetnek.

III. Ily körülmények között nyilvánvaló, hogy a keresk. ügyek meghatározásánál mindig a kereskedelem oly fogalmából kell kiindulni, mely a tételes törvényhozásnak felel meg; hogy azonban tételes jogi szempontból sem lehetséges a kereskedelem fogalmának critériumait egész biztossággal megállapítani. Legfeljebb arról lehet szó, hogy megközelítőleg körvonalaztassék a kereskedelem azon fogalma, melyet a tételes törvényhozás felismerhetőleg szem előtt tartott, midőn a kereskedelmi jogot szabályozta. Ez áll a magyar kereskedelmi jogra nézve is. A K. T. különösen a kereskedelmi ügyletek meghatározásából engedi felismerni, hogy a kereskedelemnek minő fogalmából indult ki (l. alább 114. s k. §§.). Ebből mindenesetre kivehető, hogy a K. T. is sokkal tágabb értelemben veszi a kereskedelmet, mint az a fentemlített közönséges felfogásnak megfelel. Igy nevezetesen amennyiben a kereskedelem és ipar között szintén nem von éles határvonalat:[7]) a javak forgalmának közvetítését nemcsak akkor tekinti keresk. ügyletnek, ha változatlan alakban, hanem akkor is, ha átalakítással kapcsolatosan történik;[8]) sőt a K. T. az ipart s az iparral kapcsolatos őstermelést önmagában véve is a kereskedelemhez számítja, ha az a keresk. forgalomra nagyobb kihatással bír és keresk. elvek szerint foly-

[7]) Még tovább megy az Ipartörvény, midőn megfordítva a kereskedést minden megkülönböztetés nélkül az ipar fogalma alá vonja (1884. évi XVII. tc. 1. §.), bár ezzel egyenes ellentétben később ismét a közönséges felfogást követi. V. ö. alább 13. és 45. §§. Hasonlóképen a közönséges felfogásból indulnak ki azok a törvények, melyek a tisztviselőknek, ügyvédeknek stb. a kereskedést megtiltják. L. alább 18. §.

[8]) V. ö. K. T. 258. §. 1. és 2. pont. A régibb, különösen olasz elmélet, valamint a canonjog az alak változatlanságát a kereskedelem lényeges kellékéül tekintette. L. a kereskedelem fogalmának meghatározását a *Corpus jur. can.*-ban c. 11. §. 2. D. 88.: *Quicunque rem comparat, non ut ipsam rem integram et immutatam vendat, sed ut materia sibi sit, inde aliquid operandi, ille non est negotiator: qui autem comparat rem, ut illam ipsam integram et immutatam dando lucretur, ille est mercator, qui de templo Dei ejicitur« (!)* és *Scaccia* De commerciis et cambio §. 1. qu. 1. nr. 12., 13. Az újabb törvényhozások között teljes összhang uralkodik aziránt, hogy a változatlan alakban való közvetítés a kereskedelemnek nem lényeges kelléke. A fordulópont már az 1673. évi francia *Ordonnance*, midőn az iparosokat is a keresk. bíróságoknak veti alá az általuk eszközölt vásárlásokra nézve (XII. cím 4. és 10. cikk).

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

tattatik.[9]) A K. T. továbbá a tulajdonképeni kereskedelemmel szintén egyenlőnek veszi az azt biztosító, előmozdító, lehetségesítő tevékenységet.[10]) Ezenkívül ugyancsak a K. T. alapján megállapítható, hogy a kereskedelem fogalmának nem lényeges ismérve az állandó, iparszerű keresk. foglalkozás. Ez csak arra szükséges, hogy valaki kereskedőnek tekintessék (l. alább 13. §.), de habár a kereskedelem rendszerint mint külön hivatás jelentkezik is s leginkább mint hivatás esik különös jogszabályok alá, a javak forgalmának közvetítése nemkereskedők részéről is történik.[11]) Hasonlóképen nem tekinthető lényegesnek a nyerészkedési szándék *(speculátió)*.[12]) A javak nemkevésbbé közvetíttetnek, ha a közvetítő nem céloz nyereséget, sőt kereskedés van akkor is, ha az egymással kicserélt javak értékviszonya meg sem állapítható.[13]) Mindazonáltal nem szenved kétséget, hogy a keres-

---

[9]) V. ö. K. T. 259. §. 1. és 6. pont. Az előbbire nézve szintén összhang van a törvényhozások között. Ellenben az őstermelésre nézve a K. T. nagyon kivételes állást foglal el. A *Tervezet* nem is vette volt fel, hanem csak az *Értekezlet* (l. Jegyzőkönyvek 250. l.)

[10]) V. ö. K. T. 258. §. 4. és 5. pont, 259. §. 2., 3., 4., 5. és 7. pont, melyekben keresk. ügyleteknek minősíttetnek a biztosítási, bank- és pénzváltói, bizományi, szállítmányozási, fuvarozási, közraktári, nyomdai és alkuszi ügyletek ; továbbá 260. §., melynek alapján másnemű segéd-ügyletek, pl. szolgálati, megbízási, kölcsön-, letéti, társasági stb. szerződések is keresk. ügyletek, ha kereskedő üzletének folytatásához tartoznak.

[11]) A K. T. a 258. §-ban több ügyletet sorol fel, melyek akkor is kereskedelmiek, ha nemkereskedők által köttetnek (ú. n. tárgyilagos keresk. ügyletek) s épen az adásvétel (1., 2. és 3. pont) tartozik ezek közé.

[12]) V. ö. C. 1092/92. (D. Új f. 35., 277. l.) és alább 114., 115. §§.

[13]) Igy az egyszerű cserekereskedésnél, midőn még hiányzik a közös értékmérő, a pénz. — Az elmélet a nyerészkedési szándékot eddigelé túlnyomóan lényegesnek tartotta. E felfogás azonban mindinkább tért veszít s már gyakorlati keresztülvihetetlensége miatt helytelen, lehetetlen lévén a belső szándékot kellőleg ellenőrizni. Hogy a K. T. a nyerészkedési szándékot lényegesnek nem tekinti, kitűnik nemcsak azon nemleges tényből, hogy arról sehol, nevezetesen pedig a keresk. ügyleteknél nem emlékezik meg, hanem több tevőleges körülményből is. Igy a K. T. a részvénytársaságokat keresk. társaságoknak tekinti, habár emberbaráti, jótékonysági, közművelődési célt folytatnak ; a szövetkezetek is keresk. társaságok, habár elvileg nyerészkedésre nem irányulnak ; keresk. ügyletnek tekintetik nemcsak a díj melletti, hanem a kölcsönös biztosítás, továbbá értékpapirok vásárlása akkor is, ha ez pusztán tőkebefektetés vagy akár ajándékozás végett történik ; végül kereskedőnek tekintetik az állam is, ha keresk. ügyletekkel iparszerűleg foglalkozik, jóllehet kétségtelen, hogy ezt nem mindig nyerészkedési szándékból teszi. Példa a posta, távirda, az államnyomda stb.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

kedelem kiválóan nyereségre irányul s azért teljesen megfelelő, ha a K. T. a keresk. ügyletek meghatározásánál főleg abból indul ki, vajjon azok nyerészkedési szándékkal szoktak-e köttetni,[14]) s ha e szándék a kereskedelem fogalmának megállapításánál is rendes ismérvül használtatik fel. Ami végre a javakat illeti, melyeknek közvetítése a kereskedelemhez tartozik s melyek mint ennek tárgyai árúknak neveztetnek: [15]) nem tesz különbséget, vajjon azok közönséges ingó dolgok, avagy pénz, értékpapirok, vagy épen testetlen javak, minő pl. a cég, a találmányi szabadalmak, a védjegyek, a szerzői jog stb. Kivétel csak az ingatlan javak forgalma, mely a K. T. értelmében a kereskedelemhez nem számítható.[16])

---

[14]) Igy nevezetesen a tulajdonképeni árúkereskedésnél, melynél épen azt a mozzanatot tekinti minősítőnek, melyben a nyerészkedési szándék érvényesül (vétel továbbadási szándékkal, szállítás elvállalása utólagos megszerzés mellett: 258. §. 1. és 2. pont). Sőt a K. T. több esetben a nyerészkedést önmagában is elégségesnek tartja, hogy valamely ügylet kereskedelminek minősíttessék, habár sem közvetítést nem tartalmaz, sem azzal összefüggésben nincs. Igy midőn az értékpapirok megszerzését továbbadási szándék nélkül is keresk. ügyletnek minősítette (258. §. 3. pont), épen abból indult ki, hogy »az értékpapiroknak vétele még akkor is, ha az pusztán tőkeelhelyezés céljából történik, mindig üzérkedéssel jár, a papirok értékének folytonos változása miatt.« *(Értekezl.* jkv. 248. l.) A biztosítási ügylet csak kis részben áll a kereskedelem szolgálatában, mégis egész általánosságban, nevezetesen az életbiztosítás is, keresk. ügylet.

[15]) Árú tulajdonképeni vagy műértelemben véve. Ez értelemben valamely jószág árunak épen csak addig nevezhető, amíg tényleg keresk. viszonyban szerepel. Mielőtt ily viszonyba belejön, míg nevezetesen a termelvény még a termelőnél van, nem árú, s megszűnik ismét árú lenni, ha ily viszonyból kilép, a termelvény a fogyasztó kezébe jut. Ennyiben tehát az árú fogalma merőben viszonylagos: ugyanaz a jószág egyszer árú, másszor nem az. A közönséges életben az árú kifejezése gyakran absolut értelemben használtatik oly ingó dolgokra, melyek a keresk. forgalomban rendes adásvevés tárgyai s ily értelemben veszi a K. T. is az árúk kifejezését a 258., 299. és 320. §§-ban (ellentétben pl. a 321., 336., 340. és 343. s köv. §§-kal). Azonban az árú fogalmának ily értelemben véve nincs jogi értéke, mert semmi tekintettel nincs arra, hogy épen az a viszony, melyben a jószág áll, határozza meg az alkalmazandó jogszabályokat. Absolut értelemben az árúk jogilag véve legfeljebb annyiban határozhatók meg, amennyiben a lehetőségről van szó, hogy valamely jószág általában árú gyanánt szerepeljen. Ebből a szempontból mondhatjuk azt, hagy az ingatlanok vagy pedig oly javak, melyeknek forgalomba hozatala tiltva van, nem árúk, azaz árúk nem lehetnek s hogy minden más jószág árú, azaz árú lehet.

[16]) V. ö. K. T. 262. §. és alább 114., 117a. §§. Ez ugyan belsőleg nincs indokolva. A viszonyok természete jogilag nem változik, akár ingókra,

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

IV. A kereskedelemnek ezen most körvonalozott tágabb fogalmát kell tehát szem előtt tartani, midőn arról van szó, vajjon valamely jogviszony keresk. ügynek minősíttessék-e, vagy nem? Emellett lényegesen megkönnyíti és kiegészíti a keresk. ügyek megállapítását a következő megfontolás:

1. Ha valamely jogforrás már külsőleg mint a keresk. jog forrása jelentkezik, az abban szabályozott viszonyok keresk. ügyeknek tekintendők, anélkül, hogy természetüket még külön vizsgálni kellene, feltehető lévén, hogy az illető jogforrás azokat nem szabályozná, ha keresk. ügyeknek nem tekintené. Ez áll különösen a K. T. által szabályozott viszonyokról, melyek akkor is keresk. ügyek, ha máskülönben a kereskedelemhez nem számíttatnának.[17]) Hasonlóképen azokról, melyek a K. T. mellett hatályos k e r e s k. s z o k á s o k által szabályoztat-

---

akár ingatlanokra vonatkozzanak, s különösen forgalomközvetítés, párosulva speculátióval, ingatlanoknál épúgy fordul elő, mint ingóknál. Különbség legfeljebb annyiban van, amennyiben ingatlanok forgalmánál a helycsere hiányzik. Azonban a keresk. jog az ingatlanokra vonatkozó viszonyokat majdnem mindig és mindenütt kizárta saját köréből, azokat teljesen a közönséges polgári jog körében hagyván meg; főleg arra való tekintettel, mert az ingatlanok forgalmánál nemzeti érdekek sokkal inkább lépnek előtérbe, mint ahogy azok a nemzetközi egyenlősítésre törekvő kereskedelmi jogban figyelemre méltathatók, s mert az ingatlanok forgalmának biztonsága és a közérdek sok oly alakszerűséget követel (telekkönyvi intézmény stb.), mely a keresk. jog szabadabb szellemével össze nem fér. Egyes újabb törvényhozások mindazonáltal az ingatlanok forgalmát nem veszik ki. Igy az új o l a s z K. T. (3. cikk 3. pont) és az új n é m e t K. T. Nálunk is a *Tervezet* célszerűnek találta volt, az ingatlan javak forgalombahelyezését vagy egyébkénti értékesítését az iparszerűség feltétele mellett keresk. ügyletnek minősíteni (268. cikk 2. pont); ezt azonban az *Értekezlet* mellőzte (l. Jegyzőkönyvek 251. l.).

[17]) Ezt még akkor is el kellene ismerni, ha a K. T. az 1. §-ban nem mondaná magáról, hogy keresk. ügyekben első sorban kíván alkalmaztatni. Mert ha valamely általa szabályozott viszonyt nem tekintett volna keresk. ügynek, akkor azt nem is szabályozta volna. A szabályozás alatt egyébiránt nem épen részletesebb szabályozás értendő. Igy pl. a t e n g e r j o g (eltekintve a hajóselismervények és hajókölcsönlevelek forgatmány útján való átruházására vonatkozó szabályoktól: 295. s. k. §§.), nincs a K. T.-ben közelebbről szabályozva, de minthogy a tengeri fuvarozás és a hajókölcsön keresk. ügyletnek van minősítve (258. §. 5. pont), ez elégséges, hogy a tengeri jogot a keresk. jog alkatrésze gyanánt tekintsük s arra külön szabályok hiányában a K. T. szabályait alkalmazzuk, feltéve, hogy ezt a tengeri forgalomból eredő viszonyok természete megengedi; így pl. a biztosítási ügyletre vonatkozó szabályokat a tengeri biztosításra.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

nak, tekintve, hogy fogalmilag nem lehet keresk. szokás, ha a kereskedelemre nem vonatkozik s hogy a szokásnak kereskedelmi jellege szintén már külsőleg nyilvánul azáltal, hogy csak a kereskedők s a kereskedelemnek szolgáló intézmények (tőzsde, árúcsarnokok stb.) körében szokott kifejlődni.[18])

2. Keresk. ügyeknek tekintendők továbbá feltétlenül bármily más törvényben vagy törvényes rendeletben szabályozott viszonyok is, ha az illető törvény vagy rendelet azokat kifejezetten vagy felismerhetőleg, pl. a K. T.-re való megfelelő hivatkozással, keresk. ügyeknek nyilvánítja. Megfordítva is azonban : ha törvény vagy törvényes rendelet valamely jogviszonyt kifejezetten vagy felismerhetőleg a keresk. jog köréből kivesz, ezt el kell ismerni annak dacára, hogy az illető jogviszony elvileg mint keresk. ügy jelentkezik.[19])

---

[18]) Elvileg ugyan a keresk. ügy a *prius* s a keresk. szokás a *posterius*, vagyis előbb kell megállapítani, hogy valamely ügy keresk. ügy s csak azután nyilváníthatjuk a szokást kereskedelminek. De valamint a K. T., úgy a keresk. szokások által szabályozott viszonyoknál is megváltozik a prioritás a keresk. szokások külső felismerhetősége folytán, úgy hogy csak az jöhet kérdésbe, vajjon a keresk. szokás a K. T. mellett hatályos-e ? nem lévén pl. kizárva, hogy a szokás a K. T. intézkedéseivel ellenkezik. E tétel igazságának felismerése annál nagyobb jelentőséggel bír, minél bizonytalanabb a kereskedelem fogalma, melyből a keresk. ügyek meghatározásánál ki kell indulni, minél kétségesebb ennélfogva, vajjon a bíró valamely a K. T. által nem szabályozott viszonyt keresk. ügynek fog-e minősíteni ? Ez biztosítja egyúttal, hogy a keresk. jog szokás útján való továbbfejlesztése a kereskedői világ részéről szűkkeblű bírói gyakorlatban nem fog akadályt találni. V. ö. *Szerző* fejtegetéseit Magy. Igazságügy XXIII. 104. s k. l. *Zsögöd B.* ellenkező értelmű felszólalása folytán u. o. XXII. 159. s k. l.

[19]) Igy nevezetesen a v á l t ó ü g y e k, melyek rendszerint a kereskedelemből erednek, s melyek régebben általában s jelenleg is a legtöbb törvényhozás szerint a keresk. jog körébe tartoznak, nálunk a keresk. jog körén kívül esnek. Amennyiben mindazonáltal a váltóügyek terén oly kérdések merülnek fel, melyek nem szorosan vett váltójogi természetűek, s melyekre külön váltójogi szabályok nem léteznek, ezekre a keresk. jog szabályai alkalmazást nyernek, de csak akkor, ha a váltóügylet egyúttal keresk. ügylet, ellenkező esetben a keresk. jog mellőzésével rögtön az általános magánjogra kell visszamenni. V. ö. közelebbről *Szerző* Váltójog 9. §. — Valamint a váltóügyek, úgy a c s ő d ü g y e k sem tartoznak nálunk magukban véve a keresk. ügyekhez ; mert ellentétben számos külföldi törvényhozással, melyek, összhangzásban a régibb jogállapottal, csődöt épen csak a kereskedőknél ismernek el (így különösen a f r a n c i a *Code de com.)*, szintén a keresk. törvénytől elkülönítve, önálló jogrendszerben vannak szabályozva. Amennyiben mindazonáltal főleg a k e r e s k e d e l m i

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

V. Valamint a jogviszonyok általában legfőképen jogügyletekből, azonképen a keresk. ügyek is túlnyomóan keresk. ügyletekből erednek. Egy második csoportja a keresk. ügyeknek származik abból, hogy a keresk. jog számos szabályt állít fel, melyek a kereskedők személyes állására vonatkoznak, tekintet nélkül az általuk kötött ügyletekre; ahová tartoznak azok is, melyek a kereskedőknek tágabb értelemben vett segédszemélyzetükhöz való viszonyát határozzák meg, úgyszintén a keresk. társaságokra mint ilyenekre vonatkozó szabályok. E két csoport a keresk. jog tulajdonképeni tömege s azért teljesen megfelelő, ha azt egészben véve, mint a kereskedők és keresk. ügyletek jogát tekintjük, aminthogy erre van alapítva a K. T. rendszere is. Kivételesen azonban keresk. ügyek oly ügyletekből is származnak, melyek a K. T. szerint nem keresk. ügyletek [20]) továbbá vétségekből [21]) és közvetlenül jogszabályból.[22])

6. §.

A kereskedelmi ügyekben alkalmazandó jogszabályok forrásai.

I. A keresk. jog mint önálló jogrendszer fogalmában rejlik, hogy a benne tartalmazott jogszabályok külön sajátos jogforrá-

csődben (1881 : XVII. tc. II. r. 2. c.) oly viszonyok érintetnek, melyek keresk. ügyek, ezekre a keresk. jog szabályai alkalmazandók.

[20]) Maga a K. T. ismer ilyeneket. Pl. kézművesek eladásai (260. §. 2. bek.), nemkereskedők által kötött társasági szerződés, nemkereskedőktől származó s nemkereskedőknek adott meghatalmazás keresk. ügyletre (l. alább 128. §.); nemkereskedőtől származó kezesség keresk. ügyletből eredő követelésért (l. alább 121. §.); nemkereskedők között származó keresk. utalványok és kötelezőjegyek stb. — A K. T. kívül említendők pl. a tőzsde-ügyletek, amennyiben a keresk. ügyletek alá nem foglalhatók; ingó dolgok használatának átengedésével foglalkozó vállalatok, pl. kölcsönkönyvtárak, zsákkölcsönüzletek, waggonkölcsönvállalatok ügyletei, feltéve, hogy a vállalkozó nem más alapon kereskedő.

[21]) Pl. cégbejegyzés elmulasztásából, cégbitorlásból (K. T. 21., 24. §.), részvénytársaságok és szövetkezetek alapítóinak, igazgatóinak, felügyelőbizottsági tagjainak vétségeiből. (K. T. 218. s k. §§., 246. és 462. §§.) A K. T.-en kívül a védjegyek, a mustrák, minták és szabadalmak megsértéséből, melyek alakilag is keresk. ügyek. (1881. rend. 6. §. 12. pont; 1893. évi XVIII. tc. 2. §. 3., 4. pont.)

[22]) Pl. a keresk. megtartási jog (K. T. 309. és 310. §§.), a bizományos, szállítmányozó, fuvarozó, közraktár törvényes zálogjoga. (K. T. 379., 388., 411. és 438. §§.)

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

sokból is erednek. Ily jogforrás lényegesen kettő van: a kereskedelmi törvény, mely azonban a keresk. ügyekre vonatkozó egyéb törvények és törvényes rendeletek által még kiegészíttetik és módosíttatik, és a kereskedelmi szokások. E jogforrások azok, melyekből a keresk. ügyekben alkalmazandó jogszabályok első sorban merítendők.

Azonban a keresk. jog önállósága dacára, még sem lévén más, mint az általános magánjognak alárendelt ága, ebből következik, hogy amennyiben a keresk. jog különös forrásai valamely keresk. ügyre nézve intézkedéseket nem tartalmaznak: ezen ügy elbírálásánál kisegítőképen az általános magánjog szabályait kell alkalmazni. **[K. T. 1. §.]** Az általános magánjog tehát a keresk. ügyekben, szemben a keresk. jog különös forrásaival, mint subsidiális jog jelentkezik.[1])

II. Ami a keresk. jog különös forrásainak egymáshozi viszonyát illeti: A K. T. az id. szakaszban első és főforrásként önmagát jelöli meg olyképen, hogy a keresk. szokások csak annyiban nyerhetnek alkalmazást, amennyiben a K. T. intézkedéseket nem tartalmaz. A keresk. szokások tehát az általános magánjoggal szemben ugyan elsőbbséggel és illetve a keresk. ügyekre nézve derogáló hatállyal bírnak; a keresk. törvénnyel szemben azonban szintén csak subsidiális jogforrás, nem törvényrontó, hanem csak törvénypótló erejűek.[2]) Utóbbi tekintetben nem tesz különbséget, vajjon a K. T. kényszerítő *(absolut)* módon intézkedik-e, avagy csak szerződéshelyettesítő *(dispositiv)*, vagyis oly szabályt állít fel, melytől a felek egyes esetekben eltérhetnek, feltéve, hogy a keresk. szokás egyáltalában mint tárgyilagos jogszabályt tartalmazó forrás jelentkezik (l. alább 8. §.). Ki van zárva továbbá a törvényrontó hatály nemcsak a K. T. életbeléptekor már létezett (l. alább 10. §.), hanem a később keletkezett keresk. szokásokra nézve is.

III. A keresk. ügyekben irányadó jogforrások ezen rang-

---

[1]) V. ö. ehhez *Almási A.* Keresk. ügyletek magánjogi előfeltételei Emlékkönyv. 1. s k. l.

[2]) A keresk. jog tehát középállást foglal el azon felfogás között, mely szerint a szokásjognak jogforrási jelentősége egyáltalában nincs, amelynek az osztr. polg. tvk. hódol (v. ö. ennek 11. §-át és hozzá *Unger*, System des österr. allg. Privatrechts. I. 36. l.), és azon újabban a történeti iskola által érvényre emelt felfogás között, hogy a szokásjog törvényrontó hatállyal bír, amely nálunk már *Werbőczy* Hármaskönyvében található (v. ö. Prol. tit. 11. §. 4.).

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

viszonya alól, mely a következőkben az egyes jogforrásokra nézve kifejtendő közelebbi szabályok által még további kiegészítést nyer, csak annyiban van kivételnek helye, amennyiben a K. T. maga tesz kivételt s a keresk. szokásoknak, illetve az általános magánjognak saját intézkedéseivel szemben elsőbbséget ad.[3]) Látszólagos kivétel forog fenn továbbá akkor, ha valamely keresk. ügyre külföldi jog nyer alkalmazást (l. alább 11. §.). A K. T. ugyanis a keresk. ügyekben mérvadó jogforrásokat s azoknak egymáshoz való viszonyát csak a hazai jog szempontjából határozza meg. Ha tehát a hazai jog egyáltalában nem alkalmazható, mi sem áll útjában annak, hogy a külföldi keresk. szokás, illetve külföldi magánjog vétessék alkalmazásba, jóllehet a K. T. a kérdéses ügyre nézve intézkedéseket tartalmaz.[4])

7. §.

A kereskedelmi törvény és a kereskedelmi ügyekre vonatkozó egyéb törvények és rendeletek.

I. A K. T. mint jogforrás ugyanazon tekintetek alá esik, mint a törvények általában. A K. T. tehát a keresk. ügyekben alkalmazandó jogszabályoknak első forrása nemcsak annyiban, amennyiben valamely jogszabály benne kifejezetten tartalmaztatik; hanem annyiban is, amennyiben valamely jogszabály belőle közvetve: magyarázat vagy hasonszerű kiterjesztés (l. fentebb 1. §.) útján levezethető. A magyarázat és *analogia* segélyével nyert szabály épúgy a törvény által felállított szabály, mint az, mely a törvényben kifejezetten tartalmaztatik. Maga a K. T. magyarázata sem esik más szabályok alá, mint a törvények magya-

[3]) A K. T. a keresk. szokásoknak különösen a 277., 285., 327., 334., 335., 340., 341., 345., 375., 377., 397., 544., 547. §§-ban ad elsőbbséget. Az általános magánjognak ellenben a K. T. derogáló hatályt sehol sem tulajdonít. Teszi azt azonban több helyen a (régi) német K. T.

[4]) V. ö. **C.** 1136/910. (H. D. V. 232. l.). A külföldi keresk. szokások, illetve a magánjog azonban csakis abban a rangsorozatban alkalmazhatók, melyet a külföldi keresk. jog állapít meg. Ez épúgy a külföldi jog szabálya, mint bármely más szabály. Többnyire azonban külföldön is ugyanaz a rangsorozat van elismerve. Kifejezetten: német K. T. 1. c., olasz 1. c., spanyol 2. c. Az új német K. T. azonban már csak a tényleges szokásokra utal (346. c.), ellenben a jogszokást époly kevéssé említi, mint a polg. t. A francia jog különbséget tesz absolut és szerződéspótló szabályok között, s csak az előbbiekkel szemben nem ad a szokásnak törvényrontó hatályt. V. ö. *Lyon-Caen et Renault* id. m. I. 29. l.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

rázata általában. Alkalmazható úgy a nyelvtani, mint a logikai s utóbbinál úgy a kiterjesztő, mint a megszorító magyarázat, valamint minden eszköz, mely által a törvényhozó akarata kideríthető. Kiváló magyarázati eszközül szolgálnak nevezetesen a K. T. előmunkálatai ; [1]) továbbá azok a külföldi törvények, melyek a K. T. alapjául szolgáltak,[2]) s a keresk. jog nemzetközi jellegét tekintve, a jogösszehasonlítás általában.[3]) A törvény rendelkezéseinek közvetlen tartalmával azonos tekintet alá esik továbbá azoknak rendszeri elhelyezése, valamint a rendelkezés ereje : kényszerítő *(absolut)* vagy szerződéspótló *(dispositiv)*, kimerítő *(taxativ)* vagy példálózó *(enunciativ)* természete,[4]) melynek megállapításánál szintén a rendes magyarázati szabályok követendők.[5])

---

[1]) Igy nevezetesen az *Apáthy*-féle Tervezet és az ennek tárgyalására összehívott *Értekezlet* jegyzőkönyvei. V. ö. **C.** 1354/1906. (H. D. I. 156. l.) Az utóbbiakban foglalt nyilatkozatok különösen annak folytán bírnak nagy fontossággal, mert a kormány azokat a K. T. javaslatával együtt ennek indokolása gyanánt az országgyűlés elé terjesztette (l. fentebb 4. §.). Valamint azonban a törvényhozási előmunkálatok általában, úgy az említettek sem szolgálhatnak h i t e l e s *(authenticus)* magyarázatul, tekintve, hogy a törvényhozó akarata a törvényszerkesztők akaratával nem mindig azonos. Áll pedig ez nemcsak akkor, ha az előmunkálatokban kifejezett akarat a törvényben kifejezést nem talál, hanem akkor is, ha a törvényben tartalmazott szabály a törvényszerkesztők nyilatkozataival összhangzásban van, lehetséges lévén, hogy az ellenkező magyarázat a törvény egyéb rendelkezései által támogattatik. V. ö. hasonló értelemben a váltótörvény magyarázatára nézve *Plósz* id. m. 11. §.

[2]) Első sorban a n é m e t K. T. s ennek megértéséül előmunkálatai (l. fentebb 3. §.) s a törvény alapján kifejlődött gazdag német irodalom és gyakorlat (l. alább 12. §.). A német K. T. azonban époly kevéssé lehet reánk nézve feltétlenül irányadó, mint a magyar K. T. közvetlen előmunkálatai. Különösen óvakodni kell attól, hogy a német törvényt okvetlenül kövessük azzal az érveléssel, hogy a magyar törvény a némettől nem akart eltérni, hogy rosszul van fordítva, valamit kihagyott, amit bele kell venni stb.

[3]) A jelen munkában gyakran alkalmazva, bár a keresk. jog nagy terjedelme nem engedte meg, hogy az összehasonlító módszert teljes következetességgel vigyük keresztül úgy, amint azt a váltójogot tárgyazó kézikönyvünkben tehettük.

[4]) Keresk. szokással tehát a K. T. kimerítő rendelkezéseit kiegészíteni époly kevéssé lehet, mint ha a törvény kifejezetten zárná ki az illető viszonyt vagy ügyletet. Pl. nem minősíthet valamely társaságot keresk. társasággá (K. T. 61. §.), sem valamely ügyletet keresk. ügyletté. (K. T. 258. s k. §§.). Kényszerítő szabállyal szemben pedig még tényleges keresk. szokás (l. a köv. §-t) sem keletkezhetik.

[5]) Gyakran a K. T. maga mondja, hogy minő erőt kíván valamely rendelkezésnek tulajdonítani ? Ha nem teszi, a törvényhozó szándéka

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

II. A K. T. nem egyedüli írott forrása a keresk. jognak, hanem még számos más törvényben, valamint kormányrendeletekben is találunk a keresk. joghoz tartozó szabályokat. Ezek lényegileg háromfélék: 1. olyanok, melyek a K. T. által nem szabályozott viszonyokra vonatkoznak, s azt a keresk. szokásokkal és az általános magánjoggal szemben ugyanazon forrási rangban kiegészítik; — 2. olyanok, melyek a K. T. által szabályozott viszonyokra vonatkoznak, de csak bizonyos szűkebb körben vagy különös irányban nyernek alkalmazást, anélkül tehát, hogy a K. T. illető intézkedéseit egyébként hatályon kívül helyeznék; [6]) — 3. olyanok, melyek a K. T. intézkedéseit egyenesen módosítják vagy hatályon kívül helyezik. Ez utóbbiak természetesen csak a K. T. hatályba lépte utáni időből származnak; a két első osztályba tartozó külön törvények és rendeletek ellenben részint a K. T. hatályba lépte előtt (v. ö. alább 10. §.), részint annak hatályba lépte után keletkeztek.

Általánosabb jellegüknél és nagyobb fontosságuknál fogva megemlítendők itt különösen a következők:

1875. dec. 1. (R. T. 534. l.) s ehelyett 1881. nov. 1. 3269. sz. igazs. min. rend. (R. T. 1401. l.) a keresk. ügyekben követendő peres és perenkívüli eljárás szabályozása tárgyában, részben módo-

---

vizsgálandó. Figyelembe veendő az is, vajjon valamely szabály minden, vagy csak bizonyos irányban kényszerítő-e? Igy pl. sok szabály van, mely csak harmadik személyek irányában feltétlenül kötelező, a szerződő felek közt nem. V. ö. K. T. 39., 88., 89., 92., 113. s köv. §§. Más szabályok csak annyiban kényszerítők, amennyiben bizonyos fél hátrányára történnék eltérés, nem amennyiben az eltérés annak előnyére szolgál. Pl. a vasúti fuvarozásra vonatkozó szabályok a közönség irányában (K. T. 424. §.); a biztosítási ügylet szabályai a biztosítottakkal szemben (l. alább 185. §.).

[6]) Ilyenek különösen az állam keresk. vállalataira vonatkozó különös törvények és rendeletek. V. ö. alább 16. §. Továbbá azok a törvények és rendeletek, melyek egyes meghatározott vállalatokra vonatkoznak, ilyenekre nézve nevezetesen kiváltságokat tartalmaznak; mint pl. a különböző vasútengedélyezési törvények, az osztrák-magyar bankra vonatkozó 1878: XXV., 1887: XXVI., 1899: XXXVII. és 1911: XVIII. tc., a magyar földhitelintézetre vonatkozó 1871: XXXIV., 1876: XXI., 1879: XLV. és 1889. évi XXX. tc. (v. ö. K. T. 549. §.), a kisbirtokosok országos földhitelintézetéről szóló 1879: XXXIX. és 1898: XI. tc. stb. Ilyen az 1898. évi XXIII. tc. a gazdasági és ipari hitelszövetkezetekről és az 1911: XV. tc. a magyar földhitelintézetek országos szövetségéről. Ilyenek végre a különböző nemzetközi szerződések és egyezmények, amennyiben az első osztályba nem tartoznak. Igy különösen a berni egyezmény a nemzetközi vasúti fuvarozásról (l. alább 177. §.).

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

sítva a sommás eljárásról szóló 1893 : XVIII. tc. (2., 219., 220. §§.) és az 1906. nov. 29. 215. sz. a. kelt igazs. min. rend. által a keresk. bíróságok hatáskörébe utalt vétségek eseteiben követendő eljárásról (R. T. 2327. l.); [7])

1875. dec. 1-én kelt földm., ipar- és keresk., valamint igazs. min. rendelet a K. T. első rész III., IV. és V. címeinek az állam keresk. vállalataira leendő alkalmazása iránt (R. T. 520. l.);

1875. dec. 1-én kelt földm., ipar- és keresk., valamint igazs. min. rendelet a keresk. cégjegyzékek berendezése és vezetése tárgyában (R. T. 523. l.) és az ezt kiegészítő 1883. május 31-én kelt rend. a cégbejegyzések ellenőrzése tárgyában (R. T. 668. l.);

1876. évi XXVII. tc.: Váltótörvény;

1876. évi XXXVI. tc. a záloglevelek biztosításáról;

1877. évi VIII. tc. az 1868. évi XXXI. tc. módosításáról, és hozzá: 1883. évi XXV. tc. az uzsoráról és káros hitelügyletekről;

1880. évi XXXI. tc. s az ezt módosító és kiegészítő 1888. évi IV. tc. a helyi érdekű vasutakról;

1881. évi XVII. tc.: Csődtörvény; [8])

1881. évi XXXIII. tc. a közforgalom tárgyát képező értékpapirok bírói megsemmisítéséről és elévüléséről;

1883. évi XXXI. tc. a részletügyletről;

1884. évi XVI. tc. a szerzői jogról;

1884. évi XVII. tc. Ipartörvény; [9])

1888. évi XXXI. tc. a távirda, távbeszélő és egyéb villamos berendezésekről;

---

[7]) Az új Pp. életbelépésével az előbb id. rendelet épúgy mint az 1893. évi XVIII. tc. hatályon kívül lép (1912 : LIV. tc életb. t. 3. §.), a keresk. ügyekben követendő **perenkívüli** eljárásra nézve az id. t. 104. §. új rendeletre ad felhatalmazást. A keresk. vétségekre vonatkozó rend. azonban fentartatott újabb módosítások és kiegészítések megengedése mellett (id. t. 6. §.).

[8]) Horvát-Szlavonországban 1897. március 28. autonóm csődtörvény s ezt kiegészítő 1897. március 24. t. a jogügyletek megtámadásáról csődön belül és kívül. L. hozzá: *Wagner J.* Das kroatische Anfechtungsgesetz u. das kroatische Concurs-Gesetz. Essegg, 1898.

[9]) Előbb 1872 : VIII. tc. A K. T.-nek erre vonatkozó idézetei az új Ipartörvényre való idézetekkel helyettesítendők. — Az Ipartörvényt kiegészíti még számos más, az ipar és kereskedés gyakorlására vonatkozó törvény és rendelet (v. ö. alább 18. §.), azonkívül módosítást szenvedett az 1887 : XVIII. tc. és az 1900 : XXV. tc. (l. alább 39. §.) által. L. még 1911 : XIX. tc. az iparüzemekben alkalmazott nők éjjeli munkájának eltiltásáról.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

1889. évi IX. tc. a nyereménykölcsön-kötvények s az igérvényjegyek forgalma tárgyában;

1890. évi II. tc. a védjegyek oltalmáról, módosítva az 1895. évi XLI. és 1913. évi XII. tc. által;

1892. évi XXV. tc. a vasúti árúfuvarozás tárgyában Bernben kötött nemzetközi egyezmény becikkelyezéséről [10]) s az ennek alapján 1892. december 10-én (R. T. 224. l.) [11]) s e helyett 1909. november 11-én 5592. sz. a. (R. T. 1935. l.) kiadott új vasúti üzletszabályzat; [12])

1895. évi XXXVI. tc. a törvényes kamatláb leszállításáról;

1895. évi XXXVII. tc. a találmányi szabadalmakról;

1897. évi XXXII. tc. a hazai pénzintézetek által kibocsátott kötvények biztosításáról;

1898. évi XXIII. tc. a gazdasági és ipari hitelszövetkezetekről;

1907. évi XLIX. tc. és 1907. aug. 28-án 58654. sz. a. kelt keresk. min. rend. (R. T. 1785. l.) a vasúti szolgálati rendtartásról;

1908. évi LVII. tc. a keresk. üzlet átruházásáról;

1908. évi LVIII. tc. a csekkről.

1912. évi LXIV. tc. az erőhatalom hatásáról a váltón, keresk. utalványon és csekken alapuló jogokra.

Ezeken kívül különösen kiemelendők a m. kir. posta- és távirda-üzletre vonatkozó törvények és rendeletek,[13]) és a

---

[10]) 1901. és 1906. évi pótegyezmények. L. alább 177. §. 9. jegyz.

[11]) Előbb 1874. június 10-én kelt üzletszabályzat.

[12]) Életbe lépett 1910. január 1-én.

[13]) Főforrások a postára nézve: az 1850. dec. 26-án kelt és 1851. febr. 1-én életbelépett postatörvény; az 1838. jún. 12-én kelt kocsipostai rendts.; az 1838. dec. 3-án kelt levélpostai rendts., amelyek érvénye az Ausztriával kötött vám- és kereskedelmi szerződésben tartatott fenn; továbbá a Posta és Távirdai Rendeletek Tára, amelynek 1867-től 1897-ig megjelent évfolyamai »A m. kir. Potta, Távirda és Távbeszélő Szabályrendeletek Gyüjteménye« című hivatalos kiadmányban összefoglaltattak; az 1885: IX. tc. a m. kir. postatakarékpénztárról és az ezt kiegészítő 1889. évi XXXIV. tc. a cheque- és clearing-forgalomról; az Ausztriával 1888. jún. 30-án kötött egyezmény; végül az egyetemes postaegyesületre vonatkozó »Egyetemes postaszerződés« (l. fent 1. §. 5. jegyz.), mely jelen alakjában legújabban 1906. május 26-án Rómában köttetett és az 1908. évi XLV. törvénycikkbe foglaltatott; — a távirda- és távbeszélő-üzletre nézve: az 1888: XXXI. tc. az 1875: LVI. tc. a nemzetk. távirdaegyezményről és az 1896. évi budapesti távirda-értekezlet (1897. »P. és T. R. T.« 129. l.) határozatai. Úgy a postára, mint a távirdára s távbeszélőre vonatkozó szabályok egyébiránt a kormány által hivatalosan egységes alakba foglaltattak össze, s ebben az alakban kötelező erővel bírnak. Igy a postai szabályok:

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

tengerjogot tárgyazó szabályok, melyeknek főforrása épúgy mint Ausztriában,[14]) a már említett »*Editto politico di navigazione mercantile*« és különösen a tengeri magánjogra nézve a francia *Code de commerce,* mely I. Napoleon által az 1805-ben alakított olasz, és az 1809-ben alapított illyriai királyságban behozatván, tengerjogi részében (II. könyv) az osztrák és a magyar tengerparton általában ma is érvényben áll.[15]) Ezeket kiegészíti: az 1871: XVI. tc. a tengeri hajók köbözéséről, az 1879: XVI. tc. a tengeri kereskedelmi hajók lajstromozásáról, az 1883: XXXII. tc. s az ennek helyébe lépett 1897: IX. tc. a kikötői illetékekről és az 1912. évi 60.805. sz. keresk. min. rend. (R. T. 1171. l.) a tengeri keresk. hajók üzembehelyezésének engedélyezéséről.[16]) Az 1897. év első felében a képviselőház megszavazta a kereskedelmi tengerészek rendtartásáról szóló törvényjavaslatot,[17]) amely a tengeri hajószemélyzet alkalmazási, szolgálati és fegyelmi viszonyait szabályozza s az *Editto politico*

»Postai tarifák és postaüzleti szabályok« cím alatt. Budapest, 1896. s újabban 1901—2.; a távirdai szabályok: »Távirdaüzleti szabályok és Távirdai Tarifák« cím alatt. Budapest, 1898. s újabban 1904.

[14]) A korábbi osztrák tengerjogi szabályok alaki érvénye a magyar bíróságok előtt a fiumei kir. törvényszék felállítása s hatóságának ideiglenes szabályozása tárgyában 1871. szept. 14-én kiadott min. eln., igazs. és báni rend. (R. T. 274. l.) 11. §-án alapul. E szabályok az újabbakkal kiegészítve hivatalos gyüjteménybe foglaltattak, mely Triesztben 1883/86-ban négy kötetben olasz és német nyelven adatott ki e cím alatt: »*Raccolta delle leggi ed ordinanze concernenti il servizio marittimo e portuale nella monarchia austro-ungarica*«. Az azóta megjelent tengerjogi rendeletek a tengerészeti hatóságtól kiadott tengerészeti évkönyvben *(Annuario marittimo)* találhatók, mely 1890 óta Ausztriára és Magyarországra nézve külön-külön adatik ki. Legújabban *Kohányi Zoltán* adott ki új »Raccolta«-t magyar és olasz nyelven. 2. kötet, Bpest, 1912. — V. ö. általában a magyar tengerjogra nézve: *Szerző* Magyar tengerjog, id. m., *Feichtinger* Diritto marittimo. 2. kiadás. Fiume, 1894., *Král M.* Magyar tengerészeti igazgatás. Budapest, 1905., *Benyovits L.* Tengeri magánjog. Bpest, 1912.

[15]) V. ö. **C.** 7903/88 sz. (D. Új f. 20., 161. l.), 1623/95. (D. III. f. 2., 26. l.), 221/96. (U. o. 6., 136. l.), 346/909. (H. D. III. 332. l.), 124/910. (U. o. IV. 200. l.), 973/911. (U. o. VI. 114. l.), **B. T.** 2588/95. (Ú. L. 96. 3. sz.) és már előbb **C.** 5695/80. és 3692/84. sz. (közölve *Zarevich*tól: Keresk. jog és ism. t. I. 11. s köv. l.). Fel is van véve a megelőző jegyzetben említett gyűjteményekbe.

[16]) Ehhez még függelék: Utasítás a hajók építése, berendezése és felszerelése tárgyában.

[17]) Törvényjavaslat a keresk. tengerészek rendtartásáról. (1906. képv. irom. 19. sz.).

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

helyébe fog lépni, amely azonban törvényerőre nem emelkedett.[18]) A tengeri magánjog reformja már régóta napirenden van, de még nem vezetett eredményre.[19]) s csak a részben már megkötött és becikkelyezett (1913. évi I. tc.), részben még megkötendő nemzetközi egyezmények tekintetbe vételével fog keresztülvitetni.[20])

8. §.

A kereskedelmi szokások.*)

I. A keresk. szokások kifejezése tágabb értelemben a keresk. ügyekre vonatkozó mindazokat a szabályokat jelenti, melyek a kereskedői világban folytonos hasonló cselekvények, egyforma gyakorlat alapján fejlődnek ki. Ez értelemben a keresk. szokások, épúgy mint a szokások általában, melyeknek csak faját képezik, lehetnek úgy jogszabályok, azaz szokásjogi tételek, mint oly

---

[18]) A keresk. tengerészek minősítésére vonatkozó szabályok azonban az 1902. márc. 1. 10.479. sz. keresk. min. rendelettel léptettettek hatályba. (R. T. 64. l.)

[19]) Az Ausztriával kötött vám- és keresk. szövetség (1878 : XX. tc., 6. cikk) határozottan kimondja, hogy a tengeri magánjog »korszerű átalakítása minél előbb fog eszközöltetni«. Az erre vonatkozó tárgyalások Ausztria és Magyarország között már 1870 óta folynak. Eredetileg az osztrák kormány a német K. T. recepcióját tervezte, de ezzel szemben a magyar kormány megbizásából *Szerző* önálló tervezetet dolgozott ki, mely 356 szakaszból áll s általános és részletes indokolással együtt »Törvényjavaslat a tengeri magánjogról. Budapest, 1894.« cím alatt közzététetett. V. ö. *Szerző* id. ért. is. Miután az 1907. évi keresk. és forgalmi szerződés a közösséget Ausztriával a tengeri magánjog terén megszüntette (l. fent 1. §. 15. jegyz.): az abból származó akadályok és nehézségek most már el vannak hárítva, s a reformmunka újból folyamatba tétetett s *Szerző* 1909-ben előbbi tervezetét az újabb törvényhozási eredmények figyelembevételével átdolgozta.

[20]) Az 1913. évi I. tc. által becikkelyezett két egyezmény (l. fent 1. §. 6. jegyz.) megkötése után, ez idő szerint még két alapvető egyezmény elfogadása áll tárgyalás alatt. Az egyik a hajótulajdonosok felelősségére, a másik a tengeri zálog- és elsőbbségi jogokra vonatkozik. Az 1910. évi bruxelles-i államértekezlet ezekre nézve nem vezetvén eredményre, új értekezlet vált szükségessé, melyen előreláthatólag megegyezés fog létesülni. V. ö. Conférence internationale de droit maritime. Bruxelles, 1910. Procès-verbaux des séances tenues du 12 au 27 septembre 1910. Bruxelles, 1910.

*) V. ö. *Goldschmidt:* Handbuch d. Handelsrechts I. köt. 2. kiad. 316. s k. l. és *Laband:* Zeitschr. f. ges. Handelsr. XVII. 466. s k. l.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

szabályok, melyek jogi jelentőséggel egyáltalában nem,[1]) vagy csak annyiban bírnak, amennyiben a felek akaratnyilvánításának kiegészítéseül vagy magyarázatául szolgálnak, mint ilyenek tehát nem a tárgyilagos jog, hanem az ezáltal szabályozott tényálladékok alkatelemeiként jelentkeznek, az alanyi szerződési megállapodások fogalma alá esnek.

A keresk. szokások tehát lényegesen kétfélék: 1. jogszokások, 2. puszta tényleges szokások. Megkülönböztetésül az előbbiek tulajdonképeni vagy szűkebb értelemben vett keresk. szokásoknak, az utóbbiak nem tulajdonképeni keresk. szokásoknak, üzleti szokásoknak vagy gyakorlatoknak is nevezetnek; anélkül azonban, hogy a fogalmi különbség feltüntetésére szolgáló ilyen vagy más kifejezések akár a gyakorlati életben, akár a törvényhozások és a tudomány által következetesen használtatnának.[2]) Ez okból mindig közelebbről vizsgálandó, hogy adott esetben minő természetű keresk. szokással van dolgunk? ami azonban tetemesen meg van nehezítve azon körülmény folytán, hogy a tényleges jelentőségű keresk. szokások és a keresk. jogszokások egymástól külsőleg nem különböznek s belső kellékeikre nézve is csak abban térnek el, hogy a keresk. jogszokásoknál, miként a szokásjognál általában, a folytonosan egyforma eljárás jogi meggyőződésen alapul *(opinio juris* vagy *necessitatis)*, holott a

[1]) Pl. a szokásos könyvelési, számítási, levelezési módok; az árúk szokásos megjelölése, számozása (lisztszámozás), csomagolása, küldése stb.

[2]) Ugyanaz áll a magyarban is használt »*Usance*« kifejezésről (francia szó a középkori latin *usancia*ból; de épen a franciák azt csak kivételesen a váltójogban használják (*C. comm.* 129. c.), míg rendesen *usage* szóval élnek). A K. T. sem különbözteti meg kellőleg az elnevezésben a keresk. jogszokásokat és a tényleges keresk. szokásokat. Gyakran a keresk. szokások alatt egyedül jogszokásokat ért, gyakran azonban épen megfordítva tényleges szokást. A 267. §-ban a tényleges szokások megjelölésére »a kereskedelmi forgalomban elfogadott szokások és gyakorlatok« kifejezését használja. Sok helyen a K. T. épen csak a »szokás« kifejezésével él. Kétség esetében azt kell felvenni, hogy ahol a K. T. saját intézkedéseivel szemben a szokásra utal, úgy a jogszokást, mint a tényleges szokást érti és pedig nemcsak azért, mert ha a törvény maga nem tesz megkülönböztetést, a magyarázatnak sem szabad tennie, hanem annak megfontolása alapján is, hogy ha a K. T. a szokásra külön is utal, ezt épen azért teszi, mert különben az 1. §. szerint a szokás nem előzhetné meg a törvényes intézkedést, itt pedig kétségtelenül jogszokást ért; másfelől pedig a jogszokás magasabb foka lévén a szokásnak, a kisebbfokú tényleges szokás abban benfoglaltnak veendő s mert a szokásra utaló törvényszabály már ez okból csak szerződéspótló természetű lehet.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

tényleges keresk. szokásokban tartalmazott szabályok alapja pusztán célszerűség, hasznosság, szívesség, üzleti udvariasság *(coulance)* stb.; már pedig ez a különbség gyakorlatilag számos esetben nem észlelhető, elmosódik.[3])

Bármily nehéz legyen azonban e vizsgálat, kitérni előle annál kevésbbé lehet, mert a keresk. jogszokások és a tényleges keresk. szokások tekintetbevétele a jogeldöntésnél lényegesen különböző feltételekhez van kötve. A legfőbb különbség abban áll, hogy, míg a keresk. jogszokások, amint láttuk, csak annyiban jöhetnek alkalmazásba, amennyiben a K. T. intézkedéseket nem tartalmaz, addig a tényleges keresk. szokások azonos tekintet alá esnek, mint a felek kifejezett akaratnyilvánításai; minélfogva a K. T. szabályai ellenére is alkalmazandók, ha ezek szerződéspótló természetűek.[4]) További különbség, hogy, míg a keresk. jogszokások, miként a jogszabályok általában, a felek akaratától függetlenül jönnek alkalmazásba, akár tartották a felek azokat szem előtt, akár nem s habár róluk tudomással sem bírtak: [5]) addig a tényleges keresk. szokások, mert a felek akaratnyilvánításának kiegészítői, csak akkor vehetők figyelembe, ha a felek azokra való vonatkozással szerződtek (v. ö. alább 120. §.). Különbség van végre a két rendbeli keresk. szokások között azoknak b i z o n y í t á s a szempontjából. Míg ugyanis a keresk. jogszokások, mert jogszabályokat tartalmaznak, bizonyításra nem szorulnak s a bíró által, ha tudomása van róluk, minden hivatkozás és bizonyítás nélkül, hivatalból alkalmazandók; vagy amennyiben a bíró azokat nem ismeri s a felek őt létezésükről meg akarják győzni, törvényes bizonyítási szabályok megtartása nem követelhető: [6]) addig

[3]) Ez annyival inkább lehetséges, mert a legtöbb esetben a jogszokás épen a tényleges szokásból növi ki magát. Néha azonban a megkülönböztetés könnyű; pl. ha meghatározott üzlet különös szokásáról van szó más kereskedőkkel vagy a vevő közönséggel szemben: ez csak tényleges szokás lehet.

[4]) És pedig nemcsak keresk. »ü g y l e t e k«-ben, mint azt a K. T. 267. §-ának állásából lehetne következtetni. A tényleges szokások épúgy, mint a jogszokások, másféle keresk. ügyekben is alkalmazhatók, mert kifejezett törvényes elismerésre nem szorúlnak.

[5]) V. ö. **C.** 842/909. (H. D. IV. 88. l.): még külföldiekkel szemben is. Amennyiben azonban a keresk. jogszokások, mint rendesen, csak szerződéspótló természetűek: a felek azoktól külön kikötéssel épúgy eltérhetnek, mint hasonló természetű törvényes szabályoktól.

[6]) V. ö. már 1893: XVIII. tc. 63. és 215. §§. és most Pp. 268. §. Ami az alkalmazható b i z o n y í t á s i e s z k ö z ö k e t illeti, különbség teendő

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

a tényleges keresk. szokások, mert a tényálladék alkatrészét képezik, a bíró által csak akkor vehetők figyelembe, ha a felek azokra hivatkoztak s a fennálló törvénykezési szabályok értelmében bebizonyíttattak.[7])

II. A keresk. jog forrását természetesen csak a keresk. jogszokások képezik. Csakis ezekre gondol a K. T. az id. l. §.-ban.[8]) A tényleges keresk. szokások nem tartalmazván tárgyilagos jellegű jogszabályokat, jogforrás sem lehetnek s azért e helyen nem is jönnek tekintetbe. Róluk a K. T. külön a 267. §-ban intézkedik (l. alább 120. §.). A keresk. jogszokások között is vannak azonban különbségek, melyek azoknak alkalmazását befolyásolják. Különbség származik nevezetesen abból, hogy minő területen bírnak érvénnyel? Miként a szokások általában, úgy a keresk. szokások is vagy általánosak, melyek a magyar korona egész

---

aszerint, hogy mi a bizonyítás közvetlen tárgya: a szokás létezése általában, vagy pedig annak egyes esetekben való alkalmazása, amelyből a szokás létezésére csak következtetés vonatik? Az egyes esetek, épúgy, mint más ténykörülmények, bármely a polg. tvkezés szerint megengedett eszközzel bizonyíthatók, tehát nevezetesen esküvel, illetve az 1893: XVIII. tc. 95. s k. §§. s most a Pp. 368. s k. l. értelmében a félnek eskü alatti kihallgatása által is. V. ö. pl. az e részben egyenlő tényleges szokás alkalmazására nézve: **C.** 304/85. (D. Új f. 12., 250. l.) Ha ellenben a szokás egészben bizonyítandó, a beismerés (ellenk. **C.** 336/904. D. IV. f. 1., 209. l.) és eskü nem alkalmazható, minthogy ezek nem vonatkozhatnak jogra, hanem csak ténykörülményekre (1868: LIV. tc. 158., 221. §§., Pp. 263., 369., 377. §§.); de igenis a tanubizonyítás. Példa: **C.** 935/84. (D. Új f. 11., 198. l.). Különösen a kereskedői testületek és szakértők (**C.** 1343/904. D. IV. f. 1., 277. l., 1629/905. **U.** o. 5., 58. l., 431/905. H. D. I. 64. l.; ellenk. **C.** 378/93. D. Új f. 35., 153. l.) véleményei (ú. n. *parérék*), bírói határozatok, tekintélyes keresk. irók adatai stb. szolgálhatnak a keresk. szokások bizonyítékául. Nálunk a kereskedelmi és iparkamarák törvényes hatáskörébe tartozik a helyi keresk. szokásokról bizonyítványokat adni. (1868. évi VI. tc. 3. §.)

[7]) V. ö. **C.** 216/98. (D. III. f. 14., 19. l.) Ha azonban a felek beérik annak állításával, illetve bizonyításával, hogy ők valamely meghatározott tartalmú tényleges szokásra való tekintettel szerződtek, magának a szokásnak bizonyítása fölöslegessé válik; mert ha bizonyos, hogy a felek akaratnyilvánítása meghatározott tartalom által magyarázandó vagy kiegészítendő, akkor egészen közömbös, vajjon az szokás-e vagy nem?

[8]) Ez eléggé kitünik abból, hogy a keresk. szokások a K. T. és az általános magánjog mellett említtetnek, nem lehetvén feltételezni, hogy a K. T. nem ugyanazon természetű forrásra gondol, mint aminővel ezek bírnak. De kitünik ez a *Tervezetből* is, mely az I. c. indokolásában a keresk. szokásokat kifejezetten mint a »kereskedői világ jognézetei«-t jelöli meg.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

területén érvényesek,[9]) vagy részlegesek *(particularisak)*, melyek csak az ország bizonyos részében bírnak érvénnyel, vagy épen csak helyi *(localis)* jellegűek.[10]) Feltétlenül alkalmazásba a K. T. mellett csak az általános keresk. szokások jöhetnek; a részleges és helyi szokások ellenben csak akkor alkalmazhatók, ha a kérdéses keresk. ügy azoknak területébe esik, aminek megítélésénél a jogszabályok területi határaira vonatkozó elvek, vagyis a nemzetközi magánjog szabályai irányadók (l. alább 11. §.). Fontossággal bír továbbá a keresk. szokásoknál az a körülmény, vajjon azok a kereskedelmi forgalomban általában, azaz annak egyes ágaira és az egyes üzletnemekre való tekintet nélkül, vannak-e elfogadva: avagy csak meghatározott keresk. ágakban, egyes különös üzletágakban ismertetnek-e el *(specialis* szokások).[11]) Amennyiben a részleges és különös keresk. szokások az általánosakkal ellentétben állanának, az előbbiek bírnak elsőbbséggel.[12])

III. A keresk. szokások és pedig úgy a jogszokások, mint a tényleges szokások, gyakran feljegyeztetnek. Igy különösen kereskedői testületek, keresk. kamarák, tőzsdék, árúcsarnokok stb. által. A feljegyzés célja azoknak létezését megállapítani, bizonyítani; anélkül azonban, hogy a feljegyzés magában véve az ellenbizonyítást kizárná. Még kevésbbé képes ily, habár hivatalos feljegyzés a keresk. szokások eredeti jellegét megváltoztatni. Ez csak akkor volna lehetséges, ha a feljegyzést eszközlő testület önálló autonómiával bírna s az írásba foglalt szokás statutárius jelleg-

---

[9]) Vannak nemzetközileg érvényes keresk. szokások is, épúgy, ahogy vannak törvényes szabályok, melyek mindenütt egyenlők. Ez alapon bátran beszélhetünk egyetemes keresk. jogról, csak tudjuk azt, hogy nincs egységes kötelező alapja.

[10]) A K. T. maga is hivatkozik ily helyi szokásokra. Pl. a 284., 328., 340., 376., 377., 397., 547. §§-ban. A helyi szokásokhoz tartoznak azok is, melyek, miként a tőzsdeszokások, csak bizonyos helyiségben kötött ügyleteknél fejlődnek ki, feltéve, hogy egyáltalán jogszokások. Általában véve nem tekinthetők ilyeneknek, hanem csak tényleges szokásoknak, miért is a K. T. dispositiv szabályaival ellentétesek is lehetnek. V. ö. ennek elismerését: **C.** 94/98. (D. III. f. 12., 21. l.) és *Balog A.*: A tőzsdei szokások jogi természete. (»Törvény és bíró. Budapest, 1905.« c. gyűjt. munka 111. l.)

[11]) Különös szokások vannak pl. az árúkereskedésben s annak egyes nemeiben, a pénz- és értékpapirkereskedésben, a könyv- és műkereskedésben, a bizományi kereskedésben stb.

[12]) Ez megfelel a különös és általános jog közti viszonynak általában.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

gel ruháztatnék fel.[13]) Ilyen önálló autonómiával azonban a kereskedői testületek manapság nem igen bírnak (l. alább 139. §.) s ez okból az általuk tekintet nélkül megelőző követésre megállapított, de azért mégis szokásoknak vagy épen jogszokásoknak nevezett szabályok sem bírnak törvényes erővel, hanem csak szerződési szabályoknak tekintendők, melyek épúgy, mint a tényleges szokások, a feleket csak akkor kötik, ha magukat azoknak kifejezetten vagy hallgatag alávetették.[14])

9. §.

Az általános magánjog.

I. Midőn a K. T. az 1. §-ban mint kisegítő jogot az »általános magánjog«-ot jelöli meg, ez nem akarja azt jelenteni, mintha keresk. ügyekben csak azok a magánjogi szabályok nyernének alkalmazást, melyek a magyar korona egész területén érvényesek (ú. n. *jus commune)*. Általános magánjogról a K. T. csak abban az értelemben beszél, mely a keresk. jog, mint különös magánjoggal szemben való viszonyát fejezi ki (l. fentebb 1. §.). Ez értelemben véve az általános magánjog kisegítő jog keresk. ügyekben akkor is, ha érvénye pusztán részleges *(particularis)* vagy

---

[13]) Ez megfelel annak, mikor a törvényhozás teszi a szokást magáévá, aminthogy a keresk. jog általában a szokásból fejlődött ki (l. fentebb 2. §.). Szokásról ily esetben természetesen nem lehet többé szó; ámbár van rá példa, hogy a szokások mint ilyenek foglaltatnak törvénybe. Ez történt Franciaországban az 1866. június 13-án kelt törvényben: »*concernant les usages commerciaux*«. (L. szövegét *Pauletnál* id. m. 405. l. és Zeitschr. f. d. ges. Handelsrecht, XII. Beilageheft.)

[14]) Ez áll különösen a budapeti árú- és értéktőzsde által közzétett szokásokról, melyek a jelenleg érvényes alakban mint »Értéküzleti szokások és az Értéküzleti leszámolás rendje« 1897. augusztus 1-én és »Árúüzleti szokások« 1905. január 1-én léptek hatályba. (Hivatalos kiadás. Budapest, 1897., illetve 1904.) Mód. 1011. Ezeket kiegészítik a hajófuvarozásra vonatkozó szokások, melyek 1897. április 1-én léptek hatályba. Hasonló megállapítás és közzététel történt a fiumei keresk. és iparkamara által 1890-ben e cím alatt: »*Usi di piazza in Fiume*«; továbbá a kőbányai sertéskeresk. csarnok által szintén 1890-ben. Egyes kereskedési ágakra vonatkozó szokások megállapítása folyamatban van a budapesti »Kereskedelmi csarnok« részéről (1905. febr. 23. szabályzat a keresk. képviselők: árúügynökök jogviszonyairól). A könyvkereskedésre vonatkozó szokásokat közzétette *Benkő Gyula* Magyar könyvkereskedelmi szokásjog. Budapest, 1889.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

helyi *(localis)* ; aminthogy a magyar korona egész területén alakilag egységes magánjog csak egyes kivételes viszonyokra nézve létezik.[1]) E különbség mindazonáltal nagy fontossággal bír, amennyiben ugyanis a részleges és helyi magánjog, épúgy mint a részleges és helyi keresk. szokások, csak akkor jöhet alkalmazásba, ha a concrét keresk. ügy annak területéhez tartozik, mire nézve szintén a nemzetközi magánjog elvei irányadók. Igy különösen az osztrák polg. törvénykönyv, mely nálunk csak mint részleges jog és pedig különböző terjedelemben érvényes,[2]) csak azon a területen és csak annyiban kisegítő jogforrás keresk. ügyekben, ahol és amennyiben a magánjogi viszonyokra vonatkozó szabályok forrása.[3])

II. Az általános magánjog mint kisegítő jog alkalmazására nézve teljesen közömbös, hogy maga minő forrásból ered : vajjon törvényen, rendeleten, szokáson vagy helyhatósági szabályon alapul-e ? Hasonlag közömbös, vajjon a K. T. hatályba lépte előtt vagy után keletkezett-e ? A K. T. hatályba lépte után keletkezett magánjogi szabály a keresk. jog különös forrásaiból merített szabályoknak époly kevéssé derogál, mint ha a kérdéses magánjogi szabály a K. T. hatályba lépte előtt keletkezett. Hogy azonban a törvényhozás újabb magánjogi törvényt a keresk. törvénnyel és a keresk. szokásokkal szemben derogáló hatállyal felruházhat, kétséget nem szenved. De szükséges, hogy a magánjogi törvény a derogáló hatályt határozottan kimondja ; szabály lévén, hogy általános törvény különös törvénynek magában véve

---

[1]) Igy eltekintve is Erdélytől, Fiumétől és a polgárosított magyar Határőrvidéktől : Horvát-Szlavonország az általános magánjog terén, egyes meghatározott viszonyokat kivéve, nincs a közös magyar országgyűlésnek alávetve. V. ö. 1868 : XXX. tc. 9., 10. és 48. §§. és fentebb 1. §.

[2]) Igy a tulajdonképeni Magyarországon (a magyar polgárosított Határőrvidéktől eltekintve) csak annyiban, amennyiben a telekkönyvi intézménnyel áll kapcsolatban (Ideigl. törv. szab. I. 19. §.) ; Erdélyben, a magyar polg. Határőrvidéken és Fiumében csak annyiban, amennyiben újabb magyar törvények által hatályon kívül nem helyeztetett ; Horvát-Szlavonországban annyiban, amennyiben újabb horvát-szlavon törvények nem léptek helyébe.

[3]) Példa : C. 734/84. (D. Új f. 10., 335. l.). Hogy a tulajdonképeni Magyarországon az osztrák polg. tvkönyv a telekkönyvi viszonyokon kívül is alkalmaztatik, az csak tényleges, de nem jogilag szentesített állapot, mely a magyar magánjog hiányosságában és elavultságában találja alapját. Számos intézkedései azonban Magyarországon már szokásjogi jelentőségre emelkedtek.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

nem derogál.[4]) Ezenkívül tekintetbe veendő még az is, hogy, miután a keresk. jog Magyarország és Horvát-Szlavonország között közös ügy s miután az a kérdés, vajjon valamely viszony a keresk. jog köréből egészben vagy részben kivonassék-e, épúgy a keresk. joghoz tartozik, mint ha arról van szó, hogy mi utasíttassék hozzá: [4a]) magánjogi törvény a K. T.-nek csak azon feltétel alatt derogálhat, ha az azt alkotó törvényhozás a keresk. jogra nézve is intézkedhetik. Ezt pedig csak a magyar törvényhozás teheti. Ellenben a horvát-szlavon országgyűlés még a maga területére vonatkozólag sem alkothat oly törvényt, mely a K. T.-nek derogálna.[5])

III. Minthogy a keresk. jog túlnyomóan ugyan, de nem kizárólag magánjog, hanem részben közjogi intézkedéseket is tartalmaz: az általános magánjog mellett kisegítő jog az általános közjog (közigazgatási jog, perjog, büntető jog) is. A K. T. 1. §-a csak a keresk. jog alaptermészetére való tekintettel említi egyedül az általános magánjogot, anélkül azonban, hogy a keresk. jog kiegészítését más természetű általános joggal kizárná.[6])

---

[4]) *Lex posterior generalis non derogat priori speciali.*

[4a]) L. fent 5. §. [2a]) jegyzet.

[5]) Eziránt nem foroghat fenn kétség, mert különben Horvát-Szlavonország magánjogi törvény alakjában az egész keresk. törvényt is hatályon kívül helyezhetné. Vitatkozni lehet ellenben afölött, vajjon a szorosabb értelemben vett magyar törvényhozás is (t. i. a horvát képviselők részvétele nélkül) jogosítva van-e a K. T.-nek derogáló magánjogi törvényt alkotni? A kérdés különösen az alkotandó polgári törvénykönyv szempontjából bír fontossággal s ugyanazon elbírálás alá esik, mint a kizárólag a tulajdonképeni Magyarországra vonatkozólag hozandó részleges keresk. jogi törvényekre nézve. L. fent 1. §. 14) jegyz. A magánjogi szabály felállítása magában véve ugyan nem közös ügy, de a keresk. törvény hatályának általa leendő hatályon kívül helyezéséhez, bár csak a tulajdonképeni Magyarországra nézve, a horvát-szlavon képviselők részvétele épúgy szükséges, mint ha a K. T. általában és közvetlenül módosíttatik.

[6]) Mindjárt a **K. T. 2. §.** tartalmazza ennek alkalmazását, kijelentvén, hogy »ahol a jelen törvényben törvényszékekről tétetik említés, azok alatt a keresk. ügyek elintézésére hivatott bíróságok értendők«. E bíróságokat pedig nem a K. T., hanem a törvénykezési törvények, illetve rendeletek határozzák meg. V. ö. fentebb 1. §.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

10. §.

A kereskedelmi jog időbeli határai.

A keresk. jog szabályai azon időponttól fogva nyernek alkalmazást, melyben hatályba léptek. Ez áll nevezetesen a keresk. törvényről, melynek hatályba léptével egyúttal mindazon régibb törvények és rendeletek, melyek annak tárgyaira s a benne szabályozott viszonyokra vonatkoznak, még ha nem ellentétesek is, hatályon kívül léptek, hacsak általa határozottan fenn nem tartattak. **[K. T. 549. §.]** [1])

Valamint azonban a jogszabályokra nézve általában, úgy a keresk. jog szabályaira nézve is az az elv, hogy visszaható erővel nem bírnak, azaz, hogy a bíró azokat oly keresk. ügyekre nem alkalmazhatja, melyek már hatályba léptük előtt keletkeztek, habár még befejezést nem nyertek. Csakhogy a K. T. ezen elv alól kivételeket is tesz, melyeket részint az a körülmény igazol, hogy a jogszabályok nemcsak magánérdekű jelentőséggel bírnak; részint annak folytán váltak szükségesekké, hogy az érintett viszonyok tartama gyakran igen hosszú, úgy, hogy ha reájuk nézve a régibb szabályok és berendezések az egész idő alatt fenntartatnának, ez sokkal több nehézséggel és hátránnyal járna, mint amennyit a szerzett jogok elve észszerűen követelhet. E kivételek az »átmeneti és vegyes intézkedések« közt tartalmaztatnak s különösen következőkre vonatkoznak:

---

[1]) Fenntartatott kifejezetten: a magyar földhitelintézetre vonatkozó 1871: XXXIV. tc. (id. §. 2. bek.), kijelentetvén egyúttal az **561. §-ban**, hogy a kivált szövetkezeti tagok felelősségére és az ellenük támasztható keresetek elévülésére vonatkozó határozatok (236., 238., 254. §§., v. ö. alább 113. §.) reá nem alkalmazandók; továbbá a régi Csődt. hatályának idejére az 1840: XVI. tc. 9. §-a a hozomány, hitbér és jegyajándék bejegyzésére nézve (552. §.). A fenn nem tartott régibb törvényeket és rendeleteket illetőleg kiemelendő, hogy alattuk nemcsak azokat kell érteni, melyek egészben a K. T. által szabályozott tárgyakra vonatkoznak, hanem azokat is, melyeknek csak egyes intézkedései bírnak ily tartalommal, ameddig ezek az intézkedések terjednek. Pl. az osztrák p. t. a biztosítási (1288—1291. §§.) és kiadói ügyletre (1164—1171. §§.) vonatkozólag, az 1868: LIV. tc. a keresk. könyvek általi bizonyításra nézve (173. s k. §§.) stb. Nem értetnek ellenben a régibb keresk. szokások, melyek a K. T. 1. §-a értelmében csak annyiban léptek hatályon kívül, amennyiben a K. T. intézkedéseket tartalmaz.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

1. a keresk. cégjegyzékekre. Ezekre nézve a K. T. rendeli, hogy hatályba léptétől kezdve új cégjegyzékek nyittatnak, s hogy a régibb cégjegyzékekbe bevezetések csak annyiban történhetnek, amennyiben ezek valamely korábbi bevezetés törlését célozzák **[K. T. 550. §.]**;

2. a cégbejegyzésekre, melyek azon kereskedők által is megtartandók, kik üzletüket a K. T. hatályba lépte előtt már megkezdették, akár voltak bejegyezve, akár nem.[2]) E célra a most említett időponttól számítandó 6 hónapi határidő állapíttatott meg **[K. T. 551. §.]**, kimondatván egyúttal, hogy az új cégjegyzékbe történt bevezetés közzétételével vagy a most említett határidő elteltével a cégre vonatkozó s az eddigi cégjegyzékben foglalt összes bevezetések hatályukat vesztik **[K. T. 554. §.]**;

3. a keresk. cégek mikénti használatára, melyre nézve azonban kimondatik, hogy, ha a K. T. hatályba lépte előtt már használt cég az érintett határidő alatt bejegyeztetik, a törvénynek a cégek használatára vonatkozó korlátozásai (11., 13., 14., 17. és 18. §§., v. ö. alább 26. §.) nem alkalmazhatók **[K. T. 551. §. 2. bek.]**;

4. a cégvezetőkre, akikre nézve rendeltetik, hogy ha a keresk. üzlet tulajdonosa az általa a törvény hatályba lépte előtt adott cégvezetői jogosítványt a cégbejegyzéskor vagy az érintett 6 hónap eltelte előtt vissza nem vonja, a cégvezető a K. T.-ben megállapított hatáskörrel kirendelt cégvezetőnek tekintetik **[K. T. 555. §.]**;[3])

5. a keresk. társaságokra. Ezekre nézve kimondatik, hogy a társasági szerződések és alapszabályok azon intézkedései, melyek a K. T. szerződésileg, illetve alapszabályilag meg nem változtatható, különösen a társaságnak harmadik személyek elleni jogviszonyaira vonatkoznak, az érintett határidő elteltével vagy a cégbejegyzés közzétételével hatályukat vesztik. **[K. T. 556., 559. §§.]** Különösen a K. T. előtti gyakorlat szerint keletkezett részvénytársaságokra és szövetkezetekre nézve kimondja a törvény, hogy azok az új cégjegyzékekbe az esetben is bevezetendők ugyan, ha keletkezésük tekintetében a K. T. által megállapított kellékeknek meg nem felelnek **[K. T. 557. §.]**, tartoznak azonban alapszabályaikat az említett határidő alatt a K. T. értelmében módosítani **[K. T. 558. §.]**;

---

[2]) Feltéve, hogy a K. T. értelmében egyáltalában kereskedőknek tekintendők. A kereskedői minőség épúgy, mint a személyminőségek általában, melyek szerzett jogoknak nem tekinthetők, mindig a hatályban lévő törvény szerint ítélendő meg. Ennek folytán pl. a kufárok és házalók, akik az 1864. évi cégrend. értelmében csak kötelezve nem voltak a bejegyzésre (2. §.), de jogosítva igen, még akkor sem jegyeztethették be magukat az új cégjegyzékbe, ha a régiben már be voltak jegyezve (v. ö. alább 17. §.).

[3]) A K. T. visszaható ereje azonban e részben csak annyiban bír jelentőséggel, amennyiben a korábbi törvények szerint a cégvezető hatásköre harmadik személyek irányában korlátozható volt, maga a hatáskör lényegileg azonos lévén. V. ö. 1840 : XVI. tc. 49., 51. §§. Vajjon a kereskedő maga az érintett határidő alatt bejegyeztette-e magát vagy nem, a vissza nem vont cégvezetői jogosítvány fennállására nézve közömbös. C. 517/86. (D. Új f. 16., 6. l.), 605/86. (P. T. XIII. 15. l.)

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

6. a keresk. könyvekre, úgy azonban, hogy a K. T. hatályba léptéig történt bevezetések bizonyító erejére és ennek tartamára nézve a korábbi törvények alkalmazandók **[K. T. 563. §.]**;

7. az elévülésre, mely azonban, ha a K. T. hatályba lépte előtt már megkezdetett, csak akkor esik a K. T. határozatai alá, ha az elévülési idő a korábbi törvények szerint hosszabb; míg ha ezek szerint az elévülés betöltésére a K. T.-ben megállapított elévülési határidőnél rövidebb idő kívántatik, a K. T.-nek az elévülésre vonatkozó határozatai nem alkalmazandók **[K. T. 564. §.]**;[4])

8. a hiteles alkuszok intézményére, mely a K. T. hatályba léptétől megszüntnek nyilváníttatik, köteleztetvén egyúttal az alkuszok könyveiket az említett határidő alatt az illetékes törvényszéknél letenni. A törvény hatályba léptéig vezetett alkuszi könyvek és kiállított kötlevelek bizonyító ereje szintén az előbbi szabályok szerint ítélendő meg **[K. T. 565. §.]**; végül

9. a női hozomány, hitbér és jegyajándéknak az 1840: XVI. tc. 9. §-a által előírt bejegyzésére nézve, kimondatván, hogy, ha azok az említett határidő alatt az új cégjegyzékbe be nem jelentetnek, ami a nő által is történhetik, csődbeli elsőbbségüket elvesztik. **[K. T. 552. §.]**[5])

11. §.

A kereskedelmi jog területi határai.

I. A magyar keresk. jog a magyar korona területén nyer alkalmazást (l. fentebb 1. §.). Valamint azonban az általános magánjog, úgy a keresk. jog hatálya sem esik mindig össze annak uralmi területével; sőt a nemzetközi kereskedelmi összeköttetések sűrűségénél fogva a keresk. jog terén még gyakrabban fordulhat elő, hogy a magyar bíró nem a hazai, hanem külföldi jog szerint tartozik ítélni. Történhetik ez nevezetesen akkor, ha magyar honpolgárok külföldön, vagy külföldiek a belföldön keresk. ügyletekkel foglalkoznak,[1]) ami, a művelt államok mai jogállapotát

---

[4]) Az a törvény nyer tehát alkalmazást, mely az adósra nézve kedvezőbb. Hasonlólag a büntetőjogi elévülésre nézve 1880: XXXVII. tc. 32. §. Az általánosan elfogadott magánjogi elveknek ez nem felel meg, mert ezek szerint a be nem fejezett elévülés nem adván szerzett jogot, az új törvény akkor is alkalmazandó, ha hosszabb elévülési időt szab, míg ha rövidebb időt állapít meg, ezen idő csak az új törvény hatályba léptétől számítható. V. ö. **C.** 31.896/96. (D. III. f. 6., 21. l.). Még nagyobb eltérés a Váltó T.-ben, melynek 117. §-a szerint mindig az előbbi törvény irányadó. V. ö. *Szerző* Váltójog 12. §. Igy van ez szabályképen az osztrák polg. tvk. szerint is. V. ö. 1852. kihird. nyiltp. XII. c. 6. pont.

[5]) V. ö. ehhez 1881: XVII. tc. 267. §. és alább 21. §. 12. jegyzet.

[1]) V. ö. **C.** 704/94. (D. III. f. 1., 61. l.)

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

tekintve, általánosságban sehol sem esik megszorítás alá s a hazai jog által is megengedtetik.[2]) Különösen jogukban áll az idegeneknek a kereskedés gyakorlása végett úgy személyesen az országba jönni, mint meghatalmazottjaikat, utazóikat ide küldeni; továbbá nemcsak átmenetileg tartózkodhatnak az országban keresk. ügyletek megkötése végett, hanem jogosítva vannak itt állandóan is letelepedni s akár önálló üzletet, akár fióktelepet állítani, az sem tévén elvi különbséget, vajjon a kereskedés egyénileg, vagy társas módon gyakoroltatik-e? E kereskedési szabadságnak csak az az egy általános feltétele van, hogy a külföldi állam azt a magyar honpolgárokkal szemben szintén elismerje, vagyis hogy közte és a magyar birodalom között e részben ú. n. viszonosság *(reciprocitas)* létezzék. A legtöbb állammal azonban a viszonosság szerződésileg ki van kötve.[3]) Szerződés hiányában és vita esetén, ha a bíróság a viszonosságra vonatkozó szabályokat nem ismeri,[3a]) az idegen annak tényleges gyakorlását bizonyítani tartozik.[4])

---

[2]) Legalább annyiban, amennyiben bel- és külföldiek közt nem tesz különbséget. Igy különösen Ipart. 1. §. De kifejezetten is egyenlősíti a külföldieket a honpolgárokkal az osztrák p. t. 33. §-a. Egyébiránt már az 1492 : LXXXIV. tc. kimondja, hogy: »*mercatores forenses et extranei, cujuscunque nationis existant, ad mercandum, seu forisandum in medium regni, ad loca alias consueta, ad forisandum et emendum ac cambiendum deputata, negotiationes suas peracturi accedant*«.

[3]) Igy nevezetesen a következő államokkal: Ausztria (1867 : XVI., 1878 : XX., 1887 : XXIV., 1908 : XII. tc., XV. tc.); Belgium (1892 : VIII., 1908 : XXII. tc.); Bulgária (1897 : XIX. tc., 1912. ápr. 22/9. szerz.); Dánia (1887 : XXXVI. tc.); Egyiptom (1890 : XLI. tc.); Ethiopia (1910 : X. tc.); Északamer. Egyesült-Államok (1827. aug. 27. keresk. szerz.); Franciaország (1884 : VI. és 1885 : XXVI. tc.); Görögország (1887 : XXXVII. tc.); Japán (1898. évi XXXII. tc., 1912. okt. 28. szerz.); Korea (1893 : XXVII. tc.); Montenegro (1912 : IX. tc.); Nagybrittania (1876 : XLIX. tc.); Németalföld (1867. márc. 26. keresk szerz.); Németország (1878. évi XXXVI., 1888 : V., 1892 : III., 1908 : XX. tc.); Olaszország (1888 : XV., 1892 : VI., 1908. évi XXIII. tc.); Oroszország (1860. szept. 2/14. keresk. szerz., 1894 : XXI., 1908 : XXI. tc.); Portugália (1872 : XXX. tc.); Románia (1894 : XIV., 1910 : V. tc.); Spanyolország (1881 : XVI., 1895 : XXV. tc.); Svájc (1888 : XXXVII., 1892 : VII., 1906 : VII. tc.); Svéd- és Norvégország (1874 : XII. és 1894 : XXI. tc.); Szerbia (1882 : XXX., 1893 : XX., 1911 : II. tc.); Zanzibár (1889 : III. tc.).

[3a]) V. ö. Uj. Pp. 268. §. Ugyanaz áll, mint a külföldi jogra nézve általában. L. alább III. alatt.

[4]) Az 1868 : LIV. tc. 545. §-a értelmében a viszonosság igazolására nézve kiállított bizonyítványoknak a külföldi követség hitelesítésével kell ellátva lenniök s ez az uj Pp. 335. §. szerint is elegendő. A Pp. több sza-

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

Hogy kivételesen egyes üzletnemek külföldiek által nem gyakorolhatók, a kereskedési szabadság általános elvét le nem rontja, aminthogy ily kivételek annak szerződési kikötése esetében is fenn szoktak tartatni.[5])

II. Ami a nemzetközi összeköttetésekből eredő jogviszonyokra alkalmazandó jogot közelebbről illeti: erre nézve a keresk. jog általában intézkedéseket nem tartalmaz. A K. T. csak a külföldi részvénytársaságok, szövetkezetek és biztosító vállalatok belföldi letelepedésének feltételeit állapítja meg (l. alább 99., 186. §§.). Egyebekben tehát az általános magánjognak a jogszabályok területi határaira vonatkozó elveire, az általános nemzetközi magánjog szabályaira vagyunk utalva, melyek első sorban a fennálló tételes törvényekből,[6]) s amennyiben ezek nem intézkednek, a nemzetközi szokásból és a viszonyok természetéből merítendők. Ezeknek alapul vétele mellett kell a keresk. jog különös viszonyaira nézve is megállapítani, vajjon azokra a hazai vagy pedig a külföldi s melyik külföldi jog alkalmazandó? ami azonban már azért sem könnyű feladat, mert a tudomány és gyakorlat az általános elvek iránt is még csak kivételesen jutott megállapodásra. E nehézségek dacára megkísértjük a helyes feleletet némely általánosabb jelentőségű és gyakrabban előforduló kérdésre: [7])

---

kasza (16. 112. 124. 414. §§.) szerint az igazságügyminiszternek a viszonosság felől tett nyilatkozata a bíróságokra kötelező s ugyanaz áll a keresk. minister nyilatkozatáról a védjegyek oltalma tekintetében (1913: XII. t. 6. §.). De ez ki nem terjeszthető s nem elég egyes eseteket igazolni, melyekben a magyar honpolgárok a belföldiekkel egyenlő bánásmódban részesültek, hanem ki kell mutatni, hogy a viszonosság mint állandó jogszabály követtetik. Ez áll a viszonosság bizonyításáról minden más kérdésben is. V. ö. *Magyary* M. polgári perjog 91. s k. l.

[5]) Ily kivételek különösen a házalás, az alkuszi üzlet és a gyógyszerészet tekintetében állapíttattak meg.

[6]) Nálunk az osztr. p. t. állít fel szabályokat a nemzetközi magánjogra nézve. V. ö. ennek 34—37. és 300. §-ait. Ehhez hozzájárul a bizonyításra nézve: 1868: LIV. tc. 157., 179., 180., 545. §§.; 1893: XVIII. tc. 63., 215. §§. és most Pp. 268. §. Továbbá a polgári jogsegélyre nézve általában a *Hágában* létrejött nemzetközi egyezmény becikkelyezéséről szóló 1899: XIII. tc. A váltójog területi határaira nézve l. V. T. 95—97 §§. és hozzá: *Szerző* Váltójog 84. §.

[7]) V. ö. különösen *Diena* Trattato di diritto commerciale ossia il diritto internazionale privato commerciale. 3 kötet. Firenze, 1900—1905. (Kiterjed a váltó-, csőd- és tengerjogra is.) A keresk. jogot általában tárgyaló munkák alig foglalkoznak e kérdésekkel. Rendesen csak a nemzetközi magánjog általános elveire történik utalás. Igy különösen *Goldschmidt*

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

1. A külföldiek személyes képessége keresk. ügyletekkel foglalkozni, azon állam törvénye szerint ítélendő meg, melynek polgárai.[8]) Belföldön kötött ügylet azonban akkor is érvényes, ha a külföldi a belföldi törvény szerint foglalkozhatik keresk. ügyletekkel.[9])

2. A kereskedői minőség megítélésénél azon állam törvénye irányadó, melynek területén az illetőnek keresk. telepe van, vagy ha több telepe volna, ahol a főtelep fekszik.[10]) Ha azonban külföldi ember a belföldön bárcsak fióktelepet állít, az ennek alapján szerzett minőség a hazai törvény szerint ítélendő meg s ugyancsak a hazai törvénynek lesz az illető alávetve mindazon jogi követ-

---

id. m., *Endemann* Handbuch d. Handels-, Wechsel- und Seerechts és *Massé* id. m., melyekben a nemzetközi magánjog elég nagy figyelemben részesül, sőt utóbbiban rendszeresen tárgyaltatik, sem mennek nagyon bele a keresk. jogot érdeklő különös részletekbe. Kivétel *Lyon-Caen et Renault* id. m. és *Düringer-Hachenburg* Das Handelsgesetzbuch 2. kiad. I. köt. De a nemzetközi magánjogot általában tárgyazó munkák is csak ritkán terjeszkednek ki a keresk. jog területi határaira. Legtöbbet találni a következőknél: *Asser* Schets van het International Privaatregt. Amsterdam, 1879., német ford. *Cohn*tól 1880., francia *Riviert*ől 1884.; *Bar* Theorie u. Praxis des Internationalen Privatrechts. 2. kiadás. 2. köt. 1889.; *Weiss* Traité théorique et pratique de droit internat. privé. 4. köt. Paris, 1902. 2. kiad. 1912.; *Meili* Das Internationale Civil- u. Handelsrecht. 2. köt. Zürich, 1902.; *Vincent et Penaud* Dictionnaire de droit internat. privé. Paris, 1887. és Supplément 1888. és 1889. *Jitta* La substance des obligations dans le droit international privé. 2. köt. Amsterdam, 1906—7. Továbbá a *Clunet* által kiadott *Journal du droit internat. privé*-ben. A hazai irodalomban l. *Szántó Mihály* Nemzetközi magánjog. Budapest, 1893. 240. s k. l. és behatóbban: *Ferenczy Árpád* A nemzetközi magánjog kézikönyve. Budapest, 1911. 384. s k. l. Hasznos anyaggyüjteményt adott ki *Meili:* Die Kodifikation d. internat. Civil- u. Handelsrechts. Leipzig, 1891. Egyes kérdések közül leginkább a keresk. társaságok nemzetközi jogállása tárgyaltatott számos, túlnyomóan francia monografiákban. Összhangzás, valamint általában a nemzetközi magánjog terén, úgy a keresk. jogra vonatkozó kérdéseknél is, csak kivételesen tapasztalható.

[8]) Ez megfelel azon határozottan túlsúlyban lévő felfogásnak, hogy a jog- és cselekvési képesség a honosság s nem a lakhely *(domicilium)* alapján határoztatik meg. Emellett nyilatkozott a IX. magyar jogászgyűlés is: *Biermann* Mihály kitünő véleménye alapján. (Évkönyv I. 3. s k. l., II. 13. s k., 279. s k. l.). A honossági elvet követi az osztr. p. t. (4., 34. §§.) és a Váltó T. (95. §.) is. L. utóbbira nézve *Szerző* Váltójog 84. §.

[9]) A honpolgárok érdekében felállított kivétel, mely az általános nemzetk. magánjog terén is elismertetik. Felállítja e kivételt a Váltó T. 95. §. 2. bek. is.

[10]) A lakhely elvével ez teljesen összhangzásban áll, mert a telep a kereskedő kereskedelmi lakhelye (l. alább 20. §.), ettől különböző polgári

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

kezményekre nézve, melyek a kereskedői minőségből folynak.[11]) Más szóval az idegen, ha az országban állandóan kereskedéssel foglalkozik, a honpolgárokkal egyenlő minősítés és bánásmód alá esik. Ez következik az erre vonatkozó szabályok közrendi természetéből, de a viszonosság elve alapján sem követelheti az idegen, hogy saját hazája törvénye értelmében az országban esetleg még előnyösebb helyzete legyen, mint a honpolgároknak.[12])

3. A keresk. könyvek kellékei az okiratok kellékeire általában vonatkozó szabály értelmében *(locus regit actum)* azon állam törvényei szerint bírálandók el, melynek területén a könyvek vezettetnek.[13]) Bizonyító erejük mérve és tartama ellenben a belföldi jog *(lex fori)* szerint ítélendő meg.[14])

---

lakhely pedig keresk. ügyekben nem jöhet tekintetbe. A honosság pedig azért nem lehet irányadó, mert a kereskedői minőség nem a személy bennrejlő tulajdonsága, hanem foglalkozásának következménye.

[11]) Cég minősége (ellenk. **B. T.** 1658/77. D. 28., 256. l. külföldi részvénytársaságra nézve), cégbejegyzés, keresk. könyvek vezetése, leltározás, mérlegszerkesztés stb. Hasonlóképen alá van vetve a külföldi az Ipartörvény követelményeinek.

[12]) A viszonosság sohasem értetik úgy, mintha a külföldiek oly bánásmódban volnának részesítendők, melyben hazájukban részesülnek, hanem csak azt foglalja magában, hogy oly bánásmódban részesüljenek, mint a honpolgárok. Többre az idegenek észszerűen nem tarthatnak igényt s a nemzetközi szerződésekben is csak ez biztosíttatik. Ez a viszonosság **a l a k i** viszonosságnak is neveztetik, ellentétben az ú. n. **a n y a g i** viszonossággal, mely a **m e g t o r l á s t** *(retorsio)*, vagyis azt jelenti, hogy a külföldiek oly bánásmód alá esnek, melyben a honpolgárok a külföldi államban részesülnek, ha ez a belföldiekkel szemben kedvezőtlenebb. Utóbbi a kereskedés gyakorlására nézve sincs kizárva s a részvénytársaságok, szövetkezetek és biztosító-vállalatok tekintetében azt maga a K. T. is rendeli. V. ö. 217. §. 3. pont.

[13]) Az 1868 : LIV. t.c. 179. §. szerint a külföldiek a viszonosságon felül igazolni tartoznak, hogy az illető állam törvényei szerint bizonyító erejű könyvek vitelére jogosítvák, s hogy könyveiket azon törvények szabályai szerint vitték. Az új Pp. ezt nem vette át ; de a 321. §. általában kimondja, hogy a bizonyítás céljából kiállított **o k i r a t** a kiállítás helyének joga szerint megillető bizonyító erejét akkor is megtartja, ha az a Pp.-ben megszabott alakszerűségeknek nem felel meg. Ha a külföldi a belföldön vezet könyveket, ezek a belföldi törvény alatt állanak.

[14]) A perjog terén uralkodó területiségi elv értelmében, bár sokan a bizonyítást az anyagi jogra tartozónak tekintvén, az erre vonatkozó szabályok alkalmazását követelik. V. ö. *Szerző* Polg. törvénykezés rendje I. 8. §. Az általunk a keresk. könyvekre nézve vallott felfogás határozott kifejezést nyert a Szerbiával kötött jogsegélyszerződésben : 1882 : XXXII. tc. l. c.,1912 : III. tc. 5. c. V. ö. *Magyary G.* is : A magyar polg. perjog nemzetközi vonatkozásai. Budapest, 1902. 87. s k. l. Az új Pp. 322. §-a

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

4. A keresk. meghatalmazottak jogviszonyait úgy a főnökhöz, mint harmadik személyek irányában (hatáskör stb.) a főnök keresk. telepének, illetőleg azon telep joga szerint kell megítélni, melyen alkalmazva vannak.[15])

5. A keresk. társaságok minősége, jogi természete és jogviszonyai azon állam törvényei szerint ítélendők meg, melyhez a társaság tartozik.[16]) Ezen állami hozzátartozóság pedig, vagyis a keresk. társaságok nemzetisége, a társaság székhelye által állapíttatik meg.[17]) Ha azonban külföldi társaság belföldön fióktelepet állít, a társaság és itteni képviselőinek minősége és az ebből folyó következmények, épúgy mint az egyes kereskedőnél, a belföldi törvény szerint ítélendők meg.[18])

6. Az egyes kereskedelmi ügyletek ebbeli minősége rendszerint azon ország törvénye szerint bírálandó el, melynek területén az ügylet megkötttetett *(lex loci contractus)*.[19]) Amennyiben azon-

---

szerint a külföldön vezetett keresk. könyveknek és a külföldi alkuszok naplóinak és kötjegyeinek bizonyító erejét a bíróság, amennyiben e részben irányadó nemzetközi megállapodások másként nem rendelkeznek, a 270. §. szerint szabadon mérlegeli.

[15]) A keresk. meghatalmazottak az üzletnek kiegészítő szervei, nem alkalmazható tehát reájuk más jog, mint amely alatt a kereskedő üzletére nézve áll.

[16]) Ezen jog szerint kell megítélni, vajjon a társaság keresk. társaság-e, bír-e jogi személyiséggel, kik és miképen képviselik a társaságot, minő a tagok felelőssége stb.

[17]) Ettől független állami hozzátartozóság, miként a természetes személyeknél, nem képzelhető. A székhely irányadó akkor is, ha a társasági szerződés más országban jött létre, s habár a társaság tagjai más állam polgárai. V. ö. **K. V. T.** is Jogt. Közl. 94., 49. sz. Az sem jön kérdésbe magában véve, hol van a vállalat tárgya? Igy pl. külföldön székelő társaság, melynek a belföldön gyára, bányája, vasútja van: külföldi társaság. V. ö. azonban alább 100. §. 3. jegyz.

[18]) Igy pl., ha külföldi kölcsönös biztosító társaság, mely a külföldi törvény szerint nem keresk. társaság, sem a szövetkezetekhez nem számíttatik (így Németországban), belföldön fióktelepet állít, az itt mégis keresk. társaságnak, nevezetesen szövetkezetnek tekintendő.

[19]) Azon túlsúlyban lévő és szabályképen nálunk az osztr. p. t. (36., 37. §§.) által követett felfogás értelmében, hogy a megkötési hely törvénye az, mely a szerződések minőségére és hatásaira nézve a felek akaratának megfelel, hacsak világosan más törvényt nem tartottak szem előtt. Csak Németországban kerekedett felül *Savigny* óta az a nézet, hogy a teljesítési hely törvénye irányadó. L. ez értelemben **C.** is 704/94. (D. III. f. l., 61. l.) és 440/95. (Jogt. K. 95., 45. sz.). Másutt a teljesítési hely törvénye legfeljebb azokra a kérdésekre alkalmaztatik, melyek közvetlenül a teljesítésre vonatkoznak s ezt követi a K. T. is a 326. §-ban (l. alább

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

ban az ügylet minőségétől a bírói hatáskör függ, a belföldi törvény irányadó.[20])

III. A külföldi jog alkalmazása elvileg épúgy hivatalból foglalhat helyet, mint a belöldi jog alkalmazása s csak abban van különbség, hogy a bíró a külföldi jogot ismerni nem köteles, minélfogva, ha tényleg nem ismeri, annak bizonyítása válik szükségessé, mi mellett azonban a bíró a felektől fel nem hozott forrásokat is felhasználhat és az evégre szükséges lépéseket hivatalból is megteheti.[21]) Ha ily módon a külföldi jog ki nem deríthető, az veendő fel, hogy a külföldi jog a hazaitól nem különbözik s ehhez képest a hazai jog alkalmazandó.[22])

12. §.

A kereskedelmi jog irodalma.[1])

I. Jóllehet a keresk. jog már a középkorban fejlődött ki, irodalma csak az újkorban veszi kezdetét és pedig először Olaszországban. A keresk. szokások és statutumok, valamint a keresk. bíróságok döntvényei bő anyagot szolgáltattak részben igen beható vizsgálatokra, melyek még jelenleg is nagy értékkel bírnak.

Straccha Tractatus de mercatura seu mercatore. Velence. 1553. Azonfelül több más értekezés. — *Scaccia* Tractatus de commerciis et cambio. Roma, 1618. — *Ansaldus de Ansaldis* Discursus legales de commercio et mercatura. Roma, 1689. — *Casaregis* Discursus legales de commercio. 2 köt. Genua, 1707. — *Marquardus* Tractatus politico-iuridicus de iure mercatorum et commerciorum singulari. 2 köt. Frankfurt, 1662.

II. A XVII. század vége felé élénk irodalmi tevékenység fejlődik ki Franciaországban, különösen az 1673. és 1681.

---

145. §.). Az értékpapirokra, illetve az arra vezetett nyilatkozatokra a kiállítás helyének joga alkalmazandó. L. a váltóra nézve *Szerző* id. m. 84. §., csekkre nézve v. ö. C. 1136/910. (H. D. V. 232. l.).

[20]) Azaz az ügyletek alaki értelemben vett keresk. minősége, ami perjogi kérdés lévén, a területiségi elv alá esik.

[21]) V. ö. 1893 : XVIII. tc. 63., 215. §§. és új Pp. 268. §. Másként az 1868 : LIV. tc. 157. és 545. §§. szerint.

[22]) V. ö. C. 58/84. (D. Új f. 9., 258. l.), B. T. 4242/77. (D. 28., 267. l.) és *Szerző* Váltójog 84. §. Ez ki nem kerülhető, ha azt akarjuk, hogy a bíró, amire törvénynél fogva kötelezve van (1869 : IV. tc. 22. §.), ítéljen.

[1]) V. ö. különösen *Goldschmidt* Handbuch. 2. kiadás és *Borchardt-Kohler* id. m. Ehelyütt csak a jelesebb általános jelentőségű munkákat emeljük ki, fenntartván magunknak, hogy az illető helyeken még további irodalmi közléseket tegyünk. A kiadási év az első kiadásra vonatkozik, ha más nincs kitéve.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

évi keresk. törvények folytán, melyek beható magyarázat tárgyává tétettek; míg a *Code de Commerce* megalkotása után a francia nemzetnek a keresk. jog irodalmában is vezérszerep jut.

Savary Le parfait négociant. Paris, 1675. Irt számos szakértői véleményt *(parères)* is, melyek összegyűjtve 1688-ban adattak ki. — *Bornier* Edit du roy servant de règlement pour le commerce. Paris, 1678. — *Jousse* Commentaire sur l'ordonnance du commerce. Paris, 1755. — *Pardessus* Cours de droit commercial. 4 kötet. Paris, 1814—1816. Később 6 kötetben, 6. kiadás ismét 4 kötetben *Rozière*től. Paris, 1856—1857. — *Fréméry* Études de droit commercial. Paris, 1833. — *Bravard-Veyrières* Traité de droit commercial. Kiadta *Demangeat* 6 kötet. Paris, 1862—1875. 2. kiadás 1888—1892. — *Massé* Le droit commercial dans ses rapports avec le droit des gens et le droit civil. 6 kötet. Paris, 1844—1848.; 3. kiadás 4 kötetben 1873—1874. — *Delamarre et Lepoitvin* Traité du contrat de commission et des obligations conventionnelles en matière de commerce. 6 kötet. Paris, 1840—1856.; 2. kiadás 1861-ben ezen cím alatt: Traité théorique et pratique de droit commercial. — *Bédarride* Droit commercial. Commentaire du code de commerce. 18 köt. Paris, 1854 óta. Egyes kötetek újabb kiadásokban. — *Alauzet* Commentaire du code de commerce et de la législation commerciale. 4 köt. Paris, 1856—1857.; 3. kiadás, 8 köt. 1879. — *Boistel* Cours de droit commercial. Paris, 1875. 4. kiad. 1890. — *Lyon-Caen et Renault* Précis de droit commercial. 2 köt. Paris, 1875—1885. 2. kiadás 10 kötetben e cím alatt: Traité de droit commercial. 1888-tól (eddig 9 kötet) I—VI. kötet. 4. kiad. 1889—1912. — *Thaller* Traité élémentaire de droit commercial. Paris, 1897—1898. 4. kiad. 1910. és többek közreműködésével: Traité général théorique et pratique de droit comm. 18 kötetre tervezve. Eddig 3 köt. Paris, 1907—9. — *Valabrègue* Nouveau cours de droit comm. Paris, 1898. — *Nouguier* Des tribunaux de commerce, des commerçants et des actes de commerce. 3 kötet. Paris, 1844. Szótárak: *Devilleneuve et Massé* Dictionnaire du contentieux comm. et industriel. 6. kiadás *Dutruc*tól 2 kötet. Paris, 1875. — *Goujer et Merger* Dictionnaire de droit comm. 3. kiadás *Ruben de Coudert*ől 6 kötet. Paris, 1877—1881.; Supplément 2 köt. 1897—1898. — Bírói gyakorlat: *Sirey et Gilbert* Code de commerce annoté. Paris, 1851. 4. kiad. 2 köt. 1910. — *Dalloz* Code de commerce suivi des lois commerciales etc. avec annotations d'après la doctrine et la jurisprudence. 4. kiad. Paris, 1905. — Folyóiratok: *Thaller* Annales du droit commercial français, étranger et international. 1885 óta. — *Teulet et Camberlin* Journal des tribunaux de commerce. 1852 óta. — *Le Hir* Revue de droit commercial. 1837 óta. — *Vavasseur* Revue des sociétés. 1882 óta. — Revue internationale du droit maritime. 1885 óta.

III. A belga irodalom a belga keresk. jog reviziója előtt szorosan a francia irodalomhoz csatlakozott. A revizió óta önállóbb.

Namur Le code de commerce belge revisé 3 kötet. Bruxelles, 1876—1877. 2. kiadás 1884. Supplément 1887. — *Nyssens et Debaets* Commentaire législatif du code de commerce. 3 kötet. Bruxelles, 1881—1888. — *Beltjens* Encyclopédie du dr. com. belge. 4 kötet. Paris, 1899—1900.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

IV. Az olasz irodalom sokáig pangott s legújabb időig a francia irodalom kizárólagos befolyása alatt állott. A K. T. reviziója óta s a német irodalom hatása alatt nagyobb lendületet vett.

Borsari: Il codice di commercio del regno d'Italia. 2 kötet. Torino, 1868—1870. — *Carnazza-Puglisi* Il diritto commerciale secondo il codice di commercio del regno d' Italia. 2 kötet. Milano, 1868. — *Vidari* Corso di diritto commerciale. 9 kötet. Milano, 1877—1889. 5. kiadás. 1900—1905. — *Marghieri* Il diritto commerciale italiano. 2. kiad. 3. kötet. Napoli, 1886—1893. — *Bensa, Bonelli, Franchi* etc. Commentario al codice di commercio. Milano, 1900-tól. — *Ascoli, Bolaffio, Cuzzeri, Marghieri, Supino, Vivante* etc.: Il Codice di commercio italiano commentato. 8 köt. 2. kiad. Torino, 1900-tól. — *Galdi* Codice di commercio. 2 kötet. Napoli, 1884. — *Supino* Istituzioni di diritto commerciale italiano. 9. kiad. Firenze, 1904. — *Galluppi* Istituzioni di diritto commerciale. 2 köt. Roma, 1873—74. — *Vivante* Trattato di diritto commerciale. 4 kötet. Torino, 1893—1900. 3. kiad. 1907—10., francia ford. *Escarra*tól. — Folyóirat: *Supino e Serafini* Diritto commerciale. Pisa, 1883 óta. — *Vivante e Sraffa* Rivista di diritto commerciale, industriale e marittimo. Milano, 1903 óta. — *Vidari e Bolaffio* Annuario critico della giurisprudenza commerciale. Torino, 1885 óta.

V. Gazdag és önálló irodalmat mutat fel Németalföld.

Holtius Voorlezingen over handels- en zeeregt. 3 köt. Utrecht, 1861. — *Wal* Het Nederlandsche handelsregt. 3 köt. Leyden, 1861—1870. — *Diephuis* Handbook voor het Nederlandsche handelsregt. 3 köt. Groningen, 1865—1867. 2 kiad. 1874. — *Kist* Beginselen van handelsregt. 6 kötet. Amsterdam, 1867—1877. 2. kiad. 1874—1884. 3. kiad. 1904. Részben átdolgozva *Visser*-től 1911. — *Asser* Schets van het Nederlandsche handelsregt. 10. kiadás. Haarlem, 1903. — *Molengraaff* Leidraad by de beoefning van het Nederlandsche handelsregt. 5 köt. Haarlem, 1889—1899. 2. kiad. 1905. — *Schuumann* Het handelsregt en die gedeelten van het bürgerlijk regt. 2. kiad. Rotterdam, 1906. — *Polak* Handbook voor het Nederl. handelsregt 2 füz. Groningen, 1911.

VI. A spanyol és portugáli irodalomból említést érdemelnek:

Tapia Elementos de jurisprudencia mercantil. Paris, 1870. — *Gomez de la Serna* Codigo de commercio. 6. kiadás. Madrid, 1875. — *Eixala* Instituciones de derecho mercantil de España. 5. kiadás. Barcellona és Madrid, 1870. — *Reus y Garcia* Codigo de commercio de 1885 commentado. Madrid, 1886. — *Soler y Castello* Codigo de comm. commentado. 2. kiad. Madrid, 1886. — *Estasén* Instituciones de derecho mercantil. 8 köt. Madrid, 1890—1896. — *Alvarez del Manzano* Curso de derecho mercantil. Madrid, 1890—1897. 2. kiad. 1903. — *Carreras y González* és *González Revilla* Elementos del Derecho mercantil. 6. kiadás. Madrid, 1902. — *Elmore* Tratado de derecho mercantil. 2 köt. Madrid, 1900. — *Benito* Manual de derecho mercantil. 2 köt. Valenzia, 1907—8. — *Da Silva Lisboa* Principios di direito mercantil. 7 köt. Lisbôa, 1810—1828. — *Azevedo e Silva* Commentario ao novo Codigo commercial portuguez. Lisbôa, 1888—1889. — *Alves de Sá* Primeiras Explicaçôes ao Codigo Commercial Portuguez de 1888. I. Lisbôa, 1903.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

VII. Az angol-amerikai irodalom általános kereskedelemjogi művekben aránylag szegény. A keresk. jog túlnyomóan a polgári jog körében és külön monografiákban tárgyaltatik.

Smith Compendium of mercantile law. London, 1834. 11. kiadás. *Hart* és *Simeytől* 2 köt. London, 1906. — *Chitty* Treatise on the laws of commerce. 4 köt. London, 1824. és Treatise on the law of Contracts. 14. kiadás *Lelytől*. London, 1904. — *Levi* Commercial law, its principles and administration. 2 köt. London, 1850—1852. 2. kiad. e cím alatt: International commercial law. 2 kötet. London, 1863. — *Bell* Commentaries on the law of Scotland and on the principles of mercantile jurisprudence. 7. kiadás. 2 kötet. Edinburgh, 1870. — *Addison* Treatise on the law of Contracts. 10. kiadás *Keep* és *Gordontól*. London, 1903. — *Anson* Principles of the English law of contract and of agency. 10. kiadás. London, 1903. — *Pollock* Principles of Contract. 7. kiadás. London, 1902. — *Hurst* és *Cecil* Principles of Commercial law. London, 1891. — *Campbell* Mercantile law. 3. kiadás. *M'Neiltől*. Edinburgh, 1904. — *Stevens* Elements of mercantil law. 3. kiad. London, 1900. — — *Kent* Treatise on commercial and maritime law. London, 1837. 12. kiadás. 1873. Kivonat szerző: Commentaries on American law. c. 4 kötetes munkájából, melynek II. és III. kötete a kereskedelmi jogra vonatkozik. — *Parsons* Laws of business. Hartford, 1887. és The law of contracts. 7. kiad. 3 kötet. Boston, 1873. — *Wharton* Commentary on the law of contracts. 2 kötet. Philadelphia, 1882.

VIII. A skandináv (dán, svéd, norvég) irodalom azelőtt jelentéktelen volt. Újabban szépen fejlődik.

1. Dán művek: *Hage* Handelsvidenskab. Kopenhága, 1904—1906. — *Brown* Handelsretten. 7. kiadás. Kopenhága, 1896. — *Lassen* Haandbog i Obligationsretten. 2 köt. Kopenhága, 1892—1897. — 2. Svéd művek: *Flensburg* Lärabok i lagkunskap för handelsliroverk. Stockholm, 1903. — *Hagen* Handbok für köpmän. Stockholm, 1877. — *Hemming* Handbok i handelsrätt och sjörätt. Stockholm, 1902. — 3. Norvég munkák: *Morgenstierne* és *Bödtker* Norske Handels og Splove. Christiania, 1894. — *Schweigaard* Den norske Handelsret. Christiania, 1841. — *Aubert* Den norske Obligationsrets specielle Del. 3. köt. Christiania, 1901—1905. — *Hallagar* Den norske Obligationsret. 2 köt. 2. kiadás. Christiania, 1879. — *Hagerup* Omrids af den norske Handelsret. 2. kiadás. Christiania, 1901.

IX. A német-osztrák irodalom a német K. T. előtti időben meglehetősen szegény. Azóta gazdagabb és egyes képviselőiben más nemzeteket felülhalad. A külön kereskedelemjogi munkák mellett egyes közös és részleges magánjogok fölött írt művek is tárgyalják a keresk. jogot.

Brinckmann Lehrbuch des Handelsrechts, folytatva *Endemann* által. Heidelberg, 1853—1860. — *Thöl* Das Handelsrecht. 2 köt. Göttingen. 1841. (a II. kötet váltójog). Az I. kötet 5. kiadása a német K. T. alapján átdolgozva 2 kötetben 1875—1876., 6. kiadás 1 kötetben 1879. Ehhez egy

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

III. kötet 1880-ban, mely a fuvarozási ügyletet tárgyazza. — *Goldschmidt* Handbuch des Handelsrechts. I. kötet 2 részben. Erlangen, 1864—1868. 2. kiadás.: I. kötet. Stuttgart, 1875., II. kötet 1. füzet 1880., 3. kiadás: I. kötet 1. füzet 1891. A legkitünőbb mű, mely a keresk. jog terén megjelent; annál nagyobb kár, hogy nincs befejezve. Emellett: System des Handelsrechts im Grundriss. 1887. 4. kiadás. Stuttgart, 1892. — *Endemann* Das deutsche Handelsrecht. Heidelberg, 1865. 4. kiadás. 1887. és többek közreműködésével: Handb. des deutschen Handels-, See- und Wechselrechts. 4 köt. Leipzig, 1881—1884. — *Hahn Frigyes* Kommentar zum allg. deutschen Handelsgesetzbuch. 2 köt. Braunschweig, 1862—1867. 2. kiad. 1871—1883. 4. kiad. I. köt. 1894. — *Anschütz* és *Völderndorff* Kommentar z. allg. d. Handelsgesetzbuch. 3 köt. Erlangen, 1867—1873. 2. kiad. *Allfeldt*ől 1894. — *Puchelt* Kommentar z. allg. d. Handelsgesetzbuch. 2 köt. Leipzig, 1874. 4. kiadás *Förtsch*tól 1893—1894. — *Makower* Das allg. d. Handelsgesetzbuch mit Kommentar. 1862. 13. kiadás az új K. T. alapján. Berlin, 1901—1907. — *Keyssner* Allg. d. Handelsgesetzbuch. Stuttgart, 1878. — *Behrend* Lehrbuch des Handelsrechts. I. kötet. Berlin és Lipcse, 1880—1896. — *Cosack* Lehrbuch d. Handelsrechts. Stuttgart. 4. kiadás az új K. T. alapján 1898. 7. kiadás. 2 köt. 1910. — *Gareis* és *Fuchsberger* Das allg. d. Handelsgesetzbuch. Berlin, 1891. — *Staub* Kommentar z. allg. d. Handelsgesetzbuch. 6. és 7. kiadás az új K. T. alapján. Berlin, 1899—1901. 9. kiadás *Könige*, *Stranz* és *Pinner*től 1912. (külön kiadás Ausztria számára *Piskot*ól. Wien, 1902. 2. kiad. 1907—9.) — *Lehmann* és *Ring* Kommentar zu d. Nebengesetzen. Das Handelsgesetzbuch. I., II. Berlin, 1899—1902. — *Lehmann* K. Lehrbuch des Handelsrechts. Leipzig, 1908. 2. kiadás. 1912. — *Düringer* és *Hachenburg* Handelsgesetzbuch, auf der Grundlage des bürgerlichen Gesetzbuchs erläutert. 3 köt. Mannheim, 1899—1905. 2. kiad. 1908—13. — *Goldmann S.* Handelsgesetzbuch. 3 köt. Berlin, 1901—1906. — *Brand* Das Handelsgesetzbuch mit Ausschluss des Seerechts. Erläutert. Berlin, 1911. — *Stubenrauch* Handbuch des österreichischen Handelsrechts. Wien, 1863. — *Brix* Das allg. d. Handelsgesetzbuch vom Standpunkt der österr. Gesetzgebung. Wien, 1868. — *Canstein* Lehrbuch des österreichischen Handelsrechts. 2 köt. Berlin, 1895—1896. — *Pollitzer* Das österreichische Handelsrecht. Wien, 1895. — *Randa* Das österr. Handelsrecht mit Einschluss des Genossenschaftsrechts u. d. Gesetzes betreffend die Gesellschaft mit beschr. Haftung. 2 köt. Wien, 1905 2. kiad. 1912. — Bírói gyakorlat: Entscheidungen des Reichs-Oberhandelsgerichts 1871—74., 25 köt. és Entsch. des Reichsgerichts in Civilsachen, 1879 óta. — *Fuchsberger* Sämmtliche Entscheidungen des Reichs-Oberhandelsgerichts u. Reichsgerichts auf d. Gebiete des Handelsrechts. 3 kiad. Giessen, 1900. —*Adler* és *Clemens*, később *Friedländer* Sammlung von Entscheidungen zum Handelsgesetzbuch (osztrák). 14 kötet. Wien, 1868—1912. — Folyóiratok: Zeitschrift für das gesammte Handelsrecht. Kiadva *Goldschmidt* s mások által 1858-tól. — Archiv für Theorie und Praxis des allg. deutschen Handelsrechts. Kiadta *Busch* 1862—1888. — Leipziger Zeitschrift für Handels-Konkurs und Versicherungsrecht. Kiadva *Düringer*, *Jäger*, *Könige* által 1907 óta. — *Riesser* Bank-Árchiv 1902 óta.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

X. Ami végül a magyar keresk. jog irodalmát illeti, ez az 1840. évi törvényhozás folytán vette kezdetét. Míg azonban a váltójog elég kiterjedt mívelésben részesült, addig a keresk. jogra csak mellékes figyelem fordíttatott. A K. T. megalkotása óta a keresk. jog is egyre nagyobb mérvben képezi a tudományos irodalom tárgyát úgy önálló munkákban, mint nagyobb-kisebb értekezésekben és folyóirati közleményekben.

Apáthy István Kereskedelmi jog a magyar keresk. törvény alapján tekintettel a nevezetesebb európai törvényekre. Budapest, 1876. 2. kiad. 1886. — *Schnierer Gyula* A keresk. törvény magyarázata. Budapest, 1876. Német fordítás 1877. — *Neumann Ármin* A keresk. törvény magyarázata. 3 köt. Budapest, 1878—1882. 2. kiadás. 2 köt. 1892—1895. — *Mutschenbacher Viktor* A keresk. jogtudomány elemei. Pécsett, 1884. — *Klupaty Antal* A magyar keresk. jog kézikönyve. 2 köt. Budapest, 1894—1895. 4. kiadás. 1906. — *Lévy B.* A magyar keresk. és váltójog vezérfonala. Budapest, 1903—1904. — *Szerző* jelen munkájának 1. kiadása Budapest, 1884. 2. kiadása 1892—1893., 3. kiadása 2 kötetben 1895., 4. kiadása 1898., 5. kiadása 1901., 6. kiadása 1904., 7. kiadása 1909. — Emlékkönyv *Nagy Ferenc* huszonötéves egyetemi tanárságának megünneplésére. Irták: *Almási Antal, Ágoston Péter, Baumgarten Nándor, Engel Aurél, Fazekas Oszkár, Helle Károly, Illés József, Lévy Béla, Mártonfy Marcel, Meszlény Artur* és *Szladits Károly.* Budapest, 1906. — Horvát nyelven: *Vrbanić* Trgovački zakon. Zágráb, 1892. — *Winter V.* Trgovački zakon. Tumač. Eszék, 1912. — Bírói gyakorlat: *Szerző* A magyar keresk. törvény kapcsolatban az arra vonatkozó törvényekkel, rendeletekkel és döntvényekkel. 2. kiadás. Budapest, 1901. — *Barna Ignác* Keresk. törvény a m. kir. Curia stb. elvi jelentőségű határozataival feldolgozva. Budapest, 1886. 2. kiadás, 1894. — *Márkus Dezső* Felsőbíróságaink elvi határozatai. 2. kiadás IV. kötet. Budapest, 1894. és folytatások. — *Grecsák K.* Curiai határozatok kereskedelmi-, váltó- és csődügyekben 1896—1902. években. 5 kötet. Budapest, 1899—1903. és Magyar Döntvénytár. IX. köt. Budapest, 1906. és folytatások. — *Grill*-féle Döntvénytár. Kereskedelmi jog. Szerk. *Beck Hugó.* Budapest, 1905. — *Fabiny F.* később *Gallia B.* Hiteljogi döntvénytár. 1907-től. — *Pap D.:* Hiteltörvények. Joggyakorlattal, jegyzetekkel, utalásokkal Grill-féle magyar törvények. 4. kiad. Budapest, 1907. — *Tury S.* Hiteltörvények gyűjteménye. 4. köt. Budapest, 1908. — *Félegyházy Ágost* Szemelvények a tőzsdebíróság gyakorlatából. Budapest, 1887. — Folyóiratok: A keresk. jog és ismeretek tára. Szerkesztő: *Róth Pál* 1891—1893. (megszünt). — Tőzsdei értesítő. Kiadja a budapesti árú- és értéktőzsde tanácsa 1892 óta. — Kereskedelmi Jog. Szerk. *Grecsák K.* és *Bender B.* 1904. óta. — Iparjogi Szemle. A magyar iparjogvédelmi egyesület közlönye. Szerk. *Fazekas O.* és *Kayser Sz.* — Védjegyügyi Közlöny. Szerk. *Lóránt J.* és *Szász J.* — Közgazdasági Értesítő. Kiadja a keresk. m. kir. miniszter. 1906 óta. — Szabadalmi Közlöny. A m. kir. szabadalmi hivatal hiv. lapja.

DTT - Magyar Jogi Portál, 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

ELSŐ RÉSZ.

KERESKEDŐK ÉS KERESKEDELMI TÁRSASÁGOK.

ELSŐ CÍM.

KERESKEDŐK ÁLTALÁBAN.

13. §.

A kereskedő fogalma.

I. Jóllehet a keresk. jog nem egyedül a kereskedői osztály joga, a kereskedői minőség mégis alapvető fontossággal bír. Igy nevezetesen amennyiben a K. T. bizonyos jogokat és kötelességeket állapít meg, melyek csak a kereskedőkre vonatkoznak,[1]) továbbá amennyiben bizonyos ügyletek is csak azon feltétel alatt kereskedelmiek, ha kereskedőktől származnak (l. alább 114. s k. §§.). Ámde az, hogy ki tekintendő kereskedőnek, sem a közéletben, sem az elméletben nem jelentkezik oly határozottan, hogy kételyek ne merüljenek fel. Ez okból szükséges volt a kereskedő fogalmát a keresk. törvényben szabatosan megállapítani, hogy ezáltal annak alkalmazása minél biztosabbá tétessék.[2])

[1]) Ezek részint a kereskedői minőségből mint ilyenből folynak, tekintet nélkül az egyes ügyletekre, részint a kereskedőt az általa kötött ügyletekből illetik. Az első osztályba tartozók vonatkoznak: 1. a keresk. cégekre és a cégbejegyzésre; 2. a keresk. könyvekre; 3. leltár felvételére és mérleg szerkesztésére; 4. a keresk. könyvek és üzleti levelek megőrzésére; 5. az üzleti személyzethez való viszonyra. A második osztályba tartozó jogokat és kötelezettségeket állapítanak meg a K. T. 283., 284., 285., 291., 299., 309. és 320. §-ai; továbbá az egyes ügyletekre vonatkozó címek, amennyiben azon félről van szó, akinek kereskedőnek kell lennie (bizományos, szállítmányozó, fuvarozó, közraktár, biztosítási vállalat, kiadó, alkusz).

[2]) Megteszi ezt kivétel nélkül minden keresk. törvény, kezdve a francia *Code de commerce*-en, mely e részben épúgy, mint a kereskedő fogalmának

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

II. A keresk. törvény értelmében kereskedő az, »aki saját nevében keresk. ügyletekkel iparszerűleg foglalkozik«. **[K. T. 3. §.]** E szerint, hogy valaki kereskedőnek tekintessék, szükséges:

1. hogy k e r e s k . ü g y l e t e k k e l foglalkozzék. Minő ügyletek ezek? azt a K. T. csak később a II. részben határozza meg; a kereskedő fogalma teljes tartalmát tehát csak ott nyeri. Előre is kiemelendő azonban, hogy a K. T. a kereskedő fogalmának megállapításánál nem gondol a keresk. ügyletek minden nemére, mert, amint látni fogjuk, vannak keresk. ügyletek, melyek a kereskedői minőséget már feltételezik. Ezek tehát itt nem értetnek, hanem épen csak azok, melyek a kereskedői minőség megalapítására szolgálnak, vagyis az ú. n. alapügyletek. Vajjon aztán ezek az ú. n. tárgyilagos, avagy pedig az ú. n. alanyi keresk. ügyletek osztályába tartoznak-e? a kereskedői minőség megállapítása szempontjából közömbös;

2. megkívántatik, hogy keresk. ügyletekkel s a j á t n e v é b e n foglalkozzék; ami annyit jelent, hogy keresk. ügyletekben jogilag mint szerződő fél szerepeljen, keresk. ügyletekből közvetlenül saját személyében jogosítva és kötelezve legyen. Ellenben nem jön tekintetbe, vajjon az illető polgári neve alatt szerződik-e, avagy attól különböző céget használ, vajjon kizárólag saját avagy részben vagy egészben más rovására, kockázatára foglalkozik-e keresk. ügyletekkel,[3]) s vajjon ezeket maga vagy mások által köti-e meg? [4])

---

mikénti meghatározására nézve *(Art. 1. Sont commerçants ceux qui exercent des actes de commerce, et en font leur profession habituelle)*, mintául szolgált. Az új n é m e t K. T. azonban mellőzte ismét a kereskedő fogalmának szabatos meghatározását, amennyiben a felsorolt kereskedelmi üzleteken (1. §.) kívül, a cégbejegyzés feltétele mellett minden ipari vállalatot, amely neménél vagy terjedelménél fogva kereskedelmileg berendezett üzemet követel, kereskedelmi vállalatnak ismer el (2. §.), sőt a mező- és erdőgazdaság melléküzemeinek keresk. vállalatok gyanánt való bejegyzését is megengedi (3. §.).

[3]) Igy pl. ha valaki az üzleti tőkét mástól kapja, akinek meghatározott összeg levonása után az egész hasznot kiadni tartozik, aki azonban a veszteséget is egyedül viseli: azért ő mégis kereskedő, ha az ügyletek az ő nevében köttetnek. Ellenk. **B. T.** 54/97. (P. T. 35., 177. l.), mely szerint oly esetben, midőn valaki az üzleti tőkét adja s az üzlet vezetésére befolyást gyakorol, akkor is üzlettulajdonosnak tekintendő, ha az üzlet az azt v e z e t ő n e v é n áll, utóbbi ily esetben csak üzletvezető lévén, akinek eljárásáért az üzlet tulajdonosa felelős. — Valamely üzlet haszonbérlete esetén is mindig arra kell nézni, kinek nevében folytattatik az üzlet? Ha a haszonbérbeadó

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

3. szükséges, hogy keresk. ügyletekkel iparszerűleg foglalkozzék. Ez akkor forog fenn, ha valaki nem pusztán a kedvező alkalom által indíttatva (alkalomadtán), egyes meghatározott keresk. ügyleteket köt, hanem akaratát állandóan, eleve meg nem határozott és meg nem határozható számú keresk. ügyletek rendszerinti megkötésére irányozza, vagyis keresk. ügyletekkel hivatásszerűleg foglalkozik. Egyes esetekben az iparszerűség megállapítása nehézségekbe ütközhetik ; többnyire azonban megfelelő nyilatkozatokból és tényekből következtethető,[5]) bár e tekintetben nagy óvatosság szükséges. Az ügyletek gyakoriságából vagy szokottságából az iparszerűség nem következtethető feltétlenül ; [6]) époly

---

nevében, akkor ő a kereskedő, ellenkező esetben (s ez a rendes) a haszonbérlő. Utóbbi áll akkor is, ha a haszonbérlő a haszonbérbeadó nevét ugyan, de saját cége gyanánt használja. V. ö. alább 26. §. Az állammal szerződéses viszonyban álló dohánytőzsdebirtokosok, só- és lőporárusítók is kereskedők, mert az eladás közvetlenül nem az állam, hanem az illető elárusítók nevében történik. V. ö. **B. T.** 620/78. (*Márkus* IV. 17. l.), **C.** 661/90. (P. T. 21., 16. l.). Ellenben a regálebérlők (út-, híd-, kövezetvám-, italmérési adóbérlők) nem kereskedők a K. T. értelmében, mert az állam, község stb. nevében járnak el. V. ö. *Pestv. tvsz.* 78/95. (D. III. f. 5., 342. l.) De azért kamarai illetéket tartoznak fizetni, mert az Ipart. alá esnek.

[4]) A régibb, különösen olasz elmélet és gyakorlat szerint a saját tevékenység a kereskedői minőség lényeges kellékét képezte, úgy hogy az, aki maga az üzletben tevékeny nem volt, kereskedőnek nem tekintetett. V. ö. *Goldschmidt* id. m. I. 452. l. Az újabb törvényhozások azonban e kelléktől eltekintenek, miért is pl. a kiskorú is kereskedő, ha az üzlet az ő nevén áll, habár abba egyáltalában be nem folyt. A jogi személyek öncselekvőleg már természetüknél fogva nem léphetnek fel.

[5]) Igy pl. abból, hogy valaki üzlethelyiséget berendez, ajtaja fölött cégtáblát függeszt ki, cégét bejegyezteti, körleveleket bocsát ki, állandó segédszemélyzetet alkalmaz, szabályszerű keresk. könyveket vezet stb. Mindezek azonban csak tényleges vélelmek, melyek a bíró által szabadon mérlegelhetők. Még ha valaki kifejezetten kereskedőnek nevezi magát, sem következik okvetlenül, hogy ő kereskedő.

[6]) Igy pl. az, aki gyakran a tőzsdén játszik, részvényeket, állampapirokat vesz, gabonakötésekkel üzérkedik, nem okvetlenül kereskedő, mert ezen ügyletek mégis alkalomszerűek lehetnek, így nevezetesen, ha nem a tőzsde rendes tagja : v. ö. **B. T.** 2566/96. (T. É. 96. 9. sz.) Cséplőgép tulajdonosa, aki azzal ellenérték mellett idegen gabonát is csépel : **C.** 351/904. (D. IV. f. 1., 345. l.). Épúgy nem szól másrészt az iparszerűség ellen az a körülmény, hogy az ügyletek száma igen csekély ; lehet, hogy még egyetlen ügylet sem köttetett s mégis az iparszerűség már fennforog, pl. ha valaki üzlethelyiséget berendez, cégét bejegyezteti stb. Az első ügylet, amely köttetik, már az iparszerűség ténye.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

kevéssé abból a körülményből, hogy valaki azért foglalkozik keresk. ügyletekkel, mert állandó jövedelmet akar magának szerezni.[7]) Hasonlóképen nem döntő az iparszerűség megállapítására, vajjon valaki keresk. ügyletekkel kizárólag, avagy csak más hivatás mellett, főképen avagy mellékesen foglalkozik-e,[8]) mely utóbbi esetben azonban kereskedőnek épen csak addig tekintendő, ameddig a kereskedelmi foglalkozás terjed.[9]) Kétség esetében az

[7]) Legjobb példa a tőzsdespeculatio, mely sok embernél állandó jövedelmi forrás, anélkül mégis, hogy azt iparszerűleg űzné. Sokan épen abban látják az iparszerűség critériumát, hogy valaki állandó jövedelemszerzés végett foglalkozik keresk. ügyletekkel. Azonban valamint a kereskedelemhez általában, úgy ahhoz, hogy valaki kereskedő legyen, sem szükséges okvetlenül a nyerészkedési szándék. Amint fennforoghat anélkül, hogy az illetőt kereskedővé tenné, úgy megfordítva hiányozhatik s azért mégis kereskedővel van dolgunk. V. ö. *Értekezl.* jk. 129. l. A szövetkezetek kétségtelenül kereskedők a K. T. értelmében, pedig nem az a céljuk, hogy nyerészkedjenek.

[8]) Valaki kizárólag keresk. ügyletekkel foglalkozhatik s még sem fejt ki iparszerű tevékenységet, pl. tőkepénzes, aki gyakran bár, de mégis alkalomszerűleg tőzsdei vagy más ügyleteket köt. Megfordítva: valaki keresk. ügyletekkel csak mellékesen foglalkozhatik, s ebbeli foglalkozása mégis iparszerű, pl. földbirtokos, akinek cukorgyára, szeszgyára, vashámora stb. van. (K. T. 259. §. 6. pont.) De nem kereskedő pl. a bornagytermelő, aki kivételesen mástól is vesz bort, hogy szállítási kötelezettségeinek megfelelhessen: **C.** 6354/905. (D. IV. f. 3., 140. l.).

[9]) E megkülönböztetés nélkül a legvisszásabb következményekre jutnánk. Gondoljunk pl. földbirtokosra, akinek gőzmalma van s aki ez alapon kereskedő. Ha kereskedői minősége a gőzmalmi üzleten túl is terjedne, akkor üzleti könyveibe, leltárába és mérlegeibe az ő földbirtokát is fel kellene venni (K. T. 25., 26. §.); minden szerződése, amelyről be nem bizonyíttatik, hogy az a gőzmalmi üzlet folytatásához nem tartozik, minden kötelezvénye, melyből az ellenkező ki nem tünik, keresk. ügyletnek volna tekintendő (K. T. 261. §.) s minden szabály, mely a kereskedőkre az üzletre való vonatkozás vagy az ügylet keresk. minőségének feltétele nélkül állíttatik fel, reá akkor is alkalmazást nyerne, ha nem mint gőzmalomtulajdonos jár el (pl. az általa kiállított vagy elfogadott nem rendeletre szóló utalvány keresk. utalvány volna: K. T. 291. §.). A K. T. a kereskedői minőséget ennyire kiterjeszteni bizonyára nem akarta. Nem tartjuk azonban helyesnek a német *Hahn Frigyes* (Commentar I. 17. s k. l., II. 58. s k. l.) által felállított azt a nézetet, mely szerint a kereskedő egyáltalában (tehát ha nem is más a hivatása) csak az üzlet körében tekintendő kereskedőnek. Ily korlátozás nem egyeztethető össze sem azzal, hogy az üzlet zárt kört nem képez, sem a K. T. tételes intézkedéseivel, nevezetesen a 259. §. 2. bek.-vel. V. ö. különösen *Goldschmidt* id. m. I. 463. s k. l.; l. **C.** is 999/94. (Jogt. K. 94., 40. sz.). A francia jog még az általunk felállított korlátozást sem fogadja el. Igy pl. ügyvéd, bíró, közjegyző stb. habár keresk. ügyletekkel

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

iparszerűség s általában a kereskedői minőség azon fél által bizonyítandó, aki arra hivatkozik, legyen az, akinek kereskedői minősége kérdés alá jön, vagy az, aki a másik fél kereskedői minőségét vitatja.[10])

III. A kereskedő fogalma, amint azt a K. T. felállítja, kizárólag a most jelzett a n y a g i kellékek által határoztatik meg. A l a k i critériumokra a K. T. a kereskedői minőség fogalmi megállapításánál nem tekint. Vajjon ennek folytán valaki a keresk. cégjegyzékbe be van-e vezetve vagy nem, vagy egyáltalában bejegyezhető-e, vajjon valamely kereskedői testületnek, pl. a keresk. és iparkamara tagja-e ? az a kereskedői minőségre nézve fogalmilag közömbös,[11]) ámbár különösen a cégbejegyzés a kereskedők jogi állása tekintetében igen nagy jelentőséggel bír.[12]) Ez azonban épen csak a K. T. szempontjából áll. Más törvények szerint ellenben nincs kizárva, hogy a kereskedői minőség alaki feltételektől is függővé ne tétessék.[13]) A K. T. ugyanis nem akar

---

csak mellékesen foglalkozik, csődbe juthat, pedig a francia *Code de comm.* szerint csak kereskedők ejthetők csődbe. V. ö. *Lyon-Caen et Renault* id. m. I. 180. l. Nálunk is gyakorlati e kérdés a keresk. csőd szempontjából, mely azonban a kifejtettek szerint a szóban forgó esetekben nem foglalhat helyet. V. ö. **C.** 818/96. (P. T. 34., 154. l.).

[10]) Ez a bizonyítási kötelezettség általános elveiből következik. V. ö. 1868 : LIV. tc. 152. §. Pp. 269. §. Az általános bizonyítási szabályoknak megfelel továbbá, hogy csak a kereskedői minőség megállapítását kell bizonyítani. A kereskedői minőség megszüntének bizonyítása az ellenfél dolga. A bizonyítás különben mindig csak a kereskedői minőség megalapítására szolgáló egyes tényekre vonatkozhatik. Közvetlenül ellenben a kereskedői minőség nem képezheti bizonyítás tárgyát, mert az nem tény, hanem a tényekből levont jogi minősítés, amely a bíró feladata. Épen azért a kereskedői minőség megállapítása nem tény-, hanem jogkérdés. V. ö. **C.** 511/900. (D. III. f. 20., 328. l.)

[11]) Ez általában az újabb keresk. jog álláspontja ; míg régebben a kereskedői minőség túlnyomóan alaki critériumok szerint állapíttatott meg. Igy nálunk is az 1840. évi XVI. tc. 1. §-a szerint rendes kereskedőnek csak az tartatott : »ki kereskedési címét . . . bejegyezteti és kereskedéséről rendes könyveket vezet«. Az új n é m e t K. T. azonban részben visszatért az alaki kellékekre, amennyiben az 1. §-ban kifejezetten fel nem sorolt vállalatoknál a kereskedői minőség megállapításához a cégbejegyzést követeli. (2., 3. §§.)

[12]) L. a következő és alább a 17. és 28. §§-t. A részvénytársaságnál és szövetkezetnél azonban a cégbejegyzés a kereskedői minőség lényeges feltétele. V. ö. alább 15. §. és K. T. 160., 228. §§.

[13]) Igy pl. a Csődt. szempontjából csak a bejegyzett kereskedő tekintetik kereskedőnek s esik a különös kereskedelmi csőd szabályai alá. A tör-

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

absolut, az állami és társadalmi életben mindenütt érvényes fogalmat felállítani, hanem tisztán saját szempontjából és saját céljaira, illetve a keresk. jog szempontjából [14]) határozza meg a kereskedő fogalmát.[15]) Ennélfogva nincs kizárva, hogy valaki a közéletben vagy más törvényekben kereskedőnek nem tekintetik s mégis a K. T. értelmében az ; [16]) épúgy megfordítva, habár valaki a köz-

---

vény maga ezt egyenesen nem mondja ugyan, de a gyakorlat így magyarázza. V. ö. **C.** 210/82. (D. Uj f. 2., 2. l.) ; 464/89. (P. T. 19. 3. l.) ; 422/85. (M. 655. l.), 1244/900. (D. III. f. 18., 298. l.), 4722/900. (U. o.) Ellenk. **C.** 1456/95. (U. o. 9., 264. l.)

[14]) A K. T. a keresk. jog főforrása lévén, mely, ha intézkedéseket tartalmaz, a keresk. szokások nem jöhetnek tekintetbe, ebből következik, hogy utóbbiak a kereskedő fogalmát eltérően nem állapíthatják meg. De a K. T. fogalommeghatározása mérvadó a keresk. jog körébe vágó külön törvényekre és rendeletekre nézve is.

[15]) Ez az oka, hogy a K. T. 3. §-a nem azt mondja : »kereskedő az, aki stb.«, hanem »kereskedőnek a jelen törvény értelmében tekintetik«.

[16]) Igy pl. földbirtokosok, kik terményeiket nagyban át- vagy feldolgozzák, bányatulajdonosok, gyárosok, nyomdatulajdonosok, mesteremberek (szabók, cipészek, asztalosok stb.), építészek, vendéglősök, kávések, fuvarosok, kufárok s számos más, a közönséges felfogás szerint az iparosok közé sorolt egyének. V. ö. alább 114—116. §§. A magyar bírói gyakorlat már több oly személyre nézve állapította meg a kereskedői minőséget, akik máskülönben kereskedőknek nem tekintetnek. Igy különösen a gyógyszerészekre nézve. V. ö. **S.** 29.713/78. (D. 21., 19. sz.), **K. V. T.** 784/900. (D. III. f., 18., 340. l.), legújabban **C.** 34/912. (H. D. VI. 228. l.) az üzletátruházás szempontjából. Az a körülmény, hogy a gyógyszerészek hatóságilag megállapított árszabás és orvosi rendelvény alapján árulnak s különös képesítést tartoznak kimutatni, hogy továbbá az 1876 : XIV. tc. a gyógyszertárakat közegészségügyi intézeteknek nyilvánítja, melyek mint ilyenek az iparüzletek sorába nem tartoznak (128. §.) : egyáltalán nem jön tekintetbe. V. ö. *Szerző* Jogt. Közl. 1878. évf. — Törvények közé, melyek a kereskedőnek más fogalmából indulnak ki, mint a K. T., tartozik pl. az 1868 : VI. tc. a keresk. és iparkamarákról, mely a kereskedőt a közönséges felfogás értelmében az iparosokkal ellentétbe helyezi. Továbbá az új Ipartörvény (1884 : XVII. tc.), midőn kimondja, hogy a kereskedők, gyárosok vagy részvénytársaságok ipartestületekbe nem kényszeríthetők (124. §.) s az iparossegédektől a kereskedősegédeket több tekintetben megkülönbözteti (v. ö. alább 45. §.). Amennyiben azonban más törvények vagy rendeletek a kereskedőkről kifejezetten vagy közvetve megfelelő rendelkezések által más fogalomból nem indulnak ki : a K. T. fogalma ezekre nézve is irányadó. Igy eltekintve az alaki kellékektől (l. fent 13. jegyz.) a Csődt. szempontjából. V. ö. **C.** 6354/905. (D. IV. f. 3., 140. l), 2600/905. (U. o. 143. l.), 383/906. (H. D. I. 10. l.) : a jogügyletek megtámadására nézve (Cst. 27. §.).

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

életben vagy más törvényekben kereskedőnek tekintetik, ő a K. T. szerint esetleg mégsem kereskedő,[17]) s ezen még az a körülmény sem változtat, hogy az illetőnek foglalkozása kereskedői foglalkozás hasonlatosságával bír, üzlete kereskedelmi vállalatok módjára van berendezve.[18])

IV. A kereskedői minőség addig tart, míg a K. T. által felállított anyagi kellékek fennforognak ; megszünik tehát csak akkor, ha e kellékek valamelyike elesik. Múlólagos szünetelése a keresk. ügyletekkel való iparszerű foglalkozásnak azonban a kereskedői minőséget meg nem szünteti, hanem szükséges, hogy a kereskedői foglalkozás abbanhagyására irányuló szándék s annak megvalósítása végleges legyen, vagy a végleges megszűnés a kereskedő akaratától függetlenül, pl. halála folytán következzék be.[19]) Concrét esetben a kereskedői foglalkozás abbanhagyása épúgy a körülményekből ítélendő meg, mint annak megkezdése.[20])

---

[17]) Igy pl. a közéletben a cégvezetők és keresk. meghatalmazottak a kereskedők közé számíttatnak, pedig a K. T. szempontjából nem esnek e fogalom alá, mert az ügyleteket nem saját nevükben kötik. Ugyanez áll a részvénytársaság és szövetkezet igazgatóiról V. ö. **B. T.** 3520/900. (D. III. f. 20., 273. l.) Amennyiben azonban a főnökhöz (társasághoz) való viszony mellett keresk. ügyletekkel saját nevükben is foglalkoznak (hogy ezt tehetik, arra nézve v. ö. K. T. 53. §. és alább 43. §.), ők ez alapon nem kevésbé kereskedők, mintha szolgálati viszonyban nem állanának. V. ö. **B. T.** 1489/91. (J. 91., 97. l.) Még inkább kereskedő az, aki anélkül, hogy meghatározott főnök üzleti személyzetéhez tartoznék, a keresk. ügyleteknek mások nevében való megkötésével foglalkozik (önálló ügynök : K. T. 259. §. 7. pont, l. alább 36., 116. §§.). A közvetítés tárgyát képező ügylet más nevében köttetik ugyan, de a közvetítésre nézve az illető maga a szerződő fél. Ugyanaz áll az alkusznál.

[18]) Igy pl. a kézizálogkölcsönüzletek tulajdonosai a K. T. értelmében nem kereskedők, pedig kétségkívül kereskedői módon járnak el ; sőt az 1881. évi XIV. tc. több intézkedést állít fel reájuk nézve, melyek a K. T.-ből vétettek át. V. ö. *Szerző* Magy. Igazságügy XIX. 472. l. Hasonlóképen nem kereskedők pl. a kölcsönkönyvtárak tulajdonosai, ha nem egyúttal könyvkereskedők, a raktárvállalatok birtokosai, mint ilyenek, ha a vállalat nem esik a közraktár fogalma alá és feltéve, hogy nem részvénytársaság vagy szövetkezet által folytattatik. L. alább 15., 116. §§. és *Szerző* Magy. Igazságügy XXIV. 16. l.

[19]) Amíg azonban a cég törülve nincs, annak képviselői (cégvezető, meghatalmazott : v. ö. K. T. 51. §.) vagy örökösei az alatt még mindig felléphetnek. V. ö. **C.** 1442/95. (D. III. f. 4., 40. l.) — Megszünteti-e a kereskedői minőséget a c s ő d ? Ez az eset körülményei szerint ítélendő meg. Ha a tömeggondnok az üzletet folytatja s amíg folytatja (Cst. 156. §.), minthogy a vagyonbukott nem szünik meg a tömeg alanya lenni, vagy ha a

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

14. §.

A kereskedők fajai.

I. Valamint a kereskedelem alanyai általában, úgy a kereskedők is vagy természetes vagy jogi személyek. Előbbiek közt kereskedők lehetnek kiskorúak és nők is ; [1]) utóbbiak közt nyilvános és magántestületek (községek, törvényhatóságok, egyesületek), úgyszintén alapítványok.[2]) Különösen kiemelendők a keresk. társaságok és az állam, melyekről a következő szakaszokban még közelebbről lesz szó.

II. A kereskedők továbbá aszerint, amint cégük a keresk. cégjegyzékbe be van jegyezve vagy nem : vagy b e j e g y z e t t, vagy b e n e m j e g y z e t t kereskedők. E különbség azért fontos, mert a keresk. törvénynek a kereskedőkre vonatkozó intézkedései csak a bejegyzett kereskedőkre nyernek teljes alkalmazást, csak ezek tekintetnek tehát t e l j e s j o g ú kereskedőknek ; [3]) míg a be nem jegyzett kereskedők korlátolt jogállást foglalnak el.[3a])

---

vagyonbukott külön foglalkozik keresk. ügyletekkel, amiben magában véve nincs akadályozva (pl. alkuszi tevékenységet folytat), bizonyára nem. Nagyon általánosan mondja ki **C.** 1260/91. (D. Uj f. 29., 125. l.), hogy a kereskedői minőség a csőd tartamára megszünik. De l. ezzel szemben **C.** 1117/911. (H. D. V. 65. l.).

[20]) Igy, valamint a cég bejegyzése, üzlethelyiség berendezése stb. az iparszerűségre vanatkozó akarat kifejezésére : úgy a cég kitörlése, az üzlethelyiség felhagyása stb., ezen akarat megszüntére enged következtetni.

[1]) A külföldi keresk. törvények ezekre nézve külön intézkedéseket tartalmaznak. A *Tervezet* is szükségesnek találta külön megállapítani, hogy a nők mily feltételek és követelmények mellett lehetnek kereskedők ? (6—8. c.) Az *Értekezlet* azonban a javasolt intézkedéseket hosszabb vita után mellőzte. V. ö. alább 16. §.

[2]) De épen a jogi személyeknél (eltekintve a keresk. társaságoktól) érvényesül az előbbi szakaszban említett korlát, mely szerint a kereskedői minőség csak az illető keresk. vállalat körére szorítkozik. Legszembeszökőbb ez az államnál (l. alább 16. §.). Amennyiben azonban arról van szó, hogy jogi személy necsak mellékesen, hanem t u l a j d o n k é p e n i c é l k é n t foglalkozzék keresk. ügyletekkel : arra az álláspontra kell helyezkedni, hogy miután kereskedelmi célokra a K. T. a keresk. társaságok alakjait jelölte ki : ezek helyett a magánjog egyesületi alakjait választani annál kevésbé lehet, mert különben a K. T. szigorúbb szabályai nem érvényesülnének (területileg sem : a horvát-szlavon magánjogi autonómia miatt). A magy. polg. törvk. tervezete is ezt az álláspontot foglalta el. (21., 46., 85. §§.) L. hozzá Indokolás I. köt. 85. s k. l.

[3]) Németben : *Vollkaufleute.*

[3a]) A bejegyzett kereskedőket más törvények is előtérbe helyezik. Igy eltekintve a Csődtörvénytől (l. előbbi §.), az 1877 : VIII. és 1883 : XXV. tc.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

A be nem jegyzett kereskedők ismét kétfélék: 1. kik magukat bejegyeztetni sem kötelezve, sem jogosítva nincsenek, mert üzletük rendszerint a kisipar körét meg nem haladja s akik épen azért kiskereskedőknek nevezhetők;[4]) 2. kik üzletük terjedelménél és minőségénél fogva a cégbejegyzésre kötelezve vannak ugyan, de azt tényleg elmulasztják; minek folytán ők egyéb jogkövetkezményektől eltekintve, azon előjogokban, melyeket a K. T. a kereskedők részére megállapít, nem részesülnek.[5])

15. §.

A kereskedelmi társaságok mint kereskedők.

I. A **K. T. 4. §.** 1. bek. szerint »a kereskedőkre vonatkozó határozatok a keresk. társaságokra is alkalmazandók«. Ezzel ki van mondva, hogy a keresk. társaságok kereskedők, s mint ilyenek ugyanazon jogokban részesülnek s ugyanazon kötelességeknek vannak alávetve, mint a kereskedők általában. Különbség csak annyiban van, amennyiben a kereskedőkre vonatkozó intézkedések a keresk. társaságoknál, a náluk fennforgó sajátos viszonyoknak megfelelőleg, közelebbi meghatározást nyernek, vagy a K. T. egyes kivételeket tesz.[1])

Keresk. ülnököt is a törvényszék csak bejegyzett kereskedők közül választhatott. (1871: XXXI. tc. 7. §.). Bírói illetőség: Pp. 31., 32., 620. §§.

[4]) Németben: *Kleinkaufleute, Minderkaufleute.* Az ellentét nem a nagykereskedő. Ez alatt csak oly kereskedő szokott értetni, aki rendszerint nem a közönségnek, hanem az ezt kiszolgáló kereskedőknek ad el. A K. T. szempontjából csak a kiskereskedők categóriája bír jelentőséggel: az ezek alá nem tartozó kereskedők egészen egyenlők, akár nagy, akár középszerű kiterjedésben foglalkoznak keresk. ügyletekkel. Csakis egyes ügyletek szempontjából jön a nagyüzleti kiterjedés tekintetbe. Igy a közraktári és személyfuvarozási ügyletnél. Lásd alább 116. §.

[5]) L. bővebben alább a 28. §-nál. Ez utóbbi categória felállítása a K. T. 16. §-ának 2. bek. folytán okvetlenül szükséges; mert habár ez az intézkedés csak a cégbejegyzés kötelességének sanctiója gyanánt jelentkezik, mégis oly messzemenő, az egész keresk. jogot átható következményeket tartalmaz, hogy annak egyenesen elvi jelentőséget kell tulajdonítani. Megkülönböztetés a kiskereskedőktől, Pp. 317. §.: bejegyzésre köteles kereskedő cége alatt idegen kézzel irott magánokirat bizonyító ereje.

[1]) Igy különösen a cégbejegyzés és a könyvvitel az, melyre nézve a keresk. társaságoknál közelebbi sajátos rendelkezések és némely kivételek (K. T. 8. és 158., 226. §§., 28. és 199. §§.) vannak. Cégvezető kirendelése a részvénytársaságnál és szövetkezetnél? L. alább 36. és 95. §§.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

II. A kereskedők minőségével azonban csak az ú. n. tulajdonképeni keresk. társaságok bírnak, melyeknek a K. T. négy faját ismeri el: a közkereseti, betéti, részvénytársaságot és a szövetkezetet.[2]) Csakis ezeknél találjuk fel a kereskedő fogalmának azon criteriumait, melyek a saját név alatti iparszerű foglalkozásra vonatkoznak. Ellenben az ú. n. nemtulajdonképeni keresk. társaságok (l. alább 48. §.), nevezetesen az alkalmi egyesülések, mely utóbbiak csak tagjaik személyében léteznek, mint önálló szerződő felek nem szerepelnek, különösen pedig az iparszerűség kellékét nélkülözik: kereskedőknek nem tekintetnek, jóllehet keresk. ügyletek megkötésére irányulnak. (V. ö. alább 50. §.) A most említett kellék egymagában véve, a többiek fennforgása nélkül, a kereskedői minőség megállapítására nem elégséges. Másfelől azonban látni fogjuk, hogy e kellék a keresk. társaságoknál mindig nem is szükséges, amennyiben ugyanis a részvénytársaságok és szövetkezetek akkor is keresk. társaságoknak tekintetnek, ha keresk. ügyletekkel nem foglalkoznak. (L. alább 47. §.). Ennek dacára a nevezett társaságok, minthogy a K. T. a 4. §-ban különbséget nem tesz, e kellék nélkül is kereskedőknek minősítendők.[3]) Ugyancsak a részvénytársaságok és a szövetkezetek még annyiban is kivétel alá esnek a kereskedő fogalmának általános kellékei alól, amennyiben kereskedői minőségük nem egyedül anyagi, hanem alaki kellékektől is fel van tételezve: keresk. társaságoknak, következőleg kereskedőknek csak akkor tekintetvén, ha a keresk. cégjegyzékbe be vannak jegyezve.[4])

III. Kérdés: vajjon a keresk. társaságok egyes tagjai mint ilyenek [5]) szintén kereskedők-e? E sokat vitatott kérdésre tagadólag kell válaszolni és pedig valamennyi nevezett társaság minden rendű tagjaira nézve. Kereskedő egyedül a társaság maga mint

---

[2]) Ezek azok, melyeket a K. T. 61. §-a felsorol s amelyekre a 4. §. utal. Kivétel van azonban akkor, ha a nevezett társaságok a kiskereskedői egyesületek fogalma alá esnek. V. ö. alább 17. §.

[3]) Még messzebb megy pl. a német jog, amely a szövetkezeteket kereskedőknek minősíti, dacára, hogy nem is tekintetnek keresk. társaságoknak. L. 1889. évi német szöv. t. 17. §. és alább 102. §.

[4]) V. ö. K. T. 160., 228. §§. és alább 80. és 105. §§.

[5]) Hogy a keresk. társaságok tagjai mint önálló személyek, függetlenül a társasági viszonytól, kereskedők lehetnek, legfelebb annyiban eshetik kérdés alá, amennyiben a közkereseti és a betéti társaságnál a beltagok a társaság üzletkörébe eső ügyletekkel, a társaság beleegyezése nélkül, nem foglalkozhatnak. V. ö. K. T. 74., 134. §§. és alább 57., 71. §§.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

egység, mint jogi személy tekintve, mert az ügyletek nem az egyes tagok, hanem maga a társaság nevében köttetnek, közvetlenül jogosítva és kötelezve általuk csak az utóbbi lesz. (V. ö. alább 47. §.). A tagok a társaság kötelezettségeiért többé-kevésbbé felelősek ugyan s a társaság ügyeinek vezetése is sokszor kizárólag a tagok által történik; de mint szerződő fél harmadik személyek irányában mégis csak a társaság mint ilyen jelentkezik. Ha pedig a tagok mint saját személyükben közvetlenül jogosított és kötelezett felek nem szerepelnek, akkor ők kereskedők sem lehetnek.[6])

16. §.

Az állam mint kereskedő.

I. Valamint az állam közönséges magágjogviszonyai tekintetében az általános magánjognak, úgy keresk. ügyei tekintetében a keresk. jognak van alávetve; amennyiben pedig keresk. ügyletekkel iparszerűleg foglalkozik, a K. T.-nek a kereskedőkre vonatkozó határozatai őreá is alkalmazást nyernek, az állam is kereskedő.[1]) Ez mindazonáltal nem áll feltétlenül. Az állam, ha

[6]) A részvénytársaság és szövetkezet tagjaira nézve ez vitán kívül áll. Hasonlóképen többnyire a betéti társaság kültagjaira nézve. Ellenk. tőzsdebírósági kikötés szempontjából: **C.** 591/912. (H. D. VI. 384. l.). Annál nagyobb a véleménykülönbség a közkereseti társaság tagjaira és a betéti társaság beltagjaira nézve. Még olyanok, akik a közkereseti és betéti társaságot jogi személynek nem ismerik el, sem tekintik mindig a most említett tagokat kereskedőknek, amint hogy megfordítva vannak, akik a nevezett társaságok jogi személyiségét elismerik s legalább a (bel)tagokat mégis kereskedőknek tekintik. De e nézet szerintünk már azért sem helyes, mert a kereskedőkre vonatkozó határozatok a társasági tagokra túlnyomóan alkalmazhatlanok. Igy különösen a cégbejegyzésre és a könyvvitelre vonatkozó határozatok. Mindazonáltal, amennyiben a közkereseti társaság tagjai, illetve a betéti társaság beltagjai ellen csőd nyittatik, a keresk. csőd szabályai nyernek alkalmazást. V. ö. Csődt. 249. §., **C.** 709/93. (D. Uj f. 37., 67. l.), 6147/903. (D. III. f. 25., 343. l.) Csakhogy ez sem vihető következetesen keresztül. Igy pl. az említett tagok nem lesznek abban a helyzetben, hogy a csődnyitás alkalmával mérleget terjesszenek elő, miként azt a Cst. 244. §-a követeli; annyival kevésbé, mert a csődnyitáskor nem is tudhatják, hogy mi fog reájuk a társasági vagyonból esni? — Minthogy a keresk. társaságok tagjai nem kereskedők, ők mint ilyenek az Ipartörvény rendelkezései alá sem esnek. Igy még a közkereseti társaság tagjai sem tartoznak egyenként *iparigazolványt* (l. alább 18. §.) kérni, hanem csak a társaság maga. Keresk. min. 83.405/900. és 32.244. 903. sz. rend., **B. T.** 661/905. (D. IV. f. 2., 206. l.)

[1]) Azaz, mint már érintettük (l. fentebb 14. §.), a kérdéses határozatok nem az államra, mint ilyenre, hanem csak annak egyes *keresk. válla-*

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

keresk. ügyletekkel foglalkozik, ezt szintén a közjó érdekében teszi s e körülmény eléggé indokolja, hogy az állam kereskedelmi tevékenységében is bizonyos különállást foglaljon el. Ez okból a K. T. a kereskedőkre vonatkozó határozatokat az államra csak annyiban terjeszti ki, amennyiben azt az állami tekintetek megengedik, amennyiben nevezetesen az ezeket a tekinteteket érvényre emelő különös törvények és törvényes rendeletek máskép nem intézkednek. **[K. T. 4. §. 2. bek.]** [2]) Elsősorban tehát az államra, ha keresk. ügyletekkel iparszerűleg foglalkozik, nem a K. T., hanem azok a különös törvények és rendeletek alkalmazandók, melyek az állam keresk. vállalataira nézve érvényben állanak, és csak ha ilyenek nem léteznek vagy nem intézkednek, nyerhet a K. T. alkalmazást. Más szóval: az állammal szemben a K. T. nem elsőrendű, hanem csak kisegítő, subsidiárius jogforrás s e tekintetben egészen közömbös, vajjon az érintett különös törvények és rendeletek a K. T. hatálybalépte előtt vagy után keletkeztek-e? [3]) A K. T. alkalmazásának mellőzése azonban épen csak odáig foglal helyet, ameddig a kereskedői minőségből folyó következmények kizárása terjed; a kereskedői minőség maga s az ebből folyó összes következmények tehát az államra csakis akkor nem alkalmazhatók, ha a nevezett törvények vagy rendeletek ezt ily általánosságban kimondják.[4]) Minthogy továbbá a K. T. csak a kereskedőkre

---

l a t a i r a alkalmazandók, úgy hogy nem az állam maga a kereskedő, hanem az illető keresk. vállalat s csak ennek szempontjából szabad a kereskedői minőségből folyó következményeket levonni. Ez a K. T. 4. §. 3. bek.-ből is kitünik, mely már nem magáról az államról, hanem csak annak keresk. vállalatairól szól. Ez fontos k ö z j o g i tekintetben is. Igy pl. az 1868: XXX. tc. 57. §. szempontjából a horvát-szlavon területen üzött közös állami vállalatok, nevezetesen az állami vasutak, szolgálati nyelve tekintetében, amelyről a vasuti alkalmazottak szolgálati pragmatikájáról szóló törvény (1907. évi XLIX. tc.) képviselőházi tárgyalása alkalmával a magyar és horvát képviselők közt nagy vita volt.

[2]) A törvény nem egészen szabatos. Azt mondja: »Az államra, ha az keresk. ügyletekkel foglalkozik stb.« e helyett: »az államra, ha az keresk. ügyletekkel i p a r s z e r ű l e g foglalkozik«. Amennyiben az állam csak alkalomszerűleg foglalkozik keresk. ügyletekkel, csakis arról lehet szó, hogy az egyes ügylet bíráltassék el a K. T. szerint.

[3]) V. ö. fentebb 7. §. A K. T. 4. és 421. §§-ban foglalt ez a kifejezés: »fennálló« nem jelenti azt, mintha az illető törvényeknek és rendeleteknek a K. T. hatálybalépte előtti időből kellene származniok.

[4]) Ez szükségképen következik abból, hogy a kivételek szorosan magyarázandók s fontossággal bír különösen az ú. n. melléküglyeteknél. (L. alább 117. §.) Ezekre nézve az állam kereskedő marad s az illető ügyletek

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

vonatkozó határozatok tekintetében utal első sorban a fennálló külön törvényekre és rendeletekre: nem szenvedhet kétséget, hogy a K. T.-nek azon intézkedései, melyek nem a kereskedői minőség következményei, különösen azok, melyek a keresk. ügyletekre nem mint olyanok vonatkoznak,[5]) az államra is feltétlen alkalmazást nyernek. Egyetlen kivételt állapít meg a K. T. a postaintézetekre nézve, melyekre a fuvarozási ügyletre vonatkozó határozatok szintén csak azon feltétel alatt alkalmazhatók, amennyiben az e részben fennálló külön rendeletekkel nem ellenkeznek. **[K. T. 421. §.]** [6])

II. Azon intézkedések közül, melyek az államra, ha ez keresk. ügyletekkel iparszerűleg foglalkozik, csak feltételesen alkalmazandók: különösen a cégek, a cégvezetők és a keresk. könyvekre vonatkozó intézkedések emelendők ki, melyeknek mikénti alkalmazására nézve a K. T. maga kijelenti, hogy az külön rendelettel fog megállapíttatni [id. 4. §. 3. bek.]. E rendelet a földm.-, ipar- és keresk. miniszter által 1875. évi december 1-én adatott ki (l. fentebb 7. §.) s egyúttal felsorolja azon állami vállalatokat, melyek keresk. vállalatoknak tekintendők.[7])

---

kereskedelmiek akkor is, ha a kereskedőkre, függetlenül az általuk kötött ügyletektől, vonatkozó következmények (cégbejegyzés, keresk. könyvek stb.) kizáratnak. Nagyon általánosan tagadja meg az állam kereskedői minőségét külön törvények és rendeletek esetén *Zsögöd Benő* (Magyar Igazságügy XXII. 329. l.), aki egyébképen szépen taglalja a K. T. idevágó rendelkezését.

[5]) Ez áll első sorban az ú. n. tárgyilagos keresk. ügyletekről (K. T. 258. §.); de nem kevésbé az alanyi alapügyletek tekintetében. (259. §.) Ezek ugyan iparszerűleg folytatandók, de nem, miként a mellékügyletek, a kereskedői minőség következményei gyanánt kereskedelmiek. Bizonyítékul szolgál maga a K. T. is, midőn épen a postára nézve kivételt tesz. V. ö. **B. T.** 3133/903. (D. III. f. 25,. 301. l.)

[6]) V. ö. alább 167. §. Kétséget nem szenved azonban, hogy a törvényhozó még további kivételeket tehet; sőt ily kivételek léteznek is, habár a K. T. azokra nem utal. Igy pl. a távirdaüzletre nézve, amely azonban, igaz, rendesen nem minősíttetik keresk. vállalatnak. L. szintén alább 167. §.

[7]) Ezek a következők: 1. az állami vasutak; 2. a kir. postának személy- és árufuvarozási (kocsipostai), valamint pénzutalványozási üzlete, a kocsipostához a pénzeslevelek továbbítása is számíttatván: **B. T.** id. 3133/903.; 3. a kincstári gyárak, nyomdák, bányák, kohók és terményárudák, kivéve azokat, melyek egyedárúsági cikkekkel foglalkoznak; 4. az országos fegyintézeteknek és a kir. törvényszéki börtönöknek házilag kezelt iparüzletei, amennyiben a kisipar körét túlhaladják; 5. a kir. zálogház. Ezekhez még hozzájárul 6. a postatakarékpénztár az 1885: IX. tc. 1. §-a értelmében. — Az id. rendelet felsorolása azonban nem kimerítő, miért is az államnak más vállalatai is kereskedelmi vállalatoknak tekinthetők és cégbejegy-

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

17. §.

A kiskereskedők.

I. A kereskedői minőség magában véve [1]) független attól, vajjon az iparszerű tevékenység nagyobb vagy kisebb terjedelem-

---

zésre kötelezhetők, ha a K. T. által felállított kellékek fennforognak. V. ö. id. rend. 3. §. is. Másrészt valamely állami vállalattól a keresk. minőség az id. rendeletben történt felsorolása dacára meg is tagadható, tekintve, hogy a K. T. csak azt engedi meg, hogy valamely állami vállalat a kereskedőkre vonatkozó határozatok alól kivonassék, nem pedig azt, hogy nemkeresk. vállalat a K. T. ellenére kereskedelminek minősíttessék. Igy különösen a kir. zálogház époly kevéssé ismerhető el keresk. vállalatnak, mint a magánzálogházak. V. ö. fentebb 13. §. A szövegben kifejtettek szerint magától értetődik végül, hogy, miután az id. rendelet épen csak a cégekre, könyvekre és cégvezetőkre vonatkozó intézkedések mikénti alkalmazására terjed ki, a K. T.-nek a kereskedőkre vonatkozó egyéb, valamint a keresk. ügyleteket tárgyazó intézkedései úgy a rendeletben kereskedelmieknek elismert, mint az általa kizárt vállalatokra nézve is, ha épen a K. T. szerint keresk. vállalatoknak minősíthetők, teljes mértékben alkalmazandók, feltéve, hogy más törvények és rendeletek további kivételt nem tesznek. Ez áll különösen a levélpostára nézve, mely épúgy fuvarozási vállalat mint a kocsiposta (l. alább 167. §.); hasonlóképen az egyedárúsági vállalatokra nézve, tekintve, hogy az a körülmény, mikép valamely vállalat egyedárúsági cikkek előállításával és forgalombahozásával foglalkozik, valamint a keresk. ügyletekre, úgy a kereskedői minőségre sem gyakorol befolyást. Ellenk. **B. T.** 320/97. (Ü. L. 97., 13. sz.): egyedárúsági vállalat elleni keresk. hatáskör tekintetében. — Ami az id. rendelet kivételes intézkedéseit közelebbről illeti, kiemeljük különösen a következőket: 1. Cég és cégbejegyzés: cég az üzlet tárgyától kölcsönözve az állami jelleg kitüntetésével (4. §.), bejegyzés a magyar állam mint cégbirtokos nevére (5. §.), cégaláírás nélkül (6. §.), bejegyzés elmulasztása esetén figyelmeztetés az előljáró hatóságnál, esetleg feljelentés az igazságügyminiszterhez. (8. §.) 2. Könyvvezetés: az illető miniszterek által kiadott utasítások szerint, de ugyanazon hitelességgel, mint más k. könyvek. Leltárra, mérlegre vonatkozó szabályok nem nyernek alkalmazást s üzleti levelekre nézve is csak a külön utasítások a kötelezők. (9. §.) 3. Cégvezetők nem alkalmaztatnak (10. §.), az alkalmazott tisztviselők csak mint keresk. meghatalmazottak járnak el, de mint ilyenek is az aláírást tiszti minőségük megjelölése mellett eszközlik s meghatalmazásuk terjedelme tiszti hatáskörük szerint ítélendő meg (11. §.), tehát nem a K. T. 43., 45., 47. és 48. §§. értelmében. Az alkalmazottak szolgálati viszonyaira nézve v. ö. alább 45. §.

[1]) Közvetve azonban az üzlet terjedelme a kereskedői minőséget befolyásolja, amennyiben t. i. bizonyos ügyletek csak azon feltétel alatt kereskedelmiek, ha az üzlet a kisipar körét meghaladja, vagy pedig épen nagyipari kiterjedés követeltetik. V. ö. K. T. 259. §. 1., 3., 4., 5., 6. pont és alább 116. §. Ha tehát ezen ügyletek csak a kisipar keretén belül folytat-

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

ben folytattatik. Mindazonáltal a keresk. jog nem zárkózhatik el teljesen azon különbség elől, mely a kisebb rendű és a nagyobb üzlettel bíró kereskedők között nemcsak gazdasági, hanem még értelmi, míveltségi tekintetben is kétségtelenül fennforog, ha azt nem akarja, hogy a kereskedőkre vonatkozó szabályok meg ne tartassanak.[2]) Ehhez képest kénytelen volt ennek a különbségnek a kereskedők jogállására lényeges befolyást engedni s míg a nagyobb üzlettel bíró kereskedőket (a cégbejegyzés elmulasztásának esetétől eltekintve) a kereskedők jogaiban és kötelességeiben feltétlenül részesíti : addig a kisebbrendű kereskedők bizonyos, a kereskedőket terhelő kötelességek alól, mint amelyeknek teljesíthetése nagyobb üzleti kiterjedést és magasabb keresk. képzettséget tételez fel, ki vannak véve ; minek folytán az ezen kötelességek teljesítéséből folyó jogokban sem részesülnek.

II. A **K. T. 5. §.** szerint ilyen kisebbrendű vagy k i s k e r e s k e d ő k n e k tekintetnek :

1. a kufárok és házalók. Előbbiek azok, kik árúk, nevezetesen élelmi cikkek kicsinyben való kereskedésével nyílt helyeken (piacokon, utcákon, kapubejáratokon), sátrakban, fabódékban vagy szabad ég alatt foglalkoznak ; házalók pedig azok, kik, állandó telep nélkül, árúikkal helyről-helyre, házról-házra járva, kereskednek.[3]) Ezek feltétlenül kiskereskedők, azaz még akkor is, ha üzletük a kisipar körét netalán meghaladná ;[4])

---

tatnak, az illető nem is kiskereskedő, hanem egyáltalában nem kereskedő. Igy pl. az olyan kisebb szabó, aki csak a megrendelő által szolgáltatott posztóból készít ruhát (259. §. 1. pont). Ha ellenben a posztót maga szerzi be, kereskedő a 258. §. 1. pontja értelmében, mely az ügylet kereskedelmi minőségét az iparszerűségtől, tehát az üzlet terjedelmétől is függetlenül állapítja meg ; mint kereskedő azonban a K. T. 5. §-a értelmében a kiskereskedők közé tartozik.

[2]) Az élet erősebb mint a törvény. Azért ha a törvény nem tesz is különbséget a kereskedők között, mégis tűrni kénytelen, hogy a kisebb kereskedők a kereskedőkre vonatkozó kötelességek alól magukat kivonják. A f r a n c i a *Code de commerce* és más keresk. törvények, melyek a kiskereskedőkre nézve, miként a n é m e t K. T. és ennek nyomán a miénk, kivételt nem tesznek, ezt teljesen bizonyítják.

[3]) Ha valaki részben házról házra járva, részben állandó telepen kereskedik, akkor az a mérvadó, amelyik túlsúlyban van ; míg az, aki a bevásárlásokat házról házra járva ugyan, de az eladásokat állandó telepen eszközli, házalónak egyáltalában nem tekintetik. V. ö. földm.-, ipar- és keresk. min. 10.417/86. rend.

[4]) A K. T. abból indul ki, hogy a kufárok és házalók üzlete a kisipar körét nem szokta meghaladni. Kivételek azonban lehetségesek.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

2. a zsibárusok, akik már használt árúk forgalombahozásával foglalkoznak ;[5]) továbbá a korcsmárosok,[6]) közönséges fuvarosok, közönséges hajósok[7]) s más iparosok.[8]) Ezek csak annyiban tartoznak a kiskereskedők közé, amennyiben üzletük a kisipar körét meg nem haladja.

Az előadottakhoz képest meg kell tehát különböztetnünk feltétlen és feltételes kiskereskedőket. Előbbieket a K. T. kimerítően *(taxative)*, az utóbbiakat csak példálózva *(exemplificative)*, illetve általános gyüjtőnévvel jelöli meg.[9])

Hogy mikor haladja meg az üzlet a kisipar körét ? azt elvontan meghatározni nem lehet. A bíró concret esetben az üzlet minősége, berendezése, az egyes ügyletek s az üzleti forgalom nagysága, a készletben lévő árúk mennyisége és értéke, a segédszemélyzet száma, a fizetendő adó nagysága[10]) s más körülmények,[11]) esetleg az iparhatóságtól bekívánt adatok alapján[12])

---

[5]) A zsibárusokhoz számíthatók az ódondászok (antiquariusok) is.

[6]) Kisebb falusi korcsmáros is: **C.** 1523/96. (D. III. f. 5., 289. l.) Vendéglős: **B. T.** 17/902. (U. o. 22., 92. l.)

[7]) A közönséges fuvarosok és hajósok, hacsak személyfuvarozással foglalkoznak, nem is kereskedők. V. ö. K. T. 259. §. 3. pont és alább 116. §.

[8]) A K. T., miként már fentebb az 5. §-ban érintettük, kereskedelem és ipar között éles határvonalat nem húz. Ez okból e helyütt is iparosok alatt nemcsak oly személyek értendők, kik merő átalakítási tevékenységet folytatnak, hanem olyanok is, kik közvetlenül vagy közvetve javak forgalombahozásával foglalkoznak. A »más iparosok« alatt tehát mindenki értendő, kinek üzlete a kisipar körét meg nem haladja, bárminő **keresk.** ügyletekkel foglalkozik. Igy nevezetesen a szatócs: **C.** 251/96. (Jogt. Közl. 97., 2. sz. mell.), továbbá pl. a kisebb rendű alkusz, v. ö. alább 205. §.

[9]) Ez kitünik a K. T. 5. §-ának ezen kifejezéséből: »más iparosok«, s ennek a megelőzővel való kapcsolatából.

[10]) Erre alapította volt legfőképen a cégjegyzési kötelességet az 1864. évi cégrend., követvén e részben az osztrák életb. törvényt. De jelenleg is erre utal az 1890. január 26-án 2631. sz. a. kelt keresk. min. rend. (R. T. 149. l.)

[11]) V. ö. **C.** 4703/97. (Jogtud. K. 98., 2. sz. mell.): a lakbérre és házi szükségletekre fordított összegből kiszámított forgalom alapján ; 4515/98. (D. III. f. 13., 224. l.): a leltározott árúk értéke, a tartozások összege és az üzlet forgalma alapján ; **B. T.** 17/902. (U. o. 22., 92. l.): vendéglősnél a szobák száma alapján. L. még **C.** 56/911. (H. D. V. 311. l.).

[12]) V. ö. Cégrend. 3. §. A **C.** 9902/83. (D. Uj f. 5., 144. l.) elégségesnek tartotta a nagyobb üzleti kiterjedés felvételére, hogy az illető nemcsak megrendelésre ruhákat, hanem posztót s egyéb szöveteket is árult, sőt ilyeneket még hitelbe is adott.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

szabad belátása szerint határoz, anélkül, hogy a felek saját nyilatkozatához kötve volna.[13])

III. A kivételes állás, melyet a kiskereskedők szemben a nagyobb üzlettel bíró kereskedőkkel elfoglalnak, abban mutatkozik, hogy reájuk a K. T.-nek a keresk. cégekre, könyvekre és a cégvezetésre vonatkozó intézkedései alkalmazást nem nyernek; azonfelül a kiskereskedők üzleteire irányzott egyesülések keresk. társaságoknak nem tekintetnek.[14]) Egyebekben azonban a kiskereskedők épúgy kereskedők s épúgy részesülnek a kereskedőkre vonatkozó jogokban és kötelességekben, mint a nagyobb üzlettel bíró kereskedők.[15])

---

[13]) V. ö. **C.** 2600/905. (D. IV. f. 3., 143. l.) Mindazonáltal, ha valaki, akinek üzlete keresk. ügyletek iparszerű folytatásában áll, cégét be akarja jegyeztetni, őt (amennyiben feltételes kiskereskedőről van szó) még akkor sem szabad visszautasítani, ha üzlete tényleg a kisipar körét meg nem haladná, mert a cégbejegyzés épen azt a szándékot fejezheti ki, hogy az üzlet ezentúl nagyobb terjedelemben folytattassék. **B. T.** 1742/79. (D. 28., 257. l.) Ily bejegyzés dacára azonban a könyvvezetés elmulasztása miatti vétkes bukás szempontjából a kiskereskedői minőség megállapíttatott s a büntetés mellőztetett: **C.** 4515/98. (D. III. f. 13., 224. l.) Vitás kérdés: vajjon ha nagyobb üzlettel bíró kereskedőnek külön még kiskereskedői üzlete van (pl. bankárnak korcsmája, könyvkiadónak ódondászata stb.): erre nézve kiskereskedőnek tekintendő-e, vagy az utóbbi egyszerűen a nagyobb üzlethez számítandó? Helyesebb az előbbi nézet, mert a K. T. az 5. §-ban felsorolt személyeket különleges üzletüknél fogva emeli ki s valamint a kereskedői minőség nem ragadja magához az illetőnek nemkereskedői hivatását, azonképen a teljes jogú kereskedői minőség sem képes a kiskereskedői üzletből folyó minőséget felemészteni. Az ellenkező nézet igazságtalanságokra is vezet.

[14]) A K. T. 5. §-ának 2. bek. nem egészen szabatos, midőn azt mondja: »a kufárok és házalók egyesülései«. Ha a kufárok vagy házalók egyesülnek pl. banküzlet folytatására, ez az egyesülés bizonyára keresk. társaság lesz. Hogy a K. T. csakugyan az üzletre és nem az egyesülő személyekre tekint, kitünik az id. bekezdés további folyamából. De kitünik a német K. T. megfelelő 10. cikkéből is.

[15]) Igy nevezetesen a kiskereskedőknek is lehetnek keresk. meghatalmazottjaik és kereskedősegédjeik. (V. ö. még alább 36. és 45. §§.) Mint kereskedőknek továbbá az üzletük folytatásához tartozó ügyletek keresk. ügyletek a K. T. 260. §. értelmében (mellékügyletek). V. ö. **S.** 16.140/79. (D. 24., 48. l.), **C.** 763/92. (D. Uj f. 33., 149. l.), 1523/96. (D. III. f. 5., 289. l.), 12.763/92. (U. o. 291. l.), **K. V. T.** 350/95. (U. o. 3., 347. l.), 343/96. (Ü. L. 97., 1. sz.) Csődjogi szempontból: v. ö. **C.** 2600/905. (D. IV. f. 3., 143. l.) a jogügyletek megtámadására nézve. (Cst. 27. §.) Csak egyetlen egy kivétel létezik a kézművesek eladásaira nézve, melyeket

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

Közelebbről tekintvén a kiskereskedőkre vonatkozó kivételeket, kiemelendő : [16])

1. A keresk. c é g e k r e. vonatkozó kivétel annyit jelent, hogy habár a kiskereskedők által üzleti viszonyaikban használt névre a cég fogalma talál is,[17]) s az tényleg cég gyanánt alkalmaztatik : ez mégis nem tekintetik cégnek a K. T. értelmében ; nem esik a K. T.-nek a cégek minőségére vonatkozó szabályai alá,[18]) nem jegyzendő és nem jegyezhető be a cégjegyzékbe s nem részesül azon oltalomban, melyet a K. T. a cégeknek biztosít.[19])

2. A k ö n y v e k r e vonatkozó intézkedések alatt nemcsak a tulajdonképeni keresk. könyveket tárgyazó, hanem mindazon intézkedések értendők, melyek a K. T. I. részének 4. címében foglaltatnak. A kiskereskedők tehát nemcsak szabályszerű keresk. könyveket vezetni, hanem leltárt készíteni, mérleget szerkeszteni és az üzleti leveleket megőrizni sem kötelesek. Ha mégis könyve-

---

az id. 260. §. 2. bek. a keresk. ügyletek köréből kivesz. V. ö. alább 117. §. P e r j o g i kivétel a magánokiratok bizonyító erejére nézve: v. ö. Pp. 317. §. ut. bek. és alább 140. §.

[16]) V. ö. erre nézve különösen, bár az itt előadottaktól részben eltérően, *Zsögöd B.* Magy. Igazságügy. XXII. 385. s k. l.

[17]) V. ö. K. T. 10. §. és alább 25. §. Épen azért nincs benne hiba, ha a kiskereskedőknél is cégről beszélünk, csak tudjuk azt, hogy az a cégekre vonatkozó szabályok alá nem esik. Maga a K. T. is nyujt erre példát a 16. §-ban. L. még alább a cégekről szóló címben.

[18]) Igy különösen üzletátruházásoknál nem maradhat meg a régi cég (K. T. 12. §.), hanem az új tulajdonos saját nevét kell hogy használja. Mi van azonban, ha a régi cég mégis megtartatik ? Az előbbi tulajdonost az átruházás utáni kötelezettségekért (a korábbiakra nézve a kiskereskedőknél is a K. T. 20. §-a, illetve az 1908 : LVII. tc. irányadó) felelőssé tenni legfeljebb akkor helyes, ha őt mulasztás terheli az átruházás megismertetésében ; ha ellenben ily mulasztás nem forog fenn, bizonyára az új tulajdonos lesz kötelezve, dacára, hogy tilos és a K. T. által el nem ismert cég alatt szerződött.

[19]) Ez azonban csak annyiban áll, amennyiben a kiskereskedő nem követelheti, hogy más kereskedő saját polgári nevét csak valamely megkülönböztető toldással használja cégül, ha az a kiskereskedő nevével azonos (K. T. 17. §.), amit különben a nagyobb üzlettel bíró kereskedő sem követelhet, ha cége nincs bejegyezve ; de megfordítva a bejegyzett kereskedő sem léphet fel a kiskereskedő ellen, ha ez polgári neve alatt folytatja üzletét : C. 56/911. (H. D. V. 311. l.). Ha ellenben más kereskedő a kiskereskedőnek az ő nevétől különböző nevét használja cégül, ez ellen a kiskereskedő épúgy felléphet, mint a nemkereskedő. (L. alább 29. §.) A cégoltalomtól különböző v é d j e g y o l t a l o m b a n a kiskereskedő teljesen úgy részesül, mint a nagyobb kereskedő. Hasonlóképen az I p a r t ö r v é n y által nyujtott oltalomban. V. ö. alább 30. §.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

ket vezetnek, azok nem bírnak azon kiváltságos bizonyító erővel, melyben a keresk. könyvek részesülnek.[20])

3. Ami a cégvezetésre vonatkozó kivételt illeti, a kiskereskedők ennek értelmében cégvezetőket nem rendelhetnek s ilyeneket a keresk. cégjegyzékbe be nem jegyeztethetnek. Ha mégis cégvezetőt rendelnek, ez nem tekintetik cégvezetőnek, hanem csak keresk. meghatalmazottnak.[21])

4. Ami végül a kiskereskedők üzleteire alakult egyesüléseket illeti,[22]) ezekre nézve ugyanaz a különbség teendő, mint a kiskereskedőknél általában. Azaz: amint valamely üzlet egyes személy által folytatva, erre a feltétlen vagy feltételes kiskereskedői minőség bélyegét nyomja, épúgy az ily üzlet folytatására keletkezett egyesület is vagy feltétlenül, vagy csak feltételesen nem esik a keresk. társaságok fogalma alá. Igy a kufár- és házaló-üzletre irányuló társaságok feltétlenül, a többi kiskereskedői üzlet folytatására alakult társaságok pedig csak akkor nem keresk. társaságok, ha az üzlet a kisipar körét meg nem haladja. Hogy a keresk. társaságok melyik faja választatik? teljesen közömbös.[23]) Csak az

---

[20]) Minthogy a kiskereskedők a könyvekre vonatkozó intézkedések alá egyáltalában nem esnek, ők továbbá nem kötelesek könyveiket felmutatni sem; úgyszintén, ha más kereskedő akar saját könyveivel ellenük bizonyítani, ezeknek bizonyító ereje nem 10, hanem 2 év mulva szünik meg. (K. T. 31. §. 2. bek.) A kiskereskedők e tekintetben a nemkereskedőkkel egyenlő elbírálás alá esnek. V. ö. alább 35. §.

[21]) V. ö. C. 251/96. (Jogt. Közl. 97., 2. sz.) Közelebbről: ú. n. általános keresk. meghatalmazottnak. Ez abból következik, hogy a cégvezető is voltaképen keresk. meghatalmazott (v. ö. alább 36. §.), s hogy az általános keresk. meghatalmazott legközelebb áll hozzá, a *plusra* irányuló szándék pedig magában foglalja a *minust* is. — Minthogy a jog nemismerésével senki sem mentheti magát, harmadik személy, ki a kiskereskedő által, tehát érvénytelenül rendelt cégvezetővel szerződik, nem érvényesítheti azt, hogy ő nem tudta, mikép az illető nem valódi cégvezető. Neki ezt tudnia kellett volna. Kivétel van akkor, ha a kiskereskedő vagy ennek cégvezetője a harmadikat az üzlet minősége, illetve terjedelme iránt szándékosan tévedésbe ejtette.

[22]) Rendszeresen tárgyalja a kiskereskedői egyesület jogviszonyait *Thöl* id. m. I. 116—120. §§.

[23]) Igaz ugyan, hogy a részvénytársaság és szövetkezet a vállalat minőségétől független. (L. fentebb 25. §. és alább 47. §.) De ezzel nincs eldöntve, hogy a K. T. 5. §-ában megállapított kivétel reájuk nem hat ki. Ez ellen szól mindenekelőtt az, hogy maga a törvény különbséget nem tesz, tehát azt belevinni sem szabad. Ellene szól továbbá, hogy a részvénytársaság és szövetkezet függetlensége a vállalat minőségétől csak annyit

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

alkalmi egyesülés, amely tulajdonképeni keresk. társaságot nem képez, nem szenved kivételt, ha az kiskereskedői üzlet fogalma alá eső egyes ügyletekre alakíttatik. Jóllehet továbbá a kiskereskedői egyesületek nem tekintetnek keresk. társaságoknak, következésképen kereskedőknek sem,[24]) habár tehát a magánjogi értelemben vett társaság *(societas)* fogalma és szabályai alá esnek: az egyesülésből származó viszonyok mégis keresk. ügyek,[25]) s

---

jelent, hogy ennek nem kell keresk. ügyletekből állnia. Csakis e körül forgott a kérdés a *Tervezet* erre vonatkozó követelményével szemben (v. ö. *Értekezlet* 128. s k. l.), s ha kétségtelen, hogy a *Tervezet* értelmében a kiskereskedői részvénytársaságok nem tekintettek keresk. társaságoknak, habár keresk. ügyletekre irányulnak, akkor nem látható be, miért kelljen mást felvenni, mert a törvény a részvénytársaságnál és szövetkezetnél az említett követelményt elejtette? Mit változtat a lényegileg t e r j e d e l m i alapon nyugvó kivételre nézve az a körülmény, hogy a részvénytársaságnak és szövetkezetnek keresk. ügyletekkel nem kell foglalkoznia? Még érthető, ha a németek veszik ki a kiskereskedői egyesületek alól a részvény-, ill. betéti részvénytársaságot, mióta t. i. az 1870. évi részvénynovella ezeknél a kereskedelmi minőség követelményét szemben az eredeti keresk. törvénnyel mellőzte, mert náluk e változás csak utólag történt. (Kifejezetten szentesítve az új n é m e t K. T. 4. §-a által is.) De nálunk, hol a törvény egyidejűleg állapítja meg a kiskereskedői egyesületekre vonatkozó kivételt és a részvénytársaság és szövetkezet függetlenségét a vállalat tárgyától: a helyzet más. Végül tekintetbe veendő, hogy, ha a kivétel indokolt a közkereseti és betéti társasággal szemben, bizonyára még inkább a részvénytársaság és szövetkezet irányában, amelyekre vonatkozó rendszabályoknak a kiskereskedők még kevésbé képesek megfelelni, mint azoknak, melyek a közk. és betéti társaságra vonatkoznak.

[24]) A K. T. tehát a kiskereskedői üzletekre alakult társaságokra nézve sokkal messzebb megy, mint az ily üzleteket folytató egyes személyekre nézve, akiknek kereskedői minősége az érintett kivételek dacára épségben marad. A társaság egyes tagjai azonban épen azért kereskedők, mert a társaság a tagoktól külön jogalanyt nem képez, ügyletei közvetlenül a tagok ügyletei gyanánt tekintetnek. Magától értetődik továbbá, hogy ha a kiskereskedők más, jogi személlyel bíró egyletet alakítanak s ez tartja fenn a kiskereskedői üzletet (pl. korcsmát), az ilyen egylet a kiskereskedői üzletre nézve, de csak ennyiben, kereskedő is lesz.

[25]) Ez nemcsak annyiban áll, amennyiben maga a társasági szerződés keresk. ügyletnek minősíthető (a K. T. 260. §-a alapján, mint az egyes tagok mint üzlettulajdonosok mellékügylete gyanánt), ami csak a K. T. II. részében tartalmazott szabályok alkalmazását vonja maga után, hanem egyáltalában, tekintve, hogy a kiskereskedői egyesületek nem magánjogi, hanem keresk. célokra alakulnak s hogy a K.. T. azokat épen csak a keresk. társaságokra vonatkozó szabályok alól veszi ki, egyebekben azonban nem. A helyzet hasonló ahhoz, amely az alkalmi egyesüléseknél van. Ezek is

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

mint ilyenekre a K. T. megfelelő intézkedései és a keresk. szokások az általános magánjogot megelőzőleg nyernek alkalmazást.[26]) Magától értetődik végre, hogy a kiskereskedői egyesület által kötött ügyletek épúgy keresk. ügyletek, mint az egyes kiskereskedő által kötött ügyletek.[27])

---

kivétetnek a tulajdonképeni keresk. társaságok alól, de azért a belőlük származó viszonyok mégis keresk. ügyek. (L. alább 48., 50. §§.) Igaz, hogy a K. T. ezt az utóbbiaknál pozitíve is elismeri azáltal, hogy maga állít fel szabályokat reájuk nézve, holott ezt a kiskereskedői egyesületeknél nem teszi. De az is már elégséges pozitív kijelentés a keresk. joghoz való hozzátartozóságra nézve, hogy a K. T. a kiskereskedői egyesülésekről megemlékezik anélkül, hogy a keresk. jog alól egészen kivenné. — A kiskereskedői egyesületekből származó viszonyok eddigelé a l a k i l a g is keresk. ügyek. V. ö. kifejezetten keresk. elj. rend. 6. §. 3. pont, mely azonban annyiban helytelenül van szövegezve, amennyiben »a K. T. 5. §. ut. pontja értelmében k e r e s k. t á r s a s á g o k n a k t e k i n t e n d ő egyesületek«-ről szól. Kétséges ebből, vajjon a Rend. az ezekre vonatkozó kereseteket csak akkor tekinti-e keresk. ügyeknek, ha az egyesület üzlete a kisipar körét meghaladja, amikor épen valóságos keresk. társaság, avagy ellenkezőleg arra az esetre gondol, ha mint kiskereskedői egyesület a keresk. társaságokhoz nem tartozik? Minthogy az előbbi feltevés mellett felesleges mondatnék, mert a keresk. társaságokból eredő keresetek úgy is említtetnek, helyesebb az utóbbit felvenni, annál inkább, mert a kiskereskedői társaság bizonyos értelemben csakugyan keresk. társaság. (L. köv. jegyz.) Támogatják ezt a források is, melyeken a Rend. nyugszik. Igy nevezetesen: o s z t r. életb. t. 39. §. 3. pont; p o r o s z 2. c.; b a j o r 63. c.; 1869. évi n é m e t t. a legfőbb keresk. tvszék felállítása iránt 13. §. L. most német bírói szervezeti t. is 101. §.

[26]) Ennyiben tehát a kiskereskedői egyesület is keresk., nem egyszerűen magánjogi társaság, épúgy mint az alkalmi egyesülés, mellyel együtt a nemtulajdonképeni keresk. társaságokhoz számítható. (L. alább 48. §.) Különösen fontos ez a társasági k é p v i s e l e t szempontjából, a társasági üzletben eljáró tagok a többieknek keresk. meghatalmazottjai gyanánt lévén tekinthetők.

[27]) Még a melléküglyletek is (K. T. 260. §.), minthogy nem az egyesülés mint ilyen az üzlet tulajdonosa, hanem a tagok, akik annak alapján kereskedők. De ugyanazon okból nem szenved kétséget, hogy a tagok a jogilag nem az egyesület mint ilyen **által**, hanem az általuk közösen kötött keresk. ügyletekből e g y e t e m l e g e s e n lesznek kötelezve, ha az ellenkezőt ki nem kötötték. (K. T. 268. §.) Az egyetemlegesség tehát a kiskereskedői egyesületeknél épúgy megvan, mint a közkereseti társaságoknál. Csakhogy nem a társasági viszonyból közvetlenül, hanem az egyes ügyletek szempontjából s épen azért nem akkor, ha az ügylet keresk. ügyletet nem képez, pl. a kézművesek eladásai fogalma alá esik (K. T. 260. §. 2. bek.), vagy ingatlanra vonatkozik. (K. T. 262. §.)

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

18. §.

A kereskedés mint iparjogosítvány.

I. A K. T. a kereskedő fogalmának megállapításánál egyedül abból indul ki, vajjon valaki t é n y l e g foglalkozik-e iparszerűleg kereskedelmi ügyletekkel ? [1]) A kereskedelmi tevékenység ténye azonban nem jelenti azt, hogy az illető j o g o s í t v a is van keresk. ügyletekkel foglalkozni. A jog, keresk. ügyletekkel iparszerűleg foglalkozni, a kereskedés mint iparjogosítvány, külön elbírálás tárgya s e tekintetben nem a K. T., hanem az Ipartörvény (most 1884. évi XVII. t.-c.) [2]) s az e részben fennálló külön törvények és rendeletek irányadók. **[K. T. 6. §.]** [3])

Azonban nemcsak a kereskedő fogalma, hanem a K. T.-nek a kereskedőkre vonatkozó intézkedéseinek alkalmazása is független attól, vajjon valaki jogosítva van-e keresk. ügyletekkel iparszerűleg foglalkozni ? [4]) Aki tényleg keresk. ügyletekkel iparszerűleg foglalkozik, a kereskedők jogaiban és kötelességeiben akkor is részesül, ha ily foglalkozásra iparrendészeti vagy más okoknál fogva jogosítva nincs, vagy bár az neki egyenesen meg van tiltva. Ily jogosítvány hiánya vagy ily tilalom a bírót még abban sem akadályozza, hogy a K. T. vagy más törvény által rendelt büntetéseket alkalmazza oly esetben, midőn az illető a K. T.-ben előírt kötelességeket nem tejesíti, pl. cégét be nem jegyezteti. Másrészt azonban az a körülmény, hogy valaki a K. T. értelmében kereskedő, nem akadály arra nézve, hogy ő közigazgatási, fegyelmi vagy bírói úton felelősségre vonassék, ha az iparrendészeti vagy más törvényes követelményeknek eleget nem tett, illetve keresk. ügyletek iparszerű kötésével a fennálló tilalmak ellenére foglalkozott s e tekintetben még az a körülmény is közömbös, hogy az illető a

---

[1]) A keresk. ü g y l e t e k fogalma is egyedül az ügyletek tényétől van feltételezve. V. ö. K. T. 263. §. és alább 114. §.

[2]) V. ö. fentebb 7. §.

[3]) V. ö. ezekre nézve Ipart. 43., 182., 183. §§.

[4]) A keresk. ügyletekre nézve ezt a K. T. 263. §-a határozottan kimondja. A kereskedőkre nézve a K. T. 6. §-a ily határozottan nem nyilatkozik ugyan, de e szakaszban tartalmaztatik ; mert midőn a K. T. itt az iparjogosítvány kérdését az Ipartörvény s más törvények elé utasítja, ezzel egyúttal kijelenti, hogy maga előtt az iparjogosítvány kérdése közömbös. A (régi) n é m e t K. T. megfelelő 11. cikke ezt egészen határozottan fejezi ki.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

keresk. cégjegyzékbe be van jegyezve. A K. T. nem szolgálhat védpaizsul arra nézve, hogy valaki más törvényeket büntetlenül megszegjen. Sőt miután az állami hatóságok a törvények alkalmazásában kölcsönös segédkezet kötelesek nyujtani : [5]) a cég bejegyzése megtagadandó, illetve a megtörtént bejegyzés törlendő, ha az illető az iparrendészeti követelményeknek eleget nem tett, vagy a fennálló törvények értelmében neki a kereskedés meg van tiltva.[6])

II. Ami a kereskedést mint iparjogosítványt közelebbről illeti : [7]) vezérelvül az Ipartörvény az ú. n. iparszabadság elvét emeli érvényre,[8]) mely a kereskedésiszabadságot is magában foglalja s melynek értelmében a magyar korona területén kereskedést rendszerint mindenki szabadon űzhet, természetes személyek, és pedig nemre való tekintet nélkül,[9]) épúgy,

---

[5]) V. ö. 1869. évi IV. tc. 23. §.

[6]) A cégbejegyzési kérvényhez ennélfogva mindig az iparhatósági igazolvány vagy engedély is csatolandó V. ö. Cégrend. 21. §-a is. Ezek egyúttal eredetben vagy hitelesített másolatban az iratok között visszatartandók. **B. T.** 1142/78. (D. 28., 257. l.)

[7]) V. ö. *Ballagi Béla* Az ipartörvény magyarázata. Budapest, 1886. — *Grünvald József* Az ipartörvény. Debreczen, 1890. — Az ipartörvény módosítása. Kiadja a kereskedelemügyi m. kir. minister, 10 kötet. Budapest, 1904—6. I. rész. Hazai anyag. 1. és 2. köt. Joganyag. II. rész. Külföldi anyag. 4—9. kötet.

[8]) Az iparszabadságot nálunk az osztrák kormány hozta be az 1859. dec. 20-án kelt Iparrendtartásban. Ennekelőtte a céh-rendszer uralkodott, mely szerint ipart rendesen csak az űzhetett, aki valamely céhnek tagja volt. E rendszer kifejlődéséről és a céhek szervezetéről hazánkban l. *Szádeczky* A céhek történetéről Magyarországon. Budapest, 1890. és *Földes* Társadalmi gazdaságtan II. 118. s k. l. Utoljára a céhek viszonyai az 1848. június 19-én kelt céhszabályzatban állapíttattak meg. Az alkotmány visszaállítása után tovább is az osztr. Iparrend. alkalmaztatott, mely az 1867. júl. 27-én kelt földm., ipar- és keresk. min. rend. által nyiltan fenntartatott és közzététetett. (R. T 155. l.) Ennek alapján készült aztán az 1872 : VIII. tc De később a közfelfogásban némi visszaesés keletkezett, amelynek eredménye az új Ipartörvény. Az iparszabadság elve ebben is kimondatik ugyan (l. §), de a korlátozások kiterjesztése, különösen az ipar gyakorlásának függővé tétele szakképzettség igazolásától, sokkal szűkebb értelmet ad neki, mint aminővel előbb bírt. L. a szövegben.

[9]) Minthogy az Ipartörvény a nőkre nézve semmi megszorítást nem tartalmaz : a férjes nők is űzhetnek kereskedést, és pedig férjeik beleegyezése nélkül is. Ez megfelel a nő jogi önállóságának a magyar magánjogban, mely alárendeltségi viszonyt szemben a férjjel nem ismer. A külföldi

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

mint jogi személyek.[10]) A szerződő képesség sem kívántatik rendszerint.[11]) Kereskedést nevezetesen kiskorú is folytathat, és pedig vagy önállóan, ha 18. életévét betöltötte és az atya, illetve gyám, valamint a gyámhatóság beleegyeznek, mely esetben azonban nagykorúvá válik;[12]) vagy pedig ugyancsak a gyámhatóság beleegyezése mellett, az atya, illetve gyám által.[13])

Az iparszabadság elvéből következik, hogy a kereskedés gyakorlása szabályszerint hatósági engedélyhez kötve nincs. Aki azonban kereskedést űzni szándékozik, tartozik ebbeli szándékát az illetékes iparhatóságnál bejelenteni, mely a bejelentésről iparhatósági igazolványt állít ki.[14]) Ugyancsak az iparszabadság elvének folyománya, hogy a kereskedés folytatásának jogától senki, sem bírói ítélet, sem közigazgatási határozat által, rendszerint meg nem fosztható.[15])

III. Az iparszabadság elve alól azonban számos kivétel van,

---

keresk. törvények a férj beleegyezését megkívánják. Igy különösen a f r a n c i a és a n é m e t K. T. A *Tervezet* is megkövetelte abban az esetben, ha a nőnek saját vagyona nincs. (7. c.) De az *Értekezlet* ezt sem tartotta összeegyeztethetőnek a magyar jog felfogásával. V. ö. Jegyzők. 13. s k. l.

[10]) A jogi személyek azonban üzletvezetőt tartoznak rendelni, aki az iparhatóságnál bejelentendő. (Ipart. 3. és 41. §§.) Ily üzletvezető csak az lehet, aki az ipar önálló gyakorlására jogosítva van. (Ipart. 41. §., 2. bek.) Az üzletvezető jogi állása a K. T. szerint ítélendő meg. Amennyiben határozottan cégvezetőnek nem nyilváníttatott, az általános keresk. meghatalmazottra vonatkozó intézkedések mérvadók. Keresk. társaságoknál az üzletvezetőt a beltagok, illetve igazgatók pótolják.

[11]) Kivételt képeznek a házalók, akiknek rendszerint a 30. életév betöltését kell kimutatniok. L. házalási nyiltparancs 3. §.

[12]) 1877.: XX. tc., 5. §., Ipart. 2. §.

[13]) V. ö. 1877.: XX. tc. 20. és 113. §. Ily esetben is üzletvezető rendelendő (Ipart. 41. §.), aki azonban maga az atya, illetve gyám is lehet.

[14]) Ipart. 4. §. Alkalmazást nyer minden kereskedőre kivétel nélkül, épúgy, mint az Ipart. egyéb rendelkezései. A vállalat alakja nem jön tekintetbe. Tehát a r é s z v é n y t á r s a s á g o k és s z ö v e t k e z e t e k sem képeznek kivételt. V. ö. 1891. június 5-én 32.117. sz. a. kelt keresk. min. rend. (R. T. 621. l.) Iparhat. igazolvány szükséges továbbá nemcsak az üzlet megnyitásához, hanem f i ó k t e l e p felállításához is. Ipart. 46. §.

[15]) Ipart. 155. §., mely azonban bizonyos üzletekre nézve kivételeket is tesz. Kivételeket állapítanak meg továbbá: 1879: XL. tc. 85. §. (korcsmaüzlet); 1881: XIV. tc. 23. §. (magánzólogházak); 1883: XXXI. tc. 14. §. (részletüzlet).

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

melyek rajta tetemes rést ütnek. E kivételek részint az üzlet tárgyára, részint a személyi állásra vonatkoznak.

1. Tárgyilagos megszorítások:

a) Oly mesterségeknél, melyek kézműves természetüknél fogva rendszerint csak hosszabb gyakorlás útján sajátíthatók el, az iparhatósági igazolvány csakis a megfelelő képesítés igazolása alapján adatik.[16])

b) Bizonyos üzletek csakis hatósági vagy törvényhozási engedély *(concessio)* alapján gyakorolhatók. Ezeknek egy részét az Ipartörvény jelöli meg.[17]) Azonkívül ide tartoznak a nagyobb kir. haszonvételek (regálék) és az állami egyedárúság tárgyát képező üzletek, amennyiben egyáltalában magánosokra átruháztatnak,[18]) beleértve a bányászatot;[19]) a folyam- és belvízi hajózási vállalatok,[20]) a kézizálogkölcsönüzlet,[21]) a társaskocsiüzlet

---

[16]) Ipart. 4. §. Megkívántatik rendszerint a tanoncbizonyítvány bemutatása és annak igazolása, hogy az illető a tanviszony megszünése után szakbavágó munkával legalább két évig foglalkozott. V. ö. azonban Ipart. 5—9. §§., melyek azt több tekintetben módosítják. A szóban forgó mesterségek az 1884. aug. 26-án 39.266. sz. a. az Ipartörvény végrehajtása iránt kiadott földm., ipar- és keresk. min. rend.-ben (R. T. 1253. l.) vannak felsorolva, melyhez még pótrendeletek járultak.

[17]) L. ennek 10. §-át. Külön engedély szükséges még a végeladáshoz, árveréshez, vagy más a tömeges és gyors vásárlásra ingerlő módon való eladáshoz. (51. §.)

[18]) Ily nagyobb kir. haszonvételek, ill. egyedárúságok, melyek az állam által magánosoknak engedélyeztetnek, különösen a következők: *a)* a só, dohány és robbanó szerek árulása; *b)* a bankjegykibocsátás, mely az 1878. évi XXV., illetve 1897: XXVI., 1899: XXXVII. és 1911: XVIII. tc. által az osztrák-magyar bankra ruháztatott; *c)* a vasutak, melyekhez az engedélyt rendszerint a törvényhozás, kivételesen helyi érdekű vasutaknál a miniszterium adja: 1868. júl. 8. közm. és közl. min. rend. (R. T. 248. l.), 1880. évi XXXI. és 1888: IV. tc.; *d)* a távirdák, távbeszélők (telefonok) és villamos jelzők: 1888: XXXI. tc. 1. §.; *e)* a szeszes italok kimérése és kis mértékben való elárusítása: 1888: XXXV. tc. 2. §.; *f)* az ásványolajfélék és földgázak bányaművelése: 1911: VI. tc. 4. §.; *g)* a káliumsó kiaknázása: 1911: VII. tc. 3. §.; *h)* a mesterséges édesítő szerek gyártása és árusítása: 1912: XXII. tc. 2. és 6. §§.

[19]) 1854. évi május 23-án kibocsátott ált. bányatörvény 3., 5. §§. Engedély szükséges a tulajdonképeni Magyarországon a kőszénre nézve is, bár ezt az Országb. Ért. a föld tartozékának nyilvánította. Ideigl. tvk. szab. VII. rész, 1. §.

[20]) 1869. április 21. ideigl. utasítás a hajózási jog gyakorlásáról (R. T. 565. l.) 1. §. Engedélyen kívül még más feltételek, nevezetesen hajólevél.

[21]) 1881: XIV. tc. 1. §.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

Budapesten,[22]) az árverési üzletek,[23]) a gyógyszerészet [24]) és a házalás.[25])

c) Ha valamely iparág gyakorlása oly üzlettelepek felállításával jár, melyek fekvésük vagy az üzlet minősége által a szomszéd birtokosokat vagy lakókat, avagy egyáltalában a közönséget háborgatják, megkárosítják vagy veszélyeztethetik, ezek csak iparhatósági t e l e p e n g e d é l y alapján állíthatók fel.[26])

d) Bizonyos iparágak, habár engedélytől feltételezve nincsenek, mégis csak különös, a törvény vagy közigazgatási hatóság által felállított feltételek és korlátok mellett gyakorolhatók.[27])

e) A kisebb kir. haszonvételek sorába tartozó üzletek csakis azok tulajdonosai által, vagy ezekkel kötött szerződés alapján (haszonbérlők, vagy bérlők által) gyakorolhatók.[28])

f) Különös elbírálás alá esnek az ú. n. reáliparjogok. Míg ugyanis az ipar gyakorlása általában véve csak személyes jogosít-

---

[22]) 1883 : XIX. tc. 1. §.

[23]) 1888 : XXII. tc. 1. §.

[24]) 1876 : XIV. tc. 134. §.

[25]) Eddigelé az Ausztriával kötött vám- és keresk. szövetség alapján az 1852. szept. 4-én kibocsátott házalási nyiltparancs (2. s k. §§.) volt érvényben. V. ö. 1878. dec. 2-án 27.285. sz. földm., ipar- s keresk. (R. T. 649. l.) és u. a. évi dec. 28-án 35.513. sz. a. kelt igazs. min. rend. (R. T. 284. l.) 1894 tavaszán a képviselőház elé új házalási törvény javaslata terjesztetett, de nem tárgyaltatott. Az 1907. évi keresk. és forgalmi szerződés a házalási ügyre nézve a közösséget megszüntetvén (l. fent 1. §.), az 1852. nyiltp. ideiglenes fenntartásával egyelőre csak az mondatott ki, hogy az ezentúl kiadott házalási engedélyek csak a magyar korona területére érvényesek. (Keresk. min. 1907. dec. 31. rend.)

[26]) Ipart. 25. §., mely a szóban forgó iparágakat fel is sorolja. Lásd ehhez még a hajómalmokra nézve : Ideigl. hajómalmi rendsz. (1867. R. T. 407. l.) 11. §.

[27]) Ide tartoznak az Ipart. 10. §-ában felsorolt üzletek (l. 11. s k. §§.) és a húsmérés az 53. §. értelmében ; továbbá a közraktári vállalatok, melyekhez legalább félmillió forintnyi alaptőke követeltetik (K. T. 435. §.) ; a biztosítási vállalatok, melyeknél minden biztosítási ágra nézve 100.000 frtnyi biztosítási alap szükséges s egyéb feltételek tartandók be (K. T. 453. s k. §§.) ; a jelzálog-intézetek (1876. : XXXVI. tc.) és a kötvénykibocsátó pénzintézetek (1897 : XXXII. tc.) ; a tengeri kereskedelmi hajózás (1879. évi XVI. tc.) ; a nyomdaüzlet (1848 : XVIII. tc. 37. §.) és a részletüzlet. (1883 : XXXI. tc.)

[28]) Ide tartozik jelenleg még a malomüzlet. V. ö. Ideigl. hajómalmi rendszab. 3. §. Kivételt képeznek a gőzmalmok. (1880 : XXXIV. tc.)

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

vány, mely rendszerint másra át nem ruházható : [29]) addig a reáliparjogok a tulajdonos személyétől bizonyos tekintetben függetlenek s úgy élők közt, mint halál esetére szabad átruházás tárgyai.[30]) Ezen reáliparjogok külön faját képezik az ú. n. gyökös iparjogok *(radicirte Gewerbe),* melyek valamely ingatlannal elválaszthatlanul össze vannak kapcsolva, úgy hogy csak az ingatlannal együtt szerezhetők meg.[31])

2. A l a n y i m e g s z o r í t á s o k :

Bizonyos személyek állásuknál fogva kereskedést nem folytathatnak.[32]) Ezek közé tartoznak különösen : *a)* a papok és szerzetesek ; [33]) *b)* a tényleges szolgálatban levő katonai személyek ; [34]) *c)* a közhivatalnokok általában,[35]) különösen a bírák és bírósági hivatalnokok,[36]) valamint a bírósági végrehajtók ; [37]) *d)* a közjegyzők ; [38]) *e)* az ügyvédek.[39])

---

[29]) Kivétel van annyiban, amennyiben az iparos elhalálozása esetében az üzlet az özvegy vagy ennek nem létében a kiskorú gyermekek vagy unokák javára újabb bejelentés nélkül folytatható. V. ö. Ipart. 40. §. Hasonló intézkedés a gyógyszertárakra nézve. (1876 : XIV. tc. 132. §.)

[30]) A reáliparjogok azelőtt kizárólagos természetűek voltak. Ez azonban az iparszabadság elvével ellentétben állván, új reáliparjogok többé nem engedélyezhetők s bár az eddig engedélyezettek épségükben tovább is megmaradnak, azok hasonnemű iparnak mások általi gyakorlását nem korlátozzák. Lásd már 1859. évi iparrendt. bev. VII. tc., 1872 : VIII. tc. 6. §., új Ipart. 23. §. Ily reáljogok különösen a gyógyszertáraknál vannak (1876. évi XIV. tc. 130. §.), de ezentúl szintén nem adományozhatók. (133. §.)

[31]) A gyökös iparjogok telekkönyvi bejegyzés tárgyát is képezik.

[32]) Ez azonban nem értendő oly esetekre, ha az említett személyek pl. földbirtokkal kapcsolatban tartanak fenn keresk. üzletet, mint : gőzmalmot, szeszgyárat stb., vagy bányák tulajdonosai s hasonlók. A tilalom, amennyiben külön részletezve nincs, inkább csak a közönséges értelemben vett kereskedésre vonatkozik, mint amely az említett állások tekintélyével és a hivatali teendők kellő ellátásával össze nem fér.

[33]) V. ö. Ipart. 43. §. ; 1840 : XVI. tc. 2. §. ; Corp. jur. can. X. lib. 3. tit. 50. cap. 6., tit. 1. cap. 15.

[34]) Ipart. id. §. ; 1840 : XVI. tc. 2. §.

[35]) Ipart. id. §. ; 1813. jún. 21-iki udv. kam. rend. ; 1825. jún. 10. és 1835. júl. 16-iki legf. elhat. ; 1835. szept. 23-án kelt udv. cancell. rend.

[36]) Ipart. id. §. ; 1869 : IV. tc. 8. §. ; 1891 : XVII. tc. 39. §.

[37]) 1871 : LI. tc. 5. §.

[38]) 1874 : XXXV. tc. 4. §.

[39]) Ez az 1874 : XXXIV. tc. 10. §-ából következik.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

19. §.

A kereskedelmi üzlet.

I. Kereskedelmi üzlet alatt egyrészt a kereskedő iparszerű tevékenységét a maga összeségében,[1]) másrészt azon eszközök és erők szerves egységét értjük, melyek ez iparszerű tevékenység külső alapját, feltételét képezik.[2]) Az utóbbi értelemben vett üzlet alkatrészei közé tartoznak különösen: az üzleti tőke (készpénz, hozzáadva a követeléseket és levonva a tartozásokat), az üzlethelyiség s ennek felszerelése, a készletben levő árúk, a szükséges munkaeszközök (gépek, szerszámok, kocsik stb.), a keresk. könyvek, ipari s más jogosítványok (engedélyek, szabadalmak, védjegyek, bérleti és szolgalmi jogok), hiteli s más összeköttetések (vevőközönség: clientéla),[2a]) a rendelkezésre álló munkaerők stb.

Az üzlet mint szerves egység a kereskedő személyével és egyéb vagyonával szemben bizonyos különállást foglal el s úgy jelentkezik, mintha nem a kereskedő gazdasági életének egyik nyilvánulása és kiegészítő része, hanem egészen önálló élettel bíró test volna, melynek a kereskedő mintegy csak képviselője.[3]) A keresk. világ, épúgy mint a vevőközönség, nem annyira a kereskedő személyét, mint az üzletet tartja szem előtt; nem a kereskedővel, hanem az üzlettel lép összeköttetésbe; az üzletnek hitelez s nem a kereskedőnek; az üzlet s nem a kereskedő személye iránt viseltetik bizalommal. Az üzlet ezen előtérbe lépése különösen akkor tűnik ki, ha pl. a kereskedő kiskorú s az üzletet az ő nevében más vezeti, vagy az üzlet keresk. társaság tulajdona, melynek tagjait a közönség nem ismeri, vagy oly esetben, midőn az

---

[1]) Ez értelemben K. T. 5., 16., 26. (1. bek.), 38., 43., 64., 65., 125., 126., 210., 211., 213., 214., 216., 217., 259., 260., 261. §§.

[2]) Ez értelemben veszi a K. T. az üzletet a 12., 20., 26. (2. bek.) és 37. §§-ban, s mi is ez értelemben beszélünk itt közelebbről róla. — Nem jogászilag a keresk. üzlet kifejezése még más értelemben is használtatik. Igy nevezetesen a keresk. »ügylet« értelmében (a német nyelvben nincs is más szó, mint »*Handelsgeschäft*« úgy az üzletre, mint az ügyletre). Továbbá az »üzlethelyiség« értelmében, mely pedig az üzletnek csak egyik s hozzá nem is lényeges alkatrésze. Vannak kereskedők, akiknek nincs külön üzlethelyisége, pl. a házaló, alkusz, közönséges fuvaros vagy hajós, tőzsdeüzér stb.

[2a]) A franciák: *achalandage*-nak, az angolok: *goodwill*-nek hívják s bőven tárgyalják.

[3]) Külső kifejezést talál e felfogás, midőn az üzletről mint c é g r ő l (l. azonban alább 25. §.), vagy k e r e s k e d ő h á z r ó l *(Handlungshaus, maison de commerce)* beszélünk.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

üzlet tulajdonost cserél s e változás dacára ugyanazon cég alatt (l. alább 26. §.) előbbi állapotában teljesen megmarad s minden összeköttetéseit fenntartja. Nagy jogi jelentőséget az üzlet önállóságának mindazonáltal nem szabad tulajdonítani. Ez az önállóság inkább csak gazdasági jelentőséggel bír, s ha a keresk. jog azt bizonyos tekintetben el is ismeri és érvényre emeli,[4]) ez mégis csak kivételes jelenség, mely semmi esetre nem vezethető vissza arra, mintha az üzlet önálló jogi egység, jogi személy volna.[5])

II. Az üzlet, ha azt mint értékkel bíró vagyonösszeséget [6]) tekintjük, úgy élők közt, mint halál esetére átruházás, valamint elzálogosítás [6a]) tárgya. Az átruházás magában foglalhat mindent, ami az üzlettel összefüggésben áll s vagyoni értékkel bir ; lehet azonban, hogy az átruházás alól bizonyos alkatrészek ki vannak véve,

---

[4]) Igy, eltekintve az üzlet mint egység átruházásának lehetőségétől, az üzlet önállósága abban talál jogi elismerést, hogy a cégvezetői jogosítvány feltétlenül, a keresk. meghatalmazás, ajánlat és megbízás pedig vélelmezetten független a főnök életétől (v. ö. K. T. 51., 289. §§.) ; hogy a keresk. meghatalmazott (nem a cégvezető is) csak az üzlet körébe eső ügyleteket köthet (l. alább 38. §.) s hogy a kereskedőnek több üzlete különböző cég alatt lehet, s mindegyik külön cégvezetőkkel és keresk. meghatalmazottakkal bírhat. Nem hozható fel ellenben például, ha több ily különálló üzlet egymással utalványozási, számadási, hitelezési viszonyban áll. Ennek nincs jogi jelentősége, az ily ügyletek nem tekinthetők valóságos jogügyleteknek. V. ö. **C.** 991/97. (Jogt. K. 98., 2. sz. m.) Még oly esetben, ha ugyanazon tagokkal különböző helyeken külön közkereseti társaságok alapíttatnak, sem lehet ezeket egymással szemben külön jogalanyoknak tekinteni. Az egyiknek ügyleteiből tehát a másik is perelhető. V. ö. **C.** 576/908. (H. D. III. 75. l.) és alább 47. §. 6[b] jegyz.

[5]) V. ö. **B. T.** 1529/911. (H. D. V. 209. l.). Tényleg vannak írók, akik e nézetet osztják. Főképviselője *Endemann* (Das deutsche Handelsrecht, 15. és 17. §§.). Támogatására leginkább azt hozzák fel, hogy az üzleti hitelezők a kereskedő egyéb hitelezőivel szemben elsőbbséggel bírnak az üzleti vagyonra nézve. Azonban ily jogszabály sem nálunk, sem másutt nem létezik s *de lege ferenda* sem lehet azt igazolni. Hogy a keresk. társaságoknál a társasági hitelezők javára, szemben a tagok magánhitelezőivel, ily elsőbbség meg van állapítva (v. ö. K. T. 97. §.), abból még nem következik, hogy ez az elsőbbség az egyéni kereskedőkre is kiterjesztendő. V. ö. **C.** 1447/93. (J. 95., 10. sz. M. 8., 423. l.), 8/906. (D. IV. f. 5., 42. l.), 116/989. (H. D. III. 141. l.), **B. T.** 5942/907. (H. D. I. 236. l.) és alább 25. §. 9. jegyz.

[6]) *Universitas rerum* tágabb értelemben : *un. rerum corporalium et incorporalium.*

[6a]) Az 1909. március 17. francia törvény ezt külön szabályozza. L. Annuaire de législation française 1909. évf. 45. l. ; *Montier* és *Fançon* De la vente et du nantissement des fonds de commerce. Paris, 1909.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

sőt az is lehetséges, hogy az üzlet átruházása oly alkatrészeket, melyek az üzlettől elválasztva önálló értékkel bírnak, egyáltalában nem foglal magában,[6b]) hanem csak az üzletnek azon alkatrészeire terjed ki, melyek eszmei, képzeleti, az üzleti összefüggésen alapuló becscsel bírnak, mint pl. a cég [6c]) s az azzal kapcsolatos üzleti clientéla, a hiteli és bevásárlási összeköttetések,[7]) üzleti titkok, szabadalmak, védjegyek, bérleti s egyéb jogok és előnyök [7a]) stb. Hogy adott esetben mi megy át a megszerzőre ? az élők közti átruházásnál általában véve a szerződéstől függ.[8]) S hogy adott esetben forog-e fenn üzletátruházás, ha az üzlethez tartozó vagyon nem egészben véte-

[6b]) Igy nevezetesen az **árúkat.** V. ö. **B. T.** 639/911. (H. D. V. 335. l.): romlandó árúk mészárosüzletben.

[6c]) Egymagában a cég átruházása azonban még nem képez üzletátruházást. V. ö. **C.** 391/911. (H. D. VI. 18. l.). Más kérdés: Lehet-e a céget átruházni az üzlet nélkül ? L. alább 26. §. 12. jegyz.

[7]) Az üzleti összeköttetések gyakran magával az átruházóval szemben is biztosíttatnak azon kikötés által, hogy az átruházónak nem szabad újból hasonló üzletet nyitni. Versenyzáradék *(Concurrenzclausel).* A tilalom megszegésére kötbér. V. ö. **C.** 1051/903. (D. III. f. 25., 88. l.), 1519/903. (U. o. 94. l.), 527/905. (D. IV. f. 5., 202. l.), 301/908. (H. D. III. 4. l.). Az iparszabadságot tulságosan korlátozó kikötés azonban ép oly érvénytelen, mint a hasonló kikötések a keresk. meghatalmazottaknál. L. alább 43. §. 3. jegyz. V. ö. **C.** 640/907. (H. D. II. 99. l.): négy év után hasonló üzlet nyitása nem szerződésellenes, ha tilalmi idő nincs meghatározva, de szerződésileg hosszabb időre is megállapítható, ha a tilalom bizonyos szükebb területre korlátoztatott: **C.** 61/909. (H. D. III. 172. l.): 6 évben; 4985/910. (H. D. V. 192. l.). Az ily versenytilalom azonban mindenesetre szorosan magyarázandó: **C.** id. 301/908.

[7a]) V. ö. **B. T.** 639/911. (H. D. V. 335. l.): üzletátruházás megállapítása oly jogok és előnyök átengedése alapján, melyektől az üzlet folytatásának lehetősége függ (bérlet, engedély).

[8]) Az üzletátruházásra irányuló szerződés úgy az átruházó — **S.** 5813/79. (D. 22., 89. l.), — mint az átvevő részéről keresk. ügylet a K. T. 260. §. értelmében (mint az üzletfolytatás utolsó, illetve első ténye), az utóbbi részéről a 258. §. 1. pontja szerint is. Az üzlethez tartozó ingatlanok tekintetében sem teendő kivétel, minthogy a szerződés önálló tárgyát nem képezik. Harmadik személyek, nevezetesen a hitelezők iránt az üzletátruházásból eredő viszonyok keresk. ügyek. De nem egyúttal alakilag. V. ö. K. elj. 6. §. 1. pont, mely csak a szerződő felek közt felmerülő kereseteket említi. — Örökösödés által szerzett üzletre nézve kizárólag az örökjog szabályai irányadók, a mi fontos, mert a magyar jog szerint az örökös csak a hagyaték erejéig szavatol, holott szerződéses átruházás esetében az átvevő egész vagyonával felelős. V. ö. **C.** 1332/910. (H. D. IV. 232. l. e. b.). Ugyanez áll, ha az egyik örökös saját nevében folytatja az üzletet: **C.** 578/911. (U. o. VI. 149. l.).

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

tett át : az eset összes körülményei szerint ítélendő meg.[9]) A szerződés mérvadó különösen arra a kérdésre nézve, vajjon az üzlet átruházásában az üzleti követelések *(activák)* is bennfoglaltatnak-e vagy nem ? [10]) s ugyanez állt eddig a keresk. törvény szerint az üzleti t a r t o z á s o k r a *(passivák)* nézve, melyek az üzlet átvevője ellen csak akkor voltak érvényesíthetők, ha azok általa tényleg átvállaltattak s habár az üzlettel az előbbi cég is megszereztetett **[K. T. 20. §.]**. Ez a szerződési szabadság azonban gyakran az üzleti hitelezők kijátszására használtatott fel [11]) s azért a törvényhozás szükségesnek találta a K. T. érintett rendelkezését oda módosítani, hogy az üzlet átvevője az üzleti kötelezettségekért már törvénynél fogva *(ipso jure)* felelős **[1908 : LVII. t.-c.]**.[12]) Vajjon a régi cég meg-

[9]) 1908 : LVII. tc. 3. §. Ez fontos nemcsak az üzleti kötelezettségeknek alább érintett átmenetére nézve, hanem a K. T. 12. §. szempontjából, mely szerint fennálló cég csak üzletátruházás esetében tartható meg. L. alább 26. §. 12. jegyz. Többnyire azt követelik, hogy az üzletben foglalt vagyoni értékeknek legalább nagyobb része menjen át a megszerzőre, hogy üzletátruházásról lehessen beszélni. V. ö. **C. 495/912.** (H. D. VII. 38. l.), mely nem **állapított meg üzletátruházást, midőn csak a követelések vétettek át, jóllehet az új cégben az utódlás kifejeztetett.** De e felfogás ellenkezik a keresk. világban uralkodó nézetekkel és gyakorlattal, akárhányszor fordulván elő esetek, hogy az üzletátruházásnál az abban foglalt árúk és követelések nem mennek át, vagy külön számíttatnak s hogy az üzleti összeköttetésekért és jogokért tetemes összegeket fizetnek. V. ö. **B. T.** id. 639/911. Nem lehet azonban üzletátruházásról beszélni, ha az előbbi üzlet megszünt s más helyen újonnan nyitott üzlet ruháztatik át, az előbbi üzlet tartozásaira nézve. **C.** 711/911. (H. D. VI. 229. l.)

[10]) V. ö. **C.** 767/911. (H. D. VI. 147. l.) A követelések átruházása az e n g e d m é n y fogalma alá esik ; ennélfogva az adósok arról értesítendők, nehogy a fizetéseket az üzlet átruházójának teljesítsék, illetve a megszerzőnek megtagadják. Elégséges azonban a követeléseket magában foglaló átruházásról szóló értesítés általában. A perbeli legitimatióhoz sem kell az illető követelés külön engedményezése. Az átvevő bejegyzése mindenesetre elegendő, bár nem okvetlenül szükséges. Utóbbi tekintetben ellenk. **C.** 916/901. (D. III. f. 20., 83. l.)

[11]) Insolid kereskedők, akiknek az üzleten kívül többnyire semmijük sem volt, egyenesen azért ruházták át üzleteiket, hogy magukat hitelezőik irányában fennálló kötelezettségeik alól kivonják s evégből vagy számbavehető ellenérték nélkül ruházták át az üzletet oly valakire, aki velük a hitelezők kijátszása iránt egyetértett, vagy a kapott ellenértéket a hitelezők elől elrejtették, úgy hogy a hitelezők elestek a kielégítési alaptól. L. 1908. t. indokolás 2. l.

[12]) A törvény javaslata már 1903-ban terjesztetett a képviselőház elé *Plósz S.* igazs. min. által. Később újból benyujtatott 1907-ben és ismételve 1908-ban. Igazs. biz. jelentése 1908 május 22. A javaslat indokolása

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

tartatik-e vagy nem ? [12a]) e részben teljesen közömbös.[13]) Különbség van azonban aszerint, hogy kitől vétetik át az üzlet ? Általában az átvevő csak azokért az üzleti kötelezettségekért felelős, melyeket az átvétel idején [13a]) ismert, vagy a rendes kereskedő gondosságával megtudhatott.[14]) Ha azonban az üzletet házastársától, saját

(4. l.) a gyakorlati okok mellett e l m é l e t i alapon is azzal igazolja az üzleti kötelezettségek *ipso jure* való átmenetét, hogy az a *successio* gondolatán alapszik, melynek tárgya az üzlet mint szerves egység, melyben az activák mint pozitív vagyonelemek a passzivákkal mint negatív vagyonelemekkel egybekapcsolódnak annyiban, amennyiben normális viszonyok közt az utóbbiak az előbbiekben találják fedezetüket. Az örökös sem veheti át a hagyatékot másként, mint a hagyatéki terhekkel együtt stb. V. ö. úgy ezen kérdésre, mint a kötelezettségátvállalásból származó viszonyokra nézve általában legbehatóbban (tekintettel a magyar K. T.-re is): *Simon* Z. f. d. ges. Handelsrecht. 24. köt. 91—174. l., *Thöl* Praxis d. Handelsrechts u. Wechselrechts, Leipzig, 1872. 2. sk. l.; nálunk *Schwarz* G. Jogt. Közl. 1897. évf. és Újabb magánjogi fejtegetések. Budapest, 1901. 86. s k. l. Az említett törvényjavaslat bírálatát l. különösen *Grecsák* K. A keresk. üzletek átruházása. Jogászegyleti előadás és hozzá fűződött vita. (M. jogászegyl. ért. 29. köt. 1. f. Budapest, 1904.). Az új törvény alapján: *Bernhard M.* A keresk. üzlet átruházása. Bpest 1912.

[12a]) Az előbbi azonban feltételezi, hogy a cég be is volt jegyezve. (L. alább 26. §.) Maga az üzletátruházás s annak következményei nem tételezik fel a bejegyzést, **sőt kiskereskedői üzlet átruházására is alkalmazandó a törvény**, de a cégnek mint névnek átruházása igen. Ellenk. *Schuster* Jogtud. Közl. 1909. 52. sz.

[13]) L. Indokolás 9. l. Másként ú j n é m e t K. T. 25. §., mely szerint az átvevő csak akkor felelős törvénynél fogva, ha a cég is megtartatott, ellenkező esetben csak akkor, ha a kötelezettségek átvállaltattak. De az első esetben sem áll be a felelősség feltétlenül, hanem csak akkor, ha az ellenkező megállapodás be nem jegyeztetett vagy nem közöltetett. A magyar t. szerint ellenkező kikötés harmadik személyekkel szemben hatálytalan. — A törvényes felelősség beáll akkor is, ha az átvevő az üzletet nem folytatja, hanem másként rendelkezik vele, pl. az árúkat ú. n. partiekban adja tovább, vagy magát az üzletet más módon értékesíti s ha nem is forog kijátszási szándék: **C.** 767/911. (H. D. VI. 147. l.). L. Ind. 10. l. Csak c s ő d folyamán való üzleteladás esetében nem felelős az átvevő már törvénynél fogva az üzleti tartozásokért. Id. t. l. §. 2. bek.

[13a]) **V. ö. C. 495/912. (H. D. VII. 38. l.)** Az átvétel után, bár a vételár lefizetése előtt, tudomására jutott kötelezettségekért, melyeket számba nem vehetett, az átvevő nem felelős. **B. T.** 639/911. (H. D. V. 335. l.), **C.** 506/912. (U. o. VII. 111. l.).

[14]) Id t. 4. §. Ez tudakozódási kötelességet foglal magában. Igy különösen a mennyiségre nézve, ha a hitelező ismeretes s nincsenek üzleti könyvek. Puszta kérdés az átruházóhoz s ennek kijelentése nem elegendő. **B. T.** id. 639/911. Helytelen ellenk. **C.** 390/911. (H. D. VI. 18. l.).

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

vagy házastársának fel- vagy lemenő ági rokonától, testvérétől vagy féltestvérétől vagy e személyek valamelyikének házastársától vette át, az üzleti kötelezettségekért korlátlanul felelős [15]) s ugyanez áll akkor is, ha az átvevő az átruházóval szemben az üzletből eredő kötelezettségeket magára vállalta.[16])

Az üzleti kötelezettségeknek akár törvénynél, akár külön átvállalásnál fogva történt átmenete folytán az átvevő azoknak kifizetéseért nemcsak az átruházó irányában felelős, hanem egyúttal a hitelezőknek közvetlen adósává válik és pedig tekintet nélkül arra, vajjon az üzletátruházás, illetve kötelezettségátvállalás közhírré tétetett-e vagy nem? [17]) anélkül továbbá, hogy ahhoz a hitelezők hozzájárulása volna szükséges.[18]) Ily hozzájárulás

---

Esetleg közhírrététel kívánható, amennyiben ez szokásos. Az 1909. francia törvény ezt egyenesen megköveteli. A tudakozódási kötelesség azonban mindenesetre csak a szorosan az »üzletből eredő kötelezettségekre« nézve áll fenn, bár nem épen szerződésbeliekre (cégbitorlás, szabadalombitorlás stb.). Más, az üzlettel, és pedig, ha több üzlet közül csak az egyik ruháztatott át, ezzel összefüggésben nem lévő kötelezettségek az átvevőt akkor sem terhelik, ha azokat ismerte. A bizonyítási teher az általános elvek szerint a hitelezőre hárul. L. Indokolás 10., 11. l.

[15]) Id. t. 2. §. 1. bek. Tehát akkor is, ha a kötelezettségről tudomással sem bírhatott. E szigorúbb felelősség azért állapíttatott meg, mert a hozzátartozók általában ismerik kölcsönös viszonyaikat és az üzlettel kapcsolatos összes körülményekbe állandó betekintést szerezhetnek. Emellett tapasztalati tény, hogy csalárd üzletátruházásokra épen az ilyen közeli hozzátartozóknak van a legnagyobb hajlandóságuk. Indokolás 12. l.

[16]) Id. t. 2. §. 2. bek. Ez főleg azt az esetet tartja szem előtt, ha az átvevő az »összes« kötelezettségeket vagy azoknak bizonyos körét vállalja magára. Igy nevezetesen, midőn az átvevő általánosságban vállalja magára az üzleti kötelezettségeket, még pedig vagy kivétel nélkül, vagy egyes tüzetesen megjelölt kötelezettségek kivételével. Ind. 13. l. Hogy forog-e fenn általában s különösen utóbbi esetben tartozásátvállalás az id. §. értelmében: épúgy mint az üzletátruházást, az eset összes körülményei szerint kell megítélni. Id. t. 3. §.

[17]) A közzététel csak arra szükséges, hogy a hitelezők az átvállalásról tudomást vegyenek. A kötelezettségekre is kiterjedő üzletátruházás tehát a harmadik javára kötött szerződés fogalma alá esik, melyből nemcsak a szerződő fél, hanem a harmadik is közvetlen jogot szerez. Ez már a K. T. 20. §-a értelmében is állt, ellentétben a német szokásjoggal, mely a közvetlen kereseti jogot a közzétételre alapította. V. ö. *Biermann Mihály* Jogászgyülési Évkönyv 8. folyam, I. köt., 83. l. és id. t. indokolás, 3. l.

[18]) Más kérdés, vajjon kétoldalú szerződéseknél, különösen, ha hosszabb tartamuak, a szerződő fél beleegyezése szükséges-e a

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyülési Könyvtár (www.ogyk.hu)

csak az átruházóra való tekintettel szükséges akkor, ha az átruházás olynemű újítást *(novatio)* céloz, melynek folytán az átruházó teljesen megszünik kötelezett fél lenni. Ez azonban magában véve nem áll be.[19]) Sőt ellenkezőleg: az üzlet átruházása, illetve a kötelezettségek átvállalása dacára az átruházó továbbra is felelős marad, s a hitelezők keresetileg nemcsak az átvevő, hanem az átruházó ellen is fordulhatnak.[20]) Az eredeti kötelem tehát csak annyiban változik, amennyiben a régi adós mellé új adós lép, úgy hogy a hitelezőknek most már két és pedig egyetemlegesen kötelezett adósuk van.[21]) Az átruházó csak azon kötelezettségekért nem felelős, melyek az átvevő újonnan kötött ügyleteiből származnak.[22])

szerződésnek az átruházás dacára való fenntartásához? Magában véve nem, mert miután az átruházó nem szünik meg kötelezett fél lenni, a szerződés sem szünik meg az átruházás folytán. V. ö. **C.** 617/89. (D. Új f. 25., 82. l.) Ha azonban az átruházás az átruházó vagyoni viszonyaiban a szerződő félre nézve hátrányos változást idézne elő, a szerződő fél nem köteles az átvevő által nyujtott biztonságba belenyugodni, hanem a szerződéstől visszaléphet és kártérítést követelhet. Ez áll különösen biztosítási szerződésekről, midőn a biztosító üzletét a díjtartalék átruházása mellett ruházza át. **L. I.** 274/78. (D. 20., 47. l.), 394/78. (D. 21., 188. l.), **C.** 547/85. (D. Új f. 13., 262. l.), 223/86. (U. o. 15., 146. l.) Kivétel egyesülés esetén. L. alább 98. §.

[19]) A hitelező világos hozzájárulása szükséges, amely még nem foglaltatik abban, hogy az átruházás tudtára adatott, vagy ő elfogadta azt, hogy követelését az átvevő ellen érvényesítse. V. ö. **C.** 899/91. (D. Új f. 28., 237. l.)

[20]) Id. t. l. §. 2. mond. Ugyanígy már a K. T. 20. §. szerint. Az új német K. T. 26. §. azonban az átruházó kötelezettségére rövidebb elévülési időt (5 évet) szab.

[21]) V. ö. az új törvény szempontjából is: **C.** 899/91. (D. Új f. 28., 237. l.), 1470/91. (Ü. L. 91., 6. sz.) Az egyetemlegesség a K. T. 268. §-ára alapítható, bár az üzletátruházás, illetve kötelezettségátvállalás nem a hitelezők irányában történik. Ha az üzlet átvétele idején az átruházó ellen a per már meg volt indítva s az átvevőnek erről tudomása volt, az átruházó ellen hozott marasztaló ítélet jogereje az átvevőre is kiterjed. Id. t. 5. §. az igazs. biz. javaslata alapján. Az üzleti kötelezettségek tekintetében az átruházóra nézve létező bírói illetőség az átvevőre nézve is megállapítható: **B. T.** 233/910. (H. D. IV. 258. l.). Tőzsdebíróság kikötése: **B. T.** 1717/911 (U. o. V. 276. l.).

[22]) Ezek alatt az átruházó által az átruházás előtt kötött ügyletek is értendők, ha a teljesítés az átruházás után az átvevő kezéhez történik. Ha azonban a régi cég megtartása esetén az üzletátruházás bejegyzése és közzététele elmulasztatott, az átruházó az újonnan kötött ügyletekért is felelős azon hitelező irányában, aki az átruházásról tudomással nem bírt.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

III. Az üzletátruházás történhetik olyképen is, hogy valaki egyes kereskedővel ennek fennálló üzletére nézve k ö z k e r e s e t i vagy b e t é t i társaságba lép. Ilyenkor is az üzlet megszünik a korábbi birtokos tulajdona lenni s az újonnan keletkezett társaság tulajdonába megy át. S valamint közönséges üzletátruházás esetében, úgy ilyen esetben a társaság is az eddigi üzletből eredő összes kötelezettségekért felelős lesz és pedig tekintet nélkül arra, vajjon a belépő társtag a kötelezettségeket ismerte vagy ismerhette-e vagy nem ? a volt üzlettulajdonos felelőssége ilyenkor is érintetlen maradván.[23]) Ugyanaz áll, mint abban az esetben, ha valaki már fennálló közkereseti vagy betéti társaság tagja lesz.[24]) Ellenben, ha már fennálló társaság üzlete ruháztatik át akár egyes természetes személyre, akár más társaságra,[25]) az átvevő az általános szabálynak megfelelően csak azokért a kötelezettségekért lesz felelős, melyeket az átvétel idejében ismert, vagy a rendes kereskedői gondossággal megtudhatott.[26])

V. ö. K. T. 19. §. és alább 29. §. Ugyanazt kell felvenni abban az esetben, ha a cég nem volt bejegyezve ; sőt az átruházó cége alatt folytatott kiskereskedői üzletnél is. V. ö. **C.** 1121/87. (M. 29. l.), 552/95. (P. T. 32., 82. l.) — Nem felelős az átruházó az átruházott cégnek az átvevő általi használata útján elkövetett c é g b i t o r l á s é r t. **C.** 1157/96. (D. III. f. 6., 307. l.)

[23]) Id. t. 4. §. Hasonló azonosítás az új n é m e t K. T. 28. §-ában. A feltétlen felelősség kimondása ily esetben annál szükségesebb volt, mert a legtöbb visszaélés épen azáltal követtetett el, hogy az üzlettulajdonos az általa folytatott és továbbra is birtokában maradt üzletre nézve más valakivel, sokszor csak színleg, társaságba lépett. Indok. 15. l. Hogy minő felelősséggel tartozik a társaság mellett maga a belépő tag is : ennek minőségétől függ (közk. t. tagja, betéti t. bel- vagy kültagja).

[24]) V. ö. K. T. 89., 140. §§. és alább 59., 72. §§. A K. T. 20. §. fennállása alatt ellenkezőleg állt a dolog, vagyis épen azért, mert a még keletkező társaság esetében alakilag üzletátruházás történvén, a társaság s az üzletbe belépő társtag nem vált feltétlenül, mint a fennálló társaságba való belépés esetén, hanem csak külön átvállalás folytán felelőssé. Pedig a dolog lényegét tekintve, anyagilag, a két eset között nincs különbség, mert az üzlet azonossága époly kevéssé változik azáltal, hogy valaki társat vesz maga mellé, mintha ez már fennálló társaságba lép. Egyik esetben sincs valóságos elidegenítés. L. Indok. 15. l.

[25]) L. alább 65. §. s a részvénytársaságok üzletátruházására nézve 97. §.

[26]) Az id. t. 1. §-a azt mondja ugyan : »aki«, de ez alatt nemcsak természetes személy értendő. Ellenben a 2. §-ban az átvevő a rokonsági viszonynál fogva csak természetes személy lehet. A társaság ismerete a képviselők ismerete alapján állapítandó meg.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

20. §.

A kereskedelmi telep.

I. A kereskedelmi üzlettől megkülönböztetendő a kereskedelmi telep *(Etablissement)*. Értjük alatta azt a helyet, mely a kereskedő üzleti tevékenységének központját képezi, ahol és ahonnét az üzlet folytattatik.[1]) Mint ilyen a kereskedelmi telep a kereskedő üzleti életében ugyanazzal a jelentőséggel bír, mint a polgári életben a lakhely *(domicilium)*, miért is azt mondhatjuk, hogy a telep nem más, mint a kereskedő kereskedelmi lakhelye.[2])

A telep nem esik szükségképen össze a kereskedő polgári lakhelyével. A kereskedő más helyen lakhatik és más helyen bírhat üzlettel. Az is lehetséges, hogy a kereskedőnek több telepe van és pedig vagy különböző helyeken, vagy egy és ugyanazon helyen ; [3]) továbbá vagy különböző üzletekre, vagy egy és ugyanazon üzletre nézve. Utóbbi esetben az üzlet valódi központja rendszerint csak egy telepen létezik, a mely ugyanazért f ő t e l e p n e k, keresk. társaságoknál s z é k h e l y n e k neveztetik,[4]) míg a többi telep csak alárendelt jelentőséggel bír s azért f i ó k t e l e p n e k neveztetik.

Adott esetben kérdéses lehet, hogy hol van a kereskedő telepe, illetve ha több telepe van, melyik a fő- s melyik a fióktelep? Rendszerint a telep ott van, ahol az üzlet irodai helyisége, pénztára, könyvvezetése létezik, tehát nem pl. ahol a raktár, gyár stb. van. Több telep közül pedig rendesen az lesz a főtelep, ahonnan az egész üzlet vezettetik, ahonnan a szükséges utasítások adatnak, ahová a számadások küldetnek stb. A fióktelep

---

[1]) A telep szintén nem tévesztendő össze az üzlethelyiséggel. A kereskedőnek telepe még akkor is van, ha üzlethelyisége nincs. Azonban a telep sem lényeges. Igy a házalók teleppel nem bírnak.

[2]) Egészen más értelme van a telepnek a váltójogban, ahol a fizetési helyet jelenti abban az esetben, ha az intézvényezett lakhelyétől, illetve saját váltónál a kiállítás helyétől különböző. Telepített váltó. V. ö. S z e r z ő Váltójog 27., 44., 91. §§.

[3]) Az ugyanazon helyen lévő fióktelepek azonban nem bírnak önálló jogi jelentőséggel s azért be sem jegyzendők. V. ö. K. T. 18. §. és alább 27. §.

[4]) V. ö. K. T. 65., 126., 157., 158., 159., 225., 226. §§. Pp. 25. §. Ezekből kitünik egyúttal, hogy a kereskedelmi társaságnak csak egy székhelye lehet. De hátha több helyen különböző üzlete van? Ez esetben a székhelyül megjelölt helyen kívüli üzlettelepek a fióktelepekkel egyenlő jogi elbírálás alá veendők.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

fogalmának megállapítására nézve mérvadó különösen az a körülmény, vajjon az illető helyen oly keresk. ügyletek köttetnek-e, melyek az üzlet tulajdonképeni tárgyai : [5]) ezenfelül szükséges, hogy oly önállósággal bírjon, mikép a főtelephez való viszony felbontásával esetleg mint külön üzlet is megállhasson.[6])

II. A keresk. telep jogilag kiváló fontossággal bír. Igy különösen : 1. a bírói illetőség szempontjából, és pedig nemcsak annyiban, amennyiben a cégbejegyzésre hivatott (l. alább 27. §.), hanem más nem peres és a peres ügyekben eljáró bíróságot is meghatározza ; [7]) 2. a bírói határozatok kézbesítése tekintetében ; [8]) 3. mint törvényes teljesítési hely ; [9]) 4. bizonyos, a kereskedő ellenében jogmegállapítás vagy jogfenntartás céljából foganatosítandó cselekvények szempontjából.[10])

---

[5]) Nem fióktelep tehát pl. a r a k t á r, ha ott csak a raktározással kapcsolatos ügyletek köttetnek, vagy pl. a g y á r, ha abban pusztán oly ügyletek köttetnek, melyek a gyár felszerelésére, nyersanyagok beszerzésére, munkások segédtetésére stb. vonatkoznak. **B. T.** 3655/92. (D. Új f. 34., 362. l.). V. ö. Pp. 28. §. is : »ahol (az illető) ügyletek kötésével közvetlenül foglalkozik«.

[6]) Ez okból nem tekinthetők fióktelepeknek a v a s ú t i vagy h a j ó z á s i á l l o m á s o k, melyek ugyan önállóan kötnek fuvarozási ügyleteket, de az egész vállalatnak annyira kiegészítő alkatrészei, hogy elkülönítve egyáltalában nem képzelhetők. Hasonlóképen nem fióktelepek a b i z t o s í t ó - i n t é z e t e k ü g y n ö k s é g e i. Az ú. n. főügynökségek sem, ha a biztosítási ügyletek megkötésére önálló hatáskörrel nem bírnak. **B. T.** 4263/86. (Magy. Igazs. 25. köt. 393. l.) Ez áll a külföldi társulatok azon belföldi ügynökségeire nézve is, melyek a K. T. 210., 211. és 461. §-ai értelmében bejegyezett fiókintézetek vagy ügynökségek kiegészítő alkatrészei gyanánt létesíttetnek.

[7]) 1868 : LIV. t.-c. 33. §. ; Keresk. elj. 8., 10. §§., Csődt. 72. §. Pp. 28. §., 31. §. 2. bek. A telep helyének bírósága azonban nem bír kizárólagos illetőséggel a kereskedő lakhelyének bíróságával szemben. Kivétel van a keresk. elj. 8. §-ában felsorolt ügyekben és a csődre nézve. V. ö. *Szerző* Polg. tkv. rendje I. 48. §.

[8]) V. ö. Keresk. eljárás 26. §., Pp. 156. §.

[9]) V. ö. K. T. 322. és 324. §§. és alább 145. §.

[10]) Igy különösen a váltó és egyéb forgatható papirok bemutatása, az óvás és más cselekvények első sorban az üzlethelyiségben, tehát a telep helyén teljesítendők. V. ö. V. T. 102. §., K. T. 298., 357. §§.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

MÁSODIK CÍM.

KERESKEDELMI CÉGJEGYZÉKEK.

21. §.

A kereskedelmi cégjegyzékek fogalma, jelentősége, berendezése és tartalma.

I. Keresk. cégjegyzékek alatt azokat a jegyzékeket értjük, melyek a kereskedőkről és a keresk. társaságokról vezettetnek s az ezeknél előforduló oly tények nyilvánossá tételére szolgálnak, melyeknek ismerete a velük érintkezésbe lépő közönség előtt fontossággal bír.[1]) Mint ilyenek a keresk. cégjegyzékek a közhitel és forgalom biztonsága s úgy a kereskedők, mint a közönség érde-

---

[1]) A keresk. cégjegyzékek intézménye a kereskedői testületek által tagjaikról vezetett anyakönyvekből, lajstromokból fejlődött ki, milyeneket az olasz városokban már a középkorban találunk. Az újabb keresk. törvények közül mindazonáltal nem valamennyi ismeri. Igy nevezetesen a francia *Code de comm.* előír ugyan bizonyos bejelentéseket és közzétételeket a keresk. törvényszéknél (kiskorú felhatalmazása kereskedés folytatására, kereskedők házassági szerződései, társasági szerződések), de általános cégjegyzékek az összes kereskedőkre nézve Franciaországban nem léteznek. Hasonlóképen nincsenek Olaszországban, Belgiumban, Németalföldön, Angliában s több más országban. Csak Ausztriában, Németországban, Svájcban, Spanyolországban, Portugáliában, újabb idő óta a skandináviai államokban, továbbá Luxembourgban, Szerbiában, Bosznia-Hercegovinában, a délamerikai államokban és nálunk vezettetnek általános cégjegyzékek, melyeknek behozatalát azonban francia írók is kívánatosnak tartják. V. ö. *Lyon-Caen et Renault* id. m. I. 175. l. s általában *Späing* Handelsregister u. Firmenrecht nach deutschem u. ausserdeutschem Recht. Berlin, 1906. Nálunk már az 1840 : XV. és XVI. tcikkek írják elő a cégjegyzékek vezetését ós a cégbejegyzést, a kereskedők tetszésére hagyatván, vajjon a váltótörvényszéknél vagy az illető törvényhatóságnál kívánják-e magukat bejegyeztetni? Az 1864. évi cégrendelet azonban a törvényhatósági bejegyzést lényegesen megszorította s már az 1871 : XXXI. tc. 27. §-a teljesen megszüntette.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

kében felállított intézmény. A kereskedőknek, akiknek érdekükben áll, hogy az érintett tények minél nyilvánosabbakká tétessenek, s akik erről már régtől fogva gondoskodni szoktak: a cégjegyzékben oly értesítési eszköz áll rendelkezésre, mely, amidőn őket felmenti azon kötelezettség alól, hogy a velük szerződő felekkel a bejegyzés tárgyát képező tényeket egyéb módon közöljék, egyúttal oly biztosítékot nyujt nekik az iránt, hogy mindenki azokról tudomást venni kénytelen, minőt semmi más, akár általános, akár különös értesítés nem adhat.[2]) Viszont a közönség a cégjegyzék útján feltétlenül megbízható tudomást szerezhet az abban bejegyzett tényekről, anélkül, hogy azok iránt a kereskedőnél vagy másoknál külön tudakozódni kényszerülne. E tekintetben tehát a keresk. cégjegyzékek ugyanoly jelentőséggel bírnak, mint az ingatlan javakra nézve a telekkönyv, melyhez még annyiban is hasonlítanak, hogy szintén csak a magánjogviszonyokra vonatkozólag és a bíróságok által vezettetnek. **[K. T. 7. §.]**[3]) A közigazgatási és más hatóságok vagy testületek által vezetett iparrendészeti, adókataszteri, kamarai és hasonló jegyzékektől tehát lényegesen különböznek és sem ezekkel, sem a különben szintén magánjogi jelentőséggel bíró szabadalmi és védjegylajstromokkal kapcsolatban nem állanak.[4])

II. A keresk. cégjegyzékek berendezésének és mikénti vezetésének közelebbi szabályozását a K. T. külön rendeletnek tartotta fenn (id. §. 3. bek.), mely 1875. december hó 1-én bocsáttatott ki (l. fentebb 7. §.). Ennek értelmében a cégjegyzékek az e. f. kir. törvényszékeknél vezettetnek,[5]) kivételével eddig a buda-

---

[2]) A kereskedők azonban a cégjegyzékek útján történő közzétételek mellett is alkalmaznak másnemű értesítéseket. Igy nevezetesen körleveleket, falragaszokat, hírlapi közléseket stb. Oly tényekre nézve, melyek bejegyzés tárgyát nem képezik, csakis ezekre van a kereskedő utalva.

[3]) Az ok, amely miatt a cégjegyzékek majdnem mindenütt, ahol általában vannak, a bíróságoknál s nem a közigazgatási hatóságoknál vezettetnek (kivételt képez Spanyolország), egyrészt épen magánjogi jelentőségükben, másrészt különösen abban rejlik, hogy a bejegyzések megengedhetősége számos magánjogi kérdés eldöntésétől függ.

[4]) A védjegylajstromok ugyan épúgy a bíróságok által volnának vezethetők, mint a cégjegyzékek s tényleg Németországban a védjegylajstrom a cégjegyzéknek képezi egyik osztályát. Nálunk azonban ezt nem találták célszerűnek. V. ö. alább 30. §.

[5]) Németországban, Bajorországot és Elszász-Lotharingiát kivéve, mindenütt az egyesbíróságoknál *(Amtsgerichte)* vezettetnek a cégjegyzékek

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

pesti és pestvidéki törvényszéknek, melyeknek területére nézve a cégjegyzékek a budapesti keresk. és váltótörvényszéknél vannak.[6]) Ennek megszüntével azonban e két törvényszék területére nézve a budapesti kir. törvényszék kereskedelmi szakosztályánál vezettetnek.[6a]) Vezettetnek pedig kétféle cégjegyzékek: az egyéni cégek jegyzékei azon kereskedők cégei részére, kik üzletet egyedül folytatnak és a társas cégek jegyzékei a keresk. társaságok cégei számára. Oly jogi személyek cégei, melyek nem keresk. társaságok, nevezetesen az állami keresk. vállalatok cégei,[7]) az egyéni cégek jegyzékébe vezettetnek be. A cégjegyzékek mérsékelt vastagságú, tartós kötéssel ellátott kötetekben vezettetnek, azonkívül a bejegyzett cégek könnyebb felkereshetése végett betüsoros mutató s a részvénytársaságokra és szövetkezetekre vonatkozó bejegyzések kiegészítését képező iratok együttes megőrzésére mindegyik számára külön-külön okmánytár van előírva. Úgy a cégjegyzékek, mint a mutatók és okmánytárak, valamint a bejegyzésekre vonatkozó összes ügyiratok külön tisztviselő, mint cégjegyzékvezető felügyelete alatt állanak és egy és ugyanazon helyiségben külön őrizendők. Ez a tisztviselő foganatosítja egyúttal a bejegyzéseket is, azonban mindig csak törvényszéki végzés alapján.[8]) A bejegyzések ellenőrzésével és a közzététel (l. köv. §.)

---

s ez a törvényszékektől távolabb eső járásbírósági területekre nézve talán nálunk is előnyösebb volna. A szövetkezetekre nézve ezt a *Szerző* által készített 1894. és 1904. évi törvényjavaslat már célba is vette volt.

[6]) Id. rend. 1. §. V. ö. 1871 : XXXI. tc. 27. §. is.

[6a]) V. ö. 1912 : LIV. tc. 84. §. s az ennek alapján kibocsátott igazs. min. rend.

[7]) V. ö. az állam keresk. vállalataira vonatkozó id. rend. 7. §.

[8]) Cégjegyz. rend. 22. §. Tehát úgy, mint a telekkönyvvezető. A végzés ellen felfolyamodásnak és előterjesztésnek van helye ; de az e. b. határozatot helybenhagyó másodbírósági határozat végérvényes. Keresk. elj. 37. és 43. §§. Minthogy azonban a cégjegyzékek körüli eljárás nem peres, hanem perenkívüli eljárás, a cégjegyzékbíróság mint ilyen nem szorosan vett bírói, hanem közigazgatási functiót teljesít : a végérvényesség nem jelenti azt, mintha a végzés oly módon jogerőre emelkednék, miként arról a peres eljárásban van szó. Ha tehát a kérelmével bár végérvényesen elutasított fél a bejegyzésért újból folyamodik, a kérvény nem utasítható vissza, s még akkor is teljesíthető, ha ugyanazon alapon áll. A közigazgatási alárendeltség elvének megfelelőleg azonban az alsóbíróság a felsőbíróság korábbi határozatától csak oly körülmények alapján térhet el, melyek az utóbbi előtt nem voltak érvényesítve. V. ö. *Szerző* véleményét a »*Mutual*« amerikai biztosító-társaság cégbejegyzési ügyében (közölve a »Jog« 1891. évi 26. és a »Jogi Szemle« V. köt. 1. számában).

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

eszközlésével a keresk. miniszterium kebelében külön, biztosi minőséggel felruházott hivatalnok (ú. n. cégbiztos) van megbízva, aki a törvénybe vagy a cégjegyzékrendeletbe ütköző bejegyzések ellen jogorvoslattal is élhet.[9])

III. A keresk. cégjegyzékek tartalmát csak oly bejegyzések képezhetik, melyek a K. T. által elő vannak írva. A törvényben elő nem írt bejegyzések a cégjegyzékekben egyáltalában helyt nem foglalhatnak.[10]) Bejegyzés tárgyai különösen:

1. a cég, ennek tulajdonosa, a cégben vagy a cégtulajdonos személyében előforduló változások és a cég megszünése;[11])

2. a cégvezetői felhatalmazás és ennek megszünte;[12])

3. a keresk. társaságok alakítása, megszünése, jogviszonyai és az ezekben előforduló változások;[13])

4. a kereskedők vagy keresk. társaságok, úgyszintén a köz-

---

[9]) 1883. máj. 31. rend. (l. lent 7. §.). A cégbiztos élhet úgy felfolyamodással, mint előterjesztéssel, és pedig 30 nap alatt a cégbejegyzési kivonatnak a miniszteriumnál lett beiktatását követő naptól számítva (id. rend. 3. §.). E felfolyamodásnak, illetve előterjesztésnek, mely a bejegyzésnek úgy alaki, mint anyagi jogszerűségére irányulhat, a közzétételre felfüggesztő hatálya van, amíg a bíróság jogérvényesen nem határozott (id. rend. 5. §.). Újabban vitássá vált, vajjon jogában áll-e a cégbiztosnak a törvényszéktől a bejegyzés alapjául szolgált iratok felterjesztését követelni, hogy a bejegyzés törvényszerűségét megbírálhassa? Helyesebb a tagadó válasz, tekintve, hogy az id. rend. 1. §-a csak a »cégbejegyzési kivonatok« felterjesztését rendeli el; fennmaradván természetesen a cégbiztosnak is az a joga, hogy a cégjegyzék mellett elfekvő okmánytárt megtekintse s abból másolatokat vegyen (l. köv. §.). V. ö. **B. T.** is 3756/903. (Jogt. K. 1904. f. 4. sz.) és 3744/904. (U. o. 5. sz.)

[10]) A K. T. id. 7. §-a világosan azt mondja: »a jelen törvény által előszabott bejegyzésekre« stb. Nem lehet tehát pl. keresk. meghatalmazottat bejegyeztetni, bár az egész üzlet vezetésére volna rendelve; még kevésbé pl. szerződő felek közti kikötéseket: **B. T.** 2101/93. (M. IV. 24. l.)

[11]) K. T. 16., 18., 19. §§. A cégjegyz. rend.-hez csatolt *A)* minta szerint a kereskedő minősége (gabonakereskedő, vegyeskereskedő) is kitüntetendő. A bankügyletekkel foglalkozókra nézve ezt külön előírja az 1908. február 8-án 9040. sz. keresk. és 3100. sz. igazs. min. rend., tekintettel az új csekktörvényre (l. alább 135[a] §.).

[12]) K. T. 41., 42. §§.

[13]) K. T. 65—67., 104., 110., 126—131., 145., 146., 158., 159., 181., 184., 202., 208., 210—217., 226., 229., 230., 240., 241., 249. §§. A keresk. társaságok alatt csak a K. T. 61. §-ában felsorolt tulajdonképeni k. társaságok értendők. Tehát sem a kiskereskedői (l. fentebb 17. §.), sem az alkalmi egyesülések. (K. T. 62. §.) Utóbbiakra nézve v. ö. **B. T.** is 5984/82. sz. (D. Új f. 4., 311. l.) utalással a Cégrend 7. §-ára.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

kereseti és betéti társaságok bel- és kültagjai elleni csődnyitások.[14])

Ezeken felül a K. T. előír még bizonyos, a cégjegyzékeket vezető törvényszékek előtt történendő bejelentéseket, illetve előterjesztéseket, melyek azonban a cégjegyzékben ki nem tüntettetnek.[15]) Amennyiben pedig a kereskedőnek vagy keresk. társaságnak más helyen [16]) fióktelepe van, ez s az említett tények itt is bejegyzendők [17]) s ezen bejegyzésnek a fióktelepével való üzleti összeköttetésben ugyanaz a jelentősége és hatálya van, mint annak, mely a főtelep, illetve társasági székhely bíróságánál történt.[18])

---

[14]) K. T. 23. §. és Csődt. 253. §. A K. T. 552. §., illetve az 1840. évi XVI. tc. 9. §-a értelmében azelőtt még a kereskedők nejeinek hozománya, hitbére és jegyajándéka is bejegyzés tárgya volt. Az új Csődt. azonban a kereskedők nejeinek érintett követeléseikre nézve eddigelé elismert elsőbbségét megszüntetvén, azoknak bejegyzése sem foglal többé helyet. A már bejegyzett hozomány stb. azonban elsőbbségét annyiban megtartja, amennyiben az általános csődtömegből az első és második osztálybeli követelések között elégítendő ki. Csődt. 267. §.

[15]) Igy bejelentendők, illetve bemutatandók: részvénytársaságoknál az alapszabályok (K. T. 158. §.), az aláírási ívek és a befizetésről szóló kimutatás (K. T. 159. §.), a közgyűlési jegyzőkönyvek (180. §.), a mérlegek (198. §.), a külföldi részvénytársaságok bejegyzésére szükséges igazolványok (211. §.), azok közgy. jegyzőkönyvei, általános és különös mérlegei (214. §.); — szövetkezeteknél: az alapszabályok, a tagok névjegyzéke (K. T. 226. §.), az évnegyedenként be- és kilépett tagokról, a felmondott üzletrészek számáról szóló kimutatások és az évenkinti betürendes tagjegyzék (242. §.), a közgyülési jegyzőkönyvek és mérlegek (240., 244. §§.), a külföldi szövetkezetek igazolványai stb. (230. §.). — Továbbá a közraktári vállalatok alaptőkéje (K. T. 435. §.), a biztosítási vállalatok biztosítási alapja, azon elvek, melyek szerint az alaptőke és a díjtartalék elhelyeztetik, úgyszintén a díjtartalék kiszámításának elvei, valamint az évi mérleg és a bevételek és kiadások összeállítása. (K. T. 453—455., 457. és 461. §§.) Mindezen bejelentéseket magában foglaló iratok az okmánytárakban gyüjtendők. Cégjegyzékrend 12., §. és Keresk. elj. 50. §.

[16]) Ugyanazon törvényszék területén s külön lapon azonban csak akkor, ha a fióktelep cége a főtelep cégétől különbözik. V. ö. Cégrend. 13. §.

[17]) V. ö. K. T. 18., 65., 127., 159., 210., 229. §§. Kiterjesztendő azon bejegyzésekre is, amelyeknél a fióktelep bíróságánál való bejegyzés kifejezetten nem említtetik, pl. a cégvezető, a részvénytársasági vagy szövetkezeti igazgatóság bejegyzésére.

[18]) V. ö. kifejezetten új német K. T. 15. §. 3. bek. A fő- és fióktelep bejegyzésének és közzétételének különválasztása folytán ugyan könnyen ellentétes eredmény állhat be, pl. ha a cégtulajdonos vagy a cég-

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyülési Könyvtár (www.ogyk.hu)

IV. Az előírt bejegyzések az állam hivatalos nyelvén [18a]) s rendszerint csak a felek kérelmére teljesíttetnek.[19]) Kivétel egyedül a csődnyitásra nézve van, mely a törvényszék által a cégjegyzékben hivatalból tüntettetik ki. **[K. T. 23. §.]** [20]) Mindazonáltal, amennyiben a bejegyzések csak a felek kérelme folytán teljesíttetnek is, azok mégis nem az ő tetszésüktől függnek, hanem a felek a bejegyzéseket eszközöltetni bizonyos, a keresk. törvényben meghatározott, joghátrányok terhe alatt egyenesen kötelezve vannak s a cégjegyzékeket vezető törvényszékek által némely bejelentések

---

vezető a főtelep helyén töröltetik, a fióktelep helyén pedig nem, s a Cégrend. 13. §-a, mely szerint a fióktelep helyén a cégre vonatkozó tények nem jegyeztetnek be (ezt jelenti a rend. azon kitétele, hogy »a cégjegyzéklapnak csakis első **négy** rovata töltendő be«), hanem ezekre nézve a főtelep cégjegyzékére történik utalás: ezt el is akarja hárítani. Csakhogy ez az intézkedés ellentétben áll a K. T.-nek a fióktelepre vonatkozó kifejezett rendeleteivel s azért a bíróságok által az 1869: IV. tc. 19. §-a alapján félreteendő. A Cégrend. elődje, az 1864. évi január 21-iki udv. rend. sem szólt úgy, hanem mindössze azt mondta ki, hogy a 4. rovatban kitüntetendő, mikép csak fióktelepről van szó, anélkül, hogy a többi rovat kitöltésének mellőzését rendelte volna.

[18a]) V. ö. **C.** 988/909. (H. D. IV. 74. l.), 128/910. (U. o. 133. l.): »A magyar bíróságok hivatalos nyelve a m a g y a r, a bíróság által vezetett nyilvános könyvekbe és ekként a cégjegyzékbe is minden bejegyzés magyar nyelven s amennyiben a cég szövegének más nyelven való bejegyeztetése is megengedtetik, első sorban és hiteles szöveg gyanánt az állam hivatalos nyelvén eszközlendő.« Horvát-Szlavonországban azonban a cégjegyzékek nyelve az 1868: XXX. tc. 56. §. értelmében a h o r v á t; Fiumében az 1871. szept. 14-én kelt rend. 27. §. szerint az o l a s z.

[19]) A cégbejegyzések, amennyiben a törvény egyes esetekben (159., 227. §§.) írásbeli beadványt nem kíván, s z ó v a l is kérhetők, amikor a kérvényező féllel jegyzőkönyv vétetik fel. Cégrend. 21. §. Mindegyik esetben i l l e t é k is fizetendő, amely általában 10 frtot (100 frtnál nagyobb évi egyenes adó esetében a többlet után még 10%), cégvezetők, igazgatósági tagok, felszámolók bejegyzéséért személyenkint 5 frtot tesz. (Illetékszabás 13. tétel, 16. pont.) Ezenkívül még közzétételi díj egyéni cégeknél 50 kr., közk. és betéti társaságoknál a tagok száma után 50 kr., illetve egységesen 1 frt, részvénytársaságoknál és szövetkezeteknél 2 frt. (1883 márc. 16. 6156. sz. ig. m. rend.) Kivétel az 1898: XXIII. tc. értelmében alakult és az orsz. közp. hitelszövetkezet kötelékébe lépett szövetkezetekre és magára a központra nézve. L. alább 113. *b)*, *c)* §§.

[20]) A csődnyitás szorgalmazása azonban a kereskedőnek egyenes kötelessége, mihelyt fizetéseit megszünteti. (Csődt. 244. §.) Ennek elmulasztása a vétkes bukás vétségét állapítja meg. (Bünt. T. 416. §. 4. pont.) A részvénytársaságokra nézve l. még alább 92. §.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

teljesítésére hivatalból szoríthatók.[21]) Hogy pedig a törvényszékek e kötelesség teljesítését kellő módon ellenőrizhessék, a bíróságok általában, különösen pedig a hagyatéki és csődbíróságok, nemkülönben a keresk. és iparkamarák, valamint az iparhatóságok, ha hatáskörükön belül a bejegyzési kötelesség megsértéséről, avagy a cég jogosulatlan használásáról hivatalos tudomást nyernek, erről az illetékes törvényszéknek haladéktalanul jelentést tenni tartoznak. **[K. T. 22. §.]** [22]) A felek kérelmére történő bejegyzés nem jelenti továbbá azt, mintha a bíróság e kérelemhez bármi tekintetben kötve volna. Ellenkezőleg: a cégjegyzékbíróság hivatalból és szabad belátása szerint vizsgálja a fennforgó körülményeket, a beterjesztett adatok kiegészítését követelheti s a kérvényt visszautasíthatja akkor is, ha annak teljesítése ellen kifogás nem tétetett. Ugyanez áll a felső bíróságokra nézve is, ha felfolyamodás folytán cégbejegyzési ügyben határoznak.[23])

22. §.

A kereskedelmi cégjegyzékek nyilvánossága.

A keresk. cégjegyzékek csak akkor felelnek meg céljuknak, ha a nyilvánosság kellékével bírnak.[1]) E nyilvánosság következő három irányban van érvényre emelve:

1. hogy a cégjegyzékek mindenki által megtekinthetők **[K. T.**

---

[21]) V. ö. K. T. 16., 21., 41., 110., 129., 159., 198., 221., 462. §§. Lásd a 28. §-nál is, ahol különösen az a kérdés tárgyaltatik, lehet-e a bejegyzett céget hivatalból t ö r ö l n i?

[22]) A keresk. miniszter azonban már többször érezte magát indíttatva, az alája rendelt hatóságokat a cégbejegyzések szigorúbb ellenőrzésére utasítani, sőt az 1890 jan. 26-án 2631. sz. a. kelt rendelettel (R. T. 149. l.) a keresk. kamarák rendszeres nyilvántartásra és jelentéstételre utasíttattak. — F e l e b b v i t e l i joguk a törvényszék cégbejegyzési határozata ellen a keresk. és iparkamaráknak vagy más említett hatóságnak nincs. Ez a feleken kívül csak a cégbiztost illeti. **C.** 166/98. (D. III. f. 11., 230. l.). Még harmadik érdekelt sem élhet felebbvitellel, hanem pl. cégbitorlás miatt csak keresettel a K. T. 24. §-a alapján. **C.** 923/910. (H. D. IV. 307. l.).

[23]) V. ö. **C.** 1569/90. (D. Új f. 28., 102. l.), 1468/904. (D. IV. f. 1., 61. l.). — A j o g o r v o s l a t o k r a nézve általában a perenkívüli keresk. eljárás szabályai irányadók. V. ö. K. elj. 37. s k. §§.

[1]) A nyilvánosság kelléke magában foglalja azt, hogy a cégjegyzék mellett megőrizendő okiratok az állam hivatalos nyelvén is bemutattassanak. **B. T.** 2844/82. (D. Új f. 2., 356. l.), 3732/85. (M. 141. l.)

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

7. §. 2. bek.], és pedig nemcsak a cégjegyzékek maguk, hanem az azokhoz tartozó okmánytárak, a mutató és a bejegyzésekre vonatkozó összes ügyiratok.[2]) A megtekintés azonban csak az evégre rendelt hivatalos órák alatt történhetik ; [3])

2. hogy mindenkinek joga van a bejegyzésekről s azok mellékleteiről másolatot venni s hiteles másolatok kiadását követelni. [K. T. id. h. 2. mond.] Ily másolatok vehetők, illetve kiszolgáltatandók a jegyzéklap teljes tartalmáról és az okmánytárban létező okiratokról, még pedig vagy egész terjedelméről vagy csak kivonatban. Azonfelül követelhetők hivatalos bizonyítványok a cégjegyzékben előforduló és érvényben levő bejegyzésekről, az érvényen kívül helyezett bejegyzésekről pedig azon záradékkal, hogy érvényük mely időpontban szünt meg. Hivatalos bizonyítvány követelhető arról is, hogy valamely cég, vagy arra nézve valamely tüzetesen meghatározott bejegyzés, a keresk. cégjegyzékben elő nem fordul ; [4])

3. hogy a cégjegyzékekben történt bevezetések nyilvánosan közzététetnek. Szabály az, hogy minden bejegyzés és pedig egész kiterjedésben tétetik közzé. **[K. T. 8. §.]** Kivétel csak oly bejegyzésekre nézve van, melyek nagyon terjedelmesek s melyeknél az egész kiterjedésben való közzététel nagyon költséges volna ; úgyszintén, ha bizonyos adatok közzététele a felek érdekét sértené.[5]) Azok a bejelentések, melyek a cégjegyzékekben ki nem tüntettetnek, közzététel tárgyát rendszerint egyáltalában nem képezik.[6])

---

[2]) Az okmánytárak stb. megtekintése csak jog, mely különösen azért fontos, mert ezekből lehet az illető bejegyzés alapjául szolgáló viszonyokról közelebbi tájékozást szerezni. Kötelességet ellenben oly értelemben, hogy azoknak tartalmáról épúgy tudomást kellene szerezni, mint a bejegyzésekről, felvenni nem szabad. Ez ellenkeznék a K. T. 9. §-ával, mely csak a közzétett bejegyzések feltétlen hatályát állapítja meg. L. alább 24. §. Helytelen e részben **C.** 1798/93. (D. Új f. 36., 19. l.) és 110/95. (D. III. f. 2., 129. l.), melyek még a cégjegyzék ellenére is kötelességévé tették az okmánytár ismeretét.

[3]) Cégjegyzékrend. 19. §.

[4]) Id. rend. 20. §.

[5]) L. e kivételeket a K. T. 126., 131., 145., 158., 181., 226. és 240. §-aiban. A csődnyitást sem hirdeti ki a cégjegyzékbíróság (v. ö. K. T. 23. §.), de csak azért nem, mert ez a csődbíróság által úgyis megtörténik.

[6]) Kivétel van a biztosítási vállalatok alaptőkéjének és díjtartalékának elhelyezésére vonatkozó elvek, az évi mérleg és a kiadások és bevé-

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

A közzétételre két hivatalos közlöny szolgál. Az egyik a keresk. miniszterium által kiadott »Központi Értesítő«, melyben a magyarországi; a másik a horvát-szlavon hivatalos lap *(Narodne Novine)*, melyben a horvát-szlavonországi bejegyzések tétetnek közzé. [K. T. id. §.]. [7]) Emellett a közzététel még más, az érdekeltek által kijelölendő hírlapok útján is történhetik, azonban csak az ő kívánságukra és költségükre. [K. T. id. §. 2. bek.] [8]) A hivatalos közlönyökben való közzététel helyettesítésére az ily közzététel semmi esetre nem szolgálhat. A közzététel mindig csak egyszer történik, de a felek kívánságára és költségére többször is eszközölhető.

23. §.

A cégjegyzékek és a bejegyzések jogi természete.

I. A cégjegyzékek közokiratok természetével bírnak. Mint ilyenek teljes bizonyítékul szolgálnak úgy a bejegyzést eszközlő fél mellett, mint ellene, hacsak az ellenfél azok hamisságát vagy szabálytalanságát be nem bizonyítja.[1]) Ugyanezen természettel bírnak a cégjegyzékbíróság által kiadott hiteles másolatok, kivonatok és bizonyítványok.

Kérdés azonban: mit bizonyítanak a cégjegyzékek?

E kérdés elbírálásánál tekintetbe veendő, hogy a cégjegyzékbíróság nincs hivatva érdemleges határozatot hozni aziránt, vajjon a bejegyzés tárgyát képező ténykörülmények a valóságnak megfelelnek-e? A törvényszék csakis az előterjesztett kérelem alapján foganatosítja a bejegyzést s legfeljebb annak vizsgálatába bocsátkozik, vajjon a kérelem támogatására felhozott adatok külsőleg kifogás alá nem esnek-e, s vajjon azon jogviszony vagy tény fogalmát megállapítják-e, amelynek bejegyzése kéretik? [2]) Más

---

telek összeállítása tekintetében. V. ö. K. T. 454. és 457. §§. A közzététel azonban ezekre nézve nem a »Központi Értesítő«-ben, hanem más módon történik.

[7]) Tényleg azonban a »Központi Értesítő«-ben a horvát-szlavonországi bejegyzések is közöltetnek, de ez a közzététel a bejegyzések joghatálya szempontjából csak magánközlés jellegével bír.

[8]) Kivétel van a részvénytársaságok és szövetkezetek feloszlására nézve, melynek hirlapi közzététele a hivatalos közzétételen felül kötelezővé van téve. V. ö. K. T. 202. és 249. §§.

[1]) V. ö. 1868: LIV. tc. 165. §. Az új Pp. 316. §-a tágabb.

[2]) Ha tehát pl. valamely cég bejegyzése kéretik, a törvényszék nem vizsgálja azt, vajjon a bejegyzést kérő fél tényleg keresk. ügyletekkel

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

szavakkal : a törvényszék mint cégjegyzékhatóság nem ítélő bíróság, hanem csak nyilvántartási, közrendészeti közeg gyanánt jár el.

Ezt szem előtt tartva, azt kell mondanunk, hogy a cégjegyzékek rendszerint nem a bejegyzés tárgyát képező tények v a l ó s á g á t, hanem csak azt bizonyítják, hogy az illető tény iránt a cégjegyzékbíróság előtt n y i l a t k o z a t t é t e t e t t. Kivétel csak annyiban van, azaz a cégjegyzék a bejegyzett tény valóságát is bizonyítja, ha a nyilatkozat a kérdéses tény megalapítását egyenesen magában foglalja.[3]) A cégjegyzékek tehát ugyanazon jelentőséggel bírnak, mint magánnyilatkozatok egyéb bizonyítékai s lényegesen különböznek a telekkönyvektől, melyek nemcsak a felek nyilatkozatát, hanem rendszerint a bevallott jogviszonyok és tények létezését is bizonyítják.

II. Az előadottakból egyúttal következik, hogy amennyiben a cégjegyzékben kitüntetett tény valósággal nem létezik, az a bejegyzés által sem állapíttatik meg. Ami nem létezik, az a bejegyzés folytán sem válik létezővé. Mi sem áll tehát útjában annak, hogy valamely tény valótlanságára hivatkozás történjék, dacára, hogy az a cégjegyzékbe bejegyeztetett,[4]) s még inkább lehet hivatkozni arra, hogy a bejegyzett tény a bejegyzés után megszűnt.[5]) Mindazonáltal ellenkeznék a keresk. forgalomban irányadó hittel és bizalommal, ha a kérdéses tény nemlétezésére maga a bejegyzést kérő hivatkoznék. Ő ellenében a tett nyilatkozat feltétlenül valónak tekintendő, különben jóhiszemű harmadik személyek, kik a cégjegyzékben bízva szerződnek, a legnagyobb

---

iparszerűleg foglalkozik-e ? Csak azt köteles vizsgálni, vajjon az ügyletek, melyek a bejelentett üzlet tárgyát képezik, keresk. ügyletek-e ? — Tovább megy a bíróság vizsgálati kötelessége a részvénytársaságoknál és szövetkezeteknél, de a foganatosított bejegyzés jelentősége ezeknél sem más.

[3]) Ez áll pl. a cégvezető bejelentéséről, mert a nyilatkozat maga elégséges a cégvezetési jogosultság megalapítására. L. alább 37. §.

[4]) Igy a kereskedői minőség tagadásba vehető, dacára, hogy valaki mint kereskedő be van jegyezve (kiskereskedői minőség bejegyzés ellenére : **C.** 7539/91. J. Sz. 6., 4. sz.) ; sőt ez a körülmény még törvényes vélelmet sem állapít meg a kereskedő mellett, úgy hogy tehát a kereskedő tartozik bizonyítani, hogy ő tényleg keresk. ügyletekkel iparszerűleg foglalkozik. **B. T.** 4668/92. (D. Új f. 35., 356. l.), 1250/93. (M. IV. 19. l.) Ellenk. **C.** 818/96. (P. T. 34., 154. l.) : vélelem mellett.

[5]) Ha tehát pl. a bejegyzett kereskedő üzletével felhagy, anélkül, hogy cégét kitörültette volna, a bejegyzés fennmaradása dacára hivatkozás történhetik arra, hogy kereskedői minőségét elvesztette.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

veszélynek tétetnének ki.[6]) Mindenesetre feltételezendő azonban, hogy a bejegyzés alapját képező nyilatkozat valóban tőle származik; mert ha a bejegyzést nem ő, hanem más jogtalanul kérte, abból reá még akkor sem származik kötelezettség, ha harmadik személyek kárt vallanának.[7])

24. §.

A cégbejegyzések joghatálya.

I. A keresk. cégjegyzékekben történt bejegyzések harmadik személyek irányában a »Központi Értesítő«-ben, illetve a horvát-szlavon hivatalos lapban megjelent közzététel napjától bírnak foganattal és pedig tekintet nélkül arra, vajjon a bejegyzésről, illetve közzétételről tudomással bírtak-e vagy nem? A megtörtént közzététel nemtudásával senki sem mentheti magát. **[K. T. 9. §.]**[1])

[6]) V. ö. a kereskedői minőségre nézve kifejezetten új n é m e t K. T. 5. §. A bejegyzett kereskedő tehát a keresk. bíróságok előtt perelhető, habár tényleg nem kereskedő; az általa történt hivatkozás erre figyelembe nem vétetik. **B. T.** 87.281/90. (K. J. T. I. 28. l.) Hasonlóképen pl. bejegyzett közkereseti társaság saját maga ellenében létezőnek tekintendő, habár az illetők közt tényleg társasági viszony nem forog fenn. E részben kivétel csak akkor ismerhető el, ha a bejegyzett ténnyel ellenkezésben álló tény valakinek külön tudomására hozatik. A cégjegyzék útján történő általános közlés nem lehet erősebb, mint a különös értesítés, amely meghatározott személyhez intéztetik. — A bejegyzést kérővel egyenlő tekintet alá esnek az ő jogutódai és hitelezői. V. ö. **C.** 778/93. (D. Új f. 37., 27. l.): ugyanazon kereskedőnek két üzlete különböző cég alatt, de habár az egyik fictiv volt, mégis két külön csőd.

[7]) **C.** 322/87. (D. Új f. 17., 276. l.) Az eset az volt, hogy egy bejegyzett kereskedő halála után ennek egyik örököse magát önhatalmulag cégvezetőnek jegyeztette be s ebbeli minőségében a cég nevében váltót fogadott el, amely az elhunyt cégtulajdonos többi örökösei ellen érvényesíttetett. A Curia helyesen mondotta ki, hogy a bejegyzés törvénytelen lévén, az említett cégvezető ebbeli minőségét meg nem állapíthatta, tehát a cégtulajdonos, illetve örökösei általa nem köteleztethettek. Hasonló az eset, ha valamely bejegyzés t é v e s e n történt, pl. a bejelentett cégvezető egy másik kereskedő cégvezetője gyanánt jegyeztetik be. A bejegyzési kérelem értelmében történt bejegyzés téves volta azonban a kérvényező által nem érvényesíthető azon az alapon, hogy a bíróság vagy a fél a bemutatott okmányokból a tévedésről meggyőződhetett volna. Szövetkezet helyett részvénytársaság: helytelen e részben id. **C.** 1798/93. (D. Új f. 36., 19. l.), 110/95. (D. III. f. 2., 129. l.) L. fent 22. §. 2. jegyzet is.

[1]) A K. T. id. §-a világosan csak harmadik személyek elleni hatályról szól. Az tehát nem vonatkoztatható magára a bejegyzett félre, kivévén,

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

A cégbejegyzések joghatályáról tehát ugyanaz áll, mint a törvények joghatályáról. Az a megdönthetlen vélelem állíttatik fel, hogy mindenki a bejegyzés közzétételéről tudomással bír. Vajjon valaki egyáltalában bírhatott-e tudomással róla, nem jön tekintetbe. A K. T. ezen álláspontja kétségkívül sok ridegséget tartalmaz ; [2]) azonban tagadhatlan, hogy a cégjegyzékek csakis az azokban foglalt bejegyzések ezen feltétlen hatálya által nyerik tulajdonképeni jelentőségüket s válnak a kereskedők oly közzétételi eszközévé, mely a számtalan ügyfél külön értesítését jogilag helyettesíti.

II. Minthogy a cégjegyzékek rendszerint csak a bejegyzést eszközlő nyilatkozatának megtörténtét, nem pedig a nyilatkozat alapját képező tény vagy jogviszony valóságát bizonyítják : a cégbejegyzések joghatálya is rendszerint csak azzal az értelemmel bír, hogy a nyilatkozat, nem pedig a nyilatkozat tartalmát képező tény, tekintendő harmadik személyekkel szemben megtörténtnek. Ennyiben tehát a cégbejegyzések hatálya nem különbözik akármilyen magánnyilatkozat hatályától. Ezen általános hatály mellett azonban némely bejegyzések még különös hatállyal bírnak. Igy nevezetesen :

1. A kereskedők teljes jogú kereskedőkké csak a cégbejegyzés által válnak, azaz ők azon jogokban, melyeket a K. T. részükre megállapít, csakis a cég bejegyzése folytán részesülnek.[3])

2. A részvénytársaság és szövetkezet, mint ilyen, csak a bejegyzés napjától válik létezővé.[4])

3. A részvénytársaság és szövetkezet azon közgyűlési hatá-

---

ha pl. a bíróság által tévesen eszközölt bejegyzést ismerte s ennek dacára a tévedés kiigazítását nem kérte, mely esetben úgy tekintendő, mint aki a bejegyzést elismerte. Nem tekinthető ellenben hallgatólagos elismerésnek, ha a bejegyzett fél, illetve örökösei a más által törvénytelenül eszközölt bejegyzés közzétételéről tudomással nem bírtak. V. ö. **C.** id. 322/87.

[2]) Igy különösen a nemkereskedőkre nézve, akik a »Központi Értesítő«-t nemcsak rendesen nem olvassák, de annak létezéséről legtöbb esetben tudomással sem bírnak. — A n é m e t K. T. nem megy oly messze, amennyiben a bejegyzés hatályát harmadik személyekkel szemben ahhoz köti, hogy ezek a bejegyzésről tudomással bírtak vagy tartoztak bírni. (25. c., új K. T. 15. §. 2. bek.) De ez ismét a bejegyzést eszközlő kereskedők érdekeinek nem felel meg.

[3]) V. ö. K. T. 16. §. 2. bek. L. fentebb 14. §. és alább 28. §.

[4]) V. ö. K. T. 160., 228. §§. A constitutiv hatály mindazonáltal nem jelenti azt, hogy a részvénytársaság és szövetkezet a bejegyzés által akkor is jogérvényessé válik, ha az alapításhoz szükséges egyéb kellékek hiányzanak. L. alább 80. és 104. §§.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

rozatai, melyek az alapszabályok módosítását, a társaság feloszlását vagy egyesítését más társasággal tárgyazzák, csak a bejegyzés folytán bírnak joghatállyal, azaz válnak kötelezőkké.[5])

4. A közkereseti és betéti társaság, valamint a szövetkezet tagjai elleni keresetek elévülése a társaság feloszlásának, az egyes tag kilépésének vagy kizárásának bejegyzése, illetve közzététele előtt nem veszi kezdetét.[6])

5. A női hozomány, hitbér és jegyajándék csak a bejegyzés folytán nyert eddigelé és bír csőd esetében elsőbbséggel.[7])

III. A most említett esetekben tehát a bejegyzés egyenesen l é t e s í t ő *(constitutiv)* hatállyal bír: a bejegyzés, illetve közzététel megtörténte előtt a kérdéses tények és jogviszonyok, bár valósággal keletkeztek, mégis olybá vétetnek, mintha nem keletkeztek volna, illetve csak azon feltétel alatt tekintetnek érvényeseknek, ha a bejegyzés megtörtént.[7a]) Egyéb esetekben a bejegyzés létesítő hatállyal nem, vagy legalább nem kizárólag bír, úgy hogy a bejegyzés elmulasztása dacára a tény vagy jogviszony, ha valóban keletkezett, létezőnek tekintetik s elvileg épúgy szül jogi hatásokat, mint a bejegyzés megtörténte esetén; a bejegyzés tehát pusztán k i n y i l v á n í t ó *(declarativ)*, vagyis épen csak azzal a hatállyal bír, hogy az illető tény mindenki ellen érvényesíthető. Igy különösen:

a) a kereskedői minőség magában véve a bejegyzéstől független (l. fentebb 13. §.);

b) a bejegyzett tények megváltozása vagy megszűnése a kereskedő által akkor is érvényesíthető oly harmadik személyek irányában, akik arról tudomással bírnak, ha a változás vagy megszűnés nem jegyeztetett be;[8])

[5]) V. ö. K. T. 181., 240. §§. és alább 90. és 109. §§.

[6]) V. ö. K. T. 121., 146., 254. §§. és alább 68., 73., 113. §§.

[7]) V. ö. 1840: XVI. tc. 10. §., XXII. tc. 85. §. és 1881: XVII. tc. 267. §. L. fentebb 10. §. is.

[7a]) A bejegyzés azonban nem oly értelemben constitutiv, mintha a kérdéses tény vagy jogviszony csak a bejegyzés időpontjától fogva *(ex nunc)* tekintetnék megtörténtnek. Ha a bejegyzés feltétele bekövetkezett, ez az illető tény k e l e t k e z é s e i d ő p o n t j á r a hat vissza, tehát *ex tunc* hatályos. Ha ezt fel nem vennők, akkor pl. a részvénytársaság vagy szövetkezet bejegyzése előtt végzett cselekvények és hozott határozatok nem lehetnének érvényesek, pedig ezeket maga a törvény írja elő. L. alább 80. §. Épen azért pl. az alapszabályok módosítása is már a módosító közgyűléskor hatályos s nem a bejegyzés időpontjától fogva. L. alább 90. §.

[8]) V. ö. K. T. 19., 42., 66., 110., 130., 184., 241. §§. Ez a bejegyzések absolut hatályának fentebb ismertetett elvével nem áll összhangzásban.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

c) a cégvezetői jogosítványhoz a bejegyzés nem szükséges [9]) s ugyanaz áll a keresk. társaságok képviselőinek jogosítványáról ;

d) a közkereseti és betéti társaság létezése a bejegyzéstől független s különösen utóbbinál a kültag a korlátolt felelősséget, bár csak az erről tudomással bíró harmadik személyek ellen, a bejegyzés megtörténte előtt is érvényesítheti ; [10])

e) végre nincs feltételezve a bejegyzéstől a csőd hatálya.[11])

Azonban az eltérés mégis igazolva van azáltal, hogy a harmadik rosszhiszeműséget *(dolust)* követne el, ha jobb tudomása ellenére a cégjegyzékre hivatkoznék ; már pedig a törvény a rosszhiszeműséget nem veheti oltalomba.

[9]) V. ö. K. T. 37. és 41. §§. és alább 37. §.

[10]) V. ö. K. T. 87., 138. §§. és alább 58. és 72. §§.

[11]) V. ö. Csődt. 1. §., mely szerint a csőd joghatálya azon nappal veszi kezdetét, melyen a csődnyitást elrendelő határozat a csődbíróságnál kifüggesztetett.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

HARMADIK CÍM.

KERESKEDELMI CÉGEK.

25. §.

Cég és cégjog általában.[1])

I. A cég *(firma,* innen: *firmare* = megerősíteni, t. i. aláírással)[1a]) azon név, mely alatt a kereskedő üzletét folytatja s melyet aláírásául használ. **[K. T. 10. §.]** Más szavakkal: a cég a kereskedő üzleti, keseskedelmi neve. Ebben benne van, hogy a cég nem egyszerűen a kereskedő neve, hanem a kereskedőnek az üzletre vonatkozó neve, ami ugyan csak akkor nyer határozott kifejezést, ha a cég a kereskedő polgári nevétől különbözik,[2]) de fogalmilag akkor is felveendő, ha, mint rendesen, azzal egyenlő (l. a köv. §-t). Mint a kereskedő neve a cég az üzleti viszonyokban ugyanazzal a jelentőséggel bír, mint a polgári név a

---

[1]) V. ö. *Späing* id. m.; *Vályi S.* Magyar cégjog. Budapest, 1906., *Nitsche Gy.* A cégjog köréből. Jogtud. Közl. 1910. 1—4., 10., 11., 13. sz.

[1a]) Azelőtt nálunk a cím (aláírási cím, kereskedelmi cím) kifejezése használtatott. V. ö. 1840: XV. tc. 2. r. 3. fej.; XVI. tc. 1. §. Innen a cégbejegyzésekről és aláírásokról kiállított példányok ma is címpéldányoknak neveztetnek. L. Cégrend. 21., 22. §§.

[2]) Régebben csak ilyen esetben beszéltek az egyes kereskedőnél cégről. Ezenkívül még csak a keresk. társaságoknál. A *Code de comm.* s utána más keresk. törvények az egyes kereskedőnél egyáltalában nem ismernek el műértelemben vett céget *(raison),* bár az általuk használt névre mint kereskedelmi névre *(nom commercial)* nézve a francia jogban nem hiányoznak megfelelő szabályok, melyek a védjegyek, cégfelírások *(enseignes)* stb. oltalmára vonatkozó szabályokkal együtt a tisztességtelen verseny: ú. n. *concurrence déloyale* tanában fejtettek ki. Erről gazdag irodalom *(Allart, Bert, Blanc, Calmels, Gastambide, Mayer, Pouillet, Rendu* stb.); v. ö. *Mayer O.* is a Zeitschr. f. d. ges. Handelsrecht 26. kötetében (363—437. l.) és *Kohler* Das Recht des Markenschutzes. Würzburg, 1885. 81. s köv. l. 2. kiad. **Warenzeichenrecht cím alatt.** Mannheim, 1910. L. még alább 30. §.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

polgári életben. Valamint a polgári név közönséges polgári ügyleteknél s az ezekről kiállított okiratoknál olyképen használtatik, hogy ama név tulajdonosa a jogosított vagy kötelezett fél : úgy a cég használata az üzleti viszonyokban is azt eredményezi, hogy a kereskedő mint ilyen jogosíttatik és köteleztetik, hogy nevezetesen a cég alatt kiállított okiratok, amennyiben máskülönben a törvényes kellékeknek megfelelnek, teljesen szabályszerűek és bizonyítékul szolgálnak, s hogy a cég alatt szerzett dolgok a cégben megjelölt személy tulajdonának tekintendők.[3]) A cég használata kifejezést ad egyúttal annak, hogy a kereskedő épen üzleti körében, mint kereskedő, tehát nem ebbeli minőségétől függetlenül kívánt eljárni. Ez mindazonáltal nem jogszabály. Következésképen sem a polgári név használatából nem szabad arra következtetni, mintha az illető ügylet nem tartoznék az üzlethez,[3a]) sem megfordítva a cég használata nem bizonyít feltétlenül az üzleti hozzátartozóság mellett.[4]) Még kevésbé mondható, hogy a polgári név használata az üzleti viszonyokban, vagy a cég alkalmazása polgári ügyleteknél a kérdéses ügyletet érvénytelenné tenné, hacsak a törvényből világosan az ellenkező nem tünik ki, vagy a dolog természete nem szab kényszert ; [5]) s e részben az sem tesz különbséget, vajjon az aláírás magától a kereskedőtől, avagy az üzleti személyzettől származik-e ? [6])

[3]) Igy pl. a nő cége alatt folytatott üzletben lévő áruk harmadik személyekkel, pl. végrehajtatóval szemben az ellenkező bizonyításáig a nőnek tulajdonául vélelmezendők, még akkor is, ha a férj az üzletvezető. **C.** 239/97. (D. III. f. 16., 236. l.) Ellenk. **C.** 166/98. (U. o. 13., 125. l.) A tulajdoni vagy zálogkereset korlátozása (l. alább 136. §.) is ezen alapul.

[3a]) V. ö. **C.** 8/906. (D. IV. f. 5., 42. l.), **B. T.** 5942/907. (H. D. I. 236. l.)

[4]) A K. T. 261. §-ában felállított vélelmek függetlenek attól, vajjon az ügylet a cég alatt köttetett-e vagy nem ? s ha a kereskedő pl. ingatlant vesz vagy elad, ez a cég használata mellett sem keresk. ügylet.

[5]) Igy pl. nem lehet a cég alatt végrendeletet készíteni, sem telekkönyvi bekebelezést eszközölni, sem a polgári bíróság előtt perelni. (V. ö. 1868 : LIV. tc. 64. §., mely az ügyfelek vezeték- és keresztnevének kitételét követeli, l. 1893 : XVIII. tc. 15. §. és Pp. 129. §. is.) Ellenben a keresk. bíróságok előtt a »bejegyzett kereskedő cége szerint nevezendő meg« (keresk. elj. 11. §.). A keresk. társaságoknál azonban a cég a polgári név helyét is pótolja (l. alább 49. §.).

[6]) Ez a K. T. 49. §-a értelmében kétségtelen abban az irányban, ha a cégvezető vagy keresk. meghatalmazott a hatáskörébe tartozó ügyletet köt. De ugyanaz áll az általános magánjog szabályai szerint a polgári ügyletekre nézve is, ha ezekre meghatalmazás van.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

II. A cégnek az üzletre való vonatkozásából könnyen előáll az a felfogás, hogy a cég nem is a kereskedőnek, hanem a kereskedő személyétől függetlennek képzelt üzlet elnevezése s valamint a polgári életben a név az azt viselő személlyel, úgy a cég is az ez alatt folytatott üzlettel azonosíttatik.[7]) Ez azonban jogi tekintetben helytelen. A cég jogilag még akkor is a kereskedő s nem az üzlet neve, ha a kereskedő neve mellett, vagy anélkül, az üzlet megjelölését foglalja magában,[8]) vagy ha a kereskedőnek több üzlete van s mindegyiket más cég alatt folytatja, ami azonban csak kivételesen lehetséges.[9]) De épen azért, mert a cég magának a kereskedőnek s nem az üzletnek neve, a cég fogalma megvan az esetben is, ha a kereskedő személyétől külsőleg különálló üzlet nem is létezik. A K. T.-nek a cégekre vonatkozó határozatainak alkalmazása egyáltalában nem tételezi fel azt, hogy a kereskedő üzleti élete bizonyos külső szervezettel, berendezéssel bírjon, nevezetesen, hogy külön üzlethelyisége legyen s még kevésbé szükséges, hogy a cég a közönség figyelmét felköltő módon, különösen c é g t á b l á n,[10])

[7]) Ez összefügg azon már említett felfogással, hogy az üzlet a kereskedő személyétől különvált jogalany (l. fentebb 19. §.). Maga a K. T. sem ment attól a gondolattól, hogy a cég alatt az üzlet értendő. L. annak 20. §-át. L. Váltó T. 3. §. 3. pont is: »cég megnevezése«. Abból, hogy a cég alatt megjelölt üzlet nem külön személyiség megjelölése, következik pl., hogy a cég marasztalása alapján közvetlen végrehajtás vezethető a cégtulajdonos nem üzleti vagyonára is: **B. T.** 5942/907. (H. D. I. 236. l.) s a cég ellen kibocsátott fizetési meghagyás esetén a tulajdonos ellen ismételt fizetési meghagyásnak nincs helye: **C.** 1447/93. (I. 95., 10. f., M. 8., 423. l.). Sőt ha ugyanazon tagok különböző helyeken mint különböző önálló közkereseti társaságok jegyeztetik be cégeiket: a tagokat terhelő felelősség alapján az egyik cég által vállalt kötelezettség miatt a másik cég is felelősségre vonható: **C.** 576/908. (H. D. III. 75. l.).

[8]) Ettől megkülönböztetendő az az eset, ha az üzlet épúgy, mint pl. az üzlethelyiség vagy a telep, külön jelöltetik meg. Ily megjelölés azonban nem cég s a céget nem is helyettesíti.

[9]) Igy pl. ha valaki saját polgári neve alatt folytat üzletet s később másnak az üzletét a céggel együtt megszerzi: **B. T.** 4019/82. (D. Új f. 2., 366. l.), 903/99. (D. III. f. 19., 241. l.). 2550/906. (H. D. I. 30. l.). Vagy ha ugyanazon helyen különnemű üzletet nyit, s mindegyikre nézve a megfelelő üzlet megjelölésére szolgáló toldást használ (ellenk. a toldás figyelembe vétele nélkül: **B. T.** 3569/900. D. III. f. 19., 242. l. és id. 2550/906.), vagy más helyen fióktelepet állít s ezt a főtelep cégétől eltérő cég alatt folytatja azért, mert azon helyen már olyan cég be van jegyezve. L. a köv. §-t.

[10]) A cégtáblát gyakran szintén cégnek nevezik, még törvények is. V. ö. Ipart. 53. §., 1883: XVIII. tc. 5. §. De ez a K. T. szempontjából hely-

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

nyilvános kifejezésre hozassék.[11]) Mihelyt valaki kereskedő s bármilyen módon folytatja üzletét,[11a]) az ő üzleti viszonyaiban használt név cég s mint ilyen a K. T.-nek a cégekre vonatkozó szabályai alá esik. Kivételt egyedül a kiskereskedők képeznek, akikre e szabályok alkalmazást nem nyernek (l. fentebb 17. §.), akiknél ennélfogva cégről legfeljebb abban az értelemben lehet szó, mint az olyan üzlettel bíró személyeknél, akik nem is kereskedők.[12])

III. A cégnek különböző fajai vannak. Igy nevezetesen:

1. egyéni cég és társas cég. Előbbi az egyes kereskedők, akár természetes, akár jogi személyek; utóbbi a keresk. társaságok cége. Külsőleg azonban az egyéni cég társas cég, a társas cég egyéni cég alakjában jelentkezhetik;

2. névbeli cég és tárgyi cég. Előbbi egy vagy több nevet tartalmaz;[13]) utóbbi az üzlet tárgyától van kölcsönözve;

3. tiszta és vegyes cég. A tiszta cég lehet tiszta névbeli

---

telen. A cégtábla csak a cég külső kifejezése, emellett a cégnél többet is szokott tartalmazni. Igy pl. ha rajta jelvények, ábrák stb. vannak, ezek nem a cég alkatrészei, s nem is alkalmasak arra, hogy bejegyeztessenek. A cég csak úgy jegyezhető be, amint az a kereskedő által névaláírásul használható. Ez pedig kizárja azt, hogy a cégbe, mint ilyenbe, képek, jelvények stb., bár csak toldatképen, vétessenek fel.

[11]) Gondoljunk pl. az alkuszokra, akik nem kevésbé vannak cégbejegyzésre kötelezve, mint a nyilt üzlettel bíró kereskedők.

[11a]) Amíg folytatja. Ha a kereskedő üzletével felhagy, a cégre vonatkozó határozatok sem alkalmazhatók. Pl. nem léphet fel a K. T. 17. §. alapján cégazonosság miatt. V. ö. C. 56/911. (H. D. V. 311. l.).

[12]) Hogy az ilyeneknél is van szó cégről, és pedig nemcsak a közéletben, hanem törvényekben is, arra nézve v. ö. 1868: LIV. tc. 33. §. Ipart. 58. §. és a cégnek védjegy gyanánt való használatára nézve Bünt. T. 413. §. és 1890: II. tc. (l. alább 30. §.). Épen azért mindig vizsgálandó, vajjon más törvényekben a cég a K. T. értelmében, vagy ennél tágabb jelentőségben értetik-e? Igy pl. ahol a Váltó T. a név mellett a céget említi, ez alatt nem épen a K. T. által elismert cég értendő. V. ö. *Szerző* Váltójog 23. §. A mai forgalmi életet tekintve, teljesen indokolatlan cégről csakis a nagyobb kereskedőknél beszélni. Csak annyi igaz, hogy kiskereskedő cége nem esik a K. T. szabályai alá, de azért még nemkereskedőknél is el kell ismerni azt a jogot, hogy külön üzleti nevet használjanak; sőt amennyiben a K. T. intézkedései általános jogelveken alapulnak, nincs kizárva, hogy azok a magánjog megfelelő intézkedései hiányában az ilyen cégekre hasonszerűen alkalmaztassanak.

[13]) A név lehet költött vagy mythológiai, vagy valamely nevezetes egyéniség, vagy ország, város, helyiség, folyó, eszme stb. neve.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

és tiszta tárgyi cég. A vegyes cég névből és tárgyi megjelölésből áll ; [14]) végre

4. e r e d e t i és á t r u h á z o t t cég. Előbbi az, mely alatt új üzlet nyittatik ; utóbbi az, mely már fennálló üzlettel együtt átruháztatik.

Hogy minő céget használhat a kereskedő ? aziránt a K. T. részletes intézkedéseket tartalmaz, melyek még a cégek bejegyzésére és a fennálló cégeknek mások általi megsértése ellen nyujtott oltalmára vonatkozó szabályokkal egészíttetnek ki. Mindezen szabályok foglalatját c é g j o g n a k szokás nevezni.[15]) Nem tartoznak ellenben annak körébe azok a szabályok, melyek a kereskedők által cégtábláikon, nyomtatványaikon, hirdetéseikben használt jelzőkre, jelvényekre s más adatokra, úgyszintén az áruk megjelölésére használt v é d j e g y e k r e vonatkoznak, habár utóbbiak gyanánt maga a cég alkalmaztatik is. E szabályok a K. T. körén kívül vannak felállítva, melyekről azonban a cégjoggal való rokonság és a cégek és a különböző jelvények és jegyek gazdasági szerepének hasonlósága folytán,[16]) szintén a jelen címben, annak függelékeképen, fogunk szólani.

26. §.

A cég minősége.

I. Szabály az, hogy a cégnek a kereskedő polgári nevével azonosnak kell lennie. **[K. T. 11. §.]** [1]) Ez az ú. n. c é g v a l ó-

---

[14]) Pl. »Athenaeum irodalmi és nyomdai részvénytársulat«, »Ganz és társa vasöntőde és gépgyár« stb.

[15]) Cégjog tárgyilagos értelemben. Emellett azonban gyakran a l a n y i értelemben vett cégjogról van szó, amely a kereskedőnek a cégéhez való jogát akarja jelenteni.

[16]) Történetileg véve a cég még közelebb áll a védjegyekhez és egyéb jelvényekhez, amennyiben ugyanis régente a kereskedők az aláírást is különböző jegyekkel, jelvényekkel teljesítették, épúgy, mint a nemesség a címerekkel, s épen ebből a szokásból fejlődött ki később a cég, mint külön keresk. név. V. ö. különösen *Dietzel* Das Handelszeichen u. d. Firma *(Bekker* és *Muther* Jahrb. d. gem. deutschen Rechts. 4. kötet).

[1]) A polgári vagy családi név alatt az a név értendő, melynek viselésére valaki származásánál, házasságánál, örökbefogadásánál fogva stb. jogosítva van. Férjes nőnél vagy özvegynél a polgári név a férj neve: **B. T.** 3469/79. (D. 28., 257. l.), 5416/64. (M. IV. 22. l.) **C.** 846/908. (H. D. III. 103. l.). De feleségi vagy özvegyi minőségének kitétele mellett: **C.** 659/906. (D. IV. f. 5., 359. l.) ; **B. T.** 483/99., 3493/901. (D. III. f. 22.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

diság elve, melynek felállítása arra a szempontra vezetendő vissza, hogy a kereskedőnek rendszerint semmi jogos érdeke nincs cégül mást, mint saját polgári nevét használni, míg idegen név használata könnyen a közönség félrevezetésére szolgáltatna alkalmat.[2]) Mindazonáltal a K. T. nem követeli meg, hogy a kereskedő egész polgári nevét vegye fel a cégbe. Elégséges a vezetéknév használata ; a keresztnév (előnév) vagy ennek rövidítésének vagy kezdőbetűjének kitétele a kereskedő tetszésétől függ.[3]) Emellett a kereskedőnek szabadságában áll a polgári névhez oly toldást csatolni, mely a személy vagy az üzlet közelebbi megjelölésére szolgál.[4]) Tiltva van ellenben oly toldás felvétele, amely társas

---

104. l.), 3029/905. (D. IV. f. 3., 361. l.) ; **K. V. T.** 20.213/901., 45.144/99. (D. III. f. 22., 105. l.). Ellenk. (férj vezeték- és nő keresztneve) : **C.** 369/906. (D. IV. f. 5., 92. l.). Ha azonban a nő már férjhezmenetele előtt folytatott születési neve alatt üzletet, e nevet cégül férjhezmenetele után is használhatja. A házasság megsemmisítése esetében a nő polgári neve ismét az ő születési neve. Ellenben felbontás esetében a nő csak akkor nem viselheti férje nevét, ha a felbontás az ő (a nő) vétkességéből történt. V. ö. 1894. évi XXXI. tc. 94. §.

[2]) A cégvalódiság elvének ellentéte a cégválasztási szabadság, mely szerint a kereskedőnek tetszésétől függ, hogy milyen név alatt akarja üzletét folytatni, feltéve, hogy a választott név mások jogainak sérelmével nem jár. Ezt az elvet követte az előbbi magyar jog, az 1864. évi Cégrend. 5. és 6. §§. szerint azonban csak a K. T. 17. és 18. §§-nak megfelelő korlátozással. A *Tervezet* is a cégválasztási szabadság elvét mondotta ki (14. c.), de az *Értekezlet* elvetette (l. Jegyzők. 23. s k. l.).

[3]) Ha azonban keresztnév használtatik, annak époly valódinak kell lennie, mint a vezetéknévnek. Idegen keresztnév kezdőbetüje sem vehető fel : **B. T.** 874/83. (D. Új f. 5., 319. l.), még ha azt a közéletben tényleg használta : **B. T.** 643/906. (D. IV. f. 5., 358. l.) Amennyiben a cég több nyelven használtatik, a keresztnévnek mindegyikben egyezőnek kell lennie, tehát nem szabad pl. az egyikben egészen kiírni, a másikban csak a kezdőbetüt használni : **B. T.** 4931/83. (D. Új f. 8., 323. l.). Általában a több nyelven használt cégszövegnek mindegyik nyelven teljesen azonosnak kell lennie. V. ö. részvénytársaságra nézve : **C.** 1041/912. (H. D. VII. 42. l.).

[4]) A toldatot a cégben foglalt név előtt is lehet használni : **B. T.** 2555/78. (D. 28., 275. l.) A személy közelebbi megjelölését tartalmazzák pl. következő toldások : ifjabb, idősb ; nemesi vagy más előnév kitétele ; apai, fiui vagy más rokonsági viszony kitüntetése, nőnél a férj neve mellett a családi név kitétele : **K. V. T.** 45,144/99. (D. III. f. 22., 105. l.) stb. Az üzlet közelebbi meghatározása történhetik pl. ilyenformán : Ráth Mór könyvkereskedése, Braun J. váltóüzlete stb. Vajjon valamely toldás csakugyan a személy vagy az üzlet közelebbi meghatározását foglalja-e magában ? az nem veendő szigorúan. Különösen az üzlet közelebbi megjelölését nem szabad olyképen magyarázni, mintha a megjelölésnek az üzlet minő-

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

viszonyra mutatna [id. §. 2. bek.].[5]) Amennyiben továbbá a kereskedő az azon helyen vagy azon községben [6]) már létező és a cégjegyzékbe bevezetett céggel [6a]) egyenlő nevet visel, köteles azt cégül

---

ségét kellene feltüntetnie. A toldás gyakran az üzletnek más hasonló üzletektől való könnyebb megkülönböztetését, vagy jelentőségének kiemelését célozza. Pl. ilyen toldások: a gólyához, az oroszlánhoz, az olcsó forráshoz stb., »a galambpostához« (**B. T.** 815/907. H. D. I. 379. l.), a »vállalat« szó kitétele: **B. T.** 279/907. (H. D. I. 219. l.), az »országos«: **B. T.** 1429/905. (D. IV. f. 2., 79. l.), »európai«: **B. T.** 2010/907. (H. D. I. 254. l.), »általános« jelző: **C.** 315/911. (H. O. V. 205. l.), feltéve, hogy a tényleges üzleti kiterjedésnek megfelel (l. még alább 11. jegyz.). Ez okból nem helyeselhető **B. T.** 4083/82. (D. Új f. 3., 319. l.), melyben a céghez csatolt ily toldás: »a Hungáriához« (megengedte azonban 3556/907. H. D. II. 51. l. és **C.** 1280/907. u. o. 52. l.), **B. T.** 4894/92. (M. 23. l.), melyben a kávéházcéghez csatolt »Otthon« toldás, **C.** 1068/907. (H. D. I. 342. l.), melyben a cégbe felvett »Danubius« szó és *Kassai T.* 340/908. (Közg. Ért. III. évf. 1328. l.), melyben a gyógyszertár cégében a »Magyar koronához« toldat cégbejegyzésre alkalmatlannak találtatott. Csak olyan ne legyen a toldás, mely a közönséget tévútra vezetheti, a valósággal egyenes ellentétben áll, vagy a keresk. forgalomban megengedhető reclámnak határát meghaladja. V. ö.: **B. T.** 4305/92. (D. Új f. 34., 366. l.), 5831/905. (D. IV. f. 2., 160. l.), 2620/907. (H. D. I. 352. l.) **C.** 336/909. (H. D. III. 193. l.) Pl. e toldat: »első magyar«, midőn már van hasonló üzlet: **B. T.** 189/84. (D. Új f. 8., 319. l.) és **C.** 615/94. (U. o. 39., 239. l.); vagy más városrész kitétele, mint amelyben az üzlet fekszik: **B. T.** 1017/84. (D. Új f. 10., 320. l.); vagy fennálló cég használata a fiui viszony kitételével, anélkül, hogy üzletátruházás forogna fenn: **C.** 825/85. (D. Új f. 14., 247. l.) A K. T. e részben kiegészítést nyer az *Ipart.* (1884: XVII. tc.) 58. §-a által. V. ö. *Kassai T.* 3365/907. (Közg. Ért. III. 340. l.) 1613/907. (H. D. II. 56. l.) és alább 30. §. 3. jegyz. Gyakran a toldat kitüntetésképen külön engedélyeztetik. Pl. az »udvari szállító« cím. L. alább 30. §. 6. jegyz. V é d j e g y mint toldat, ha az üzlet közelebbi megjelölésére is szolgál: **B. T.** id. 815/907.

[5]) Társas viszonyra utaló toldások pl. »és társa«, »et Comp.«, »testvérek«, »fiai« stb.

[6]) Hely vagy község alatt itt a földrajzi, nem a politikai fogalom (v. ö. 1886: XXII. tc.) értendő. Ha tehát több földrajzi értelemben vett község egy politikai községet képez, az egyik községben bejegyzett cég a másikban használható. Amennyiben a hely a cégszövegbe is felvétetik, a magyar h i v a t a l o s k ö z s é g n é v használandó s attól eltérő elnevezés csak zárjelben használható. V. ö. 1898: IV. tc. 5. §. és hozzá: **C.** 1200/907. (H. D. II. 29. l.), 988/909 (U. o. IV. 74. l.).

[6a]) A be nem jegyzett cég nem jön tekintetbe. De viszont a későbbi cég bejegyzése nem akadály az ellene való eljárásra: **B. T.** 1146/912. (H. D. VI. 233. l.). Kiskereskedő ellen azonban nem lehet fellépni, ha cégül saját nevét használja. V. ö. **C.** 56/911. (H. D. V. 311. l.) és fent 17. §. 19. jegyz.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

olyképen használni, hogy az a már bejegyzett cégtől világosan megkülönböztethető legyen **[K. T. 17. §.]**,[6b]) anélkül azonban, hogy ez a megkülönböztetés a cégvalódiság elvébe ütközhetnék.[7]) E szabály abban az esetben is mérvadó, midőn csak fióktelep állíttatik fel, s azon helyen vagy községben, hol a fióktelep felállíttatik, már bejegyzett azonos cég létezik. **[K. T. 18. §.** 3. bek.]. [8])

II. A most említett szabályok általában a keresk. társaságok cégeire is vonatkoznak.[8a]) A cégvalódiság elve mindazonáltal ezekre szigorúan nem alkalmazható, hanem csakis annak megközelítéséről lehet szó. Erre törekszik a K. T., midőn előírja: hogy a közkereseti társaság cégének, ha abban minden társtag neve nem foglaltatik, legalább a társak egyikének nevét, a társasági viszony létezésére utaló toldással kell tartalmaznia **[K. T. 13. §.** 1. bek.]; hogy betéti társaságoknál a cégnek a beltagok közül legalább egyiknek nevét [8b]) a társasági

---

[6b]) Vajjon eléggé megkülönböztethető-e egyik cég a másiktól? az mindig a concrét eset körülményei szerint ítélendő meg. Mérvadó szempont, hogy a cég más céghez annyira ne hasonlítson, hogy a közönség tévedésbe ejtethessék: **B. T.** 2971/77. (D. 28., 259. l.), **C.** 1157/96. (D. III. f. 6., 307. l.), 382/911. (H. D. V. 257. l.), anélkül, hogy a megkülönböztetéshez gondos vizsgálat volna szükséges, pl. a cégszöveg egymás mellé állításával: **C.** 57/906. (H. D. I. 190. l.), 8/907. (U. o. 284. l.). Másfelől azonban tekintetbe veendő, hogy a keresk. forgalomban csekély különbségek is lényegeseknek tekintetnek: **B. T.** 2406/905. (D. IV. f. 3., 129. l.) s hogy a cég mindig egyformán használtatik. Ez okból pl. Kiss József és Kis József, Nagy István és Nagy I. (névkezdőbetü: **C.** 1248/907. H. D. I. 287. l.) eléggé különböző cégeknek tekinthetők. Toldat is elég a megkülönböztetéshez: **C.** 37/905. (D. IV. f. 4., 107. l.), 923/910. (H. D. IV. 307. l.), 315/911. (U. o. V. 205. l.): »S-i takarékpénztár« és »S-i általános takarékpénztári szövetkezet«. De csak ha a cégnek külön megkülönböztethető jelleget ad: **C.** id. 382/911. »Műasztalosok szövetkezete« és »Egyesült műasztalosok szövetkezete«. Különböző írásmód: »Markovits« és »Markovics« nem teszi a céget különbözővé. **B. T.** id. 1146/912.

[7]) E szabály époly közjogi természetű, mint a cégekre vonatkozó többi szabályok. A bíróság tehát hivatalból is eltilthatja az azonos céget, sőt még szerződési engedély ellenére is, pl. ha átruházás esetében (l. alább) az átruházónak is megengedtetik szerződésileg a cég további használata. V. ö. **C.** 1391/902. (D. III. f. 25., 208. l.), **B. T.** id. 1146/912.

[8]) Emellett nincs kizárva, hogy a fióktelep cégében a fióktelepi minőség külön kitüntettessék. **B. T.** 5950/84. (M. IV. 27. l.)

[8a]) V. ö. **C.** 1068/907. (H. D. I. 342. l.) Igy különösen. ami a toldatokat illeti: **C.** 336/909 (**H. D. III. 193. l.**).

[8b]) Ha ez bejegyzett társaság, ennek cége minden eltérés nélkül használandó a betéti társaság cégében: **B. T.** 27/902. (D. III. f. 22., 102. l.)

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyülési Könyvtár (www.ogyk.hu)

viszonyra utaló valamely toldással kell magában foglalni [id. §. 2. bek.], ellenben a kültagok neve a cégbe fel nem vétethetik (v. ö. alább 72. §.); [9]) hogy általában tilos újonnan keletkezett társaságok cégébe a beltagok nevén kívül más személyek neveit foglalni,[10]) úgyszintén a közkereseti vagy betéti társaságoknak magukat részvénytársaságoknak vagy szövetkezeteknek címezni [id. §. 3. bek.].[10a]) Végre a részvénytársaságok és szövetkezetek határozottan mint ilyenek jelölendők meg **[K. T. 14. §.]**,[10b]) mi mellett azonban egyéb korlátozás alá nem esnek.[11])

III. A cégvalódiság elve csak akkor nyer feltétlenül alkalmazást, ha új üzlet nyittatik. Ellenben ha valamely léztező üzlet másra átruháztatik,[12]) az új tulajdonos az üzletet az addigi cég

---

[9]) A K. T. 142. §-a, mely ezt külön határozottan kimondja, csak azt a következményt állapítja meg, hogy a kültag beltagnak tekintetik. Ezen magánjogi következmény mellett azonban a cégbitorlásra vonatkozó következmények is alkalmazhatók (l. alább 29. §.).

[10]) Vajjon azonban a beltagok az üzletvezetésben, illetve képviseletben részt vesznek-e vagy nem? tökéletesen közömbös.

[10a]) Nemcsak kifejezetten, hanem oly toldat alkalmazásával sem, mely a nagyközönségnél azt a nézetet keltheti, hogy a kérdéses cég részvénytársaság vagy szövetkezet (H-i keresk. bank. P. J. és fiai). V. ö. **C.** 1907. okt. 30. hat. (Közg. Ért. III. évf. 337. l. és H. D. II. 54. l.)

[10b]) Rövidítés nem elég; pl. »m. sz.«, »mint szövetkezet« helyett: **B. T.** 3576/904. (D. IV. f. 2., 248. l.) »r. t.« »részvénytársaság« helyett: **C. 1041/912.** (H. D. VII. 42. l.).

[11]) Igy nevezetesen nem szükséges, hogy a részvénytársaság vagy szövetkezet cége az üzlet tárgya után állapíttassék meg, mint azt szabályképen a német K. T. (új 20. §.) és az 1889. évi német szövetk. t. követeli; lehet névbeli cég is. Ha azonban az üzlet tárgya kitétetik, ennek a valóságnak meg kell felelnie s az üzlet nagysága iránt sem szabad a közönséget tévedésbe ejtenie. V. ö. **B. T.** 1429/905. (D. IV. f. 2., 79. l.) *Kassai T.* 1613/907. (H. D. II. 56. l.); *Debreceni T.* 13.096/97. (Közg. Ért. III. 338. l.): »országos«, **B. T.** 2010/907. (H. D. I. 254. l.): »európai«, 3297/905. (U. o. 4., 176. l.): »hitelbank« **C.** 315/911. (H. D. V. 205. l.): »általános takarékpénztár szövetkezet« stb. **Több nyelven azonosság: l. fent 3. jegyz.** — Az 1898: XXIII. tc. értelmében alakult s az Országos központi hitelszövetkezet kötelékébe belépett szövetkezetek cégében e körülmény kiteendő (id. t. 52. §.).

[12]) L. fent 19. §. Üzletátruházás nélkül céget átruházni nem lehet. A német K. T. 23. cikke (új 23. §.) ezt határozottan kimondja. Helytelen ellenk. **C.** 391/911. (H. D. VI. 18. l.). Ép azért csőd alatt álló egyénnek sincs joga megengedni, hogy fennállott cégét más személy használhassa: **B. T.** 601/78. (D. 28., 256. l.); bár másrészt a tömeggondnok is csak a vagyonbukott beleegyezésével ruházhatja át az üzlettel a céget. Üzlet nélkül az sem: **C.** 798/911. (H. D. V. 331. l.). Ellenkeznék továbbá a törvény szándékával, ha valaki csak azért állítana be üzletet, hogy annak

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

alatt és pedig akár az utódlást kifejező toldással,[13]) akár anélkül folytathatja.[13a]) E tekintetben teljesen közömbös, vajjon egyéni vagy társas üzlet ruháztatik-e át, vajjon a megszerző egyes kereskedő vagy társaság [14]) s vajjon a megszerzés élők közti szerződés, avagy örökösödés útján történik-e ? Mindenesetre szükséges azonban, hogy az üzlet volt tulajdonosa vagy ennek jogutódai az addigi cég további használatába beleegyezzenek. **[K. T. 12. §.]**. [15]) Fel-

átruházásával a maga nevét is átruházhassa. De nem lehet üzletátruházásról akkor sem szó, ha a megszerzett üzlet helyén másnemű üzlet folytattatik. Ugyanazon üzletnek más helyre való áttételével kapcsolatos megszerzése ellenben nem akadályozza a régi cég folytatását. Az üzlet egyik ágára kiterjedő részbeni átruházás esetében is használható a régi cégre való utalás mint toldat: **B. T.** 601/905. (D. IV. f. 4., 349. l.).

[13]) Utódlást kifejező toldás: pl. »utódja«, »örököse«, »fia« stb. Ha az üzlet előbbi cége csak mint toldás használtatik, ez nem esik az eredeti cég folytatása alá. Pl. »Szabó Károly, előbb Kovács István«, »K. A. utóda K. S.«: **B. T.** 2859/907. (H. D. II. 62. l.). De ehhez is a volt tulajdonos vagy jogutódainak beleegyezése szükséges, senki sem tartozván tűrni, hogy az ő neve bármily módon is más által használtassék. **C.** 653/85. (D. Új f. 11., 27. l.). V. ö. **C.** 1391/902. is (D. III. f. 25., 208. l.). De ha a név további használata megengedtetik, ebben benne van az utódlás kitétele melletti használat joga is: **C.** 310/908. (H. D. III. 80. l.).

[13a]) A jogosan átvett cég a K. T. által megengedett módon részben meg is változtatható: **C.** 1361/900. (D. III. f. 19., 239. l.): »Első magyar nap- és esernyőgyár W. L. és társa« helyett más társ nevének kitétele.

[14]) Közkereseti vagy betéti társaság cégének átruházása egyes személyre: **B. T.** 3040/904. (D. IV. f. 1., 43. l.) Nincs kizárva az sem, hogy egyéni kereskedő vagy közkereseti és betéti társaság cége részvénytársaságra vagy szövetkezetre (v. ö. **C.** 949/909. H. D. IV. 102. l.), az utóbbiak cége egyéni kereskedőkre vagy közkereseti és betéti társaságra menjen át. A cégvalódiság elvétől való eltérés ratiója ily esetekre is talál, s ezzel, valamint a K. T. 12. §-ának megkülönböztetést nem tevő szövegével szemben nem lehet arra hivatkozni, hogy a közk. és betéti társaság részvénytársaságnak vagy szövetkezetnek nem címezheti magát, illetve, hogy a részvénytársaságok és szövetkezetek cégükben, mint ilyenek jelölendők meg. Ez csak új üzlet nyitásának esetére van kimondva. V. ö. Cégrend. 15. §-a is, mely, amidőn cégátruházás esetében az előbbi cégbejegyzés törlését és a cégnek más lapra való átvitelét rendeli, a keresk. társaságokat minden megkülönböztetés nélkül említi. Ellenk. új német K. T. 22. §.. mely a részvénytársaságok ebbeli minőségének kitételét üzletátvétel esetében is előírja. Ellenk. *Mártonffy M.* Keresk. cégek átruházása részvénytársaságokra. Bpest, 1909.

[15]) A cég tehát nem az üzlet járuléka, mint a védjegy (1890 : II. tc. 9. §.). De ha az engedély egyszer megadatott, a régi cég vagy utódlást kifejező toldat használata nemcsak személyes jog, hanem az üzlettel együtt tovább ruházható át. **C.** 526/905. (D. IV. f., 5., 252. l.) — A beleegyezést

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

tételeztetik egyúttal, hogy a fennálló cég a cégjegyzékbe be van jegyezve,[16]) s hogy a megszerző bejegyzésével egyidejüleg vagy azt megelőzőleg a volt tulajdonos a cégjegyzékből töröltetik.[17]) A K. T. midőn a szóban forgó kivételt teszi, abból a megfontolásból indul ki, hogy a közönség valamely üzletet rendesen csak a cég alatt ismer, s hogy a cég megváltoztatásából annak megszüntére lehetne következtetni, minek folytán elveszthetné állandó vevőközönségét. Az üzlet megszerzőjének tehát nagy érdeke van, hogy az üzlet eredeti cégét megtartsa, annyival inkább, mert fennálló üzlet épen az állandó vevőközönségre való tekintettel szokott leginkább megszereztetni, sőt magáért a vevőközönségért gyakran igen magas összegek fizettetnek. Ezek a tekintetek különben nemcsak a közönséges üzletátruházásnál, hanem oly esetben is fennforognak, midőn valaki fennálló keresk. üzletbe társtagul lép be s ez által egyéni üzletből társas üzlet lesz, vagy megfordítva társas üzlet egyik tag által mint egyéni üzlet folytattatik, vagy a fennmaradó társaság kebelében egyes tagok kilépése vagy új tagok belépése folytán változás történik ; miért is ily esetekben az eredeti cég a változás dacára szintén megtartható. **[K. T. 15. §.]**[18]) Oly társtag kilépése esetében azonban, kinek neve a cégben foglaltatott, az eddigi cég

---

a cégjegyzékbíróság előtt igazolni kell, de magában véve nem kell kifejezettnek lennie. Lehet a körülményekből következtetni is: **C.** 369/912. (**H. D. VII.** 40. l.), de erre még nem elég, hogy az üzlet az összes követelésekkel és tartozásokkal együtt ruháztatik át. **C.** 829/84. (M. IV. 25. l.) Ha több az örökös, mindegyiknek kell beleegyezni, **kiskoruaknál gyámhatósági jóváhagyás: C.** id. 369/912. Ellenben az örökhagyó beleegyezése nem szükséges, ha az örökös, vagy ha többen vannak, valamennyi folytatja az üzletet, minthogy ily esetben az örökös vagy örökösök az örökhagyó kizárólagos személyesítői. Az örökösek azonban a cégbejegyzés alkalmával örökösi minőségüket igazolni tartoznak. **B. T.** 1743/77. (D. 28., 256. l.).

[16]) **B. T.** 5028/78. (D. 28., 257. l.), 2859/907. (H. D. II. 62. l.), **C.** 1391/902. (D. III. f. 25., 208. l.), 250/905. (D. IV. f. 5., 188. l.). Alkalmazást nyer a K. T. 16. §. 2. bek. Ellenk. *Schuster* Jogtud. Közl. 1909. 52. sz. A **B. T.** 4019/82. (D. Új f. 2., 366. l.) szerint az is szükséges, hogy a megszerző még ne legyen bejegyezve. De ez a törvényben nem talál elég támpontot.

[17]) **C.** 825/85. (D. Új f. 14., 247. l.); **B. T.** 5459/83. (D. Új f. 8., 313. l.), 555/97. (Ü. L. 97., 18. sz.). Két egyenlő cég egymás mellett nem létezhetik. Oly szerződés, melynél fogva az átruházó is tovább használhatja a céget, a K. T. 17. §-ába ütközik. L. fentebb 7. jegyzet.

[18]) A társaságok alatt itt csak a közkereseti és betéti társaság értendő, mert csak ezeknél szerepel a tagok neve a cégben s lehet arra befolyása a tagok változásának.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

használatához a kilépett társtag beleegyezése szükséges; mi tekintetben közömbös, vajjon az üzlet továbbra is társas üzlet marad, avagy oly esetben, midőn a társaság csak két tagból állott és ezek egyike a társaságból kilép, egyéni üzletté változik (id. §. 2. és 3. bek.][19]) Ha ellenben a kilépő társtag neve a cégben nem foglaltatik, az eredeti cég az ő beleegyezése nélkül is megtartható.

N é v v á l t o z t a t á s esetében az üzlet tulajdonosa a régi céget szintén megtarthatja.[20])

27. §.

A cég bejegyzése és a cég aláírása.

I. A kereskedők nemcsak céget vezetni, hanem egyúttal cégüket a keresk. cégjegyzékbe bejegyeztetni is tartoznak. **[K. T. 16. §.** 1. bek.][1]) Kötelezve van erre minden kereskedő, legyen az természetes vagy jogi személy, utóbbiak között nevezetesen a keresk. társaságok[2]) és, bár bizonyos eltérésekkel, az állam is keresk. vállalataira nézve (l. fentebb 16. §.). Kivételt egyedül a kiskereskedők képeznek, akik a bejegyzésre nemcsak kötelezve, hanem jogosítva sincsenek (l. fentebb 17. §.).

---

[19]) A kilépés alatt a kizárás is értendő (v. ö. alább 64. §.). Ha a kilépett tag beleegyezését nem adja, a cég a kilépett tag nevének egyszerű elhagyásával csak annyiban használható, amennyiben az újonnan keletkezett társaságok cégeire vonatkozó szabályoknak felel meg.

[20]) Ez esetben nincs ugyan üzletátruházás, de másrészt új üzlet sincs; az az indok pedig, mely miatt a törvény a régi cég használatát üzletátruházás esetén engedi meg, a névváltoztatásnál kétségtelenül fennforog. Az új n é m e t K. T. 21. §. kifejezetten elismeri.

[1]) A bejegyzési kötelesség a toldatra is vonatkozik. A kereskedő cégét akként köteles használni, amint az be van jegyezve; nem használhat tehát be nem jegyzett toldást s ilyennek abbanhagyására bírsággal kényszeríthető. **B. T.** 1860/900. (Jogt. Közl. 1900. 38. sz.). — A bejegyzésnek mindenesetre m a g y a r n y e l v e n kell történnie, s ez a hiteles szöveg (kivéve a horvát-szlavon és fiumei cégeket). L. fent. 21. §. 18[a] jegyz. Más nyelvű cégszöveg és előnevek csak másodsorban jegyezhetők be. De ezek lehetnek nemcsak l a t i n (így *fehértemplomi* tvszék 10.973/907. sz. Közg. Ért. II. évf. 1004. l., 14.415/907., U. o. III. 338. l.), hanem c y r i l l betükben is: **C.** 988/909. (H. D. IV. 74. l.).

[2]) Ez még külön is ki van mondva és részletezve a K. T. 65., 126., 158. és 226. §-aiban. Kivételt képeznek a kiskereskedői és alkalmi egyesülések (v. ö. fentebb 21. §. és alább 50. §.) és ezeken kívül külön kiváltság folytán az osztrák-magyar bank. 1878: XXV., 1887: XXVI., 1911: XVIII. tc. Alapszab. 91. c.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

A cég bejegyzésének, illetve az erre irányuló bejelentésnek, az üzlet megkezdésekor kell történnie, azaz közelebbről, midőn a keresk. ügyletekkel való iparszerű foglalkozás teljesen elő van készítve.[3]) Ha fennálló üzlet a céggel együtt átruháztatik, a cégnek újabbi bejegyzése nem szükséges.

A cégbejegyzésre az a törvényszék illetékes, melynek kerületében a kereskedő keresk. telepe létezik. Ha akár az üzlet megnyitásakor, akár később más helyen vagy községben fióktelep állíttatik fel, a cég a fióktelepre nézve illetékes törvényszéknél is bejegyzendő. **[K. T. 18. §.** 1. bek.][4]) E bejegyzésnek azonban mindaddig helye nem lehet, míg nem igazoltatik, hogy a cégbejegyzés a főtelepre nézve illetékes törvényszéknél már megtörtént [id. §. 2. bek.].[5])

II. A cégbejegyzéssel kapcsolatban a kereskedő a főtelep törvényszékénél, valamint ha a fióktelepre nézve külön cégbejegyzés történik, ennek törvényszékénél is, a céget sajátkezűleg aláírni, vagy a cégaláírást hitelesítetett alakban bemutatni tartozik [id. 16. §. 1. bek.][6]) Ez azért szükséges, hogy az aláírást a törvényszéknél mindenki megtekinthesse s a kereskedő aláírásának valódiságáról meggyőződést szerezhessen. A cégaláírás ezen jelentősége magával hozza azt, hogy a kereskedő a céget mindig ugyanazon módon köteles aláírásul használni.[7]) Ha a kereskedő írni nem tud

---

[3]) Hogy ez mikor veendő fel? a körülményekből ítélendő meg. Mérvadó különösen: hogy üzlethelyiség nyittatott, áruk szereztettek, könyvek rendeztettek be, segédszemélyzet vétetett fel, iparigazolvány, illetve engedély nyeretett stb. Az üzlet tényleges megkezdése semmi esetre nem szükséges, hogy a bejegyzés kérettessék. V. ö. **C.** 1157/96. (D. III. f. 6., 307. l.)

[4]) Ha a fióktelep ugyanazon helyen állíttatik fel, bejegyzés nem kell. De ha a fióktelep más helyen állíttatik is fel, azonban ugyanazon törvényszék területén, a fióktelep nem külön lapon, hanem a főtelep lapján jegyzendő be, kivévén, ha a fióktelep cége a főtelep cégétől különbözik. V. ö. Cégrend. 13. §. Ennek azon rendelkezéséről, hogy a fióktelep cégjegyzéklapján csak a négy első rovat töltendő ki, a többire nézve pedig csak utalás történjék a főtelep cégjegyzéklapjára: l. fentebb 21. §. 18. jegyz.

[5]) Az igazolás hiteles cégjegyzékkivonattal vagy a cégjegyzékbíróság külön bizonyítványával történik.

[6]) A közelebbi eljárásra nézve v. ö. Cégrend. 21. s k. §§. A hitelesítés alatt közjegyzői hitelesítés értetik. Cégrend. 22. §.

[7]) Erre a kereskedő a bejegyzést megengedő végzésben határozottan figyelmeztetendő. Cégrend. 22. §. A dolog természetéből következik egyúttal, hogy ha a kereskedő aláírását meg akarja változtatni, új cégaláírás szükséges.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

vagy nem képes, a cégaláírás elmarad és pótoltatik a kereskedő erre vonatkozó nyilatkozata által.[8])

III. A cégbejegyzés kötelességét kiegészíti végül az a kötelesség, hogy, ha később a cég megváltozik vagy megszünik, vagy ha birtokosai személyében változás történik: e tények szintén bejelentessenek a keresk. cégjegyzékbe leendő bevezetés és kihirdetés végett. **[K. T. 19. §.** 1. bek.][9]) A cég megváltozása esetében egyúttal egészen új cégbejegyzésnek és cégaláírásnak van helye,[9a]) és pedig tekintet nélkül arra, vajjon a cégbirtokos személyében is változás történt-e, azaz üzletátruházás forog-e fenn vagy nem? Ellenben ha pusztán a birtokos személye változik: e változás bejegyzésén felül csak új cégaláírás szükséges.

28. §.

A cégbejegyzés elmulasztásának következményei.

I. A cégbejegyzési kötelesség a közhitel érdekében állíttatik fel, miért is gondoskodni kellett arról, hogy a kereskedők annak teljesítését el ne mulasszák. A K. T. kétféle eszközt alkalmaz e kötelesség teljesítésének biztosítására: egy közvetlen kényszereszközt és emellett közvetett joghátrányokat.

1. A közvetlen kényszereszköz a cégbejegyzési kötelesség teljesítésére p é n z b í r s á g b ó l mint rendbüntetésből áll, melyet a kereskedő telepére[1]) nézve illetékes cégjegyzékbíróság hivatalból alkalmaz. A pénzbírság nagysága 500 forintig terjedhet s végrehajtás útján hajtatik be, anélkül, hogy behajthatlanság esetében fogságra átváltoztatható volna. Emellett a törvényszék annak kiszabása alkalmával egyidejűleg az illető félnek mindig 14 napi

---

[8]) A K. T. 16. §-ának feltétlen jellegű intézkedéséből azt lehetne ugyan következtetni, hogy cégaláírás nélkül a cég bejegyzése sem történhetik meg. Ez azonban az itt érintett esetben a méltányossággal ellenkeznék. Cégvezető kirendelése sem követelhető. V. ö. most **C.** 709/92. is. (D. Új f. 33., 129. l.)

[9]) Valamint a cég bejegyzése, úgy a változások bejelentése is úgy a fő-, mint a fióktelep törvényszékénél eszközlendő. A törvény fölöslegesnek tartotta ezt külön kimondani. — Az ü z l e t k ö r megváltoztatását nem kell bejelenteni. **B. T.** 2962/97. (D. III. f. 11., 230. l.)

[9a]) De új i p a r i g a z o l v á n y nem kell, ha a tulajdonos nem változik. Csupán a régi iparigazolvány kiigazítandó. Keresk. min.: 97,480/906. sz. hat.

[1]) A fióktelep törvényszéke a pénzbírságot önállóan alkalmazhatja, akár a főtelep helyén a cég be van jegyezve, akár nincs.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

határidőt köteles szabni a bejegyzés eszközlésére, úgy hogy a tényleges behajtás csak ennek sikertelen lefolyása után foglalhat helyet. **[K. T. 21. §.]** [2]) Szükség esetében a pénzbírság kiszabása többször is ismételhető, mindaddig, míg a kereskedő vagy bejegyezteti cégét, vagy üzletével felhagy.[3])

2. A cégbejegyzési kötelesség elmulasztásának közvetett joghátrányai részint *általánosak*, melyek minden cégbejegyzésre kötelezett kereskedőt sujtanak; részint *különösek*, melyek az általános joghátrányok mellett a keresk. társaságokat érik.[4]) E helyen csak az előbbiekről van szó, melyek abban állanak, hogy a kereskedő mindaddig, míg a cég bejegyzése meg nem történt, azon jogokban, melyeket a K. T. a kereskedők részére megállapít, nem részesülhet,[5]) ennek dacára azonban a keres-

---

[2]) Az itt érintett pénzbírság egészen más természettel bír, mint az a bírság, melyet a K. T. 220. és 221. §§. állapít meg. Mindkettő csak rendbüntetés ugyan, de utóbbi a megtorlás fogalma alá esik, holott a K. T. 21. §. bírsága kényszereszköz jellegével bír. Az eljárásra nézve a keresk. perenkívüli eljárás szabályai irányadók. Igy nevezetesen a jogorvoslatokra nézve is. V. ö. keresk. elj. 30. s k. §§. A bíróság mindenesetre önálló végzés útján határoz. Nem határozhat tehát pl. cégbitorlás miatt indított perben hozott ítéletben, ami különösen az eltérő jogorvoslatok miatt fontos. V. ö. C. 846/99. (D. III. f. 16., 273. l.)

[3]) A jogorvoslatra nézve v. ö. fentebb 21. §.

[4]) V. ö. K. T. 138. §. 3. bek., 160. és 228. §§. és alább 72., 80. és 105. §§. A részvénytársaságnál és szövetkezetnél azonban a cégbejegyzés elmulasztásának általános joghátrányai azért nem foglalhatnak helyet, mert azoknak létezése a cégbejegyzést már feltételezi. V. ö. fentebb 15. §. is.

[5]) Igy pl. a be nem jegyzett kereskedő nem részesül cégoltalomban (l. köv. §.); könyvei nem bírnak kiváltságos bizonyító erővel (K. T. 31. §.); nem követelhet kikötés nélkül díjt vagy kamatot (K. T. 284. §.); nem gyakorolhat megtartási jogot le nem járt követelés alapján (K. T. 309. §. 2. bek.); nem gyakorolhat törvényes zálogjogot, ha bizományos, szállítmányozó, fuvarozó, közraktár (K. T. 379., 388., 411., 438. §§.) stb. Egyes helyeken a K. T. még külön is kiemeli a bejegyzett kereskedőket (17., 31. §§.), aminek az a jelentősége, hogy az azokra vonatkozó intézkedéseket a cégbejegyzésre nem kötelezett kiskereskedők sem vehetik igénybe, holott azon intézkedések, melyeknél csak egyszerűen kereskedőkről van szó, ezek alatt, a K. T. 5. §. kivételeitől eltekintve, a kiskereskedők is értetnek. Amennyiben a K. T. által megállapított jogok nemcsak a kereskedőkre, hanem a nemkereskedőkre nézve is ki vannak mondva, azokat a bejegyzésre kötelezett be nem jegyzett kereskedők is igénybe vehetik. Pl. a cégbitorlás miatti keresetjogot (lásd köv. §.), a kiváltságos keresk. zálogjogot a K. T. 305., 306. §§. értelmében, a megtartási jogot lejárt követelés alapján. (K. T. 309. §. 1. bek.)

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

kedőket terhelő kötelességeket teljesíteni tartozik s elvállalt kereskedelmi kötelezettségeiért harmadik személyek irányában a K. T. értelmében felelős. [**K. T. 16. §.** 2. bek.] [6])

II. Valamint a cég bejegyzésének, úgy a cégben vagy annak birtokosai személyében történt változások bejelentésének kötelessége is kikényszeríthető a fentebb említett pénzbírság alkalmazása által.[7]) A cégbejegyzés elmulasztásának közvetett joghát-

[6]) Igy pl. a bejegyzést elmulasztó kereskedő is tartozik szabályszerű könyveket vezetni, dacára, hogy azok kiváltságos bizonyító erővel nem bírnak, sőt e mulasztás miatt vétkes bukás vétségében épúgy elmarasztalható, mint a bejegyzett kereskedő. **C.** 9902/83. (D. Új f. 5., 144. l.) — A K. T. álláspontja, melyre azon keresk. törvények közül, melyek a cégjegyzékek intézményét ismerik, csak az új p o r t u g á l i a i K. T. helyezkedik (26. c.), alapos kifogás alá esik. Eltekintve attól, hogy ez a kereskedőről felállított, pusztán anyagi kellékek által meghatározott fogalmat részben ismét lerontja: az érintett intézkedés következetesen keresztül sem vihető, mert jog és kötelesség mindig szigorúan el nem választható. Igy pl. a cégvezető rendelése jog, de ha a be nem jegyzett kereskedő cégvezetőjét mint ilyent elismerni nem akarnánk, ennek következménye esetleg az volna, hogy a cégvezető által kötött ügylet, pl. váltóaláírás, a főnököt nem is kötelezné. Ugyanaz állana, mint ami a kiskereskedők cégvezetőire nézve áll (l. fentebb 17. §. 20. jegyzet). Ha pedig a főnök kötelezettségét megállapítjuk, akkor ezzel együtt a cégvezető rendelésének joga is el van ismerve, aminthogy tényleg a gyakorlat ezt így tartja. V. ö. **C.** 517/86. (D. Új f. 16., 6. l.) és 494/90. (M. Jg. D. VII. 41. l.), melyekben a be nem jegyzett kereskedő által kirendelt cégvezető váltóaláírása is kötelezőnek ismertetett el. Hasonló nehézségek számos más esetben is vannak (v. ö. *Szerző* Jogt. Közl. 1877. 2—7. sz.); de ha nem is lennének, ha nevezetesen arra az álláspontra helyezkedünk, hogy a K. T. egyedül olyan jogokra gondolt, melyekről kétségtelen, hogy csak e l ő n y t foglalnak magukban: a K. T. 16. §. 2. bekezdése mégis a törvény gyakorlati alkalmazását tetemesen megnehezíti azáltal, hogy mindig vizsgálandó, vajjon a kereskedő be van-e jegyezve vagy nem? — Megjegyzendő még, hogy a K. T. 16. §. 2. bek.-ben kimondott joghátrányok a f i ó k t e l e p bejelentésének elmulasztására nem vonatkoznak. Ezen mulasztás csak pénzbírságot vonhat maga után.

[7]) Ez kitünik abból, hogy a K. T. 21. §-a általában a cégbejegyzésre vonatkozó rendeletek meg nem tartásáról szól: **B. T.** 5459/83. (D. Új f. 8., 313. l.) A német K. T. megfelelő 26. cikke az említett változásokra külön utal. A cég m e g s z ü n é s é n e k bejegyeztetésére a cégbirtokos halála után a jogutódok is szoríthatók a pénzbírság mellett: **B. T.** 634/909. (H. D. III. 233. l.). Ugyanaz áll a közkereseti és betéti társaság tagjainak elhalálozása esetében: **C.** 305/911. (H. D. V. 206. l.). Ha a pénzbírság alkalmazása dacára a megszünt cég bejelentése nem teljesíttetik vagy a bejegyzett kereskedő, illetve örökösei nem találhatók, kérdés: szabad-e a

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

rányai azonban természetszerűleg nem nyerhetnek alkalmazást. E helyett más közvetett joghátrányok foglalnak helyet, melyek abban állanak, hogy a kereskedő, kinél a szóban forgó változások bekövetkeztek, azokat egy harmadik ellenében csak annyiban érvényesítheti, amennyiben igazolni képes, hogy utóbbi előtt ismeretesek voltak. **[K. T. 19. §.** 2. bek.][8]) Míg tehát szabályszerű bejegyzés és közzététel esetében a kérdéses ténykörülmények nemtudásával senki sem mentheti magát (l. fentebb 24. §.): addig azoknak hatálya a bejegyzés elmulasztása esetében harmadik személyek valóságos tudomásvételétől van feltételezve, melynek fennforgása a kereskedő által bebizonyítandó. Annak bizonyítása, hogy a kereskedő mindent megtett, mikép a harmadik a kérdéses tényről tudomást szerezhessen, nem elégséges; még kevésbé tartozik a harmadik egyenesen tudakozódni, vajjon a cégjegyzékben bejegyzett tények fennállanak-e vagy már megszüntek?

---

bíróságnak a céget hivatalból törölni? Bármennyire kívánatos volna, ha ezt tehetné, nehogy a cégjegyzék sok már nem létező céget mint fennállókat tüntessen fel (Németországban határozottan megállapítva az 1888. márc. 30. törvény és az új német K. T. 31. §. által): a K. T. szabályai ezt nem engedik meg. A bíróságnak csak az a joga van, hogy az illetőket hivatalból és pénzbírság mellett a bejelentés megtételére utasítsa, tovább azonban hatásköre nem terjed. V. ö. 1890. január 26. 2631. sz. a. kelt keresk. min. rend. is, bár a keresk. kamarákat a törlés kérelmezésére utasítja (R. T. 149. l.), **C.** id. 305/911. Még téves bejegyzés esetében sincs joga a bíróságnak hivatalból a bejelentés kiegészítését a törlés jogkövetkezményének terhe alatt elrendelni. **B. T.** 3126/903. (D. III. f. 25., 360. l.)

[8]) Ehhez képest ítélendő meg pl. az a kérdés, vajjon, ha az üzlet másra átruháztatott, felelősségre vonható-e az átruházó az átvevő által később kötött ügyletekért? (a korábbiakért mindenesetre felelős: l. fentebb 19. §.). V. ö. **K. V. T.** 488/99. (D. III. f. 17., 350. l.), amely az átruházót, aki az átruházás után csak mint az átvevő meghatalmazottja járt el, a bejegyzés elmulasztása és a harmadik szerződő fél nemértesítése miatt kötelezte. L. **C.** 6852/98. is (D. III. f. 15., 2. l.) és 64/900. (U. o. 17., 248. l.) s az örökösök felelőssége szempontjából, ha az üzletnek az eredeti cég alatti folytatását az özvegy által nem ellenezték: **C.** 711/908. (H. D. III. 194. l.). A cégvezetői jogosítvány megszüntének, továbbá a keresk. társaságok jogviszonyaiban történt változások be nem jegyzése esetében is ugyanaz az elv foglal helyet. V. ö. K. T. 42., 66., 104., 110., 130., 145., 146., 184., 241. §§. — Amennyiben a fél a változást bejelentette, de a bíróság elmulasztotta a bejegyzést és közzétételt eszközölni: ez a bejelentés elmulasztásával egyenlőnek tekintendő, fennmaradván a bíróság elleni kártérítési jog az 1871: VIII. tc. 66. §. alapján.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

29. §.

A cégbitorlás és a cégoltalom.

I. Valamint az, ki jogosulatlanul polgári nevet használ, névbitorlást, úgy a kereskedő, ki jogosulatlanul céget használ, cégbitorlást követ el. Ez nemcsak akkor forog fenn, ha a kereskedő más kereskedő létező cégét használja,[1]) hanem minden esetben, midőn a kereskedő cége a K. T. rendelkezéseinek meg nem felel. Igy nevezetesen: ha eredeti cég létére a kereskedő polgári nevétől különbözik, habár az idegen név tulajdonosa maga nem kereskedő, sőt olyan nevű egyén nem is létezik; ha a cég a törvényben tiltott toldást tartalmaz;[2]) ha társas cégbe oly személyek nevei vétetnek fel, kik nem beltagjai a társaságnak;[3]) ha fennálló üzlet átvétele esetében az előbbi cég használtatik, anélkül, hogy az üzlet volt tulajdonosa vagy ennek jogutódai ehhez beleegyezésüket adták volna stb. Cégbitorlás még úgy is lehetséges, hogy valamely cég, bár a K. T. rendelkezéseinek megfelel, szerződés ellenére használtatik.[4]) Vajjon a jogosulatlan cég rosszhiszeműleg vagy jóhiszeműleg használtatik,[4a]) vajjon be van-e jegyezve,[4b])

[1]) Feltéve egyúttal, hogy a régibb cég ugyanazon helyen vagy községben létezik és be van jegyezve. L. fentebb 26. §. **Elég azonban a cégbitorlás megállapítására, ha más cég nem teljes egészében, hanem csak lényeges részében s habár csak toldatképen használtatik, amennyiben a közönség megtévesztésére alkalmas: C.** 315/912. (H. D. VII. 8. l.).

[2]) V. ö. **C.** 5192/84. (D. Új f. 33., 100. l.) Nem cégbitorlás ellenben más cég toldásának használata, ha az különben érvényes és a valóságnak megfelel. **C.** 1328/92. (D. Új f. 33., 96. l.), 1157/96. (D. III. f. 8., 307. l.). Különösen, ha az üzlet természetét fejezi ki: 13/903. (U. o. 24., 32. l.)

[3]) A kültag nevének felvétele is cégbitorlás. Mert habár ennek még az a külön következménye van, hogy a kültag beltagnak tekintetik (l. alább 72. §.): a K. T. 13. §-a attól függetlenül mondja ki azt, hogy a cégbe más mint beltag neve nem vehető fel.

[4]) Ha pl. üzletátruházás esetében az átruházó kötelezte magát, hogy ő új üzletet saját polgári neve alatt, mely az átruházott üzlet cége, még megkülönböztető toldással sem fog nyitni, s ő mégis megteszi. Azonban a cégbitorlás itt nem absolut, hanem csakis az üzlet átvevője irányában létezik, épúgy mint a régi cég használata az üzlet átvevője által az átruházó vagy jogelődeinek beleegyezése nélkül csak ezek irányában cégbitorlás. Társas cég használatának eltiltása a társaság feloszlása után, habár más hasonnevű egyénnel új társaság keletkezett: **C.** 631/98. (D. III. f. 13., 173. l.).

[4a]) V. ö. **C.** 382/911. (H. D. V. 257. l.).

[4b]) **C.** 37/905. (D. IV. f. 4., 107. l.), 8/907. (H. D. I. 284. l.). De ha jogosan van is bejegyezve, az ettől eltérő céghasználat szintén cégbitorlás. V. ö. **B. T.** 1860/900. (D. III. f. 18., 337. l.)

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

avagy bejegyzés nélkül használtatik? közömbös.[5]) Mindenesetre szükséges azonban, hogy valóban mint c é g használtassék, vagyis oly módon, amint az a cég fogalmának megfelel.[6]) Nem cégbitorlás tehát, ha a kereskedő másnak nevét vagy cégét pusztán áruinak megjelölésére, azaz v é d j e g y gyanánt használja.[7])

A cégbitorlás a most kifejtett értelemben részint mások jogainak sérelmével jár, részint olyan, mely mások jogait nem, vagy legfeljebb közvetve sérti. Mindegyik esetben törvényes következmények foglalnak helyet. Amennyiben ezek a fennálló cégek oltalmára szolgálnak, c é g o l t a l o m r ó l beszélünk, mely elvileg az alanyi értelemben vett cégjogban (l. fent 25. §.) gyökerezik.

II. A K. T. szerint a cégbitorlás ellen kétféle eljárás alkalmazható; perenkívüli, mely hivatalból is helyet foglalhat, és peres eljárás, mely csak a sértett fél keresetére tétetik folyamatba.

1. A hivatalból is alkalmazható p e r e n k í v ü l i e l j á r á s ugyanaz, mint a cégbejegyzés elmulasztása esetében; azaz a cégbejegyzésre illetékes törvényszék a bitorlót a jogosulatlanul

---

[5]) Csak a kiskereskedők képeznek kivételt. Az ő cégük nem ismertetvén el ilyen gyanánt, részükről cégbitorlás sem történhetik. Ellenük legfelebb névbitorlás címén köztörvényi úton, vagy az Ipart. 58. §-a alapján lehet fellépni. V. ö. **C.** 56/911. (H. D. V. 311. l.). Ellenk. **C.** id. 37/905.

[6]) Közelebbről: ha a jogosulatlan cég alatt az üzlet folytattatik, vagy a kereskedő által aláírásul használtatik (l. fentebb 25. §.). Előbbi fennforog nemcsak akkor, ha a jogosulatlan cég az egyes concrét ügyleteknél, hanem az üzlet folytatásánál, az üzleti tevékenység külső kifejezésénél általában, pl. cégtáblán, hirdetésekben, árjegyzékekben, üzleti leveleken, számlákon stb. használtatik, habár esetleg csak toldatképen. **C.** 5192/84. (M. IV. 30. l.), 271/85. (P. T. 10., 130. l.), 653/85. (D. Új f. 11., 27. l.), 765/89. (D. Új f. 25., 100. l.), 426/902. (D. III. f. 23., 342. l.), 916/909. (H. D. IV. 100. l.); **B. T.** id. 1860/900. A cégtáblán vagy hirdetésekben való eltérés a jogosan bejegyzett cégtől azonban magában véve nem cégbitorlás, hanem az Ipart. 58. §-a alá esik. *Min. tanács:* 1907. júl. 3. 29.484/I. M. sz. (Közig. Dttár I. 216. l.). Hasonlóképen nem cégbitorlás a cégtáblán való jogos használat megtévesztő módja (pl. »utóda« szó csak kis betűkkel), hanem szintén az Ipart. 58. §-a alá esik: **C.** 526/905. (D. IV. f. 5., 252. l.). Egyes a l k a l o m s z e r ű ügyletek különösen szóbeli megkötése idegen cég alatt nem tekinthető cégbitorlásnak. A sértett fél csak az általános kártérítési elvek alapján léphet fel.

[7]) **C.** 850/87. (D. Új f. 20., 21. l.); cég használata vignettán. Helytelen **L. I.** 753/78. (D. 21., 173. l.). Ez ellen is van azonban oltalom, épúgy mintha másnak iparvédjegye használtatik jogosulatlanul. L. a köv. §-t. — S ü r g ö n y c í m ugyanazon védelemben részesül, mint a cég, ha ez bennfoglaltatik, különben csak az általános magánjog szerint.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

használt cég abbanhagyására és a törvénynek megfelelő cég felvételére 500 forintig terjedhető és szükség esetén ismételhető pénzbírság terhe alatt szoríthatja. **[K. T. 21. §.** 3. bek.] [8]) Ez az eljárás különösen akkor van helyén, ha a cégbitorlás mások jogainak sérelmével nem jár, bár ez esetben is alkalmazható.[9]) Feltételezi azonban, hogy a jogosulatlanul használt cég a törvény egyenes rendeleteibe ütközzék.[10])

2. Ami a bitorló ellen indítható k e r e s e t e t illeti, ez ismét kétféle: irányulhat úgy arra, hogy a bitorló a cég további használatától a fentebb érintett pénzbírság mellett eltiltassék,[11]) mint arra, hogy kártérítésben marasztaltassék. **[K. T. 24. §.]** [12]) E kettős kereset úgy együttesen, mint külön indítható [13]) és pedig bárki részéről, ki valamely cég bitorlása által jogaiban sérelmet szenved, tehát nemcsak bejegyzett kereskedő részéről, akinek elismert cégjoga sértetett meg, hanem még nemkereskedő által is.[14]) Az sem

---

[8]) Többre a törvényszék nincs jogosítva. Nem áll nevezetesen jogában a netalán bejegyzett jogosulatlan céget hivatalból törülni: **B. T.** 5709/77. (D. 28., 256. l.); vagy pl. a cégtáblát karhatalommal eltávolítani: B. T. id. 1860/900.

[9]) A sértett fél evégből k é r v é n y i l e g is járulhat a bíróság elé. De ily kérvény csak feljelentés jellegével bír s nem kötelezi a bíróságot az eljárás megindítására. Nem is élhet felfolyamodással: **C.** 315/911. (H. D. V. 205. l.).

[10]) Nincs helye tehát a hivatalból való fellépésnek pl. a 4. jegyzetben érintett esetekben.

[11]) Ez magában foglalja azt, hogy a kereset értelmében hozott ítélet által a bitorló cégének a cégjegyzékben való törlése és a cégtábla el**távo**lítása is elrendelhető. **C.** 653/85. (D. Új f. 11., 27. l.) Ellenk. 382/911. (H. D. V. 257. l.), mely szerint a törlés nem rendelhető el, hanem csupán **bír**ság alkalmazható. Egyébiránt a pénzbírság a 24. §. esetében sem alkalmazható feltétlenül, hanem csak arra az esetre, ha a bitorló a céget tovább használná: **C.** 1575/904. (D. IV. f. l., 135. l.).

[12]) A kereset alakilag is keresk. ügy: Keresk. elj. 6. §. 2. pont. Illetékes az a törvényszék, melynél a jogosulatlan cég bejegyeztetett vagy bejegyzendő lett volna. Keresk. elj. 8. §. Pp. 2. és 33. §§. Kérvényileg, illetve peren kívül a K. T. 24. §. alapján fellépni nem lehet. **B. T.** 512/79., 5242/81. (D. 28., 259. l.) Sem pl. felfolyamodással a bejegyzést megengedő végzés ellen: **C.** 946/912. (K. J. 1813. évf. 7. sz.)

[13]) V. ö. **B. T.** 2971/77. (D. 28., 259. l.), melyben határozottan ki van mondva, hogy jogosulatlan cég használatának pénzbírság terhe alatti eltiltása károsodás nélkül is kérhető.

[14]) A K. T. 24. §-a egész általánosságban így szól: »Ki valamely cég bitorlása által jogaiban sérelmet szenved.« Ez nem enged megkülönböztetést, aminthogy kétségtelen, hogy a nemkereskedő is védelemre szorul a nevével

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

szükséges, hogy a panaszló fél vagyonjogi sérelmet szenvedjen, csak egyáltalában jogsértés forogjon fenn reá nézve.[15]) Ha azonban kártérítés követeltetik, a szenvedett kár igazolandó. Szabályszerű bizonyítás mindazonáltal erre nézve sem szükséges. A törvényszék úgy a kár létezése, mint annak mennyisége fölött a fennforgó körülmények alapján, esetleg szakértők meghallgatása mellett, szabad belátása szerint határoz [id. §. 2. bek.].[16]) Minthogy továbbá a sértett fél érdekében állhat, hogy a marasztaló határozat a közönség tudomására jusson, a törvényszék a sértett fél kérelmére elrendelheti, hogy a határozat a marasztalt fél költségén

történt visszaélés ellen, bár igaz, hogy a polgári név védelme cégül való használat ellen tevőlegesen nem tartozik a cégjog körébe, hanem csak nemlegesen *(negatoria actio)*. Helytelen **L. I.** 753/78. (D. 21., 143. l.), mely szerint be nem jegyzett kereskedő, vonatkozással a K. T. 16. §-ára, cégbitorlás miatt fel nem léphet. Az id. §. itt nem alkalmazható (l. a megelőző §. 6. j.). L. helyesen: **C.** 310/908. (H. D. III. 80. l.).

[15]) A jogsértést, mint a kereset alapját, ki kell mutatni, épúgy mint azt, hogy alperes csakugyan cégbitorlást követett el. Minő jogok megsértésére gondol azonban a törvény a magánjogi érdeken kívül? Annyi bizonyos, hogy ha valakinek cége vagy neve bitoroltatik, ez önmagában is elégséges jogcím az eltiltásra, mert a cég, illetve név használata jog. Azon az alapon is fel lehet lépni, ha más ugyanazon helyen kellő megkülönböztetés nélkül használja a már bejegyzett céggel azonos nevét, mert a bejegyzés által kizárólagos jog szereztetik a cégre. V. ö. **B. T.** is 2971/77. (D. 28. 259. l.) Felléphet-e azonban valaki cégbitorlás miatt pusztán azért, mert a bitorló a törvény rendeleteibe ütköző céget használ, pl. tiltott toldást alkalmaz? Magában véve azt hisszük, nem; de igenis akkor, ha a bitorlás oly természetű, hogy másnak az üzletét hátrányosan befolyásolni, ennek vevőközönségét tévedésbe ejteni képes. Mert arra is van jog, hogy az ember hivatásának gyakorlásában szándékosan meg ne zavartassék. V. ö. **C.** 846/99. (D. III. f. 16., 273. l.), mely csak azért tagadta meg a kereshetőségi jogot, mert a használt cégfelirat oly általános jellegű és elterjedt elnevezés volt, hogy az az árúk eredetére nézve a vevőközönség tévedésbe ejtésére nem volt alkalmas s ennélfogva annak használata magában véve felperes üzletét hátrányosan befolyásolni nem képes.

[16]) V. ö. most általában 1893: XVIII. tc. 64., 65. és Pp. 270., 271. §§. A 65. ill. 271. §. ugyan csak a kár »mennyiségének« megállapítását bízza a bíró »legjobb belátására«. De a 64. il.. 270. §. szabad bizonyítási elve a kár fennforgásának megállapítására is vonatkozik. Az azonban a T. K. 24. §. alapján is kötelességében áll felperesnek, hogy a kellő alapot szolgáltassa a kár megállapítására, a kár létezését és mennyiségét valószínűvé tegye. **C.** 765/89. (D. Új f. 25., 100. l.) Kár gyanánt egyébiránt nemcsak a valóságos kár, hanem az elmaradt haszon is megállapítható, nem ugyan a K. T. 272. §. alapján, mely csak keresk. ügyletekre vonatkozik, de a törvény szándéka szerint, a cégbitorlásból eredő kár túlnyomóan épen elmaradt haszonból állván.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

közzététessék [id. §. 3. bek.].[17]) Az e l u t a s í t ó határozat közzététele ellenben az állítólagos cégbitorló által nem követelhető, tekintve, hogy a cég további használata önmagában véve is elégséges igazolást tartalmaz.

Függelék a harmadik címhez.

30. §.

A kereskedelmi jelzők, jelvények és védjegyek.

I. A cég nem az egyedüli eszköz, mely a kereskedő üzleti egyéniségének megjelölésére szolgál. Vannak még egyéb eszközök is: különféle jelzők és jelvények, melyek a cégtáblán, hirdetésekben, nyomtatványokon stb. alkalmaztatnak, különösen pedig a kereskedő által előállított vagy forgalomba hozott árúk eredetének és azonosságának kitüntetésére az ú. n. védjegyek (árújegyek). Mindezekre nézve a K. T. nem tartalmaz intézkedéseket; kétségtelen azonban, hogy a megfelelő szabályozás annál szükségesebb, minél gyakrabban tapasztalható, hogy a közönség hamis megjelölések által tévedésbe ejtetik s más kereskedők és iparosok jelvényeinek utánzásával káros verseny fejtetik ki; minél kevésbé hajlandó másrészt akár az elmélet, akár a gyakorlat azt az emberi természetből folyó általános jogelvet elismerni, hogy az egyéni érvényesülést a jogrend által megvont határok között, semmiféle módon megzavarni és akadályozni nem szabad.[1]) A magyar törvény-

---

[17]) A bíróság e részben is szabad belátása szerint határoz. Elégséges ok a közzététel megtagadására, ha alperest a jogosulatlan cég használatában r o s s z h i s z e m ű s é g nem terheli. L. C. id. 765/89. és 1391/902. (D. III. f. 25., 208. l.).

[1]) V. ö. *Fazekas O.* A szellemi tulajdon jogbölcseletéhez. Emlékkönyv 139. s k. l. *Moldoványi* M. Jogi lexikon VI. 614. s k. l. A franciák e részben az ő messzeterjedő és a t i s z t e s s é g t e l e n v e r s e n y minden német felölelő *concurrence déloyale*-ukkal (l. fentebb 25. §. 2. jegyz.) eddigelé jóval fölötte állottak a németeknek, akik csak a törvényhozás által kifejezetten megállapított categoriák (cég-, védjegy-, találmányi, mustra- és mintaoltalom) körében nyujtottak védelmet. Újabban azonban a németek a cég-, védjegy stb. oltalmára vonatkozó törvényeket kiegészítették az 1896. május 27-én és 1909. jún. 7-én kelt általános törvénnyel »*zur Bekämpfung des unlauteren Wettbewerbs.*« (Commentár: *Lobe, Rosenthal* és *Werner, Pinner, Finger, Kohler.*) Ennek példájára nálunk is készültek törvényjavaslatok a keresk. minisztériumban, amelyek 1900. és 1907-ben

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

hozás e szükség tudatában tényleg már több irányban intézkedett is, s mindinkább közeledik ahhoz, hogy a kereskedelemnek és iparnak az ú. n. i p a r i t u l a j d o n [1a]) terén általában nyujtott törvényes védelem a jogosult követelményeket teljesen kielégítse.[2])

II. Ezen intézkedések közül a K. T.-nek a cégekre vonatkozó szabályaival legközelebbi kapcsolatban áll az **Ipart. 58. §-ának** azon rendelkezése, mely szerint egy iparos vagy kereskedő sem használhat cégén, nyomtatványain vagy hirdetéseiben [3]) oly jelző-

---

szaktanácskozmány által tárgyaltattak s a washingtoni egyezmény (l. alább 31. jegyz.) 10[b] cikke a tisztességtelen verseny elleni oltalmat kötelezővé tette. Amíg e törvény nem létesül, a tisztességtelen versenyből csakis a fennálló törvények által tiltott károsító cselekvény alapján lehet fellépni. V. ö. C. 4333/908. (H. D. III. 116. l.).

[1a]) E kifejezés a francia *propriété industrielle*-nek felel meg s most már törvényileg is használtatik a találmányi szabadalmak, mustrák és minták, cégek, védjegyek és tisztességtelen verseny elleni oltalom együttes megjelölésére. L. 1908 : LII. és LIV. tc. és alább IV. alatt.

[2]) Igy a legújabb időig hiányzott hazai törvény a t a l á l m á n y i s z a b a d a l m a k, m u s t r á k és m i n t á k védelméről, melyre nézve az előbbi vám- és keresk. szövetség alapján az o s z t r á k törvények (1852. aug. 2-iki szabadalmi törvény ; 1858. dec. 7-iki törvény a mustrák és minták védelméről) követtettek. Miután azonban az 1893 : XLI. tc. az Ausztriával való közösséget a szabadalmak és használati mustrák tekintetében megszüntette, a szabadalmi jog önálló újjászabályozása vétetett célba, mely az 1895 : XXXVII. tcikkben a megfelelő új osztrák törvénytől (1897. jan. 11.) eltérő elvek alapján foganatosíttatott. V. ö. *Lévy B.* A magyar szabadalmi jog rendszere. Budapest, 1898. *Kósa Zs.* A magyar szabadalmi törvények magyarázata. Debrecen, 1898. 2. kiad. Bpest 1911. Újabban azonban a szabadalmi jog reformja terveztetik s erre vonatkozó javaslat készült : Törvénytervezet a találmányi szabadalmakról. Előadói tervezet. Budapest, 1909. L. hozzá : Szabadalmi jogunk reformja. M. jogászegyl. ért. 39. köt. 300. füz. A mintaoltalom törvényes szabályozása még az előkészítés stádiumában van. Az 1908 : XII. tc. által becikkelyezett új keresk. és forgalmi szerződés XVII. cikke a magyar törvényhozást a védjegy-, mustra- és mintaoltalom szabályozása tekintetében is függetlenítette, minek folytán az 1908 : XIII. tc. felhatalmazást adott a keresk. miniszternek a mustra- és mintaoltalomra vonatkozó jogszabályoknak az eddig kifejtett gyakorlat értelmében és a változott viszonyoknak megfelelő módosításokkal egyelőre rendeleti úton való fenntartására. E rendelet kiadatott 1907. dec. 31-én 107709. sz. a. »az ipari minták jogi oltalma és azok lajstromozása tárgyában«. (R. T. 2238. l.). Újabb törvénytervezet : Törvényjavaslat az ipari minták oltalmáról. Előadói tervezet. Budapest, 1908.

[3]) L. ehhez keresk. min. 1906 nov. 2-án 61.013. sz. rend. a magyar származásúaknak feltüntetett külföldi árúk ellen való védekezésről (R. T. 2347. l.) : »Cégen, cégtáblán, nyomtatványokon, üzleti leveleken, körlevele-

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

ket, jelvényeket vagy adatokat,[4]) melyek a tényleges üzleti viszonyoknak vagy a valóságnak meg nem felelnek.[5]) Az ezzel ellenkező cselekvény kihágást képez, mely az iparhatóság által 20 frttól 200 frtig terjedhető pénzbüntetéssel büntettetik. [Ipart. 157. §. *d)* pont.] — Részletes intézkedéseket állít fel továbbá az **1883. évi XVIII. tc.** különösen a magyar korona országai egyesített címerének és az ország külön címerének használása iránt, azon elvet állítván fel, hogy ez csak külön engedély mellett történhetik,[6]) mely egyedül büntetőjogilag és erkölcsileg kifogástalan egyéneknek s csakis akkor adatik, ha az üzlet oly terjedelmű vagy figyelemreméltó, vagy az üzlet tárgyai oly kiváló minőségűek, hogy az illető az ország címerének használhatását megérdemli.[7]) A nevezett címerek törvénybe ütköző használata szintén kihágást képez, mely két hónapig terjedhető elzárással és 300 forintig terjedhető pénzbüntetéssel büntettetik.[8])

---

ken, az árú burkolatán, a hirdetésekben és pedig akár a kitett árúkon vagy árúmintákon alkalmazott feliratokon, árjegyzékekben, akár falragaszokon, akár pedig újság- vagy élőszóval való hirdetésekben, sőt magán az árún«.

[4]) Az árúk minőségére vonatkozó adatok is? A törvény szavai nem állják útját ezen az üzleti élet soliditását biztosító magyarázatnak. Ellenk. a földm., ipar- és keresk. min. 33.488/85. sz. hat. (L. *Ballagi* id. m. 149. l.). Fontos magyarázat az oly jelzők, jelvények és adatok tekintetében, melyek alkalmasak arra, hogy a külföldi árúk megtévesztő módon magyar származásúaknak tüntettessenek fel: Keresk. min. id. 1906. évi nov. 2. rend. L. ehhez még új keresk. és forgalmi szerződés XVII. cikk 5. pont és alább a védjegyeknél.

[5]) A törvény tilalma alá esik az is, aki nevét cégtábláján vagy másutt akként használja, hogy az valamely hasonló nevű kereskedő cégével összetéveszthető legyen. Földm., ipar- és keresk. min. 34.784/85. sz. hat. *(Ballagi* id. h.)

[6]) Az engedélyt a miniszterelnök, hitel- és pénzintézeteknek a törvényhozás adja (id. t. l., 4. §§.). Az engedélyért 50 frtnyi díj fizetendő (3. §.). Egyedárusági üzletek (dohánytőzsdék, lottógyüjtők), valamint azok, kik a m. kir. udvari címet nyerték, engedélyre nem szorulnak (6. §.). L. ehhez Új keresk. és forgalmi szerződés Zárjegyzők. a XVII. cikk 5. pontjához a magyar szent korona és a császári sasnak az udvari szállítók általi kölcsönös használatára nézve. — Az engedély visszavonható, ha az illető oly körülmények közé jut, melyek annak feltételeivel ellenkeznek (10. §.), azonkívül megszünteti az engedély érvényét az oly bírói ítélet, mely a politikai jogok felfüggesztésére avagy hivatalvesztésre szól (8. §.).

[7]) Id. t. 2. §., mely szerint esetleg szakértők meghallgatása rendelhető el.

[8]) Id. t. 9. §. A büntetést az 1880: XXXVII. tc. által nyert felhatalmazás alapján kiadott belügyminiszteri rendeletben megállapított hatóság szabja ki. Az ítéletben egyúttal a cégtáblák átalakítására megfelelő idő

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

III. A most említetteknél még nagyobb jelentőséggel bír a törvényes védjegyoltalom, amint az jelenleg az **1890. évi II. tc.** és az ezt módosító 1895. évi XLI. és 1913. évi XII. tc. által nyujtatik.[9])

1. A törvény értelmében védjegyek alatt oly jelvények (jegyek, vignetták és effélék) értendők, melyek a keresk. forgalomra szánt készítményeknek és árúknak más hasonló készítményektől és árúktól való megkülönböztetésére szolgálnak [id. t. 1. §.];[10]) közömbös lévén, vajjon az ily jelvények magán az árún, avagy annak csomagolásán, tartályán, borítékán s efféléken alkalmaztatnak. [11. §.] Mint védjegyek használhatók: különféle alakok (ábrák, képek), számok, betük és szavak, és pedig akár egyedül, akár egymással összekapcsolva, s ugyanazon személy akár ugyanazon, akár különböző árúkra nézve nemcsak egy, hanem több védjegyet is használhat. [8. §.] A szavak alatt a név vagy cég is

szabandó, melynek sikertelen elteltével azok hatóságilag eltávolítandók. A címlapok és nyomtatványok pedig megsemmisítendők.

[9]) Azelőtt a vám- és keresk. szövetség értelmében az 1858. dec. 7-én kelt osztrák törvény alkalmaztatott. Emellett a Bünt. T. 413. §-a intézkedett, melyet az új törvény hatályon kívül helyezett. (30. §.) Kiegészítő törvény: 1911: XI. a kiállításokon kitett találmányok, minták és védjegyek időleges oltalmáról. Újabb reformjavaslat: Törvényjavaslat a védjegyek oltalmáról. Előadói tervezet. Budapest, 1909. Commentár: *Neumann Ármin* id. m. 2. kiad. I. 83—139. l. és külön lenyomatban; *Kósa Zs.* A magyar védjegy-, mustra- és modell-oltalomról szóló törvények. Budapest, 1899.; *Pechár K.* Jogi Lexikon. VI. köt. 966. s k. l. *Ódönfi M.* Szabadalmi és védjegybitorlás. Budapest, 1911. Bírói gyakorlat: *Szász J.* Védjegyjogi döntvénytár. 2 köt. Budapest, 1911—12. A külföldi jogra, valamint általában a védjegyoltalomra nézve v. ö. különösen: *Kohler* id. m., továbbá: *Blanc* Traité de la contrefaçon, 4. kiadás. Páris, 1855.; *Braun* Nouveau traité des marques de fabrique et de commerce etc. I. köt. Bruxelles-Páris, 1880.; *Pouillet* Traité des marques de fabrique et de la concurrence déloyale en tous genres. 6. kiadás. Páris, 1912.; *Maillard de Maraffy* Grand dictionnaire international de la propriété industrielle. Páris, 1889—94.; *Sebastian* The law of Trade Marks. 5. kiadás. London, 1911.; *Safford* The Law of merchandise Marks. London, 1893.; *Browne* Treatise on the law of trade marks and analogous subjects. Boston, 1870. stb.

[10]) Hogy ki használja? nem jön kérdésbe. Lehet tehát kereskedő épúgy mint nemkereskedő. Mindenesetre azonban a védjegy csak a személyi eredet jelzésére szolgál, tehát az árú minőségének, belső tulajdonainak leírását nem tartalmazhatja, ellenkezőleg az árú megjelölésével maga az árú is monopolizálható lenne. Hasonlóképen nem védjegyek az árú finomsági tartalmát, méreteit stb. kitüntető jelzések, aminő a hatósági fémjelzés, mértékhitelesítés stb. L. a törv. 12. §-át.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

értendő ; azonban más termelő, iparos vagy kereskedő nevét, cégét és hasonlóképen címerét vagy üzletének megnevezését az illetők beleegyezése nélkül árúk megjelölésére használni tilos. [10. §.] [11]) Ahhoz továbbá, hogy a védjegy tulajdonképeni jelentőségét megnyerje, azaz mindenkivel szemben kizárólagos használati jogot biztosítson, azt be kell lajstromoztatni ; ebből pedig ki vannak zárva az oly védjegyek, melyek *a)* kizárólag Ő Felségeiknek vagy a királyi család valamelyik tagjának arcképéből, állami és közhatósági címerekből, vagy oly szavakból állanak, melyek kizárólag az árú előállításának helyét, idejét és módját, az árú minőségét, rendeltetését, valamint ár-, mennyiség- és súlyviszonyait jelzik ; [12]) *b)* a forgalomban bizonyos árúnemek megjelölésére általánosan szokásosak; *c)* erkölcstelen és közbotrányt okozó vagy közrend elleni ábrázolatokat, vagy a tényleges üzleti viszonyoknak vagy a valóságnak meg nem felelő és a fogyasztó közönségnek tévedésbe ejtésére alkalmas feliratokat vagy adatokat tartalmaznak. [3. §.]

2. A védjegy használata, épúgy mint annak belajstromozása rendszerint csak jog *(facultativ)*, tehát nem kötelező. Azonban a kereskedelemügyi miniszter bizonyos árúnemekre elrendelheti, hogy azok forgalomba bocsátásuk előtt belajstromozott védjeggyel láttassanak el. [6. §.] [13])

---

[11]) Az sincs megengedve, hogy másnak védjegye a cégbe vétessék fel s ez alapon használtassék védjegyül ; még ily cég bejegyzése sem képez akadályt annak mint védjegynek tilalmazására. V. ö. *Keresk. min.* 1896. aug. 26. 50.552. sz. hat. (D. III. f. 8., 314. l.) : »Hunyadi keserűvíz«.

[12]) Mint a védjegy kiegészítő a l k a t r é s z e i azonban szerepelhetnek ; de a nevezett arcképek és címerek, úgyszintén valamely kitüntetés csak a fennálló törvények vagy szabályok értelmében kieszközölt engedély mellett (4. §.) ; a betüket vagy szókat is tartalmazó védjegy belajstromozása pedig nem képez akadályt, hogy más is árúinak megjelölésére saját nevét vagy cégét akár rövidebb alakban is használhassa. (5. §.) A csupán szóból vagy szavakból álló belajstromozott védjegy oltalma azonban nem csupán a letett alakra, hanem más betüjegyekben, színekben vagy nagyságban való kiállítására is kiterjed. (Id. 1895. t. 2. §.) Az 1890. t. szerint a pusztán szavakból álló védjegyek egyáltalában nem voltak belajstromozhatók, épúgy mint a pusztán számokból és betükből állók. Azonban az 1895. t. 1. §-a a pusztán szavakból, az 1913 : XII. t. 3. §-a pedig a pusztán számokból vagy betükből álló védjegyek lajstromozását is megengedte.

[13]) A kivétel abban találja alapját, hogy egyes árúnemeknél a származás is közérdekű jelentőséggel bír. Eddigelé a védjegykötelezettség csak a kaszák, sarlók és szalmavágók tekintetében rendeltetett el : keresk. min. 1890. április 21-én 24.551. sz. a. kelt rend. (R. T. 717. l.) Ezenkívül a cukoradóról szóló 1888 : XXIII. tc. rendeli a védjegy használatát, hogy a netaláni

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

3. A védjegy belajstromozása azon keresk. és iparkamaránál történik, melynek területén az illető vállalat létezik. [13. §.] Emellett azonban a keresk. minisztériumban [13a]) központi védjegylajstrom is vezettetik, melybe az összes kamaráknál bejegyzett védjegyek jegyeztetnek be, s mely, épúgy, mint a kamarai lajstromok, mindenki által megtekinthető [17. §.]; azonfelül a védjegyeknek a központi védjegylajstromba történt bejegyzése után azok lenyomata közzététetik.[14]) A bejegyzés az illető fél bejelentése alapján a netalán érdekeltek meghallgatása nélkül történik. Ha azonban ugyanazon árúnemre nézve a bejelentett védjeggyel azonos, vagy hozzá hasonló védjegy már be van lajstromozva, a minisztérium a folyamodót erről értesíti, belátására bízván azt, hogy bejelentését fenntartsa, módosítsa vagy visszavonja. Hasonlóképen értesíttetik a már korábban belajstromozott védjegy tulajdonosa is. [18. §.] [15])

---

adómegrövidítés könnyebben megállapítható legyen. A keresk. miniszter által elrendelt védjegy alkalmazásának elmulasztása az iparhatóság által 20 frttól 200 frtig és elkobzással büntetendő kihágást képez (31. §.).

[13a]) Illetve 1901. június 1-től fogva a szabadalmi hivatal kebelében szervezett Központi védjegylajstromozó hivatalban. 1900. május 25-én 37.963. sz. keresk. min. rend.

[14]) A közzététel azelőtt a cégbejegyzések közzétételére szolgáló »Központi Értesítő«-ben, 1901. június 1-től azonban külön »Központi Védjegy-Értesítő« útján történik. L. 1900. máj. 25. id. rend. A törvényhozások a védjegylajstromozásra nézve részint a központosítás (Anglia, Észak-Amerika, Olaszország), részint a decentralisatio (Franciaország, Németország) rendszerét követik. A mi törvényünk, valamint az ezzel egyidejűleg alkotott hasonló osztrák törvény (1890. január 6.) vegyes rendszert állapított meg. Hogy melyik rendszer célszerűbb? csak az elővizsgálat kérdésével kapcsolatban dönthető el. L. a következő jegyzetet. Az id. törvényjavaslat szerint a lajstromozás központilag a szabadalmi hivatalnál történik.

[15]) A mi törvényünk tehát a bejegyzésre nézve is bizonyos német a vegyes rendszernek követi. A külföldi törvényhozások, valamint az ipari tulajdonnál (szabadalmak stb.) általában, úgy a védjegylajstromozásnál is részint a teljes elővizsgálati rendszert felhivási eljárással kapcsolatban (angol-amerikai rendszer), részint a bejelentési rendszert (francia rendszer) követik. Németországban épúgy, mint Ausztriában és nálunk, szintén megvizsgáltatik ugyan a bejelentett védjegy minősége, de más védjegyekre, a szövegben említett értesítéstől (ú. n. *avis préalable)* eltekintve, előzetesen semmi tekintet nincs. Az elővizsgálati rendszer kétségkívül nagyobb biztonságot nyujt, másrészről azonban hosszadalmas és költséges. Az id. tervezet a szabadalmi jogban bevált *felszólalási rendszert* javasolja a védjegyeknél is, amely szerint a bejelentett védjegy előzetesen közzététetik s mindenki ellene felszólalhat.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

4. A védjegy kizárólagos használati joga a bemutatót azon naptól és órától kezdve illeti, amidőn a védjegyet a keresk. és iparkamaránál bemutatta és eszerint ítélendő meg az elsőbbségi igény, ha többen azonos védjegyet ugyanazon vagy különböző kamaránál jelentettek be. [19. §.] A tényleges korábbi használat csak annyiban jön figyelembe, amennyiben az illető igazolja, hogy az általa belajstromozatlanul használt árújegy a forgalmi körökben azon időben ismeretes volt, midőn az általa megtámadott védjegy belajstromoztatott. [1895. t. 4. §.][16]) A kizárólagos használati jog azonban csak arra az árúnemre terjed ki, melyre nézve a védjegy belajstromozása történt, nincs tehát kizárva, hogy ugyanazon védjegy más árúnemen, más vállalkozó által ne használtassék. [7. §.][17]) Az eredeti megszerzővel egyenlő a jogutód, csakhogy önálló átruházás tárgyát a védjegy nem képezheti, hanem az azon vállalat járuléka, melynek védelmére szolgál.[18]) Ugyanazért a vállalattal együtt megszünik és birtokváltozás esetében már törvénynél fogva az új birtokosra száll át [9. §.],[19]) aki azonban, ha a vállalatot nem ugyanazon cég alatt folytatja, a védjegyet saját nevére átiratni tartozik, különben a törvényben biztosított jogokat nem érvényesítheti. [20. §., 1913. t. 4. §.][19])[a])

5. A belajstromozott védjegy kizárólagos használati joga megfelelő törvényes oltalom által van biztosítva, amely háromféle:

[16]) A belajstromozás tehát ennyiben csak *declarativ*, nem *constitutiv* hatályú. Az 1890. törv. feltétlenül az utóbbi (ú. n. n é m e t) rendszert követte. Azonban az 1895. t. méltányosságból közeledett az előbbi (ú. n. f r a n c i a) rendszerhez, de azon időbeli korlátozással, hogy a törlési kereset csak a belajstromozástól számított 2 év alatt indítható meg (a n g o l rendszer).

[17]) Ez kiegészítést nyer azzal, hogy általános, azaz előre meg nem nevezett bármilyen árúkra nézve oltalomban részesítendő védjegy-be nem lajstromozható. V. ö. a törvény 13. §-át, mely világosan előírja, hogy a fél a védjeggyel biztosítandó árúnemeket megnevezni tartozik. A védjegy tehát mindig speciális, bár esetleg, mint már érintettük, több árúnemre nézve.

[18]) Ezáltal azonban nincs kizárva, hogy a védjegy tulajdonosa szerződésileg a védjegy használatáról le ne mondhasson, úgy hogy azt többé nem használhatja. V. ö. **C.** 63/99. (D. III. f. 14., 165. l.), mely egyúttal kimondja, hogy ily esetben a lemondó fél még hasonló védjegyet sem használhat, amennyiben a közönséges vevő a különbséget csak különös figyelem mellett veheti észre (tehát mint a védjegybitorlásnál, l. alább).

[19]) A védjegyre nézve tehát az ellenkező áll, mint a cégnél. L. fentebb 26. §.

[19a]) Az 1890 : II. tc. 9. §-a 3 havi határidőt szabott. De ezt az 1913. t. mellőzte.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

büntetőjogi, magánjogi és közigazgatási. A két előbbi ki van terjesztve azon esetre is, ha valaki belföldi termelő, iparos vagy kereskedő nevével, cégével, címerével vagy üzletének elnevezésével jogtalanul megjelölt árúkat, ezt tudva, forgalomba hoz, vagy árul, vagy ily célból a felsorolt jelzéseket tudva előállítja. [24. §.] [20])

a) A büntetőjogi oltalom abban áll, hogy bárki, aki másnak kizárólagos használati jogát képező védjeggyel jogtalanul ellátott árút, ezt tudva, forgalomba hoz vagy árul, továbbá az, ki valamely védjegyet ily célból utánoz, kihágást követ el, és az illetékes kir. járásbíróság által a sértett fél indítványára 200 koronától 600 koronáig terjedhető pénzbüntetéssel, két éven belüli visszaesés esetében 2 hónapig terjedhető elzárással és 600 koronáig terjedhető pénzbüntetéssel büntettetik [1895. t. 8., 10. §§.]; [21]) nem zárván ki a büntethetőséget, ha a védjegy és hasonlóképen a jogosulatlanul védjegyül alkalmazott név, cég, címer vagy üzletelnevezés csekély változtatással, vagy olyannyira nem eléggé észrevehető módon használtatik, hogy a közönséges vevő az árúk közti különbséget csak különös figyelem reáfordításával ismerheti fel.[22]) Az ítéletben a sértett fél külön kívánatára egyúttal kimondandó, hogy az utánzásra vagy jogtalan megjelölésre alkalmas szerszámok és készülékek hasznavehetlenekké tétessenek, továbbá, hogy az utánzott védjegyeknek és jogtalanul készített megjelöléseknek meglevő készletei megsemmisíttessenek és a jogtalanul alkalmazott védjegyek és megjelölések az elítéltnek birtokában levő árúkról, illetőleg burkolataikról, még az esetben is eltávolíttassanak, ha ezen eltávolítás az árúk megsemmisítését okozná;

[20]) És pedig, ha a név, cég stb. nem is használtatik védjegyül, vagy mint ilyen nincs is belajstromozva. Ez tehát positive époly kevéssé tartozik a védjegyoltalomhoz, mint pl. a név védelme cégül való használat ellen a cégoltalomhoz. L. a megelőző §. 14. j.

[21]) Az 1890. t. 23. §-a szerint a védjegyhamisítás vétségnek volt minősítve, a törvényszékek hatáskörébe tartozott és 2000 frtig, visszaesés esetében 3 havi fogházzal volt büntethető. — Behajthatlanság esetére a pénzbüntetés elzárásra változtatható át az 1879: XL. tc. 20. §-a értelmében. V. ö. C. 71. sz. bünt. döntvény, bár még az 1890: II. tc. alapján. Mint kihágás az id. 1879: XL. tc. 31. §-a értelmében 6 havi elévülés. C. 5886/96. (D. III. f. 6., 273. l.) Ha a cselekmény egyúttal mint csalás jelentkezik, a Bünt. T. rendelkezései alkalmazandók. 1890. t. 23. §. 2. bek., 1895. t. 8. §. 3. bek.

[22]) C. 683/92. (D. Új f. 38., 100. l.): boríték külsőségeinek utánzása; 9155/94. (D. III. f. 1., 127. l.): de nem csupán szóbeli vagy írásbeli állítás, hogy az árú bizonyos gyárostól való.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

ezenkívül elrendelendő, hogy az ítélet indokaival együtt az elítéltnek költségén közhírré tétessék. [23—27. §§.][23]) A sértett félnek jogában áll emellett a büntető ítélet meghozatala előtt az említett tárgyak lefoglalását, külön őrizet alá vételét és más oly intézkedések foganatosítását kérelmezni, melyek által a büntetendő cselekmény ismétlése megakadályozható ; a bíróság azonban e kérelem teljesítését biztosíték letételétől teheti függővé. [28. §.]

b) A magánjogi oltalom kártérítési követelést foglal magában,[24]) melynek ugyanazon feltételei vannak, mint a büntetésnek,[25]) s melynek megítélésénél a bíróság a fennforgó körülmények alapján szabad belátása szerint határoz.[26]) E kártérítési követelés vagy önállóan polgári úton,[27]) vagy pedig, de csak 5000 forintig és a további kártérítési követelés kizárásával, a büntető eljárás kapcsán érvényesíthető.[28])

c) Ami végül a közigazgatási úton nyujtott védjegyoltalmat illeti, ez vonatkozik annak megállapítására, vajjon megillet-e valakit a védjegy kizárólagos használati joga, továbbá ezen jog elsőbbségének és átruházásának, úgyszintén annak a megítélésére, vajjon valamely lajstromozott védjegy harmadik személy

---

[23]) Nemcsak elrendelhető, mint a cégbitorlásnál. A közzététel módja és határideje iránt a bíróság a sértett fél kívánatának tekintetbevételével szabadon határoz.

[24]) Pusztán a védjegybitorlás megállapítására, illetve a védjegy használatától való eltiltásra, miként a külföldi jog szerint s miként nálunk is a cégbitorlásnál, nem irányulhat, mert az erészbeni igények kielégítésére a közigazgatási eljárás van előírva. L. alább. V. ö. keresk. elj. 6. §. és 1893. évi XVIII. tc. 2. §., melyek szintén csak kártérítési keresetekről beszélnek.

[25]) A törvény a polgári kártérítési keresetre nézve világosan a 23. és 24. §§-ra utal. Eszerint tehát nincs kártérítési jog, ha a védjegybitorlásnak pusztán tárgyilagos ismérvei forognak fenn, a tudatosság ellenben hiányzik.

[26]) L. a büntetőbíróságra nézve a törvény 27. §. 4. bek. és a polgári bíróságra nézve a 28. §. 3. bekezdését.

[27]) A kereset eddig 500 forintig a járásbíróságok, azontúl a kir. törvényszékek mint keresk. bíróságok hatáskörébe tartozott. L. Keresk. elj. 6. §. 12. pont, 1893 : XVIII. tc. 2. §. 4. pont. A Pp. 1. §. 1. pont szerint a járásbíróság 2500 koronáig illetékes.

[28]) A törvény 27. §. 4. bek. az 5000 frtig terjedhető összeget világosan a sértett felet megillető kártérítés helyett rendeli megállapítani. Ez tehát kizárja annak lehetőségét, hogy a sértett fél a kártérítést együttesen büntető és polgári úton követelje. Ha 5000 frtnál nagyobb kártérítést akar követelni, a büntető eljárás útján való megállapításról le kell mondania.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

által más árúnemekre használatba vehető-e vagy sem? Az illetékes hatóság az ilynemű viták eldöntésére s ezzel kapcsolatban esetleg a védjegy törlésének elrendelésére a kereskedelemügyi miniszter. [21., 29. §§.] [29])

6. A most körülírt védjegyoltalom azonban időbeli korlátozás alá esik. Ugyanis a védjegyek lajstromozása a bejegyzés idejétől számított 10 évről 10 évre megújítandó, ellenkező esetben a védjegyoltalom megszüntnek tekintendő és a védjegy törlendő. [16. 21. §§.] [30])

IV. A védjegyek oltalmára vonatkozó most ismertetett törvények csak a belföldi állampolgárok védjegyeit részesítik oltalomban. Hogy mennyiben és minő feltételek mellett részesülnek nálunk védelemben külföldi vállalatok védjegyei, nevei, cégei stb., arra épúgy mint a belföldiek hasonló védelmére nézve a külföldön, az illető államokkal kötött államszerződések, illetőleg egyezmények irányadók [id. t. 32. §.].) [30a]) Jelenleg e részben első sorban az ipari tulajdon védelmére 1883. március 20-án Párisban létesített nemzetközi Unió határozmányai nyernek alkalmazást, melyhez 1909. január 1-től fogva Magyarország is csatlakozott **[1908 : LII. tc.]** [31]) s melynek értelmében a

[29]) A keresk. miniszter ily esetben nem mint közigazgatási hatóság, hanem mint közig. bíróság határoz. Következésképen az ő határozata épúgy jogerőre emelkedik, mint a bírói határozatok. Amennyiben az említett kérdések a büntető eljárás során merülnek fel, s azoknak előzetes eldöntése szükséges, a bíróság az illető adatok közlésével a minisztert megkeresi és határozatát bevárni tartozik. (29. §. 2. bek.) — Az 1900. május 25-én kelt keresk. min. rendelet a keresk. miniszter által eldöntendő ügyek előkészítését a szabadalmi hivatal elnökére, illetve alelnökére bízta, aki ebbeli hatáskörét a szab. hivatalban szervezett védjegyosztály és a külön szervezett s az 1904. november 7-én 59.241. sz. keresk. min. rend. által szabályozott védjegytanács segélyével gyakorolja.

[30]) Előbbi jogunk ily időbeli korlátozást nem ismert. De ismeri túlnyomóan a külföldi jog, bár a védelmi idő különböző. Igy Franciaországban 15, Angliában 14, Észak-Amerikában 30 év. A 10 év a német jognak felel meg. Ugyanannyi Ausztriában. Az id. törvényjavaslat 20 évet állapít meg.

[30a]) Az 1913. évi XII. tc. 6. §-a megadja a védelmet viszonosság esetében is, melynek fenforgását a keresk. miniszter rendelettel állapítja meg. Ugyanazon t. 7. §-a megköveteli a belföldön be nem jegyzett külföldiektől, hogy a belföldön állandó lakhellyel bíró képviselőt nevezzenek.

[31]) Ez a csatlakozás az Ausztriával kötött új keresk. és forgalmi szerződés folytán történt (l. Indokolás ezen szerződéshez 67. l.) s magában foglalja közelebbről: 1. a Párisban 1883. március 20-án kötött alapegyezményt, melynek 13. cikke egyszersmind az »ipari tulajdon védelmére alakult nemzetközi Unio irodája« (*Bureau international de l'Union pour la propriété*

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

szerződő államok mindegyikének alattvalói vagy honosai az Unió bármely másik államában ugyanazokat az előnyöket élvezik s ugyanazon védelemben részesülnek, mint a honpolgárok, feltéve, hogy azokat az alakiságokat és feltételeket teljesítik, melyeket az egyes államok beltörvényhozása a honpolgárok elé szab.[32]) Emellett azonban egyes oly államokkal is, melyek az Unióhoz tartoznak, az ennek határozmányait kiegészítő külön egyezmények is köttettek, így nevezetesen Ausztriával és Németországgal ;[33]) míg az Unióhoz nem tartozó államokkal szemben csak a velük külön kötött szerződések irányadók.[34])

---

industrielle) elnevezéssel a Bern-ben székelő nemzetközi hivatal szervezését rendelte el ; 2. az 1891. április 14-én Madrid-ban létrejött megállapodást a gyári vagy keresk. védjegyek nemzetközi bejelentésének iránt, amelynek értelmében a származási országban bejegyzett védjegy a berni nemzetközi irodában eszközölt bejelentés által valamennyi szerződő államban nyer oltalmat és pedig 20 évre, ha a származási országban előbb meg nem szünt (6. c.) ; 3. az 1891. április 15-én Madrid-ban felvett jegyzőkönyvet a nemzetközi iroda költségeinek fedezéséről ; 4. az alapegyezmény módosítására vonatkozólag 1900. december 14-én Bruxelles-ben kötött pótegyezményt ; 5. az ugyanazon napon és helyen kötött pótegyezményt a nemzetközi lajstromozásra vonatkozólag. — A párisi egyezmény legújabban Washington-ban 1911. június 2-án revizió alá vétetett, s ebben az alakban az 1913 : VIII. tc. által becikkelyeztetett. A washingtoni egyezmény két részben foglalta össze az előbbi egyezményeket, az I. rész az eredeti párisi és az 1900. évi bruxelles-i, a II. rész a nemzetközi lajstromozásra vonatkozó két madridi és a bruxelles-i pótegyezményt tartalmazza. A legfontosabb újítás az ú. n. collectiv védjegyek elismerésére vonatkozik (I. 7[b] cikk).

[32]) Alapegyezmény 2. c. A szerződő államok voltak eredetileg : Belgium, Brazilia, Spanyolország, Franciaország, Guatemála, Olaszország, Németalföld, Portugália, Salvador, Szerbia és Svájc. Később még csatlakoztak : az amerikai Egyesült-Államok, Dánia, S. Domingo, Japán, Kuba, Mexiko, Nagybritannia, Németország, Norvégia, Svédország, Tunis s 1909. január 1-től Magyarországgal együtt Ausztria is, kiterjedéssel Boszniára és Hercegovinára az 1908 : XII. tc. XXIII. cikkelye értelmében. A nemzetközi lajstromozásra vonatkozó madridi egyezményhez azonban több állam (pl. Németország, Nagybritannia) nem csatlakozott.

[33]) Ausztriával egyszersmind az 1908 : XII. tcikkbe foglalt új keresk. és forg. szerződésnek az ipari tulajdonra vonatkozó XVI. és XVII. cikkelye az Unióba való belépés folytán többrendbeli kiegészítést nyert, melyek az 1908 : LV. tcikkbe foglaltattak. A Németországgal kötött s az Uniót kiegészítő külön egyezményt az 1908 : LIV. tc. tartalmazza.

[34]) Ilyenek Oroszország, melyre nézve az 1875 : XI. és 1908. évi XXI. tc. és Románia, melyre nézve az 1893 : XXIV. tc. tartalmaz intézkedést a védjegyek kölcsönös oltalmáról.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

NEGYEDIK CÍM.

KERESKEDELMI KÖNYVEK.[1]

31. §.

A könyvviteli kötelesség általában.

I. A keresk. könyvek vitele első sorban a kereskedő magánérdeke. Míg a nemkereskedő ügyeit és vagyoni állását többnyire puszta emlékezet alapján képes áttekinteni: addig ez a kereskedőnél, némileg kiterjedt üzlet mellett, lehetetlen; sőt a kereskedő nem érheti be azzal, hogy üzletének állásáról és menetéről alkalomszerű és összefüggés nélküli feljegyzéseket tegyen, hanem állandó és rendszeres könyvvitelre szorul. Azonban nemcsak a kereskedő magánérdeke, hanem a közérdek, nevezetesen a nyilvános hitel is követeli, hogy a kereskedő rendes könyveket vezessen. Senki sem veszi annyira igénybe a hitelt, mint a kereskedő; de senkinél sem lehet oly nehezen a hitelképességet, a vagyoni viszonyokat ismerni és ellenőrizni, mint épen a kereskedőnél, kinek gazdasági tevékenysége sokkal mozgékonyabb, gyorsabb, kinek összeköttetései sokkal sűrűbbek, mint bárki másnál s kinek vagyoni állása folyton a legnagyobb mértékben változik. Csak egy eszköz van, mely a kereskedő anyagi viszonyait és üzleti tevékenységét ellenőrizni engedi: ez a rendes könyvvezetés; miért is teljesen indokolt, hogy az nemcsak a kereskedő tetszésére van bízva, hanem jogi kötelességévé tétetett. **[K. T. 25. §.]**[1a]) Vajjon a kereskedő

---

[1]) V. ö. különösen: *Zsengeri Manó* Könyvvitel és mérleg, tekintettel a fennálló és létesítendő jogszabályokra. Előszóval ellátták Dr. Nagy Ferenc és Schneller Alajos. Budapest, 1906.

[1a]) A könyvvezetés kötelességét már a római jog állította fel, nevezetesen a bankárokra *(argentarii)* nézve, akik e részben nyilvános felügyelet alatt is állottak. Nálunk a könyvvitel kötelességét legelőször az 1723: LIII.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

be van-e jegyezve, vagy nem, vajjon természetes vagy jogi személy, nevezetesen keresk. társaság? e kötelesség szempontjából közömbös.[2]) Kivétel egyedül a kiskereskedők, akik keresk. könyvek vezetésére kötelezve nincsenek (l. fentebb 17. §.). [3])

II. A K. T. a könyvvezetés kötelességével kapcsolatban és abból folyólag még bizonyos mellékkötelességeket állapít meg, melyekről a következő szakaszban lesz szó. Mind e kötelességek teljesítése azonban közvetlen kényszereszközök által, miként a cégbejegyzés, biztosítva nincs. Eltekintve attól, hogy a kereskedő, ha a rendes könyvvitelre vonatkozó s azzal összefüggő kötelességeknek eleget nem tesz, azokban a perjogi előnyökben sem részesül, melyeket a törvény e kötelességek teljesítése fejében mintegy jutalomképen nyujt, illetve bizonyos perjogi hátrányoknak van kitéve (l. alább 34. §.) : az érintett kötelességek teljesítése pusztán a kereskedő magánérdekétől és kötelességérzetétől függ.[4]) Csak egy esetben jár a könyvviteli kötelesség elmulasztása súlyos következményekkel, t. i. ha a kereskedő c s ő d b e jut. Már önmagában véve az, hogy a vagyonbukott kereskedő könyveket nem vezetett, megállapítja a vétkes bukás vétségét ; [5]) ha pedig a könyvvezetési kötelességet egyenesen abból a célból szegte meg, hogy hitelezőit megkárosítsa : a csalárd bukás bűntettét követi el.[6]) Ezenkívül

---

tc. mondotta ki ; az 1840 : XVI. tc. 1. §-a szerint pedig a rendes könyvvezetés a kereskedői minőség feltételét képezte.

[2]) A bejegyzés azonban szükséges, hogy a könyvek kiváltságos bizonyító erővel bírjanak. L. fentebb 28. §. és alább 33. §. Hogy a keresk. társaságok is tartoznak könyveket vezetni, külön is ki van mondva a K. T. 120., 146., 198. és 243. §-aiban.

[3]) Hogy mennyiben nyer alkalmazást a könyvviteli kötelesség az á l l a m keresk. vállalataira : arra nézve v. ö. fentebb 16. §.

[4]) Ú. n. *lex imperfecta*. Nem lehet tehát a kereskedőt pénzbírsággal könyvvitelre kötelezni. **B. T.** 3191/83. (M. IV. 34. l.) Kivétel van a részvénytársaságnál, melynek igazgatósága a társasági könyvek rendes vezetéséről 500 frtig terjedhető pénzbírság terhe alatt köteles gondoskodni. (K. T. 198. §.) A szövetkezeteknél ez a 243. §-ban nincs ugyan kimondva, de analog módon alkalmazandó. L. alább 104. és 110. §§.

[5]) Bünt. T. 416. §. A könyvvezetés elmulasztásával egyenlő, ha a kereskedő a könyveket megsemmisítette, elrejtette, hamisan vezette, vagy akkép változtatta meg, hogy azokból cselekvő és szenvedő állapota, vagy üzletének folyama ki nem deríthető ; továbbá, ha évenkint rendes mérleget nem készít. A büntetés két évig terjedhető fogház és hivatalvesztés.

[6]) Bünt. T. 414. §. A büntetés öt évig terjedhető fegyház ; ha azonban az okozott kár 2000 frtot túl nem halad, három évig terjedhető börtön. Ezen

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

még a Csődtörvény tartalmazza azt a joghátrányt, hogy a közadós kereskedő, ha rendes könyveket nem vezet, a kényszeregyezség előnyét nem veheti igénybe.[7])

32. §.

A kereskedelmi könyvek berendezése és a könyvvitel kötelességét kiegészítő kötelességek.

I. A **K. T. 25. §.** a keresk. könyvek berendezése tekintetében csak azt az általános szabályt állítja fel, hogy a könyvek bekötve, laponként folyó számmal ellátva és átfűzve legyenek,[1]) s hogy a kereskedő ügyleteit és vagyoni állását [2]) teljesen feltüntessék; továbbá, hogy a bevezetések a rendszerint kitöltendő helyeken hézag hagyása nélkül teljesítendők, s hogy a bevezetés eredeti tartalmát kitörlés által vagy másként olvashatlanná tenni, valamit kivakarni vagy oly változtatásokat tenni tilos, melyek minőségüknél fogva kétséget hagynak aziránt, vajjon az eredeti bevezetéskor vagy később történtek-e? Hogy a kereskedő hány könyvet akar vezetni s a könyvezés minő módját akarja követni? tetszésére van bízva; legfeljebb az követelhető, hogy a kereskedő üzletének megfelelő s oly könyvezési módot használjon, hogy szakértő

---

feiül hivatalvesztés és a politikai jogok felfüggesztése. (415. §.) Ha a csőd azért, mert csak egy hitelező van, vagy mert a vagyon a költségek fedezésére elégtelen, ki nem mondatott: a cselekvény a B. T. 387. §. által csalásnak van minősítve, mely a 383. §. szerint büntetendő.

[7]) Cst. 200. §. 3. pont. A könyvvezetés elmulasztásával egyenlő, ha a könyvek oly rendetlenek, hogy azok alapján a vagyonbukott vagyoni állapota, különösen tartozásainak mennyisége biztosan meg nem állapítható.

[1]) Át nem fűzött könyvek bizonyító erővel nem bírnak: **C.** 1255/88. (J. Sz. II. 170. l.) Ellenben a h i t e l e s í t é s (parafirozás) nem képezi a bizonyító erő feltételét. Mindazonáltal elő van írva általában a pénzügyi hatóság részéről a könyvek után fizetendő illeték miatt (v. ö. Bélyeg- és illetékszab. 58. tétel); továbbá a bíróság részéről az alkuszi naplóra nézve (K. T. 536. §.) és az iparhatóság részéről a kézizálogüzlet-tulajdonosoknak a zálogba vett tárgyakról vezetett könyvei (1881: XIV. tc. 9. §.), úgyszintén a részletüzletről vezetett könyvek tekintetében. (1883: XXXI. tc. 5. §.)

[2]) Minthogy a törvény a vagyoni állást egész általánosságban említi, ebből azt kell következtetni, hogy a kereskedő nemüzleti vagyona (háza, földbirtoka stb.) is kitüntetendő a könyvekben. Mindazonáltal nagyon messze menne, ha ezt oly személyekre is kiterjesztenők, akik csak mellékesen tartanak fenn keresk. vállalatot, pl. földbirtokosra, akinek gőzmalma van. Ilyeneknél elégséges az illető vállalathoz tartozó vagyoni alkatrészeket kimutatni. Ez áll a leltárra és mérlegre nézve is. V. ö. fentebb 13. §. 9. j.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

a könyvekben kellően eligazodhassék.[3]) Hasonlóképen a kereskedő tetszésére van hagyva, hogy minő nyelven akarja könyveit vezetni, feltéve, hogy élő nyelvet használ, közömbös lévén nevezetesen, vajjon a használt nyelv az országban dívik-e vagy sem.[4]) Ugyancsak közömbös a könyvek írásmódja.[5])

II. Érintettük már, hogy a könyvvezetés kötelességét még bizonyos mellékkötelességek egészítik ki. Ezek a következők:

1. hogy a kereskedő leltárt és mérleget tartozik készíteni. **[K. T. 26. §.]** A leltár a kereskedő összes javainak, nevezetesen ingatlan vagyonának, követeléseinek és tartozásainak, készpénze mennyiségének és egyéb javainak pontos összeírása; a mérleg a követelő és tartozó állapotnak egymáshozi viszonyát kimutató összeállítás.[6]) Mindkettő az üzlet megkezdésekor és azontúl minden évben készítendő el.[7]) Kivétel van a leltárra, de

---

[3]) A *Tervezet* 29. cikke »szokásos« könyvvezetést írt elő. De ezt az *Értekezlet* mellőzte azon okból, mert a haladást és újítást a könyvvitelben kizárná, szakértőről pedig feltehető, hogy szakmájának legújabb haladásait is ismeri. (Jegyzők. 38. l.) Még közelebbről állapították meg a könyvviteli kötelességet a régibb törvényhozások. Igy a *Code de comm.* nyomán nálunk is az 1840: XV. tc. 2. r. 106. §., XVI. tc. 12. s k. §§. és 1844: VI. tc. 13. §. Az új német K. T. 38. §. a könyvvezetést »nach den Grundsätzen ordnungsmässiger Buchführung« írja elő.

[4]) A *Tervezet* id. c. csak az országban dívó nyelvet engedett meg. De az *Értekezlet* ezt is mellőzte. A zsidó nyelv azonban nem tekinthető élő nyelvnek. Az 1840: XV. tc. 2. r. 106. §. *h)* pontja a zsidó nyelv használatát kifejezetten tiltotta.

[5]) Ami az írásanyagot illeti: szabályképen a ténta használandó; de kivételesen írónnal eszközölt beírás is jó, pl. az ú. n. első feljegyzési könyvben (Strazza). Meg kell egyébiránt jegyezni, hogy a könyvvitelre vonatkozó törvényes szabályok csak azokra a könyvekre vonatkoznak, melyek a kereskedő által követett könyvelési rendszer kiegészítő alkatrészei. A pusztán előjegyzésre, emlékeztetésre szolgáló könyvek, jegyzékek, naptárak stb. nem esnek a keresk. könyvek fogalma alá, ennélfogva bizonyításra sem alkalmasak.

[6]) Minden mérleg két rovatból áll, az egyikbe a cselekvő vagyon (követelések), a másikba a szenvedő vagyon (tartozások) iratik be a főtételek szerint. Mindegyik rovat tételei azután külön összeadatnak, s a kisebb végösszeg a nagyobból levonatik. Az ekként előálló különbözet (nyereség vagy veszteség) végül a kisebb végösszeget feltüntető rovatba hozzáiratik, miáltal a két rovat végösszegei egymással egyenlők lesznek.

[7]) Az év mindig az üzlet megkezdésétől számítandó, hacsak a kereskedő az üzleti évet a naptári évvel összhangba nem akarja hozni, amikor azonban a csonka évre közbenső leltár készítendő. Ha a kereskedő több

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

nem a mérlegre nézve annyiban, amennyiben, ha a kereskedő oly árútárral bír, melynek leltározása az üzlet természeténél fogva minden évben nem eszközölhető, elég ha az árútár minden második évben leltároztatik [id. §. 2. bek.].[8]) Úgy a leltár, mint a mérleg összeállításánál a javak és követelések azon érték szerint veendők számításba, mellyel azok a felvétel idejekor bírnak ; [9]) a kétes követelések valószínű értékükben veendők fel, a behajthatlanok pedig lejegyzendők. **[K. T. 28. §.]** [10]) Le nem járt követelések a leltár vagy mérleg napjára leszámítolandók.[11])

A kereskedőnek szabadságában áll a leltárt és mérleget akár egy evégre rendelt könyvbe iktatni, akár minden alkalommal külön összeállítani. Mindegyik esetben azonban a leltár és mérleg a kereskedő, illetve közkereseti társaságoknál az összes tagok, betéti társaságoknál a beltagok, részvénytársaságoknál és szövetkezeteknél az igazgatóság és felügyelő-bizottság tagjai által aláírandó. **[K. T. 27. §.]** [12]) Ez az aláírás a kereskedőt, illetve az érin-

---

üzlettel vagy teleppel bír, valamennyiről közös leltár és mérleg szerkesztendő.

[8]) A kivétel épen csak az árutár kiegészítő alkatrészeit képező dolgokra, vagyis az ahhoz tartozó árukra vonatkozik. Minden egyéb vagyon évenkint leltározandó. Az árutár értéke is azonban abban az évben, melyben a leltározás nem történik, a könyvekből és körülményekből kivehető változások tekintetbevételével állítandó be a mérlegbe.

[9]) Kivétel van a részvénytársaságoknál és szövetkezeteknél, melyeknél az üzleti év utolsó napjának értéke mérvadó. V. ö. alább 92., 113. *b)* §§. — Érték alatt tőzsdei és piaci árral bíró árúknál a tőzsdei, ill. piaci ár, egyéb javaknál a közönséges forgalmi érték értendő. V. ö. osztr. p. t. 306. §. Előszeretteti, rendkívüli értéket kitenni nem szabad. A beszerzési vagy előállítási ár csak akkor tehető ki, ha ez a felvétel, illetve az üzleti év utolsó napján jegyzett árnak megfelel. Vajjon ezen ár el volna-e érhető az üzlet felszámolása esetén is ? nem jön tekintetbe. Csak az az ár irányadó, mely egy működő üzletben érhető el. A valóságos értéknél kisebb érték kitétele általában nem eshetik kifogás alá, sőt a kereskedő helyesen cselekszik, ha cselekvő vagyonát mérsékelten értékeli. A keresk. társaságoknál azonban a tagok külön érdeke is tekintetbe jön. Igy különösen a részvénytársaságnál az osztalék és részvényárfolyam szempontjából. L. alább 92. §. 23. jegyz.

[10]) A behajthatlan követelések tehát az activák közé nem vehetők fel. Kivétel van, ha számukra külön tartalékalap képeztetik, mint ez pl. a részvénytársaságoknál szokásos. Ez esetben a tartalékalap a tartozások közé jön.

[11]) A leszámítolás módját l. alább 146. §. 2. jegyz.

[12]) Az id. §. nem egészen szabatos, midőn közkereseti és betéti társaságnál »személyesen felelős« társtagokról beszél, tekintve, hogy a kültag

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

tett többi személyeket a leltár és mérleg helyességéért még abban az esetben is felelősekké teszi, ha azok mások által készíttettek, vagy ha az illetők az üzletvezetésben tényleg részt nem vettek.[13])

2. A kereskedő tartozik továbbá könyveit, valamint az időrendben külön összegyüjtött leltárakat és mérlegeket, nemkülönben az üzleti leveleket,[14]) mint amelyek a könyvbejegyzések alapját képezik, megőrizni. **[K. T. 29., 30. §§.]** A kapott üzleti levelek eredetben, a küldött levelek pedig másolatban vagy lenyomatban egy másolati könyvbe időrendben bevezetve őrizendők meg. A megőrzésnek legalább tíz éven át kell történnie,[15]) mely idő még akkor is betartandó, ha a kereskedő időközben üzletével felhágy, vagy a keresk. társaság megszünik.[16]) A könyvek és levelek mellékleteire a megőrzési kötelesség nem terjed ki.

33. §.

A kereskedelmi könyvek bizonyító ereje.

I. A keresk. könyvek a közönséges magánokiratoktól lényegesen különböznek, mert sem alakilag, sem tartalmilag ezeknek kellékeivel nem bírnak. Mindazonáltal a történeti fejlődés folyamán mindinkább megerősödött az a nézet, hogy miután a kereskedőnek saját közvetlen érdeke, de a könyvvezetés belső berendezése is, az abban fekvő ellenőrzés s az a körülmény, hogy nem közvetlenül bizonyítási célra történik, biztosítékot nyujt arra nézve, hogy a bejegyzések a valóságnak megfeleljenek : a keresk. könyvektől a bizonyító erő meg nem tagadható.[1]) Különösen abból a tényből kiindulva pedig, hogy a kereskedő ügyletei oly

---

is személyesen felelős. (V. ö. alább 72. §.) A részvénytársaság és szövetkezetre nézve mondottak a K. T. 195., 198. és 200., illetve 243—245. §-aiból következtethetők.

[13]) E felelősség a részvénytársaság és szövetkezet igazgatóságára és felügyelő-bizottságára nézve a mérleg tekintetében határozottan ki van mondva. V. ö. K. T. 200. és 245. §§.

[14]) Az üzleti levelek alatt a táviratok is értendők.

[15]) A tíz év a könyvekben történt utolsó bejegyzés, a másolati könyvre nézve az utolsó levél keltétől, a leltárra és mérlegre nézve (amennyiben külön tétettek el) a felvétel, a kapott levelekre nézve a kézhezvétel napjától számítandó.

[16]) A további megőrzés a keresk. társaságokra nézve határozottan ki van mondva. V. ö. K. T. 120., 146., 207., 253. §§.

[1]) Kivételt képez az angol jog. Csak az 1876. évi augusztus 11-én kelt törvény adott a bankok könyveinek bizonyító erőt, de csak oly ügyek-

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

számosak, az üzlet menete oly gyors, hogy teljes lehetetlen minden egyes ügylet megkötése alkalmával külön szabályszerű bizonyítékokról gondoskodni: a tételes törvényhozások még egy lépéssel tovább mentek s a keresk. könyveknek, szemben más közönséges magánokiratokkal, kiterjedtebb, kiváltságos állást is biztosítottak, melynek értelmében azok bizonyítási eszközül úgy maga a könyveket vezető kereskedő e l l e n, mint á l t a l a használhatók.[2]) Míg tehát egyrészt eltérés állapíttatott meg azon elv alól, hogy senki másnak bizonyítási eszközt szolgáltatni nem tartozik, illetve a keresk. könyvek a k ö z ö s o k i r a t o k sorába emeltettek (l. a köv. §-t), addig másrészt kivétel tétetett azon szabály alól, hogy magánokirat annak kiállítója mellett mit sem bizonyít.[3])

II. A keresk. törvény, midőn ezen, az európai szokásjognak megfelelő s már az előbbi magyar törvények által[4]) elismert elveket érvényre emelte **[K. T. 31. §.]**:[5]) a keresk. könyvek bizonyító

---

ben, melyekben maguk nincsenek érdekelve. L. *Mittermaier* Zeitschr. f. d. ges. Hr. 23. köt. Beilageheft 149. l.

[2]) A kereskedő ellen különösen annyiban, amennyiben a bejegyzések az ő terhére szólnak, tehát b e i s m e r é s t tartalmaznak; a kereskedő által pedig, amennyiben javára szólnak, tehát saját maga részére kiállított b i z o n y í t v á n y t tartalmaznak. A beismerést tartalmazó bejegyzések a bíróságon kívüli beismerés (ténybeismerés) fogalma alá esnek; jogelismerés, mint önálló jogcím, ellenben nem foglaltatik bennök *(nuda ratio non facit debitorem;* l. 49. §. 2. D. 15., 1.; l. 26. D. 39., 5.), hacsak ily szándékkal, pl. a számlakivonat megküldése által, az ellenféllel nem közöltettek. V. ö. alább 127. §.

[3]) *Scriptura propria pro scribente nihil probat.* V. ö. 1868: LIV. tc. 166. §. Az új Pp. 317. §-a nem szól határozottan.

[4]) V. ö. 1840: XV. tc. II. r. 106—116. §§., XVI. tc. 12—19. §§. és ezek alapján 1868: LIV. tc. 173—177. §§., melyek a K. T. folytán hatályon kívül léptek (l. fentebb 10. §.), illetve csak annyiban maradtak hatályban, amennyiben nemkereskedők által vezetett könyvek bizonyító erejére vonatkoznak. V. ö. C. 9364/90. (D. Új f. 25., 208. l.) Az 1893: XVIII. tc. 75. és 215. §§. abból indulnak ki, hogy az utóbb említett szabályok a K. T. folytán egészen hatályon kívül léptek. V. ö. *Fodor-Márkus* Polg. tvk. rdts kézikönyve I. 365. s k. l. Az új Pp. 322. §. is egyszerűen a K. T. szabályaira utal. Kivétel csak annyiban van, amennyiben az esküről és könyvek általi bizonyítás m ó d j á r ó l van szó. L. köv. §.

[5]) Az id. §. 1. bek. egész általánosságban mondja ki a könyvek bizonyító erejét, tekintet nélkül arra, vajjon a kereskedő mellett vagy ellen használtatnak. Igaz ugyan mármost, hogy a 2. bek. csak a kereskedő által történt bizonyításra vonatkozik, de ebből annál kevésbé szabad arra következtetni, mintha az 1. bek. is csak a kereskedő javára akarta a könyvek bizonyítási kiváltságát megállapítani, mert ez ellentétben állana a K. T.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

erejét mindenekelőtt ahhoz a feltételhez köti, hogy a kereskedő cége a keresk. cégjegyzékbe be legyen vezetve.[5a]) Be nem jegyzett kereskedő könyvei a törvényben megállapított kiváltságban nem részesülnek, legyen az illető akár kiskereskedő, aki cégét be sem jegyeztetheti, akár oly kereskedő, aki cégét bejegyeztetni köteles volna, de azt tenni elmulasztja (l. fentebb 17. és 28. §§.).[6]) Rendszerint továbbá csak a szabályszerűen vezetett könyvek bírnak bizonyító erővel; míglen az oly keresk. könyvek, melyekben szabálytalanságok, pl. törlések, vakarások, hézagok stb. mutatkoznak, tekintve, hogy ily szabálytalanságok a könyvekbe helyezett bizalmat lerontják, rendszerint bizonyítékul nem szolgálhatnak. Kivétel csak annyiban van, amennyiben a könyvek a fennforgó körülmények szerint a szabálytalanságok dacára is hitelt érdemelnek. **[K. T. 32. §.]** [6a])

Ezen feltételek mellett [7]) a keresk. könyvek bizonyítási eszközül szolgálnak, tekintet nélkül arra, vajjon azok maga a kereskedő, illetve a keresk. társaság képviselői, avagy pedig segédszemélyzet által vitettek. **[K. T. 33. §.]** Használhatók pedig bizonyításra a tulajdonos által úgy kereskedők, mint nemkereskedők ellenében; amint megfordítva azokra a tulajdonos ellen úgy

---

34. §-ában kimondott felmutatási kötelességgel, mely független attól, hogy a kereskedő maga is kíván-e könyveivel bizonyítani? V. ö. *Értekezlet* jk. 47. l., **L. I.** 661/81. (D. Új f. 1., 160. l.) és 4911/81. (M. IV. 35. l.)

[5a]) A könyvkivonati illetőség (l. 7. jegyz.) szempontjából az az időpont mérvadó, amikor az ellenfél az illetékesség ellen kifogást tesz, tehát a kereskedőnek nem kell már a kereset beadásakor vagy az annak alapját képező könyvkivonat keltekor bejegyezve lennie. **K. V. T.** 457/905. (D. IV. f. 4., 96. l.).

[6]) A cég t ö r l é s e azonban nem szünteti meg a könyvek bizonyító erejét, ami különösen a jogutódokra nézve is áll. V. ö. **B. T.** 3417/93. (D. Új f. 37., 354. l.), **K. V. T.** 324/95. (D. III. f. 3., 344. l.)

[6a]) Megfelel most az általános bizonyítási szabályoknak is. V. ö. 1893: XVIII. tc. 74. §., Pp. 320. §., melyekben e részben is a szabad bizonyítási elv van elismerve.

[7]) K ü l f ö l d i keresk. könyvek bizonyító erejére nézve l. fent 11. §. A könyvvitel által megállapított b í r ó i i l l e t ő s é g szempontjából eddig az 1868: LIV. tc. 35. §-a mérvadó, amennyiben a K. T. ezt nem módosította (l. alább 9. jegyz.). E §. szerint a könyvvitel helyének illetősége úgy kereskedők, mint nemkereskedők ellen foglalt helyet. Az új Pp. 32. §-a ellenben ezt az illetőséget csak k e r e s k e d ő k k e l s z e m b e n tartotta fenn. Amennyiben az eredeti bejegyzés később más telep könyveibe iratott is át, mégis csak azon telepre nézve állapítható meg a bírói illetőség, ahol az eredeti bejegyzés történt. **K. V. T.** 123/906. (D. IV. f. 6., 232. l.).

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

kereskedők, mint nemkereskedők hivatkozhatnak. Utóbbi irányban a keresk. könyvek bizonyító ereje semmi időbeli korlátozásnak alávetve nincs ; [8]) maga a kereskedő azonban saját könyveit kereskedők ellenében csak tíz, nemkereskedők ellenében csak két éven át használhatja, mely idő a peressé vált bejegyzés keltétől számíttatik [id. 31. §. 2. bek.].[9])

III. A keresk. könyvek rendszerint csak keresk. ügyekből eredő perekben szolgáltatnak bizonyítékot ; [10]) kivételesen azonban nemkeresk. ügyekben is.[11]) De mindenesetre csak oly ténykörülmény iránt, mely a könyvvitel szabályai szerint általában bevezetés tárgya és csak amennyiben közvetlenül az ilyen ténykörülményről, vagy annak szükségképeni okairól vagy következményeiről van szó. Ami a könyvekbe bevezettetni nem szokott, még akkor sem bizonyítható általuk, ha kivételesen bennök előfordulna ; [12]) hasonlóképen nem bizonyítható a könyvek által az oly

---

[8]) Ellenk. *Horvát Lipót* Jogt. K. 99. 3. sz. — Ez nemcsak *arg. a contrario* a K. T. 31. §-ából, hanem abból is következik, hogy a könyvek felmutatásának kötelessége külön időhatárhoz kötve nincs. L. a következő §-t. Azonban ellensúly, hogy tíz éven túl a könyvek megsemmisíthetők.

[9]) Nemkereskedők alatt a kiskereskedők is értendők. L. fentebb 17. §. 18. jegyz. A kereskedők és nemkereskedők közti különbség azon alapul, hogy a kereskedő, ki maga is könyveket vezet és azokat megőrzi, könnyebben védheti magát, mint a nemkereskedő, aki a kereskedőtől kapott leveleket, számlákat, nyugtákat stb. hosszabb időig megőrizni nem szokta. V. ö. *Értekezl.* jk. 43. l. A 10 és 2 évi határidő a könyvvitel helyének bírói illetőségére nézve is irányadó volt. Az 1868 : LIV. tc. 35. §. 2. bek. e részben a K. T. által módosítást szenvedett. V. ö. *Szerző* Polg. tvk. I. 306. l., **B. T.** 3801/82. (D. Új f. 4., 298. l.), 6254/89. (P. T. 20., 11. sz.), 3417/93. (D. Új f. 37., 354. l.), **K. V. T.** 277/95. (D. III. f. 3., 339. l.), 324/95. (U. o. 344. l.) Az új Pp. 32. §-a szerint a könyvvitel illetősége csak kereskedőkkel szemben tartatván fenn, ez is csak két éven belül foglal helyet. A szóban forgó idő letelte után a könyvkivonat alapján telekkönyvi előjegyzésnek sincs helye: **C.** 2044/99. (D. III. f. 14., 307. l.)

[10]) A K. T. 31. §-a ugyan csak keresk. »ügyletekből« eredő perekről szól — ellentétben a (régi) német K. T. 34. cikkével, mely általában keresk. ügyekben *(Streitigkeiten über Handelssachen)* adja a bizonyító erőt. De hogy a magyar törvény is így gondolja, kitűnik a 36. §-ból, ahol világosan olyan ügyekről tétetik említés, melyek nem keresk. ügyletek. V. ö. **C.** 6852/98. is (D. III. f. 15., 2. l.): boltbér elkönyvelése.

[11]) Igy nevezetesen a K. T. 36. §-ában említett örökösödés, vagyonközösség és csőd esetében.

[12]) Igy pl. a jövendőben teljesítendő ügylet csak a teljesítéskor könyveltetik, mert előbb a kereskedő vagyoni állagában semmi változás nem

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

ténykörülmény, mely a bevezetés tárgyát képező ténynek legföllebb csak többé-kevésbé valószínű okát vagy folyományát képezi.[13]) Még kevésbbé az ügyleteknek jogi minősítése, amennyiben nem a tényekben nyilvánuló jogcímről van szó, hanem pusztán a kereskedő alanyi véleményét fejezi ki.[14]) Továbbá csak azon féllel vagy jog-

---

történik. Előbb az ügylet legföllebb elójegyzési könyvbe írható be. Ha tehát ily ügylet a teljesítés előtt szabályszerűen könyveltetnék is, a könyvek arra nézve bizonyítékot még sem szolgáltatnak. **C.** 1080/90. (D. Új f. 25., 162. l.) Nem bizonyítható a könyvekkel pl. a bejegyzett kártérítési igény, hacsak szerződési jogcímen nem alapul, pl. vétel nem teljesítése. V. ö. az illetőség szempontjából (Ptr. 35. §.): *Szegedi t.* 97. évi 12. sz. hat. (P. T. 34., 179. l., D. III. f. 9., 319. l., utóbbi helyen mint 3050. sz. hat. idézve.) és 7. sz. polg. döntv. (H. D. II. 59. l.) Még szerződési jogcímen alapuló sem, ami túlzott: *Kolozsvári t.* 12. sz. polg. döntv., **C.** 17. sz. polg. döntv. (H. D. II. 129. l., Keresk. jog. 1908. 7. sz. és hozzá: *Pap J.* U. o. 8. sz.), **B. T.** 3671/82. (D. Új f. 3., 314. l.) és 10. sz. polg. döntv. (D. IV. f. 4., 345. l.), **C.** 1484/93., ill. *Pécsi t.* (D. Új f. 37., 218. l.) — Nem bizonyítható: engedményezett követelés az adóssal szemben, hanem csak az engedményező irányában: **K. V. T.** 533/97. (D. III. f. 9., 327. l.), 62/900. (Jogt. Közl. 900. 25. sz. mel.) Nem: tartozatlan fizetés címén bejegyzett követelés, hacsak ennek összege egyezség által nem állapíttatott meg: **K. V. T.** 389/906. (D. IV. f. 6., 141. l.).

[13]) A keresk. könyvek mint ilyenek (eltekintve az üzleti levelektől) nem bizonyítják nevezetesen az árúk megrendelését, átadását és a kereskedő ellenfele részéről történt átvételt, következőleg az ügylet, illetve követelés létrejöttét. Az 1840: XVI. tc. 16. §-a határozottan kimondotta, hogy »ha a követelés valósága tagadtatnék, a kereskedő köteles a könyveken felül még az árúk megrendelését vagy azoknak a vevő kezéhez jutását is bebizonyítani«. L. 1868: LIV. tc. 173. §. is, bárcsak nemkereskedők, ill. az ott megjelöltekkel szemben álló más személyek elleni perekben, míg az 1877: XXII. tc. 46. §-a azt ismét egész általánosságban mondja ki. Az új Pp. nem nyilatkozik. A bírói gyakorlatból v. ö. **L. I.** 216/79. (D. 23., 27. l.), 4210/78., 418/80., 444/81. (D. 28., 224. l.); **C.** 675/86. (P. T. 13., 178. l.), 9364/90. (D. Új f. 25., 208. l.), 475/96. (D. III. f. 6., 141. l.); 172/97. (D. III. f. 9., 268. l.); **B. T.** 1342/88. (D. Új f. 22., 45. l.), *Kassai t.* 182/91. (J. 91., 195. l.). A **C.** 1474/90. (D. Új f. 26., 130. l.) szerint a könyv azt sem bizonyítja, hogy a megrendelés kinek részére történt? — Másként áll azonban a dolog, ha az ellenfél könyveire történik hivatkozás és azok fel nem mutattatnak. Minthogy ennek az a következménye, hogy a bizonyító fél által vitatott tartalom valónak tekintetik (l. köv. §.): ebben benne rejlik, hogy az ügylet létrejötte is bebizonyítottnak tekintendő. V. ö. **C.** id. 475/96.

[14]) Ez már az általános bizonyítási szabályokból következik, csak tények képezvén a bizonyítás tárgyát. (1868: LIV. tc. 152. §. Új Pp. 263. s k. §§.) V. ö. **C.** 6767/85. (D. Új f. 14., 70. l.), 9230/93. (T. É. 12. sz.)

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

utódjával szemben, akinek ügylete a bevezetés tárgyát képezi, tehát nem harmadik olyan személy ellen, aki az ügyletben közvetlenül nem vett részt.[14a]) Emellett azonban misem áll útjában annak, hogy a keresk. könyvek nemcsak tevőleges, hanem *nemleges* irányban is bizonyítékot szolgáltassanak, azaz, hogy úgy a bevezetés megtörténte az annak tárgyát képező tény megtörténtét, mint a bevezetés hiánya az illető tény nemtörténtét bizonyítsa.[15])

IV. Ami végül a keresk. könyvek bizonyító erejének *mértékét* illeti, ezt a keresk. törvény a törvényes bizonyítási rendszer alapul vétele mellett olyképen határozza meg, hogy a keresk. könyvek rendszerint *nem teljes* bizonyítékot szolgáltatnak, mely még más bizonyíték általi kiegészítésre szorul [id. §. 1. bek.].[16]) E kiegészítő bizonyíték nyujtható minden eszköz által, mely a polgári törvénykezési jogban elismertetik, nevezetesen pedig okiratok, tanuk és eskü által.[17]) Mindenesetre szükséges azonban, hogy a vita tárgyát képező tényre magára vonatkozzék, amiből követ-

---

arra a kérdésre nézve, vajjon a bejegyzett vétel valóságos vétel vagy csak különbözeti ügylet volt-e? L. **C.** 17. sz. polg. döntv. is (H. D. II. 129. l.) a kártérítési követelésekre nézve, bár túlozva (l. fent 12. jegyz.).

[14a]) Nem pl. az ellen, aki a bevezetett ügyletből folyó kötelezettségért külön jogügylet, nevezetesen kezesség által vállalt kötelezettséget. V. ö. **C.** 5848/905. (D. IV. f. 3., 232. l.), 6781/905. (U. o. 234. l.): telekkönyvi előjegyzés szempontjából.

[15]) Ez abból következik, hogy a keresk. könyvek bizonyítási kiváltsága nem az egyes bevezetéseknek, hanem maguknak a könyveknek van adva s hogy csak az vezethető be, ami valósággal megtörtént; fel kell tehát tenni, hogy ami bevezetve nincs, az valósággal nem is történt meg, annyival inkább, mert a bevezetés kötelesség. **L. I.** 525/76. (D. 17., 104. l.)

[16]) Az 1893: XVIII. tc. és az új Pp. a szabad bizonyítási rendszer elfogadása dacára (64., ill. 270. §§.) a K. T.-nek a keresk. könyvek bizonyító erejének mértékére vonatkozó szabályait (az esküt kivéve l. köv. jegyz.) fenntartotta. (75., ill. 322. §§.).

[17]) Az esküt a K. T. id. §-a maga említi. Azonban, valamint általában, úgy a könyvek kiegészítésére is csak annyiban volt használható, amennyiben a kiegészítés más módon nem eszközölhető. V. ö. 1868: LIV. tc. 221. §., **B. T.** 4105/86. (J. 56., 165. l.) Letehető volt pedig nemcsak az ítéletben megállapított, hanem kisebb összegre is, pl. ha ítélet után részletfizetés történt. V. ö. **C.** 488/97. (D. III. f. 9., 209. l.) A sommás eljárásban az 1893: XVIII. tc. 75. §-a szerint és az új Pp. 322. §. szerint általában az eskü helyébe a *félnek eskü alatti kihallgatása* lépett, melynek bizonyító ereje a bíróság által szabadon mérlegeltetik (Pp. 376. §.). Tanuk: **C.** 5394/85. (D. Új f. 11., 287. l.)

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

kezik, hogy az oly eskü, mely nem a tényre, hanem a bevezetés helyességére tétetik le, kiegészítésül nem szolgálhat.[18])

Jóllehet azonban a K. T. a keresk. könyvek bizonyító erejének mérvét határozottan megállapítja, még sem zárkózhatott el annak megfontolása elől, hogy a keresk. könyvek a gyakorlati életben a legnagyobb változatosságot mutatják, minélfogva merev bizonyítási szabály alkalmazása könnyen igazságtalanságot eredményezhet. Ez okból a fentebbi szabály alól kifejezetten eltérést enged és a bíró szabad belátására bízza, hogy a fennforgó körülményekhez képest alkalmazásba vegye-e vagy nem? [19]) Meg-

[18]) Másként az 1840 : XV., XVI. és az 1868 : LIV. tc. szerint, melyek a könyvek bizonyító erejére nézve egészen eltérő álláspontot foglaltak volt el, mint a K. T. Eddigelé ugyanis abból indultak ki, hogy a kiegészítő bizonyíték a könyvek hitelének emelése, megerősítése végett szükséges; a K. T. szerint ellenben a kiegészítő bizonyíték a tényre vonatkozó époly önálló részbizonyíték, mint a könyv, s ezen kettős részbizonyíték összetétele adja a teljes bizonyítékot. Ez kétségtelenül kitűnik abból, hogy, míg az id. törvények a kiegészítést csakis eskü által engedték meg s ezt az illetőnek arra kellett letenni, hogy »tudtára a számvitelben megjelenő tételek mind jogcímükre, mind mennyiségükre nézve helyesek« (1868 : LIV. tc. 174. §.): addig a K. T. a kiegészítést nemcsak eskü, hanem más bizonyíték által is megengedi, más bizonyíték pedig nem vonatkozhatik a könyvvitel helyességére, hanem csak a tényre. Helytelen **C.** 471/85. (D. Új f. 13., 170. l.), mely az id. 174. §-ra úgy hivatkozik, mintha ez a K. T. által semmi változást nem szenvedett volna s abból azt következteti, hogy az esküttevőnek a kérdéses tényről nem kell közvetlen tudomással bírnia. V. ö. 1893 : XVIII. tc. 95. §. és új Pp. 368. §. is a félnek eskü alatti kihallgatására nézve, mely csak »döntő ténykörülményekre« rendelhető el. — Az 1868 : LIV. tc. 225. §-a értelmében azonban az eskü nemcsak a főnök, hanem a segédszemélyzet által is letehető, ha a kérdéses tényről tudomással bír s ugyanez áll a félnek eskü alatti kihallgatásáról, bár az 1893. évi XVIII. tc. és az új Pp. ily helyettesítésről nem tesz említést.

[19]) A bíró azonban az ítélet indokaiban mindenesetre számot tartozik adni arról, hogy miért tért el a szabálytól? Nagyobb bizonyító erő a könyveknek különösen akkor tulajdonítható, ha pl. a kereskedő könyveiben az ellenfél állításával szemben nagyobb kötelezettséget ismer el, emellett azonban könyvei viszontkövetelésről tesznek tanuságot; vagy ha az ellenfél, ki maga is könyveket vezet, ezeket nem kívánja ellenbizonyításra használni. Közkereseti társaság könyvei a tagok egymásközti pereiben mint teljes bizonyíték, hacsak a bejegyzések helytelensége vagy valótlansága nem bizonyíttatik: v. ö. **C.** 3/905. (D. IV. f. 2., 331. l.) — Kisebb bizonyító erő tulajdonítható ellenben a könyveknek, ha azok szabálytalanul vezettettek; ha a kereskedő pl. nyereségvágyból elkövetett bűntett, csalárd vagy vétkes bukás miatt meg volt büntetve; ha a bevezetés helyessége belső okokból valószínűtlen, pl. a kitett összeg az árú mennyiségével

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

engedi pedig a bírónak nemcsak azt, hogy a könyveknek kisebb bizonyító erőt tulajdonítson, esetleg azt egészen megtagadja, hanem azt is, hogy a könyveket nagyobb, esetleg teljes bizonyító erőre emelje. Szabad belátása szerint határozza meg a bíró különösen azt, vajjon oly esetben, midőn a peres felek könyvei egymástól eltérnek, ezek mint bizonyítási eszköz teljesen mellőztessenek-e, vagy melyik fél könyveinek kelljen több bizonyító erőt tulajdonítani ? [id. §. 3. bek.].[20])

A fentebbi szabály alól még annyiban is van kivétel, amennyiben egyes intézetek abban a kiváltságban részesülnek, hogy könyveik, illetve az azokból készített kivonatok, közokiratok bizonyító erejével bírnak.[21])

34. §.

A kereskedelmi könyvek általi bizonyítás módja és a könyvek felmutatása.

I. A keresk. könyvek általi bizonyítás módja [1]) különböző aszerint, amint a kereskedő saját könyveivel, vagy más a kereskedő könyveivel akar bizonyítani. Előbbi esetben a könyvek általi

---

vagy minőségével összhangzásban nincs stb. Az a körülmény egymagában, hogy a kereskedő kifogástalan jellemű, a könyvek bizonyító erejének felemelésére okul nem szolgálhat, mert a törvény ezt már amúgy is feltételezte, mikor a könyveknek kiváltságos bizonyító erőt adott.

[20]) Ebből következik egyúttal, hogy az eltérés önmagában véve nem elégséges ok a könyvek mellőzésére, hanem a bíró ezt csak akkor teheti, ha a fennforgó eset körülményei sem nyujtanak elég alapot az eltérések felvilágosítására, az ellenmondások megszüntetésére vagy arra, hogy melyik fél könyveinek lehessen több bizonyító erőt tulajdonítani. V. ö. **L. I.** 981/79. (D. 24., 141. l.)

[21]) **Ezek:** az Osztrák-Magyar Bank (1878 : XXV. tc. 96. §.) **és** az Országos Központi hitelszövetkezet (1898 : XXIII. tc. 76. §.); **továbbá** a Magyar Földhitelintézet (1871 : XXXIV. tc. 7. §.), a Kisbirtokosok orsz. földhitelintézete (1879 : XXXIX. tc. **2.** §.) **és** a Magyar földhitelintézetek országos szövetsége (1911 : XV. tc. 3. §. 6. pont.) **annyiban, amennyiben** könyvei **és** kivonatai **teljes bizonyító erővel bírnak.** Utóbbiak alapján, amennyiben hitelesíttettek, kapcsolatban a kiállított kötelezvénnyel vagy a kötelezettséget megállapító más nyilatkozattal, rögtöni végrehajtás is vezethető, épúgy mint a közjegyzői okirat alapján. V. ö. 1878 : XXV. tc., 1887 : XXVI. tc., 1899 : XXXVII. tc. jelzálogalapszab. 11. §. *c)* pont ; 1879 : XLV. tc. 1. §., 1889 : XXX. tc. 1. §., 1898 : XI. tc. 1. §., 1898 : XXIII. tc. 77. §., **1911 : XV. tc.** id. §.

[1]) Erre nézve az 1893 : XVIII. tc. az előbb fennálló eljárási szabályokat fenntartotta. L. annak 80. és 219. §-ait.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

bizonyítás oly módon történik, hogy a könyvnek a per tárgyára vonatkozó részéről kivonat, számla készíttetik, mely bíróilag vagy közjegyző által hitelesíttetvén,[2]) másolatban az illető perirathoz mellékeltetik, maga a hitelesített számla pedig a megjelenési határnapon bemutattatik. A bíróság és az ellenfél azonban még a hitelesített számlával sem tartozik beérni, hanem, ha a könyvek szabályszerű vitele ily hitelesített kivonat mellett kétséges volna, a bíróság az ellenfél kérelmére vagy hivatalból is elrendelheti a könyveknek eredetiben leendő f e l m u t a t á s á t és megszemlélését.[2a]) Ha ily esetben a bizonyító fél könyveinek eredetiben való felmutatását elmulasztja, a könyvek által nyujtott bizonyíték az ítélethozásnál vagy egyáltalában figyelembe nem vétetik,[3]) vagy legfeljebb annyiban fogadható el, amennyiben azt a bíróság a tárgyalás és a bizonyítás egész tartalmának szorgos méltatása mellett indokoltnak találja.[3a])

II. A könyvek ezen felmutatásától, mely ugyanazon szempont alá esik, mint az eredeti okiratok közlése általában s a polgári perrendtartásban szabályoztatik, lényegesen különbözik a könyveknek felmutatása oly esetben, midőn az e l l e n f é l kívánja azokat bizonyítási eszközül használni.[4]) Ezen megelőző kivonatkészítéstől független felmutatás, mely a keresk. törvényben szabályoztatik, a k ö z ö s o k i r a t o k előterjesztésének fogalma alá esik,[5]) de a polg. törvénykezésnek erre vonatkozó szabályaitól

---

[2]) 1868 : LIV. tc. 176. §., új Pp. 324. §., 1874 : XXXV. tc. 90. §. A könyv bizonyító erejére a hitelesítés semmi befolyást nem gyakorol : **C.** 172/97. (D. III. f. 9., 268. l.)

[2a]) 1868 : LIV. tc. 177. §., új Pp. 324. §.

[3]) Igy határozottan 1868 : LIV. tc. 177. §.

[3a]) V. ö. Új Pp. 324., 334. §§., utalással a 270. §-ra.

[4]) A szavatosként beidézett, de a védelmet el nem vállalt fél perben álló félnek nem lévén tekinthető, ő nem kötelezhető könyvei felmutatására : **C.** 403/98. (D. III. f. 15., 28. l.)

[5]) V. ö. *Értekezl.* jk. 48. és 470. l., **B. T.** 3673/93. (Jogt. K. 94., 8. sz.), 3990/910. (H. D. V. 281. l.) ; továbbá **C.** 1646/904. (D. IV. f. 1., 86. l.) : a kereskedő ügyfelének birtokában lévő bevásárlási könyvre nézve ; **B. T.** 978/907. (H. D. I. 223. l.) : társas viszonyra nézve. Épen azért helyesen mondotta ki **C.** 537/82. (D. Új f. 3., 56. l.), hogy a keresk. könyvek általi bizonyítás a Váltóelj. 24. §-a értelmében v á l t ó p e r b e n nem alkalmazható. V. ö. **C.** 314/98. (D. III. f. 13., 199. l.) is, bár helytelenül alkalmazta a K. T. 34. §. mellőzésével az 1893 : XVIII. tc. 81. §-át. Ellenk. **C.** 1147/902. (D. III. f. 25., 217. l.), 828/910. (H. D. V. 108. l.) és azon feltétel alatt, ha tüzetesen megjelölt oly tény bizonyításáról van szó, mely a gyors lebonyolítást igénylő váltóper keretében tisztába hozható : **C.** 666/907. (H. D. II. 48. l.).

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

annyiban eltérő szabályokat ural, amennyiben a könyvek felmutatása kérvénnyel szorgalmazandó ; [6]) amennyiben továbbá a keresk. könyvek már törvénynél fogva közösek, tehát a közösség kérdése iránti tárgyalás elesik ; amennyiben végre a bíróság a könyvek felmutatását a per folyamában [6a]) elrendelni csak jogosítva van, de erre kötelezve nincs.[7]) Egyebekben a közös okiratok előterjesztésére vonatkozó szabályok a keresk. könyvek felmutatására is alkalmazást nyernek ; így nevezetesen ami a felmutatás elmulasztásának következményeit illeti : szintén az a szabály, hogy a könyveknek vitatott tartalma a vonakodó fél ellenében bebizonyítottnak tekintendő. **[K. T. 34. §.]** [8]) E joghátrány azonban szintén nem következik be, ha a felmutatásra kötelezett fél a közös okiratoknál előírt esküt [9]) teszi ; bár minthogy a kereskedő könyvek vitelére feltétlenül kötelezve van, tehát nem mentheti magát

[6]) Tehát a rendes eljárásban sem alkeresettel az 1868 : LIV. tc. 188. §. értelmében, bár kizárva nincs : **B. T.** id. 3673/93., 3990/910., **C.** id. 1646/904., 790/905. (D. IV. f. 6., 151. l.) Az új Pp. 325. §-a az alkeresetet általában mellőzi. Nem elég azonban csak általánosságban a könyvek felmutatását kérni, hanem szükséges, hogy az illető tételek a kérvényben megjelöltessenek, nem lehetvén feladata a bíróságnak vagy a szakértőknek, hogy az ellenfélre vonatkozó tételek iránt hosszas kutatást eszközöljenek. **B. T.** 3803/91. (D. Új f. 30., 366. l.) ; **C.** 993/96. (D. III. f. 6., 332. l.), id. 314/98., 63/99. (D. III. f. 14., 165. l.), 1147/902. (U. o. 25., 217. l.), 198/906. (H. D. I. 238. l.). Ez már a K. T. 34. §-ában kimondott következményből is következik. L. alább. A K. T. 36. §. eseteiben a könyvek felmutatása hivatalból is elrendelhető s közk. vagy betéti társaság könyveinek felmutatására a társaság feloszlása után az azokat megőrző tag is szorítható : **C.** 3/905. (D. IV. f. 2., 331. l.).

[6a]) A K. T. 34. §-a csak a »per folyamában« való felmutatás elrendeléséről szól. Perenkívül pl. előleges szakértői szemle útján tehát ily felmutatás nem rendelhető el : **B. T.** 3186/908. (H. D. III. 160. l.).

[7]) Ebből azonban nem szabad arra következtetni, mintha az ellenfélnek nem is volna joga a felmutatást követelni, hogy tehát a keresk. könyvek nem esnek a közös okiratok fogalma alá. Csak annyi áll, hogy az ellenfél joga a felmutatásra a bíróság megtagadási joga által korlátozva van. A törvény ezt nyilván azért állapította meg, hogy visszaélések ne történjenek.

[8]) A felmutatás elmulasztásával egyenlő, ha a könyvek felmutattatnak ugyan, de épen a kérdéses helyen meg vannak csonkítva, pl. az illető lap ki van szakítva : **L. I.** 661/81. (D. Új f. 1., 160. l.) A felmutatás vétlen elmulasztása esetében igazolásnak van helye, a felmutatási határnap tárgyalási határnapnak lévén tekintendő. 1881 : LIX. tc. 61. §., Pp. 451. §., **B. T.** 4143/82. (D. Új f. 3., 318. l.).

[9]) 1868 : LIV. tc. 188. §. (felfedező eskü), 1893 : XVIII. tc. 81. §., Pp. 327. §. (eskü alatti kihallgatás).

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

azzal, hogy könyveket nem vezetett, sőt könyveit tíz éven át megőrizni is tartozik, az érintett eskü a megőrzési idő eltelte előtt sikerrel csak arra tehető le, hogy a könyvek a kereskedő hibáján kívül elvesztek ; [10]) míg a megőrzési idő eltelte után az eskü arra is letehető a kereskedő által, hogy a könyvek többé az ő birtokában nincsenek, illetve, hogy azok általa megsemmisíttettek.

III. Amennyiben a könyvek akár mint eredeti, akár mint közös okiratok felmutattatnak, azokat úgy a bíróság, mint az ellenfél megtekintheti. Azonban a könyveket egész tartalmuk szerint csak a bíróság vagy a bírói szakértők s ezek is csak oly esetben vizsgálhatják meg, midőn azoknak szabályszerű vezetése forog kérdésben. Az ellenfélnek pusztán a peressé vált tételekre vonatkozó bejegyzéseket van joga megtekinteni. **[K. T. 35. §.]** [11]) Kivétel egyedül örökösödés, vagyonközösség, társasági vagyon felosztása és csőd esetében van, amidőn a bíróság a könyvek felmutatását egész terjedelmük szerint való megtekintés végett rendelheti el. **[K. T. 36. §.]**

A könyvek felmutatásáról és megtekintéséről jegyzőkönyv vétetik fel, megtekintés után pedig a könyvek a tulajdonosnak visszaadatnak. Ha a könyvek más bírói területen vitetnek, azok megvizsgálása iránt az illetékes bíróság megkeresendő, mely az eljárás befejezése után a könyvek viteléről, illetve tartalmáról kimerítő jelentést tenni tartozik.[12])

[10]) V. ö. **C.** 475/96. (D. III. f. 6., 141. l.)

[11]) V. ö. Pp. 333. §. is. Ez intézkedés azon alapul, hogy az ellenfélnek semmi jogos érdeke nincs mást megtekinteni, mint ami őreá vonatkozik, s hogy a könyveknek egész terjedelemben való megtekintése a felmutató kereskedőre nézve hátrányos lehetne, amennyiben alkalmat szolgáltatna az üzleti összeköttetések és titkok kipuhatolására. *Értekezl.* jk. 48. l.

[12]) V ö. 1868 : LIV. tc. 177., 178. §§., új Pp. 331. §.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

ÖTÖDIK CÍM.

CÉGVEZETŐK ÉS KERESKEDELMI MEGHATALMAZOTTAK.

35. §.

A kereskedelmi meghatalmazás általában.

I. Már a közönséges magánjogi forgalomban merül fel annak szüksége, hogy ügyleteinknél mások közreműködését vegyük igénybe. Még inkább áll ez a keresk. forgalomban, mely a magánjogi forgalommal szemben sokkal gyorsabb és mozgékonyabb, sokkal sűrűbb és kiterjedtebb összeköttetéseket hoz létre. Különösen a kereskedő szorul arra, hogy helyette mások járjanak el; sőt nagyobb terjedelmű üzleti tevékenység mások közreműködése nélkül nem is képzelhető, az ügyletek száma oly tömeges lévén, hogy a kereskedő mindegyiket öncselekvőleg foganatosítani képtelen. Emellett a kereskedő az ügyletek nagy száma és gyors egymásutánja folytán nem érheti be azzal, hogy esetről-esetre bízzon meg másokat ügyeinek vitelével, hanem elkerülhetlenül szükségessé válik állandó megbízottakat alkalmazni, akik tevékenységüket kizárólag neki szentelik s akik egyúttal oly hatáskörrel ruháztatnak fel, hogy az ő személyét minden irányban helyettesíthetik.

II. A személyek, kik a keresk. forgalomban mások ügyeiben közreműködnek, igen különböző jogállást foglalnak el. Különbség van mindenekelőtt annyiban, amennyiben némelyek önálló kereskedők, mások ellenben nem.[1]) Különbség van továbbá a megbízás tárgyára nézve, mely részint jogügyletek kötésében, részint

[1]) Igy pl. önálló kereskedők a bizományosok, szállítmányozók, fuvarozók stb.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

puszta tényleges szolgálatokban áll.[2]) Amennyiben végre a megbízás jogügyletekre vonatkozik, különbség teendő azon eset között, midőn a megbízott az ügyletet a megbízó nevében köti meg, mely eset **meghatalmazásnak** neveztetik;[3]) és azon eset között, midőn a megbízott az ügyletet nem a megbízó, hanem saját nevében köti meg, mely eset **bizománynak** neveztetik.[4])

E helyütt csak a meghatalmazásról van szó. Ez azonban a keresk. jogba csak annyiban tartozik, amennyiben a **kereskedelmi meghatalmazás** s ennek alapján a meghatalmazott a keresk. **meghatalmazott** fogalma alá esik, mely csak akkor forog fenn, ha a meghatalmazás kereskedőtől[5]) ered és keresk. üzlettel járó ügyletekre vonatkozik,[6]) vagy ha nemkereskedőtől származik is, de keresk. ügyletre vonatkozik.[7]) De a keresk. meghatalmazottak is csak annyiban vétetnek e helyen közelebbről tekintetbe, amennyiben róluk a K. T. I. rész 5. címében

---

[2]) Igy pl. a fuvarozó és alkusz, a könyvvivő, levelező stb. csak tényleges szolgálatokat teljesítenek.

[3]) V. ö. osztr. p. t. 1002. §. A meghatalmazás **képviseletnek** is neveztetik. Ha azonban minden képviseletet meghatalmazásnak nevezünk, akkor nem szabad figyelmen kívül hagyni, hogy a meghatalmazás nem mindig **megbízásból** származik. Igy különösen a törvényes, vagyis az a képviselet, mely közvetlenül törvényen alapul, mint pl. az atya, a közkereseti és betéti társaság beltagjainak, a törvényes felszámolók stb. meghatalmazása; továbbá az oly meghatalmazás, melyet a bíróság ad, pl. a gyámok és gondnokok, a bíróság által kirendelt felszámolók stb. felhatalmazása. V. ö. osztr. p. t. 1034. §. A képviselő **megbízás nélkül ügyvivő** *(negotiorum gestor)* is lehet. V. ö. osztr. p. t. 1035. s k. §§.

[4]) V. ö. K. T. 368. §. és alább 157. §. Fuvarozási ügyletekre vonatkozólag **szállítmányozás**. V. ö. K. T. 384., 391. §§. és alább 162. §.

[5]) A kereskedők alatt a **keresk. társaságok** is értetnek (v. ö. fentebb 15. §.), amelyek azonban elsősorban saját különleges képviselőik által lépnek fel, akik elvileg ugyan szintén a keresk. meghatalmazás fogalma alá esnek, de a K. T.-ben csak az illető társaságokra vonatkozó jogviszonyokkal kapcsolatban határoztatnak meg.

[6]) Nem épen keresk. ügyletekre. Pl. perek vitelére, ingatlanok megszerzésére. Emellett nem szabad figyelmen kívül hagyni, hogy keresk. üzlet alatt az oly részvénytársaságok és szövetkezetek üzletét is kell érteni, melyek nemkeresk. ügyletekkel foglalkoznak. V. ö. fentebb 15. §.

[7]) V. ö. K. T. 290. §. és alább 128. §. Vajjon az üzlet épen a meghatalmazó részéről keresk. ügylet-e? nem jön tekintetbe, mert ha csupán a másik szerződő fél részéről az, a meghatalmazás mégis a keresk. jog szerint bírálandó el. V. ö. K. T. 264. §. és alább 118. §.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

van szó. A K. T. ugyanis e helyen (nem is tekintve a keresk. társaságok képviselőit) nem mindennemű keresk. meghatalmazottakról beszél, hanem csak olyanokról, akik valamely kereskedő üzletében alkalmazva vannak, az üzleti személyzethez tartoznak; akik tehát az egyes ügyletekre adott meghatalmazáson felül is az üzlettel szerves kapcsolatban állanak, melynek a meghatalmazás, még ha esetről esetre adatik is, csak folyománya.[8]) Ellenben az olyan keresk. meghatalmazottakról, akik ily szerves viszonyban valamely kereskedő üzletével nem állanak, vagy épen nemkereskedő által bízatnak meg keresk. ügyletek megkötésével, akiknél tehát az egyes ügyletekre adott meghatalmazáson felül semmi kapcsolat a meghatalmazóval nincs: a K. T. nem itt, hanem külön a keresk. ügyleteknél (288—290. §§.) beszél, amiért ezekről mi is csak ott fogunk szólani. Megkülönböztetésül az itt szem előtt tartott keresk. meghatalmazottak, minthogy a K. T. az ezekre vonatkozó jogviszonyokat tüzetesen szabályozza, az üzleti személyzethez nem tartozó meghatalmazottakról ellenben csak mellékesen intézkedik: tulajdonképeni[8a]) vagy minősített, az utóbbiak pedig nemtulajdonképeni vagy egyszerű keresk. meghatalmazottaknak nevezhetők.

III. A szerves kapcsolat, melyben az itt szóban forgó tulajdonképeni keresk. meghatalmazottak valamely üzlettel állanak, köztük és az üzlet tulajdonosa között bizonyos függési viszonyt létesít, melynek alapján az utóbbi főnöknek *(Principal, Chef)* neveztetik.[9]) Jogilag e függési viszony rendesen mint szolgálati viszony jelentkezik, azaz a keresk. meghatalmazottak rendszerint a meghatalmazási teendőkre megfelelő viszontszolgáltatás (fizetés, ellátás) fejében kötelezettséget vállalnak. Ez a szolgálati viszony alkotja a keresk. segédszemélyzet fogalmát, úgy hogy tehát a keresk. meghatalmazottak rendszerint a keresk. segédszemélyzet alá tartoznak (l. alább 45. §.). Kivételesen

[8]) V. ö. C. 579/85. (D. Új f. 13., 144. l.), 1206/89. (D. Új f. 22., 160. l.), 694/908. (H. D. III. 157. l.).

[8a]) A bíróságok által is elfogadott terminológia. V. ö. C. id. 694/908. sz. hat.

[9]) Igy nevezi a K. T. is a kereskedőt szemben az ő alkalmazottjaival. V. ö. 37., 41., 42., 43., 45., 46., 49., 50., 51., 53., 54., 57., 58., 59. §§. A keresk. társaságoknál azonban a főnök fogalma némileg módosul. A tulajdonképeni főnök maga a társaság, de mert ez nem bír természetes léttel, a főnöki elnevezés a társaság tagjaira, illetve képviselőire (igazgatóság) alkalmaztatik.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

azonban a keresk. meghatalmazás, még ha állandóság jellegével bír is, szolgálati viszonnyal nincs kapcsolatban. Lehet, hogy a keresk. meghatalmazott a főnökhöz más, nevezetesen családi viszonyban áll, pl. ha a főnök nejét (vagy ha nő : férjét) vagy fiát alkalmazza üzletében ; [10]) sőt az is lehetséges, hogy a főnök és a keresk. meghatalmazott közötti függőségi viszonynak semmi egyéb alapja nincs, mint amely épen a meghatalmazás által keletkezik.

Amennyiben a keresk. meghatalmazottak a segédszemélyzethez tartoznak, ők mint ilyenek egyúttal a K. T. I. rész 6. címe alá esnek, amely épen a szolgálati viszonyt szabályozza. Valamint azonban a bár állandó keresk. meghatalmazás nem szükségképen foglalja magában a szolgálati viszonyt, úgy megfordítva a szolgálati viszony sem foglalja magában okvetlenül a meghatalmazási viszonyt, azaz : a keresk. segédszemélyzet nem esik szükségképen a keresk. meghatalmazottak fogalma alá. Valaki a kereskedő szolgálatában állhat s még sem köt jogügyleteket az ő nevében, hanem csak tényleges ügyleteket végez (l. alább 45. §.). A keresk. meghatalmazottak tartozhatnak tehát a segédszemélyzethez és megfordítva a segédszemélyzethez tartozók lehetnek keresk. meghatalmazottak, vagy még szabatosabban : egy személyben úgy a meghatalmazotti, mint a segédi minőség egyesülhet. De sem a meghatalmazotti minőségből a segédi minőség, sem a segédi minőségből a meghatalmazotti minőség nem következik. A két minőség akkor is szétválasztandó, ha mint rendesen, egy és ugyanazon személyben találkozik.[11])

---

[10]) V. ö. **C.** 846/908. (H. D. III. 103. l.). A családi viszonyban levők azonban szolgálati viszonyban is állhatnak. Pl. a kereskedő fia lehet az ő üzletében épúgy állandó fizetés mellett alkalmazva, mint az idegen. V. ö. Csődt. 60. §. 1. pont. Férj mint cégvezető oly betéti társaság üzletében, melynek a felesége beltagja : **C.** 1339/902. (D. III. f. 23., 307. l.).

[11]) A viszony a K. T. I. rész 5. és 6. címe között tehát nem az, mintha az egyikben egészen más személyekről volna szó, mint a másikban, úgy hogy valaki csak az 5. vagy csak a 6. cím határozatai alá eshetnék ; ellenkezőleg, egy és ugyanazon személy mindkét cím alá eshetik, ha t. i. úgy a meghatalmazotti, mint a segédi minőséget képviseli. A K. T. berendezése nem, mint azt első tekintetre gondolni lehetne, a személyek, hanem azok m i n ő s é g é n e k különbségén alapul. A két cím egymást kizáró természettel csak annyiban bír, amennyiben egy személy csupán az egyik minőséget képviseli. A K. T. berendezésének ezen értelme az előmunkálatokból eléggé kitűnik. Igy nevezetesen a *Tervezet* 60. cikke a német K. T. 58. cikke nyomán egyenesen kimondotta, hogy »ha a kereskedősegéd főnöke által ennek üzlete körében jogügyletekre felhatalmaztatik, a keresk. meghatalmazottakra vonat-

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

36. §.

A tulajdonképeni kereskedelmi meghatalmazottak.

I. A K. T. a tulajdonképeni keresk. meghatalmazottaknak több faját különbözteti meg:

1. A legelőkelőbb és legtágabb hatáskörrel bíró keresk. meghatalmazott az ú. n. cégvezető *(procurista)*. Ezt a K. T. a többi keresk. meghatalmazottakkal szemben annyira kiemeli, hogy a keresk. meghatalmazott kifejezése alá sem foglalja, hanem rendesen külön említi,[1]) úgy hogy ha egyedül keresk. meghatalmazottakról szól, ezek alatt a cégvezetőt nem szokta érteni.

2. A cégvezető után következnek az oly keresk. meghatalmazottak, akik kevésbé fontos állást foglalnak el, s a cégvezető hatáskörénél kisebb terjedelmű hatáskörrel bírnak. Ezeket a K. T. közelebbi jelző nélkül röviden keresk. meghatalmazottak-nak nevezi. A K. T. tehát a keresk. meghatalmazott kifejezését önválasztotta műértelemben a kereskedő üzleti személyzetéhez tartozó mindazon keresk. meghatalmazottak megjelölésére használja, akik a cégvezető fogalma alá nem esnek.[2]) Ebben

---

kozó szabályok nyernek alkalmazást«, a mi által implicite ki volt fejezve, hogy a keresk. meghatalmazott egyúttal segéd is lehet, vagyis szolgálati viszonyban állhat. Ezt a rendelkezést az *Értekezlet* törülte ugyan, de csak azért, mert annak a K. T. 46. §-ában foglalt első részét az 5. címbe vette fel s ennek folytán fölöslegesnek találta. Még jobban győződhetünk meg az előadott értelmezés helyességéről, ha az e részben azonos német K. T. magyarázóit olvassuk. L. különösen *Hahn* id. m. I. 154. s k. l., ahol ki van mutatva, hogy a német K. T. alapját képezett porosz tervezet csakugyan azon az alapon állt, hogy a meghatalmazottak és segédek különböző személyek, hogy azonban a törvény rendszere épen ellenkező. V. ö. **S.** is 20.450/77. (D. 19., 61. l.), **Hb.** 37/908. (K. D. III. 14. l.) és számos esetet a bírói gyakorlatban, amelyekben meghatalmazottakra a segédszemélyzetre vonatkozó határozatok alkalmaztattak (l. alább 45., 46. §§.). Annyi azonban mégis áll, hogy a K. T. nem egészen következetes. Igy a már id. 46. §. kijelentése úgy hangzik, mintha segéd és meghatalmazott mindig különböző személy volna, emellett helyesebben állana a 6. címben, ahol eredetileg is állt. Hasonlóképen nem puszta minőségi, hanem személyi megkülönböztetésre vall a K. T. 53. §-a, mely a versenytilalmat először a cégvezetőkre és keresk. meghatalmazottakra és aztán még külön a segédekre nézve mondja ki.

[1]) Igy már az 5. cím feliratában. L. még K. T. 49—53. §§.

[2]) A keresk. meghatalmazott kifejezése tehát három fokozatban használtatik: 1. tágabb értelemben minden oly meghatalmazott megjelölésére, aki a keresk. jog szabályai alá esik; 2. szűkebb értelemben a tulajdonképeni keresk. meghatalmazottak; 3. legszűkebb vagy mű-

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

az értelemben fogjuk ennélfogva mi is a keresk. meghatalmazott kifejezését használni, ha annak tágabb jelentőségét határozottan ki nem emeljük.

3. A műértelemben vett keresk. meghatalmazottak ismét többfélék. Különbség van közöttük a hatáskör terjedelmére nézve s ebből a szempontból általános és különös keresk. meghatalmazottakat kell megkülönböztetni. Különbség van továbbá aszerint, amint a keresk. meghatalmazott a telep helyén, nevezetesen az üzlethelyiségben magában, vagy pedig a telep helyén kívül, helyről helyre utazva, jár el. Utóbbi esetben a keresk. meghatalmazott kereskedői utazónak neveztetik.

4. A K. T. úgy a cégvezető, mint a keresk. meghatalmazottak hatáskörét maga állapítja meg,[3]) mi mellett feltételeztetik, hogy az illetők mint cégvezetők vagy keresk. meghatalmazottak valósággal kirendeltettek. Azonban a K. T. némely személyeknek nemcsak hatáskörét állapítja meg, hanem vélelmet is állít fel arra nézve, hogy azok általában a kereskedő meghatalmazottjai. Ezek vélelmezett keresk. meghatalmazottaknak nevezhetők.

II. A keresk. meghatalmazottak ezen különböző fajairól, melyek a cégvezetőtől eltekintve minden kereskedőnél egyaránt fordulhatnak elő,[4]) a következőkben részletesen fogunk szólani. Megelőzőleg azonban ki kell még emelnünk, hogy a keresk. meghatalmazottak a kereskedői világban a legkülönbözőbb elnevezések alatt fordulnak elő. Ezek az elnevezések gyakran az illetőknek adott hatáskörről vanak véve, úgy hogy tehát azonnal tudni lehet, milyen természetű keresk. meghatalmazottal van dolgunk ? [5])

értelemben az oly tulajdonképeni értelemben vett keresk. meghatalmazottak megjelölésére, akik nem cégvezetők.

[3]) Részint parancsoló *(absolut)*, részint csak szerződéspótló *(dispositiv, praesumtiv)* módon. Előbbi a cégvezetőnél, utóbbi a keresk. meghatalmazottnál. E törvényes hatáskör elsősorban ugyan csak harmadik szerződő felek irányában van megállapítva, de a meghatalmazott és a főnök közötti viszonyban is felveendő, ha ellenkező megállapodás nem történt.

[4]) Igy nevezetesen a kiskereskedőknél, az állami vállalatoknál és a keresk. társaságoknál. Ellenben cégvezetővel, mint tudjuk, sem a kiskereskedők, sem az állami vállalatok nem bírhatnak (l. fentebb 16., 17. §§.). Nem rendelhetnek ki továbbá cégvezetőt az 1898 : XXIII. tc. alá eső szövetkezetek. L. alább 113. *b)* §. Más szövetkezetekre nézve ugyanaz áll, mint a részvénytársaságoknál. L. alább 95., 110. §§.

[5]) Pl. ilyen elnevezések : üzletvezető, pénztárnok, tőzsdedisponens, aki tőzsdei ügyletek kötésére van felhatalmazva, elárusító, aki az üzlethelyiségben a szokott eladásokat teljesíti stb.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

Sok esetben azonban az elnevezésből a hatáskör nem tűnik ki, tehát külön vizsgálandó; sőt esetleg bizonyos elnevezésből azt sem lehet kivenni, vajjon az illető egyáltalában keresk. meghatalmazott-e? Ez áll különösen az ügynök *(Agent)* elnevezéséről,[6]) mellyel mindenféle egyének élnek, akik részint állandó telepen, részint helyről helyre utazva (utazó ügynökök) mások részére keresk. ügyletekkel foglalkoznak. Lehetnek tehát nemcsak meghatalmazottak, hanem puszta alkuszok is, akik ügyleteket csak közvetítenek, de azok megkötésére nincsenek feljogosítva.[7]) Kivételesen oly személyek is ügynököknek neveztetnek, akik mint bizományosok járnak el.[8]) Az ügynökök emellett lényegesen különbözők aszerint, amint valamely kereskedő segédszemélyzetéhez tartoznak s mint ilyenek kizárólag főnökük számára dolgoznak, vagy pedig önálló kereskedők, akik egy vagy több kereskedőházat vagy gyárat képviselnek, vagy általában a közönségnek szolgálatára állanak.[9]) A tulajdonképeni keresk. meghatalmazottakra vonatkozó szabályok alá természetesen csak az előbbiek és csak akkor esnek, ha valóban jogügyletek megkötésére fel vannak hatalmazva. Az önálló ügynökök ellenben, amennyiben egészen mint alkuszok vagy bizományosok nem szerepelnek, külön jogállást foglalnak el, melyre nézve a K. T. közelebbről nem intézkedvén, a keresk. szokás és az általános magánjog irányadó. Ezek szerint ítélendő meg tehát, vajjon kifejezett nyilatkozat hiányában felvehető-e, hogy az ügynök jogi cselekményekre fel van-e hatalmazva és minőkre;[10]) továbbá milyen a viszony az

---

[6]) Hasonló áll az ügynökség és képviselő *(Vertreter)* elnevezéséről. V. ö. **C.** 849/904. (D. IV. f. 2., 334. l.), 163/906. (H. D. I. 150. l.), 914/909. (U. o. IV. 139. l.). A külföldi részvénytársaságok és szövetkezetek belföldi fióktelepeinek vagy ügynökségeinek képviselői azonban mindenesetre a társaság meghatalmazottjai, mert csak ezen feltétel alatt jegyeztetik be a fióktelep vagy ügynökség. V. ö. K. T. 211. §. és alább 100. §.

[7]) Igy különösen a tőzsdeügynökök, akik az 1897. augusztus 1-én életbelépett új szabályzatban alkuszoknak neveztetnek is. V. ö. alább 205. §.

[8]) Ilyeneknek az ügynökök akkor is tekintendők, ha megbízójukat az ügylet megkötésekor meg nem nevezték. V. ö. **C.** 1327/96. (D. III. f. 7., 52. l.)

[9]) V. ö. **S.** 2138/79. (D. 24., 50. l.). Utóbbiakra nézve példa: **C.** 614/92. (D. Új f. 32., 150. l.) 694/908. (H. D. III. 157. l.). Kereskedői minőségük a K. T. 259. §. 7. pontja alapján állapíttatik meg. L. alább 116. §. 27. jegyz.

[10]) Oly keresk. szokás, mely szerint az ügynök a megbízása tárgyát képező ügyletekre nézve általában meghatalmazott lenne, nem létezik;

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

ügynök és megbízója között: minő szolgálatokra van az ügynök kötelezve s mit követelhet azoknak fejében? [11])

---

ennek folytán az ügynök magában véve csak alkusznak tekinthető. **L. I.** 715/79. (D. 24., 109. l.) Következésképen nem tekinthető feljogosítottnak külön meghatalmazás nélkül az általa közvetített ügyletek után járó vételár felvételére (v. ö. K. T. 534. §.): **C.** 4270/84., 6117/84. (M. IV. 43. l.), 609/85. (D. Új f. 13., 227. l.), 194/89. (U. o. 24., 102. l.), ellenk. 1777/94. (P. T. 32., 89. l.); bár a felhatalmazásnak nem kell kifejezettnek lenni, így felvehető már azon az alapon, hogy az ügynök már előzőleg is vette fel a vételár egyes részleteit s az eladó ellenkező utasítást nem adott: **C.** 711/97. (D. III. f. 10., 25. l.). Az ügynöknél tett megrendelés esetén sem lehet az árut nála kifogásolni és rendelkezésre bocsátani, hacsak a vétel megkötésére nem volt felhatalmazva: **C.** 92/82. (D. Új f. 1., 263. l.), 575/87. (U. o. 18., 315. l.), 164/89. (U. o. 23., 215. l.) Az áru megrendelésére s a megrendelés elfogadására feljogosított ügynök azonban felhatalmazottnak tekintendő a megrendelés közelebbi feltételei iránt is megállapodni, illetve a megbízó az ügyletet csak azon feltételek szerint érvényesítheti, amelyek a megrendelő és az ügynök között megállapíttattak: **C.** 1068/89. (J. Sz. 3., 340. l.), 579/91. (U. o. 6., 213. l.), 657/95. (P. T. 33., 198. l.), 655/96. (U. o. 199. l.), id. 1327/96., 402/97. (D. III. f. 8., 202. l.), bár ez magában véve nem terjed ki hitelezésre, még váltó mellett sem: **C.** 849/904. (D. IV. f. 2., 334. l.). Jogosítva van a megrendelés visszavonását is elfogadni, míg csak a főnököt a megrendelésről nem értesítette: **C.** 1736/96. (D. III. f. 7., 253. l.), 518/912. (H. D. VII. 46. l.). Tőzsdebírósági kikötés is érvényes részéről, ha a megbízó az ezt magában foglaló nyomtatott kötjegyürlapokat bocsátott rendelkezésére: **B. T.** 1287/96. (D. III. f. 7., 348. l.) Az ügynöknél tett megrendeléskor megállapított feltételek az ügynök megbízóját kötelezik akkor is, ha ezek csak szóbelileg és nem a megrendelőjegyen állapíttattak meg, még ha ennek szélén nyomtatott figyelmeztetés foglaltatik, hogy szóbeli megállapodások nem vétetnek figyelembe. **K. V. T.** 329/906. (D. IV. f. 5., 367. l.). — Az ügynökök jogi állásának törvényhozási szabályozása régóta közóhajt képez. Az *új német* K. T. már tartalmaz is megfelelő intézkedéseket az I. könyv 7. fejezetében (84—92. §§.). Nálunk a magyar jogászegylet foglalkozott a kérdéssel. V. ö. Jogászegyl. ért. XIV. köt. 8. füzet *(Balogh A.)*. A Magyar Keresk. Csarnok pedig az áru-ügynökök (keresk. képviselők) jogviszonyaira nézve 1905-ben szabályzatot dolgozott ki. (Közölve a Csarnok 1905. évkönyvében 41—42. l.) L. még *Kemény D.* Ügynök és ügynöki jog. M. Jogi Lexikon VI. köt. 809. l. és külön lenyomatban.

[11]) Az ügynök és megbízója közötti szerződés *ügynöki szerződésnek* neveztetik, mely jogilag a munkabéri szerződés fogalma alá esik, s ha a megbízó kereskedő, kétoldalú, különben egyoldalú keresk. ügyletet képez. Külön kikötés nélkül is azonban az ügynök a rendes kereskedő gondosságával köteles eljárni (K. T. 271. §.), különösen hitelezésnél az adós hitelképességét vizsgálni; kezesnek azonban csak akkor tekinthető, ha a jótállást *(del credere)* elvállalta (ennek értelme ugyanaz, mint a bizo-

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

Különösen nagy szerepet játszanak a gyakorlati életben a biztosítási ügynökök, akik a biztosító társaságok által a biztosítási ügyletek megkötésénél és teljesítésénél alkalmaztatnak. Ezeknek közelebbi jellegéről és hatásköréről a biztosítási ügyletnél fogunk szólani (l. alább 190. §.).

37. §.

I. A cégvezető.

I. Cégvezető az, ki a keresk. üzlet tulajdonosától (főnökétől) egyenesen cégvezetési meghatalmazást nyer, vagy határozottan cégvezetőnek nyilváníttatik, vagy végre arra hatalmaztatik fel, hogy a főnök cégjét »*per procura*« jegyezhesse. **[K. T. 37. §.]** [1]) A törvénynek ezen kizárólag a kirendelés módján alapuló fogalommeghatározásából [2]) nem lehet ugyan kivenni azt, hogy a cégvezető milyen jogállást foglal el? Ezt csak a cégvezető hatásköréből lehet felismerni. De már magából abból a körülményből, hogy cégvezetőt, ellentétben más keresk. meghatalmazottakkal, csak az üzlet főnöke rendelhet; [3]) hogy továbbá a cégvezető kirendelésének

---

mányosnál, l. alább 160. §. 20. jegyz.). Viszont az ügynök kikötés nélkül is követelhet a szokásnak megfelelő díjat, provisiót (K. T. 284. §.), de az ált. keresk. szokás szerint csak az esetben, ha az ügylet után a vételár befolyt vagy egyébként kiegyenlíttetett, hacsak az ügynök nem bizonyítja, hogy a vételár a megbízó hibájából nem folyt be: **C.** 520/905. (D. IV. f. 6., 15. l.) Rendesen a viszontszolgáltatás csak ilyen díjból áll. De lehet állandó fizetés is, esetleg mint biztosított díjminimum. A jótállásért külön díj számítható, épúgy, mint a bizománynál; hasonlóképen megtérítendő, mit az ügynök az ügyletre készpénzben kiadott, vagy arra szükségkép vagy hasznosan fordított. (K. T. 377. §.)

[1]) A cégvezető *(procurista)* intézménye, miként azt a német és magyar K. T. meghonosította, azelőtt ismeretlen volt s más külföldi törvényhozásokban sem található. A kifejezés létezett ugyan, de nem jelentett korlátozhatlan hatáskörrel bíró meghatalmazottat. Ez áll különösen az 1840. évi XVI. tcikkben említett »címvezető«-ről. V. ö. ennek 49. és 51. §-ait.

[2]) A német K. T. megfelelő 41. cikkének fogalommeghatározása nem szorítkozik erre, hanem felveszi azt is, hogy a cégvezető a keresk. üzlet folytatásával van megbízva. De ezzel ellenmondásba jut, midőn később a cégvezető hatáskörét az üzlet körén kívül eső ügyletekre is feljogosítja. Ennyiben a mi törvényünk fogalommeghatározása jobb, bár tartalmi hiányánál fogva mindenesetre sajátságos. Az új német K. T. a definitiót egészen mellőzi.

[3]) Ha a főnök kiskorú vagy gondnokság alatt áll, a cégvezetőt az atya, illetve gyám vagy gondnok rendeli, de szükséges a gyámhatóság

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

módja a törvény által szigorúan és úgy van megállapítva, hogy a fogalommeghatározásban foglalt három kirendelési módtól eltérően cégvezetőt rendelni nem lehet,[4]) holott más keresk. meghatalmazottak kirendelése tetszés szerinti módon történhetik: kitűnik, hogy a cégvezető sokkal kiválóbb állást foglal el, mint más keresk. meghatalmazottak. E kiválóbb állás s ennek megfelelőleg a cégvezetői aláírás nagy jelentősége magyarázza meg egyúttal azt is, hogy a cégvezető a keresk. cégjegyzékbe úgy a fő-, mint a fióktelep [4a]) törvényszékénél 500 forintig terjedhető és hivatalból alkalmazandó pénzbirság terhe alatt bejegyeztetendő, s hogy a cégvezető a céget ugyanott személyesen aláírni vagy cégjegyzését hitelesített alakban benyujtani tartozik. **[K. T. 41. §.]** [5]) Maga a cégvezetési jogosultság azonban a bejegyzéstől független.[6]) Hasonlóképen bejegyzés tárgya a cégvezetési meghatalmazás megszünése,[7]) mi ha elmulasztatik, a főnök e tényt egy harmadik

---

beleegyezése. V. ö. 1877 : XX. tc. 20. és 133. §§. A házastárs házastársát az 1886 : VII. tc. 23. §-a értelmében csak közjegyzői okirattal rendelheti ki cégvezetőnek: **B. T.** 909/900. (D. III. f. 17., 327. l.). **C.** 846/908. (H. D. III. 163. l.). Hogy ki rendelhet cégvezetőt jogi személyeknél? azoknak szervezetétől függ: a közkereseti és betéti társaságnál l. alább 56., 60., 71., 72. §., a részvénytársaságnál 95. §.

[4]) V. ö. **C.** 184/88. (D. Új f. 21., 141. l.) Nem jelent cégvezetői felhatalmazást különösen az üzletvezetésre adott meghatalmazás: **C.** 322/87. (D. Új f. 17., 276. l.). Az azonban nem szükséges, hogy a cégvezetői meghatalmazás írásban adassék; adható szóval is: **C.** 494/90. (M. Jg. D. 7., 41. l.); sőt kifejezettnek sem kell lennie, hanem lehet *hallgatólagos* is, pl. a főnök tűri, hogy valaki mint cégvezető jár el: **C.** 1007/87. (J. 87., 42. l.). E részben tehát a cégvezető és a többi keresk. meghatalmazott közt nincs különbség. Ellenk. új *német* K. T. 48. §., mely a cégvezető kifejezett kirendelését követeli.

[4a]) **B. T.** 2587/905. (D. IV. f. 3., 131. l.) A cégrend. 13. §-a szerint ugyan csak a négy első rovat töltendő ki, holott a cégvezető a 6. rovatba jegyeztetik. De ez nem veendő figyelembe. L. fent. 21. §. 18. jegyz.

[5]) A bejelentés a főnök által személyesen vagy hitelesített alakban kell hogy történjék. Ha nem a főnök által vagy az ő felhatalmazásából történik, a bejegyzés érvénytelen s a főnök az ily módon bejegyzett cégvezető eljárásából nem lesz kötelezve. V. ö. **C.** fentebb 23. §. 7. j.

[6]) **C.** 1007/87. (J. 87., 42. l.), 102/909. (H. D. III. 288. l.), utóbbi gyámhatóságilag kirendelt cégvezető váltónyilatkozatára nézve. L. *Szerző* Váltójog is 16. §. 10. jegyz. Még a főnöknek sem kell bejegyezve lennie. V. ö. fentebb 28. §. 6. jegyz.

[7]) Ezt maga a cégvezető is bejegyeztetheti, bár a K. T. 42. §. csak a »főnök által bejelentendő megszünésről« szól: **B. T.** 6464/91. (Ü. L. 92., 5. sz.). Ellenk. *Szegedi t.* 5238/909. (H. D. IV. 209. l.).

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

ellenében csak annyiban érvényesítheti, amennyiben igazolni képes, hogy utóbbi előtt a cégvezetés megszünése az ügylet megkötésekor ismeretes volt. **[K. T. 42. §.]** [8])

Hogy kik rendelhetők ki cégvezetőkül? az a meghatalmazottakra általában vonatkozó szabályok szerint ítélendő meg (l. alább 41. §.).[9]) Kirendelhető pedig úgy egy, mint több cégvezető. Utóbbi esetben a cégvezetők vagy olyképen rendelhetők, hogy mindegyik külön-külön önállóan van jogosítva a céget jegyezni; vagy olyképen, hogy a cégvezetők csak együttesen jegyezhetik a céget, azaz a cégvezetők csak közös egyetértéssel járhatnak el, s az egyes cégvezető cselekvénye joghatállyal nem bír (e g y ü t t e s c é g v e z e t é s, *Collectiv-Procura*: K. T. id. 37. §. 2. bek.).[10]) Ez olyformán is lehetséges, hogy a cégvezető nem egy másik cégvezetővel, hanem oly minőségű képviselővel köteles együttesen eljárni, akinek meghatalmazása a cégvezetési hatáskört magában foglalja.[11]) Mindenesetre szükséges azonban, hogy az együttesség határozottan kifejeztessék és a cégjegyzékben is kitüntettessék, ellenkezőleg külön-külön cégvezetési jogosultság vélelmeztetik.[12])

II. Ami a cégvezető h a t á s k ö r é t illeti, ez mindenekelőtt az akaratnyilvánítás alakjára vonatkozik s e részben abban áll, hogy a cégvezető a főnök cégét »*per procura*« jegyezheti.[13])

---

[8]) Ugyanaz áll, mint ha a cég megváltozása, megszünése vagy a cégbirtokos változása nem jegyeztetik be. V. ö. K. T. 19. §. és fentebb 28. §.

[9]) Nő is lehet cégvezető: C. 996/93. (D. Új f. 36., 334. l.)

[10]) Az azonban lehetséges, hogy a cégvezetők valamit közösen elhatároznak s a foganatosítást egyik cégvezetőre bízzák. Az sem szükséges, hogy a közös elhatározás egyszerre és egyformán történjék. Történhetik pl. úgy, hogy az egyik cégvezető a másik cégvezető által kötött ügylethez utólagosan hozzájárul, sőt a közös elhatározás megvan akkor is, ha az egyik cégvezető a másik cégvezető jelenlétében teszi a nyilatkozatot s utóbbi ellen nem mondva, hallgatag járul hozzá. V. ö. C. 1136/85. (P. T. 12., 4. l.) és 579/87. (P. T. 15., 92. l.) a hasonló tekintet alá eső társasági képviselőkre nézve.

[11]) Pl. közkereseti vagy betéti társaság képviselő tagjával, részvénytársaság vagy szövetkezet igazgatójával. A társasági képviselőre nézve azonban ily együttesség nem bír hatállyal. L. alább 60., 92. §§.

[12]) Ugyanaz áll, mint a közkereseti és betéti társaság képviselőiről a K. T. 65., illetve 126. §-a szerint. V. ö. alább 60. §.

[13]) A kifejezés »*per procura*« magában véve ugyan csak annyit jelent, mint »meghatalmazásból«, s ezen tág értelemben a *per procura* melletti cégjegyzés semmi különös jogot nem foglal magában. Azonban a keresk.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

A cégjegyzésnek olyképen kell történnie, hogy a cégvezető a céghez saját nevét a cégvezetésre vonatkozó toldással csatolja, együttes cégvezetésnél mindegyik cégvezető lévén köteles az érintett toldással ellátott cégjegyzéshez saját nevét hozzácsatolni. **[K. T. 40. §.]** [14]) Ez azonban nem jogszabály, úgy hogy, ha a cégvezető a céget más alakban jegyezné is, a főnök mégis kötelezve lesz, sőt a cégvezető a főnököt akkor is kötelezi, ha cégaláírást egyáltalában nem alkalmaz.[15])

T a r t a l m á t tekintve, a cégvezető hatásköre a lehető legtágabb, mely, a keresk. társaságok képviselőitől eltekintve,[16]) teljhatalmú keresk. alkalmazottnál feltehető; oly széleskörű, hogy a cégvezető a főnököt kereskedői minőségében csaknem teljesen helyettesítheti, miért is egészen találó, ha a cégvezető a főnök második énjének *(alter ego)* neveztetik. E hatáskört a **K. T. 38. §-a** állapítja meg és pedig úgy tevőleges, mint nemleges irányban: ki van mondva, mit foglal magában és mit nem foglal magában a cégvezetői hatáskör, hogy semmi kétség ne merülhessen fel, vajjon a cégvezető valamely cselekvényre jogosítva van-e vagy nem?

1. T e v ő l e g e s irányban a cégvezetői hatáskör kiterjed:

---

forgalomban a *per procura* különös műértelemben vétetik más meghatalmazottak hatáskörénél tágabb hatáskörrel bíró személy aláírására, mi által a *procurista* kifejezés is különös műértelmet nyer.

[14]) Ha tehát pl. a cég Horváth K. és a cégvezetőt Kiss Jánosnak hívják, akkor utóbbi a céget következőleg tartozik írni: »Horváth K.« és melléje vagy alája *»per procura«* (rövidítve: *p. p.*) »Kiss János«. Ha pedig két együttes cégvezető van: Kiss János és Molnár Ferenc, akkor a cég mellé vagy alá mindkét cégvezető neve s ezek mindegyike elé a *p. p.* irandó.

[15]) V. ö. **C.** 1007/87. (J. 87., 42. l.); 425/90. (P. T. 21., 54. l.) 286/910. (HD. IV. 141. l.). Ez annyival inkább áll, mert hisz a cégvezető szóval, sőt hallgatag is köthet ügyletet a főnök nevében. V. ö. K. **T. 49.** §. és alább 41. §. V á l t ó-aláírásoknál azonban okvetlenül a cég irandó, mert ha a cégvezető egyedül saját nevét írja a váltóra, ő lesz kötelezve: a kötelezett félnek magából a váltóból kellvén kiderülnie. V. ö. *Szerző* Váltójog 88. §. Ellenk. **C.** id. 286/910. A cégjegyzés továbbá mindenesetre a l á í r á s t jelent; a cég puszta lenyomata (nedves vagy száraz pecséttel) tehát, ha a cégvezető saját nevét nem írta ki, nem cégjegyzés: **C.** 500/82. (D. Új f. 3., 190. l.)

[16]) Ezeknek hatásköre azért még tágabb, mert a tulajdonképeni főnök jogi személy lévén, ők szerepelnek láthatólag főnökök gyanánt. A különbség, szemben a cégvezető hatáskörével, abban áll, hogy ők nem csupán keresk. üzlet folytatásával járó ügyleteket köthetnek, s hogy ingatlanok elidegenítésére és terhelésére is jogosítvák. V. ö. K. T. 90., 188. §§. és alább 60., 92. §.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

a) keresk. üzlet folytatásával járó bíróság előtti és bíróságon kívüli minden ügyletre és jogcselekvényre. A törvény nem mondja, hogy a cégvezető a főnök üzletének folytatásával járó ügyletekre fel van jogosítva, hanem keresk. üzletről á l t a l á b a n szól. Ebből következik, hogy a cégvezető oly ügyletekre és jogcselekvényekre is fel van jogosítva, melyek a főnök üzletének folytatásához nem tartoznak, azzal okozatos összefüggésben nincsenek, feltéve, hogy azok általában véve valamely keresk. üzlet tárgyai lehetnek. Ennek folytán teljesen fölösleges annak vizsgálata, hogy a főnök üzlete minő természetű s minő ügyletekre terjed ki? Ha a cégvezető oly ügyletet köt is, mely a főnök üzletkörébe egyáltalában nem esik, azzal ellentétes természetű,[17]) a cégvezető arra mégis jogosítva van, a főnök abból kötelezve lesz. A cégvezető csak oly ügyletet nem köthet, mely semminemű keresk. üzlet folytatásával nem jár.[18]) A cégvezető hatásköre továbbá nemcsak az üzlet minősége, hanem az üzlet nagysága, terjedelme által sincs korlátozva. Következésképen a cégvezető oly ügyletet is köthet, mely a főnök üzletével s az abban rendszerint kötött ügyletekkel semmi arányban nincs.[19])

Ami a bíróság előtti és bíróságon kívüli ügyleteket és jogcselekvényeket közelebbről illeti: a cégvezető fel van jogosítva különösen perek vitelére, és pedig úgy felperesi, mint alperesi

---

[17]) Igy pl., ha a főnöknek vaskereskedése van és a cégvezető gabonát vásárol, a tőzsdén értékpapirokat vesz stb.

[18]) Vajjon valamely ügylet általában véve keresk. üzlet folytatásával jár-e? a keresk. gyakorlat szerint ítélendő meg. Ez áll pl. ajándékozásokról, melyek a segédszemélyzetnek, levélhordóknak vagy a közönségnek tétetnek. Nem tekinthető keresk. üzlet folytatásával járónak az egész üzlet átruházása: **C.** 306/90. (D. Új f. 27., 249. l.); továbbá a közönséges kezességvállalás: **L. I.** 1053/81. (D. Új f. 1., 188. l.), 2906/81. (M. IV. 36. l.) és idegen tartozás átvállalása akár ingyenesen, akár nem: **K. V. T.** 138/906 (D. IV. f. 6., 284. l.) **C.** 1378/94. (D. III. f. 2., 133. l.) Mint bankári ügylet, pl. az ú. n. *del credere* és a hitelmegbízás (l. alább 121. §.), azonban a kezesség jár keresk. üzlet folytatásával. V. ö. még: **C.** 176/904. (D. IV. f. 1., 330. l.), ahol házastársak közti üzletátruházás esetében az átruházás előtt vállalt váltókötelezettség teljesítése az átruházó (férj), mint az átvevő (neje) cégvezetője által megigértetett s ez az átvevőre nézve kötelezőnek kimondatott azon alapon, mert nem idegen visszteher nélküli tartozásátvállalásnak tekintetett.

[19]) Pl. ha az üzletben előforduló egyes ügyletek összege ezer koronát meg nem halad s a cégvezető százezer koronás ügyletet köt: a főnök kötelezve lesz.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

minőségben,[20]) feltéve, hogy a per keresk. üzlet folytatásából, az üzleti összeköttetésekből ered. Ily perben a cégvezető ügyvédet vallhat,[20a]) beismerést tehet, egyezségeket köthet, esküt kínálhat, visszakínálhat és elfogadhat, az esküt a főnök helyett letenni azonban nincs jogosítva.[21]) A cégvezető továbbá biztosítási intézkedéseket és végrehajtásokat foganatosíttathat, árveréseket eszközöltethet, cégbejelentéseket tehet[22]) s egyéb, keresk. üzlet folytatásával járó, perenkívüli jogcselekvényeket teljesíthet; bíróságon kívül pedig különösen kölcsönöket vehet fel,[23]) hitelezhet, váltói kötelezettségeket vállalhat,[24]) követeléseket elengedhet, fizetési határidőket engedélyezhet, fizetéseket teljesíthet és elfogadhat, váltókat fizetés végett bemutathat stb.

b) A cégvezetői jogosítvány minden a köztörvény szerint szükséges különös meghatalmazást pótol. Bármily ügyletet kössön, bármily jogcselekvényt végezzen, mely kereskedelmi üzlet folytatásával jár: a cégvezető nem köteles akár különös, akár általános meghatalmazványt felmutatni. Ő egyszerűen arra hivatkozhatik, hogy ő cégvezető, s harmadik szerződő felek, valamint hatóságok legfelebb azt követelhetik, hogy előttük a cégvezetői minőség igazoltassék.[25])

[20]) Ez alapon a főnök ellen indított kereset neki kézbesíthető is (Pp. 153. §.) és pedig azzal a hatállyal, hogy a főnököt a perben képviselni köteles. V. ö. **C.** 996/93. (D. Új f. 36., 334. l.) és 773/94. (U. o. 38., 268. l.)

[20a]) Az új Pp. 94. §. szerint a járásbíróság előtt személyesen vagy meghatalmazott által is perelhet, kivéve 1000 koronán felüli és váltóperekben, melyekben az ügyvédi képviselet kötelező.

[21]) Az eskü, mint lelkiismereti dolog, helyettesítést nem tűr. Lehet azonban, hogy az eskü magának a cégvezetőnek ítéltetik oda. Igy, eltekintve a keresk. könyvek bizonyító erejének kiegészítésére szolgáló póteskütől (v. ö. fentebb 33. §.), az 1868: LIV. t.-c. 225. §. értelmében.

[22]) A cég kitörlése azonban nem jár keresk. üzlet folytatásával, erre tehát a cégvezető hatásköre nem terjed ki. **B. T.** 2264/79. (D. 28., 257. l.)

[23]) **C.** 425/90. (J. Sz. 3., 617. l.)

[24]) Minden alakban. Tehát akár intézvényezett, akár saját váltó kiállítása által; úgy elfogadmány, mint forgatmány, kezesség, együttaláírás *(aval)*, vagy névbecsülés alakjában. Hogy minő módon? arra nézve l. *Szerző* Váltójog 88. §.

[25]) Ez akkor is áll, ha valamely ügylethez az általános magánjog (mint pl. az osztr. p. t. 1008. §-a) különös meghatalmazást egyenesen követel. — A cégvezetői igazolás, ha a cégvezető be van jegyezve, hiteles cégjegyzékkivonattal történhetik.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

c) A cégvezetői minőség jogot ad végre kereskedősegédek és meghatalmazottak felvételére és elbocsátására. E tekintetben sincs a cégvezető korlátozásoknak alávetve. Ő oly segédeket és meghatalmazottakat alkalmazhat, aminők a főnök üzletében nem szükségesek,[26]) nemkülönben oly számban és oly szolgálati feltételek mellett, melyek az illető üzlettel semmi arányban nincsenek. Ami nevezetesen a meghatalmazottakat illeti, a cégvezető úgy tulajdonképeni, mint nemtulajdonképeni, általános épúgy, mint különös keresk. meghatalmazottakat rendelhet. Csak cégvezetőt rendelni, vagy összes jogait másra átruházni nincs jogosítva.[27])

2. Nemleges irányban a cégvezetői hatáskör olyképen van megállapítva, hogy az ingatlan javak elidegenítésére és terhelésére nem terjed ki. A cégvezető erre csak akkor van feljogosítva, ha külön felhatalmazást nyer [id. §. 2. bek.][28]) Elidegenítés alatt itt különben nemcsak a tulajdonátruházás, hanem valamely dologi jogról való lemondás is;[29]) terhelés alatt pedig mindennemű idegen dologbeli jog, nevezetesen zálogjog és szolgalom engedélyezése értendő. Ellenben ingatlanokra vonatkozó személyes jogok engedélyezése a terhelés fogalma alá nem esik. A cégvezető tehát jogosítva van ingatlanokat haszonbérbe vagy bérbeadni;[30]) hasonlóképen jogosítva van a cégvezető ingatlanokat megszerezni, tehermentesíteni, szolgalmat szerezni, haszonbérbe vagy bérbe venni stb.;[31]) mindezt

---

[26]) Ha azonban a cégvezető szükség nélkül alkalmaz meghatalmazottat, ő nemcsak a megválasztásnál elkövetett mulasztásért, hanem a meghatalmazott egész eljárásáért személyesen felelős. V. ö. osztr. p. t. 1010. §.

[27]) Ez már abból következik, hogy cégvezetőt csak a főnök rendelhet, de a K. T. 50. §-ában határozottan ki is van mondva. L. alább 44. §.

[28]) A külön felhatalmazás alatt a K. T. nem érti csak az egyes esetre adott különös felhatalmazást, hanem az elidegenítésre és terhelésre általában adott felhatalmazást, a cégvezetői hatáskörnek ez irányban való kiterjesztését is, és pedig akár mindjárt a cégvezetői jogosítvány adásakor, akár később. Ily hatásköri kiterjesztés ugyanazon tekintet alá esik, mint más kiterjesztés. L. alább 33. jegyz.

[29]) A cégvezető tehát magában véve nincs jogosítva telekkönyvi törlési engedélyt adni.

[30]) Arra azonban nincs feljogosítva, hogy a bérlet telekkönyvi bekebelezését megengedje, mert ha személyes jog a bekebelezés által nem is válik dologi joggá, de mégis a dologi jog hatályát nyeri.

[31]) Mindezen esetekben a cégvezető a telekkönyvi bekebelezést is szorgalmazhatja.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

azonban csak az említett általános feltétel mellett, t. i. ha az keresk. üzlet folytatásával jár.

III. A K. T. a cégvezető hatáskörét maga állapítván meg, az helyt foglal, mihelyt valaki cégvezetőnek kirendeltetett. A cégvezető kirendelése a főnök akaratától függ ugyan, de a cégvezető hatásköre a főnök akaratától független.

A törvényes hatáskör azonban magában véve még nem jelenti azt, hogy attól eltérésnek helye nincs, hogy azt akár kiterjeszteni, akár megszorítani nem szabadna. Valamint a jogszabályok általában pusztán szerződéspótló *(dispositiv)*, azaz oly természetűek lehetnek, hogy a felek azoktól eltérni jogosítvák: úgy a meghatalmazási hatáskört megállapító jogszabályok természetével sem ellenkezik, hogy a felek eltérőt rendeljenek. Azonban a K. T. abból indulván ki, hogy a cégvezető hatáskörének korlátozása a keresk. forgalom megnehezítését foglalná magában,[32]) de a cégvezető, mint a főnök egész üzleti személyiségét képviselő meghatalmazott fogalmával is ellenkeznék: csak a cégvezető hatáskörének kiterjesztését engedi meg,[33]) annak korlátozását ellenben egyenesen kizárja, ennyiben tehát a cégvezető törvényes hatáskörét feltétlen *(absolut)* hatállyal ruházza fel. A főnök ugyan s a j á t m a g a i r á n y á b a n kötelezheti a cégvezetőt arra,

---

[32]) A közönségnek mindig figyelnie kellene arra, vajjon a cégvezető hatásköre nem lett-e korlátozva? míg a korlátozhatlanság mellett csak arról kell meggyőződnie, vajjon az illető cégvezető-e?

[33]) Kifejezetten ugyan csak az ingatlanok elidegenítésére és terhelésére nézve; de minthogy nem tiltja, megengedettnek tekintendő más irányban is, pl. keresk. üzlet folytatásával nem járó ügyletekre általában. A K. T. által megállapított cégvezetői (és hasonlóképen keresk. meghatalmazotti) hatáskör csak a törvényes m i n i m u m o t képezi. Ha azonban a kereskedő még nagyobb hatáskörrel bíró cégvezetőt akar rendelni, ennek mi sem áll útjában, s a cégvezető a kiterjesztett hatáskörre nézve is a cégvezetőkre vonatkozó határozatok alá esik. Az e részbeni jogosultság sem szünik meg tehát pl. a főnök halálával (K. T. 51. §.) s az annak alapján kötött ügyletek hatásai szintén a K. T. 49. §-a szerint ítélendők meg. V. ö. *Zsögöd* is Fejezetek kötelmi jogunk köréből I. 16. s k. l., aki azonban a kiterjesztést csak az ingatlanok elidegenítésére és terhelésére szorítja, más esetekre csak a közönséges külön meghatalmazás szempontját alkalmazza; ami csak akkor volna helyes, ha maga a K. T. tágabb képviseleti hatáskört egyáltalában el nem ismerne, holott pedig a keresk. társaságok képviselői nincsenek pusztán keresk. üzlet folytatásával járó ügyletekre szorítva s a cégvezető kirendelésénél is kívánatos lehet, hogy e korlát mellőztessék, pl. ha a főnök távol van, vagy nyugalomba vonult.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

hogy csak bizonyos korlátok között járjon el, s a cégvezető a főnök irányában felelősséggel is tartozik, ha e korlátokon túllép,[34]) sőt lehetséges, hogy a cégvezető az üzletvezetésbe egyáltalában be nem folyhat; harmadik személyek irányában azonban a cégvezető jogkörének korlátozása joghatállyal nem bír. **[K. T. 39. §.]** A főnök tehát a cégvezető által a korlátozás ellenére kötött ügyletből kötelezve lesz, s ezt még akkor is fel kell venni, ha a harmadik a korlátozásról egyenesen tudomással bírt.[35])

Hogy minő a főnök által történt korlátozás? az annak hatálytalanságára nézve közömbös. A cégvezető hatásköre nem korlátozható nevezetesen sem az ügyletek neme, sem az összeg, sem az idő, sem a hely tekintetében. Ami különösen a helyi korlátozást illeti, a cégvezető nem rendelhető hatályosan olyképen, hogy ő csak egyik telep, pl. fióktelep helyén járhat el; [35a]) sőt amennyiben a főnöknek több különböző üzlete volna is s a cégvezető csak az egyikre nézve rendeltetett, ő mégis a többi üzlet körébe tartozó ügyleteket köthet, még akkor is, ha a különböző üzletek különböző céggel bírnak.[36])

Az együttes cégvezetés nem tekinthető a cégvezetési meghatalmazás oly korlátozásának, mely harmadik személyek

---

[34]) E felelősség alapján a főnök a cégvezetőtől kártérítést követelhet, s amennyiben a cégvezető egyúttal keresk. segéd, a főnök a szolgálati viszonyt egyoldalúlag minden felmondás nélkül azonnal felbonthatja. V. ö. alább 46. §. — Amennyiben a cégvezető a főnök tilalma ellenére meghatalmazottakat rendelt volna, ugyanaz áll, mint a szükség nélkül történt kirendelés esetén. V. ö. fentebb 26. j.

[35]) Ez abból következik, hogy a harmadik nem lehet rosszhiszemben, midőn a törvényhez tartja magát. Kivétel csak akkor van, ha a cégvezetővel a főnök megkárosítására összejátszik.

[35a]) **B. T.** 661/905. (D. IV. f. 2., 206. l.), 2587/905. (U. o. 3., 131. l.), 105920/905. (U. o. 5., 239. l.)

[36]) A cégvezető nem az üzletnek, hanem magának a kereskedőnek képviselője; emellett a cégvezetői hatáskör nincs az ügyletek bizonyos nemére, illetve concret üzletre korlátozva. Ellenk. új német K. T. 50. §., ha a telepek különböző cég alatt folytattatnak. Az azonban nálunk is lehetséges, hogy a főnök csak az egyik üzlet cégének jegyzésére szorítja a meghatalmazást. Ez esetben a cégvezető a másik üzlet cégét nem jegyezheti, ily cégjegyzés alatt a főnököt nem kötelezheti. Ellenk. **B. T.** 1531/907. (H. D. I. 319. l.) a hasonló tekintet alá eső részvénytársasági cégjegyzőkre nézve, akiknek bejegyzése egy rt. által megszerzett külön üzlet cégének külön jegyzésére nézve megtagadtatott azzal, hogy a rt. cégének jegyzésére is felhatalmazandók.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

ellen nem volna hatályos.[37]) A korlátozás itt nem vonatkozik közvetlenül a hatáskörre, hanem a cégvezetők személyére; miért azt akkor is hatályosnak kellene tekinteni, ha a K. T. kifejezetten nem engedné meg.

38. §.

II. A kereskedelmi meghatalmazott.

I. Keresk. meghatalmazott a K. T. által használt műértelemben, mint már érintettük, minden keresk. meghatalmazott, aki valamely kereskedő üzleti személyzetéhez tartozik, anélkül, hogy cégvezetési jogosultsággal bírna. **[K. T. 43. §.]** Különbség teendő azonban: 1. oly keresk. meghatalmazott között, ki a kereskedő egész üzletének vezetésére van felhatalmazva, s akit általános keresk. meghatalmazottnak, vagy röviden üzletvezetőnek lehet nevezni;[1]) 2. oly keresk. meghatalmazott között, ki a kereskedő üzleti körében csak bizonyos nemű,[2]) vagy egyes ügyletekre[3]) van felhatalmazva s akit különös keresk. meg-

---

[37]) V. ö. C. 3833/83. (D. Új f. 5., 77. l.)

[1]) E kifejezés azonban a gyakorlati életben néha tágabb értelemben használtatik, cégvezetői vagy még tágabb hatáskörrel bíró személy megjelölésére: üzletvezető igazgató. Ily tágabb értelmű üzletvezető lehet különösen az Ipartörvény által oly esetre követelt üzletvezető, midőn az üzlet kiskorú vagy jogi személy nevében folytattatik. V. ö. fentebb 18. §. Néha meg épen megfordítva szűkebb hatáskörrel bíró meghatalmazott értetik üzletvezető alatt. A kifejezés után tehát nem lehet biztosan menni, s azért a hatáskör megállapításánál, épúgy mint a különös keresk. meghatalmazottaknál, nem az elnevezés, hanem az az állás irányadó, melyet a meghatalmazott a főnök kifejezett vagy hallgatólagos akaratából tényleg elfoglal. V. ö. C. 37/900. (D. III. f. 17., 234. l.), 1003/900. (U. o. 19., 210. l.)

[2]) Bizonyos nemű ügyletek: pl. fizetések felvétele és eszközlése (pénztárnok), tőzsdeügyletek kötése (tőzsdedisponens), áruk eladása, váltók leszámítolása stb. Fióktelep vezetésével megbízott egyén különös, nem általános keresk. meghatalmazott, mert nem az egész üzlet vezetésére van feljogosítva.

[3]) Ezek alatt több egyes, egymással összefüggő vagy különböző ügylet, esetleg egy egyetlen meghatározott ügylet is értetik. Némelyek oly esetben, midőn a meghatalmazás egy vagy bár több, de meghatározott, megszámlált ügyletre adatik, már nem a műértelemben vett, hanem a nemtulajdonképeni keresk. meghatalmazott fogalmát látják megalapítva, sőt az utóbbi fogalmat épen csak ezen esetre veszik fel. Azonban a K. T. 289. §-a a meghatalmazásról általában szólván, semmivel sem árulja el azt, hogy csak egyes meghatározott ügyletekre vonatkozó meghatalmazást értett volna;

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

hatalmazottnak nevezhetünk. E megkülönböztetés nemcsak a hatáskör különbségét foglalja magában, hanem egyéb tekintetben is fontos; így nevezetesen arra a kérdésre nézve, vajjon keresk. meghatalmazott köthet-e saját vagy más mint a főnök részére ügyleteket? (l. alább 43. §.)

A keresk. meghatalmazott kirendelésére nemcsak a főnök, hanem a cégvezető is fel van jogosítva.[4]) Történhetik kifejezetten (írásban vagy szóval), vagy hallgatag, hosszabb tartamra, állandóan, vagy csak rövid időre, ideiglenesen.[5]) Bejegyzés a cégjegyzékbe azonban még az általános keresk. meghatalmazottra nézve s még akkor sem foglalhat helyet, ha azt a felek határozottan kívánnák. (V. ö. fentebb 21. §.)

II. Miként a cégvezető, úgy a keresk. meghatalmazott is jogosítva van a főnök cégét jegyezni; ezt azonban a cégvezetésre utaló toldás mellőzésével, a meghatalmazási viszonyt kitüntető más megjelöléssel köteles eszközölni. **[K. T. 44. §.]**[6]) De tartalmilag is különbözik a keresk. meghatalmazottnak a törvényben megállapított hatásköre a cégvezető hatáskörétől. Egyrészt szűkebb és pedig nemcsak a különös, hanem az általános meghatalmazotté is; másrészt pedig a főnök által tetszés szerint korlátozható. A keresk. meghatalmazott törvényes hatásköre tehát nem feltétlen *(absolut)*, hanem csak szerződéspótló *(dispositiv)* természetű, azaz csak annyiban foglal helyet, amennyiben azt a főnök eltérően, akár tágabb, akár szűkebb módon, nem állapította meg, amennyiben az a főnök vélelmezett akaratának megfelel.[7])

---

másrészt pedig a K. T. 43. §-ából nem tűnik ki, hogy »egyes ügyletek« alatt meghatározott, megszámlált egyes ügyleteket nem értett volna.

[4]) A K. T. 43. §-a ugyan épúgy csak a főnököt említi, mint a cégvezetőre nézve a 37. §. De a 38. §. a cégvezetőt feljogosítván keresk. meghatalmazottak és segédek alkalmazására: ebből világos, hogy a 43. §-ban a főnök alatt a cégvezető is értendő.

[5]) Pl. ha valaki vásár idejére alkalmaztatik, vagy a próbaidő alatt, az Ipart. 88. §-a értelmében. V. ö. alább 46. §.

[6]) Szokásos e szó »*per*« (rövidítve *p.*), mely a meghatalmazott neve vagy a cég elé iratik: pl. *per* Lakatos E., Kovács Károly, vagy Lakatos E. *per* Kovács Károly. Azonban a fentebbi szabály époly kevéssé jogszabály, mint a megfelelő szabály a cégvezetőnél.

[7]) A K. T. ezt kifejezetten nem mondja ki ugyan, de következik abból, hogy a hatáskör korlátozását a cégvezetőnél (és hasonlag a keresk. társaságok képviselőinél) határozottan tiltja, a keresk. meghatalmazottnál ellenben nem.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

A K. T. a keresk. meghatalmazott hatáskörét, épúgy mint a cégvezetőét, szintén tevőleges és nemleges irányban állapítja meg.

1. Tevőleges irányban kiterjed: *a)* az általános keresk. meghatalmazott hatásköre mindazon ügyletekre, melyek az oly keresk. üzlet folytatásával rendszerint járnak, minőnek élén áll; *b)* a különös keresk. meghatalmazott jogköre pedig mindazon jogcselekvényekre, melyeket az olynemű ügyletek rendszerint szükségessé tesznek, minőkre fel van hatalmazva [id. 43. §. 1. bek.]. Az általános keresk. meghatalmazott tehát csak oly ügyletet köthet, mely a hasonló természetű és terjedelmű [7a]) üzlet körében szokásos; [8]) nem köthet ellenben oly ügyletet, mely a főnök üzletkörén egészen kívül esik, amint azt a cégvezető teheti. A különös keresk. meghatalmazott jogköre pedig csak oly jogcselekvényekre terjed ki, melyek az ő szűkebb ügykörével összefüggésben vannak, annak természetes folyományai.[9]) Vajjon azonban valamely ügylet az illető üzletben, valamely jogcselekvény a concret ügykörben már más alkalommal előfordult-e? vajjon a kérdéses ügylet, illetve jogcselekvény a főnök belső szándékának megfelel-e? az nem jön tekintetbe. Mérvadó ami a keresk. forgalomban általában, nem ami az illető egyes üzletben szokásos.[10]) A keresk. meghatalmazott

---

[7a]) Megrendelés nagysága, mint az üzlet és forgalom terjedelmével arányban nem álló, nem esik az üzletvezető hatáskörébe: **C.** 1268/906. (H. D. I. 1. l.)

[8]) Ezt a főnökkel szemben a harmadik tartozik bizonyítani. **C.** 1063/90. (J. Sz. 4., 776. l.) A részvénytársaság ügyvezető igazgatójának (aki nem tagja az igazgatóságnak) a jogköre külön meghatalmazás nélkül csak azokra az ügyletekre terjed ki, amelyek a társaság rendes naponkénti ügyvitelével járnak, és azon cselekményekre, amelyeket az ilyen ügyletek szükségessé tesznek. **C.** 554/99. (D. III. f. 16., 143. l.). De ilyenekre akkor is fel van jogosítva, ha cégjegyzési jogosultsága korlátoztatott (együttes cégjegyzés). V. ö. **C.** 725/909. (HD. III. 289. l.) és 246/909. (U. o. 306. l.), melyek szerint e korlátozás csak a rendszerinti ügyleteken túlmenő esetekre szól.

[9]) Pl. pénztárnok csak fizetéseket teljesíthet és fogadhat el, ellenben adásvételeket kötni, megrendeléseket tenni stb. nincs feljogosítva. **K. V. T.** 225/900. (D. III. f. 19., 68. l.): vasúton érkezett árukat nem vehet át.

[10]) Pl. bizonyos banküzletben nem foglalkoznak váltóleszámítolással; minthogy azonban a váltóleszámítolás rendszerint a banküzlet tárgya, harmadik személyek teljes joggal feltételezhetik, hogy a banküzlet meghatalmazottja leszámítolásra fel van jogosítva. Hasonló példák a bírói gyakorlatból: **C.** 868/84. (D. Új f. 11., 176. l.): zsákok vétele zsákkölcsönző üzletben; 68/85. (M. IV. 59. l.), 835/87. (D. Új f. 19., 262. l.), 376/89. (P. T. 19., 84. l.), 1010/90. (P. T. 21., 25. l.), 1340/90. (P. T. 21., 163. l.), 251/96. (D. III. f. 7., 156. l.): áruknak hitelben való vásárlása; 1840/94.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

a főnök által felelősségre vonható ugyan, ha a concret üzlet vagy ügykör határain túlmegy ; harmadik személyek ellenében azonban az eltérés az eddigi gyakorlattól csakis olyképen érvényesíthető, mint a keresk. meghatalmazott hatáskörének kifejezett korlátozása.

2. Nemleges irányban a K. T. a keresk. meghatalmazott hatáskörét úgy határozza meg, hogy az váltói kötelezettségek elvállalására,[11]) kölcsönök felvételére[12]) és perek vitelére[13]) nem

---

(D. Új f. 38., 357. l.), 788/94. (U. o. 40., 90. l.) : áruk megrendelése üzletvezető által ; 602/94. (D. III. f. 1., 96. l.) : rum megrendelése bor- és cognac-üzletben ; 1099/88. (D. Új. f 20., 100. l.) : künnlevő követeléseknek az üzleten kívül való felvétele ; 1206/88. (D. Új f. 22., 160. l.) : áruk átvétele ; 1254/91. (J. Sz. 6., 451. l.) : árleengedés üzletvezető által ; 966/905. (D. IV. f. 5., 361. l.) : gyártáshoz szükséges eszközök megrendelése gyári üzletvezető-igazgató által, áru minőségének meghatározása : 86/911. (H. D. V. 263. l.). Ellenben nem tekintetett feljogosítva a meghatalmazott áruknak hitelre való eladására : **L. I.** 747/81. (D. Új f. 1., 89. l.), **C.** 205/91. (P. T. 23., 13. sz.), kivévén, ha ez a keresk. forgalomban szokásos, pl. utazónál : 222/97. (Jogt. K. 97., 40. sz.) ; továbbá kezességvállalásra : 500/82. (D. Új f. 3., 190. l.), 986/82. (U. o. 4., 133. l.) és egyezségek kötésére, midőn a meghatalmazás csak az áru átvételére szól : 214/90. (P. T. 21., 26. l.) ; ellenérték nélküli joglemondásra : 598/902. (D. III. f. 24., 126. l.) ; ipartelep áthelyezésére s e célból helyiségek kibérlésére : 235/903. (U. o. 25., 154. l.) ; kizárólagos eladás biztosítására : 163/906. (H. D. I. 150. l.) ; nagyobb vételárelengedésre : 914/909. (U. o. IV. 139. l.).

[11]) Váltói jogok szerzésére vagy oly váltói nyilatkozatok tételére, melyekből kötelezettség nem származik, a keresk. meghatalmazott fel van jogosítva ; pl. meghatalmazási hátirat kiállítására, kötelezettség nélküli forgatásra. — A váltóval egyenlő tekintet alá esik a keresk. utalvány és kötelezőjegy, melyeket a K. T. a váltóval nagyrészben azonosított. V. ö. **C.** 269/97. (D. III. f. 10., 92. l.)

[12]) Kölcsönök adására sincs a keresk. meghatalmazott feljogosítva, mert a banküzletektől és hasonlóktól eltekintve, ez az üzlet folytatásával rendszerint nem jár.

[13]) Ez magában foglalja a perbeli (ügyvédi) meghatalmazást is. Ellenben tőzsdebíróság kikötése, amely az ügylet kiegészítő része, nincs kizárva : **C.** 803/93. (D. Új f. 36., 234. l.), 129/96. (D. III. f. 5., 44. l.), 359/97. (D. III. f. 9., 132. l.), 725/909. (H. D. III. 289. l.). Ellenk. **B. T.** 3163/95. (Ü. L. 95., 47. sz.) : mert ez oly ügyletekkel rendszerint nem jár. L. **C.** 931/907. is (H. D. I. 335. l.) és 780/907. (U. o. 337. l.) : csak amennyiben az illető ügyleteknél szokásos. Hasonlóképen kiterjed a meghatalmazás perenkívüli eljárásra tartozó ügyekre, feltéve, hogy azok az üzlettel, illetve a szűkebb ügykörrel összefüggésben állanak. Pl. a zálogból való kielégítésre a K. T. 305. §-a értelmében. Az új Pp. 95. §. 3. pontja szerint a kereskedőnek az üzletben állandóan alkalmazott keresk. meghatalmazottja és az iparosnak üzletvezetője az üzletből származó perekben főnökét a járás-

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

terjed ki. Ezekre a keresk. meghatalmazott csak akkor van feljogosítva, ha a főnöktől különös felhatalmazást nyer, holott azon ügyletekhez, melyekre törvényes hatásköre kiterjed, különös meghatalmazásra nincs szüksége. [K. T. id. 43. §. 2. bek.][14]) Vajjon a keresk. meghatalmazott jogköre kiterjed-e ingatlanok elidegenítésére és terhelésére? aziránt a K. T. kifejezetten nem rendelkezik. Minthogy azonban erre a cégvezető sincs jogosítva, fel kell tételezni, hogy a törvény a keresk. meghatalmazottat ily ügyletek kötésére még kevésbbé akarta feljogosítani.[15]) Hasonlóképen nem tekinthető feljogosítottnak a keresk. meghatalmazott kereskedősegédek és meghatalmazottak felvételére és elbocsátására.[16])

III. Mondottuk, hogy a keresk. meghatalmazott törvényes hatásköre csak vélelmezett hatáskör, melyet a főnök szabadon korlátozhat. E korlátozásnak azonban a harmadik személyekkel való viszonyban csak úgy van hatálya, ha az nemcsak a meghatalmazott irányában, hanem egyúttal kifelé, ugyancsak harmadik személyek irányában felismerhetőleg történt. A szerződő feleknek tudomással kell bírniok a korlátozásról, vagy legalább abban a helyzetben kell lenniök, hogy kellő figyelem mellett a korlátozásról tudomást vehessenek.[17]) Ez fennforog, ha a főnök a concret szerződő felet a korlátozásról külön értesítette,[18]) vagy a korlátozást oly módon tette közzé, hogy az mindenkinek, aki üzletével össze-

---

bíróság előtt mint meghatalmazott képviselheti, ha az ügyvédi képviselet nem kötelező. De erre is külön meghatalmazás kell.

[14]) Azaz elég, ha a keresk. meghatalmazott ezen minőségére hivatkozik. Ellenben ha a törvényes hatáskörbe nem eső ügyletről van szó, erre nézve a meghatalmazás (akár *in concreto*, akár az ilynemű ügyletekre általában) külön igazolandó. **C.** 1199/90. (M. IV. 44. l.), 1063/90. (J. Sz. 4., 776. l.) Egyebekben a kiterjesztett hatáskörre nézve is a keresk. meghatalmazottakra vonatkozó szabályok nyernek alkalmazást. Ugyanaz áll, mint a cégvezetőnél.

[15]) *Arg. a maiori ad minus.* V. ö. most kifejezetten új német K. T. 54. §.

[16]) Az azonban lehetséges, hogy a keresk. meghatalmazott a hatáskörébe eső egyes ügyleteknél helyettesítteti magát. L. alább 44. §.

[17]) **C.** 835/87. (D. Új f. 19., 262. l.), 1206/89. (U. o. 22., 160. l.), 1840/94. (U. o. 38., 357. l.), 251/96. (D. III. f. 7., 156. l.), 402/97. (U. o. 8., 202. l.), 966/905. (D. IV. f. 5., 361. l.), 86/911. (H. D. V. 263. l.).

[18]) Szóval vagy írásban. Körözvények: v. ö. **C.** id. 835/87. Az értesítés megérkezésének veszélyét azonban a főnök viseli. Meghatalmazás. De ha a főnök ezzel ellenkező gyakorlatot követett, a korlátozástól elállottnak tekintendő. V. ö. **C.** 168/910. (H. D. IV. 143. l.): együttes felhatalmazástól való eltérés.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

köttetésbe lép, könnyen felismerhető legyen.[19]) A korlátozásnak ily nyilvánítása nélkül a harmadik szerződő fél megbízhatik magának a meghatalmazottnak nyilatkozatában, s ha ebből, vagy a meghatalmazványból, a korlátozás ki nem tűnik, ő a törvényes hatáskörhöz tarthatja magát s a főnök kötelezve lesz, dacára, hogy a meghatalmazott hatáskörét tényleg korlátozta s a meghatalmazott a korlátozás határain túllépett.[20]) A főnöknél vagy másoknál egyenesen tudakozódni a harmadik szerződő fél nem tartozik.[21]) Kivétel legfeljebb oly esetben van, midőn a meghatalmazott megbízhatósága vagy a meghatalmazvány tartalmának hitelessége ellen gyanuokok merülnek fel.[22]) De ezeknek létezését, valamint azt, hogy a harmadik szerződő fél a korlátozásról tudomással bírt vagy bírhatott, a főnök tartozik bizonyítani.[23])

39. §.

III. A kereskedői utazó.

I. A K. T. a kereskedői utazó alatt a telep helyén kívül ügyletekkel megbízott oly személyt ért, aki a műértelemben vett keresk. meghatalmazottak fogalma alá esik, tehát valamely kereskedő mint főnök üzleti személyzetéhez tartozik.[1]) Csakis ezekre

[19]) Pl. ha az üzlethelyiség ajtajára vagy az üzlethelyiségen belül szembeszökő módon figyelmeztetés tétetett ki. Ha azonban a figyelmeztetés eltávolíttatik, a főnök nem hivatkozhatik arra, hogy ez az ő tudtán és akaratán kívül történt. Vajjon a közzététel módja alkalmas-e arra, hogy a főnök a meghatalmazás korlátozását mindenki irányában érvényesíthesse? a körülmények szerint ítélendő meg. Hirlapi közzététel alkalmas értesítési módnak nem tekinthető feltétlenül.

[20]) **C.** 229/93. (D. Új f. 36., 115. l.), id. 1840/94. és 37/900. (D. III. f. 17., 239. l.) Félreértés a meghatalmazott részéről a korlátozás tekintetében a főnök terhére megy. Hasonlóképen, ha a meghatalmazott nem közli a meghatalmazás tárgyát képező ügyletre vonatkozó részletes utasításokat. **L. I.** 417/77. (D. 19., 12. l.), **C.** 134/86. (J. 86., 99. l.), 430/87. (J. 87., 122. l.), 376/89. (P. T. 19., 54. l.), 1010/90. (J. 91., 2. l.), id. 251/96.

[21]) Ez ellenkeznék a forgalom érdekeivel, de gyakran keresztülvihetetlen is, pl. ha a főnök messze lakik s az ügylet megkötése halasztást nem tűr.

[22]) Pl. ha a meghatalmazványban törlések vagy vakarások vannak: a meghatalmazott más alkalommal csak mint korlátozott meghatalmazott lépett fel stb.

[23]) **C.** 68/85. (M. 59. l.) és id. 376/89.

[1]) Ez a K. T. 45. §. szövegezéséből, különösen a 43. és 44. §§-ra való utalásából világosan kitünik. V. ö. **C.** 579/85. is (D. Új f. 13., 144. l.), ahol egyúttal kimondatik, hogy az ily utazó azon megbízása, melynél fogva

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

nézve állít fel a törvény különös szabályt, míg az oly utazók, akik hasonló viszonyban nem állanak, nevezetesen az önálló utazó ügynökök, külön elbírálás alá esnek (l. fentebb 36. §.).

Mint keresk. meghatalmazott a kereskedői utazó a különös keresk. meghatalmazott fogalma s ugyanazon elbírálás alá esik, mint a telep helyén eljáró különös keresk. meghatalmazott. Miként az utóbbi, úgy a kereskedői utazó is fel van jogosítva mindazon jogcselekvényekre, melyeket az olynemű ügyletek rendszerint szükségessé tesznek, minőkre fel van hatalmazva,[2]) s ő is a főnök cégét a meghatalmazási viszony kifejezésével használhatja. Emellett azonban a K. T. a keresk. forgalom érdekében szükségesnek tartotta még közelebbről meghatározni a kereskedői utazó hatáskörét, s ebben kifejezetten némely gyakrabban előforduló oly jogcselekvényeket is megjelölni, melyeknek levezetése a keresk. meghatalmazott hatásköréből könnyen vitára szolgáltathatna alkalmat,[3]) kimondván: hogy a kereskedői utazó ezen

---

vételi ajánlatokat átvehet, nem tekinthető pusztán az ajánlatok felvételére és közlésére kiterjedtnek, hanem azoknak elfogadására is, úgy hogy tehát az ajánlatnak az utazó részéről történt elfogadása által az adásvételi ügylet az eladó és a főnök mint vevő között azonnal létrejön. L. **C.** 205/91. is (P. T. 23., 13. sz.). A szóban forgó kereskedői utazó az, akit a franciák »*commis voyageur*«-nek, a németek »*eigener Reisender*«-nek neveznek. Az elnevezés azonban nem határoz. Igy pl. utazó ügynök is idetartozik, ha ügyletek kötésére van felhatalmazva. V. ö. **C.** 957/96. (D. III. f. 7., 191. l.) Nem értetik ellenben ilyen utazó alatt az oly keresk. meghatalmazott, aki egyedül a telep helyén körüljárva köt ügyleteket (németül ú. n. »*Stadtreisender*«).

[2]) Az adás-vételi ügyletekkel megbízott utazó tehát a vételárt is megállapíthatja. **C.** 565/89. (J. Sz. 2., 16. l.) Hasonlóképen az ügylet egyéb feltételeit. Pl. kikötheti, hogy a vétel érvénye attól tétetik függővé, hogy az áruk tetszenek-e vagy nem (megtekintésre v. próbára szóló vétel: K. T. 359. §.): **C.** 706/88. (Ü. L. 88., 52. sz.), **B. T.** 237/95. (D. III. f. 3., 318. l.); elfogadhat feltételes megrendelést: **C.** 1068/89. (J. Sz. 3., 340. l.); köthet visszalépési jog melletti vételt (K. T. 367. §.): **C.** 1380/906. (H. D. II. 30. l.); megállapíthatja a vételár fizetésének közelebbi módját, pl. hogy a vevő váltót adjon: **C.** 222/97. (D. III. f. 9., 221. l.) stb. A főnöknek már bejelentett ügyletre nézve azonban utólagos megállapodásokra, vételármérséklésre vagy épen felbontásra nincs jogosítva: **C.** 1356/90. (D. Új f. 26., 52. l.), 871/90. (P. T. 23., 4. l.), 988/91. (D. Új f. 29., 105. l.) Sem az áru visszavételére, még ha a főnök egyes előző esetben a visszavételt jóváhagyta. **C.** 1783/94. (P. T. 32., 59. l.), **K. V. T.** 261/98. (D. III. f. 10., 365. l.)

[3]) A K. T. ezen eljárásából világosan következik, hogy a kereskedői utazó különleges hatásköre nem bír oly önálló rendelkezés jellegével, mely

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 – Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

minőségében egyrészről az általa kötött adás-vevések után járó vételár felvételére és fizetési határidők engedélyezésére, másrészről főnökének künnlevő követelései beszedésére feljogosítottnak tekintendő. **[K. T. 45. §.]** [4])

Azon a gyakorlatban szintén sokszor felmerülő kérdés iránt: vajjon a kereskedői utazó köthet-e egyezségeket külön felhatalmazás nélkül? a K. T. kifejezetten nem nyilatkozik.[5]) Ez tehát a keresk. meghatalmazottakra általában vonatkozó szabályok szerint döntendő el. Ezek értelmében kétségtelen, hogy a kereskedői utazó bíróság előtti egyezségeket nem köthet, tekintve, hogy a K. T. a perek vitelét a keresk. meghatalmazott hatásköréből határozottan kivonta. Ellenben abból, hogy a keresk. meghatalmazott perenkívüli jogcselekvényekre fel van jogosítva, következik, hogy bíróságon kívüli egyezségeket a kereskedői utazó köthet. Minthogy azonban a keresk. meghatalmazott általában csak oly jogcselekvényekre van felhatalmazva, melyeket a hatáskörébe utasított ügyletek rendszerint szükségessé tesznek: a kereskedői utazó egyezségeket is csak ezen feltétel mellett köthet,[6]) de ez esetben oly ügyletekből eredő követelésekre nézve is, melyeket nem ő kötött.[7])

---

akár magára az utazóra, akár a telep helyén eljáró keresk. meghatalmazottra nézve *a contrario* érvelésre jogosítana, hanem egyszerűen magyarázati szabály. Ami a keresk. utazó hatáskörében kifejezetten nincs említve, arra nézve mindig a keresk. meghatalmazott hatáskörére általában kell visszamenni. L. ennek alkalmazását mindjárt alább az egyezségkötés kérdésénél.

[4]) A fizetési határidők engedélyezése épúgy csak az utazó által kötött adás-vevésekre vonatkozik, mint a vételár felvétele: **C.** 1357/90. (D. Új f. 26., 149. l. és 27., 27. l.) Ellenben a künnlevő követelések beszedésére nézve (ú. n. *incasso*-meghatalmazás) közömbös, vajjon a követelés alapját képező ügylet ugyanazon vagy más utazó, esetleg közvetlenül a főnök által köttetett-e? Másrészről a fizetési határidők engedélyezése úgy az ügylet megkötésekor történt hitelezést (v. ö. id. **C.** 565/89., 222/97. D. III. f. 9., 221. l.), mint a később engedett halasztást jelenti. Perindítás után azonban az utazó haladékokat csak külön meghatalmazás alapján adhat. **B. T.** 4404/83. (M. 55. l.)

[5]) Eltekintve a fizetési határidők engedélyezéséből folyó halasztástól, mely szintén egyezség jellegével bír. A *Tervezet* 50. c. a kereskedői utazót a főnök künnlevő követelései iránt egyezségek kötésére kifejezetten felhatalmazta. Az *Értekezlet* azonban ezt törülte, anélkül, hogy a kérdésbe jobban belement volna. (V. ö. Jegyzők. 52. s k. l.)

[6]) Általában tehát bíróságon kívüli egyezségekre is csak külön felhatalmazás esetén van jogosítva. **K. V. T.** 361/98. (D. III. f. 10., 365. l.)

[7]) Egészen elengedni azonban a követelést külön felhatalmazás nélkül nincs jogosítva. **C.** 42/91. (K. J. T. 1., 21. l.) 1199/91. (D. Új f. 30., 169. l.)

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

II. Valamint a keresk. meghatalmazott hatásköre általában, úgy a kereskedői utazó hatásköre is csak a főnök vélelmezett akaratán alapul, s azért a főnök által szintén tetszés szerint korlátozható s a korlátozás hatályosságára nézve harmadik személyek irányában is ugyanaz áll, mint a keresk. meghatalmazottnál általában.[8]) Ezenkívül létezik törvényes korlátozás is, amennyiben az 1900 : XXV. tc. szerint megrendelések gyüjtése végett a kereskedő vagy iparos lakhelyén kívül csak oly iparosok vagy kereskedők kereshetők fel, ki üzletkörükben az illető áru eladásával vagy felhasználásával foglalkoznak[9]) s másnál történt megrendelés nemcsak az iparhatóság által büntetendő kihágást képez,[10]) hanem a megrendelővel szemben magánjogilag is hatálytalan.[11])

[8]) Az a kifogás, hogy az utazó a vételár felvételére nem volt feljogosítva, csak a vevőhöz intézett külön értesítés esetén vehető figyelembe. A számlában foglalt oly általános figyelmeztetés, hogy a fizetés csak az eladónak vagy írásbeli megbízottjának teljesíthető, nem elégséges. **L. I.** 517/77. (D. 19., 10. l.), **C.** id. 1199/91. Ellenk. **K. V. T.** 768/905. (D. IV. f., 4., 131. l.).

[9]) Az Ipart. (1884 : XVII. tc.) 50. §-a szerint a megrendelések gyüjtése teljesen szabad volt. De a törvényhozás a szabadságot különösen a vidéki kereskedők és iparosok érdekében korlátozandónak találta. Az 1900 : XXV. tc. azonban maga is kiveszi a közvetlenül az iparoshoz vagy kereskedőhöz intézett egyes megrendelések átvételét és teljesítését (1. §. 2. bek.), valamint általában az irodalmi és művészeti termékek megrendelésének gyüjtését. (2. §.) Azonkívül a kereskedelmi miniszter fel van hatalmazva rendeletileg kivételeket tenni. (3. §.) V. ö. 1901. május 10-én 27.483. sz. a. kiadott rend. az id. törvény életbeléptetése és végrehajtása tárgyában. Nagyobb gépeknél előljáróság hitelesítése előírva (6. §.), melynek elmulasztása esetén az ügylet époly hatálytalan, mint ha törvényellenes. V. ö. **C.** 313/912. (H. D. VII. 49. l.), még a kiállított váltó tekintetében is.

[10]) A büntetés egy hónapig terjedhető elzárás és 20—600 korona pénzbüntetés ; ismétlés esetén eltiltás egy évre az illető megrendelések megengedett gyüjtésétől is. (Id. t. 4. §.)

[11]) Id. t. 4. §. 2. bek. Csak a megrendelővel, nem a kereskedő vagy iparossal szemben, akinél a megrendelés történt. Vagyis a megrendelő az ügylet teljesítését megtagadhatja, sőt a már megtörtént teljesítést visszakövetelheti ; ellenben a kereskedő a teljesítésre kényszeríthető, amidőn azonban természetesen a megrendelő is tartozik kötelezettségének eleget tenni. **K. V. T.** 170/903. szerint (D. III. f. 25., 50. l.) az id. §. nemcsak (viszonylagos) megtámadhatóságot, hanem (absolut) semmisséget állapít meg, a hatálytalanság tehát hivatalból is kimondható. V. ö. **C.** 1635/904. is (D. IV. f. 4., 83. l.) ; még ha az áru nyomban átadatott is : **K. V. T.** 265/905. (U. o. 384. l.). De ez nem helyes, mert midőn a hatálytalanság csak a megrendelővel szemben van kimondva, kizárólag tőle függ, akarja-e azt érvényesíteni ?

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyülési Könyvtár (www.ogyk.hu)

40. §.

IV. A vélelmezett kereskedelmi meghatalmazottak.

I. A K. T. a keresk. meghatalmazottak hatáskörét részint feltétlen, részint szerződéspótló módon meghatározván: ezzel a keresk. forgalom biztonsága kétségkívül nagy mérvben van előmozdítva, a közönség felmentetvén attól, hogy a meghatalmazott hatásköre iránt körülményesen tudakozódjék. Emellett azonban még mindig fennmarad a közönség abbeli tudakozási kötelessége, vajjon az, ki mint keresk. meghatalmazott fellép, csakugyan fel van-e hatalmazva? A törvénynek a keresk. meghatalmazottak hatáskörére vonatkozó intézkedései épen csak azon feltétel alatt foglalnak helyet, ha kétségtelen, hogy valóban keresk. meghatalmazottal van dolgunk. Azonban erről meggyőződést szerezni gyakran igen nehéz, azonfelül pedig a keresk. forgalom gyors menetében tetemesen feltartóztattatnék, ha a meghatalmazás fennforgása iránt minden egyes esetben tudakozódni kellene. A K. T. ez okból még egy lépéssel tovább ment s a forgalom biztonságát még fokozottabb mérvben mozdította elő azáltal, hogy bizonyos esetekben aziránt is állít fel vélelmet, hogy egyáltalában meghatalmazás fennforog.[1]) Ezekben az esetekben tehát a közönség nemcsak annak vizsgálatától van felmentve, hogy minő terjedelmű a főnök helyett eljáró személy meghatalmazási hatásköre, hanem egyúttal annak vizsgálatától is, vajjon az illető valóban keresk. meghatalmazott-e? A K. T. által felállított ezen vélelmek alapján v é l e l m e z e t t k e r e s k. m e g h a t a l m a z o t t a k r ó l beszélhetünk.

II. A K. T. k é t ily vélelmezett keresk. meghatalmazottat ismer, akiknek egyúttal hatáskörét is megállapítja, mely azonban szintén csak a főnök vélelmezett akaratán alapul. Tehát vélelmezett meghatalmazottak vélelmezett hatáskörrel.

1. Az első az, ki boltban, nyilt áru- vagy raktárban[1a]) alkal-

---

[1]) A. K T. által felállított vélelmek nem oly értelemben kimerítők, mintha más esetekben a meghatalmazás fennforgását vélelmezni nem lehetne. V. ö. **B. T.** 3/902. (D. III. f. 22., 227. l.): meghatalmazás az áru átvételére az átvevőnek átadott factura és megrendelés teljesítéséről szóló levél alapján.

[1a]) Ezekkel egyenlő tekintet alá esik pl. valamely pénz- vagy más intézet üzleti helyisége. De nem az irodahelyiség *(comptoir)*, ha ez nem szolgál ügyletkötésre.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

mazva van. Ez feljogosítottnak tekintetik oly eladások és átvételek eszközlésére, nemkülönben oly fizetések átvételére, melyek a hasonló természetű és terjedelmű boltban, nyilt áru- vagy raktárban rendesen történni szoktak. **[K. T. 47. §.]**[2]) Mérvadó e tekintetben a keresk. szokás; az ellenben nem jön figyelembe, vajjon valamely meghatározott eladás vagy átvétel az illető üzletben szokásos, kivévén, ha a harmadik szerződő fél eziránt tudomással bír vagy bírhatott.[3]) Vajjon valaki a nevezett helyiségekben tényleg alkalmazva van-e? a körülményekből ítélendő meg, anélkül, hogy a harmadik szerződő fél, gyanu esetét kivéve, egyenesen tudakozódni tartoznék.[4]) Az alkalmazott közelebbi viszonya a főnökhöz szintén nem jön tekintetbe.[5])

2. A második vélelmezett keresk. meghatalmazott az, ki árukat nyugtatott (saldirozott) számla mellett hoz a vevőhöz. Az ilyen felhatalmazottnak tekintetik a számlában kitett vételár elfogadására. **[K. T. 48. §.]** Ily személynek tehát bátran lehet fizetni. Nem terjed ki ellenben a meghatalmazási vélelem oly esetre, midőn valaki nyugtatott számlát áruk nélkül,[6]) vagy árut nyug-

---

[2]) A törvény szövege nem hagy kétséget aziránt, hogy a vélelem csak magában a helyiségben történő eladásokra és átvételekre vonatkozik, bár előbbiek esetleg levelezés útján is: C. 525/92. (D. Új f. 31., 289. l.) A helyiségen kívül arra általában véve nincs vélelmezett jogosultság s a fizetés felvételére is csak a K. T. 48. §-ában kimondott második vélelem értelmében, vagyis az áru és nyugtatott számla átadása mellett. V. ö. *Értekezlet* jk. 55. l. és **L. I.** 2359/81. (M. IV. 57. l.) Másként áll a dolog nem vélelmezett, hanem valóságos keresk. meghatalmazottnál, ha nem is utazó. V. ö. C. 1099/88. (D. Új f. 20., 100. l.)

[3]) Ez áll nevezetesen a hitelre történő eladásokról is. Amennyiben azonban a hitelezés meg is van engedve, az csak a rendszerint előforduló ügyleteknek megfelelő összeg erejéig terjedhet.

[4]) Ha valaki bejön a boltba s ott lát egy embert, aki a vevőközönséget kiszolgálja, ő felteheti, hogy az illető a boltban alkalmazva van. Hová jutnánk a gyakorlati életben, ha mindig előbb tudakozódni tartoznánk, vajjon az, akit egy boltban oly helyzetben találunk, hogy alkalmazottsága feltehető, csakugyan alkalmazva van-e?

[5]) E tekintetben ugyanaz áll, mint a keresk. meghatalmazottnál általában. Az alkalmazottság nem tételezi fel sem a szolgálati viszonyt, sem az állandóságot. Az illető lehet pl. a kereskedő hozzátartozója, vagy csak ideiglenesen, kisegítőképen felfogadva.

[6]) E korlátozás nem felel meg a forgalom szükségletének, aminthogy a német K. T. azt nem is állítja fel, hanem a nyugtát egymagában is elégségesnek tartja a pénzátvétel jogosultságának megállapítására. (296. c.) L. n é m e t polg. törv. 370. §. is. Legjobban bizonyítja ezt a majdnem

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

tatott számla nélkül hoz. Az ennek kezeihez történt fizetés dacára a főnök a vételárt, ha azt tényleg meg nem kapta, újból követelheti. Mindenesetre feltételeztetik továbbá, hogy a számla valódi legyen, azaz vagy a főnöktől, vagy a kiállításra jogosított meghatalmazottól származzék.[7]) Ha a számla meg van hamisítva, az arra teljesített fizetés a fizető kárára megy, még ha az árukkal együtt adatott volna át.[8])

III. Minthogy az említett személyek csak vélelmezett meghatalmazottak vélelmezett hatáskörrel, mi sem áll útjában annak, hogy a főnök azoknak meghatalmazását kizárja vagy korlátozza. A kizárásnak azonban, épúgy mint a korlátozásnak s épúgy mint a törvényes hatáskör korlátozásának általában (l. fentebb 38. §.), harmadik személyek irányában felismerhetőleg kell történnie.[9]) Másfelől a főnök a vélelmezett meghatalmazott hatáskörét ki is terjesztheti. A kiterjesztés vonatkozhatik különösen arra, hogy olyan személy is fel legyen jogosítva a vételár elfogadására, aki áru nélkül hoz nyugtatott számlát. Nem is kell, hogy e kiterjesztés kifejezett legyen; történhetik hallgatag is s tartalmaztathatik magában abban, hogy a főnök nyugtatott számlát küld az adóshoz, így nevezetesen oly esetben, midőn ez az illető üzletben vagy az üzlet helyén szokásos.[10])

általánosan követett ellenkező gyakorlat. V. ö. alább. Emellett a pénzbeszedés nem csupán adás-vételi ügyletekre vonatkozik, pl. kölcsönök behajtása, bérösszegek felvétele, biztosítási díjak beszedése stb. A magy. ált. polg. tvkv. tervezete (I. szöveg) 1283. §-a is átvette a német K. T. és polg. t. rendelkezését. — Valóságos meghatalmazottra, in specie utazóra, a korlátozás époly kevéssé vonatkozik, mint az első vélelemben foglalt korlátozás. L. fentebb 2. j.

[7]) V. ö. a váltóhamisítás hasonló esetére **C.** 1454/89. (P. T. 20., 33. l.) A számla kiállítására maga az is fel lehet jogosítva, aki hozza.

[8]) **L. I.** 525/79. (D. 24., 19. l.) A hamisítás, illetve csalás veszélyét mindig az viseli, aki ellen irányozva van, s nem létezik jogszabály, mely szerint a főnök az alkalmazottjai által önállóan, vagyis nem a szolgálat közvetlen teljesítésében, hanem legfeljebb csak annak alkalmából elkövetett vétségekért felelős volna. V. ö. a köv. §-t. Idegen ember által elkövetett csalás, illetve hamisítás esetén épen nem lehet kétség.

[9]) Az üzlethelyiség külön részén alkalmazott ily felírás: »pénztár«, »Cassa«, elégséges figyelmeztetés arra, hogy a fizetés csak ott történhetik.

[10]) Itt természetesen csak tényleges szokásról van szó, jogszokás nem jöhetvén ellentétbe a törvénnyel. V. ö. fentebb 8. §.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

41. §.

A kereskedelmi meghatalmazottak által kötött ügyletek jogi hatásai.

I. A meghatalmazás lényegében fekszik, hogy a meghatalmazott az ügyletet nem saját, hanem a meghatalmazó nevében köti. Saját nevében a meghatalmazott, mint ilyen, az ügyletet nem is kötheti meg, mert akkor nem mint meghatalmazott, hanem mint bizományos járna el. Ez áll a cégvezetőről és keresk. meghatalmazottról is. Ők fel lehetnek ugyan jogosítva arra, hogy egyes esetekben az ügyletet saját nevükben kössék meg, de ilyenkor tulajdonképeni minőségüktől eltérnek.[1])

A meghatalmazó, a főnök, nevében ügyletet kötni azonban nem jelenti azt, mintha a főnök nevének vagy cégének használata az ügylet lényeges alaki kellékét képezné.[2]) Az nem jelent mást, mint hogy az ügylet a főnök és nem a meghatalmazott ügylete, hogy a főnök és nem a meghatalmazott a szerződő fél. Épen azért az ügylet akkor is a főnök nevében van megkötve, ha az ő neve, illetve cége kifejezetten nem használtatik, hanem csak a fennforgó körülményekből, a szerződők akaratából[3]) tűnik ki, hogy a meghatalmazott az ügyletet nem saját, hanem a főnök részére kötötte **[K. T. 49. §.** 2. bek.]; [4]) sőt az ügylet a körül-

---

[1]) Ez épen olyan, mintha megfordítva a bizományos kivételesen a megbízó nevében köti meg az ügyletet. V. ö. K. T. 368. §. 3. bek. és alább 157. §.

[2]) Kivétel van oly ügyleteknél, melyeknél a kötelezett fél név- vagy cégaláírása lényeges; pl. váltóknál, telekkönyvi okiratoknál, perbeli meghatalmazásoknál stb. Váltónál is lehetséges azonban, hogy pl. a meghatalmazott rendelvényesként való megjelölése alapján a főnök lép fel. V. ö. **C.** 325/89. (D. Új f. 24., 34. l.)

[3]) Nemcsak a meghatalmazott, hanem a másik szerződő fél akaratából is. **C.** 1187/87. (J. 87., 70. l.) Ha egyedül a meghatalmazott akarata irányul a főnökre, a másik félé ellenben a meghatalmazottra, akkor az ügylet létre sem jön, mert nincs akarattalálkozás a személyre nézve.

[4]) Ugyanez van kimondva a keresk. társaságok képviselőire nézve a K. T. 90. és 188. §§-ban. Ha azonban a harmadik a főnököt beperli, már a keresetben kell kimutatnia, hogy minő alapon van feljogosítva az ügyletet a főnök nevében kötöttnek tekinteni. Ez a kereseti alaphoz tartozik s a főnök ellenkező állítása nem kifogás, hanem tagadás, következőleg a bizonyítási teher is nem reá, hanem a harmadikra hárul. Ez szükségképen következik abból, hogy a szerződő fél személye az ügylet lényeges eleme, s hogy az az ügylet, mely a főnök nevében köttetett, egészen más ügylet, más jogi

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

ményekhez képest még akkor is a főnök nevében kötöttnek tekinthető, ha a meghatalmazott kifejezetten csak saját nevét használta.[5])

Minthogy pedig a főnök nevében kötött ügylet annyit jelent, hogy a főnök a szerződő fél: ez magában foglalja, hogy az ügyletből harmadik személyek irányában közvetlenül a főnök lesz jogosítva és kötelezve,[6]) hogy a cégvezető, illetve keresk. meghatalmazott és a harmadik szerződő fél között a megkötött ügyletből sem jogok, sem kötelezettségek nem keletkeznek [id. §. 1. és 3. bek.].[7]) A meghatalmazott tulajdonképen nem más, mint a főnök ügyletkötési eszköze, semleges közeg, aki által és akin keresztül a főnök szerződési akaratát érvényesíti. Látszólag ugyan

---

következményekkel, mint az, melyet a meghatalmazott saját nevében kötött. V. ö. analog esetben **C.** 1474/90. (D. Új f. 26., 130. l.) Hasonlóképen a felperes főnök tartozik bizonyítani, hogy a más által kötött ügylet az ő nevében köttetett. **C.** 1327/95. (P. T. 33., 172. l.) Nem áll másként a dolog akkor sem, ha épen a szerződést megkötő személy pereltetik s ez állítja, hogy az ügylet más nevében köttetett. Ez esetben is a bizonyítás arra nézve, hogy a szerződés alperessel köttetett, felperest terheli. — v. ö. **C.** 4233/90. (D. Új f. 25., 157. l.) és 382/90. (U. o. 27., 224. l.); — de ha ő ezt kimutatta, akkor ő eleget tett bizonyítási kötelezettségének s nem tartozik azt is bizonyítani, hogy az ügylet nem más nevében köttetett. Ez, mint ellenbizonyítás, alperes feladata. V. ö. **C.** 5502/95. (P. T. 32., 144. l.) Némelyek alperes ezen állítását kifogásnak tekintik s ez alapon kötelezik a bizonyításra. L. **C.** 910/83. is. (D. Új f. 9., 28. l.) De e felfogás ellenkezik a jogügylet lényegével, elvben lehetőnek tüntetvén fel azt, hogy az ügylet más ellen érvényesíttetik, mint aki annak alanya.

[5]) V. ö. **C.** 257/82. (D. Új f. 2., 37. l.), 339/89. (D. Új f. 24., 18. l.) Ez áll különösen akkor, ha a meghatalmazottal szerződött harmadik személyek meghatalmazotti minőségéről tudomással bírtak; ily esetben az ügyletről kiállított okiratok a kiállítók beleegyezése nélkül is kitölthetők a főnök cégével: **C.** 454/99. (D. III. f. 17., 114. l.).

[6]) Ez nemcsak kötelmi, hanem dologi jogügyleteknél is áll. Igy nevezetesen az **á t a d á s** *(traditio)*, mely a meghatalmazott kezeihez történik, közvetlenül a főnök részére eredményezi a birtok és a tulajdon átmenetét, és pedig az előadottak értelmében akkor is, ha a meghatalmazott nem fejezte ki határozottan, hogy a dolgot a főnök részére veszi át. V. ö. pénzátvételre nézve: **C.** 1454/89. (D. Új f. 26., 195. l.)

[7]) Ez a nem egészen helyesen ú. n. **s z a b a d** vagy **k ö z v e t l e n k é p v i s e l e t** elve, mely ellentétben a római joggal, hol a képviselő rendszerint csak önmagát kötelezte és jogosította közvetlenül, mai napság az általános magánjog terén is mindenütt el van fogadva. V. ö. osztr. p. t. 1017. §. Ki van az mondva még a keresk. társaságok képviselőire, valamint a nemtulajdonképeni keresk. meghatalmazottakra nézve: K. T. 90., 188., 290. §.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

a meghatalmazott saját akaratával köti meg az ügyletet,[8]) mélyebben tekintve azonban nem a meghatalmazott akarata az, mely az ügyletet létrehozza, hanem a főnök akarata, amint az a meghatalmazásban nyilvánul ; [9]) amiből önként következik, hogy a meghatalmazott a főnököt épen csak addig kötelezheti s szerezhet neki jogokat, ameddig törvényes vagy szerződéses meghatalmazási köre terjed, csak amennyiben az ügyletet a cégvezetésnek, illetve meghatalmazásnak megfelelőleg köti [id. §. 1. bek.].

II. Abból, hogy a főnök s nem a meghatalmazott akarata az, mely az ügyletet létrehozza, s hogy az ügyletből csakis a főnök lesz jogosítva és kötelezve, következik továbbá, hogy mindazok a feltételek, melyek szükségesek ahhoz, hogy valamely akarat jogilag elismertessék : a főnök s nem a meghatalmazott személyében kell hogy fennforogjanak. Ez áll mindenekelőtt az ügylet létrejöttéhez szükséges j o g- és c s e l e k v é s i k é p e s s é g r ő l.[10]) A cégvezető vagy keresk. meghatalmazott tehát akkor is kötelezi a főnököt, ha kiskorú vagy gondnokság alatt áll, anélkül, hogy az ő eljárásuk hatálya az atya, gyám vagy gondnok hozzájárulásától volna feltételezve ; [11]) míglen, ha a főnök áll atyai hatalom, gyámság vagy gondnokság alatt, az ügylet csakis az atya, gyám vagy gondnok akaratával jöhet létre.[12]) De nem kevésbé a főnök s nem

---

[8]) Ebben különbözik a meghatalmazott a puszta akaratközvetítőtől *(nuntius,* alkusz), aki egyáltalában nem vesz részt magában az ügylet megkötésében, hanem ezt csak előkészíti.

[9]) Ez nyilvánvaló akkor, ha részletes meghatalmazás adatik, amidőn a meghatalmazott csak a meghatalmazásban foglaltak ismétlésére szorítkozik. De nem kevésbé áll az ügylet részleteire ki nem terjedő meghatalmazásnál ; mert ennél is a meghatalmazó azt jelenti ki, hogy amit a meghatalmazott tesz, az az ő (a meghatalmazó) akaratának felel meg. A részletezés a meghatalmazott által csak olyan, mint ha pl. adásvételi szerződésnél a vételár megállapítása harmadik személyre bizatik.

[10]) V. ö. osztr. p. t. 1018. §., **C.** 218/85. (D. Új f. 12., 46. l.), 20/88. (U. o. 21., 46. l.) Áll különösen a váltóképességről is. V. ö. *Szerző* id. m. 17. §.

[11]) V. ö. **C.** 1016/98. (D. III. f. 14., 137. l.) Mindenesetre feltételeztetik azonban, hogy természetes akaratképességük legyen. 12, illetve az osztr. polg. tvk. szerint 7 éven alóli gyermek vagy elmebeteg nem köthet jogügyletet más nevében, mert náluk igazi akaratról egyáltalában nem lehet beszélni. V. ö. osztr. p. t. 865. §., **C.** 8054/93. (D. Új f. 35., 281. l.) és *Almási A.* Emlékkönyv 2. s k. l.

[12]) Az atya, gyám vagy gondnok akaratnyilvánítása azonban nem szükséges minden egyes esetben, hanem bennfoglaltatik a cégvezető vagy meghatalmazott kirendelésében.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

a meghatalmazott személye irányadó az oly körülmények tekintetében, melyek a bár szabályszerűen kijelentett akarat hatályát kizárják. Igy nevezetesen a meghatalmazott által kötött ügyletnél előforduló t é v e d é s, k é n y s z e r és c s a l á s esetén. Ha ezek az akaratkorlátozó tények a főnök személyében forognak fenn, azok az általános magánjog határai között feltétlenül érvényesíthetők.[13]) Ellenben ha a meghatalmazott az, aki tévedett, kényszeríttetett vagy megcsalatott, akkor oly esetben, midőn az ügylet mégis a főnök akaratának megfelel, e körülmények nem jönnek tekintetbe.[14]) Amennyiben azonban ily eltérés a meghatalmazott és a főnök akarata között nem igazolható, minthogy a meghatalmazott csak mint a főnök közege jár el, az ő eljárása tehát voltaképen a főnök eljárása : a meghatalmazott személyében előforduló akaratkorlátozó körülmények épúgy hatnak, mintha azok közvetlenül a főnök személyében fordulnának elő.[15]) Ugyanazon okból a harmadik szerződő fél is érvényesítheti a főnök ellen azt a kényszert vagy csalást, melyet a meghatalmazott az ügylet megkötésénél elkövetett. Általában a főnök a meghatalmazottnak az ügylet megkötése és hasonlóképen teljesítése körüli eljárásáért felelős,[16]) még ha az utóbbi gonosz szándékot *(dolus)*, vagy vétkes

---

[13]) Ha tehát a főnök pl. X lovat akarja venni, tévedésből azonban Y ló megvételére ad meghatalmazást s a meghatalmazott csakugyan Y lovat veszi : az ügylet a tévedésnek az uralkodó magánjogi elmélet szerinti hatásai értelmében semmis. Másként az osztrák p. t. szerint, mely a tévedést csak annyiban veszi tekintetbe, amennyiben azt az ellenfél előidézte, vagy legalább a körülményekből nyilván kivehette. V. ö. 871. és 876. §§.

[14]) Ha tehát a főnök X lovat akarja venni, a meghatalmazott pedig azt hiszi, hogy neki Y lovat kellene venni, tévedésből azonban mégis X lovat veszi, az ügylet érvényes.

[15]) V. ö. pl. **C.** 413/90. (D. Új f. 27., 216. l.) 664/910. (H. D. V. 1. l.). Többnyire ugyan abból indulnak ki, hogy a meghatalmazó azért hivatkozhatik a meghatalmazott tévedésére stb., mert az akarat valósága és szabadsága általában a meghatalmazott személyéből ítélendő meg. De ezzel nem igen egyeztethető össze, hogy az ügylet érvényesnek ismertetik el, ha az a tévedés stb. dacára a főnök akaratának megfelel. Épen ez bizonyítja, hogy elvileg nem a meghatalmazott, hanem a főnök akaratára kell nézni.

[16]) V. ö. **C.** 1454/89. (id. 6. jegyz.). A helyettesekért való felelősség fontos és nehéz kérdésére nézve általában l. főleg *Goldschmidt* Zeitschrift für das ges. Handelsrecht, 16. köt. 287. s k. l., és átnézetileg System des H.-R. 4. kiad., 115. l. Az újabb törvényhozások a felelősség minél nagyobb kiterjesztésére törekszenek. Igy különösen a f r a n c i a jog, mely a lehető legtágabb mérvű felelősséget állapítja meg. V. ö. *Code civil* 1384. c., mely szerint a gazdák és megbízók, tekintet nélkül szerződési viszonyra, minden

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

mulasztást *(culpa)* nem tanusított is,[17]) avagy csak arról van szó, hogy a meghatalmazott valamely az ügyletre befolyással bíró tényről tudomással bírt.[18]) Csak amennyiben nem jogi értelemben vett képviseletről, hanem pusztán t é n y l e g e s cselekvényekben való helyettesítésről van szó, nem létezik általános felelősség a helyettes eljárásáért. Ily helyettesítésnél a főnök a vele a kérdéses cselekvény iránt szerződő fél irányában *(ex contractu)* vagy csak bizonyos feltételek mellett,[19]) vagy feltétlenül csupán némely kivételes esetekben [20]) felelős s ekkor is csak annyiban, amennyiben a helyettes vétsége az illető cselekvény végrehajtásával összefüggésben áll, tehát nem a helyettesnek azonkívül elkövetett vétségeiért.[21]) Erről csak akkor lehet szó, ha a főnök a helyettes

---

kárért felelősek, melyet cselédjeik, illetve megbizottjaik alkalmazási körükben elkövetnek. A s v á j c i köt. jog 115. §. (uj 101. §.) és a n é m e t polg. t. 278. §. ezt csak a szerződési viszonyban mondja ki.

[17]) Többrendbeli alkalmazás a bírói gyakorlatban. V. ö. **C.** 257/82. (D. Új f. 2., 37. l.): hamis bevallás árufeladásnál; 213/83. (U. o. 5., 276. l.): bizt. ügynök csalása a kárfizetés körül; 5311/86. (U. o. 14., 37. l.): részvénytársaság alkalmazottjai részéről a kellő ellenőrzés elmulasztásából eredő kár megtérítése; 138/90. (J. 90., 162. l.): cégvezető mulasztása; 3327/900. (D. III. f. 19., 31. l.): fővállalkozó felelőssége az általa alkalmazottak cselekményeiért és mulasztásaiért.

[18]) Ha tehát pl. az átvett áru hiányát ismerte, a főnök nem léphet fel később az áru hiányossága alapján, habár neki nem is volt tudomása róla. V. ö. L. 51. pr. D. de aedilicio edicto 21., 2.; n é m e t p. t. 166. §.

[19]) Igy nevezetesen: *a)* ha magát a főnököt vétkesség terheli a helyettes megválasztásánál, felügyeleténél, utasításánál *(culpa in eligendo, inspiciendo, instruendo)*: v. ö. **C.** 5889/90. (D. Új f. 27., 108. l.), 7188/900 (D. III. f. 21., 309. l.), 4426/905. (D. IV. f. 4., 49. l.), osztrák p. t. 1010., 1161., 1315. §§.; *b)* ha a helyettesítés szükség nélkül vagy kikötés ellenére történt, osztr. pt. t. 1010., 1161. §§.; *c)* ha a főnök a felelősséget elvállalta, ami kereskedők és iparosok által történt helyettesítésnél a közfelfogás szerint hallgatag is felveendő. V. ö. a köv. jegyzetben id. hat. is. Tovább megy **C.** 5050/90. (D. Új f. 26., 154. l.), midőn egész általánosságban kimondja, hogy a gazda szolgájának minden olyan cselekvényeiért vagy mulasztásaiért felelős, melyek a szolgálat teljesítése közben fordulnak elő. L. **C.** 180/95. is. (P. T. 30., 163. l.) és id. 3327/900., továbbá **B. T.** 43/905. (D. IV. f. 3., 103. l.) és **C.** 231/906. (H. D. I. 271. l.).

[20]) Igy feltétlenül felelősek embereik vétségeiért: a vendéglősök, fuvarosok és közraktárak. V. ö. osztr. p. t. 1316. §., K. T. 402., 437. §§. és **C.** 887/88. (D. Új f. 22., 114. l.), 1001/90. (P. T. 23., 44. l.): pincér által átvett ruha megőrzése körüli mulasztás esetében.

[21]) Pl. a helyettes eljárása közben vagy épen a megbízás teljesítésén kívül lopott. V. ö. **C.** 936/87. (D. Új f. 17., 112. l.): cseléd által elkövetett kárért való felelősség.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

szerződésen kívüli vétségeiért *(ex delicto)* is felelős, ami azonban még szűkebb körben van elismerve [22]) és sohasem terjedhet ki oly cselekvényekre, melyeket a helyettes ebbeli minőségétől egészen függetlenül követett el.[23])

42. §.

Az álképviselő.

I. Említettük, hogy a meghatalmazott a főnököt csakis meghatalmazási körén belül kötelezheti. Mihelyt a meghatalmazott hatáskörének túllépésével [1]) köt ügyletet, vagy valaki magát meghatalmazottnak kiadja, anélkül, hogy egyáltalában meghatalmazása volna: hiányzik az az akarat, mely az ügyletet létrehozza, a főnök tehát a megkötött ügyletből sem jogosítva, sem kötelezve nem lesz. Kivétel van, ha a főnök az ilyen ú. n. álképviselő, álmeghatalmazott *(falsus procurator)* által kötött ügyletet utólag jóváhagyja *(ratihabitio)*, a jóváhagyás az előzetesen adott meghatalmazással egyenlő lévén.[2]) Mindez áll különösen, ha valaki mint

---

[22]) Ide tartozik az *actio de effusis vel ejectis* (osztr. p. t. 1318. §.); — továbbá a vasutak felelőssége az 1874: XVIII. tc. értelmében, mely azonban a lóvaspályákra, mint amelyek a közönséges kocsiktól lényegileg csak azáltal különböznek, hogy a kocsik síneken járnak, nem alkalmazható: v. ö. **C.** 1046/93. (M. 7., 1257. l.), 604/901. (D. III. f. 2ł., 36. l.), 7188/900. (U. o. 309. l.); de igen villamos vasutakra: **C.** 6943/99. (D. III. f. 19., 344. l.), 1328/99. (U. o. 346. l.), 327/902. (U. o. 22., 184. l.), 6816/903. (D. IV. f. 1., 116. l.), 3737/905. (U. o. 3., 22. l.), 19/905. (U. o. 5., 129. l.) és gőzsiklókra: **C.** 33/901. (U. o. 19., 268. l.); — a tengerjogban a hajótulajdonos felelőssége a hajószemélyzet vétségeiért: v. ö. *Szerző* Törvényjavaslat a tengeri magánjogról 22. §. (Uj tervezet 20. §.) és hozzá Részletes indokolás 16. l. Ily különös esetektől eltekintve, a felelősség szerződésen kívül csak akkor foglal helyet, ha a főnököt mulasztás terheli az alkalmazott megválasztásában, nem győződött meg arról, vajjon az illető feladatának teljesítésére alkalmas-e? V. ö. osztr. p. t. 1315. §., **C.** 517/92. (D. Új f. 32., 251. l.), 5774/95. (D. III. f. 3., 246. l.)

[23]) Pl. az alkalmazott szolgálaton kívül rablást vagy gyilkosságot követ el.

[1]) A túllépés lehet nemcsak minőségi, hanem mennyiségi is, t. i. a meghatalmazott túlmegy azon a mennyiségen (áron), mely részére elő lett írva. Ha azonban az ügylet osztható, az a meghatalmazásban foglalt mennyiség határáig a főnökre nézve érvényes. Az ügylet nem *contra mandatum*, hanem csak *praeter mandatum* van kötve.

[2]) »*Ratihabitio mandato comparatur.*« L. 12. §. 4. D. de sol. 46., 3.; l. 60. D. de reg. juris 50., 17. A jóváhagyásnak egyúttal visszaható ereje

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

cégvezető vagy keresk. meghatalmazott valamely keresk. ügyletet köt anélkül, hogy cégvezetői jogosítvánnyal, illetve keresk. meghatalmazással bírna, vagy pedig a keresk. meghatalmazott az ügylet megkötésénél meghatalmazása határain túlmegy.[3])

Más kérdés: vajjon az ügylet magára az álképviselőre nézve nem jön-e létre? A jogászi logika elvei szerint erre szintén tagadólag kell felelni, tekintve, hogy az álképviselő nem saját nevében cselekedett, az ügyletet és annak következményeit nem magára nézve akarta létrehozni, s a harmadik szerződő fél akarata sem irányult arra, hogy az ügylet az álképviselő személyében keletkezzék. Mindazonáltal a dolog természetében rejlik, hogy az ügylet létre nem jöttének tényében nem lehet megnyugodni. Nem lehet különösen akkor, ha a harmadik szerződő fél az ügylet meghiusulása miatt kárt szenved;[4]) amidőn teljesen jogos és méltányos, hogy ezt a kárt az viselje, aki annak bekövetkezését okozta, azaz az álképviselő. E tekintetben egészen közömbös, vajjon az álképviselőt vétkesség terheli-e, avagy jogosítványai iránt menthető tévedésben volt? A tárgyilagos tény, hogy az álképviselő valóságos meghatalmazottnak adta ki magát s ezáltal a vele szerződő

---

van, azaz az ügylet a jóváhagyóra nézve a megkötés időpontjától fogva hatályos. A főnök joga az ügyletet jóváhagyni feltétlen; a harmadik szerződő fél nem mondhat ellen, mert hisz az ő akarata arra irányult épen, hogy a főnökkel kösse meg az ügyletet. Ezt még akkor is fel kell venni, ha a főnök pl. a jóváhagyás előtt fizetésképtelenné válik. A jóváhagyás hallgatagos is lehet, azaz a körülményekből következtethető. V. ö. **C.** okt. 28/89. (J. Sz. 2., 83. l.)

[3]) Hogy itt, épen úgy, mint a K. T. 52. §-ában, csak a keresk. meghatalmazottnál említtetik a hatáskör túllépése, a cégvezetőnél pedig nem, annak magyarázatára nem elégséges ugyan, ha azt mondjuk, hogy »a cégvezetőnek jogköre korlátozást nem tűr és így a cégvezető meghatalmazási körét át nem lépheti« (Értekezl. jk. 58. l.), mert hisz a cégvezető hatásköre ki is terjeszthető s a kiterjesztésben kétségkívül foglaltathatnak korlátozások is. Minthogy azonban a kiterjesztett hatáskör csak nemkeresk. ügyletekre vonatkozik, a K. T. 52. §-a pedig csak keresk. ügyletekre nézve intézkedik: a szövegezés mégis helyes. Hogy minő elbírálás alá veendő nemkeresk. ügyletnek álcégvezető vagy keresk. meghatalmazott általi megkötése: az általános magánjog szerint ítélendő meg. Nemtulajdonképeni keresk. meghatalmazott által meghatalmazás nélkül kötött keresk. ügylet következményeire nézve ellenben a K. T. id. §-a szintén alkalmazandó. V. ö. alább 128. §.

[4]) Pl. a harmadik szerződő fél bízván az ügylet létrejöttében, a maga részéről leendő teljesítés végett már költekezett, vagy a megkötött ügylet alapján új ügyleteket kötött.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

félnek kárt okozott, elégséges az ő felelősségének megállapítására, általános jogszabály lévén, hogy szerződéskötésnél mindegyik fél felelős azon nyilatkozatainak következményeiért, melyekre az ellenfél bizalmát a szerződés létrejötte iránt jogosan alapította[5].)

II. A harmadik szerződő félnek az a joga, hogy ő az álképviselőtől az ügylet létrejöttének hiánya miatt kártérítést követelhet, fel van tételezve attól, hogy neki csakugyan kára volt s ő a kár létezését és nagyságát szabályszerűen bebizonyítja. Ez a bizonyítás azonban szerfölött nehéz, sőt gyakran lehetetlen. A keresk. törvény ez okból a harmadik szerződő félnek nemcsak kártérítési jogot ad az álcégvezető vagy keresk. meghatalmazott ellen, hanem vagylagosan [6]) azt a jogot is, hogy tőle a szerződés betöltését követelhesse. **[K. T. 52. §.]** [7]) Emellett szükségesnek

---

[5]) Vannak ugyan (így nevezetesen *Laband*, Zeitschr. f. d. ges. H.-R. 10. köt.), akik az álképviselő felelősségét menthető tévedés esetén kizárják azon az alapon, hogy a felelősség alapja vétkesség *(Ihering* által ú. n. *culpa in contrahendo)*. Azonban ez a felfogás nem védi meg kellően a harmadik szerződő fél érdekeit, s azért helyesebb a vétkességtől egészen eltekinteni s az álképviselő felelősségét arra alapítani, hogy ő nyilatkozatáért helyt állani tartozik. Ezt a német jogtudomány többnyire a hallgatagos jótállás *(Garantieübernahme)* fogalma alá vonja (v. ö. *Windscheid* Pandekten I. köt. 74. §.) ; de erre sincs szükség.

[6]) *Alternative*, nem együttesen, *cumulative*. Ha tehát az egyiket érvényesítette, a másikkal többé nem élhet. Ha azonban a teljesítés követeltetik s az álképviselő annak nem tesz eleget, a harmadik szerződő fél emiatt szintén kártérítést követelhet, épúgy mint általában a teljesítés elmaradása esetén, különösen a vételnél.

[7]) Magától értetik, hogy a harmadik az ügylettől egyszerűen el is állhat. Az álképviselő nem követelheti, hogy az ügylet vele fenntartassék, midőn előre kijelentette, hogy nem az ő ügylete. Ha azonban a harmadik az ügylet betöltését követeli, akkor az álképviselő is követelheti mindazt, amire mint szerződő félnek joga van. — Minthogy a harmadik szerződő félnek az a joga, hogy az ügylet betöltését is követelhesse, a szövegben előadottak szerint magából az ügyletből, mint szerződési jogcímből *(ex contractu)* nem foly, hanem abból csak tartalmát nyeri (vétel, kölcsön stb.) : az lényegileg szintén az álképviselő felelőssége alapján, tehát *ex delicto*, helyesebben egyszerűen *ex lege* követelhető kártérítés fogalma alá esik. A teljesítés itt nem más, mint a kártérítés különös módja, surrogatuma *(Laband)*. Vajjon ily különös természetű kártérítés már általános elvekből vezethető-e le, amint azt pl. *Windscheid* állítja (l. id. h.), avagy csak törvényes singularitás ? aziránt vitatkozni lehet. Annyi azonban tény, hogy azt az általános magánjog is mindinkább elismeri. V. ö. *Apáthy*-féle kötelmi jogi tervezet 89. §., polg. tvk. terv. 1024. §., szász p. t. 789. §., német

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

tartotta kimondani, hogy az álcégvezető, illetve keresk. meghatalmazott mindenesetre a keresk. jog szerint felelős, ami annyival indokoltabb volt, mert az álképviselő által kötött ügylet az ő személyében esetleg nem minősíthető keresk. ügyletnek,[8]) holott a harmadik ilyen ügyletet akart kötni. Az álképviselő által kötött ügylet tehát egészen olyannak tekintetik, aminő lett volna, ha az a főnök személyében jön létre ;[9]) ezen minőségben követelheti a harmadik szerződő fél annak teljesítését s ugyancsak a keresk. jog szerint[10]) követelheti a kártérítést.[11]) Mindig feltételeztetik azonban, hogy a harmadik szerződő fél az álképviselő ebbeli minőségét nem ismeri, azaz jogosan gondolhatja, hogy a főnök valódi cégvezetőjével vagy keresk. meghatalmazottjával van dolga, illetve, hogy az utóbbi meghatalmazási jogkörén belül cselekedett. Ha ő a cégvezetés vagy meghatalmazás hiányáról, vagy az utóbbinak átlépéséről tudomással bírt[12]) s ennek dacára

---

p. t. 179. §. A Váltó T. 105. §-a épen csak a megtett váltónyilatkozatból folyó kötelezettség teljesítésére kötelezi az álképviselőt, a kártérítésre nem ; ami onnan van, hogy ez már a szoros értelemben vett váltójog körén kívül esik. V. ö. *Szerző* Váltójog 88. §. Amennyiben azonban maga a váltónyilatkozat vagy az alapul fekvő ügylet keresk. ügylet, a K. T. 52. §-ában megállapított kártérítési jog váltókövetéseknél is érvényesíthető.

[8]) Igy nevezetesen, ha az ügylet nem esik az ú. n. tárgyilagos, hanem az ú. n. alanyi keresk. ügyletek fogalma alá, úgy hogy csak a főnök kereskedői minősége alapján volna keresk. ügylet. — Hogy a harmadik szerződő félre nézve nem mindegy, vajjon az álképviselő a keresk. vagy a magánjog szerint felelős-e ? kitünik különösen abból, hogy a K. T. 272. §-a szerint a kártérítés tárgya nemcsak a valóságos kár, hanem az elmaradt haszon is, holott az utóbbi a magánjog szerint nem mindig követelhető. V. ö. alább 122. §. De a teljesítésre nézve is nagy különbségek vannak. Igy különösen a vételnél.

[9]) A gyakorlat hajlandó ezt még a választott, nevezetesen tőzsdebíróság kikötésére is kiterjeszteni. V. ö. **C.** 617/86. (D. Új f. 15., 259. l.), 1040/91. (J. Sz. 5., 436. l.), **B. T.** 3267/93. (T. É. 9. sz.)

[10]) A l a k i tekintetben is. V. ö. Keresk. elj. 6. §. 8. pont, 1893 : XVIII. tc. 2. §. 2. pont.

[11]) Ennek tárgya nemcsak az a kár, mely az ügyletből követelhető teljesítés elmaradásából ered, hanem minden kár, mely abból származik, hogy az ügylet meghatalmazás nélkül köttetett. Tehát minthogy a harmadik a főnököt előzetesen be is perelheti (l. alább), az ez ellen a meghatalmazás hiánya folytán elveszett per költségei is.

[12]) A harmadik szerződő fél tudomását az álképviselő tartozik bizonyítani, akire nézve a tudomás állítása kifogás. Annak bizonyítása, hogy a harmadik a meghatalmazás hiányáról tudomást szerezhetett, nem elegendő.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

az ügyletbe bocsátkozott, az állítólagos cégvezető vagy meghatalmazott nem felelős [id. §. 2. bek.]. Ily esetben a harmadik szerződő fél nem panaszkodhatik, hogy félre lett vezetve s el kellett készülve lennie arra, hogy a főnök az ügyletet utólag jóváhagyni nem fogja.

III. A meghatalmazás hiánya az álképviselő elleni jogok feltétele lévén, az a kereseti alaphoz tartozik. A harmadik tehát a meghatalmazás hiányáról meggyőződést köteles szerezni, mielőtt a keresetet megindítaná. Minthogy azonban az álképviselő felelősséget vállal azért, hogy az ügylet a főnök személyében létre jöjjön, ebből reá egyúttal kötelezettség háramlik, hogy a harmadikat mindazon bizonyítékok birtokába helyezze, melyekből az ő meghatalmazása kitünik. Mihelyt tehát az álképviselő ebbeli kötelezettségének nem tesz eleget, a harmadik már ez alapon ellene a keresetet megindíthatja. A főnöknél tudakozódni, esetleg az ő jóváhagyását szorgalmazni, nem tartozik [13]) s még kevésbé köteles előzetesen a főnököt az ügylet teljesítésére vagy bár csak elismerésére beperelni, úgy hogy csak akkor fordulhatna az álképviselő ellen, ha a főnök elleni keresettel elutasíttatott. Mindezt teheti ugyan s ha a főnök ellen keresetet indít, jogában áll egyúttal az állítólagos meghatalmazott ellen a meghatalmazás fennforgásának bizonyításánál (l. a megelőző §-t) leendő segélynyujtás végett perbehívással élni.[14]) De ha nem akarja tenni, az állítólagos meghatalmazott pusztán ez alapon a kereset ellen sikerrel nem védekezhetik, hanem csak azáltal, hogy a meghatalmazás létezését bebizonyítja.[15]) E bizonyítással egyébiránt akkor is élhet, ha a harmadik a főnök elleni kereset elvesztése után fordul ellene.[16])

[13]) V. ö. **L. I.** 244/77. (D. 18., 68. l.)

[14]) A perbehívásra nézve v. ö. 1881 : LIX. tc. 9., 10. §§. ; uj Pp. 89. s k. §§.

[15]) A bizonyítási teher tehát az álképviselőre hárul. V. ö. **L. I.** is 13. j. Ez nincs ellentétben azzal, amit a megelőző §-ban 4. j. mondottunk. Ott arról az esetről van szó, ha valaki mint szerződő fél magából az ügyletből pereltetik s ilyenkor állíttatik, hogy a szerződés más nevében köttetett. Itt ellenben *ex delicto*, illetve *ex lege* keresettel van dolgunk, mely az alapon indíttatik, hogy az ügylet meghatalmazás hiánya miatt nem jött létre, illetőleg a meghatalmazott meghatalmazását nem igazolta. Ha erre per előtt volt kötelezve, nem lehet mást a perben sem felvenni. V. ö. kifejezetten német p. t. 179. §., magyar polg. t. terv. 1024. §. Természetesen a meghatalmazottnak is jogában áll a főnököt perbehívni.

[16]) A főnök elleni per elvesztése tehát nem képez *praejudicium*-ot a meghatalmazott elleni perre nézve. Nincs semmi alapja annak, hogy a

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

De ha őt mulasztás terheli abban, hogy a harmadikat a meghatalmazásra vonatkozó bizonyítékok birtokába helyezze, ennek elutasítása dacára a per költségeit megtéríteni tartozik.[17])

43. §.

A kereskedelmi meghatalmazás kizárólagossága és az ú. n. versenytilalom.

I. A keresk. meghatalmazottak a főnök üzletével oly viszonyban állanak, melynél fogva ők ennek berendezését, összeköttetéseit, titkait nemcsak megismerhetik, de ismerni kötelesek is, hogy feladatuknak megfelelhessenek. E körülmény azonban a főnökre nézve azzal a veszéllyel jár, hogy a nevezettek az ő bizalmával visszaélve, üzleti ismereteiket arra használják fel, mikép ügyleteket nemcsak a főnök, hanem maguk vagy mások részére is kössenek s ily módon a főnökkel illojális versenyre kelve, őt közvetlenül vagy közvetve megkárosíthatják. De ettől eltekintve is, a főnök teljes joggal követelheti, hogy az ő alkalmazottjai tevékenységüket kizárólag neki szenteljék, ami lehetetlen volna, ha ők a maguk vagy harmadik személyek részére is ügyletekkel foglalkoznának; sőt valószínű, hogy ők a főnök érdekeit kevesebb figyelemmel és szorgalommal fogják előmozdítani, mint saját magánérdekeiket.

E megfontolásokból kiindulva, a keresk. törvény azt a tilalmat állítja fel, hogy a cégvezető, vagy az, ki keresk. meghatalmazott minőségében egy egész keresk. üzlet vezetésével bízatik meg, vagyis az általános keresk. meghatalmazott, de a különös keresk. meghatalmazott is, ha segédi viszonyban áll,[1]) főnöke beleegyezése nélkül sem saját, sem más részére keresk. ügyletet nem köthet. **[K. T. 53. §.]**[2]) A főnök beleegyezésének azonban nem

---

meghatalmazott pusztán azért marasztaltassék, mert a főnök ellen nem sikerült a meghatalmazást bizonyítani. Hisz az is lehetséges, hogy a főnök rosszhiszeműleg tagadja a meghatalmazást, hamis esküt tesz stb.

[17]) Ez áll különösen akkor is, ha a meghatalmazott a főnök elleni perben történt perbehívás folytán a védelmet el nem vállalja.

[1]) Csak ez esetben. L. alább 46. §. Áll különösen az utazóra nézve is. Ellenben a cégvezetőnél és általános keresk. meghatalmazottnál nem jön tekintetbe, vajjon szolgálati viszonyban állnak-e vagy nem?

[2]) A saját részére kötött ügyletnek nem kell épen a cégvezető, ill. keresk. meghatalmazott részéről keresk. ügyletnek lennie. A tilalom kiterjed

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

kell kifejezettnek lennie, lehet hallgatagos is; sőt már az esetben is vélelmezendő, ha a főnök a cégvezetés vagy meghatalmazás adásakor tudta, hogy a cégvezető vagy meghatalmazott saját, vagy más részére keresk. ügyletekkel foglalkozik és e foglalkozás abbanhagyását ki nem kötötte [id. §. 2. bek.].[3])

---

oly ügyletekre is, melyek csak a másik fél részéről keresk. ügyletek; sőt oly nem keresk. ügyletekre is ki kell azt terjeszteni, melyek csak abban az esetben lennének keresk. ügyletek, ha a főnök részére köttettek volna. Pl. bizományos cégvezetője saját nevében más részére olyan ügyletet köt, mely az utóbbi részéről nem keresk. ügylet. A főnök ezáltal nem kevésbé lesz megkárosítva, mint ha az ügylet a harmadik részéről keresk. ügylet volna. Az ügyletek alatt továbbá nemcsak egyes alkalomszerű ügyletek, hanem még inkább az iparszerű ügyletkötés saját vagy más részére is értendő. Pusztán tényleges szolgálatok az üzleti időn kívül ellenben nem esnek a K. T. tilalma alá, hanem kifejezett szerződési tilalmat tételeznek fel. V. ö. **C.** 16/94. (D. III. f. 1., 42. l.). Még kevésbé, ha az alkalmazott irányában csupán ajánlat tétetik versenyüzlet alapítása iránt, anélkül, hogy erre nézve tényleg közreműködött volna. **C.** 211/910. (H. D. IV. 279. l.)

[3]) Valamint a főnök a versenytilalmat megszüntetheti, úgy az szerződésileg ki is terjeszthető. De oly megállapodás, hogy a cégvezető stb. a cégvezetési, illetve segédi viszony megszünte után ne legyen jogosítva más üzletbe belépni vagy ilyent nyitni, mint közérdekbe ütköző nem kötelez. Szűkebb körben azonban, pl. belépés hasonló üzletbe, vagy hasonló üzletnyitás bizonyos rövid idő alatt s ugyanazon vagy más meghatározott helyen, a kikötés érvényesnek tekinthető s különösen kötbér által biztosítható, de ennek hiányában is kártérítés, sőt még a versenyüzlet bezárása is követelhető. V. ö. **C.** 279/89. (D. Új f. 23., 163. l.), 1430/92. (U. o. 35., 70. l.), 433/97. (Ü. L. 98., 8. sz. m.): üzletátruházás esetére (l. fent 19. §. 7. jegyz. is); 478/901. (D. III. f. 22., 83. l.): ugyanazon megye területén önálló sörgyár létesítése; **K. V. T.** 3/902. (U. o. 193. l.): hasonló üzlet nyitása ugyanazon helyen 3 éven belül; más helyen is egy éven belül: **C.** 514/902. (U. o. 24., 74. l.); de 7797/94. (D. III. f. 1., 69. l.) szerint 5 év tartamára bár ugyanazon helyen és 97/907. (H. D. II. 101. l.) szerint bár csak 3 év tartamára, de területi korlátozás nélkül, érvénytelen. Ugyanígy **C.** 568/909. (H. D. IV. 8. l.): nemcsak hasonló, hanem azzal vonatkozásban álló üzletben való alkalmazás tilalma; 741/910. (U. o. V. 192. l.): osztrák-magyar monarchia területén bár csak egy évig. Általában érvénytelen, ha a korlátozás tartalmánál vagy terjedelménél fogva az alkalmazott boldogulását jelentékenyen megnehezíti: **C.** 685/908. (H. D. III. 97. l.). Az új német K. T. 74. §. kifejezetten megállapítja a kikötés érvényességét, ha idő, hely és tárgy szerint azt a határt túl nem lépi, mely az alkalmazott előmenetelét méltánytalanul megnehezíti s legfeljebb három évre; az 1910. osztrák segédi törvény 36. §-a legfeljebb egy évre és ha 4000 K-nál nagyobb a fizetés. — Egyébiránt a főnök külön kikötés nélkül is felléphet a kilépett cégvezető vagy keresk. meghatalmazott ellen a K. T. 53. §-a alapján, de

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

II. A most érintett ú. n. versenytilalom nem szorítkozik csupán oly ügyletekre, melyek a főnök üzletének tárgyai, hanem helyt foglal oly keresk. ügyletekre nézve is, melyek a főnök üzletével semmi rokonságban nincsenek.[4]) Hasonszerűség alapján kiterjesztendő továbbá arra is, hogy a cégvezető vagy keresk. meghatalmazott azonos vagy különböző üzletkörrel bíró közkereseti vagy betéti társaság üzletvezető, illetve képviselő tagja, vagy részvénytársaság vagy szövetkezet igazgatója,[4a]) de még arra az esetre is, hogy közkereseti vagy betéti társaság nem üzletvezető beltagja legyen; mert ha az utóbbi minőségben maga ügyleteket nem is köt, mégis a társasági ügyek vezetésére közvetlenül befolyhat, a főnök bizalmával való visszaélés veszélye tehát ez esetben is fennforog.[5]) Ellenben betéti társaság kültagja, részvénytársaság részvényese, szövetkezet tagja s ez utóbbiak felügyelő-bizottságának tagja a cégvezető vagy keresk. meghatalmazott lehet, mert ezen minőségekben az üzletvezetésre közvetlenül nem foly be.

III. A versenytilalom megszegésének az a következménye, hogy a cégvezető vagy keresk. meghatalmazott főnökének az okozott kár megtérítésével tartozik; jogában állván emellett a főnöknek azon ügyleteket, melyeket a cégvezető vagy keresk. meghatalmazott saját részére kötött,[6]) úgy tekinteni, mintha azok az ő (a főnök) részére köttettek volna [id. §. 3. bek.].[7]) A főnök

---

erről csak akkor lehet szó, ha a kilépés szerződésellenesen történt s a meddig a főnökhöz való viszony jogilag fenntartandó lett volna.

[4]) Ebben lényeges különbség szemben a közkereseti és betéti társaság beltagjaira vonatkozó hasonló tilalommal (l. alább az 57. §-nál). V. ö. **C.** 1342/907. (H. D. II. 289. l.). Nem vonatkozhatik azonban a tilalom értékpapirok oly megszerzésére, mely nem továbbadás céljából, hanem pl. tőkebefektetés végett történik, jóllehet ez is keresk. ügylet. (K. T. 258. §. 3. pont.) Ezt megtiltani bizonyára nem állt a törvény szándékában, ami abból is következtethető, hogy a *Tervezet* az értékpapirok ilyetén megszerzését nem minősítette keresk. ügyletnek, az *Értekezlet* pedig a K. T. 53. §-ának tárgyalásakor még ebből indult ki.

[4a]) V. ö. **C.** id. 1342/907. sz. hat.

[5]) A közkereseti társaság tagjaira és a betéti társaság beltagjaira nézve kifejezetten ki van mondva, hogy azonos üzletkörrel bíró más társaságban mint ennek beltagjai nem vehetnek részt. L. alább 57., 71. §§.

[6]) Csak ezeket, nem egyúttal a más részére kötött ügyleteket is, tekintve, hogy ezekben a cégvezető, ill. keresk. meghatalmazott, nem szerepel mint fél, tehát nincs is belőlük jogosítva.

[7]) Amennyiben a cégvezető vagy keresk. meghatalmazott egyúttal kereskedői segéd, a főnök arra is van jogosítva, hogy az illetőt szolgálatából azonnal elbocsássa. L. alább 46. §.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

ily esetben e két jogot nemcsak vagylagosan, hanem együttesen is érvényesítheti ; míg ellenben akkor, ha az ügylet nem a cégvezető vagy keresk. meghatalmazott, hanem más részére köttetett, egyedül kártérítést követelhet.[8]) De amennyiben a főnök az ügyletet saját részére kötöttnek tekintheti is, ő ezt mégis csak a cégvezetővel, illetve keresk. meghatalmazottal szemben teheti. Utóbbi megmarad a közvetlen szerződő fél a harmadikkal szemben, s a főnök csak az ügyletből eredő hasznokat, vagy az abból származó kereseti jog engedményezését követelheti. Amennyiben pedig az ügyletből a cégvezetőre, illetve keresk. meghatalmazottra kötelezettségek is hárulnak, a főnök az abból eredő jogokat csakis ezen kötelezettségek átvállalása mellett követelheti.

A főnöknek úgy kártérítési, mint az a joga, melynél fogva az ügyletet saját részére kötöttnek tekintheti, rövid tartamú záros határidőhöz van kötve, mely három hónapot tesz azon időponttól számítva, midőn a főnök az ügylet megkötéséről tudomást nyer. **[K. T. 54. §.]**[9])

44. §.

A kereskedelmi meghatalmazás átruházása és megszünése.

I. Az általános magánjog szerint a meghatalmazás a meghatalmazó beleegyezése nélkül is átruházható, ha ezt a körülmények elkerülhetlenné teszik. Ily esetben a meghatalmazott csak a helyettes megválasztásában elkövetett mulasztásért felelős ; míglen, ha a meghatalmazás a meghatalmazó tilalma ellenére vagy

---

[8]) A cégvezető vagy kereskedelmi meghatalmazott által nyitott üzlet bezárása csak akkor követelhető, ha a versenytilalom szerződésileg a meghatalmazási viszony megszünése utáni időre is ki lett terjesztve. V. ö. fentebb 3. jegyz. és alább 57. §. C. id. 7797/94. szerint (ellentétben e. b.) ilyenkor is csak kártérítés követelhető.

[9]) Ha a főnök három hónapig nem lépett fel, joggal feltehető, hogy az ügyletbe utólagosan beleegyezett, vagy a tilalom ellen vétőnek megbocsátott. A három havi idő letelte után a főnök még akkor sem léphet fel, ha oly körülményre hivatkozhatnék, mely az elévülést félbeszakítja ; tekintve, hogy a K. T. nem elévülést, hanem feltétlen hatályú záros határidőt állapít meg, amint ez az e részben forrásul szolgált osztr. életb. törvény megfelelő 24. §-ából és a német K. T.-nek a közkereseti társaságra vonatkozó 97. cikkéből is kitünik, melyek szintén nem szólnak elévülésről. Másként új német K. T. 61. §. A három havi határidő is azonban nemcsak a perenkívüli akaratkijelentésre, hanem a keresetindításra is

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyülési Könyvtár (www.ogyk.hu)

szükség nélkül ruháztatott át, a meghatalmazott a helyettes eljárásáért feltétlenül felelős.[1])

E szabályok a keresk. jogban némileg módosulnak. Igy nevezetesen a cégvezetőnek jogában áll a hatáskörébe tartozó ügyleteket a szükség igazolása nélkül is másra bízni ; [2]) a cégvezetési jogosultságot egészben véve, összes jogait átruházni azonban, főnöke beleegyezése nélkül nincs jogosítva, s a főnök a helyettes cégvezetőt mint ilyent elismerni nem tartozik. **[K. T. 50. §.]** De a cégvezetés átalakítása sem lehetséges a főnök beleegyezése nélkül ; különösen ha többen mint együttes cégvezetők rendeltettek ki, ők nem alakíthatják át a cégvezetést oly módon, hogy mindegyik külön-külön legyen jogosítva eljárni.[3])

Ami a cégvezetőről áll, az áll a keresk. meghatalmazottról is. A K. T. id. §-a szerint ez sem ruházhatja át egészben véve a meghatalmazást a főnök beleegyezése nélkül. A hatáskörébe tartozó egyes ügyleteknél azonban a helyettesítés az ő részéről sincs kizárva. Igy különösen akkor nem, ha az üzlet, vagy a hatáskörébe eső ügyletek folytatása ily helyettesítést rendszerint szükségessé tesz (v. ö. fentebb 38. §.), vagy a helyettesítés az általános magánjog szerint lehetséges.

II. Ami a keresk. meghatalmazás m e g s z ü n é s é t illeti, magától értetődik mindenekelőtt, hogy annak be kell következnie, ha az üzlet megszünik ; elesvén az a feltétel, melyen a tulajdonképeni értelemben vett keresk. meghatalmazás alapul.[4]) Ettől eltekintve a keresk. meghatalmazás megszünésére nézve is általában a magánjog szabályai irányadók.[5]) A keresk. törvény mindössze két esetre nézve tartalmaz rendelkezést :

értendő, mintha elévülési idő volna, és pedig úgy a belépés, mint a kártérítés tekintetében, melyeket a magyar K. T. együttesen említ.

[1]) V. ö. osztr. p. t. 1010. §.

[2]) Ez következik abból, hogy a cégvezető keresk. meghatalmazottakat alkalmazhat. L. fentebb 37. §. Ha azonban a főnök a cégvezetőt e részben korlátozta, amennyiben itt a vele szemben való helyettesítési jogosultságról van szó, a magánjogi elvek nem szenvednek változást.

[3]) Külön eljárás csak közös elhatározás alapján, vagy utólagos hozzájárulás mellett lehetséges. L. fentebb 37. §.

[4]) Bejegyzett cégnél azonban a megszünésnek ez a következménye is csak a K. T. 19. §-a értelmében érvényesíthető.

[5]) Igy nevezetesen pl. a c s ő d r e nézve. Úgy a főnök, mint a meghatalmazott csődje a meghatalmazást megszünteti. Ez már abból folyik, hogy a közadós elveszti kezelési és rendelkezési jogát a csődtömeghez

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

1. Az egyik vonatkozik a főnök halálára. Minthogy ugyanis a főnök halála az üzlet rögtöni megszüntét nem vonja maga után, mert ha az örökösök azt nem is akarják folytatni, mégis annak felszámolása hosszabb időt vesz igénybe : szükségessé vált a magánjoggal ellentétben álló azt a szabályt felállítani, hogy a főnök halála a keresk. meghatalmazás megszüntét magában véve nem vonja maga után.[6]) Kivétel csak a szorosabb értelmű keresk. meghatalmazásra nézve van, ha világosan a főnök életére adatott.[7]) Ellenben a cégvezetés megszüntét a főnök halála még ily kikötés esetében sem vonja maga után. **[K. T. 51. §.** 2. bek.]

2. A másik rendelkezés a keresk. meghatalmazás visszavonását tárgyazza. Már a meghatalmazás általános természetéből következik, hogy a keresk. meghatalmazás visszavonása bármikor történhetik.[8]) Minthogy azonban a keresk. meghatalmazottak a meghatalmazáson felül is bizonyos állandóbb szerződési, nevezetesen szolgálati viszonyban állanak a főnökhöz, a keresk. törvény határozottan kimondja, hogy a cégvezetés és a keresk. meghatalmazás bármikor visszavonható ugyan, de csak a szolgálati viszonyból eredő jogok sérelme nélkül. [K. T. id. §. 1. bek.] A törvény tehát a meghatalmazást és a szolgálati viszonyt a visszavonás esetére nézve is szigorúan elválasztja, s mindegyiket külön, a maga elvei szerint rendeli elbírálni, habár ugyanazon személyben egyesülnek.[9]) Ez egyúttal a legigazságosabb. A főnök nem kényszeríthető egy lényegileg bizalmi természetű viszony fenntartására ;

---

tartozó vagyon fölött (Csődt. 3. §.), tehát képviselő útján sem rendelkezhetik. V. ö. kifejezetten osztr. p. t. 1024. §. és **C.** 1260/91. (D. Új f. 29., 125. l.) A szolgálati viszonyra nézve azonban másként áll a dolog. Ez nem szünik meg *ipso jure*, hanem csak a tömeggondnok vagy a meghatalmazott felmondása esetén. V. ö. Csődt. 24. §.

[6]) A cégvezető vagy keresk. meghatalmazott tehát nemcsak arra van jogosítva, hogy a megkezdett ügyleteket befejezze, miként pl. az osztr. p. t. 1022. §. szerint, hanem eredeti hatáskörében új ügyleteket is köthet. A cégvezető által a főnök halála után kiállított váltó is kötelez. **C.** 615/94. (Ú. L. 94., 38. sz.)

[7]) Ez esetben is azonban a keresk. meghatalmazott azokat az ügyleteket, melyek halasztást nem tűrnek, mindaddig folytatni tartozik, míg az örökösök másképen nem rendelkeztek, vagy módjukban nem állt másképen rendelkezni. V. ö. osztr. p. t. 1025. §.

[8]) V. ö. osztr. p. t. 1020. §. Az ellenkező ki sem köthető, mert a meghatalmazás lényegébe ütközik.

[9]) Ugyanez áll a cégvezető vagy keresk. meghatalmazott részéről való visszalépés tekintetében is.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

viszont azonban a cégvezető vagy keresk. meghatalmazott sem eshetik el attól, ami neki a szolgálati viszony felbontása esetében jár (l. alább 47. §.).

A cégvezetés vagy keresk. meghatalmazás visszavonása nemcsak a meghatalmazott, hanem harmadik személyek irányában is hatályos. Ehhez azonban szükséges, hogy a visszavonás reájuk nézve felismerhetőleg történjék.[10]) A cégvezetés visszavonásáról már tudjuk, hogy az a cégjegyzékbe is bevezetendő és közzéteendő, s hogy ennek elmulasztása esetében a főnök a visszavonásra csak úgy hivatkozhatik, ha ez a harmadik előtt ismeretes volt (l. fentebb 37. §.). A keresk. meghatalmazott meghatalmazásának visszavonása ellenben bárminő alakban történhetik [11]) s a főnök által akkor is érvényesíthető, ha csak módjában állott a harmadiknak róla tudomást szerezni.[12]) Mindazonáltal a visszavonás, illetve a meghatalmazás további fennállása iránt a főnöknél tudakozódni, gyanuok esetét kivéve, a harmadik nem köteles.[13])

A meghatalmazás utólagos korlátozása részbeni visszavonást jelent, melyre ugyanazok a szabályok alkalmazandók, mint a teljes visszavonásra.

---

[10]) V. ö. **C.** 1099/88. (D. Uj f. 20., 100. l.), 1454/89. (U. o. 26., 195. l.), 1056/97. (P. T. 35., 173. l.) Itt természetesen csak oly meghatalmazásról van szó, melynek fennállását a harmadik jogosítva van feltételezni. Ha a meghatalmazás eleve határozott időre adatott, vagy a körülményekből kitünik, hogy az illető nem állandóan, hanem csak esetről-esetre képviseli a főnököt, vagy ha a harmadik semmiféle üzleti összeköttetésben nem állott a főnökkel: a harmadik nem hivatkozhatik arra, hogy a visszavonás vele nem közöltetett.

[11]) Tehát épúgy, mint a meghatalmazás korlátozása: akár írásban (körlevelek vagy külön az illetőhöz intézett értesítvény útján), akár szóval, akár hirdetvényileg. V. ö. fentebb 38. §.

[12]) V. ö. osztr. p. t. 1026. §., mely szerint, ha a visszavonás a harmadik előtt ennek vétke nélkül ismeretlen maradt, a meghatalmazó csak a visszavonást elhallgató meghatalmazott ellen fordulhat.

[13]) Elégséges gyanuok pl. az a körülmény, hogy a keresk. meghatalmazott nála csak hosszabb időköz lefolyása után jelentkezett. **L. I.** 319/77. (D. 18., 131. l.) Áll megfordítva is: v. ö. **C.** 1199/91. (D. Uj f. 30., 169. l.), mely szerint, ha a hitelező adósát nem értesítette keresk. utazójának elbocsátásáról és az ügylet megkötése óta nem telt el annyi idő, hogy az adós a meghatalmazásnak időközben történt visszavonását vélelmezhette vagy valószínűnek tarthatta volna, az utazó kezéhez teljesített fizetést érvényesnek elfogadni tartozik. V. ö. **C.** 711/97. (D. III. f. 10., 25. l.) is: ügynökre nézve.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

HATODIK CIM.

SEGÉDSZEMÉLYZET.[1])

45. §.

A kereskedői segédszemélyzet fogalma, fajai és jogállása általában.

I. Kereskedői segédszemélyzet alatt mindazon személyek értendők, akik valamely kereskedőhöz mint főnökhöz szolgálati viszonyban állanak, s annak üzletében kisegítő módon kereskedelmi természetű tevékenységet folytatnak.[1a]) A kereskedői segédszemélyzet fogalmához tartozik tehát:

---

[1]) V. ö. *Dóczi S.* Főnök és alkalmazott. Budapest, 1905.; *Moldoványi* J. M. Jogi Lexikon. IV. köt. 659. s. k. l.; *Kreutzer L.* A munkaviszony a kereskedelemben. Budapest, 1912.; Az ipartörvény módosítása. Anyaggyüjtemény. Kiadja a keresk. min. II. köt. 18. s k. l.

[1a]) V. ö. *Min. Tan.* 49.166/901. és 183/908. ig. m. sz.; **C.** 7/910. (H. D. IV. 135. l.); **Hb.** 87/910. (K. D. V. 282. l.), 29/911. (U. o. 346. l.), 86/911. (U. o. VI. 108. l.). 68/912. (Ig. K. 446. l.). A K. T. a cselédi szolgálatokat teljesítő személyektől eltekintve, még semmi megkülönböztetést nem tett, s az sem tünt ki, hogy a segédszemélyzetnél a kereskedőnek más fogalmát vette volna alapul, mint általában: minek folytán a kereskedői segédszemélyzethez mindenki volt számítható, aki valamely kereskedőhöz szolgálati viszonyban áll, tehát nevezetesen olyanok is, akik pusztán ipari, műszaki *(technikai)* tevékenységet folytatnak. Azonban a K. T.-nek a segédszemélyzetre vonatkozó címe az új Ipartörvény által oly változást szenvedett, hogy a kereskedői segédszemélyzet fogalmának megállapításánál is most az Ipartörvény által követett felfogást kell irányadóul venni; ez pedig a kereskedősegédek alatt nem érti azokat, akik ipari munkát végeznek, még ha a főnök a K. T. értelmében kereskedőnek tekintendő. Kitünik ez azon kivételek természetéből, melyek a kereskedősegédekre nézve felállíttattak, nemkülönben abból hogy az Ipartörvény a kereskedőt is nem a K. T., hanem a közönséges felfogás értelmében veszi (l. fentebb 13. §.). Ha pedig az Ipartörvény arra nézve követi a közönséges felfogást, hogy a kereskedősegédekhez az ipari munkát teljesítő segédek nem tartoznak, akkor feltehető, hogy a szövegben előadott egyéb tekintetekben is a közönséges felfogásból indult ki.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

1. hogy a főnök kereskedő legyen. Vajjon teljes jogú, avagy kiskereskedő-e ? az általában véve közömbös. Hasonlóképen, vajjon természetes vagy jogi személy, névszerint keresk. társaság-e ? Mindazonáltal a kereskedői segédszemélyzet fogalmának meghatározásánál nem szabad a kereskedő azon fogalmából kiindulni, melyet a keresk. törvény állít fel, hanem arra kell nézni, vajjon az illető olyan kereskedő-e, akinek személyzete közönséges felfogás szerint is a kereskedői segédszemélyzethez számíttatik ? [2])

---

[2]) Nem beszélhetünk tehát kereskedői segédszemélyzetről pl. a házalóknál, kufároknál, közönséges korcsmárosoknál és hajósoknál ; házalóknál annál kevésbé, mert ők nem az Ipartörvény, hanem a külön házalási szabályok alá esnek. V. ö. Ipart. 183. §. *l)* pont és fentebb 18. §. Ellenkezőleg **S.** 2426/80. (D. 25., 42. l.) azon az alapon, hogy a K. T. mint ujabb törvény az Ipart.-nek (1872 : VIII. tc.) derogált. De az új Ipartörvény ismét a K. T.-nek derogált. Nem tekinthetők továbbá kereskedősegédeknek a gyógyszerészsegédek : v. ö. 1876 : XIV. tc. 125. és 128. §§. és **S.** 27.342/79. (D. 22., 80. l.) ; **C.** 966/84. (D. Új. f. 10., 262. l.), 6693/87. (D. Új f. 17., 265. l.), 71/97. (D. III. f. 9., 42. l.), 756/905. (D. IV. f. 4., 40. l.) ; továbbá az állami vállalatok tisztviselői minőséggel bíró alkalmazottjai, pl. a postatisztek vagy a vasúti tisztviselők : **S.** 26.713/78. (D. 21., 24. l.), de a magánvasutak és hajózási társulatok tisztviselői sem. V. ö. Ipart. 183. §. *g)* pont és hozzá : **C.** 662/98. (D. III. f. 11., 63. l.) **K. V. T.** 281/902. (U. o. 24., 144. l.) s a vasúti alkalmazottak szolgálati viszonyaira nézve legújabban az 1907 : XLIX. tc. felhatalmazása alapján kibocsátott »vasúti szolgálati rendtartás« s az ennek alapján az egyes vasutak által kiadott részletes határozatok. **L. C.** 1185/911. is (H. D. V., 372. l.). Nagyon messze megy azonban **S.** 3450/79. (D. 22., 101. l.), **C.** 115/90. (D. Új f. 27., 30. l.) és 656/93. (U. o. 39., 125. l.), midőn a részvénytársaságok szolgálatában álló hivatalnokokat általában kiveszi a keresk. segédek köréből azért, mert a K. T. 193. §-a csak a keresk. meghatalmazottakra vonatkozó intézkedésekre utal. Ez nyilván nem úgy van értve, mintha a szolgálati viszony tekintetében a segédszemélyzetre vonatkozó szabályok nem volnának alkalmazhatók (l. még alább 95. §.), ellenkező esetben pl. a pénztárnokoknál, könyvvivőknél stb. mindig különbséget kellene tenni, vajjon azok részvénytársaságnál (és hasonlóképen szövetkezetnél) vagy egyéni cégnél vannak-e alkalmazva ? A részvénytársaságoknál és szövetkezeteknél is mindig arra kell nézni, milyen a közönséges felfogás úgy magára a vállalatra, mint az illető alkalmazottra nézve, anélkül, hogy a különös cím, amellyel az illetőnek állása megjelöltetik, irányadó lehetne. V. ö. **S.** 20.450/77. (D. 19., 61. l.) Ehhez képest nem szenvedhet kétséget, hogy pl. biztosító intézet jogtanácsosa nem sorolható a kereskedősegédek közé, még ha állandó alkalmazásban van is : **L. I.** 9/79. (D. 22., 30. l.), **C.** 801/86. (M. IV. 62. l.) ; részvénytársasági titkárra nézve ellenben ez nem mondható oly feltétlenül, mint azt **B. T.** 4867/87. (D. Uj. f. 18., 352. l.) teszi. — Az az újabban használatba vett elnevezés :

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

2. megkívántatik, hogy az illető a kereskedőhöz szolgálati viszonyban álljon.[2a]) E viszony a szolgálati, munkabéri szerződésen mint keresk. ügyleten [3]) alapul s megfelelő tartósságot és folytonosságot tételez fel, ellenkező esetben a közönséges munkabér-szerződés elvei nyernek alkalmazást ; [4])

3. szükséges, hogy az állás, melyet valaki kereskedői üzletben elfoglal, kisegítő természetű s ehhez képest a szolgálati viszonyon kívül is alárendelt legyen. Nem számíthatók ennélfogva a segédszemélyzethez, akik jóllehet szolgálati viszonyban vannak, mégis oly állást foglalnak el, melynél fogva az üzlet vezetésében önálló rendelkezési joggal bírnak, főnöki módon intézkednek [5])

---

magántisztviselők, magánhivatalnokok, amely különben nem csupán társulati alkalmazottakra vonatkoztattatik : a keresk. segédszemélyzet fogalmának megállapítása és az arra vonatkozó szabályok alkalmazása tekintetében közömbös.

[2a]) V. ö. **C.** 948/905. (D. IV. f. 6., 42. l.), **Hb.** 37/908. (K. D. III. 14. l.), 29/911. (U. o. V. 346. l.).

[3]) De csak a főnök részéről, akinél a szolgálati szerződés az üzlet folytatásához tartozik : K. T. 260. §.

[4]) V. ö. **C.** 948/905. (D. IV. f. 6., 42. l.): »aki egész tevékenységét vagy legalább annak bizonyos munkaidőhöz kötött részét állandóan a főnök részére kötötte le«. Nem tekinthető tehát kereskedősegédnek, aki csak alkalomszerüen kisegítő munkát végez az üzletben : **Hb.** 93/912. (Ig. K. 447. l.), vagy aki csak időnként néhány órát igénybe vevő munkára (könyvvezetés) jár be az üzletbe : **C.** 362/87. (D. Uj f. 18.,155. l.), 800/87. (U. o. 163. l.), 865/87. (U. o. 227. l.), 61/88. (J. 88., 67. l.), 873/90. (Ü. L. 90., 15. sz.) ; ellenk. 1083/97. (D. III. f. 10., 167. l.) állandóan kikötött díjazás és szerződésileg megállapított felmondás esetére. Továbbá oly ügynök, aki csak egyes ügyletek után provisiót húz : **S.** 1326/78. (D. 20., 60. l.), 19.674/78. (D. 21., 41. l.), **K. V. T.** 187/902. (D. III. f. 24., 143. l.), különösen biztosítási ügynök : **B. T.** 3384/94. (Ü. L. 94., 33. sz.), **C.** 1491/94. (D. Uj. f. 40., 247. l.), 1133/905. (D. IV. f. 5., 235. l. ; H. D. I. 74. l.), *Min. Tan.* 183/903. I. M. sz., ellenk. **B. T.** 3144/910. (H. D. IV. 255. l.) ; úgyszintén oly utazó, aki nem kizárólag egy kereskedőház érdekében jár el : **C.** 716/92. (M. 72. l.)

[5]) Igy nevezetesen részvénytársaságok vagy szövetkezetek vezérigazgatói, igazgatói, vezértitkárai stb. : **C.** 718/88. (D. Uj f. 21., 168. l.), 722/905. (D. IV. f. 4., 230. l.), 460/906. (H. D. I. 234. l.), 1119/907. (U. o. II. 255. l.), 1342/907. (U. o. 289. l.), 848/908. (U. o. III. 169. l.), 608/911. (U. o. V. 312. l.). De igen pl. gyári üzletvezető vagy művezető, bár igazgatói vagy épen vezérigazgatói címmel : **C.** 1003/900. (D. III. f. 19., 210. l.), 48/907. (H. D. II. 67. l.) **K. V. T.** 32/902. (D. III. f. 22., 238. l.), **Hb.** 13/910. (K. D. V. 43. l.) s habár a részvénytársaság igazgatósági tagja is : **Hb.** 37/908. (K. D. III. 14. l.) ; az üzlet valamely osztályának vezetője : **L. I.** 471/80. (D. 26., 37. l.), ellenk. **C.** id. 460/906., irodafőnök : ellenk. **C.** 387/909. (H. D. III. 310. l.) s hasonló. **C.** 993/96. (D. III. f. 6., 332. l.)

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

s még kevésbé azok, akik kereskedő részére ügyleteket mint önálló kereskedők kötnek ; [6])

4. megköveteltetik, hogy a szolgálat tárgyát képező tevékenység kereskedelmi *(commerciális)* természetű legyen,[6a]) melynek megítélésénél szintén a közönséges felfogás irányadó. Értendő különösen a keresk. ügyletek megkötésére és teljesítésére irányuló tevékenység ; ellenben nem számíttatnak a kereskedői segédszemélyzethez az üzleti tárgyak előállításával foglalkozó iparossegédek,[7]) gyári munkások,[8]) vagy akik valamely üzletben műszaki (technikai),[8a]) művészeti, irodalmi [8b]) s hasonló munkát végez-

---

szerint a cégvezető sem. De ez helytelen, bár igaz, hogy a K. T. 57. §., illetve Ipart. 92. §-ban, ahol a fontosabb segédek felsoroltatnak, a cégvezető említve nincs. L. újabban **C.** 26.532/97. (D. III. f. 9., 26. l.). De ismét ellenkező **C.** 902/97. (Ü. L. 98., 9. sz. m.) és 457/910. (H. D. IV. 273. l.), hol a cégvezetőnek egészen önkényesen egy évi felmondási idő állapíttatott meg, és 741/98. (D. III. f. 11., 221. l.), mely a cégvezetőnek a K. T. és Ipart.-től egészen külön kártérítési igényt ad. **C.** id. 722/905., 460/906. és 848/908. gyárigazgatónak és id. 1119/907. általában igazgatónak szintén egy évi felmondási időt állapított meg. L. még alább 9. jegyz.

[6]) A K. T. 259. §. 7. pontja értelmében, bár havi fizetés van kikötve. V. ö. **C.** 873/90. (Ü. L. 90., 15. sz.), 614/92. (D. Uj f. 32., 150. l.), **Hb.** 35/910. (K. D. V. 45. l.).

[6a]) V. ö. **Hb.** 37/908. (K. D. III. 14. l.), 87/910. (U. o. V., 282. l.), 29/911. (U. o. 346. l.), 68/912. (Ig. K. 446. l.), **C.** 201/912. (H. D. VI. 359. l.).

[7]) Tulajdonképeni értelemben s épen ellentétben a kereskedősegédekkel. Tágabb értelemben a kereskedősegédek is az iparossegédekhez tartoznak, amennyiben ugyanis az ezekre vonatkozó szabályok ő reájuk is alkalmazást nyernek (l. alább). Az iparossegédekhez tartoznak pl. a vendéglőkben és kávéházakban stb. alkalmazott pincérek is, a fizetéseket átvevő főpincéreket sem véve ki, továbbá a konyhafőnökök, főszakácsok, pincemesterek s hasonlók. Ipart. végreh. rend. 27. §. és 61.500/84. sz. földm.-, ipar- és keresk. min. rend. Továbbá pl. szabóüzletben alkalmazott szabász ; **C.** 1115/85. (M. IV. 66. l.), 2697/90. (J. Sz. 3., 15.), ellenkező : **C.** 935/86. (J. 86., 22. l.) ; szeszgyárban alkalmazott főszeszégető : ellenkező **C.** 53/84. (P. T. 8., 23. l.) ; nyomdaművezető : **S.** 6885/80. (D. 25., 68. l.)

[8]) A gyári munkások is az iparossegédekre vonatkozó szabályok alá esnek (Ipart. 111. §.), de emellett rájuk még különös szabályok nyernek alkalmazást, melyek az Ipart. 112—121. §-aiban tartalmaztatnak.

[8a]) Mérnök : **C.** 7/910. (H. D. IV. 135. l.), 457/910. (U. o. 273. l.). Utóbbi egy részvénytársaság installációs irodáját vezető mérnöknek egy évi felmondást állapított meg. Hasonlag **C.** 1947/911. (U. o. VI. 6. l.). L. alább 9. jegyz. Hajóskapitány : **C.** 161/912. (U. o. 282. l.).

[8b]) Szerkesztés és cikkírás. Az erre szerződtetett szerkesztők és munkatársak sem keresk., sem ipari alkalmazottak. **B. T.** 61/911. (H. D. VI. 131. l.).

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

nek.[9]) Vajjon azonban a segéd az ügyleteket maga megköti-e, avagy az ügyletek megkötése és teljesítése körül csak tényleges módon[10]) működik közre? a kereskedői segédszemélyzet fogalmára nézve közömbös. A keresk. törvény kimondja ugyan, hogy a kereskedő-segéd főnöke nevében és annak részére jogügyleteket nem köthet **[K. T. 46. §.]**; de ez csak annyit jelent, hogy a segéd nincs már ebbeli minőségénél fogva jogügyletek kötésére feljogosítva, hanem hogy erre a főnök kifejezett vagy legalább vélelmezett meghatalmazása szükséges, mely esetben, mint tudjuk, egyúttal a kereskedelmi meghatalmazottak fogalma és az ezekre vonatkozó szabályok alá esik (l. fentebb 35. §.).[11])

5. Végül kiveendők a kereskedői segédszemélyzet köréből mindazok, akik valamely keresk. üzletben csupán cselédi szolgálatokat teljesítenek. **[K. T. 60. §.]**[12])

II. A kereskedői segédszemélyzethez tartozók lényegesen kétfélék: 1. olyanok, kik a reájuk bízott ügyek ellátásában már teljes jártassággal bírnak. Ezek kereskedősegédeknek neveztetnek; 2. olyanok, kik ezen jártassággal még nem bírnak s a főnök vezetése alatt a szükséges ismereteket és ügyességet még csak meg akarják szerezni. Ezek a tanoncok sama külö-

---

[9]) Külön szabályok hiányában azonban nincs kizárva, hogy a kereskedő-, illetve iparossegédekre vonatkozó határozatok ilyenekre is megfelelően ne alkalmaztassanak. Példa erre **C.** 4944/84. (D. Uj f. 11., 80. l.), 916/90. (U. o. 30., 177. l.), 8216/94. (U. o. 38., 243. l.), melyekben a K. T., illetve Ipart. által megállapított három havi felmondási idő hirlapi munkatársra is alkalmaztatott. De nem szerkesztőre, akire nézve egy évi: **C.** 1966/99. (D. III. f. 19., 273. l.), 1012/911. (H. D. VI. 129. l.), más esetben, midőn a szerkesztés nem volt kizárólagos foglalkozás, vagy csak helyettesítés, hat havi: **C.** 475/903. (D. III. f. 25., 309. l.), **201/912.** (H. D. VI. 359. l.) felmondási idő állapíttatott meg. Sem társulati ügyészre, akinek szintén egyévi felmondási idő állapíttatott meg. **B. T.** 280/909. (H. D. III. 284. l.). V. ö. **C.** 457/910. (H. D. IV. 273. l.), melyben általában kimondatott, hogy az állandó joggyakorlat a magasabb tudományos képzettséggel biró (okleveles) s nagyobb hatáskörrel felruházott alkalmazottak felmondási idejét egy évben állapítja meg.

[10]) Ide tartozik különösen a könyvvezetés, levelezés (**Hb.** id. 87/910.) és számítás *(calculatio)*, raktározás, árújelzés, csomagolás stb.

[11]) Az id. §. ezen értelme világosan kitünik a *Tervezet*ből. V. ö. fentebb 35. §. 11. jegyz.

[12]) Pl. bolti szolgák, málházók, rakodó legények, kocsisok stb. Ezek a Cselédtörvény (1876: XIII. tc.) intézkedései alá esnek. Kétség esetében szintén a közönséges felfogás irányadó. Nem segéd pl. a szikvízkihordó: **S.** 10.298/80. (D. 25., 70. l.)

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

nös viszony, melyet a kiképzés eredményez, t a n v i s z o n y n a k neveztetik. A kereskedői tanoncok azonban az iparos tanoncokkal közösen és minden eltérés nélkül kizárólag az Ipartörvény szabályai alá esnek,[13]) miért is a következőkben csak a kereskedősegédekről fogunk szólni. De ezekre nézve is igen csekély most a különbség szemben az iparossegédekkel, miután az új Ipartörvény (1884 : XVII. tc.), a K. T. által a segédszemélyzetre nézve felállított rendelkezéseknek csaknem teljes eltörlésével,[14]) az iparossegédekre vonatkozó szabályokat a kereskedősegédekre is kiterjesztette s az utóbbiak részére csak kivételképen állított fel néhány különleges rendelkezést.[15])

---

[13]) L. annak 59—87. §-ait. Kiemelendő különösen: hogy gyermekek, kik életük 12-ik évét még be nem töltötték, csak kivételesen az iparhatóság engedelmével vehetők fel tanoncul (60. §.); hogy a felvétel az iparhatóságnál írásbeli szerződés mellett történik (61. §.); hogy a tanidő legalább addig tart, míg a tanonc 15-ik évét be nem töltötte (u. o.); hogy a tanonc csak az üzlethez tartozó munkáknál alkalmazható (63. §.) s hogy a tanviszony befejeztével az iparhatóság a tanoncnak bizonyítványt állít ki (67. §.).

[14]) Ez ugyan nem történt egyenes kijelentéssel, de mégis eléggé kifejezetten azáltal, hogy az Ipart. az iparossegédekre vonatkozó rendelkezések között a kereskedősegédekre nézve kivételes intézkedéseket tesz és pedig oly kérdésekben is, melyekről a K. T.-nek van szabálya. Igy nevezetesen a felmondási időre és a felmondás nélküli elbocsátásra nézve. De ha eszerint kétségtelen, hogy az Ipart. az iparossegédek alatt a kereskedősegédeket is érti — v. ö. **C.** 595/86. (Ü. L. 86., 32. l.) és 115/90. (D. Uj f. 27., 30. l.), 685/908. (H. D. III. 97. l.), **K. V. T.** 612/901. (D. III. f. 22., 240. l.), **Hb.** 37/908. (K. D. III. 14. l.), 29/911. (U. o. V. 346. l.), — akkor a K. T.-nek azon intézkedéseit is hatályon kívül helyezetteknek kell venni, melyeknek megfelelőleg az Ipart. a kereskedősegédekre nézve külön nem rendelkezik, feltéve, hogy ugyanazon irányban egyáltalában rendelkezik, úgy hogy tehát a K. T.-nek csak oly intézkedései tekinthetők érvényben állóknak, melyeknek megfelelő vagy ellentétes intézkedése az Ipartörvénynek nincs. Ilyenek egyedül a K. T. 56. §-a, az 58. §. ut. bek. és az Ipart. 94. §. külön utalása folytán az 59. §. ut. bek.; ellenben az 55. §. az Ipart. 88. §-a, az 57. §. az Ipart. 92. §-a, az 58. §. esetei az Ipart. 95. §-a és az 59. §. esetei az Ipart. 94. §-a által helyettesítendők. Utóbbira nézve v. ö. **C.** 345/92. (D. Uj f. 32., 148. l.), 996/904. (D. IV. f. 1., 230. l.), általában **K. V. T.** 390/95. (D. III. f. 3., 343. l.) és id. 612/901. A K. T.-nek a keresk ügyletekre általában vonatkozó rendelkezései azonban a szolgálati szerződésre mint keresk. ügyletre tovább is alkalmazhatók (l. a köv. §-t) s hasonlóképen fennmarad a keresk. szokások és az általános magánjog kiegészítő alkalmazása is.

[15]) A kivételek mindössze arra szorítkoznak, hogy míg az iparossegédekre nézve a felmondási idő rendszerint 15 nap, addig a kereskedősegédek-

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

46. §.

A kereskedősegédek szolgálati viszonyai közelebbről.

I. A kereskedősegéd és a főnök közti szolgálati viszony alapját képező szolgálati szerződés mint keresk. ügylet semmiféle alakszerűségtől nincs feltételezve [1]) s a 14. életévét betöltött kiskorú által az atya vagy gyám hozzájárulása nélkül is köthető.[2]) Ily hozzájárulás mellett azonban a 14 éven aluli kiskorúak s általában a cselekvési képességgel nem bíró személyek is szolgálati viszonyban állhatnak. Kivétel van a kiskorúak és jogi személyek üzletvezető segédjeire nézve, akiknek az ipar önálló gyakorlására jogosítva kell lenniök, ami a 18. életév betöltését tételezi fel.[3]) Mint általános, habár nem is a szerződés érvényessége szempontjából szükséges, feltétel említendő továbbá, hogy amennyiben a

nél jóval több (l. a köv. §-t) ; hogy a kereskedősegédeknél külön elbocsátási ok gyanánt szerepel, ha saját vagy más részére keresk. ügyletekkel foglalkoznak (l. szintén a köv. §-t) s hogy a kereskedősegédeknek nem kell munkakönyvvel bírniok, holott az iparossegédeknek igen. (Ipart. 99. §.) Ezenfelül még csak abban lehet különbséget találni, hogy, miután a kereskedők nem kötelesek ipartestületbe lépni (Ipart. 124. §.), az ezek kebelében szervezendő békéltető bizottságok (Ipart. 141. §.) működése a be nem lépett kereskedők segédjeire sem terjed ki. Egyebekben az iparos- és kereskedősegédek közt nincs különség ; így nevezetesen ami a főnök és segéd közti viszonyból felmerülő vitás kérdések eldöntését illeti, ezekre nézve a kereskedősegédeket illetőleg is első sorban az iparhatóság, illetve békéltető bizottság illetékes. (Ipart. 176. §., Keresk. elj. 6. §. 8. pont, 1893 : XVIII. tc. 2. §. 2. pont.) Az ezáltal hozott határozat után megengedett rendes törvényes út azonban idáig már nem egyenlő, amennyiben ugyanis a kereskedősegédekre vonatkozó perek a kereskedelmi, az iparossegédek perei ellenben a köztörvényi bírósághoz tartoznak. Az új Pp. szerint e különbség megszünik. C. 1213/97. (D. III. f. 10., 189. l.) szerint a bíróság előtt az iparhatóságnál érvényesített összegnél nagyobb is érvényesíthető, ami azonban nem helyes, mert akkor a többletre nézve az iparhatóság meg van kerülve. Vajjon azonban az iparhatóság érdemleges határozatot hozott, vagy csak illetékesség hiánya miatt utasította el a keresetet : a bírói út igénybevétele szempontjából nem tesz különbséget. V. ö. **K. V. T.** 416/901. (D. III. f. 22., 237. l.), 90/902. (U. o. 23., 114. l.). Az 1912 : LIV. t.-c. 26. §. 3. bek. határozottan kimondja, hogy ha az iparhatóság vagy békéltető bizottság jogerősen kimondja hatáskörének hiányát, a bíróság a megelőző eljárás hiánya miatt nem tagadhatja meg az eljárást.

[1]) V. ö. K. T. 311. §. Köthető tehát úgy írásban, mint szóval.

[2]) V. ö. 1877 : XX. tc. 3. §. L. hozzá C. : 637/908. (H. D. III. 93. l.) a szogálati szerződést kiegészítő nyugdíjlevonásokra nézve.

[3]) Ipart. 41. §., 1877 : XX. tc. 5. §.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

segéd már megelőzőleg más kereskedőnél volt alkalmazva, a főnök őt csak akkor fogadhatja fel, ha a segéd az előbbi főnökkel kötött szerződés törvényes megszünését igazolja, ellenkező esetben az utóbbi irányában a segéddel egyetemlegesen felelős a távozás által okozott kárért s azonfelül még pénzbírságra ítélhető.[4]) Ezenkívül kiemelendő még, hogy a szolgálati szerződés, ha a felek máskép nem egyeztek, csak egy heti próbaidő eltelte után válik kötelező erejűvé,[5]) egyelőre tehát csak egy heti tartamra szól, melynek elteltével úgy a főnök mint a segéd egyszerűen visszalépheti.[6])

II. A szolgálati viszonyból eredő kölcsönös jogok és kötelezettségek általában szabad egyezkedés tárgyai [7]) s amennyiben nincs szerződés, a keresk. törvényben foglalt eltérésekkel az Ipartörvény intézkedései szolgálnak irányadóul **[K. T. 55. §.]**.[7a]) A szerződési szabadság vonatkozik különösen :

1. azon szolgálatok természetére, melyeket a segéd teljesíteni tartozik, s azon helyre és időre, ahol és amely alatt a kér-

---

[4]) Ipart. 90. és 157. §. *c)* pont. A bírság 20 frttól 200 frtig terjedhet. Az ennek figyelmen kívül hagyásával kötött új szerződés bíróilag nem is érvényesíthető. V. ö. **C.** 172/95. (Ú. L. 96., 25. sz.), 1070/96. (U. o. 45. sz.). Sem a segédtől a kikötött kötbér nem követelhető : **C.** 730/908. (H. D. III. 156. l.), 66/909. (U. o. 171. l.).

[5]) Ipart. 88. §. 2. bek. A túlnyomó bírói gyakorlat — v. ö. **C.** 189/82. (D. Uj f. 3., 103. l.), 882/84. (U. o. 10., 115. l.), 345/92. (U. o. 32., 148. l.), 439/84. (Ú. L. 94., 21. sz.), ellenk. **K. V. T.** 257/95. (D. III. f. 3., 330. l.) és 612/901. (U. o. 22., 240. l.) — szerint ugyan a próbahét a kereskedői segédekre nem talál alkalmazást, de ez a K. T.-nek a régi Ipartörvényhez való viszonyában is kérdéses, a későbbi új Ipartörv. folytán pedig tarthatatlan. Egyébiránt a próbaidő szerződésileg hosszabbra is szabható : **C.** 486/88. (P. T. 17., 121. l.), 599/900. (D. III. f. 22., 235. l.) s a próbaalkalmazás a szolgálat minőségétől időhatár nélkül is függővé tehető : **C.** 503/909. (H. D. IV. 3. l.).

[6]) A visszalépés a főnök részéről nincs feltételezve annak bizonyításától, hogy a segéd a kikötött szolgálatokra alkalmatlan.

[7]) Ipart. 88. §. 1. bek., K. T. 55. §. Az egyezkedés szabadságának elvét sérti, s azért érvénytelen a munkaadók közti oly előzetes megállapodás, mely szerint bizonyos összegen túli fizetést bírság terhe alatt nem szabad adni. **C.** 3297/89. (D. Új f. 25., 31. l.). V. ö. Ipart. 162. §. is, mely szerint összebeszélések érvénytelenek, melyek azt célozzák, hogy az üzlet félbeszakítása vagy a segédek elbocsátása által ezeknek terhesebb munkafeltételeket szabjanak. L. hozzá : **B. T.** 76/910. (H. D. IV. 294. l.).

[7a]) A K. T. id. §-a közelebbről a régi Ipart. 3., 5. és 6. fejezeteire utal. De ez az új Ipart. folytán változott.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

déses szolgálatok teljesítendők. Amennyiben azonban a felek másként nem egyeztek, a főnök a segédtől csak az üzlethez tartozó munkát kívánhat, s ezt is csak olyan mérvben, mely a segéd testi alkotásának és erejének megfelel.[8]) Másrészt a segéd kizárólag a főnöknek köteles munkaerejét szentelni s főnöke beleegyezése nélkül, mint már tudjuk, sem saját, sem más részére keresk. ügyleteket nem köthet **[K. T. 53. §.]**;[9])

2. vonatkozik a szerződési szabadság a főnök által nyujtandó viszontteljesítésre, mely nélkül szolgálati mint lényegesen kétoldalú szerződés nem lehetséges.[10]) E viszontteljesítés elsősorban, esetleg kizárólag, bizonyos pénzösszegből áll, mely rendszerint állandó, rövidebb vagy hosszabb határidőkben (hetenként, havonként, évenként) esedékes fizetés.[10a]) A pénzbeli viszontteljesítés azonban, állandó fizetés kapcsán vagy anélkül, a segéd által véghezvitt egyes szolgálatok (ügyletek, munkák, darabok) után eleve határozott, vagy a szolgálat tárgyának értéke szerint változó összegben (díj, *provisio)*, vagy pedig az üzleti nyereség bizonyos hányadrészében (ú. n. jutalék, *tantième)* [11]) is megállapít-

---

[8]) Ipart. 89. §. — A szerződéssel ellenkező munka akkor sem követelhető, ha az üzlethez tartozik: C. 4708/93. (D. Uj f. 35., 183. l.), 204/906. (H. D. I. 145. l.): utazó alkalmazása közönséges segédi teendőkre. Kivételes más munkáért külön díjazás jár: C. 5006/910. (H. D. V. 193. l.). V. ö. legújabban: 1911: XIX. t.-c. az iparüzemekben alkalmazott nők éjjeli munkájának eltiltásáról.

[9]) E tilalom közelebbi részleteire és következményeire nézve ugyanaz áll, mint a cégvezetőknél és keresk. meghatalmazottaknál. L. fentebb 43. §. A szolgálati viszonyra magára kiható következményről l. alább.

[10]) V. ö. osztr. pt. 1151., 1173. §§. Ebből következik, hogy ingyenes szolgálat esetében az illető kereskedősegédnek nem tekinthető, vagy legfeljebb próbaviszonyról lehet szó: C. 452/94. (D. Uj f. 40., 87. l.) Másként áll a dolog a tanoncoknál, akiknél a szolgálat a főnöknek a kiképzés körüli fáradságának viszontteljesítése.

[10a]) Ha ez számszerűleg nem állapíttatott meg, oly fizetés követelhető, mely a hasonló munkakört betöltő segédeknek hasonló viszonyok és rendes körülmények közt adatni szokott: C. 1112/907. (H. D. II. 281. l.). Nyugdíjalapra való levonás szabályzati kikötése a szolgálati szerződés kiegészítő részét képezi: C. 637/908. (H. D. III. 93. l.).

[11]) Ez különösen részvénytársaságok és szövetkezetek alkalmazottjainál fordul elő. A franciák az ilyen nyereséghányadban részesülő segédet *commis intéressének* nevezik. A viszontteljesítés ezen módozata mit sem változtat a szolgálati viszony természetén s nem alakítja át nevezetesen társas viszonynyá, bár ehhez sokban hasonlít. V. ö. C. 848/91. (J. Sz. 7., 84. l.), 993/96. (D. III. f. 6., 332. l.). 262/96. (T. E. 96., 4. sz.), ellenk.:

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

ható.[12]) A pénzbeli viszontszolgálat mellett, esetleg szintén kizárólag, gyakran a segéd még lakásban és ellátásban, vagy más természetbeni szolgáltatásokban is részesíttetik. Ezeknek közelebbi módozatait a felek szintén szabadon állapíthatják meg, a nyujtott lakásnak azonban egészségesnek és lakhatónak kell lennie.[13])

A főnököt terhelő viszontszolgálat csak akkor követelhető, ha a segéd szolgálati kötelezettségének eleget tesz, vagy erre megfelelő képesség mellett legalább késznek mutatkozik. Mindazonáltal ha a segéd szolgálata teljesítésében vétlen baleset miatt ideiglenesen gátoltatik,[14]) azért igényeit a fizetéshez és ellátáshoz

---

8812/95. (D. III. f. 3., 100. l.), 425/98. (U. o. 12., 193. l.) Ez több tekintetben fontos. Igy pl. ha a segéd, aki egyedül a nyereséghányadban részesül, ennek fejében előleget kap s később kitünik, hogy nincs nyereség, a főnök az előleget nem követelheti vissza, hanem az fizetésnek veendő, mert ellenkező esetben a segéd szolgálata ingyenes volna. V. ö. **C.** 188/89. (D. Új f. 23., 100. l.) A nyereséghányadban részesülő segéd továbbá nem szólhat bele az üzlet mikénti vezetésébe, hanem csak azt követelheti, hogy a megállapított nyereséghányad a tényleges üzleti eredmény alapján az általa is betekinthető könyvekből kiszámíttassék, anélkül, hogy a főnök neki elkülönített alakszerű számadást vagy mérleget tartoznék adni: **L. I.** 471/80. (D. 26., 37. l.), **C.** id. 425/98. A nyereséghányad kiszámítása iránt azonban számadási per indítható: **C.** id. 8812/95. s az annak kiszolgáltatása iránt indított per nem tartozik elsősorban az iparhatóság körébe: **C.** 1032/89. (Ü. L. 89., 45. sz.), id. 993/96. Ellenk. **C.** 32/97. (D. III. f. 10., 114. l.), 168/902. (U. o. 22., 233. l.), 1645/904. (D. IV. f. 1., 101. l.).

[12]) A részvénytársasági közgyűlés által megszavazott vagy egyébként a főnök által adott, bár a nyereség hányadában megállapított jutalom: r e m u n e r a t i o azonban külön kikötés hiányában (mint minimum is: **C.** 490/912. H. D. VII. 37. l.) nem szerződésszerű igény, tehát az évközben kilépett tisztviselő nem követelheti: **C.** 8039/95. (D. III. f. 4., 32. l.), 671/902. (U. o. 22., 295. l.), 1562/902. (U. o. 25., 212. l.), 503/904. (U. o. IV. f. 1., 273. l.), 867/909. (H. D. IV. 109. l.), 457/910. (U. o. 273. l.), 1947/911. (U. o. VI. 6. l.).

[13]) Ipart. 98. §.

[14]) Vétlen baleset alatt minden oly körülmény értendő, mely a segéd hibáján kívül következett be, pl. betegség, családi szerencsétlenség által indokolt távollét stb. K a t o n a i s z o l g á l a t r a nézve az Ipart. 96. §-a irányadó. Ennek értelmében, ha a segéd ideiglenes szabadsággal elbocsátott katona, haditengerész vagy honvéd s a katonai hatóság által behivatik, a szolgálati szerződés minden kárpótlás nélkül megszünik. Ugyanaz áll, ha a segéd besoroztatik és a katonai szolgálat megkezdésére behivatik. Ellenben, ha a tartalékos vagy honvéd a törvényszerű évenkénti gyakorlatra hivatik be, ez a szolgálati szerződést nem szünteti meg, de a gyakorlat idejére fizetés nem jár.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

el nem veszti. E kedvezmény azonban őt csak hat heti időtartamra illeti. **[K. T. 56. §.]** [15])

III. A szolgálati viszony megszünik:

1. a kikötött idő elteltével; [15a])

2. kölcsönös megegyezés folytán;

3. amennyiben a szolgálati szerződés határozatlan időre köttetett,[16]) a főnök vagy a segéd által történt felmondás folytán; [17])

4. a szolgálati viszonynak a főnök vagy a segéd részéről való felmondás nélkül történt egyoldalú felbontása által;

5. a segéd halálával. Ellenben a főnök halála a szolgálati viszonyt csak akkor szünteti meg, ha ez világosan kiköttetett, vagy ily kikötés a fennforgó körülményekből következtethető.[18])

---

[15]) Akkor is, ha a felmondási idő hat hétnél hosszabb: **B. T.** 206/911. (H. D. V. 259. l.)

[15a]) Egész életre vagy aránytalan hosszú időre kötött szolgálati szerződés nem érvényes s a felmondást nem zárja ki. **B. T.** 172/906. (Keresk. Jog IV. 133. sz.). **C.** 1808/85. (*Tury* II. 50. l.).

[16]) Határozott időre kötött szolgálati szerződés esetében nincs helye egyoldalú felmondásnak. **B. T.** 2911/85. (M. 68. l.) **C.** 291/911. (H. D. VI. 17., 58. l.). S ha a főnök mégis felmondotta, a főnök az egész időre eső fizetést tartozik adni. V. ö. **C.** 490/912. (H. D. VII. 37. l.). Helytelen **C.** 1213/97. (D. III. f. 10., 189. l.), 1129/98. (U. o. 327. l.), 524/900. (U. o. 19., 71. l.), 755/900. (U. o. 202. l.), 1003/900. (U. o. 19., 210. l.), melyek szerint a határozott időre alkalmazott segéd csak a felmondási időre járó fizetést követelheti feltétlenül (l. alább 27. jegyz.), a további időre pedig csak annyiban, amennyiben kimutathatja, hogy az újabb alkalmazásért nyert díjazás összege kevesebb, vagy újabb alkalmazást egyáltalán nem kapott, vagyis csak kártérítésképen. Az utolsóelőtti hat. azonban még az új állás elnyeréséért, ill. közvetítéséért járó díjt is megítélte. Ellenmondó: **C.** id. 291/911. — Csőd esetében annyiban megfelelő a kettéosztás, amennyiben a Cst. 60. §-a csak a törvényes felmondási időre járó fizetést sorozza a csődhitelezők I. osztályába, tekintet nélkül arra, vajjon a szerződés határozott vagy határozatlan időre köttetett. De ebből sem következik, hogy a hátralevő időre járó fizetés a II. osztályba csak akkor sorozható, ha a segéd más egyenértékű alkalmazást nem kapott, mint ezt a **C.** (D. IV. f. 3., 47. l.) mondotta ki. — Próbaidőre történt alkalmazás a felmondási időre járó illetményekhez való jogot kizárja: **C.** 10.067/904. (D. IV. f. 4., 30. l.)

[17]) A megszünés nem már a felmondáskor, hanem csak a tényleges kilépéskor áll be. V. ö. **C.** 48/97. (Jogt. Közl. 97., 24. sz. mell.) Felmondás nélküli megszüntetés kikötése csak kölcsönösen érvényes, egyoldaluan a főnök javára nem. V. ö. **C.** 161/912. (H. D. VI. 282. l.).

[18]) Ugyanaz a rácio, mely a keresk. meghatalmazás fennállását a főnök halála esetére indokolja, a szolgálati viszonyra is talál, s az azonos eredményt annyival inkább kell felvennünk, mert a segéd rendszerint meg-

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

Hasonlóképen nem szünik meg a szolgálati viszony a főnök csődje folytán,[19]) valamint üzletátruházás esetén,[20]) feltéve, hogy az üzlet lényegileg azonos marad.

A felsorolt megszünési okok közül a törvény a felmondás mellett és anélkül történő egyoldalú felbontásra nézve még közelebbi intézkedéseket tartalmaz. Igy nevezetesen:

1. a felmondási idő tekintetében, mely külön szerződési megállapodás hiányában[21]) úgy a főnökre, mint a segédre nézve szabály szerint hat hét. Kivétel van oly segédekre nézve, akik fontosabb teendőkkel vannak megbízva,[22]) milyenek különösen a könyvvezetők, pénztárnokok, üzletvezetők, utazók, raktárnokok stb. Ezeknél a felmondási határidő három hó-

---

hatalmazott is egy személyben. Az örökös a főnök halála után csak a rendes felmondással élhet. **C.** 741/98. (D. Uj f. 27., 30. l.). Feltételeztetik azonban, hogy az üzlet fentartatik. Ha megszünik, ez mint *vis major* nem ad jogot kártérítésre: **C.** 275/911. (H. D. VI. 12. l.).

[19]) V. ö. Csődt. 24. §., mely csak felmondási jogot ad. Ebből következik egyúttal, hogy a szolgálatot felmondás nélkül elhagyó segéd nincs jogosítva a tömegtől a felmondási időre járó bért követelni: **C.** 802/87. (M. 67. l.)

[20]) Ez a halál esetére megállapított szabály hasonszerű kiterjesztésén alapul. V. ö. **C.** 115/90. (D. Uj f. 27., 30. l.), mely szerint, ha az átvevő a segédet az üzletben hallgatag meghagyja, az elbocsátás csak a rendes felmondás mellett történhetik.

[21]) A megállapodásnak nem kell kifejezettnek lennie. Ha a segéd a főnök kijelentésére a szerződés megkötése alkalmával hallgat, e hallgatás beleegyezésnek veendő, — v. ö. **L. I.** 697/78. — sőt a segéd hallgatása a körülmények szerint a szolgálati viszony felbontása után is beleegyezésnek vehető, így pl. ha a főnök a segédet a törvényes felmondási időnél rövidebb időre eső bérrel kínálta meg, és a segéd azt jogfentartás nélkül elfogadta: **L. I.** 3699/76. E részben a bizonyítás a főnököt terheli: **K. V. T.** 149/900. (Jogt. Közl. 900., 42. sz.). Ellenk: **C.** 1947/911. (H. D. VI. 6. l.), mely szerint az alkalmazási levél, mint egyoldalú nyilatkozat nem kötelező, hanem ellenlevél szükséges. A szerződéses megállapodás feltételhez is lehet kötve. Pl. arra az esetre, ha az üzlet jövedelmezőnek nem mutatkozik. V. ö. **C.** 225/909. (H. D. III. 285. l.). Olyan kikötés, hogy a segéd egyáltalában vagy csak hosszabb idő mulva mondhat fel, de a főnök igen, illetve rövidebb idő mulva, mint az ipari szabadságba ütköző, érvénytelen: C. 33/911. (H. D. V. 198. l.).

[22]) Vajjon a segéd csakugyan fontosabb teendőkkel volt-e megbízva? az általános szabályok szerint az a fél tartozik bizonyítani, aki arra hivatkozik. V. ö. **L. I.** 11.986/78. (D. 23., 158. l.) Emellett azonban a bíró belátásától függ dönteni, vajjon a segéd teendői fontosabbak-e vagy nem? ami mindig az illető üzlet viszonyaihoz képest ítélendő meg. Nem tekintetett fontosabb teendőkkel megbízott segédnek pl. a levelező: **C.** 1047/88. (P. T. 17., 113. l.) Némely üzletekben azonban a levelező fontosabb állást foglal el.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

n a p.[23]) E törvényes felmondási határidők a főnök ellen elrendelt csőd esetében is irányadóul szolgálnak.[24])

A felmondási idő alatt a segéd tartozik a főnök szolgálatában maradni s kötelességei teljesítésére épúgy szorítható, mintha felmondás nem történt volna.[25]) A főnök ellenben nincs kötelezve a segédet a felmondási határidő alatt megtartani,[26]) köteles azonban ily esetben a segédnek a felmondási időre járó fizetést vagy egyéb illetményt egyszeresen, és ha a segédnek ellátása is volt, kétszeresen megadni.[27])

---

[23]) Ipart. 92. §., a K. T. 57. §. értelmében, mely azonban a fontosabb teendőkkel megbízott segédek között csak a könyvvivőket és pénztárnokokat említi. Az 1840 : XVI. tc. 29. §-a szerint a felmondási idő két, illetve négy hónap volt. A felmondásnak mindenesetre kifejezettnek kell lennie. Nem tekinthető ilyennek, ha pl. részvénytársaság hivatalnoka a legközelebbi közgyűlés határozatáig állásától felfüggesztetik. **L. I.** 735/79. (D. 24., 42. l).

[24]) Csődt. 24. §. 2. bek. A szerződéses felmondási határidő csőd esetében nem nyer alkalmazást, akár hosszabb, akár rövidebb legyen a törvényes határidőnél. Másként előbb a K. T. 57. §. 3. bek. szerint.

[25]) V. ö. **B. T.** 206/911. (H. D. V. 259. l.). Ha szolgálatát teljesíteni vonakodik, a felmondási időre járó fizetést nem követelheti : **C.** 404/901. (D. III. f. 21., 236. l.). A jogtalanul kilépő segéd iparhatósági határozat alapján történendő visszahozatal által is szorítható kötelessége teljesítésére, sőt ezenfelül még 20 frtig terjedhető pénzbüntetéssel is büntethető. Ipart. 159. §. Nem köteles azonban a segéd a szolgálat folytatására, ha a főnök azt külön feltételektől tette függővé, melyeket a segéd elfogadni nem tartozik, ami a szolgálatból való azonnali elbocsátással egyenlő : **C.** 717/908. (H. D. III. 101. l.) ; vagy ha oly szolgálatokra köteleztetik, melyek állásánál alárendeltebb természetűek s megszégyenítő módon követeltetnek : **C.** 848/908. (U. o. 169. l.), vagy ha a felmondással egyenlő jogtalan elbocsátás a szolgálatba lépés előtt történt, amidőn a felmondási időre járó igény már megszülemlett s utólag követeltetik az, amit a főnök előbb meg nem engedett : **C.** 3404/909. (H. D. IV. 5. l.). Megfordítva azonban a szolgálat folytatására irányuló felszólításnak nem kell azonnal történnie, hanem később is történhetik s utóbbi esetben a segéd csak akkor tagadhatja meg a szolgálat folytatását fizetési igényének elvesztése nélkül, ha a szolgálatba való visszatérésben nyomós ok gátolja, pl. időközben már más állást foglalt el vagy arra kilátást nyert : **B. T.** 103/903. (D. III. f. 25., 74. l.).

[26]) V. ö. **C.** 26.532/97. (D. III. f. 9., 26. l.), melyben különösen ki van mondva, hogy a segédnek az általa bírt lakás természetbeni használatához sincs joga, hanem erre nézve is csak kártérítést követelhet. **L. C.** 225/909. is. (H. D. III. 285. l.)

[27]) Ipart. 97. §. Akkor is, ha a segéd a felmondási idő eltelte előtt más állást kapott, mert az ő követelése nem kártérítés, hanem közvetlenül a törvényen alapul. L. most **C.** is 335/94. (D. Uj f. 40., 128. l.) és 11.254/93. (D. III. f. 5., 168. l.), 1213/97. (U. o. 10., 189. l.), 1139/98. (U. o. 327. l.),

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

2. Részletesen és kimerítően állapítja meg a törvény azokat az eseteket, melyekben a szolgálati viszony akár a főnök, akár a segéd részéről felmondás nélkül azonnal felbontható, tekintet nélkül arra, vajjon a szerződés határozatlan vagy határozott időre köttetett.[28]) Eszerint :

755/900. (U. o. 19., 202. l.), 1339/902. (U. o. 23., 307. l.), 1119/907. (H. D. II. 255. l.). 647/912. (U. o. VII. 33. l.). Előbb ellenk. 115/82. (M. Ig. D. 1., 30. l.) A segéd viszonyaiban később beálló változások általában nem jönnek tekintetbe: C. 906/96. (D. III. f. 7., 35. l.) Üzletátruházás esetében azonban az üzletben tovább alkalmazott segéd nem követelheti a fizetést a korábbi felmondás alapján, mert ennek hatálya a további alkalmazás által megszünik. C. 776/96. (U. o. 6., 182. l.) A felmondási időre járó fizetés egyszerre követelhető, bár részletekben pl. havonként fizettetett, s habár a felmondási idő szerződésileg hosszabb (1 év): C. 346/97. (U. o. 8., 40. l.), 1157/97. (U. o. 9., 125. l.), id. 1119/907. Ha a segédnek fixfizetésen kívül nyereségjutalék is volt biztosítva, a felmondási időre ezt is követelheti: C. id. 1157/97., feltéve, hogy az nem bír puszta jutalom (remuneratio) jellegével (l. fent. 12. jegyz.), de akkor is, ha a kilépés előtt kötött ügyletek csak a kilépés után teljesíttettek: C. 614/910. (H. D. V. 62. l.). Kiadásai fedezésére szolgáló úti illetmények (szállásdíjak, élelmezési költségek stb.) megtérítése azonban nem követelhető: B. T. 62/901. (U. o. 21., 147. l.), hacsak javadalmazás jellegével nem bírnak pl. szükségesnél nagyobb összegüek: B. T. 282/909. (H. D. III. 308. l.). Nagy vita: visszakövetelheti-e az önként kilépő segéd a nyugdíjalapra befizetett járulékokat ellenkező nyugdíjszabályi intézkedés dacára? K. V. T. 997/911. és C. 259/911. (H. D. VI. 97. l.), 5171/911. (U. o. 200. l.) szerint igen, mert hiányzik a szerződési szabadság (?) s a visszatartás méltánytalan. Utóbbi hat. a nyugdíjjogosultság beállta (10 év) előtt közvetlenül történt elbocsátás esetében. Ellenk. C. 8030/95. (D. III. f. 4., 32. l.), 228/98. (Jogt. K. 98., 8. p.), 671/902. (D. III. f. 22., 295. l.), s legújabban B. T. 127/912. (U. o. 161. l.) a nyugdíjszab. elfogadása alapján, mely a szolgálati szerződés kiegészítő része. V. ö. *Wittmann Mór* és *Besnyő Béla* Jogállam 1912. 6., 7. és 8. füzet.

[28]) A szolgálati viszony felbontása ezen esetek bekövetkezése után azonnal történhetik és kell is, hogy történjék, mert ha a szolgálati viszony folytattatik, az annak felbontására okot szolgáltató körülmény többé nem érvényesíthető: C. 92/900. (D. III. f. 20., 81. l.), 1562/902. (U. o. 25., 212. l.) Keresetindítás annak megállapítására nem szükséges. Ha azonban a másik fél a felbontási ok fennforgását tagadja, ő a maga részéről keresetet indíthat a szerződésből eredő kötelezettségek teljesítésére, illetve kártérítésre s akkor a felbontást eszközlő a felbontás okát igazolni tartozik: C. 708/82. (D. Uj f. 4., 159. l.); a perben azonban a felmondáskor nem érvényesített okot nem érvényesíthet: C. 1139/98. (D. III. f. 10., 327. l.) A kártérítési összeg megállapítására nézve az általános szabályok irányadók, a jogtalanul elbocsátott segéd azonban, ha határozott időre nem volt alkalmazva, az Ipart. 97. §-a értelmében csak a felmondási időre járó egyszeres, ill. kétszeres fizetést követelheti.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

A) A segéd felmondás nélkül azonnal elbocsátható:[29])

a) ha nyereményvágyból eredő bűncselekményt követ el;

b) ha a főnök, annak helyettese vagy egyik családtagja ellen tettleges bántalmazást vagy súlyos becsületsértést[30]) követ el, kötelességei teljesítését makacsul megtagadja,[31]) vagy ha a főnök akarata ellenére egy egész munkanapon át igazolatlanul szünetel;[32])

c) ha megintés dacára a ház vagy az üzlet biztonságát vigyázatlansága által veszélyezteti;

d) ha három napnál tovább tartó szabadságvesztés-büntetés alá kerül;

e) ha a szerződésileg elvállalt munka teljesítésére képtelen;[33])

---

[29]) Ipart. 94. §. Előbb K. T. 59. §. Külön kikötés mellett egyéb okok is. Pl. pénzintézeteknél szokásos, hogy az illető eladósodás esetében elveszti állását, ha bizonyos idő alatt adósságait nem rendezi. Az ily kikötés érvényét elismerte: **C.** 9/911. (H. D. V. 196. l.). Az elbocsátással a szolgálati viszony azonnal megszünik s ha a főnök és segéd azt később folytatni akarják, ez új szerződés, mely az előbbi viszonyból eredő követelést nem szünteti meg. V. ö. **C.** 665/908. (H. D. III. 99. l.), 717/908. (U. o. 101. l.)

[30]) Csak a becsületsértésnek kell súlyosnak lennie, a tettleges bántalmazásnak nem. Ily súlyos becsületsértés (s azonfelül a főnök üzleti érdekeinek veszélyeztetése), ha a segéd azon borítékokba, amelyek a főnök neje által a munkásoknak pénzzel átadandók voltak s át is adattak, szeméremsértő rajzokat csempész: **C.** 319/99. (D. III. f. 16., 162. l.); a főnököt »svindler«-nek nevezte: **C.** 947/909. (H. D. IV. 108. l.). Ellenben súlyos becsületsértésnek nem tekintetett, hogy a segéd a főnök üzletvezetőjét műveletlen embernek nevezte: **L. I.** 11.986/78. (D. 23., 148. l.), főnöke irányában durván és illetlenül viselte magát: **C.** 279/82. (M. 67. l.); nem tekintetett családtagnak a főnök nagykorú és vele közös háztartásban nem élő öccse: **C.** 708/82. (D. Uj f. 4., 159. l.) Hogy a főnök a sértést hasonló sértéssel vagy tettleges bántalmazással viszonozta, nem jön tekintetbe: **C.** 6172/82. (M. 67. l.) V. ö. **C.** 993/96. is. (D. III. f. 6., 332. l.)

[31]) Ez alá sorozható az az eset is, ha a segéd a főnöknek az üzlet körében adott utasításait nem követi: **C.** 4941/83. (M. 67. l.) Ide tartozik továbbá, pl. ha a segéd az üzleti helyiségben átvett pénzt azonnal be nem szolgáltatja, bár később a hiányt megtéríti: **C.** 230/85. (D. Uj f. 12., 291. l.)

[32]) Az igazoltságot vagy a főnök beleegyezését a segéd tartozik bizonyítani: **C.** 1404/94. (P. T. 29., 145. l.), 996/904. (D. IV. f. 1., 230. l.) **K. V. T.** 390/95. (D. III. f. 3., 343. l.) Nem igazolja a szünetelést a sztrájk. V. ö. **C.** 589/902. (D. III. f. 22., 86. l.) Rövidebb idejű eltávozás az üzletből is lehet ok az elbocsátásra, ha arra a *g)* pont alkalmazható: **K. V. T.** 361/905. (D. IV. f. 4., 175. l.)

[33]) Ennek felvételére nem elég pl., hogy könyvvezető gyanánt alkalmazott segéd a könyvvezetés körül szabálytalanságokat követ el, midőn

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

f) ha valamely undorító vagy ragályos betegségben szenved;

g) ha a főnök bizalmával való visszaélés által az üzlet érdekeit veszélyezteti;[34])

h) ha főnöke beleegyezése nélkül akár saját, akár más részére keresk. ügyletekkel foglalkozik.[35])

Mindezen esetekben az elbocsátás kárpótlás nélkül történhetik.[35a]) Kivételt képeznek az *e)* és *f)* pontokban elősorolt esetek, ha azok véletlen baleset következményei, amikor a segéd a fizetést hat heti idő tartamára épúgy követelheti, mint ha a szolgálatból nem bocsáttatik el. **[K. T. 59. §.** ut. bek.][36])

B) A segéd felmondás nélkül azonnal kiléphet:[37])

a) ha a főnök, helyettese vagy hozzátartozói őt vagy családja tagjait tettleg bántalmazzák, ellene vagy ellenük becsületsértést követnek el;[38])

---

már hosszabb idő óta szolgálatban áll s a könyvvezetés a főnök felügyelete mellett történik: C. 4518/88. (Ü. L. 88., 40. sz.) Az üzleti forgalom hiánya magában véve még nem bizonyítja a kereskedői utazónak üzletek szerzésére való képtelenségét: C. 1091/902. (D. III. f. 22., 234. l.)

[34]) Pl. fűszerüzletben fizetés nélkül szeszes italokat fogyaszt: C. 1708/94. (D. Uj f. 39., 60. l.); koholt megrendeléseket közöl (utazó): C. 949/94. (U. o. 40., 257. l.); üzleti titkokat árul el: C. 647/905. (D. IV. f. 2., 270. l.); ügyvezető-igazgató iratok és értékek kiszolgáltatását megtagadja: C. 48/907. (H. D. II. 67. l.). A főnöknek okozott kár nagysága nem jön tekintetbe: C. április 23/91. (M. 70. l.) Ide tartozik a megvesztegetés is, mely ellen legújabban erősebb rendszabályok is terveztetnek. V. ö. *Herzberg* Das Delikt der Bestechung von Privatangestellten. 1910. Angliában már törvény: »*Prevention of Corruption Act*« 1906-ból. Nálunk a budapesti keresk. és iparkamara körében tárgyaltatott a kérdés *Dán L.* indítványára 1907. okt. 8-án, de a többség nem kívánt külön rendszabályokat.

[35]) Még ha nem is okozott ezáltal a főnöknek kárt: C. 615/92. (P. T. 24., 5. sz.) 514/902. (D. III. f. 23., 196. l.) De nem, ha gyárigazgató szabad idejét más tényleges természetű működésre fordítja, ha ez szerződésileg ki nem záratott: C. 16/94. (D. III. f. 1., 42. l.). Sem maga az, hogy a segéd hirlapi hirdetés útján versenyvállalat jövőben való alapításához társat keres: C. 665/908. (H. D. III. 99. l.)

[35a]) A nyugdíjigény is elvész ha ilyen volt; sőt rendszerint a befizetett nyugdíjjárulékok sem követelhetők vissza.

[36]) Az Ipart. 94. §. ut. bek. erre világos utalást tartalmaz.

[37]) Ipart. 95. §. Előbb K. T. 58. §.

[38]) Itt is csak súlyos becsületsértés veendő figyelembe. A K. T. 58. §. 2. pontja ezt kifejezetten említi. Pl. a főnök a fontosabb teendőkkel megbizott segédet »ostobának és lustának« nevezte és hamis leltár készítésével

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

b) ha a főnök szerződési kötelességeit nem teljesíti ;[39])

c) ha darabszámra dolgozik és a főnök őt folytonosan munkával ellátni nem képes ;[40])

d) ha a munka folytatásánál egészsége vagy élete veszélyeztetve van ;

e) ha a főnök, helyettese vagy hozzátartozói őt vagy családja tagjait erkölcstelenségre vagy törvényellenes tettre csábítják.

A felsorolt okok miatt a segéd kiléphet anélkül, hogy igényét a szerződéses vagy törvényes felmondási időre járó fizetésre, illetve ellátásra elvesztené. [K. T. 58. §. ut. bek.][41])

Végül említendő, hogy a főnök a szolgálati viszonyból bármily okból kilépő segédnek, annak kívánatára, elbocsátási bizonyítványt köteles adni.[42])

---

vádolta : C. 867/909. (H. D. IV. 109. l.). De nem jön tekintetbe, ha a segéd arra okot szolgáltatott : C. 306/910. (U. o. 271. l.).

[39]) Elég, ha a főnök kijelenti, hogy ezentúl a szerződésileg kikötöttnél alacsonyabb bért fog fizetni : C. 1101/90. (D. Uj f. 26., 152. l.)., vagy alacsonyabb hatáskört jelöl ki : C. 173/911. (H. D. V. 348. l.), 1059/912. (U. o. VII. 100. l.). Fizetési késedelem magában véve még nem ok a szolgálat elhagyására : C. 448/905. (D. IV. f. 4., 378. l.) ; sem nagyobb részlet levonása a felvett előleg törlesztésére, feltéve, hogy a segéd megélhetése nem lehetetlen : C. 1198/907. (H. D. IV. 271. l.). De igen, fizetés jelentékeny részének huzamos ideig való visszatartása : C. 647/912. (H. D. VII. 33. l.).

[40]) Ez inkább csak az iparossegédekre vonatkozik.

[41]) Az Ipart. 95. §. ezt nem vette fel ; de önként következik abból, hogy a kilépésnek a főnök az oka, s hogy a segéd a szóban forgó esetekben nem lehet hátrányosabb helyzetben, mint ha a főnök őt törvényes ok nélkül a felmondási idő előtt elbocsátja. V. ö. C. 1101/90. (D. Uj f. 26., 152. l.), id. 647/912. A nyugdíjigény is fenmarad, ha ilyen különben lett volna. V. ö. C. 173/911. (H. D. V. 348. l.).

[42]) Ipart. 108. §. A törvény a bizonyítványt oly végből követeli, »hogy a törvényes alapon a szerződési viszonyból kilépni és más iparoshoz szerződtetni akaró segéd ezt akadálytalanul tehesse«. Ebből, valamint az Ipart. 99. §. azon rendelkezéséből, hogy az iparossegédek munkakönyveiben a segéd erkölcsi magaviseletére és minősítésére vonatkozó megjegyzéseknek vagy jeleknek helye nem lehet, következtethető, hogy a segéd nem köteles oly elbocsátási bizonyítványt elfogadni, mely reá nézve bármily tekintetben hátrányos. Ha azonban a segéd kívánja, a főnök a fennállott szerződési viszony megszüntéről és a segéd magaviseletéről az igazságnak megfelelő bizonyítványt köteles adni. Ipart. 104. §. Dicséretben részesítő bizonyítvány nem követelhető : C. 647/905. (D. IV. f. 2., 270. l.)

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

HETEDIK CIM.

KERESKEDELMI TÁRSASÁGOK ÁLTALÁBAN.[1])

47. §.

A kereskedelmi és a magánjogi társaságok.

I. Valamint a keresk. jog egészben véve az általános magánjognak csupán elágazása, úgy különösen a keresk. forgalom által kifejlesztett társaságok is a közönséges magánjogi társaságra *(societas)* vezetendők vissza ; s nevezetesen azok a kellékek, melyek ahhoz szükségesek, hogy általában társaságról beszélhessünk, a keresk. társaságoknál nem kevésbé követeltetnek, mint a magánjogi társaságnál.[2])

---

[1]) A keresk. társaságokat általában tárgyazó külön munkák közül kiemeljük a következőket: *Auerbach* Das Gesellschaftswesen. Frankfurt, 1861. ; *Gierke* Das deutsche Genossenschaftsrecht, 3 köt. Berlin, 1868—81. ; *Lastig* Endemann-féle Handbuch, I. 310. s k. l. ; — *Troplong* Commentaire sur le contrat des sociétés civiles et commerciales, 2 köt. Párizs, 1843. ; *Delangle* Commentaire sur les soc. commerciales, 2 köt. 1843. ; *Vavasseur* Traité des soc. civiles et commerciales, 2 köt. 1878., 6. kiad. 1910. ; *Rousseau* Des soc. comm. françaises et étrangères, 2 köt. 1878. ; *Deloison* Traité des soc. comm. françaises et étrangères, 2. köt 1881. ; *Houpin* Traité général théorique et pratique des soc. civiles et comm. 2 köt. Párizs, 1895. Uj kiad. 1899. ; *Pic P.* Des sociétés commerciales, I. köt. *(Thaller*-féle Traité général), Párizs, 1907.; *Arthuys* Traité des sociétés comm. 3 köt. 2. kiad. *Lecouturier*-től. Paris 1911 ; *Guillery* Des soc. commerciales en Belgique, 2. kiad. 3 köt. Brux. 1881—3.; *Nyssens* et *Corbian* Traité des soc. comm. I. 1895. (belga); — *Lindley* Treatise on the law of partnership, 7. kiad. London, 1905.; *Pollock* Digest of the law of partnership, 5. kiad. London, 1890.; *Parsons* Principles of partnership. Boston, 1889. ; *Story* Commentaires on the law of partnership, 6. kiad. Boston, 1868.; — *Calamandrei* Delle società e delle associazioni commerciali, 2 köt. Torino, 1884—85.; *Manara* Delle società e delle associazioni commerciali. 2 köt. Torino, 1900—6. — Az egyes társasági fajokra vonatkozó külön irodalmat l. az illető helyeken.

[2]) Igy a keresk. társaság is feltételezi, hogy legalább két tagja legyen ; hogy célja a közerkölcsökbe vagy tiltott törvényekbe ne ütközzék ; hogy a

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

Mindazonáltal a keresk. társaságok történeti fejlődésükben a közönséges magánjogi társaságtól annyira eltávoztak, hogy a rokonság közöttük sok tekintetben alig állapítható meg. Igy, hogy csak néhány főpontot említsünk:

1. a keresk. társaságok többé-kevésbé kifejlett szervezettel bírnak, holott a közönséges magánjogi társaságnál szervezetről vagy egyáltalában nem lehet beszélni, vagy ha létezik, az nem a törvényben, hanem csak a felek szerződésében találja alapját;

2. míg továbbá a közönséges magánjogi társaságnál az egyes tagok a társaság kötelezettségeiért feltétlenül egész vagyonukkal ugyan, rendszerint azonban csak saját részük erejéig *(pro rata)* felelősek: [3]) addig a keresk. társaságoknál a tagok felelőssége nem terjed ki mindig azoknak egész vagyonára, rendszerint azonban egyetemleges; [4])

3. míg végre a közönséges magánjogi társaság csak a tagok közötti szerződés jellegével bír, s harmadik személyek irányában közvetlenül jogosítva és kötelezve csak az egyes tagok lesznek: [5]) addig a keresk. társaságok, bár szintén a tagok szerződésén alapulnak, ezek fölött álló s önálló székhellyel és külön céggel bíró egységet képeznek, s mint ilyen egységek lépnek fel a jogi forgalomban, úgy hogy nem az egyes tagok, hanem maga a társaság, mint ilyen, lesz közvetlenül jogosítva

---

társaság alapelve: az érdek kölcsönössége meglegyen stb. Az utóbb említett követelménynél fogva keresk. társaságnál sem tekinthető megengedettnek az oly kikötés, mely szerint valamelyik tag csakis a veszteségben részesüljön, a nyereségben ellenben nem (ú. n. *societas leonina)*. V. ö. C. 1026/911. (H. D. VI. 221. l.) alkalmi egyesülésre nézve.

[3]) V. ö. a római jogra nézve: L. 4. pr. de exerc. act. 14., 1.; l. 44. §. 1. D. de aed. ed. 21., 1.; l. 11. §. 2. D. de duob. reis 45., 2. — L. továbbá osztr. p. t. 1203. §., szász p. t. 1378. §., *Code civil* 1247. c., német p. t. 735. §.

[4]) Az egyetemleges felelősség a keresk. jognak mondhatni őselve, nemcsak a társaságnál, hanem általában (v. ö. *Fréméry* Études 22. l.), aminthogy ma sem szorítkozik csak a társaságokra. V. ö. alább 121. §. De épen azért, mert az egyetemlegesség a keresk. jogban már kezdettől fogva mint általános elv volt elismerve, egészen fölösleges külön alapokat keresni számára a keresk. társaságoknál, pl. hogy az a germán családközösségből származik, vagy hogy a tagok kölcsönös meghatalmazásában *(praepositio institoria)* gyökerezik stb., amint ez gyakran történik. V. ö. erre nézve különösen *Goldschmidt* id. m. I. 284. l.

[5]) Egészen találó, amit *Fréméry* a magánjogi társaságról mond, mielőtt a keresk. társaságok kifejlődtek volna: »*Il y avait des associés, mais il n'y avait point de société*« (id. m. 31. l.).

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

és kötelezve. Más szóval: a keresk. társaságok mint tagjaiktól különvált önálló jogalanyok szerepelnek, vagyis jogi személyek természetével bírnak.[6]) Nem szabad ugyan figyel-

---

[6]) Ez a francias az azt követő (belga, régibb olasz, németalföldi stb.) elméletben vitán kívül áll. V. ö. különösen *Lyon-Caen* és *Renault* id. m. II. 75. s k. l. *Pic P.* id. m. 194. s k. l. Annál nagyobb vita uralkodik ellenben a keresk. társaságok jogi természete fölött Németországban és nálunk s újabban Olaszországban. (L. *Manara* id. m. II. köt. 1. rész.) Némelyek elismerik, mások tagadásba veszik (nálunk *Neumann Á.)*, többnyire azonban különbséget tesznek a közkereseti és betéti társaság között egyrészt, a részvénytársaság és szövetkezet között másrészt s csak az utóbbiakat tekintik jogi személyeknek (így nálunk *Apáthy* és *Klupaty)*. A felfogások különbsége nagyrészt arra vezetendő vissza, hogy a jogi személy fogalma iránt sincs kellő megállapodás, eltekintve attól, hogy némelyek e fogalmat egészen tagadásba veszik. A törvényhozások közül egyesek a keresk. társaságok jogi személyiségét kifejezetten megállapítják. Igy nevezetesen az 1873. évi belga társasági törvény, az új olasz (vitás), spanyol, portugáli és román K. T. Mások ezt nem teszik ugyan, ehelyett azonban közvetve ismerik el a keresk. társaságok jogi személyiségét azáltal, hogy oly szabályokat állítanak fel, melyek azt feltételezik, annak következményét képezik, s melyek mesterkéltség nélkül nem egyeztethetők össze a magánjogi társaság fogalmával. Ez áll különösen a német s a magyar K. T.-ről. V. ö. ennek 63. §-át (l. alább 49. §.), továbbá épen a közkereseti és betéti társaságra nézve még külön a 95., 96. és 97. §-okat (l. alább 61. §.). A kérdés lényege egyedül a körül forog, hogy a társaság által kötött ügyletekből ki lesz közvetlenül jogosítva és kötelezve: az egyes tagok-e, avagy a társaság mint ilyen? Ha az utóbbi, akkor annak jogi személyiségét bajos kétségbe vonni, nem lévén elképzelhető, hogy valaki vagy valami jogokkal és kötelezettségekkel bírjon, anélkül, hogy jogalany ne legyen. Már pedig különösen az id. 63. §. semmi kétséget nem hagy fenn aziránt, hogy valóban a társaság mint ilyen lesz közvetlenül jogosítva és kötelezve, nem pedig az egyes tagok. — Bővebben e kérdésről lásd *Szerző:* »A keresk. társaságok jogi természete, különös tekintettel a főbb európai törvényhozásokra« (M. Igazságügy IX. köt. és külön lenyomatban Budapest, 1878.) és hasonló értelemben *Bartha Béla* A keresk. társaságok jogi személyisége. Debrecen, 1896. V. ö. *Értekezlet* jk. 76., 78., 81. és 128. l. is, ahol határozottan hangsúlyoztatott, hogy a keresk. társaságok, eltekintve az alkalmi egyesülésektől, jogi személyek. A magyar bírói gyakorlatnak is ez a felfogása. V. ö. különösen a közkereseti társaság jogi személyiségének elismerését: **C.** 808/90. (D. Uj f. 28., 119. l.), 301/92. (U. o. 32., 187. l.), 2278/94. (U. o. 39., 1. l.) 1902/93. (P. T. 30., 50. l.), 63/900. (D. III. f. 18., 66. l.), 1489/900. (U. o. 19., 352. l.), 1566/903. (U. o. IV. f. 1., 15. l.), 576/908. (H. D. III. 75. l.), 982/910. (U. o. V. 163. l.), 663/911. (U. o. 328. l.), 907/911. (U. o. VI. 262. l.); **B. T.** 7007/905. (U. o. IV. 106. l.), *Győri T.* 22. sz. polg. dönt. (Jogt. K. 97., 45. sz. m.) Nem tekinthető ellenkező törvényes magyarázatnak:

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

men kívül hagyni, hogy a keresk. társaságok nem öncélú alakulatok, hanem csak a tagok magánérdekeit vannak hivatva szolgálni, s hogy különösen a társasági vagyon alapjában véve, gazdasági lag, mégis csak a tagoké, akikre az a társaság feloszlásakor ismét visszaszáll.[6a]) De ez a jogi személyiséggel, mint tisztán jogi alakkal, nem is áll ellentétben s még kevésbé akadály a keresk. társaságok jogi személyiségének elismerésére az a körülmény, hogy a tagok a társaság kötelezettségeiért külön is felelősséggel tartoznak.[6b]) Ezen és más sajátságok különbséget létesítenek ugyan más testületekkel szemben, de a jogi személyiség lényegét, mely szerint a társaság maga lesz jogosítva és kötelezve, tehát maga bír jogképességgel (l. alább 49. §.), nem érinti.

II. Minél nagyobbak a különbségek a keresk. társaságok és a közönséges magánjogi társaság között, annál szükségesebb annak megállapítása, hogy előforduló esetben kereskedelmi vagy magán-

---

1893 : XVIII. tc. 95. §., és Pp. 374. §-a, mely a közkereseti és betéti társaságot a jogi személyek, sem a Pp. 25. és 34. §§., mely a keresk. társaságokat a testületek mellett külön említi. Erre az is elegendő indok volt, hogy a nevezett társaságokat a jogi személyek alatt esetleg nem értették volna.

[6a]) Ennek a gazdasági szempontnak megvan a fontossága jogi tekintetben is. Igy nevezetesen oly esetekben, midőn valóságos vagyoncsere kiváltatik s nem csupán formális átruházás. Pl. illetékszabási szempontból igazságtalan a tagok által behozott dolgokra, különösen ingatlanra, úgyszintén ily dolgok visszaruházására ugyanazt az illetéket kiróni, mint közönséges vagyonátruházás esetében, holott azok a dolgok gazdaságilag a tagok vagyonából csak formailag mentek ki s materialiter tovább is abban megmaradtak. Ezt az álláspontot foglalta el az előbbi gyakorlattal szemben újabban a *Közig. Bir.* is 8166/905. és 367/906. sz. határozatában (l. *Holitscher K.* Jogtud. Közl. 1907. évf. 9. sz. és *Verus* u. o. 12., 13. sz.) és *László P.* Bélyeg és illetékek iránti törvények és szab. magyarázata. 5. kiad. Budapest, 1907. 644. l. De l. megint K. B. 1281/909. (K. D. III. 335. l.) : szövetkezet felszámolás melletti átalakulása esetére részvénytársasággá, amidőn a teljes vagyonátruházási illeték állapíttatott meg.

[6b]) De ez mégis elegendő arra, hogy oly esetben, midőn ugyanazon tagok különböző helyen több különálló társaságot alapítanak, az egyik társaság által kötött ügyletekből a másik társaság is pereltessék. Az egyes társaságok jogi személyisége a társaságok egymásközti viszonyában épen a materiális azonosságra való tekintettel nem érvényesülhet. V. ö. C. 576/908. (H. D. III. 75. l.) és fent 19. §. 4. jegyz. Ugyanazon okból, ha a tagok a társaságot feloszlatják s ugyanazok a tagok, bár más cég alatt új társaságot alapítanak, az előbbi társaság ellen elrendelt végrehajtás az új cég üzlethelyiségében is foganatosítható : B. T. 7007/909. (H. D. IV. 106. l.).

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

jogi társaság forog-e fenn? És pedig nemcsak azért, hogy tudni lehessen, vajjon az illető társaságra a kereskedelmi avagy a magánjognak a társaságra vonatkozó szabályai alkalmazandók-e, hanem továbbmenve annak meghatározása végett is, vajjon az illető társaság a kereskedő fogalma alá s a kereskedőkre vonatkozó határozatok alá vonható-e? [7])

A kérdés megfejtése nagyon egyszerű volna, ha magánjogi célok társas előmozdítása minden körülmények között csak a közönséges magánjogi társaság alakjában történnék, s ha a magánjogi társaság és a keresk. társaságok közötti különbségek nem csupán mint következmények, hanem mint legott külsőleg is felismerhető sajátságok jelentkeznének. Azonban e feltevések nem állanak, s nevezetesen valamint általában a keresk. jog nemcsak elágazott a közönséges magánjogtól, hanem utóbbira visszahatást is gyakorolt és gyakorol folytonosan (l. fentebb 1. §.): úgy a keresk. forgalom által kifejlesztett társasági formák is mindinkább magánjogi célokra is alkalmaztattak.[8]) Ennek következtében nyilvánvaló, hogy a társasági alak egymagában nem szolgálhat kellő megkülönböztetésül a keresk. és magánjogi társaságok között,

---

[7]) V. ö. fentebb 15. §. Fontossággal bír e kérdés a csődjog szempontjából is, amennyiben a keresk. társaságok a keresk. csőd szabályai alá esnek (Csődt. 241. §.), magánjogi társaság mint ilyen ellenben nem is juthat csődbe, hanem csak az egyes tagok.

[8]) Ez áll nevezetesen a részvénytársaságról, bár annak átvitele a magánjogba nem ment küzdelem nélkül. Különösen a korlátolt felelősség az, amelyet a magánjog szempontjából nem igen akartak elismerni. Csakhogy az élet erősebbnek bizonyult, mint az elmélet, s most már a törvényhozások kifejezetten is megengedik, hogy részvénytársaságok magánjogi célokra alakuljanak. Ezt ugyan gyakran csak oly módon teszik, hogy a részvénytársaságot teljesen kiveszik a magánjogi társaságok köréből s keresk. társaságnak nyilvánítják (l. alább 74. §.); de a dolog lényege mégis csak az, hogy a részvénytársaság nemkeresk. célokra is alkalmazható. Ha pedig megengedtetik, hogy magánjogi célokra részvénytársaság alakuljon, akkor még kevésbé szabadna kizárni, hogy nemkeresk. célókra a közkereseti és betéti társaság alkalmaztassék, bár tagadhatlan, hogy a keresk. jog szabályainak átvitele az ily magánjogi társaságokra, külön törvényes felhatalmazás hiányában, nem igen lehetséges. V. ö. C. 421/901. (D. III. f. 20., 258. l.) Példa ily törvényes felhatalmazásra a s v á j c i kötelmi jog, az új p o r t u g á l i K. T. és (bár csak a közkereseti és betéti társaságra nézve) a n é m e t polg. tvk. terv. II. olv. 675. §.; nem említve némely német életbelépt. törvényt (Bréma, Oldenburg), melyek a közkereseti és betéti társaságot épúgy függetlenítették a társaság céljától, mint ez később a részvénytársaságra, illetve betéti részvénytársaságra nézve történt.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

hanem szükségessé válik más megkülönböztetési alapot felállítani. Ilyen gyanánt, mint legtermészetesebb, a társaság célja kínálkozik, amint ez a társaság által folytatott ügyletek minőségében nyilvánul. Ehhez képest az oly társaság, mely keresk. ügyletekkel foglalkozik, keresk. társaságnak minősítendő; amely társaság ellenben keresk. ügyletekkel nem foglalkozik, azt magánjogi társaságnak kell nyilvánítani, bárminő legyen az alak, melyben szerepel. A K. T. mindazonáltal ezt a megkülönböztetési alapot csak részben fogadta el, amennyiben ugyanis csak a közkereseti és betéti társaságnál követeli meg azt, hogy keresk. ügyletekkel foglalkozzék;[9]) a részvénytársaságot és szövetkezetet ellenben keresk. társaságoknak minősíti, tekintet nélkül arra, vajjon a társaság célja keresk. vagy nem keresk. ügyletekre irányul-e?[10]) A K. T. tehát a társaságok megkülönböztetésénél vegyes rendszert követ,[11]) s ennek értelmében a társaság minőségét közelebbről vizsgálni csak az esetben szükséges, ha részvénytársasági vagy szövetkezeti alakban nem lép fel.

48. §.

A kereskedelmi társaságok fajai.

I. A keresk. forgalom az idők folyamában különböző társasági fajokat fejlesztett ki, melyekből ismét többrendbeli válfajok képződtek.[1]) Ezen alakzatok közötti különbség, jogilag véve, főleg

[9]) V. ö. K. T. 64., 125. §§. és alább 51., 69. §§.

[10]) V. ö. K. T. 147., 223. §§. és alább 74., 102. §§.

[11]) E vegyes rendszer még kiegészítést nyer a K. T. 5. §. 2. bek.-nek azon szabálya által, mely szerint a kiskereskedői egyesületek keresk. társaságoknak nem tekintetnek. L. fentebb 17. §. A minőség és alak szerinti megkülönböztetéshez tehát még terjedelmi (mennyiségi) alapon való megkülönböztetés is járul. De csak a tulajdonképeni keresk. társaságokra nézve. L. köv. §-t.

[1]) A történeti kutatások kiderítették, hogy a keresk. társaságok nem közös gyökérből, hanem külön alapokon keletkeztek. A legrégibb alak az ú. n. *commenda*, mely abból állt, hogy valaki tőkét adott másnak, hogy azzal ügyleteket kössön, amiből a betéti társaság fejlődött ki. Csak később lép fel a közkereseti társaság mint ú. n. *compagnia* a családtagok háztartási közössége alapján, míg a részvénytársaság gyökere az állami kölcsönökben s ezek kamatozására és törlesztésére rendelt állambevételekben résztvevők egyesületeiben: ú. n. *societates comperarum, montes, maonae*, található, melyek közül a legrégibb, amely állandó szervezettel bírt, az 1346-tól 1566-ig létezett genuai *maona (Maona dei Giustiniani)*. V. ö. *Goldschmidt* id. m. I. 254. s k. l. L. azonban *Lehmann K.* Die geschichtl. Entwicklung

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

a tagok felelősségében és a társasági szervezetben, gazdasági tekintetben pedig abban a körülményben keresendő, vajjon kisebb vagy nagyobb vállalat forog-e szóban, vajjon a tagok munkaereje vagy tőkéje játssza-e a főszerepet, vajjon a társaság közvetlenül keresetre irányul, avagy csak a tagok keresetének előmozdítására szolgál-e? stb.

A magyar K. T. mindazonáltal nem vette fel keretébe az összes társasági fajokat, melyeket a keresk. forgalom kifejlesztett. Csakis négy faját a keresk. társaságoknak ismeri el és szabályozza **[K. T. 61. §.]**; úgymint: 1. a közkereseti társaságot, melynek főjellemvonása, hogy a rendesen kevés számú és az üzletben cselekvőleg résztvevő tagok a társaság adósságaiért korlátlan és egyetemleges felelősséggel tartoznak; 2. a betéti társaságot, melynél a tagoknak csak egy része vesz közvetlenül részt az üzlet vezetésében s felel korlátlanul a társaság adósságaiért, a másik rész ellenben csak tőkével járul a vállalathoz és csak korlátolva, betéte erejéig felelős; 3. a részvénytársaságot, mely mint igazi tőkeegyesület előre meghatározott alaptőkével alakul, a vállalat kiterjedése és a tagok nagy száma miatt kifejlettebb szervezettel bír s melynél a tagok, az ú. n. részvényesek, a reájuk eső részösszegen (részvényen) túl nincsenek kötelezve; 4. a szövetkezetet, melynél a főcél a gyengébb társadalmi osztályoknak az önsegély és a kölcsönösség elvei alapján való támogatása, s folyton változó tag- és tőkeállomány kifejlett szervezettel és korlátlan vagy korlátolt felelősséggel párosul.[2]) Ezeken kívül a K. T. megemlékezik ugyan még

---

des Aktienrechts bis zum Code de commerce. Berlin, 1895., aki a részvénytársaság alapját a tengeri hajótársaságban találja s németalföldi eredetét vitatja. A legifjabb társasági alak a szövetkezet, mely csak a XIX. század közepe felé indul meg Angliában, ahol 1843-ban az első fogyasztási egylet alapíttatott Rochdale-ben.

[2]) Mint sok más kérdésben, úgy a keresk. társaságok osztályozására nézve is a francia *Code de com.* volt irányadó, mely azoknak három faját: ú. m. a közkereseti *(société en nom collectif)*, betéti *(soc. en commandite)* és a részvénytársaságot *(soc. anonyme)* különbözteti meg, emellett azonban még a betéti részvénytársaságról és, mint nemtulajdonképeni társaságról, az ú. n. *association en participationról* tesz említést, mely utóbbi alatt a régibb francia elmélet és gyakorlat az alkalmi egyesülést, az újabb a harmadik személyekkel szemben titokban tartott részesedést érti, tekintet nélkül arra, vajjon ez állandó vagy csak alkalmi jellegű-e? V. ö. *Lyon-Caen* és *Renault* Traité II. 746. s k. l. E rendszert követi a többi K. T.,

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

az ú. n. alkalmi egyesülésekről, melyek lényegileg abban különböznek a felsorolt társaságoktól, hogy nem állandó üzlet folytatására, hanem csak egyes alkalmi ügyletek megkötése végett alakulnak; de ezekről kifejezetten azt mondja, hogy a keresk. társaságokról szóló határozatok alá nem esnek. **[K. T. 62. §.** 1. bek.] Minthogy azonban az alkalmi egyesülések keresk. ügyletekkel foglalkoznak, s az azokból eredő viszonyok keresk. ügyek,[3]) melyekre nézve a K. T. az előbbi kijelentés dacára maga is intéz-

---

nevezetesen a német is, melyben a megfelelő elnevezések: *Offene Gesellschaft, Commanditgesellschaft, Actiengesellschaft;* mint nemtulajdonképeni keresk. társaság azonban kettő szerepel: az ú. n. csendes vagy nevezetlen, helyesebben titkos (v. ö. osztr. p. t. 1204. §.) társaság *(stille Gesellschaft)* és az alkalmi egyesülés *(Vereinigung zu einzelnen Handelsgeschäften).* Az új K. T. azonban az utóbbit kihagyta. Ugyancsak a francia jog értelmében osztályozza a keresk. társaságokat az előbbi magyar jog, amint ez az 1840. évi XVIII. tcikkben foglaltatik. Nemtulajdonképeni keresk. társaságot azonban nem ismer s az elnevezések a K. T. elnevezéseitől annyiban különböznek, amennyiben a közkereseti társaság kifejezése valamennyi keresk. társaságra alkalmaztatik s emellett a mai közkereseti és betéti társaság együttvéve szoros értelembeni közk. társaságoknak neveztetnek. A szövetkezetekről *(sociétés à capital variable, soc. coopératives; Erwerbs- u. Wirtschaftsgenossenschaften)* a régibb keresk. törvények természetesen hallgatnak, még a német is; csak újabb időben kezdődik azoknak szabályozása, de a magyaron kívül már több K. T. van, mely őket a keresk. társaságok mellé állította. Ilyen az 1867. évi francia társasági törvény, mely a *Code* módosítását képezi, a rev. belga, az új olasz, portugáli, román és a boszniai K. T. Újabban Németországban az 1892. április 20-án és Ausztriában az 1906. márc. 6-án kelt törvénynyel egy egészen új társasági alak hozatott be, az ú. n. korlátolt felelősségű társaság *(Gesellschaft mit beschränkter Haftung),* mely határozott alaptőkével és valamennyi tag korlátolt felelősségével alakul, anélkül, hogy a tőke részvényekre osztatnék fel s a részvénytársaságra vonatkozó garanciák alkalmaztatnának; hanem inkább a közk. társaság szabályai szerint működik. L. erről *Neumann* Á. M. jogászegyl. ért. 8. köt. 6. füz. Budapest, 1893. Német és osztrák commentárok: *Birkenbihl, Neukamp, Parisius* és *Crüger, Staub, Esser, Förtsch, Liebmann-Hergenhahn, Ofner* és *Thorsch* (osztr.) Nálunk e társasági alak behozatala szintén terveztetik s az új adótörvények már kifejezetten említik, bár ez a külföldiek miatt is történt. L. 1909: VIII. tc. 1. §., 1909: X. tc. 1. §. Angliában ehhez hasonló alak már régen ismeretes *Company limited by guarantee* név alatt. V. ö. 1862. Comp. Act. 7. §. Comp. Cons. Act. 21. c. Legújabban pedig »*private company*« név alatt a részvénytársaságnak egy kevésbbé szigorú faja hozatott be (1907. aug. 27. t. Comp. Cons. Act. 121. c.) s közönséges korlátolt fel. társaság: »*limited partnership*« is elismertetett (1907. aug. 28. t.).

[3]) L. fent. 5. §. Alakilag is. Keresk. elj. 6. §. 3. pont. E részben mit sem változtat, vajjon a tagok kereskedők-e vagy nem? **S.** 5527/78. (D. 20., 64. l.)

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

kedik (l. alább 50. §.) s az általános magánjogot a keresk. szokások is megelőzik (l. fent. 6. §.) : azok mégis kereskedelmi, nem magánjogi társaságok. Megkülönböztetésül azonban célszerű ezeket épúgy, mint a már ismertetett kiskereskedői egyesületeket, melyeket a törvény szintén kivesz a keresk. társaságok köréből (l. fent. 17. §.), nem tulajdonképeni keresk. társaságoknak, a fentebb felsorolt négy társasági alakot pedig tulajdonképeni keresk. társaságoknak nevezni, megjegyezvén, hogy midőn egyszerűen keresk. társaságokról van szó, mindig a tulajdonképeni keresk. társaságok értendők.

II. A K. T.-nek a tulajdonképeni keresk. társaságokra vonatkozó felsorolása kimerítő *(taxativ)*, azaz ki nem terjeszthető. Más társasági alakzatok tehát keresk. társaságoknak el nem ismertetnek s ilyeneket a magyar korona országaiban alapítani nem lehet.[4]) Ez áll különösen az ú. n. betéti részvénytársaságról, mely egy vagy több korlátlanul és egyetemleg felelős beltagból és rendszerint nagyobb számú részvényesekből áll.[5]) Minthogy azonban a K. T. csak a szárazföldi keresk. jogot szabályozza, a tengeri jogot ellenben nem : kétséget nem szenved,

---

[4]) Külföldi társaságokra azonban ez nem vonatkozik. V. ö. fentebb 11. §. Mi sem áll tehát útjában annak, hogy pl. külföldi betéti részvénytársaság vagy a korlátolt felelősségű társulat nálunk fióktelepet vagy ügynökséget alapítson, amelyre nézve ugyanazon szabályokat fogjuk alkalmazni, mint a külföldi részvénytársaságokra. V. ö. alább 99. §. és a külföldi korl. fel. társaságokra nézve különösen *Wittmann E.* M. Jogászegyl. Ért. 37. köt. 1908. Némely államokkal szemben ilyen és más keresk. társaságok bebocsátása szerződésileg határozottan ki van kötve. Ilyenek : Ausztria (1878 : XX. tc. 29. c. és u. é. XXII. tc. 1. §., 1908 : XII. tc. XIX. c.), Belgium (1908 : XXII. tc. 12. c.), Németország (1878 : XXXVI., 1892 : III. tc. 19. §., 1908 : XX. tc. V.), Olaszország (1888 : XV., 1892 : VI., 1908 : XXIII. tc. Zárjk. I. c. 3. §.), Oroszország (1908 : XXI. tc. 13. c.), Svájc (1888 : XXXVII., 1892. évi VII., 1906 : VII. tc. 8. c.), Szerbia (1882 : XXX. 1893 : XX., 1911 : II. tc. II. c. és Zárjk. II. c.), Bulgária (1897 : XIX. tc. 1912. szerz. Zárjk. I. c.). Japán (1912. szerz. XI. c.). De más államok is hivatkozhatnak erre, ha a legnagyobb kedvezményű államok jogával bírnak.

[5]) Ez ugyan kérdéses lehetne azon mindinkább a törvényhozások által is elvetett régibb felfogás szerint, hogy a betéti részvénytársaság nem más, mint a betéti társaság módosítása, válfaja. Tényleg az *Értekezleten* ebből a felfogásból indultak ki s a betéti részvénytársaságot megengedhetőnek találták. (V. ö. Jegyzők. 80—81. l.) Azonban valamint a betéti társaság nem puszta válfaja a közkereseti társaságnak, jóllehet a beltagok szempontjából egyenlő vele : úgy a betéti rt. sem puszta modificatiója a betéti

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

hogy amennyiben utóbbi sajátságos társasági formákat ismer, ezeknek jogérvényessége a K. T. felsorolása által nem érintetik.[6]) Ugyanez áll a bányajog által szabályozott bányatársulatokról, melyek a magyar keresk. jog szempontjából azon feltétel mellett, hogy üzletük a kisipar körét meghaladja, keresk. társaságok ugyan,[7]) melyeknek belső szervezetére, valamint a társulati tagoknak egymás közt és harmadik személyek iránti jogviszonyaira nézve azonban a bányatörvény határozatai irányadók. **[K. T. 560. §.]** [8]) Minthogy továbbá csak a tulajdonképeni keresk. társaságok vannak kimerítően felsorolva, a nemtulajdonképeniek ellenben nem: ebből azt kell következtetni, hogy az utóbbiak között a törvényben nem említett társasági alakzatok lehetségesek. Ilyen volna a csendes vagy nevezetlen (titkos) társaság, melynél valaki nemcsak alkalmi,[9]) hanem állandó módon meghatározott betéttel járul valamely üzlethez, anélkül, hogy ez kifelé, harmadik személyek irányában is nyilvá-

társaságnak, hanem önálló társasági alak, mely a betéti és részvénytársaság combinatiója gyanánt jelentkezik. Ha a betéti részvénytársaság mint betéti társaságot megengednők, akkor ezáltal tág kaput nyitnánk a részvénytársaságra vonatkozó intézkedések kijátszásának, tekintve, hogy a betéti r. t. ugyanazon gazdasági célra szolgálhat mint a részvénytársaság; aminthogy külföldön, főleg Franciaországban, tényleg a betéti r. t. arra használtatott fel, hogy a részvénytársaságnál a megkívánt állami engedély mellőztessék.

[6]) Ez áll különösen a tengerjog által szabályozott ú. n. hajótársaságról *(Rhederei, copropriété de navires)*, mely azonban össze nem tévesztendő közönséges keresk. társasággal, mely hajózási célra keletkezett. V. ö. a hajótársaságra nézve közelebbről: *Szerző* Tvjavaslat a tengeri magánjogról 28—46. Új tervezet 27—46. §§. és hozzá: Részletes indokolás 20. s k. l.; *Pavlović Márk* A német keresk. tvkönyv IV. könyve 136. s k. l.

[7]) V. ö. K. T. 259. §. 6. pont és alább 116. §.

[8]) Ez azonban csakis a tulajdonképeni bányatársulatokról áll. Ha egy bányaipart űző társaság a közkereseti, betéti, részvénytársaság vagy szövetkezet alakjában keletkezik, ami nincs kizárva, az teljesen a K. T. szabályai alá esik. — Minthogy az id. 560. §. a bányatársulatokat csak belszervezetükre, a tagok egymásközti és harmadik személyek iránti viszonyaira nézve veti alá a bányatörvénynek, ebből azt lehetne következtetni, hogy azok más tekintetben a K. T. intézkedései alá esnek; tehát nevezetesen mint kereskedők cégbejegyzésre kötelezvék. Tényleg így határozott **C. 407/85.** (D. Uj f. 13., 64. l.) De ez mégis nehezen egyeztethető össze azzal, hogy a K. T. 4. §-a csakis a 61. §-ban felsorolt társaságokat vonja a kereskedőkre vonatkozó határozatok alá; ezenkívül figyelembe veendő, hogy a bányatörvény 137. §-a a bányatársulatokra nézve külön nyilvántartást ír elő a bányahatóság által vezetett bányakönyvekben. V. ö. *Értekezl.* jk. is 504. l.

[9]) Ez az eset az alkalmi egyesülés fogalma alá esik. L. alább 50. §.

DIT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

nulna, anélkül tehát, hogy az üzlet külsőleg is mint társas üzlet szerepelne.[10]) Ily csendes társviszony lehetséges egyébiránt valamely tulajdonképeni keresk. társaságban is.[11])

49. §.

A keresk. társaságok jogviszonyai és jogképessége általában.

I. Valamint a magánjogi, úgy a keresk. társaságok jogviszonyai is lényegesen kétfélék: 1. b e l s ő viszonyok, melyek a tagok

[10]) Ebben áll a különbség szemben a betéti társasággal, melynél a kültag, bár neve a társaság cégében nem fordulhat elő, mégis harmadik személyek irányában is mint a társaság tagja szerepel. E különbség hozza magával, hogy a csendes társaság sem közös céggel, sem önálló társasági vagyonnal nem bír, sem a cégjegyzékbe be nem jegyezhető, s hogy kifelé egyedül az tekintetik jogosítottnak és kötelezettnek, akinek neve alatt az üzlet folytattatik. V. ö. **C.** 1191/90. (D. Uj f. 29., 279. l.), 1079/91. (Ü. L. 91. 37. sz.), 889/95. (D. III. f. 3., 272. l.), 732/912. (K. J. 1913. évf. 7. sz.), utóbbi a csendes társtag hitelezőjének feloszlási keresete (K. T. 101. §.) ellen. A *Tervezet* a csendes társaságot azzal mellőzte, hogy az egyszerűen mint k ö l c s ö n s z e r z ő d é s ítélendő meg (126. l.). Azonban bármennyire áll is az, hogy a csendes társaság nem igen vonható a társaság fogalma alá, ha ez alatt különösen a római jog értelmében vagyonközösségre *(communio)* irányuló szövetkezést értünk; annyi bizonyos, hogy a kereskedelem felfogása szerint a csendes társaság valóban társaság (v. ö. osztr. p. t. is 1204. §.), mert mint ilyen számára fejlesztett ki megfelelő szabályokat; s e felfogás elméletileg is igazolható, ha a társaság fogalmát úgy állítjuk fel, hogy az alatt minden oly szerződést értünk, mely közös gazdasági célnak a felek közös részvétele által leendő elérésére irányul. V. ö. e sokat vitatott kérdésre, valamint általában a csendes társaságra nézve főleg: *Behrend* id. m. I. 609. s k., 687. s k. l., továbbá *Lastig*, *Endemann*-féle Handbuch I. köt. 310. s k., 704. s k. l., *Renaud* Das Recht der stillen Gesellschaft und der Vereinigung zu einzelnen Handelsgeschäften, kiadva *Laband* által 1885. és *Lübbert* Z. f. g. Hr. 28. köt. 464. s k. l. Épen azért a magyar keresk. jog szempontjából is a csendes társaságot mint társaságot kell elismerni, mely hogy keresk. s nem közönséges magánjogi társaság s hogy ennélfogva a belőle eredő viszonyok keresk. ügyek: abból tünik ki, hogy keresk. üzletre nézve köttetik s az üzlettulajdonos részéről a K. T. 260. §-a alapján keresk. ügylet. Mielőtt tehát a magánjogi társaság szabályaira mennénk vissza, a keresk. szokásokat kell alkalmazni. Kölcsönminősítés ellen l. **C.** 286/900. (D. III. f. 19., 308. l.) és 212/905. (D. IV. f. 4., 274. l.). Abból azonban, hogy az adott összeg után nemcsak kamat, hanem üzleti nyereséghányad is fizetendő, még nem következik okvetlenül, hogy ez társasviszony és nem kölcsön. V. ö. **C.** 896/908. (H. D. III. 148. l.)

[11]) Igy nevezetesen közkereseti társaságban. V. ö. **C.** 639/902. (D. III. f. 24., 122. l.)

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

egymás között, illetve a társaság és a tagok mint ilyenek[1]) között merülnek fel; 2. k ü l s ő viszonyok, melyek a társaság, illetve a tagok és harmadik személyek között támadnak.

A K. T. a keresk. társaságok belső és külső viszonyainak szabályozásánál különböző eljárást követ. A belviszonyokra nézve az az elv irányadó, hogy a felek azokat szabadon rendezhetik. A törvény felállít ugyan szabályokat a belviszonyokra nézve is; e szabályok azonban rendszerint csak szerződéspótló *(dispositiv)* természetűek, úgy hogy a felek azoktól eltérhetnek. Csak amennyiben attól lehet tartani, hogy a felek szabad akarata gyakorlatilag nem érvényesülhet, s az a veszély forog fenn, hogy a társaságban résztvevő közönség súlyos hátrányokat fogna szenvedni, ha a belső viszonyok rendezése a felek tetszésére bízatik:, állít fel a K. T. a belviszonyokra nézve oly szabályokat, melyek mint kényszerítő *(absolut)* hatályúak, a felek által nem módosíthatók.[2]) A külviszonyokra nézve az ellenkező elv nyer alkalmazást: a K. T. ezeket olyképen szabályozza, hogy eltérésnek ezen szabályoktól többnyire nincs helye, ami abban találja alapját, hogy

---

[1]) Csak mint ilyenek, ami azért hangsúlyozandó, mert a tagok mint h a r m a d i k s z e m é l y e k is léphetnek a társasággal jogviszonyba, pl. ha a tag a társaságnak valamit elad, bérbead, tőle vesz, bérel stb. Ilyenkor a tagsági minőség nem jön tekintetbe, a tag egészen úgy szerződik a társasággal, mint idegen harmadik személy, s a szerződés érvényesítése esetében nincs helye a szerződő tagra eső rész levonásának. Ezt még olyanok is elismerik, akik nem hajlandók a keresk. társaságoknak jogi személyiséget tulajdonítani. V. ö. **C.** 1856/90. is. (D. Uj f. 28., 97. l.) Még az is el van ismerve, hogy a keresk. társaság tagja mint annak képviselője s a j á t m a g á v a l mint harmadikkal szerződhetik. V. ö. **B. T.** 3456/94. (D. Uj f. 40., 169. l.) és a D. III. f. 14., 165. l. közölt eset kapcsán: váltó kibocsátása a képviselő tag által saját nevében is elfogadása a társaság nevében (csak a belső viszonyból kifogás a K. T. 81., 86. §§. és a Váltó T. 92. §. alapján, esetleg felbontási kereset a K. T. 100. §. 4. pontja alapján, l. alább 63. §. 7. j.) L. **C.** 493/909. is (H. D. III. 341. l.). Ellenk. **C.** 1566/95. (D. III. f. 1., 292. l.) és 1013/902. (U. o. 23., 127. l.), 804/911. (H. D. VI. 171. l.), melyek szerint ily esetben nem jön létre váltói kötelezettség; de arra nem gondolnak, hogy ez forgatás esetén harmadik személyekre nézve sérelmes. A **C.** id. 804/911. sz. hat. esetében azonban a váltóbirtokos rosszhiszemű volt.

[2]) Igy különösen a részvénytársaságnál és a szövetkezetnél, melyeknél a tagok száma rendszerint oly nagy, hogy közvetlen érintkezés közöttük époly kevéssé fordul elő, mint egymással jogviszonyban nem álló egyének közt, melyeknél továbbá a tagok sem az alapítást, sem az üzletvezetést nem igen ellenőrizhetik, visszaélések tehát könnyen történhetnek.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

a külviszonyokban nemcsak a tagok, hanem harmadik személyek érdekei is érintetnek.[3])

II. Bármennyire különbözzenek a keresk. társaságok egyes alakjai egymástól, azok mégis közös alapokra vezetendők vissza, s minthogy valamennyi azonos jogi természettel is bír: ebből önként következik, hogy az egyes társasági fajok jogviszonyai között is sok azonosság létezik. Minthogy azonban épen a jogi személyiség közös jellemvonása inkább csak kifelé ható jelentőséggel bír, az azonos jogviszonyokat is valamennyi társasági alakra nézve túlnyomóan kifelé, harmadik személyek irányában találjuk. A belső jogviszonyok csak a közkereseti és betéti társaság közt egyrészt, a részvénytársaság és szövetkezet között másrészt mutatnak fel nagyobb számú érintkezési pontokat. De amennyiben nevezetesen a külső jogviszonyokban azonosság is létezik a keresk. társaságok különböző fajai között: a K. T. azokat közös szabályokban nem igen foglalja össze.[4]) Kivétel egyedül a jogképesség, mely a **K. T. 63. §**-a által valamennyi keresk. társaságra nézve közösen ismertetik el, melynek elismerése azonban már a törvénynek azon rendelkezésében is foglaltatik, hogy a kereskedőkre vonatkozó határozatok a keresk. társaságokra is alkalmazandók (l. fentebb 15. §.).

III. A K. T. id. §-a értelmében a keresk. társaságok jogképessége a jogi személyek jogképességével általában azonos. Valamint a jogi személyek saját nevük alatt, úgy a keresk. társaságok »cégjük alatt jogokat szerezhetnek és kötelezettségeket vállalhatnak, különösen ingatlan javakra tulajdont s egyéb jogokat szerezhetnek, felperesi és alperesi minőségben perben állhatnak«. Ennek kijelentésével akarta épen a K. T. kifejezni, hogy a keresk. társaságokat jogi személyeknek tekinti, nem lehetvén feltételezni, hogy a társaság alatt csak az egyes tagokat érti,

[3]) Kivételesen azonban az eltérés meg van engedve. Igy pl. a szövetkezeteknél a felek tetszésére van bízva, vajjon korlátolt vagy korlátlan felelősséget akarnak-e megállapítani? Bizonyos szabadság engedtetik továbbá pl. a társasági képviselet tekintetében stb.

[4]) E rendszert, melyet legmerevebben a német (régi és új) K. T. követ, nem igen lehet helyeselni, mert nemcsak hogy számos ismétlést és utalást von maga után, de amennyiben valamely a dolog természete szerint közös szabály csak egyik társasági alaknál állíttatik fel (aminthogy tényleg pl. a K. T. 89., 95. és 96. §§-ban tartalmazott szabályokra a részvénytársaságnál utalás nem történik, jóllehet ennél is alkalmazandók), esetleg kétség támadhatna, vajjon az más társasági alaknál alkalmazásba jöhet-e?

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

tekintve, hogy ezeknek jogképessége kérdés alá sem jöhet.[5]) De ugyanazért, mert a keresk. társaságok mint ilyenek s nem azoknak tagjai nyilvánítottanak jogképességgel bírók gyanánt, ezt csak oly jogokra és kötelezettségekre lehet vonatkoztatni, melyek jogi személyt egyáltalában megillethetnek. Nem értetnek tehát azok a jogok és kötelezettségek, melyeknek alanyai kizárólag természetes személyek lehetnek.[6]) Valamint a jogi személyeknél általában, úgy a keresk. társaságoknál is feltételeztetik továbbá, hogy a jogszerzés és kötelezettségvállalás az erre jogosított képviselők által történik, akiknek cselekvési képessége a társaságnak magában véve hiányzó cselekvési képességét pótolja,[6a]) s akiket a törvény az egyes társasági fajoknál külön-külön s épen azért jelöl meg, mert nem a tagok, hanem a társaság jogairól és kötelezettségeiről van szó. De képviselői által is csak akkor szerez a társaság jogokat és vállal kötelezettségeket, ha ez az ő cége alatt s nem az egyes tagok mint ilyenek nevében történik. Csakhogy ez nem jelenti azt, mintha a képviselők cselekvényei egyedül akkor számíttatnának be a társaságnak, ha kifejezetten a társaság cége alatt járnak el. A törvény a céget csak úgy állítja oda, hogy az a társaság külső kifejezése s hogy ennélfogva annak

---

Helyesebb tehát azon törvényhozások eljárása, melyek a közös szabályokat együttesen állítják fel, mint pl. újabban a belga, olasz, román, spanyol és portugáli K. T.

[5]) V. ö. a *Tervezet* megfelelő 94. cikkének indokolását 129. l., illetve 24. l., úgyszintén az e részben hasonló porosz terv. indokolását 47. l.

[6]) Pl. családjogok, törvényes örökösödés. Ellenben végrendeletből örökölhetnek. Hasonló okból nem követhetnek el a keresk. társaságok büntethető cselekvényeket. Ilyenek miatt (eltekintve a rendbírságoktól) csak a társaság képviselői vonhatók felelősségre; így nevezetesen csalárd vagy vétkes bukás esetében (v. ö. Bünt. T. 417. §.). Még iparkihágás miatt sem lehet maga a társaság ellen eljárni: Keresk. min. 20436/910. sz. (K. D. V. 268. l.). Kártérítés azonban a társaságtól s annak tagjaitól, amennyiben a társaság kötelezettségeiért személyesen felelősek, követelhető pl. cégbitorlás esetében. V. ö. C. 310/908. (H. D. III. 80. l.). Keresk. társaság mint ilyen ellen oly büntetendő cselekvények elkövethetők, melyek természetes személyt mint szenvedő alanyt nem tételeznek fel, pl. rágalmazás (C. 8620/907. Bünt. D. I. 353. l.), cégbitorlás, védjegyhamisítás. Hogy a keresk. társaságok váltóképességgel is bírnak: azok sem vonják kétségbe, akik jogi személyiségüket általában, vagy legalább a közkereseti és betéti társaságra nézve tagadásba veszik. V. ö. *Szerző* Váltójog 16. §.

[6a]) A tagok hiányzó cselekvési képessége nem jön tekintetbe, pl. kiskorú tagok vannak.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

használata azt jelenti, miszerint maga a társaság mint ilyen az, amely jogosíttatik és kötelezteték; ez azonban nem zárja ki, hogy a képviselők cselekvényei a társaság cselekvényei gyanánt ne tekintessenek akkor is, ha a céget nem használták, feltéve, hogy egyáltalában a társaság nevében cseleked'ek.[7])

Magától értetődik végre, hogy a jogszerzés és kötelezettségvállalás a keresk. társaságok által is csak azon különös feltételek mellett történhetik, melyeket a törvények (általános magánjog, keresk. jog, váltójog stb.) az illető jogokra és kötelezettségekre nézve előírnak. Ehhez képest nevezetesen az ingatlan javakra vonatkozó jogok a társaság cége alatt ugyan, de ott, ahol telekkönyvek vannak, egyedül telekkönyvi bekebelezés által szerezhetők,[8]) a telekkönyvi hatóság kötelességében állván a társaság létezéséről, valamint arról, hogy a bejegyzést kérők erre mint a társaság képviselői fel vannak jogosítva, meggyőződést szerezni.[9]) Hasonlóképen megtartandók a törvénykezési jog által előírt szabályok, midőn a társaság cége alatt felperesi vagy alperesi minőségben perbe száll. E részben is azonban mindig szem előtt tartandó, hogy a keresk. társaságok mint jogi személyek, s nem mint a magánjogi társaságnak megfelelő pertársaságok *(litisconsortium)* szerepelnek;[10]) hogy ennek folytán a tagok illetőségétől független rendes illetőséggel bírnak, mely szabályszerint

[7]) V. ö. K. T. 90., 141., 188., 241. §§. és alább 60., 72., 92., 110. §§.

[8]) Az egyes tagok nevei a telekkönyvben nem jegyeztetnek be s épen azért a bejegyzés a tagok változása esetében nem szenved változást. Ez nemcsak a részvénytársaságnál és szövetkezeteknél, hanem a közkereseti és betéti társaságnál is áll, ami nem volna lehetséges, ha ezek jogi személyeknek nem tekintetnének.

[9]) A társaság létezésének, valamint a képviseleti jognak igazolása, ha a társaság be van jegyezve, hiteles cégjegyzékkivonattal, ha nincs bejegyezve, a társasági szerződés által történik. Utóbbi azonban csak a közkereseti és betéti társaságnál lehetséges, mert a részvénytársaság és szövetkezet a cégbejegyzés előtt létezőnek nem tekintetvén (K. T. 160., 228. §§.) előbb ingatlanokra jogokat nem szerezhet. (De l. alább 80. §.) Vajjon a társaság képviselői a társasági szerződés, illetve alapszabályok vagy társasági határozat szerint jártak-e el? azt nem szükséges vizsgálni, tekintve, hogy a képviselők a társaságot még akkor is kötelezik, ha hatáskörük korlátoztatott (v. ö. K. T. 92., 190., 241. §§. és alább 60., 72., 92., 110. §§.).

[10]) Pertársaságról csak akkor lehet szó, ha nem a társaság mint ilyen, hanem a tagok saját személyükben perelnek vagy pereltetnek, pl. ha a társasági hitelező a tagokat az ő felelősségük alapján perli, vagy a társaság lép fel az egyes tagok ellen. A társaságra nézve illetékes bíróság azonban a tagok ellen is eljárhat. Pp. 34. §.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

a társaság székhelye által állapíttatik meg,[11]) s hogy nem a tagok, hanem a társaság képviselői azok, akik által s akik ellen a perbeli cselekvények foganatosítandók.[12]) Ezek állítják ki nevezetesen a perbeli meghatalmazásokat, az ő kezeikhez történnek a kézbesítések [13]) s az eskü is általuk teendő le.[14]) A bíróság azonban szintén vizsgálni tartozik, vajjon a perfél gyanánt fellépő társaság mint keresk. társaság létezik-e, s vajjon azok, akik az ő nevében fellépnek, csakugyan a társaság képviselői ? [15]) Ugyancsak a keresk. társaságok jogi személyiségéből következik, hogy a képviselőkben vagy a tagokban a per folyamában beálló változások sem a perre, sem az ítélet végrehajtására befolyást nem gyakorolnak, s hogy valamint a tagok ellen nyert ítélet nem hajtható végre a társaság ellen, úgy megfordítva a társaság ellen hozott ítéletet sem lehet végrehajtani a tagok ellen.[16])

50. §.

Az alkalmi egyesülések.[1])

I. Alkalmi egyesüléseknek azon társaságok neveztetnek, melyek közös haszonra vagy veszteségre egy vagy több keresk. ügylet

---

[11]) V. ö. 1868 : LIV. tc. 33. §., 1877 : XXII. tc. 15. §. Pp. 25. §. és hozzá : *Szerző* Polg. tkv. rendje I. 48. §.

[12]) [13]) V. ö. K. T. 93., 141., 186., 241. §§. és alább 60., 72., 92., 110. §§. A képviselők a perben ügyfélként tekintendők és hallgatandók ki, nem pedig tanukként : **B. T. 280/909.** (H. D. III. 284. l.).

[14]) Hogy közelebbről melyik képviselő tartozik az esküt tenni ? arra nézve az 1868 : LIV. tc. 227. §-a irányadó. A félnek eskü alatti kihallgatására nézve a sommás eljárásban l. 1893 : XVIII. tc. 95. §. s most általában Pp. 374. §.

[15]) E vizsgálatnak hivatalból, nem pedig csak az ellenfél kifogása esetében kell történnie. Ez következik abból, hogy a perbeli jogképességet feltételező perbeli cselekvési képesség (önképviseleti jog) is hivatalból vizsgálandó. V. ö. 1868 : LIV. tc. 8., 11., 51. §§., 1881 : LIX. tc. 39. §., 1893. évi XVIII. tc. 27. §., Pp. 75. §.

[16]) Ez abban az esetben is áll, ha a tagok a társasági adósságokért közvetlenül felelősek. V. ö. alább 59. §. — A jogi személyiségből következik az is, hogy külföldi állampolgárokból álló, de belföldi társaság nem tartozik az 1893 : XVIII. tc. (9—12., 220. §§.) és a Pp. 124. §. értelmében perköltségbiztosítékot *(cautio judicatum solvi)* adni. Igy helyesen **K. V. T.** (Jogt. K. 94., 49. sz.)

[1]) V. ö. *Renaud* a 48. §. 10. jegyzetben id. m., *Poulle* Traité théorique et pratique des associations commerciales en participation. Paris, 1887. —

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

tekintetében keletkeznek. **[K. T. 62. §.]** [1a]) Ismérveik közé tartozik tehát: 1. a haszon, illetve veszteség k ö z ö s s é g e, mely nélkül nemcsak keresk., hanem magánjogi társaság sem lehetséges; [2]) 2. hogy az egyesülés tárgyát k e r e s k. ü g y l e t e k képezik, ami azt épen keresk. társasággá teszi. Hogy minő keresk. ügyletekre történik az egyesülés, vajjon tárgyilagos avagy alanyi ügyletek, keresk. alap- vagy melléküglyetek-e? [3]) az teljesen közömbös. Ha azonban alanyi s nevezetesen melléküglyelet a vállalat tárgya, legalább az egyik résztvevőnek kereskedőnek kell lennie, holott tárgyilagos keresk. ügyletekre irányzott alkalmi egyesülés kizárólag nemkereskedők között is jöhet létre.[4]) Nemkereskedelmi,

---

A K. T. az alkalmi egyesülésekről a keresk. társaságokról általában szóló címben intézkedik, ami rendszerileg nem helyes ugyan, de abban a körülményben talál igazolást, hogy a tulajdonképeni keresk. társaságok felsoroltatván, rögtön utána ki kellett mondani, hogy az alkalmi egyesülések ezek közé nem tartoznak. Minthogy pedig az alkalmi egyesülésekre vonatkozó határozatok egyetlen egy szakaszban foglaltattak össze, célszerűbbnek mutatkozott azokat ezzel összekapcsolni, mint egészen külön cím alatt adni.

[1a]) »Közös haszonra vagy veszteségre«, helyesebben: közös haszonra é s veszteségre. A veszteség kizárása egyik társra nézve *(societas leonina* l. fent 47. §. 2. jegyz.) alkalmi egyesülésnél sem foglalhat helyet. V. ö. **C.** 1026/911. (H. D. VI. 221. l.)

[2]) Nem forog fenn tehát alkalmi egyesülés pl., ha a felek valamely vállalatból (fuvarozás) sem közös hasznot, sem közös veszteséget nem kaphatnak, hanem mindenik a részére kijelölt területen a vállalatot önállóan folytatja, anélkül, hogy az egyik területen felmerülő haszon vagy veszteség a másik külön területre jogosított felet egyáltalán illetné: **S.** 12.679/79. (D. 23., 62. l.) Hasonlóképen nem alkalmi egyesülés, ha pl. a vevő az eladónak a kikötött vételáron felül a továbbeladáskor esetleg elérhető haszon bizonyos részét igéri: **C.** 754/88. (D. Uj f. 21., 523. l.)

[3]) Utóbbiakra példa, ha a kereskedő nagyobb mennyiségű árút vesz s azután egyesül valakivel azoknak gyors értékesítésére.

[4]) Pl. többen egyesülnek meghatározott árú vételére továbbadási szándékkal, vagy a keresk. forgalom tárgyát képező értékpapirok vásárlására ily szándék nélkül is. V. ö. **C.** 10.285/904. (D. IV. f. 5., 45. l.) Tőzsdeügyletek kötése céljából alakult társaság: V. ö. **C.** 7429/907. (H. D. II. 318. l.), 631/912. (U. o. VII. 106. l.) Az ügyletnek azonban mindenesetre az egyesülők részéről kell keresk. ügyletnek lennie. V. ö. alább 118. §. Nem volna tehát alkalmi egyesülés, ha az ügylet csak a másik fél részéről keresk. ügylet, pl. több földbirtokos összeáll, hogy gépgyárostól közös használatra gépet vegyenek. Még ha rendszerint mások gabonáját is s ellenérték mellett csépeltetik, ami a K. T. 259. §. 1. pontja alá az iparszerűség hiánya miatt sem esik. V. ö. **C.** 351/904. (D. IV. f. 1., 345. l.)

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

nevezetesen ingatlanokra vonatkozó ügyletek a keresk. jog alá tartozó alkalmi egyesülés tárgyai nem lehetnek, még ha a résztvevők kereskedők volnának is ;[5]) 3. végre szükséges a vállalkozás alkalomszerűsége. Ezáltal különböznek az alkalmi egyesülések a tulajdonképeni keresk. társaságoktól. Míg utóbbiak iparszerű tevékenységre irányulnak, üzletet tételeznek fel : addig az alkalmi egyesülések nem irányulnak iparszerű, állandó, hanem miként elnevezésük is mutatja, csak alkalomszerű vállalkozásra. Ez fenforog, ha a vállalat tárgya egyetlen egy ügylet,[6]) vagy több ügylet ugyan, melyek azonban a szerződés megkötésekor eleve határozottan ki vannak jelölve.[7]) Eleve meg nem határozott ügyletek kötése már az iparszerűséget foglalja magában s azért ily esetben nem alkalmi egyesülés, hanem tulajdonképeni keresk.

---

[5]) V. ö. **C.** 264/900. (D. III. f. 19., 21. l.), 538/909. (H. D. IV. 16. l.), melyek szerint vasút- vagy házépítés elvállalására irányuló társulat nem alkalmi egyesülés a K. T. értelmében, tekintve, hogy az építés elvállalása nem keresk. ügylet. De ez helytelen. V. ö. alább 117[a]) §. és helyesen **B. T.** 1680/907. (H. D. I. 217. l.) Helytelen továbbá : **S.** 8430/80. (D. 25., 63. l.), mely szerint nem alkalmi egyesülés korcsmáltatási jognak alhaszonbérlésére nézve kötött társaság. Mert a korcsmaüzlet kétségtelenül keresk. ügylet a K. T. 258. §. 1. pontja alapján. Legfeljebb az iparszerűség miatt nem volna a társaság alkalmi egyesületnek minősíthető. V. ö. még **K. V. T.** 256/901. (D. III. f. 21., 206. l.), mely szerint vakolási munkálatok közös elvállalása alkalmi egyesülés, ami azonban csak akkor áll, ha a vállalkozók kereskedők (mellékügylet). Nem alkalmi egyesülés eladási ellenőrző iroda közös létesítése : **C.** 387/909. (H. D. III. 310. l.).

[6]) Pl. többen összebeszélnek, hogy felhasználva az alacsony gabonaárakat, valakitől nagyobb mennyiségű gabonát vásároljanak, hogy azt később nyereséggel eladják. Vagy támaszkodva a kedvező viszonyokra, közösen valamely tőzsdeügyletet visznek keresztül stb. Az a körülmény, hogy a vásárolni szándékolt papirok tényleges átvétele nem céloztatik (különbözeti ügyletek l. alább 157. §.), magát a társasági viszonyt nem érinti s az eljáró társtagot az elszámolás kötelezettsége alól fel nem menti. V. ö. **C.** id. 10.285/904. (D. IV. f. 5., 45. l.)

[7]) Pl. ha többen egyesülnek avégett, hogy mindent összevásároljanak, ami a piacra egy meghatározott napon hozatott, hogy azután az árat felszöktessék. Külföldi dohányok eladása iránt a kir. dohányjövedéki igazgatósággal kötött szerződésben való részvétel : **C.** 630/90. (D. Uj f. 28., 70. l.), ahol egyúttal helyesen hangsúlyoztatik, hogy az ügyletek mennyiségének és mérvének számszerű meghatározása nem szükséges. Egyébiránt már egyetlen egy célbavett ügylet is gyakran több mellékügyletet von maga után, így nevezetesen alkuszi, fuvarozási, biztosítási stb. ügyleteket ; nem is említve, hogy maga is rendszerint két ügyletből : a kezdő ügyletből (vétel) és a lebonyolítási ügyletből (eladás) áll.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

társaság létezik,[8]) anélkül azonban, hogy a határvonalat elvontan szigorúan meg lehetne vonni.[9])

II. A K. T. külső berendezéséből, mely szerint az alkalmi egyesülések csak egyetlen egy szakaszban tárgyaltatnak, azt lehetne következtetni, hogy azok a gyakorlati életben igen alárendelt szerepet játszanak s nagyon ritkán fordulnak elő. Ez azonban nem áll. Az alkalmi egyesülések nemcsak nem ritkán, hanem ellenkezőleg még gyakrabban fordulnak elő, mint a tulajdonképeni keresk. társaságok. Utóbbiak állandó üzletre lévén irányozva, ilyennek létfeltételei nem mindig forognak fenn, emellett az emberek vagyoni érdekeiket állandóan más személyek érdekeivel összekapcsolni, csak kivételes körülmények között hajlandók. Ellenben kedvező kilátások mellett egy vagy több egyes keresk. ügyletre másokkal egyesülni: arra nemcsak gyakori az alkalom, de nagyobb a vállalkozási kedv is, mert a vállalat rendszerint gyorsan lebonyolíttatik, a befektetett tőke tehát nincs sokáig lekötve. Különösen gyakori az ilyen alkalmi vállalkozás kereskedők között oly esetekben, midőn a vállalat nagyobb tőkét igényel, vagy nagyobb kockázattal jár. Újabb időben az alkalmi egyesülés kiváló szerepet játszik részvénytársaságok s más vállalatok alapítása körül (l. alább 77. §.), úgyszintén állampapirok, részvények, elsőbbségi kötvények és sorsjegyek kibocsátásánál. Az ilyen alkalmi egyesülések *consortiumok*nak vagy *syndicatusok*nak neveztetnek.[10])

---

[8]) Pl. ha többen egyesülnek általában gabonavásárlásokra, minden közelebbi meghatározás nélkül. Ily esetben az egyesület arra szorítható, hogy mint tulajdonképeni keresk. társaság megalakuljon s cégét is bejegyeztesse.

[9]) Concrét esetben a bíró belátása szerint határoz. Nem lényeges eleme az alkalmi egyesülésnek, hogy a vállalat meghatározott rövid idő alatt lebonyolíttassék. Igy pl. részvények vagy más értékpapirok vételére és eladására alakult alkalmi egyesülések, sorsjegyconsortiumok stb. néha évekig tartanak. Öt év tartamára kötött társaság gabona- és földtermények szállítása iránt bizonyos cég részére: **C.** 734/84. (D. Uj f. 10., 335. l.); egy évre kötött társaság vasútépítési közegek élelmezésére: **C.** 652/84. (U. o. 11., 46. l.) Ha azonban a vállalat tartama bizonytalan s mindenesetre hosszabb, emellett külön, állandó jellegű üzleti berendezéseket tételez fel, már nem lehet szó alkalmi egyesülésről, hanem közkereseti, esetleg betéti társaságot kell felvenni. Gyár bérlete határozatlan időre: ellenk. betéti társaságra nézve **C.** 62/906. (D. IV. f. 5., 268. l.) azon alapon, hogy a szerződésben a tagok felelősségére és a cégre nézve nem történt intézkedés.

[10]) V. ö. *Thaller* Les syndicats d'émission. (Annales de droit comm. 25. évf.) A *consortium* kifejezése különben más alkalmi egyesülésre is használ-

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

Céljuk a szándékolt vállalatot megalapítani, illetve a kérdéses papirok kibocsátását biztosítani olyképen, hogy az egyesület a kibocsátott értékpapirokat vagy azoknak egy részét meghatározott árfolyam mellett átveszi s nagyobb árfolyam mellett eladni törekszik.

III. Ami az alkalmi egyesülésből származó jogviszonyokat illeti: mindenekelőtt kiemelendő, hogy, míg a tulajdonképeni keresk. társaságok mint jogi személyek szerepelnek, addig az alkalmi egyesüléseknél az egyes tagok személyétől független, önálló jogi egység, mely a vagyonjogi forgalomban saját név vagy cég alatt lépne fel, nem létezik;[11]) hanem a jogviszonyok közvetlen alanyai gyanánt, mint közvetlenül jogosítottak és kötelezettek, csak az egyes tagok tekintetnek.[12]) Ennyiben az alkalmi egyesülések a közönséges magánjogi társaságoktól nem különböznek. Ezt előrebocsátva, az alkalmi egyesülések jogviszonyaira nézve következő szabályok állanak:

1. A b e l s ő, azaz a résztvevők egymásközti viszonyai a társasági szerződésben szabadon állapíthatók meg, s maga a társasági szerződés semmiféle alakszerűségnek, nevezetesen írásbeli formának alávetve nincs.[13]) A társasági szerződés határozza

---

tatik. A *syndicatus* alatt pedig néha egészen más értetik; így Franciaországban bizonyos testületek *(syndicats agricoles, professionels)*, az alkuszok előljárósága, a tőzsdei választott bíróságok stb.

[11]) Épen azért az alkalmi egyesülés nem tárgya a cégbejegyzésnek. V. ö. **B. T.** is 5984/82. (D. Uj f. 4., 311. l.) Ha azonban a tagok közös céget használnak, ezzel harmadik személyek irányában mint közkereseti társaság lépnek fel, s ennek szabályai értelmében felelősek, pl. ha az egyik tag a másik külön meghatalmazása nélkül váltói kötelezettséget vállalt. V. ö. **C.** 1808/95. (D. III. f. 3., 175. l.) De ha nem is minősíttetik közk. társaságnak, a közös cég használatában benne rejlik a tagok kölcsönös meghatalmazása az egyesüléshez tartozó ügyletek kötésére; az egyik tag által kötött ügyletből tehát a másik is egyetemlegesen kötelezve lesz a K. T. 62. §. 3. bek. szerint (l. alább): **C.** 1768/96. (D. III. f. 4., 329. l.) V. ö. még 310/97. (U. o. 7., 312. l.), ahol ez a vállalat közössége alapján állapíttatott meg, anélkül, hogy közös cégről is szó lett volna.

[12]) Ennélfogva perelni is az alkalmi egyesülést csak a tagok személyében, mint pertársaságot, illetve külön-külön lehet: **B. T.** 4130/79. (M. IV. 78. l.)

[13]) Époly kevéssé, mint a magánjogi társaságnál. De a K. T. értelmében sem, tekintve, hogy a közkereseti és betéti társaságnál sincsenek alakszerűségek előírva (K. T. 64., 125. §§.); hogy továbbá a keresk. ügyletek érvényessége, a törvényben kijelölt eseteket kivéve, általában nincs írásbeli vagy más alaktól feltételezve (K. T. 311. §.), bár igaz, hogy a társa-

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

meg különösen a résztvevők hozzájárulási arányát, az ügyvitel módját [13a]) s a nyereség és veszteség mikénti felosztását. Amennyiben azonban a felek szerződésileg másképen nem intézkedtek, a résztvevők egyenlő mértékben járulnak a közös vállalathoz s a nyereség- és veszteségben fejenként, azaz egyenlő részekben osztozkodnak [id. §. 2. bek.].

2. A k ü l s ő, azaz harmadik személyek iránti viszonyokra nézve fontos különbség teendő aszerint, hogy miképen lép fel a társaság? Lehetséges először az az eset, hogy harmadik személyek irányában nem valamennyi résztvevő, hanem közülök csak egyik lép fel és pedig önállóan és saját nevében, épúgy, mintha társas viszony nem léteznék. [14]) Ez esetben azon ügyletekből, melyeket az utóbbi köt, csak ő lesz jogosítva és kötelezve [id. §. 3. bek. 1. mond.] s a többi meg nem nevezett társtagok a harmadik ellen sem közvetlenül fel nem léphetnek, sem általa meg nem támadhatók, akár bírt a harmadik a társaság létezéséről tudomással, akár nem.[15]) Az alkalmi egyesülésnek ez az alakja a leggyakoribb. A második és ritkább eset az, midőn az alkalmi egyesülés résztvevői közösen, együttesen lépnek fel harmadik személyek irányában; ami vagy úgy történik, hogy valamennyi cselekszik, vagy úgy, hogy közülök csak egyik cselekszik ugyan, de a többiek nevében és meghatalmazásából is,[16]) amivel teljesen azonos, ha a résztvevők nevében idegen megha-

---

sági szerződés alkalmi egyesüléseknél csak akkor tekinthető keresk. ügyletnek, ha a résztvevőknek legalább egyike kereskedő (v. ö. K. T. 260., 261. §§. és alább 117. §.). — Hogy azonban a felek a társaság keletkezését írásbeli vagy más alaktól feltételezhetik, kétséget nem szenved. V. ö. K. T. 312. §.; **C.** 734/84. (D. Uj f. 10., 335. l.), 630/90. (U. o. 28., 71. l.)

[13a]) Az ügyvezető tag a rendes kereskedő gondosságával köteles eljárni (K. T. 271. §.), ennélfogva azon költségeket, melyek ennek elmulasztásából származnak, maga köteles viselni. **C.** 904/904. (D. IV. f. 3., 160. l.)

[14]) Ez megfelel a c s e n d e s vagy n e v e z e t l e n társaságnak (l. fentebb 48. §.), azzal a különbséggel, hogy a titokban tartott társas részvétel nem állandó üzletre, hanem csak alkalomszerű ügyletekre vonatkozik.

[15]) E részben az sem jön kérdésbe, hogy a többiek az ügyletekből g a z d a g o d t a k. A római jog által az *in rem versio* esetén adott kereseti jog (l. 82. D. pro socio, 17., 2.), melynek alkalmazására nézve különben is vita van, a K. T. feltétlen kijelentésével szemben nem irányadó.

[16]) A meghatalmazással itt is egyenlő az utólagos jóváhagyás: **C.** 6613/88. (D. Uj f. 22., 6. l.), 5/97. (D. III. f. 10., 172. l.) Közös cég: l. fent 11. jegyz.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

talmazott jár el. Ez esetben a résztvevők a szerződő harmadik irányában közösen, és pedig nem mint rendszerint a magánjogi társaságnál, aránylagosan, hanem egyetemlegesen lesznek jogosítva és kötelezve [id. §. 3. bek. 2. mond.].[17])

3. Az alkalmi egyesülés általában véve ugyanazon esetekben szűnik meg, mint a magánjogi társaság.[18]) Rendszerint azonban addig tart, míg a célba vett vállalat be nincs fejezve. Ennek megtörténtével az, aki az ügyeket vezette,[19]) a többieknek számadással tartozik. Egyúttal ő köteles a felszámolást teljesíteni [id. §. 4. bek.], s ebből kifolyólag a kölcsönös követeléseket és tartozásokat megállapítani s minden résztvevőt a kezében levő pénzekből kielégíteni. A többiek azonban nincsenek akadályozva a számadás, illetve a felszámolás helyességét megtámadni,[20]) jogukban állván fontos okokból a vállalat befejezése előtt is számadást követelni.

---

[17]) Az egyetemleges kötelezettség, ha valamennyi résztvevő részéről keresk. ügylet forog fenn, a K. T. 268. §-ából is következik. Az ellenkező itt is határozottan kiköthető. Fizetés hatálya: v. ö. C. 70/911. (H. D. V. 251. l.).

[18]) V. ö. C. 734/84. (D. Uj f. 10., 335. l.) Felbontási kereset a kölcsönös hit és bizalom megrendülése miatt: C. 356/907. (H. D. II. 284. l.) Szerződésszegő tag kizárása, de csak vagyoni igényének kielégítése mellett, mint a közkereseti társaságnál: C. 156/912. (U. o. VI. 310. l.).

[19]) Elég, ha az ügyek vezetésébe befolyt és pénzeket vett át. V. ö. C. 1922/94. (D. Uj f. 38., 158. l.)

[20]) Ez történhetik akár számadási per útján: L. I. 828/81. (D. Uj f. 1., 181. l.) C. 652/84. (U. o. 11., 46. l.), Pp. 130. §.; akár közönséges keresettel, illetve viszonkeresettel: C. 579/86. (J. 86., 182. l.), 1534/93. (D. Uj f. 37., 314. l.), 477/98. (D. III. f. 14., 80. l.) A keresetet mindegyik tag önállóan indíthatja meg, tekintet nélkül a többiek csatlakozására: B. T. 4323/87. (D. Uj f. 17., 354. l.) A számadási per keretébe tartozik az is, vajjon az ügyvezető a rendes kereskedő gondosságával járt-e el s nem származott-e annak elmulasztásából valamely kár vagy költség? C. 904/904. (D. IV. f. 3., 160. l.). Ha azonban a perben előterjesztett számadás hiányos, újabb számadási per nem indítható, hanem kifogás teendő az előterjesztett számadás ellen: C. 942/910. (H. D. V. 17. l.). Megállapítási per is lehetséges, (Pp. 130. §.) de nem egyes kiszakított kérdésre nézve: C. 126/910. (H. D. IV. 170. l.).

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

NYOLCADIK CÍM.

KÖZKERESETI TÁRSASÁG.

ELSŐ FEJEZET.

A társaság alakítása.

51. §.

A közkereseti társaság fogalma és kellékei.

I. Közkereseti társaság keletkezik, ha két vagy több személy keresk. üzletet közös cég alatt, korlátlan és egyetemleges kötelezettség mellett, folytat. **[K. T. 64. §.** 1. bek.]

Miként az alkalmi egyesülésre vonatkozó fogalommeghatározás, úgy a keresk. törvénynek a közkereseti társaságról adott fogalma is részben oly elemeket tartalmaz, melyek a keresk. társaságok más fajainál, sőt még a közönséges magánjogi társaságnál is előfordulnak, melyek tehát, habár a közkereseti társaság keletkezéséhez szükségesek is, mégis annak sajátságaihoz nem tartoznak. Ez áll különösen azon kellékről, hogy a közkereseti társaság két vagy több személyből [1]) álljon, mely kellék hiányában semmiféle

[1]) Jóllehet a közkereseti társaság tagjainak száma bármily nagy lehet, tényleg mégis ritkén találkozunk nagyobb számú tagokból álló közk. társasággal. Ez a dolog természetében rejlik. A közk. társaságnál nem annyira a tőkemozzanat, mint inkább a tagok munkaereje játssza a főszerepet, s túlnyomóan csak a tagok saját üzleti tevékenysége mellett létezik hajlandóság a korlátlan és egyetemleges felelősséget magára venni ; sok személy pedig közös együttműködésre kevésbé alkalmas. Innen van az is, hogy közk. társaságot rendszerint csak oly személyek alakítanak, akik kereskedelmi képzettséggel bírnak ; bár más személyek részvétele egyáltalában nincs kizárva, sőt a közk. társaság tagjai jogi személyek, jelesen keresk. társaságok is lehetnek. Igy nevezetesen más közk. társaság. V. ö. **B. T.** 3763/84. és 5237/84. (M. IV. 82. l.), ahol egyúttal ki van mondva, hogy ily esetben a cégbejegyzési kérvényt a belépő társaságnak nem valamennyi tagja (K. T. 67. §.), hanem csak a képviseletre jogosított tag tartozik alá-

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

társaságról nem lehet szó; továbbá azon kellékről, hogy a közkereseti társaság keresk. üzlet [2]) folytatása végett keletkezzék, tekintve, hogy ez a betéti társaságnál is szükséges; [3]) végül arról a kellékről, hogy a közkereseti társaság közös céggel bírjon, ami a tulajdonképeni keresk. társaságok valamennyi fajainál követeltetik.[4]) Ilyképen a közkereseti társaság kizárólagos, sajátos jellemvonása gyanánt csakis azt tekinthetjük, hogy a társaság tagjai korlátlan és egyetemleges kötelezettséggel tartoznak, azaz, hogy a társaság hitelezői a tagokat az egyetemlegesség szabályai szerint egész vagyonuk erejéig támadhatják meg.[5])

írni; s hogy, ha a másik tag kilépése folytán a cég egyedüli birtokosa a közk. társaság marad, a cég mint egyéni cég vezetendő át. Hasonlóképen részvénytársaság. V. ö. **C.** 110/98. (D. III. f. 11., 136. l.), ahol helyesen ki van emelve, hogy habár a K. T. több rendelkezése a közk. társaság tagjainak személyes ténykedéséről tesz említést, ily ténykedést a részvénytársaság képviselői gyakorolnak s hogy a korlátlan és egyetemleges felelősség a részvényesek korlátolt felelősségével nem áll ellentétben, mert a részvénytársaság irányában ennek vagyona erejéig feltétlenül érvényesülhet. Helytelen ellenk. *Győri T.* 1897. évi 22. sz. tej. ül. hat. (D. III. f. 10., 341. l.) Lehet-e szövetkezet? **B. T.** 63.005/905. (D. IV. f. 4., 38. l.) szerint az ugyanazon tekintet alá eső betéti t.-ban nem, azon alapon, mert a szövetkezet működése csak a saját tagjaival való ügyködésre terjedhet ki. De miután ez nem kizárólagos (l. alább 102. §.), a hat. helytelen. Ugyanazon tagokból különböző helyeken külön közkereseti társaságok. V. ö. **C.** 576/908. (H. D. III. 75. l.) és fent. 47. §. 6[b]. jegyz.

[2]) Keresk. üzlet: keresk. ügyletek iparszerű kötése értelmében. V. ö. fentebb 19. §. Az egyes ügyletek, melyeknek iparszerű folytatása a közk. és hasonlóképen a betéti társaság fogalmát alkotja, épúgy mint az egyes kereskedőnél, akár tárgyilagos, akár alanyi ügyletek lehetnek; minden esetre azonban alapügyleteknek kell lenniök. L. fentebb 13. §. Bérlőtársaság nem közk. társaság: **C.** 72/96. (Ü. L. 97., 9. sz.)

[3]) V. ö. K. T. 125. §. A részvénytársasággal és szövetkezettel szemben azonban ez lényeges különbség. L. fentebb 15. és 47. §§.

[4]) V. ö. K. T. 125., 157., 225. §§. Csak az alkalmi egyesülésnek nincs cége (l. a megelőző §-t), s ha nincs közös cég, csak alkalmi egyesülésről lehet szó. V. ö. **C.** 472/97. (Ü. L. 97., 46. sz. m.) A kiskereskedői egyesületeknél előfordul ugyan, de egészen más tekintet alá esik, mint a tulajdonképeni keresk. társaságoknál, amennyiben sem a K. T. szabályai alá nem esik, sem társasági egységet nem fejez ki. V. ö. fentebb 17. §.

[5]) Voltaképen nem a korlátlan és egyetemleges felelősség, hanem a feltétlen, korlátlan és egyúttal közvetlen egyetemleges felelősség a közk. társaság kizárólagos jellemvonása. A szövetkezetnél is lehetséges, hogy a tagok korlátlanul és egyetemlegesen legyenek felelősek. (K. T. 231. §.) Itt azonban a felelősség elsősorban csak közvetett, s csak abban az esetben foglal helyet, ha a társaság csődbe jut és a társaság elleni követelések

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

II. Mint minden társaság, úgy a közkereseti társaság keletkezése is szerződést, társasági szerződést tételez fel, melynek érvényességéhez azonban sem okirat szerkesztése, sem más alakszerűség nem szükséges [id. §. 2. bek.],[6]) mely tehát szóval, sőt hallgatag is köthető.[7]) E szerződésben nem szükséges határozottan kitenni azt, hogy közkereseti társaság alapítása szándékoltatik,

---

a csődtömegből ki nem kerülnek. (K. T. 232. §.) Általában az egyetemleges felelősség fogalma iránt gyakran találkozunk téves nézetekkel, különösen azzal, hogy az egyetemleges *(solidáris)* és a korlátlan felelősség egy. Pedig az egyetemleges felelősség nem jelent mást, mint hogy a hitelező bármelyik adóstól az egészet (s nem annak csak aránylagos részét) követelheti. Emellett azonban az egyetemleges felelősség lehet k o r l á t l a n vagy k o r l á t o l t, azaz a hitelező az adósokat egész vagyonuk vagy csak bizonyos összeg erejéig veheti igénybe; lehet továbbá f e l t é t l e n vagy f e l t é t e l e s *(subsidiarius)*, aszerint, amint a hitelező rögtön és minden előző beperléstől vagy más feltételtől függetlenül, vagy csak ilyen feltételek mellett fordulhat az egyetemleges adóstársak ellen; lehet végre k ö z v e t l e n vagy k ö z v e t e t t, aszerint, amint a hitelező közvetlenül a tagok ellen, vagy csak a társaság ellen léphet fel. Az előbbi s z e m é l y e s felelősségnek is nevezetik, bár a K. T. a korlátlan felelősség értelmében is használja (139. §.). A közkereseti társtagok és a betéti társaság beltagjainak felelőssége egyetemleges, korlátlan, közvetlen és feltétlen (kivétel csak csőd esetén: K. T. 97. §.); a betéti társaság kültagjainak felelőssége egyetemleges, feltétlen, közvetlen, de korlátolt; a részvénytársaság tagjainak: a részvényeseknek felelőssége szintén egyetemleges, de csak korlátolt, és amellett csak közvetett; végre a szövetkezet tagjainak felelőssége a K. T. értelmében egyetemleges, feltételes, csak a legszélsőbb esetben közvetlen és korlátlan vagy korlátolt. Másként az 1898: XXIII. tc. értelmében (l. alább 113. *b)*).

[6]) A közk. társasági szerződés is azonban írásbeli formától vagy más alakszerűségtől tehető függővé. Ily esetben, mielőtt a meghatározott alak létesül, a közk. társaság megkötöttnek nem tekintetik. V. ö. K. T. 312. §. Lehetséges azonban, hogy a társasági szerződést *pactum de ineunda societate* előzi meg.

[7]) Hallgatag, t. i. úgy, hogy a szerződési akarat csak a körülményekből következtethető. Pl. több örökös az örökhagyó üzletét folytatván, közkereseti társaságnak megfelelő cégbejelentést tesz, köriratokat küld szét stb.; társasági üzlet folytatása az elhunyt tag özvegye és a túlélő társtag között: **C.** 795/90. (P. T. 21., 27. l.) Az azonban nem tekinthető közk. társaságnak, ha az örökhagyó üzlete gyámhatósági engedély alapján a kiskorúak javára folytattatik avégből, hogy jobban értékesíthető legyen, vagy pedig azzal a célzattal, hogy azt később személyesen folytassák. V. ö. **C.** 184/88. (D. Uj f. 21., 141. l.) **B. T.** 289/87. (J. 87., 126. l.) Ez csak ú. n. *communio incidens*, melynél az örökösök nem korlátlanul és egyetemleg, hanem csak az örökösödési jog szabályai szerint felelősek. Hasonlag nem vehető fel közkereseti társaság, ha pl. a nő férje helyett árukat rendel vagy átvesz: **C.** 1024/919. (H. D. V. 208. l.).

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

s époly kevéssé szükséges ezt kifejezni a cégbejegyzés alkalmával (l. a köv. §-t). De nem kell a társasági szerződésben avagy a cégbejegyzés alkalmával azt sem határozottan kifejezni, hogy a tagok a korlátlan és egyetemleges felelősséget magukra vállalják. A korlátlan és egyetemleges felelősség oly lényeges tulajdonsága ugyan a közkereseti társaságnak, mely nélkül az mint olyan szóba sem jöhet. Mindazonáltal előforduló esetben nem a tagok tevőlegesen kifejezett akarata az, mely ezt a felelősséget s ezzel együtt a közkereseti társaság fogalmát megalapítja, hanem a korlátlan és egyetemleges felelősség inkább mint k ö v e t k e z m é n y jelentkezik, mely szükségképen beáll, mihelyt két vagy több személy keresk. üzlet folytatására közös cég alatt egyesül, feltéve, hogy a résztvevők azt ki nem zárták azáltal, hogy kifejezetten a keresk. társaságok valamely más faját választották.[8]) Nem a közkereseti társaságot kell tehát kifejezetten akarni, hanem azokat a társasági formákat, melyek a korlátlan és egyetemleges felelősség jellegével nem bírnak; vagyis a közkereseti társaság oly s z a b á l y, melynek fennforgására nézve a felek hallgatása megdönthetlen törvényes vélelmet alkot.[9]) Ezt nemcsak azon tény megfontolása igazolja, hogy a közkereseti társaság a gyakorlati életben legtöbbször fordul elő, míg a tulajdonképeni keresk. társaságok többi alakjaival csak kivételesen találkozunk, hanem a forgalom érdeke is;[10]) s következtethető nemcsak a közkereseti társaság történeti fejlődéséből és törvényes szabályozásából általában,[11]) hanem a K. T. tételes intézkedéseiből is.[12])

---

[8]) A korlátlan egyetemleges felelősség kizárása más társasági alak választása nélkül, azaz úgy, hogy mégis közk. társaság legyen, nincs megengedve. V. ö. K. T. 88. §. 2. bek. Ez azonban csak a harmadik személyek iránti viszonyra nézve áll; b e f e l é, a tagok egymás közt, bármiféle megállapodás lehetséges, mely a társaság fogalmával összefér.

[9]) Per esetén tehát nem kell bizonyítani, hogy a társaság közkereseti társaság, s hogy a tagok korlátlanul és egyetemleg felelősek, hanem csak azt, hogy két vagy több személy közös cég alatt keresk. üzletet folytat. A társaság, illetve a tagok dolga bizonyítani, hogy nem a közkereseti, hanem más társaság fogalma alá esik, ami azonban a részvénytársaságnál és szövetkezetnél kizárólag, a betéti társaságnál rendszerint csak hiteles cégjegyzékkivonattal történhetik. V. ö. alább 72., 80., 105. §§.

[10]) A dolog természetében rejlik, hogy a közk. társaság a hitelezőknek viszonylag nagyobb biztosítékot nyujt, mint más társaság, melynél az összes tagok oly nagy felelősséggel, mint a közk. társaságnál, nem tartoznak.

[11]) Amennyire csak visszamehetünk a keresk. jog történetében, azt találjuk, hogy mihelyt keresk. üzlet folytatása végett társaság alakult, a

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

52. §.

A közkereseti társaság s az abban előforduló változások bejegyzése.

I. A közkereseti társaság felállítása a társasági tagok által az üzlet megkezdésekor [1]) azon törvényszéknél, melynek területén a társaság székhelye van s ezenfelül minden törvényszéknél, mely-

---

tagok (eleinte igaz, hogy csak akkor, ha nevük a cégben előfordult) egyetemleges felelősséggel tartoztak. Ez volt nevezetesen a közfelfogás az olasz statutárius jogban. (V. ö. *Goldschmidt* id. m. I. 284. l). A külföldi törvényhozások is úgy régebben, mint jelenleg, majdnem kivétel nélkül csak ahhoz kötik a közk. társaság fogalmát, hogy társas cég alatt keresk. üzlet folytattatik s külön állapítják meg, hogy ennek a tagok korlátlan és egyetemleges felelőssége a következménye; így nevezetesen: a francia, az előbbi olasz, a németalföldi, belga, a régi épúgy mint az új spanyol, a szerb s más keresk. törvények; s hogy mennyire tekintetett és tekintetik a közk. társaság jogilag is szabálynak, a többi társaság pedig kivételnek, arra nézve elég legyen utalni arra, hogy némely törvények, pl. az 1673-iki francia *Ordonnance du commerce*, a spanyol és portugáli keresk. törvények a közk. társaságot határozottan közönséges vagy rendes társaságnak nevezik, s ugyanazt akarja kifejezni a német K. T. is, midőn 85. cikkében (új 105. §.) azt mondja, hogy közk. társaság létezik, ha két vagy több személy keresk. üzletet közös cég alatt folytat s a részvétel a tagok egyikénél sincs vagyonbetétekre szorítva. Hasonlóan határozza meg a közk. társaságot a svájci köt. jog.

[12]) Igy nevezetesen a K. T. 88. §-ából, mely a tagok korlátlan és egyetemleges felelősségét nyilván mint a közk. társaság következményét mondja ki, s mely, amidőn az annak kizárására vonatkozó megállapodásnak harmadik személyek irányában joghatályt nem tulajdonít, ezzel határozottan kifejezi, hogy a korlátlan és egyetemleges felelősség a felek tevőleges akaratától független. Utalunk továbbá arra, hogy a betéti társaság bejegyzésénél világosan megjelölendők a kültagok s azok vagyonbetételei (K. T. 126. §.), holott a közk. társaság bejegyzésénél sem közvetlen, sem közvetett nyilvánítása a korlátlan és egyetemleges felelősségnek nem követeltetik (l. a köv. §-t). V. ö. *Értekezlet* jk. is 85. l.

[1]) Az üzlet megkezdése nem esik szükségképen össze a társaság keletkezésével, mert a társasági szerződésben az üzlet megkezdése későbbi időpontra is halasztható. Csak az nem köthető ki, hogy a társaság a bejegyzés közzététele utáni időre eső időpontban lépjen hatályba (v. ö. K. T. 87. §. és alább 58. §.). Hogy mikor lehet mondani azt, hogy az üzlet megkezdetett? arra nézve l. fentebb 27. §. Nem szenved azonban kétséget, hogy a bejegyzés legott a társasági szerződés megkötése után eszközölhető, tekintve, hogy ebben az üzlet azonnali megkezdésének szándéka nyilvánul.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

nek területén fióktelepet bír,[2]) a keresk. cégjegyzékbe bevezetés végett bejelentendő. A bejelentésnek magában kell foglalni:

1. a társasági tagok nevét, polgári állását és lakhelyét;
2. a társaság cégét és székhelyét;
3. a társaság keletkezésének időpontját;
4. ha abban történt megállapodás, hogy a társaságot nem valamennyi, hanem csak egy vagy több tag képviselje, annak kijelölését, hogy ki vagy kik legyenek erre hivatva és vajjon ezen képviseleti jog csak közösen gyakorolható-e? **[K. T. 65. §.]** [3])

E bejelentési kötelesség elmulasztása nincs ugyan befolyással a közkereseti társaság keletkezésére és létezésére;[4]) azok a következmények azonban, melyekkel a cégbejegyzés elmulasztása az egyes kereskedőnél jár, a közkereseti társaságra is megfelelő alkalmazást nyernek.[5]) Ez áll különösen a K. T. 21. §-a által kimondott 500 forintig terjedő pénzbírságról. Valamint továbbá a be nem jegyzett kereskedő, úgy a be nem jegyzett közkereseti társaság sem részesül azokban a jogokban, melyeket a K. T. a kereskedők részére megállapít; ellenben elvállalt keresk. kötelezettségeiért harmadik személyek irányában a K. T. értelmében felelős (l. fentebb 28. §.).[6])

---

[2]) Ez nem egészen szabatos. Ha a fióktelep csak később állíttatik fel, a t á r s a s á g felállításának bejelentéséről a fióktelep helyén már nem lehet szó, hanem épen csak a fióktelep bejelentéséről.

[3]) Minthogy a törvény csak az érintett korlátozások esetére írja elő a képviselők bejelentését: ebből önként következik, hogy ha a tagok képviseleti jogában korlátozások nem történnek, arra nézve semmi bejelentés nem szükséges. De az is áll, hogy ha nincs bejelentés, a képviseleti jog rendszerint nem is tekintetik megvontnak, még ha valóban meg is történt (v. ö. K. T. 91. §. és alább 60. §.) s ugyanaz áll, ha a társaság egyáltalában nem lett bejegyezve.

[4]) V. ö. alább 58. §. és fentebb 15. és 24. §§.

[5]) A K. T. a közkereseti társaság felállításának bejelentését külön sanctióval nem látván el, a kereskedők bejegyzésére általában vonatkozó intézkedések mérvadók. Abból, hogy a pénzbírság következménye a betéti társaságnál, valamint a részvénytársaságnál külön is ki van mondva (v. ö. K. T. 129. és 159. §§.), semmi esetre sem szabad arra következtetni, mintha az a közk. társaságnál nem volna alkalmazható.

[6]) Itt is azonban csak olyan esetekre kell gondolni, melyekben a jog és kötelezettség egymástól elválasztható. Azért pl. nem szabad a bejegyzés elmulasztását azzal sujtani, hogy a társaság j o g i s z e m é l y i s é g e s ennek folytán perbeli jogképessége tagadtatik meg. A jogi személyiség a társaságra nézve nemcsak előny, hanem egyúttal hátrány

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

II. A közkereseti társaság felállításának bejelentésén kívül bejelentendők még bizonyos, a társaság fennállása alatt beálló változások. Ezek a következők: 1. a cég megváltozása; 2. a társaság székhelyének változtatása;[7]) 3. új tagok belépése; 4. valamely tagnak a képviseleti joggal való utólagos felruházása; 5. a képviseleti jogosítvány visszavonása. **[K. T. 66. §.]**[8]) E változások haladéktalan bejelentésének elmulasztása szintén a már említett pénzbírságot vonhatja maga után; emellett a cég megváltozása, a társasági székhely áthelyezése s a képviseleti jogosítvány megszünte harmadik személyek ellenében csak annyiban érvényesíthető a társaság által, amennyiben igazolni képes, hogy előttük ismeretes volt; míglen, ha a bejegyzés és közzététel megtörtént, az érintett változások nemtudásával senki sem mentheti magát [id. §. 2. bek.].[9])

III. Úgy a társaság felállításának, mint az érintett változások bejelentése a társaság összes tagjai, tehát nemcsak a társaság képviseletével megbízott tagok által kell hogy történjék. Ennek megfelelőleg elő van írva, hogy a nevezett bejelentések az összes tagok által az illetékes törvényszéknél aláírandók, vagy hitelesített alakban, t. i. az összes tagok hitelesített aláírásával ellátva nyujtandók be. **[K. T. 67. §.]**[10]) A bejelentések ezen aláírásától megkülönböztetendő a cégnek aláírása a törvényszéknél, vagy a hitelesített cégaláírás bemutatása, mely a közkereseti társaságra nézve szintúgy kötelező, mint az egyes kereskedőre nézve (l. fentebb 27. §.), mely azonban nem az összes, hanem csak a társaság képviseletével megbízott tagok részéről szükséges [id. §. 2. bek.].

---

is; emellett annak megtagadása ellentétben is áll a K. T. 87. §-ával. V. ö. alább 58. §.

[7]) Amennyiben a székhely más törvényszék területére helyeztetik át, egészen új cégbejegyzésnek kell történnie.

[8]) A bejelentendő változások közé tartozik valamely tag kiválása is. Ez azonban a társaság feloszlásának bejelentésével kapcsolatban említtetik a K. T. 104. §-a által. L. alább 64. §.

[9]) Az id. §. ezt a K. T. 9. és 19. §-aira való utalással fejezi ki. V. ö. fentebb 24. és 28. §§.

[10]) Ugyanaz áll valamely tag kilépése esetében: **C.** 245/911 (H. D. V. 207. l.). Ha valamely tag meghal s ezt kell bejegyeztetni, erre a túlélő tagok és az elhaltnak örökösei hivandók fel a K. T. 21. § értelmében, hivatalból ellenben az elhalálozás nem jegyezhető be. V. ö. **C.** 305/911. (H. D. V. 206. l.) és fent 28. §. 7. jegyz.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

MÁSODIK FEJEZET.

A társasági tagok egymásközti jogviszonyai.

53. §.

Általában.

Mint minden társaság, úgy a közkereseti társaság is a legkülönbözőbb célokra alapítható, amint azt nemcsak a keresk. ügyletek, hanem az ezek tárgyát képező javak különfélesége is magával hozza. A cél különfélesége természetesen visszahat a társaság szervezetére is, különösen pedig azon jogokra és kötelezettségekre, melyek az egyes tagokat egymásközt, illetve maga a társaság mint ilyen iránt [1]) illetik. Minél változatosabbak azonban e viszonyok az előforduló esetekhez képest, annál kevésbé lehetséges, hogy azok törvényileg kimerítően és feltétlenül kötelező módon szabályoztassanak [2]) s azért a K. T. sem törekszik kimerítő szabályozásra, hanem csak egyes fontosabb s oly kérdésekre nézve állít fel intézkedést, melyek iránt a felek között legkönnyebben támadhat vita. Igy különösen intézkedik a tagok betételeiről s a társasági vagyonról, továbbá a társasági üzletvezetésről, a nyereség és veszteség megállapításáról és felosztásáról, a tagok gondosságáról, üzleti versenyéről és uj tagok felvételéről. Minden más kérdésre nézve a törvény a társasági szerződésre utal. De amennyiben a K. T. a közkereseti társaság belső

[1]) A K. T. a II. fejezet címfeliratában, valamint a 68. §-ban csak a társasági tagok egymásközti jogviszonyairól szól. Ez azonban nem egészen szabatos, mert a közkereseti épúgy, mint a többi keresk. társaságnál a tagok nemcsak egymással állanak jogviszonyban, hanem magával a társasággal is, és pedig nemcsak mint harmadik személyek, hanem mint tagok. Ez a K. T. 69. és köv. §-aiból világosan kitünik, hol a társaság rendesen megkülönböztettetik az egyes tagoktól. Hogy mennyire fontos megállapítani, vajjon valamely jogviszony az egyes tagok egymás közt, vagy a társaság és a tagok közt létezik-e? kitünik különösen abból, hogy első esetben a netaláni kereseti jog csak az egyes tagokat illetvén és csak az egyes tagok ellen állván fenn, ezek saját személyükben lépnek fel a perben; holott utóbbi esetben a társaság mint ilyen, azaz képviselői által, cselekszik. V. ö. fentebb 49. §. is.

[2]) Gondoljunk pl. az üzlet berendezésére és folytatásának módjára. Ez nem is jogkérdés, hanem célszerűségi kérdés, melyre nézve ha a társasági szerződés nem intézkedik, a bíró csak a fennálló üzleti gyakorlat és az üzlet természete alapján határozhat.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

viszonyai iránt intézkedéseket tartalmaz is, ezek kivétel nélkül csak szerződéspótló *(dispositiv)* jelleggel bírnak, azaz csak annyiban alkalmazhatók, amennyiben a társasági szerződés eltérő szabályokat nem állít fel. **[K. T. 68. §.]** A közkereseti társaság belső viszonyaira nézve tehát a felek szerződési szabadsága korlátlan.[3]) Magától értetődik, hogy ha sem a társasági szerződés, sem a K. T. intézkedéseket nem tartalmaz, a K. T. 1. §-a értelmében a keresk. szokások, ilyenek hiányában az általános magánjog szabályai irányadók (v. ö. fentebb 6. §.).

Ezeket előrebocsátva, a következő szakaszokban a közkereseti társaság belső viszonyait közelebbről vesszük tekintetbe.

54. §.

A társasági vagyonra vonatkozó belső viszonyok.

I. A közkereseti társaság keresk. üzlet folytatására irányul, ilyen pedig bizonyos vagyoni állag nélkül nem képzelhető. Amennyiben e vagyon magáé a társaságé, az mint társasági vagyon szigoruan megkülönböztetendő az egyes tagok magánvagyonától. Míg az utóbbinak alanyai maguk a tagok s a társaság arra nézve semmit sem változtat: addig a társasági vagyonnak alanya nem a tagok, hanem a társaság mint jogi személyiséggel bíró egység. E részben teljesen közömbös, vajjon a társasági vagyon alkatrészei a tagok magánvagyonából származtak-e, avagy közvetlenül a társaság által szereztettek? Egyik esetben sem mondhatjuk jogilag azt, hogy a társasági vagyon a tagok vagyona, s hogy nevezetesen e vagyon alkatrészeit képező dolgok a tagok közös tulajdona *(condominium)*, miként a magánjogi társaságnál. Ez a közkereseti s általában a keresk. társaságoknál legfeljebb gazdaságilag véve helyes; de jogilag a valódi és kizárólagos tulajdonos maga a társaság.[1]) Kivétel csak oly vagyoni alkatrészekre nézve van, melyek a társaságnak csak használatul engedtettek át, melyeknek tulajdonát

[3]) E korlátlanság azonban természetesen nem jelent annyit, mintha a megállapodás a társaság fogalmával vagy a közrenddel és közerkölcsökkel is ellenkezhetnék. A törvény azt egy esetben akkor is hatálytalannak nyilvánítja, ha a rosszhiszeműség nem a megoldásban magában rejlik, hanem csak annak felhasználásával később következik be. V. ö. K. T. 83. §. 2. bek. és alább 56. §.

[1]) V. ö. **C.** 1489/900. (D. III. f. 19., 552. l.)

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

azonban a tagok továbbra is maguknak tartották fenn.[1a]) De az ilyen dolgok a társaság vagyonához tulajdonképeni értelmében véve nem is tartoznak.

II. Hogy a társasági tagok mit és mennyit hoznak be a társaságba saját magánvagyonukból mint ú. n. betétet? az kizárólag a társasági szerződéstől függ. A törvény ily vagyoni, nevezetesen pénzbeli betétet a tagok részéről nem követel[1b]) s nem is követelhet, mert a közkereseti társaság már a korlátlan és egyetemleges felelősségben s az ezen felelősség által biztosított hitelben is elégséges létalappal bír. Nincs tehát kizárva, hogy az egyes tagok kizárólag csak munkájukkal és hitelükkel járuljanak a társaság céljához, s hogy a társaság pusztán ezen hitel igénybevétele mellett szerezze meg azokat az eszközöket, melyek működésének megindítására és folytatására szükségesek. Ez mindazonáltal ritka eset, mert gazdaságilag véve vagy keresztülvihetlen, vagy legalább is veszélyes. Rendesen a tagok vagy legalább egyesek közülök bizonyos, a társasági szerződésben eleve meghatározott, akár egyenlő, akár különböző nagyságú és minőségű vagyoni betétekkel lépnek a társaságba[2]) s a társasági szerződésben az időpont is meg szokott állapíttatni, melyben a kikötött betétek beszolgáltatandók. Ha ez nincs megállapítva, a beszolgáltatás, amennyiben azt a dolog természete megengedi, bármikor, tehát a társaság keletkezése után azonnal követelhető[3]) és bármikor esz-

---

[1a]) Ily esetben a dolog veszélye az elveszés vagy megsérülés és roszszabbodás tekintetében nem a társaságot, hanem azon tagot vagy tagokat illeti, akik annak tulajdonosai. Viszont ezeknek javára esik a dolog értékemelkedése, növedéke. Ha ellenben valamely dolog a társaság tulajdonába bocsáttatott, annak előnye úgy mint hátránya a társaságot illeti. Ebből kitünik, minő fontos annak meghatározása, vajjon valamely dolog a társaság tulajdonába vagy csak használatába bocsáttatott-e? Azonkívül fontossággal bír a kérdés arra nézve, vajjon a behozott dolgok természetben, vagy pedig csak pénzértékben adandók-e vissza, ha a társaság feloszlik vagy az illető tag kilép; vajjon továbbá a társaság vagyonára nyitott csőd a behozott dolgokra kiterjed-e vagy nem?

[1b]) V. ö. C. 543/905. (D. IV. f. 2., 227. l.), 119/910. (H. D. IV. 167. l.)

[2]) Más megállapodás hiányában a tagok egyenlő betéttel tartoznak a társasághoz járulni. V. ö. osztr. p. t. 1184. §. A K. T. ezt az alkalmi egyesülésnél maga is kimondja. V. ö. K. T. 62. §. és fentebb 50. §.

[3]) Nemcsak a társaság, hanem a többi tagok mint ilyenek által is. Ha ezt el nem ismernők, esetleg teljes lehetetlen volna a befizetést keresetileg követelni. Pl. ha mindegyik tag képviselő s valamennyien csak közösen léphetnek fel; vagy ha épen a képviselő van késedelemben.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

közölhető.[4]) Késedelem esetén kártérítés követelhető, mely, ha pénzbetételről van szó, elsősorban a lejárat napjától járó késedelmi kamatokból áll, fennmaradván a társaságnak az a joga, hogy az azokat meghaladó kár megtérítését is követelje. Ezenkívül a többi tagok a társaság feloszlását, vagy a késedelmes tag kizárását kérhetik. **[K. T. 73. §.]**[5])

III. Ugyancsak a társasági szerződéstől függ, vajjon a tagok által a társaságba behozott dolgok ennek tulajdonába vagy pusztán használatába mennek-e át?[6]) Szerződési intézkedés hiánya esetére a **K. T. 69. §**-a elsősorban a behozott dolgok minőségét tekinti irányadónak. Ha p é n z hozatik be a társaságba, minthogy annak felhasználása a társaság céljaira összevegyítés és kiadás nélkül lehetetlen, az feltétlenül a társaság tulajdonába megy át. Ugyanaz áll más e l h a s z n á l h a t ó dolgokról is, legyenek azok egyúttal helyettesíthetők vagy nem helyettesíthetők, tekintve, hogy puszta használati jog csak a dolog állagának sérelme nélkül lehetséges.[7]) Ellenben az e l h a s z n á l h a t l a n és pedig akár helyettesíthető, akár nem helyettesíthető, nevezetesen pl. ingatlan dolgok, a társaság tulajdonába rendszerint nem mennek át, minthogy azoknak használata a tulajdon átruházását okvetlenül nem követeli meg.[8]) Kivétel van oly esetben, ha bizonyos becs-

[4]) V. ö. K. T. 327. §. és alább 146. §.

[5]) V. ö. ehhez K. T. 100. és 103. §§. és alább 63. §.

[6]) A társasági szerződés és hasonlóképen a K. T. csak a tagok és a társaság közti viszonyban állapítja meg a tulajdon kérdését. H a r m a d i k s z e m é l y e k irányában a tulajdonszerzésre vonatkozó szabályok (átadás, telekkönyvi bekeblezés) változást nem szenvednek. V. ö. *Értekezlet* jk. 88. l. osztr. p. t. 1181. §. P é n z ü g y i szempont (illeték) l. fent. 47. §. 5[a]) jegyz.

[7]) V. ö. osztr. p. t. 504., 507., 510. §§.

[8]) A törvény másképen fejezi ki magát, mint ahogy itt előadtuk, és pedig következőleg: »Ha pénz vagy más elhasználható vagy helyettesíthető dolgok adatnak a társaságba, azok ennek tulajdonába mennek át. Ugyanez áll az elhasználhatlan vagy nem helyettesíthető dolgokról is, ha azok bizonyos becsértékben hozatnak a társaságba« stb. Ebből az látszik kitünni, hogy a h e l y e t t e s í t h e t ő dolgok ugyanazon elbírálás alá esnek mint az e l h a s z n á l h a t ó dolgok, a n e m h e l y e t t e s í t h e t ő dolgok ugyanazon elbírálás alá, mint az e l h a s z n á l h a t l a n dolgok, azaz, hogy a törvény az elhasználhatóságot és helyettesíthetőséget, illetve az elhasználhatlanságot és nemhelyettesíthetőséget v a g y l a g o s a n használja. E magyarázat azonban nyilván helytelen, mert eszerint az elhasználható, de nem helyettesíthető, valamint a helyettesíthető, de elhasználhatlan dolgok úgy az első, mint a második mondatban kifejezett szabály alá esnének, ami, mint belsőleg ellentmondó, lehetetlen. Másrészt azonban

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

értékben hozatnak a társaságba, feltéve, hogy a becslés nem pusztán a nyereményjutalék meghatározhatása végett történt; mert a becslésnek rendszerint nem lehet más értelmet tulajdonítani, mint hogy a tárgy értéke magának a tárgynak helyettesítésére szolgál, hogy tehát a társaság ezt természetben visszaadni nem köteles, ami épen a társaság tulajdonát magában foglalja. E szabályokat a K. T. még azzal a vélelemmel egészíti ki, hogy a társaság minden tagja által aláírt leltárban előforduló ingó és ingatlan javak, melyek előbb valamelyik társtag tulajdonát képezték, a társaság tulajdonába bocsáttattak [id. §. 2. bek.].[9]) E vélelemhez mindazonáltal csak kétség esetében szabad folyamodni, azaz ha a társasági szerződés, illetve a behozott tárgyak és a becslés minősége alapján biztos tudomás nem szerezhető; de amennyiben helyet foglal is, az ellenbizonyítás nincs kizárva.[10])

IV. A közkereseti társaság tagjai a társasági vagyonhoz betétekkel nemcsak a társaság kezdetén, hanem annak fennállása

---

az a magyarázat sem helyes, mely szerint az elhasználhatóság és a helyettesíthetőség, valamint az elhasználhatlanság és a nemhelyettesíthetőség együttesen *(conjunctive)* veendő, úgy hogy tehát az elhasználható, de nem helyettesíthető, valamint a helyettesíthető, de elhasználhatlan dolgok iránt a törvény nem is intézkednék, illetve, hogy ilyen dolgok a társaság tulajdonába nem mennek át. Ez a magyarázat részben ellenkezik a törvény ratiójával, mert ha az elhasználható és helyettesíthető dolgok feltétlenül mennek át a társaság tulajdonába, miért szerezze meg a társaság a tulajdont az elhasználható, de nem helyettesíthető dolgokra nézve csak a becslés feltétele mellett? Hisz a kellő használat ezeknél sem lehetséges a tulajdonátruházás nélkül! Ami ellenben a helyettesíthető, de elhasználhatlan dolgokat illeti: ezekre nézve teljesen rationális, ha a nemhelyettesíthető és elhasználhatlan dolgokkal egy categoriába állíttatnak. — Az általunk adott magyarázat különben a legtöbb magánjogi törvényhozásnak is megfelel, amennyiben t. i. ezek szintén csak az elhasználhatóságból indulnak ki. V. ö. osztr. p. t. 1183. §., francia *Code civil* 1851. c., olasz p. t. 1715. c. Ellenben a szász p. t. 1366. §-a csak a helyettesíthetőségre tekint, míg a német polg. t. 706. §. a K. T. szabályát vette át s ezt követi a magyar polg. tvk. tervezete is 1698. §.

[9]) E vélelem azon alapul, hogy a leltárba szabály szerint csak oly dolgok vehetők fel, melyek a kereskedő vagy keresk. társaság tulajdonát képezik.

[10]) Mert ha a vélelemnek nincs helye, midőn a társasági szerződés, illetve a tárgyak minősége kétséget nem hagynak, akkor azt következetesen akkor sem szabad alkalmazni, ha a kétség határozott bizonyítékok által rontatik le. Ez különben a vélelmekre vonatkozó általános elvekből is következik (v. ö. 1868: LIV. tc. 153. §.). Harmadik személyek irányában a vélelemre egyáltalában nem szabad támaszkodni. L. fent 6. jegyz.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

alatt később is járulhatnak. Erre azonban ők, hacsak az eredeti társasági szerződés, vagy azonos jellegű későbbi megállapodás máskép nem intézkedik, kötelezve nincsenek, tekintve, hogy a betétek iránti rendelkezés a társasági szerződés kiegészítő része, a társasági szerződés módosítása pedig épúgy csak közös akarattal történhetik, mint annak megkötése. Ugyanazon okból egyik társasági tag sem kötelezhető betételét a szerződésileg megállapított összegen túl n a g y o b b í t a n i,[11]) vagy a veszteség által csökkent betételt kiegészíteni. **[K. T. 70. §.]** [11a]) Ha a társaság célját a megcsökkent vagyonnal folytatni nem volna képes, mindegyik tagnak jogában áll ugyan a társaság feloszlását követelni,[12]) de utólagos befizetésre kényszeríteni a tagokat nem lehet.[13])

Ami a betétel egyenes felemeléséről áll, az áll a közvetett vagyoni hozzájárulásról is: a **K. T. 71. §.** határozottan kimondja, hogy a társasági tagnak azon kiadásokért, melyeket ez a társaság ügyeiben tesz,[14]) azon kötelezettségekért, melyeket a társaság helyett vállal[15]) s azon veszteségekért, melyek őt közvetlenül ügyvezetéséből vagy az azzal elválaszthatlanul járó veszélyekből

---

[11]) Voltaképen a tagok betételeiket felemelni j o g o s í t v a sincsenek; mert miután a társaság a betétel után kamatot tartozik fizetni (l. a köv. §-t), ezáltal a társaságra nagyobb kamatfizetési kötelezettség hárittatnék. K ö z v e t v e azonban a tagok betételeiket felemelhetik azáltal, hogy az őket illető kamatokat, munkadíjakat és nyereségjutalékokat ki nem veszik.

[11a]) Amennyiben azonban a veszteség az egyik tag betételét felemésztette, a másik tag annak aránylagos részét a társaság feloszlása után megtéríteni tartozik. V. ö. **C.** 1397/901. (D. III. f. 21., 47. l.)

[12]) V. ö. K. T. 100. §. 1. pont és alább 63. §.

[13]) Harmadik személyek irányában azonban a tagok nem hivatkozhatnak erre a szabályra. A társaság hitelezői a tagokat egész vagyonuk erejéig támadhatják meg, jóllehet ez reájuk nézve a betétel felemelésével egyenlő.

[14]) Ide tartoznak különösen azok a kiadások, melyeket a tag a társaság adósságainak törlesztésére akár önkéntesen, akár per folytán tett. Amennyiben a társasági vagyon ezen kiadások megtérítésére nem volna elegendő, a tag a többi tagok ellen csak az ezekre eső rész erejéig és csak a társaság feloszlása után fordulhat. L. alább 59. §. Ugyanaz áll az alább említett kötelezettségek és veszteségek tekintetében is; de nem az e l ő l e g e k r e nézve. L. alább 18. jegyzet.

[15]) Pl. ha a tag a társaság részére, de saját nevében kötött volna valamely ügyletet (bizományi ügylet), amelyből csak ő van közvetlenül kötelezve. Külön kezességvállalásra nem lehet gondolni, mert a tagok már törvénynél fogva kezesei a társaságnak.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

érik,[16]) a társaság felelős;[17]) s hogy a társasági tag az általa előlegezett pénzek után az előlegezés napjától számítva kamatot követelhet.[18]) A társasági üzlet körüli fáradozásokat azonban nem lehet olyanoknak tekinteni, melyek után díjazás igényelhető, hacsak valamely tag egyedül munkájával nem járul a társasághoz (l. a köv. §-t).[19])

---

[16]) Ügyvezetéssel elválaszthatlan *(ex causa gestionis)*, nem csupán azzal külső összefüggésben lévő veszélyek *(ex occasione gestionis)*. Érdekes jogösszehasonlítás: *Unger* Handeln auf fremde Gefahr. Jena, 1894. 39. s k. l. Pl. ha a tag a társasághoz tartozó gyárban dolgozik s ezalatt megsérülvén, gyógyítására költ. Vagy ha a társaság ügyeiben utazik s útközben vasúti baleset éri. De nem, ha pl. a szállodában meglopják.

[17]) Feltéve, hogy a tag j o g o s í t v a is volt a társaságért kiadásokat tenni, helyette kötelezettségeket vállalni, ügyeiben eljárni. Erre nézve kiemelendő: Kényszerű, azaz per folytáni adósságtörlesztésre minden tag, tehát a nemüzletvezető tag is jogosítva van, mert ez sem tagadhatja meg a fizetést joghátrány nélkül, ha a hitelező megtámadja. Amennyiben azonban a nemüzletvezető tag a követelés keletkezését és fennállását nem ismeri, köteles a társaság ellen perbehívással élni (1881 : LIX. tc. 9. §. Pp. 89. §.), vagy a társaságot a perről egyébként értesíteni, ellenkező esetben, ha nem létező követelést fizetett volna ki, a társaság ellen nem fordulhat. Ami az önkéntes adósságtörlesztést és egyéb kiadásokat, továbbá a kötelezettségeket és veszteségeket illeti: a társaság felelőssége szabály szerint csak az üzletvezető tagok irányában áll fenn, mert a nemüzletvezető tagok a társaság ügyeiben el nem járhatnak (l. alább 56. §.). Kivétel van akkor, ha a nemüzletvezető tag az üzletvezető tagoktól megbízást kapott, vagy a megbízás nélküli ügyvitel oly esete forog fenn, midőn a társaság az eljárást, mint érdekében levőt, elfogadni köteles. V. ö. o s z t r. p. t. 1036. §.

[18]) A kamat a K. T. 281. §.-a szerint 6%, az 1895 : XXXVI. tc. értelmében 5%, feltéve, hogy a társasági szerződés kisebb vagy nagyobb kamatot nem kötött ki; 8%-nál több azonban az 1877 : VIII. tc. 4. §-a értelmében bíróilag nem érvényesíthető, tekintve, hogy e tc. 9. §-ának azon kivétele, mely a bejegyzett kereskedők kölcsönös keresk. ügyleteire vonatkozik, itt nem alkalmazható. — Az e l ő l e g e k é r t nemcsak a társaság, hanem a többi tag, és pedig nemcsak aránylagosan és a társaság megszünte után, hanem egyetemlegesen és a társaság tartama alatt is felelős; mert az előleg ugyanazon tekintet alá esik mint a kölcsön, melyre nézve a tag nem mint ilyen, hanem mint harmadik személy szerepel. A fizető tag azonban visszkeresettel bír nemcsak a társaság, hanem a többi tag, tehát maga az előleget adó tag ellen is, de csak aránylagosan és illetve a társaság feloszlása után, miként általában adósságtörlesztés esetén.

[19]) A fáradozások alatt azonban mégis csak olyan munkák értendők, melyek az üzlet rendes menetéhez tartoznak. Külön szakismeretet feltételező kivételes munkáért tehát követelhető díjazás. Pl. perköltség, ha valamelyik tag mint ügyvéd a társaság perét vitte.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

V. Valamint a tagok nincsenek kötelezve arra, hogy betételeiket felemeljék s általában pótfizetéseket tegyenek: úgy megfordítva egyik társasági tagnak sem áll jogában a többiek beleegyezése nélkül betételét vagy vagyonillетőségét [20]) csonkítani sem **[K. T. 86. §.** 1. bek.], és pedig szintén époly kevéssé közvetve [21]) és átmenetileg, mint egyenesen. Ugyanazért az a tag, ki az általa beszedett társasági pénzeket a társaság pénztárába kellő időben be nem szolgáltatja, vagy a társasági pénztárból saját részére jogosulatlanul pénzt vesz ki, köteles a társaságnak azon naptól kezdve, melyen a beszolgáltatásnak történni kellett volna, illetőleg melyen a jogosulatlan pénzkivétel történt, kamatot [22]) fizetni, anélkül, hogy ezáltal a társtag kötelezettségén a netán okozott nagyobb kár megtérítését illetőleg és cselekvényeinek egyébkénti jogkövetkezményein változás történnék. **[K. T. 73. §.]** [23])

55. §.

Különösen a tagok vagyonilletősége s a nyereség és veszteség megállapítása és felosztása.

I. Habár a közkereseti társaság az egyes tagok személyétől független jogalany, mely mint ilyen a tagok vagyonától külön önálló vagyonnal bír, mégis a dolog természetében rejlik, hogy miután nem öncélú lény, hanem csak a tagok gazdasági céljainak szolgál, csak a tagok érdekében találja létalapját: a tagok a társaság vagyonára nézve jogilag sem lehetnek idegenek, különösen, midőn azt látjuk, hogy a tagok betételei képezik a társasági vagyon

---

[20]) L. ennek közelebbi meghatározását és a kamat, munkadíj és nyereség tekintetében felállított kivételt a következő §-ban.

[21]) Ide tartozik az az eset is, ha a képviselő tag a társaságot saját maga javára kötelezné, ami magában véve lehetséges. V. ö. **B. T.** 3456/94. (l. fent. 49. §. 1. jegyz.)

[22]) A kamat nagyságára nézve ugyanaz áll, mint a 18. jegyz. esetében.

[23]) Fenmarad nevezetesen a bűnvádi eljárás sikkasztás vagy lopás esetében, melynek megállapítása nemcsak pénz, hanem más ingó dolgok eltulajdonításánál is s épen azért lehetséges, mert a társasági dolgok a tagokra nézve jogilag mint idegen dolgok jönnek tekintetbe. V. ö. **C.** 5121/84. (D. Uj f. 9., 310. l.), 3408/89. (U. o. 23., 282. l.) Azonkívül a többi tagok, épúgy mint a betét befizetésének elmulasztása esetében, a társaság feloszlását vagy az illető tag kizárását követelhetik, vagy ha üzletvezető, legalább az üzletvezetési jogot vonhatják meg tőle. V. ö. K. T. 79. §. és alább 56. §.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

törzsét, mely ismét csak a tagok munkássága és hitele által gyarapszik és hoz gyümölcsöt. Okvetlenül szükséges tehát, hogy a tagok érdeke a társasági vagyonra nézve oly jogi alakot nyerjen, mely amellett, hogy a társaság jogi személyiségét épségben hagyja, amaz érdeket teljesen biztosítja, feltéve, hogy amit a tagok a társaságba behoztak, nem pusztán az ő használatába bocsáttatott, mely esetben a tulajdonjog úgyis a tagoknál marad. Ez a jogi biztonságot nyujtó alak nem lehet más mint követelési jog, melynek cselekvő alanyai az egyes tagok, szenvedő alanya a társaság, tárgya az egyes tagokat a társaság vagyonában illető rész, a tagok vagyonilletősége.[1]) — Igaz, hogy közönséges értelemben vett követelési jogról nem lehet beszélni. Ugyanis, nem tekintve azt, hogy gyakorlati jelentőséggel a társaság fennállása alatt, mint azt mindjárt látni fogjuk, csak a vagyonilletőség után járó haszonvétel tekintetében bír, hogy ellenben annak törzse a társaság tartama alatt nem követelhető : [1a]) mindenesetre fontos különbség mutatkozik abban, hogy a tagok vagyonilletőségére vonatkozó követelés [2]) a társaság csődjében nem szerepelhet, s hogy a társaság ellen irányuló más követelések a tagok érintett követeléseit feltétlenül megelőzik, úgy hogy a tagok a társasági vagyonra csak akkor tarthatnak igényt, ha a közönséges adósságok már fedezve vannak. E különbség azonban mégsem oly lényeges, hogy emiatt a tagok joga a társasági vagyonra követelési jog gyanánt minősíthető ne lenne ; [3]) annál kevésbé, mert, habár a társasági vagyon nemcsak pénzből, hanem más ingó vagy ingatlan dolgokból áll is, a tagok vagyonilletősége és követelési joga nem a társasági vagyonban lévő dolgok állagára, hanem csak azoknak pénzben kifejezett érté-

[1]) V. ö. **C.** 1489/900. (D. III. f. 19., 352. l.)

[1a]) Közönséges követeléseknél is gyakran fordul elő, hogy azok bizonyos idő alatt vagy bizonyos feltétel bekövetkezte előtt nem érvényesíthetők.

[2]) Csak ez. Oly követelések, melyek a tagokat nem mint ilyeneket, hanem mint harmadik személyeket illetik, ugyanazon tekintet alá esnek, mint idegen személyek követelései. A svájci köt. jog ezt határozottan kimondja.

[3]) Sem az a körülmény, hogy valamely követelés a csődben konkurrál, sem az, hogy más követelések azt meg nem előzik : a követelési jog fogalmának kellékét nem képezi. Ha a követelés a kereseti jogtól lehet megfosztva, mennyivel inkább az érvényesítés oly rendkívüli módjától, minő a csőd ! A követelés megelőzésének *(prioritás)* pedig számos példája van.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

kére vonatkozik.[4]) A tagok vagyonilletősége és a társasági vagyon tehát csak értékre nézve egyenlő; belső természetére nézve ellenben különböző.

II. A tagok vagyonilletősége a társaság kezdetén kizárólag a betétek értékének megfelelő pénzösszegből áll. A társaság további fennállása alatt azonban a társasági vagyon nyereség vagy veszteség folytán változván, ennek következtében a tagok vagyonilletősége is változik.[5]) Ami a nyereség és veszteség kiszámítását és az egyes tagok közti felosztását közelebbről illeti: a K. T. erre nézve oly eljárást állapít meg, mely a közönséges magánjog eljárásától lényegesen különbözik, mely azonban a keresk. forgalomban uralkodó gyakorlatnak teljesen megfelel,[6]) emellett kiválóan alkalmas arra, hogy a tőke és munka közti ellentét méltányosan kiegyenlíttessék.[7]) Mindenekelőtt az üzleti év végén minden társasági tag betétele [8])

---

[4]) V. ö. K. T. 106. és 118. §§. és alább 64. és 66. §§. Épen azért a vagyonilletőség átruházása engedmény útján történik, annak dacára, hogy a társasági vagyonban ingó és ingatlan dolgok vannak. S az ily átruházás esetében, épúgy mint ha egyik tag a másiknak részét elörökli, (v. ö. *László* id. m. 645. 686. l.) nem fizetendő pl. az ingatlanok átruházására megállapított illeték.

[5]) Ezt a változást is felhozzák a vagyonilletőség kötelmi természete ellen. Azonban közönséges követelés tartalma is függhet az adós vagyonának változó nagyságától, sőt a bizonytalanság gyakran még ennél is nagyobb, pl. a vagylagos *(alternativ)* kötelmeknél, vagy ha a követelés bizonytalan esemény bekövetkeztétől függ, mint a biztosításnál.

[6]) E gyakorlat azon felfogáson alapszik, hogy a tag betétele a társaságra nézve ugyanazzal a gazdasági jelentőséggel bír, mint a társaság által felvett kölcsön, a tag munkája ugyanoly jelentőséggel, mint az idegen munkaerő alkalmazása.

[7]) A magánjogi törvényhozások részint azt az elvet követik, mely szerint a nyereség és veszteség, tekintet nélkül a tagok betételeire, egyenlő arányban osztatik fel: így a római jog, a szász és a német p. t., melyet a magyar polg. tvk. tervezete is követ (1709. §.); részint pedig a nyereség és veszteség felosztását a betételek arányában írják elő: így az osztr. p. t., a francia *Code civil* és a porosz Landrecht. Azonban egyik sem kielégítő, mert az elsőnél a betételt szolgáltató tagok, az utóbbinál pedig a munkálkodó tagok szenvednek hátrányt. Ennek felismerése az utóbb említett törvényhozásokat arra indította ugyan, hogy kiegészítésképen a munkálkodó tagok javára külön jutalmat biztosítsanak (v. ö. osztr. p. t. 1193. §.); azonban a K. T. által felállított rendszer a tőke és munka közti ellentét kiegyenlítésére egészben véve sokkal célszerűbb.

[8]) A betétel alatt itt a pusztán használatul behozott dolgok is értendők. Ha ezek a nyereségjutalék meghatározása végett előzetesen meg nem becsültettek (l. a megelőző §-t), akkor a használat értéke külön becsülendő meg.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

után, vagy ha az a lefolyt üzleti év végén nyereség által szaporodott, avagy veszteség által csökkent, vagyonilletősége után, kamatok [9]) számíttatnak, és ezek javára, az általa jutaléka fejében kivett pénzek (l. alább) kamatai ellenben terhére iratnak; azok részére pedig, kik nem vagyonbetétellel, hanem csak munkájukkal járulnak a társasághoz, megfelelő és esetleg a bíróság által megállapítandó munkadíj számíttatik.[10]) Mindaddig, míg a társaság törzsvagyonán felül oly bevétel nem mutatkozik, mely a tagok betételei, illetve vagyonilletősége utáni kamatokat, valamint az érintett munkadíjakat fedezi, nemcsak nyereség nem létezik, hanem ellenkezőleg: a kamatok és munkadíjak mint üzleti költségek a társaság veszteségét képezik, illetve szaporítják. **[K. T. 84. §.]** Az ehhez képest mutatkozó valódi tiszta nyereség és veszteség aztán a társasági tagok között f e j e n k é n t, azaz egyenlő arányban osztatik fel. **[K. T. 85. §.** 2. bek.]

A tagok javára vagy terhére eső kamatok és a munkadíjak, valamint a most előadottak szerint kiszámítandó nyereség és veszteség megállapítása minden üzleti év végén a leltár és mérleg alapján történik, s a nyereség az egyes tagok vagyonilletőségéhez hozzáiratik, a veszteség pedig abból lejegyeztetik. [K. T. id. 85. §.] Tényleges felosztása a nyereségnek, vagy befizetése a veszteségnek nem foglal helyet.[11]) Mindazonáltal a tagoknak jogában áll, a többiek beleegyezése nélkül is, vagyonilletőségük után a legközelebb lefolyt évre járó kamatokat, illetőleg a munkadíjt

---

[9]) A kamat nagysága ellenkező megállapodás hiányában itt is 6, illetve az 1895: XXXVI. tc. értelmében 5%.

[10]) A munkadíj megállapításánál tekintettel kell lenni különösen a munka fontosságára és nagyságára, valamint az általa elért haszonra. V. ö. osztr. p. t. 1193. §. — A K. T., midőn munkadíjat csak akkor rendel megállapítani, ha a tag betétellel egyáltalában nem járult a társaság céljához, sem eléggé következetes, sem eléggé méltányos. Ez különösen csekély betétel esetén mutatkozik, melynek nyereségjutaléka annál kisebb, minél nagyobbak a többi tagok betételei. Ebben a tekintetben az osztr. p. t. sokkal helyesebben jár el, midőn a munkát akkor is tekintetbe veszi, ha betétellel párosul. E méltánytalanságon csak a társasági szerződés segít. A társasági üzlet rendes menetéhez nem tartozó kivételes szakmunka után azonban szerződés hiányában is követelhető munkadíj. L. a megelőző §. 19. jegyz.

[11]) A K. T. tehát a közkereseti (és hasonlóképen a betéti) társaságnál csak a nyereség és veszteség s z á m í t á s s z e r ű felosztását ismeri. E részben lényeges különbség van szemben a részvénytársasággal, melynél a nyereség (osztalék) tényleg is felosztatik. V. ö. alább 82. §.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

és, amennyiben ez a társaság világos hátránya nélkül történhetik,[12]) a társasági pénztárból oly összeget kivenni, mely a legközelebb lefolyt évbeli nyereségjutalékot meg nem haladja. **[K. T. 86. §.** 2. bek.]**[13])**

56. §.

A társasági üzletvezetés.

I. A társasági üzletvezetés megfelel az egyéni üzlet vezetésének a főnök által, s magában foglalja mindazt a tevékenységet, mely a közkereseti társaság rendes üzleti forgalmában előforduló, illetve a társaság céljához tartozó ügyek intézésére szükséges.[1]) Ezek az ügyek lehetnek úgy jogügyek, mint pusztán tényleges jelentőségű cselekvények; az előbbiek is azonban az üzletvezetés fogalma alá csak a társaság b e l s ő viszonya szempontjából tartoznak. Amennyiben azokat a társaságnak h a r m a d i k s z e m é l y e k iránti viszonyából tekintjük, azok nem az üzletvezetés, hanem a társasági k é p v i s e l e t tárgyai (l. alább 60. §.), amely-

[12]) Ily világos hátrány forog fenn akkor, ha a tagok betételei korábbi veszteségek folytán annyira csökkentek, hogy a társaság célját a nyereség kivétele esetében többé kellően elérni nem volna képes. Magában véve azonban a betétek csökkenése nem ad jogot a társaságnak arra, hogy a folyó nyereséget visszatartsa, tekintve, hogy a tagok nem kötelesek a megcsökkent betétet kiegészíteni. Ez csak a betéti társaság kültagjaira és a részvényesekre nézve van kimondva (K. T. 139., 165. §§.), akik a betét (részvény) összegén túl nem felelősek. Még kevésbbé kötelesek a tagok a már felvett kamatot, munkadíjat vagy nyereséget későbbi veszteségek esetén visszafizetni, még ha a veszteség a társaság feloszlását idézné elő. V. ö. **C.** 90/88. (P. T. 16., 33. l.) De ez csak akkor áll, ha a kamat, munkadíj stb. az üzletév befejeztével vétetett fel, vagy ha a tagok közös megállapodás folytán feljogosíttattak azt az üzletév folyamán felvenni. V. ö. **C.** 1397/901. (D. III. f. 21., 47. l.) a munkadíjra nézve.

[13]) Ha a tag a legközelebb lefolyt évre eső kamatot, munkadíjat, illetve nyereséget ki nem veszi, amire ő a folyó évben bármikor van jogosítva, azt később már nem követelheti. Ettől eltekintve a kamat, nyereségjutalék és munkadíj keresetileg is követelhető, de csak a társaságtól, nem a tagoktól, tekintve, hogy e követelés a tagnak mint ilyennek s nem mint harmadik személynek követelése. Helytelen e részben **C.** 1047/84. (D. Uj f. 11., 242. l.), 440/88. (U. o. 21., 234. l.), a kamatok tekintetében egyenlő állást elfoglaló kültagra nézve. V. ö. alább 59. §.

[1]) Hogy a társasági üzletvezetés fogalma az üzlet rendes forgalmán túlmenő ügyekre ki nem terjed, kitünik abból, hogy, miként még alább látni fogjuk, az ilyen ügyekre nézve az üzletvezetésből kizárt tagok hozzájárulása is szükséges.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

től az üzletvezetés, mint kizárólag a társaság belső viszonyára vonatkozó fogalom, szigoruan megkülönböztetendő.[2]) Vajjon az üzletvezetés egyúttal a nevezett ügyek végrehajtására, foganatosítására is kiterjed-e, avagy a végrehajtás segédszemélyek által történik, úgy hogy az üzletvezetés épen csak a kezdeményezésre és vezetésre irányul? annak fogalmára nézve közömbös.[3])

II. A közkereseti társaság lényegének megfelelőleg, mely szerint annak súlypontja nem annyira tőkéjében, mint a tagok személyes közreműködésében rejlik, a keresk. törvény azt a szabályt állítja fel, hogy az üzletvezetés a társaság valamennyi tagja által történik, a társasági ügyek vitelére a tagok egyenlően jogosítvák és kötelezvék. **[K. T. 80. §.** 1. bek.] E szabály mindazonáltal nem állhat kivétel nélkül. Az adott viszonyok indokolttá tehetik, hogy

[2]) Csakis mint ilyen. Mert ha áll is az, hogy az üzletvezetés terjedelme másként van meghatározva, mint a képviseleté s még az üzletvezetési és képviseleti jogosultsággal bíró személyek sem okvetlenül azonosak (l. alább 60. §. 2. jegyzet): lényegileg mégis csak az a különbség köztük, hogy az üzletvezetés a társasági ügyek vitele a társaság belső viszonya szempontjából, a képviselet pedig azoknak vitele harmadik személyek irányában. Az üzletvezetés és képviselet tehát csak különböző oldala egy és ugyanazon dolognak, nem pedig egymástól olyképen különböző két dolog, melynek mindegyike önállóan úgy belső, mint külső irányzattal bír. Ez az azokra vonatkozó szabályok rendszeri elhelyezéséből következik, az üzletvezetés csak a tagok egymásközti viszonyairól szóló fejezetben, a képviselet csak a társaságnak harmadik személyek iránti jogviszonyairól szóló fejezetben lévén szabályozva. Helytelen **C.** 1652/90. (P. T. 22., 65. l.), melyben kimondatik, hogy az üzletvezetési jog nemcsak a társaság belső, hanem külső viszonyára is kihat, s hogy abból, mert a K. T. csak a képviseleti jog, de nem az üzletvezetési jog korlátozásáról intézkedik harmadik személyek irányában, azt kell következtetni, hogy ily korlátozás harmadik személyek irányában nem is bír hatállyal, vagyis, hogy az üzletvezető, mint ilyen, a társaságot harmadik személyek irányában akkor is kötelezi, ha mint képviselő (legalább egyedül) eljárni nincs jogosítva. A törvény épen azért nem intézkedik az üzletvezetési jog korlátozásáról harmadik személyek irányában, mert ebben a vonatkozásban az üzletvezetés fogalma helyébe a képviselet fogalmát állítja. Hasonló tévedés **C.** 6180/97. (D. III. f. 9., 192. l.) V. ö. azonban helyesen **C.** 341/908. (H. D. III. 36. l.) és alább 60. §. 3. jegyz.

[3]) Alkalmazhatók nevezetesen cégvezetők és egyéb keresk. meghatalmazottak. Az előbbiekről a törvény kifejezetten is szól. L. alább. Mint cégvezető vagy keresk. meghatalmazott továbbá nemcsak idegen személyek, hanem maguk a tagok is alkalmazhatók, feltéve, hogy mint üzletvezetők, illetve képviselők nem szerepelnek. Ez a betéti társaság kültagjaira nézve törvényileg kifejezetten el van ismerve (v. ö. K. T. 141. §. és alább 72. §.), s ugyanannak a közk. társaság nemüzletvezető tagjaira is kell állnia.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

az üzletvezetéssel ne valamennyi, hanem csak néhány, vagy egy tag legyen megbízva. Csakhogy erre külön határozott akaratnyilvánítás szükséges és pedig vagy magában a társasági szerződésben, vagy, amennyiben ily kivétel a társaság keletkezése után szándékoltatnék, társasági szerződés jellegével bíró közös megállapodás útján. Ez esetben a többi tagok, akikre az üzletvezetés nem lett bízva, külön kijelentés nélkül is abból kizártaknak tekintendők. **[K. T. 77. §.** 1. mond.] [4])

III. Az üzletvezetéssel megbízott tagok h a t á s k ö r e kiterjed mindazon cselekvényekre, melyek a társaság keresk. üzletével rendszerint járnak s e hatáskörben az üzletvezető tagok az üzletvezetésből kizárt tagok ellenmondása, tiltakozása által sem akadályozhatók [id. §. 2. mond.]. Utóbbiaknak csak az a joguk van, hogy a társasági ügyek menetéről személyes tudomást szerezzenek, mi végből az üzlet helyiségében bármikor megjelenhetnek, a társaság keresk. könyveit és iratait megtekinthetik [4a]) s azok alapján saját tájékozásuk végett mérleget készíthetnek ; [5]) sőt a társasági szerződés vagy későbbi megállapodás őket még ezekben a jogokban is korlátozhatja, a korlátozásnak csak akkor nem lévén hatálya,

---

[4]) Kérdéses, vajjon v a l a m e n n y i t a g is kizárható-e az üzletvezetésből, úgy hogy kizárólag idegen személy bizatik meg vele ? A K. T. id. §-a alapján inkább az ellenkezőt lehetne felvenni. Azonban kétségtelen, hogy vannak esetek, midőn egyik tag sem alkalmas az üzletvezetésre, s ha ilyenek nincsenek kizárva abból, hogy egyáltalában közk. társaságot alapítsanak, akkor **arra** is kell nekik módot nyujtani, hogy az üzletet sikerrel folytassák.

[4a]) Ha a könyveket vezető tag azokat felmutatni nem hajlandó : erre a bíróság által végzésileg épúgy szorítható, mint a betéti társaság üzletvezető tagjai a kültag által a K. T. 135. §-a értelmében (l. alább 71. §.) s a bíróság végzése ellen a keresk. elj. 43. §. *c)* pontjának hasonszerüségéhez képest felfolyamodásnak szintén nincs helye. V. ö. **C.** 1313/905. (D. IV. f. 3., 265. l.). Peres eljárás útján való kötelezés nem szükséges : **B. T.** 977/910. (H. D. IV. 250. l.), kivévén, ha maga a társasági viszony vitás (szolgálati viszony vagy társaság ?) **B. T.** 3490/910. (U. o. 341. l.).

[5]) Az üzletkezelésnek szakértők általi megvizsgálása a bíróságtól önállóan nem követelhető, úgy mint a K. T. 175. §. szerint a részvénytársaságnál. **C.** 91/92. (D. Új f. 32., 152. l.) Sem külön számadási kötelessége az üzletvezetőnek nincs, még arra az időre sem, mely alatt a számadásokat a könyvekbe be nem vezette. Erre az időre csak a kötött ügyletekre vonatkozó adatokat köteles a társaságnak beszolgáltatni. **C.** 481/97. (P. T. 35., 154. l.). Kivétel van, ha rendes könyvek nem vezettettek. Ilyenkor rendes számadási per indítható az üzletvezető tag ellen : **B. T.** 3599/912. (H. D. VI. 232. l.).

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

ha az üzletvezetésben rosszhiszemüség igazolható. [K. T. 83. §.] Minél korlátlanabb azonban az üzletvezetéssel megbízott tagok hatásköre azon ügyekre nézve, melyek a társasági üzlettel rendszerint járnak, annál kevésbé vannak ők jogosítva oly ügyletekre, melyek a társaság rendes üzleti forgalmán túlmennek, vagy a társaság céljához nem tartoznak, azaz, amelyek a társasági üzletvezetés fogalmán kívül esnek.[6]) Az ilyen ügyekben csak az összes, tehát az üzletvezetésből kizárt tagok is, határozhatnak,[7]) s érvényes határozat csak egyhangulag hozható. Ha ezt el nem lehet érni, az a cselekmény, mely iránt határozni kellett volna, abbanhagyandó. [K. T. 81. §.][8])

IV. Amennyiben az üzletvezetés valamennyi vagy több tag által történik, az a kérdés merül fel, hogy minő viszonyban állanak ezek egymás között az üzletvezetéshez tartozó ügyek ellátására nézve? Szabály az, hogy az üzletvezető tagok mindegyike önállóan járhat el; közös elhatározás az üzletvezető tagok részéről tehát nem szükséges. Ha azonban az üzletvezetésre jogosított tagok közül valamelyik a szándékolt cselekvény ellen tiltakozik, az abbanhagyandó. [K. T. 78., 81. §§. 2. bek.][9])

E szabály alól azonban kettős kivétel van és pedig:

1. együttes üzletvezetés esetében, azaz ha az üzletvezetési megbízás olyképen adatott, hogy a társasági ügyek ellátása csak az üzletvezetők közös elhatározása alapján történhetik, mely esetben, ha csak a halasztás veszéllyel nem jár, egyedül egyik tag sem intézkedhetik (id. 78. §. 1. bek.);[10])

---

[6]) Hogy minő ügyek esnek a társaság rendes üzleti forgalmán, illetve céljén kívül? az mindig a concrét viszonyokhoz képest ítélendő meg. Ily ügyek lesznek esetleg: nagyobb kölcsönök felvétele, ingatlanok megszerzése, fióktelepek felállítása stb. Ellenben cégvezetők s általában keresk. meghatalmazottak, valamint segédek alkalmazása a társaság rendes üzletkörébe beleesik, amint ez a K. T. 82. §-ából világosan kitünik. L. alább.

[7]) A tagok összessége hasonló állást foglal el, mint a részvényesek összessége: a közgyülés, szemben az igazgatósággal. Ez még oly esetben is észlelhető, midőn valamennyi tag üzletvezető, mert ez esetben is az üzlet rendes forgalmához, illetve a társaság céljához tartozó ügyek ellátása másként történik, mint azon ügyek intézése, melyek az érintett korláton túlmennek.

[8]) Ez még akkor is áll, ha a halasztás veszéllyel jár. Amennyiben az egyhanguság hiánya folytán a társaság működését folytatni nem tudná, nem marad más hátra, mint a társaság feloszlását követelni.

[9]) *Melior est conditio prohibentis:* v. ö. L. 28. D. communi div. 10., 3.

[10]) Valamint azonban együttes cégvezetés esetében (l. fentebb 37. §.), úgy itt sem szükséges, hogy a közös elhatározás egyidejüleg és kife-

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyülési Könyvtár (www.ogyk.hu)

2. c é g v e z e t ő kirendelése tekintetében. Ehhez, amennyiben a halasztás veszéllyel nem jár, az üzletvezetéssel megbízott minden tagnak, illetve, ha valamennyi tag egyúttal üzletvezető, a társaság összes tagjainak beleegyezése szükséges.[11]) A cégvezetési jogosítvány visszavonására nézve ellenben a fentebbi szabály épségben marad, azaz a visszavonás az üzletvezető tagok mindegyike által történhetik. **[K. T. 82. §.]**

V. Az üzletvezetésre vonatkozó megállapodások a társasági szerződés kiegészítő alkatrészei. Minthogy pedig annak módosítása csak a tagok közös akaratával történhetik, ebből következik: hogy az üzletvezetési jogról sem egyoldalulag lemondani, sem ezt a jogot egyoldalulag visszavonni nem lehet. A közönséges megbízás elvei tehát a társasági viszony által lényeges változást szenvednek. A visszavonhatlanság mindazonáltal csak akkor áll feltétlenül, ha az üzletvezetéssel valamennyi tag van megbízva.[12]) Ha ellenben az üzletvezetés egy vagy több társasági tagra ruháztatott, a visszavonásnak jogszerű ok miatt mégis helye lehet, per esetében a bíróság belátása szerint határozván afölött, vajjon a megbízás visszavonására forog-e fenn ily jogszerű ok vagy nem? [13]) Indokoltnak a visszavonás különösen akkor tekintendő, ha: 1. az üzletvezető tag az üzletvezetésnél vagy a számadásnál rosszhiszemüleg jár el; 2. ha lényeges kötelezettségeinek meg nem felel; 3. ha a társaság cégével vagy vagyonával magáncéljaira visszaél; végre

---

j e z e t t e n történjék. Az elhatározás akkor is közös, ha az egyik tag csak utólag és hallgatag járul a másik cselekvényéhez. Ugyanaz áll harmadik személyek irányában, azaz a társasági k é p v i s e l e t r e nézve. V. ö. alább 60. §.

[11]) Másként a harmadik személyek iránti viszonyban, melyben minden egyes képviselő is jogosítva van cégvezetőt rendelni. V. ö. alább 60. §.

[12]) Ez esetben a tagok visszaélései vagy alkalmatlansága miatt csak a társaság feloszlása követelhető a K. T. 100. §-a értelmében.

[13]) A kereset nem a társaság, hanem a tagok mint felperestársak által indítandó az ellenszegülő üzletvezető ellen, és pedig a társaság székhelyére nézve illetékes törvényszék mint keresk. bíróság előtt (v. ö. keresk. elj. 6. §. 3. pont). A keresettel esetleg kártérítési igény is összekapcsolható. Minthogy továbbá a társaság veszélynek lehet kitéve, ha az üzletvezető tag a per folyama alatt ezen minőségben megmarad: a tagok az üzletvezetési jognak a per jogerejű eldöntéséig végzés által leendő felfüggesztését, s amennyiben az üzletvezető egyúttal a társaság képviselője, a felfüggesztésnek a cégjegyzékben leendő bevezetését és közzétételét követelhetik. E kérelem az 1881: LX. tcikknek a zárlatra vonatkozó 237. §. *d)* pontjának hasonszerüségére alapítható.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

4. ha tartós betegség vagy más ok miatt a tisztéhez tartozó társasági ügyekre alkalmatlanná válik. **[K. T. 79. §.]**[14]) Az üzletvezetési jog megvonása egyszersmind a képviseleti jogra is kiterjesztendő[14a]) s a teljes megvonás helyett együttesség kimondása is lehetséges.[15])

57. §.

Egyéb jogok és kötelességek.

1. Gondosság és felelősség. Minden társasági tag a társaság ügyeiben oly szorgalmat és gondosságot köteles kifejteni, minővel saját ügyeiben eljárni szokott. **[K. T. 72. §.]**[1]) A mérték tehát, amely irányadó arra, vajjon a tagok elegendő gondosságot fejtettek-e ki, s vajjon valamely cselekvény vagy mulasztás a tagoknak vétkességül felróható-e, sem az elvontan vett gondos családapa, miként általában véve a magánjogban, sem a rendes kereskedő, miként egyébképen a keresk. jogban ;[2]) hanem minden tag a maga egyénisége szerint, amint az a társaságon kívül is jelentkezik, ítéltetik meg.[3]) Ha valamelyik tag az emlí-

[14]) Utalással a 100. §. 2—5. pontjaira, melyek fennforgása esetében felbontási kereset is indítható. V. ö. alább 63. §.

[14a]) Mert különben a megvonásnak nem volna hatálya harmadik személyek irányában. V. ö. **C.** 341/908. (H. D. III. 36. l.). Hogy a K. T. a megvonást a képviseletnél külön nem szabályozza, nem határoz, mert amidőn a 66. és 91. §§-ban a képviselet visszavonását kifejezetten említi, fel kell tételezni, hogy ugyanazon eseteket tartotta szem előtt, mint az üzletvezetésnél.

[15]) A nagyobb következményben bennfoglaltatik a kisebb is, melyet a bíróság szintén szabadon mérlegelhet. V. ö. **C.** id. 341/908. Ugyanitt kimondva, hogy visszamenő időre a megvonás nem lehetséges.

[1]) Már a római jogban kimondva. V. ö. L. 72. D. pro socio 17, 2. ; *»sufficit talem diligentiam communibus rebus adhibere, qualem suis rebus adhibere solet«.*

[2]) V. ö. K. T. 271. §., amely szerint azonban a rendes kereskedői gondosság csak azt a felet terheli, akinek részéről keresk. ügylet forog fenn. Már ez okból sem alkalmazható e szakasz a közk. társaság tagjaira, akik akkor, mikor a társaság ügyeiben eljárnak, nem kötnek magukra nézve keresk. ügyletet.

[3]) A gondosság hiányának megfelelő vétkesség tehát nem az ú. n. *culpa in abstracto*, hanem az ú. n. *culpa in concreto*, mely azonban a nagyobb vétkesség *(culpa lata)* mentségét époly kevéssé foglalja magában, mint a szándékos jogsértés *(dolus)* mentségét. A K. T. ezen álláspontja megfelel a legtöbb magánjogi törvényhozás, nevezetesen a római jog felfogásának, s annyival helyesebb : *»quia qui parum diligentem sibi socium ad-*

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

tett gondosság mellőzése, tehát vétkessége által vagy épen szándékosan a társaságnak kárt okozott: ő e kárt a társaságnak megtéríteni köteles, anélkül[1], hogy annak ellenében felszámíthatná azon előnyöket, melyeket szorgalma által a társaságnak más esetekben szerzett [id. §. 2. bek.] [4])

II. Versenytilalom. E tilalom a cégvezetőkre és keresk. meghatalmazottakra vonatkozó hasonló tilalomnál annyiban szükebb, hogy a társasági tag [5]) saját vagy más részére csak a társaság üzletkörébe eső ügyletet nem köthet,[5a]) s beltagként csak azonos üzletkörrel biró más társaságban nem vehet részt. **[K. T. 74. §.]** [6]) A társasági szerződés azonban e tilalmat kiterjesztheti; valamint másrészt a tilalom megszünik, ha a többi tagok ebbe beleegyeznek. A beleegyezés ép oly kevéssé kell hogy kifejezett legyen, mint az egyes kereskedőnél, s az azonos üzletkörű más társaságban való részvételre nézve jogosan vélelmezendő, ha a többi tagok a társaság alapításakor tudták, hogy a társtag egy más társaságnál mint ennek beltagja érdekelve van, s dacára ennek az érintett viszony megszüntetését világosan ki nem kötötték [id. §. 2. bek.] [7])

---

quirit, de se queri debet« (l. 72. D. cit.). Társasági szerződés néha épen azért köttetik, mert a rendes kereskedő gondossága már ki nem fejthető, pl. midőn idősebb emberek, akik egyedül folytatták az üzletet, fiatalabb emberrel egyesülnek. Eltérő állást foglal el az osztrák p. t., mely a társasági szerződésnél is csak az elvont vétkességet ismeri. V. ö. 1191. és 1297. §§.

[4]) Ha azonban az előny és a kár egyetlenegy vagy több oly ügyletből származik, melyek eredményben egy egészet képeznek, a kölcsönös felszámításnak helye van. V. ö. osztrák p. t. 1191. §.

[5]) Akár üzletvezető, akár nemüzletvezető, mert utóbbinak is módjában áll a társaság viszonyait, különösen annak összeköttetéseit megismerni és felhasználni.

[5a]) Versenyüzlet fogalma: v. ö. **C.** 1342/907. (H. D. II. 289. l.).

[6]) A más részére való ügyletkötés tilalma itt is magában foglalja azt, hogy a tagok azonos üzletkörrel biró részvénytársaság vagy szövetkezet igazgatói sem lehetnek. Hasonlóképen nem lehetnek azonos üzletkörrel biró kereskedő vagy keresk. társaság cégvezetői és keresk. meghatalmazottjai. Ellenben betéti társaság kültagjai, részvényesek vagy szövetkezeti tagok, úgyszintén részvénytársaság vagy szövetkezet felügyelőbizottsági tagjai lehetnek. V. ö. fentebb 43. §. Az ügyletkötéssel egyenlőnek tekintendő továbbá az oly eljárás, mely arra irányul, hogy a hasonló üzlet folytatásának feltételei (pl. engedély) szereztessenek meg: **C.** 365/79. (D. 23., 108. l.) Egyébként a K. T. 74. §-a tiltó jellegénél fogva kiterjesztően nem értelmezhető: **C.** 6661/906. (H. D. II. 97. l.) s nem vonatkoztatható oly időre, midőn a társaság feloszlása már elhatároztatott: **C.** 119/910. (H. D. IV. 167. l.).

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

A tilalom áthágásának, miként a cégvezetőknél és keresk. meghatalmazottaknál, az a következménye, hogy a társaság jogosítva van azon ügyleteket, melyeket valamelyik tagja saját részére kötött, úgy tekinteni, mintha azok a társaság részére köttettek volna; jogában áll emellett kártérítést igényelni [8]) anélkül, hogy ezáltal jogáról, a társasági viszony felbontását követelhetni, lemondana. **[K. T. 75. §.]** [9]) De ugyancsak a cégvezetőkre és keresk. meghatalmazottakra vonatkozó tilalomnak megfelelőleg, a társaságnak az a joga, melynél fogva az ügyletet saját részére kötöttnek tekintheti és kártérítést követelhet, szintén azon naptól számított három hó alatt elenyészik,[9a]) melyen a társaság az ügylet megkötéséről tudomást nyert [id. §. 2. bek.].[10])

III. Új tagok felvétele. A **K. T. 76. §**-a e tekintetben a társasági szerződés lényegéből folyó azt a szabályt állítja fel, hogy egyik társasági tagnak sem áll jogában a többiek beleegye-

---

[7]) Ellentétben az 53. §-szal a törvény a vélelmet nem állítja fel arra az esetre is, ha a társtag önállóan foglalkozik ügyletek kötésével, s minthogy ez kifejezett szándékkal történt (legalább az e részben azonos német K. T. tárgyalásakor: v. ö. nürnbergi tanácskozmány jk. 190., 988. l.), azt erre az esetre nem is szabad kiterjeszteni. Alkalmazható azonban a vélelem arra az esetre, ha a társaság csak később terjeszti ki működését azon társaság üzletkörébe eső ügyletekre, melynek az illető tag részese.

[8]) A kártérítés az ügyletbe való belépéssel itt is *cumulative*, nemcsak vagylagosan érvényesíthető, épúgy mint a cégvezetőnél és keresk. meghatalmazottnál. A versenyüzlet megszüntetése ellenben nem követelhető: **C.** 817/88. (D. Új f. 22., 311. l.) A *Tervezet* 107. c. ezt is felvette ugyan, de az *Értekezlet* törölte. (L. Jk. 93. l.). Szerződésileg más is kiköthető pl. kötbér, vagy a társaságból való kizárás minden igény nélkül: **C.** 119/910. (H. D. IV. 167. l.).

[9]) A belépés a tag által saját részére kötött ügyletbe, valamint a kártérítési jog magának a társaságnak joga, tehát csak az üzletvezető tagok által érvényesíthető, s ha közülök bármelyik azoknak gyakorlása ellen tiltakozik, azt abban kell hagyni (l. a megelőző §-t). — Ellenben a felbontási kereset már nem társasági ügy, tehát csak az egyes tagok mint ilyenek által, következőleg a nemüzletvezető tagok által is indítható, s tiltakozásnak vagy közös határozathozatalnak erre nézve nincs helye. L. alább 62. §. és **C.** id. 6661/906.

[9a]) Záros határidő, nem elévülés, de a keresetindításra nézve is. V. ö. fent 43. §. 9. jegyz. és **C.** id. 6661/906.

[10]) A tudomásvétel mindenesetre az üzletvezető tagok személyében szükséges. Elégséges azonban, ha csak egy üzletvezető bir tudomással. A felbontási kereset a 3 havi határidőhöz nincs ugyan kötve, de tetemesen hosszabb időköz után még sem indítható.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

zése nélkül valakit a társaságba új tagul felvenni.[11]) Ily felvétel az eredeti társasági szerződés részbeni újítását *(novatio)* foglalja magában s azért csak közös megegyezés alapján lehetséges. Az azonban nincs kizárva, hogy az egyes társasági tag egyoldalulag valakit a társasági vagyonra vonatkozó illetőségében részesítsen,[12]) vagy ebbeli illetőségét valakire átruházza ; csakhogy utóbbi a társaság ellen közvetlenül mi jogot sem nyer, különösen a társasági könyvek és iratok megtekintésére igényt nem tarthat [id. §. 2. bek.].[13])

HARMADIK FEJEZET.

A társaság jogviszonyai harmadik személyek irányában.

58. §.

A társasági viszony joghatályának kezdete.

I. Mint minden kereskedelmi társaság, úgy a közkereseti társaság is csak úgy képes célját elérni, ha a vagyonjogi forgalomba belép, harmadik személyekkel lép jogviszonyokba. Ebben a külső viszonyban van a társaság tulajdonképeni súlypontja. Azonban a közkereseti társaság csak eszmei lény, melynek külső, látható alakja nincs, melynek keletkezése a társasági szerződés megkötésének a tagok közötti belső s harmadik személyek előtt magában véve ismeretlen tényén nyugszik s mely csak képviselői által cselekszik,

---

[11]) Hasonló szabály a magánjogban. V. ö. L. 19—21. D. pro socio 17. 2., osztr. p. t. 1186. §. A szabály kiterjed csendes társtag felvételére is.

[12]) Ez vagy engedmény útján, vagy olyképen lehetséges, hogy a tag és a harmadik között a részesülésre vonatkozólag társasági viszony keletkezik, mely azonban keresk. társaságnak nem minősíthető. A franciák az ilyen részes felet *croupier*-nek nevezik. A részesítés egyébiránt nemcsak az egész illetőségre, hanem annak egyes alkatrészeire nézve is történhetik, pl. csak a tagot illető kamatokra, vagy csak a tiszta nyereségjutalékra. Történhetik továbbá nemcsak önkéntesen, hanem végrehajtási foglalás útján is a K. T. 95. §. értelmében (l. alább 61. §.). A társasági szerződésben kiköthető, hogy a vagyonilletőség átruházása is csak az összes tagok beleegyezésével történhetik. V. ö. **C.** 58/912. (H. D. VI. 309. l.).

[13]) Magától az illető tagtól azonban a részes fél évi mérleget s egyéb a részesedési összeg megállapítására vonatkozó értesítéseket követelhet, amennyiben ez a társaság irányában fennálló titoktartási kötelezettséggel összeegyeztethető.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

akik azonban nemcsak mint a társaság képviselői, hanem egyúttal mint önszerződő felek is szerepelnek. Szükséges tehát külsőleg felismerhető körülmények alapján pontosan meghatározni azt, hogy mely időponttól fogva tekintetik valamely cselekvény a társaság cselekvényeül s mikor állanak be kifelé is azok a jogkövetkezmények, melyeket a törvény úgy a keresk. társaságra nézve általában, mint a közkereseti társaságra nézve különlegesen megállapít, vagyis: hogy mely időponttól fogva van a közkereseti társaságnak harmadik személyek irányában is joghatálya?

II. A **K. T. 87. §**-a e részben azt a szabályt állítja fel, hogy a közkereseti társaság joghatálya harmadik személyek irányában [1]) azon időponttól veszi kezdetét, midőn a társaság felállításának a keresk. cégjegyzékbe történt bevezetése közzététetett. Ha azonban a társaság már ezen közzététel előtt kezdette meg üzletét, az érintett joghatály már az üzlet megkezdésének időpontjában áll be.[2]) Az utóbbi időponttól fogva tehát a be nem jegyzett közkereseti társaság, eltekintve a cégbejegyzés elmulasztásának következményeitől (l. fentebb 28. §.), a bejegyzett közk. társasággal egyenlő, ennélfogva, csakúgy mint ez, a jogi személy tulajdonsá-

[1]) Hogy mikor hatályos a közk. társaság befelé, a tagok egymás közt? az a szerződéskötés általános elvei szerint ítélendő meg. V. ö. **C.** 160/97. (T. É. 97. 4. sz.): tőzsdebiróság illetékessége a társasági viszony tekintetében a tényleges működés, illetve bejegyzés előtt is. Szerződési megállapodás hiányában azonban a K. T. 87. §-a a tagok egymásközti jogaira és kötelezettségeire nézve is irányadó. V. ö. **C.** 1313/905. (D. IV. f. 3. 265. l.)

[2]) Az üzlet megkezdése alatt itt az első, bár csak előkészületi ügylet értendő, mely a tagok kifejezett vagy vélelmezett akaratának megfelelően s a képviseletre vonatkozó szabályok értelmében köttetett. E feltétel mellett az egyik tag vagy pedig a társasági cégvezető által kiállított vagy elfogadott váltó is kötelezi a többi tagokat. **S.** 907/79. (D. 21., 54. l.); **C.** 889/86. (D. Új f. 27., 347. l.), 1120/88. (P. T. 17., 173. l.), 494/90. (M. Ig. D. 7., 41. l.) Hasonlóképen az egyik tag által kötött egyezség: **L. I.** 194/77. (D. 18., 106. l.), valamint az általa adott perbeli meghatalmazás: **C.** 570/89. (J. 89., 151. l.) Az érintett szabály alkalmazandó továbbá oly esetre is, midőn bejegyzett közk. társaság magát kitörültette s később ismét bejegyeztette, az üzletet azonban a kitörlés és újabbi bejegyzés közötti időben is folytatta: **C.** 427/86. (J. 86., 153. l.) Alkalmazandó a társtag csődje esetében is abban a tekintetben, hogy a tag üzletéből az újonnan alakított társaság üzletébe átvitt áruk az átvitel tényével a társaság tulajdonába mennek át, tehát a tag csődjébe nem vonhatók. **C.** 1022/902. (D. III. f. 23., 216. l.)

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

gaival bír s mint ilyen különösen felperesi és alperesi minőségben perben állhat.[3]) A felállított szabály egyúttal annyiban feltétlenül kötelező *(absolut)*, amennyiben annak kikötése, hogy a társaság nem a közzététellel, hanem egy későbbi időponttal vegye kezdetét, harmadik személyek irányában joghatállyal nem bír [id. §. 2. bek.].[4]) A közzététel ideje tehát a legkésőbbi időpont, melyben a közkereseti társaság okvetlenül hatályba lép. Érvényes ellenben oly kikötés, mely szerint a társaság a bejegyzés közzététele előtt nem kezdheti meg üzletét. Ha valamely tag ily kikötés ellenére a társaság nevében üzletet köt, az mint jogtalan cselekvény a társaság részére kötöttnek nem tekintetik.[5])

59. §.

A tagok felelőssége a társaság kötelezettségeiért.

I. A keresk. törvény nemcsak a közkereseti társaság fogalmának meghatározásában (l. fent 51. §.), hanem még külön is kimondja, hogy a tagok a társasági kötelezettségekért egész vagyonukkal egyetemlegesen felelősek. **[K. T. 88. §.]** Enélkül közkereseti társaság nem létezhetik, miért is az ezzel ellenkező megállapodás harmadik személyek irányában joghatállyal nem bír [id. §. 2. bek.].[1]) Kiterjed pedig ez a felelősség nemcsak azokra a tagokra, kik az illető kötelezettség elvállalása időpontjában már a társaság tagjai voltak, hanem azokra is, kik csak később léptek valamely fennálló közkereseti társaságba. Ezek a belépésük előtt keletkezett

---

[3]) V. ö. **B. T.** 761/87., **C.** 679/86. (M. IV. 86. l.), 1320/92. (D. Új f. 34., 198. l.), 897/97. (Ü. L. 97., 22. sz.), 496/99. (D. III. f. 15., 181. l.) Helytelen ellenk. **C.** 1018/89. (D. Uj f. 25., 149. l.), 301/91. (U. o. 32., 187. l.) és **B. T.** 5428/86. (J. 86., 43. l.) A perlési képesség csak akkor volna megtagadható, ha a társaságnak pusztán előnye volna. De ez nem áll. Amellett a K. T. 63. §-a semmi megkülönböztetést nem tesz.

[4]) A tagok között azonban ily kikötés érvényes, s az ellene vétőt kártérítésre kötelezi, esetleg a társaság felbontása is követelhető.

[5]) A harmadik azonban a vele szerződő tag ellen az álképviseletre vonatkozó szabályok értelmében (l. fentebb 42. §.) fordulhat ; azonkívül tekintetbe veendő, vajjon a többi tagok nem tanusítottak-e oly magatartást, melyből a megálapodástól eltérés következtethető ?

[1]) E megállapodás alatt azonban csak a tagok egymásközti s oly megállapodása értendő, mely eleve a társaság összes tartozásaira vonatkozik. A hitelezővel e g y e s e s e t r e nézve történt ellenkező megállapodás érvényes. — Vajjon a társaság be van-e jegyezve vagy nincs ? a tagok felelősségén mit sem változtat : **S.** 540/78. (M. IV. 89. l.)

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

társasági kötelezettségekért a többi tagokkal egyenlően felelősek, tekintet nélkül arra, vajjon az ő belépésük folytán a társaság cégében változás történt-e vagy sem? s e részben is az ellenkező szerződés harmadik személyek irányában joghatállyal nem bír. **[K. T. 89. §.]** [2]) A korlátlan és egyetemleges felelősség végre fennmarad még a tag kilépése vagy a társaság feloszlása után is (l. alább 68. §.).

II. A tagok korlátlan és egyetemleges felelőssége a t á r s a s á g kötelezettségeiért áll fenn. A társaság, mint a tagoktól külön jogalany, a tulajdonképeni főadós, a tagok csak ennek egyetemlegesen kötelezett kezesei.[3]) A tagok ezen, nem külön szerződésen, hanem magán a törvényen alapuló kezessége képezi a közkereseti társaság tulajdonképeni hitelerejét, s az általa a társaság hitelezőinek nyujtott biztosíték annál nagyobb, mert a tagok nem a közönséges magánjogi kezességnek megfelelőleg [4]) csak feltételesen, másodsorban (*subsidialiter*), hanem feltétlenül felelősek. A hitelező nincs tehát kötelezve arra, hogy, mielőtt az egyes tagok ellen for-

---

[2]) Hogy e szabály nem vonatkozik arra az esetre, midőn valaki fennálló egyéni üzletbe társtagul belép, mert ezáltal társaság még csak keletkezik, arról l. fentebb 19. §. Ha azonban két tagból álló társaságból az egyik kilép, de ennek helyébe rögtön más lép be, úgy hogy a társaság a kilépés folytán nem szünik meg: a belépő felelőssége megállapítandó.

[3]) V. ö. *Tervezet* ind. is 164. l., **Tb.** 2906/905. (D. IV. f. 4., 187. l.). **C.** 209/905. (H. D. I. 27. l.) Azok ugyan, akik a közk. társaság jogi személyiségét tagadják, ezt nem ismerik el. Szerintük a tagok maguk a tulajdonképeni adósok, tehát csak az egyetemleges adósságvállalás (*correalitas debendi*) közönséges esete forog fenn. Ha azonban elismerjük azt, hogy a közkereseti társaság önálló jogalany, akkor a tagok okvetlenül k e z e s e k n e k tekintendők. Maga az a körülmény egyébiránt, hogy a tagok csak f e l e l ő s e k a társaság adósságaiért, bizonyítja legjobban, hogy a közk. társaság jogi személy, mert belső ellenmondás, hogy valaki másnak adósságáért felelős, az illetőnek azonban még sem lehet adóssága. Hogy a tagok felelőssége feltétlen, e tekintetben mit sem változtat. Még kevésbé megfordítva, hogy csőd esetében a tagok felelőssége csak a társasági vagyonból ki nem került részre terjed (l. alább 61. §.), amint **B. T.** 3151/905. (D. IV. f. 4., 187. l.) gondolja. — Abból, hogy a tagok a társaság adósságaiért mint annak kezesei felelősek, következik egyúttal, hogy mindazon körülmények, melyek a tartozást a társasággal szemben megszüntetik, *eo ipso* a tagok által is érvényesíthetők. Igy pl. az e g y e z s é g, vagy e l e n g e d é s. V. ö. **C.** id. 209/905.

[4]) V. ö. osztr. p. t. 1355., 1356. §§. Tudvalevőleg azonban a magánjog feltétlen kezességet is ismer. Ilyen nevezetesen az ú. n. k é s z f i z e t ő i kezesség az osztr. p. t. 1357. §-a és a magyar birói gyakorlat értelmében. A kereskedelmi jogban pedig a kezesség feltétlensége szabály. V. ö. alább 121. §.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

dulna, előzetesen a társaságot támadja meg.[5]) Ez csak egyetlen egy esetben van, t. i. ha a társaság csődbe kerül (l. alább 61. §.). Minden más esetben, s tekintet nélkül a követelés természetére,[5a]) a hitelező jogosítva van a tagokat elsősorban és közvetlenül, még pedig tetszése szerint mind, azok közül többet vagy egyet megtámadni s mindegyik ellen az egész követelést érvényesíteni, anélkül egyúttal, hogy a tagok a követelés felosztását követelhetnék ;[6]) magától értetvén, hogy a hitelező a társaságot és a tagokat ugyan-

---

[5]) Ez ugyan a K. T.-ben kifejezetten nincs kimondva s a külföldi törvényhozások, elmélet és gyakorlat, túlnyomóan nem ismerik el. Jóformán csak Németországban áll vitán kívül a feltétlen felelősség, ellenben pl. Franciaországban a kérdés vitás s a többség a subsidiarius felelősséget veszi fel (v. ö. *Lyon-Caen* és *Renault* id. m. II. 191. l.) ; a belga, olasz, portugali, román K. T. és a svájci köt. jog pedig ezt kifejezetten állapítják meg. A mi törvényünk szempontjából a *Tervezet* indokolása (l. 164. l.) és az *Értekezlet* határozott kijelentése (Jk. 105., 108. l.) mellett irányadó az, hogy csőd esetében a subsidiarius felelősség határozottan ki van mondva (97. §.), amiből minden más esetre nézve az ellenkezőt kell következtetni ; hogy továbbá a K. T. 270. §. 3. bek. a kezest általában feltétlen adóstársnak tekinti, ha a kezesség keresk. ügyletből eredő kötelezettségért vállaltatott. Már pedig a közk. társaság adósságai is keresk. ügyletekből származnak, mert amennyiben a társaság ügyletei nem is alapügyletek, mégis mellékügyletek a K. T. 260. §-a értelmében. Csak az ingatlanokra vonatkozó ügyleteknél lehetne kétség, de ezekre nézve a feltétlen egyetemleges felelősség hasonszerüség alapján állapítandó meg. — Hogy a gyakorlat is követi nálunk e magyarázatot, arra nézve l. **C.** 440/88. (D. Uj f. 21., 234. l.), 9438/92. (U. o. 34., 259. l.), 392/91. (M. IV. 89. l.), 70/909. (H. D. III. 196. l.). Azon hátrány ellen, mely abból származik, hogy a tagok a társaság viszonyát a hitelezőhöz, melyből ők épúgy tehetnek kifogást, mint maga a társaság (l. **C.** id. 70/909. sz.), esetleg nem ismerik, a társaság perbehívása nyujt oltalmat az 1881 : LIX. tc. 9. és 10. §-ai és a Pp. 89. s k. §§. értelmében.

[5a]) Nemcsak jogügyletekből, hanem vétségekből pl. cégbitorlásból eredő követelések alapján is. V. ö. **C.** 310/908. (H. D. III. 80. l.).

[6]) V. ö. K. T. 269. és 270. §§., melyeknek egyéb intézkedései is alkalmazandók. Emellett a követelés a tagok elleni érvényesítés esetében is keresk. ügy s a keresk. jog szerint birálandó el, tekintve, hogy a tagok mint kezesek úgy felelnek a társaság adósságaiért, amint azok a társaság ellenében állanak fenn. Ez alakilag is mérvadó. A tagok elleni kereset tehát ez irányban is keresk. ügynek minősítendő, jóllehet a keresk. elj. külön nem említi. V. ö. **S.** 27,528/80. (D. 24., 61. l.), mely a keresk. bíróság hatáskörét még a társaság feloszlása után is megállapította. A társaságra nézve megállapított bírói illetőség alkalmazását a tagok elleni perekre az új Pp. 34. §-a kifejezetten állapítja meg. Tőzsdebirósági kikötés is a tagok elleni perre is hatályos : **B. T.** 3282/901. (D. III. f. 21., 202. l.)

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

azon egy perrel is megtámadhatja.[7]) Utóbbi esetben a hozott ítélet alapján a végrehajtás úgy a társaság, mint az egyes tagok vagyonára intézhető. Ettől eltekintve azonban a társaság ellen hozott ítélet alapján a végrehajtásnak az egyes tagok ellen közvetlenül nincs helye,[8]) hanem csak az lehetséges, hogy a tagok az ellenük később indított perben a társaság ellen hozott ítélet alapul vétele mellett marasztaltassanak.[9]) Époly kevéssé lehet

---

[7]) Ily esetben szenvedő pertársaság keletkezik maga a társaság és a tagok közt, épúgy mint a tagok közt, ha ezek egyedül támadtatnak meg. Ebben a pertársaságban a társaság képviselői magában véve csak a társaságot s nem egyúttal az egyes tagokat is képviselik. A tagok a társaság nevében kiállított váltó alapján is bevonhatók a társaság elleni váltóperbe, bár az ő nevük nem szerepel a váltón, épúgy ahogy külön perelhetők belőle. Sommás váltóeljárás azonban nem alkalmazható ellenük (v. ö. *Vajda Á.* Jogtud. Közl. 1908. 29. sz. és 1909. 6. sz.), sem meghagyásos eljárás az új Pp. 606. s k. §§. szerint.

[8]) V. ö. **S.** 25.984/80. (D. 25., 68. l.), **B. T.** 4761/83. (D. Uj f. 7., 322. l.), 3223/91. (U. o. 30.,354. l.), 4829/91. (U. o. 373. l.), 451/98. (D. III. f. 11., 121. l.) Mert az ítélet csak az ellen vagy annak jogutódai ellen hajtható végre, aki marasztaltatott (v. ö. 1881 : LX. tc. 13. §.), már pedig a társaság ellen hozott ítéletben csak a társaság marasztaltatik, nem egyúttal a tagok. Ezt még olyanok is elismerik, akik a közk. társaság jogi személyét tagadásba veszik, amint megfordítva pl. a franciák többnyire megengedik a végrehajtást a tagok ellen. Az új német K. T. 129. §-a kifejezetten zárja ki. — Ezzel nem áll ellentétben, hogy pl. a társaság nevére kiállított könyvkivonat alapján a lejárt követelés erejéig a tagok ingatlanaira is zálogjogi előjegyzés rendelhető el. **C.** 2549/902. (D. III. f. 23., 59. l.) Ellenk. 2143/906. (D. IV. f. 5., 51. l.)

[9]) Az egyetemlegességből ugyan legfeljebb a felmentő ítélet jogereje következik a tagok irányában, nem egyúttal az elmarasztalóé is. A társaság azonban a tagoktól még sem annyira idegen, mint a közönséges egyetemleges adóstársak egymás közt. Emellett tekintetbe veendő, hogy a társaság elleni perben a képviselő tagok által előterjesztett védelem a kötelezettség tárgyilagos fennállása iránt egyúttal az ő védelmük is, amennyiben pedig erre nézve mulasztást követnek el, a nemképviselő tagoknak felelősséggel tartoznak; hogy továbbá a közönséges egyetemleges kötelezettség az eredeti jogcímtől el nem választható, míg a közk. társaságnál a tagok felelőssége az illető kötelezettség eredeti jogcímétől függetlenül s akkor is fennáll, ha a társaság kötelezettsége később keletkezett jogcímen, minő épen a marasztaló ítélet, nyugszik. Amiért a tag a társaság ellen indított per és végrehajtás költségeiért is felelős. V. ö. **K. V. T.** 322/906. (D. IV. f. 5., 365. l.) Mindezeknél fogva teljesen jogos, hogy a társaság ellen hozott marasztaló ítélet is jogerőre emelkedjék a tagok ellen, legalább annyiban, amennyiben annak tárgyilagos fennállásáról van szó. V. ö. kifejezetten új német K. T. 129. §., **C.** 11/902. (D. III. f. 22., 336. l.)

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

végrehajtást intézni a társaság ellen, ha egyedül a tagok pereltettek be.[10])

III. A tagok korlátlan és egyetemleges felelőssége a társaság h i t e l e z ő i irányában áll fenn. Ezek alatt maguk a tagok is értendők, ha mint harmadik személyek követelhetnek valamit a társaságtól. Ha ellenben követelésük a társasági viszonyból származik, azaz ha mint tagok vannak a társaság irányában jogosítva: a többi tagok ellen a korlátlan és egyetemleges felelősség alapján nem léphetnek fel, sőt még aránylagosan sem vehetik őket igénybe előbb, mintsem a társaság feloszlott.[10a]) Ez már abból következik, hogy egyik tag sem köteles, és pedig még közvetve sem, betételét a kikötött összegen túl felemelni (l. fent. 54. §.).[11]) A társaság fennállása alatt tehát a tagok az ebbeli minőségben a társaság ellen szerzett követeléseikre nézve csakis maga a társaság ellen léphetnek fel.[12]) Ennek alapul vétele mellett döntendő

---

s a társaság csődje esetére, szemben a tagok elleni csőddel: Csődt. 251. §. Amennyiben a tagoknak oly kifogásaik vannak, melyek őket személyesen *(ad personam)* illetik a hitelező ellen, pl. ennek azon igérete alapján, hogy őket perelni nem fogja *(pactum de non petendo in personam)*, elengedés címén stb.: ezeknek érvényesítését a társaság elmarasztalása nem gátolja, ezekre nézve tehát ugyanaz áll, mint az egyetemlegességre nézve általában. V. ö. **C.** 392/91. (M. IV. 89. l.), id. 11/902. Hasonlóképen érvényesíthetők a társaság ellen hozott ítélet után keletkezett jogmegszüntető tények, pl. fizetés, beszámítás, újítás, elévülés stb. V. ö. **C.** 451/98. (D. III. f. 11., 121. l.), id. 11/902., 428/909. (H. D. III. 356. l.). Az elévülésre nézve v. ö. még **C.** 907/911. (H. D. VI. 262. l.), mely szerint a társaság ellen indított váltókereset a tagok mint külön jogalanyok elleni váltóviszkereset elévülését nem szakítja meg.

[10]) Arra az esetre, ha a tag nem társasági, hanem magánügyből pereltetik, ezt a K. T. határozottan kimondja. L. alább 61. §.

[10a]) V. ö. **C.** 1397/901. (D. III. f. 21., 47. l.)

[11]) Figyelembe veendő az is, hogy, habár a K. T. a tagok korlátlan és egyetemleges felelősségéről a 65. §-ban adott fogalommeghatározásban is szól, a tulajdonképeni rendelkezés arra nézve mégis csak a 88. §-ban foglaltatik, amely pedig a társaságnak harmadik személyek irányában való jogviszonyait szabályozó III. fejezetben van elhelyezve. Ha a törvény a szóban forgó felelősséget a tagok mint ilyenek által támasztott követelésekre nézve is meg akarta volna állapítani: ezt a II. fejezetben kellett volna tennie. — Ha nem fizették be a betétet, csak erre kényszeríthetők s azután a társaságtól követelhető a megtérítés.

[12]) Helytelen **C.** 1047/84. (D. Új f. 11., 242. l.) és 440/88. (U. o. 21., 234. l.), melyben az elsőbirósági indokok elfogadásával kimondatik, hogy a közk. társaság tagjaival egyenlő tekintet alá eső betéti társasági bel-

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

el különösen az a kérdés is, vajjon ha valamely tag a hitelező által történt megtámadás folytán a társaság adósságait kifizette, fordulhat-e a társaság és a többi tagok ellen viszkeresettel? Előbbi kétséget nem szenved, mert a társaság felelős a tagoknak azon kiadásokért, melyeket a társaság ügyeiben tesznek,[13]) de ettől eltekintve is, a viszkereset már a kezességre vonatkozó szabályokból következik. Ami ellenben a többi tagok elleni viszkeresetet illeti: ez csak a társaság feloszlása után és pedig mindegyik tag ellen csak a reá eső rész arányában indítható.[14])

60. §.

A közkereseti társaság képviselete.

I. A társasági képviselet, mint a társasági jogügyletek intézése harmadik személyek irányában, alanyi tekintetben ugyanazon szabályok szerint határoztatik meg, mint a társasági üzletvezetés (l. fentebb 56. §.) s ennyiben a tagok akaratától függ. Szabály az, hogy valamint minden tag a társaság üzletvezetője, azonképen egyúttal annak képviselője is, rendesen tehát a társasági ügyek ellátása úgy a belső mint a külső viszony szempontjából valamennyi tag által történik. Kivételesen azonban a képviselet is csak néhány vagy egy tagra ruházható, illetve a képviselet is egyes tagoktól megvonható, de erre szintén határozott megállapodás kívántatik. **[K. T. 65., 91. §§.]**[1]) Ily esetben nem szükséges, hogy épen az

---

tagok mindenkivel szemben, tehát a kültagok mint ilyenek követeléseire nézve (betét utáni kamatok) is korlátlanul és egyetemleg felelősek.

[13]) V. ö. fentebb 54. §. 17. jegyzet, az ott említett perbehívás elmulasztása esetében való korlátozással.

[14]) A viszkereseti arány, ha a felelősség mértéke a tagok közt külön megállapítva nincs, ugyanaz, mint a társasági vagyonban való részesülés aránya.

[1]) Kivételesen a képviseletből is valamennyi tag zárható ki, úgy hogy a társaság képviseletével cégvezető vagy keresk. meghatalmazott bizatik meg. V. ö. **C.** 1531/91. (J. Sz. 6., 288. l.) Ellenk. **B. T.** 802/900. (D. III. f. 17., 342. l.) A K. T. id. 65. §-ának 4. pontja ugyan nem érinti ezt az esetet, hanem csak oly megállapodásra utal, mely szerint a társaságot legalább egy tag képviselje. De már a 66. §. a képviseleti jog visszavonására nézve semmi megszorítást nem tartalmaz s hasonlóképen a 91. §. is egész általánosságban beszél úgy a képviseleti jog megvonásáról, mint annak visszavonásáról. Nem lehet tehát a törvényből tilalmat kiolvasni az összes tagok kizárására nézve, szükség lehet pedig rá, épúgy mint az üzletvezetésnél.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

üzletvezető tagok legyenek mint képviselők kijelölve,[2]) bár rendesen ilyenkor is teljes összhang van az üzletvezetés és képviselet között. Az a tag, kitől a képviseleti jog megvonatott, vagy kitől az utólag visszavonatott, ami szintén csak jogszerű ok miatt történhetik, a társaság képviseletébe egyáltalában be nem folyhat; az általa, bár a társaság cége alatt, kötött ügyletek a társaságot nem kötelezik. Feltételeztetik mindazonáltal, hogy a kizárás vagy a képviseleti jogosítvány visszavonása, úgy mint ezt a K. T. 42. §-a a cégvezetői jogosítvány megszünésére rendeli (v. ö. fentebb 37. §.), a keresk. cégjegyzékbe bevezettetett és közzététetett,[3]) vagy a társaság legalább igazolni képes, hogy a kizárás vagy visszavonás a harmadik előtt az ügylet megkötésekor ismeretes volt. **[K. T. 91. §.]**[4])

II. Ha azonban az előadottak szerint az üzletvezetés és képviselet alanyilag rendszerint összeesik, a *hatáskör* tekintetében ez már nem áll. Míg ugyanis az üzletvezetés szempontjából az eljárási jogosítvány csak azokra az ügyekre vonatkozik, melyek a társaság rendes üzletköréhez vagy céljához tartoznak, addig a képviseleti hatáskör ily megszorítás alá nem esik s még a cégvezető hatáskörénél is tágabb. A közkereseti társaság képviselői a társaság nevében *mindennemű*, tehát nemcsak keresk. üzlet folytatásával járó ügyletekre és jogcselekvényekre, sőt még a társaság ingatlan javainak elidegenítésére és terhelésére is felhatalmazottaknak tekintetnek **[K. T. 90. §.]**; tehát a legtágabb hatáskörrel birnak, minőt a törvény egyáltalában adhat.[5]) Jogosítva vannak különösen cégvezetőt is kirendelni **[K. T. 94. §.]**, s a tár-

[2]) Pl. az egyik tag csak a könyvvezetéssel vagy a kalkulációval bizatik meg, miáltal harmadik személyekkel nem jön érintkezésbe. Mihelyt *jogügyletről* van szó, az üzletvezetés fogalma alá eső ügyletnél is harmadik személlyel jön létre kapcsolat, tehát *képviseli* a társaságot.

[3]) Ennek dacára lehetséges azonban, hogy a kizárt tag úgy jár el a társaság ügyeiben, hogy a képviselő tag ezt tűri s nem kifogásolja, mely esetben a tagok úgy tekintendők, mintha a bejegyzéstől eltértek volna s a társaság a bejegyzés szerint nemképviselő tag által is köteleztetik. V. ö. **C.** 6180/97. (D. III. f. 9., 192. l.)

[4]) Ily esetben a harmadik csak a jogosulatlan képviselő ellen fordulhat, mire nézve az álképviseletre vonatkozó szabályok irányadók. L. fentebb 42. §.

[5]) Ez a tág hatáskör indokolását abban találja, hogy a közk. társaság képviselői mellett és mögött nem áll öncselekvőleg fellépni képes főnök, mint a cégvezetőnél, s hogy anyagilag, gazdaságilag maguk a tagok a főnökök.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

saságot bíróságok előtt is teljes érvénnyel képviselni. [K. T. 93. §.] [6]) Csakis oly cselekvényekre nincsenek a társasági képviselők feljogosítva, melyek nem magának a társaságnak, hanem az egyes tagoknak ügyei, melyek tehát nem társasági akarat, hanem csak a tagok egyéni akarata által foganatosíthatók.[7]) Valamint továbbá a cégvezető, úgy a társasági képviselők hatáskörének is bármily korlátozása harmadik személyek irányában joghatállyal nem bír. [K. T. 92. §.] [8]) A korlátozás tehát csak a tagok egymásközti viszonyában, azaz az üzletvezetési, de nem a képviseleti jog szempontjából bír érvénnyel.[9])

III. Ami a képviseleti jog gyakorlásának módját s a képviselők által kötött ügyletek hatását illeti: e tekintetben szintén ugyanaz a szabály, mint az üzletvezetésnél, t. i. hogy, amennyiben a képviselettel többen vannak is felruházva, mindegyik képviselő teljesen önállóan járhat el, s azon ügyletek által, melyeket a képviseletre jogosított bármely tag a társaság nevében köt, a képviselet általános elvei szerint közvetlenül a társaság lesz jogosítva és kötelezve; itt is közömbös lévén, vajjon az ügylet

---

[6]) Járásbíróság előtt személyesen is vagy meghatalmazott által, de 1000 koronán felül és váltóperekben csak ügyvéd által. Pp. 94. §. A bírói képviselet magában foglalja különösen az eskütétel és az egyezkedés jogát is. Eskü alatti kihallgatásra nézve l. Pp. 274. §.

[7]) Igy pl. nincsenek jogosítva a képviselők új tagot felvenni a társaságba. Ez csak az összes tagok beleegyezésével történhetik (l. fentebb 57. §.). Arra azonban jogosítva vannak a képviselők, hogy a társasággal más társaságba belépjenek, mert ezáltal csak a társaság vagyona tétetik kockára. Hasonlóképen jogosítvák az egész üzlet átruházására.

[8]) A korlátozás itt sem vonatkozhatik sem az időre, sem a helyre, pl. telepre, sem az ügyek nemére, sem az összeg nagyságára. Nem engedhető meg különösen, hogy a társaság különböző üzletágai szerint más-más társasági tagok ruháztassanak fel a képviseleti és cégjegyzési joggal: B. T. 3871/80. (D. 28., 257. l.) Ha azonban a társaság több üzletet különböző cég alatt folytat, nincs kizárva, hogy csak az egyik üzlet cégének jegyzésére adassék jogosítvány (miként a cégvezetőnél) s ez esetben az illető a másik cég alatt nem kötelezheti a társaságot. De már arra nem akadály, hogy a másik üzlet körébe tartozó ügyleteket kössön.

[9]) Ennek megfelelőleg a korlátozás ellenére cselekvő képviselő a társaságnak felelősséggel tartozik ugyan. A harmadik ellen azonban a korlátozás még akkor sem érvényesíthető, ha erről tudomással bírt, kivévén, ha a képviselővel a társaság megkárosítására összejátszik. E részben is ugyanaz áll, mint a cégvezetőnél. Ily összejátszás esetén egyébiránt az ügylet a társaság részéről akkor is megtámadható, ha a képviselő a korlátozás határain belül cselekedett.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

világosan a társaság nevében, nevezetesen c é g e alatt köttetett-e, avagy az csak a fennforgó körülmények szerint és a szerződő felek akaratához képest tekintendő-e a társaság részére kötöttnek ? **[K. T. 90. §.** 2. és 3. bek.][10]) A társaság kötelezettsége az egyes képviselő cselekvényeiből beáll még akkor is, ha más képviselő az illető cselekvény ellen tiltakozott volna. Ily tiltakozásnak csak az üzletvezetés, de nem a képviselet szempontjából van hatálya, tekintve, hogy az ily tiltakozás a képviseleti jog korlátozását foglalná magában. Bíróságok előtt is a társaságot a képviseletre jogosított tagok mindegyike érvényesen képviselheti **[K. T. 93. §.]**, hasonlóképen cégvezetési jogosítvány adása és visszavonása is harmadik személyek irányában joghatállyal bír, ha az a képviseletre jogosított tagok valamelyike által történik **[K. T. 94. §.]**,[10a]) dacára, hogy az üzletvezetés szempontjából a cégvezető kirendelése rendszerint csak közös akarattal történhetik.

Valamint azonban az üzletvezetésnél és több cégvezető kirendelése esetében, úgy a képviseletnél is lehetséges, hogy az azzal felruházott tagok nem külön-külön és önállóan, hanem csak közösen járhatnak el,[11]) mely esetben e g y ü t t e s k é p v i s e l e t r ő l beszélünk.[12]) De ez csak akkor bír hatállyal, ha a cégjegy-

---

[10]) V. ö. fentebb 41. §. és **C.** 683/90. (D. Uf f. 30., 268. l.), 1915/93. (P. T. 30., 71. l.), utóbbi a társaság nevében történt szerződés vélelme mellett, ami a K. T. 261. §-ra is alapítható. Kivétel azonban itt is, midőn a cég használata lényeges, így nevezetesen váltóknál. V. ö. fentebb 25. és 37. §§. Hogy m i n ő a l a k b a n kell a cégjegyzésnek történnie ? arra nézve a K. T., miként a cégvezetőnél és keresk. meghatalmazottnál, nem intézkedik. A társasági szerződésben előírható ugyan, de harmadik személyek irányában nem bír hatállyal, hacsak együttes képviseletre nem vonatkozik (l. alább 12. jegyz.).

[10a]) Áll a cégvezető visszavonásának a cégjegyzékbe leendő bevezetésére nézve is, ami a K. T. 93. §-ból is következik. **C.** 906/900. (D. III. f. 19., 293. l.) a törlési kérelem jogosultságára nézve csak a belső viszonyra vonatkozó 82. §-ra hivatkozik, ami nem helyes. Ha azonban e g y ü t t e s k é p v i s e l e t van megállapítva, úgy a cégvezető kirendelése, mint visszavonása, ill. ennek bejegyzése csak együttesen történhetik. A belső viszony szempontjából való eltérő jogosultság ezen nem változtat : **C.** 895/907. (H. D. I. 316. l.) Szép indokolás.

[11]) Ennek é r t e l m é r ő l l. fentebb 37. §. 10. jegyz. és 56. §. 10. jegyzet.

[12]) Olyneműegyüttesség azonban nem köthető ki, mely szerint a képviselő tag nem egy másik taggal, hanem cégvezetővel köteles együttesen eljárni. Ez csak a cégvezetőre nézve bir hatállyal, akinek hatásköre a képviselő hatáskörében bennfoglaltatik (l. fentebb 37. §.), de nem a tár-

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

zékben határozottan kitüntettetett és közzététetett (l. fentebb 52. §.),[13]) illetve ha a társaság igazolni képes, hogy a harmadik arról tudomással bírt; ellenkező esetben a társaság az egyes képviselő eljárásából épúgy lesz kötelezve, mint ha együttes képviselet nem forogna fenn.[14]) Együttes képviselet esetében is azonban a társaságot illető kézbesítések érvényességére elegendő, ha azok a képviseletre jogosított valamelyik, tehát bármelyik tag kezeihez történnek [id. 93. §. 2. bek.].[15])

---

sasági képviselőre nézve, akinek hatásköre tágabb, mert különben, világos kiterjesztés esetét kivéve, nem lehetne tudni, hogy miképen képviseltetik a társaság azon ügyletekben, melyekre a cégvezető hatásköre ki nem terjed? Csak az lehetséges, hogy a tag képviseleti joga előbb megvonatik, s ő aztán mint cégvezető jogosíttatik fel más cégvezetővel együttesen a társaság képviseletére. V. ö. **B. T.** 63005/905. (D. IV. f. 4., 38. l.). Helytelen ellenk. **C.** 1130/93. (D. Uj f. 37., 226. l.)

[13]) Bejegyezhető az együttes cégjegyzés módja is. Ez úgy is érvényes, hogy mindegyik képviselő a cégnek reá eső nevét írja. V. ö. **C.** 295/94. (D. Uj f. 38., 361. l.): Wollemann és Kuszcsak. Vagy úgy, hogy pl. két tag együttes jegyzői közül az egyiknek mindenesetre valamely megnevezett tagnak kell lennie: **C.** 341/908. (H. D. III. 36. l.).

[14]) Valamint azonban a képviseletből kizárt tagra nézve (l. fent 3. jegyz.), úgy az együttes képviselet bejegyzése esetében is lehetséges, hogy a tagok utólagosan hallgatag, állandó gyakorlatképen eltérnek. Ennek elismerése különösen a társaság rendes üzletkörébe eső ügyletek hatálya miatt fontos, mert csakis így kerülhető el az az igazságtalanság, mely abból származik, hogy a bejegyzett együttességre hivatkozás történik akkor, amikor az egyik tag a másiknak tűrése mellett a társaság részére rendesen pl. árukat vásárol, azokat az üzletben elhelyezi, ismét eladja stb. V. ö. **B. T.** 2361/90. (P. T. 22., 66. l.), **C.** 130/905. (D. IV. f. 4., 132. l.), 826/905. (H. D. I. 56. l.). Váltóra nézve: l. **C.** 1757/96. (D. III. f. 8., 302. l.), 831/906. (H. D. I. 229. l.) De az utólagos eltérés (kölcsönös önálló feljogosítás vagy meghatalmazás) felperes által bizonyítandó.

[15]) Az id. 93. §. 2. bek., épúgy mint annak l. bek., valamint a 90. és 94. §§. csak azt az esetet tartják ugyan szem előtt, midőn nincs együttes képviselet megállapítva. Hogy azonban a törvény a kézbesítés tekintetében ez esetben is így magyarázandó, nemcsak abból következik, hogy különben a kézbesítés nagyon meg volna nehezítve, hanem abból is, hogy a K. T. 119. §. 2. bek. a felszámolóknál ugyanazt mondja, jóllehet ezek, ellenkező megállapodás hiányában, csak együttesen járhatnak el (l. alább 66. §.). A kézbesítésre vonatkozó kivételt azonban nem szabad kiterjeszteni a kézbesítés tárgyát képező ügyben való eljárásra adott ügyvédi vagy más meghatalmazásra. V. ö. **C.** 1314/905. (D. IV. f. 3., 310. l.)

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

61. §.

A társasági vagyon harmadik személyek irányában.

A közkereseti társaság mint jogi személy vagyoni önállósága, szemben a tagok magánvagyonával, nem szorítkozik csupán a társasági és a tagok közötti belső viszonyra, hanem harmadik személyek irányában is teljesen érvényesül. A K. T. e vagyoni önállóság elismerését különösen három irányban hozza kifejezésre:

1. azon szabály felállítása által, hogy az egyes társasági tagok magánhitelezői a társasági vagyonhoz tartozó dolgokat, követeléseket, jogokat, vagy az egyes tagok e tekintetbeni illetőségét sem biztosítás, sem kielégítés végett igénybe nem vehetik.[1]) Biztosítás vagy kielégítés tárgyául a magánhitelezőre nézve csak az szolgálhat, mit az egyes tagok évi kamatok, munkadíj vagy nyereségjutalék fejében követelhetnek, vagy ami nekik a társasági vagyonból a felszámoláskor jut;[2]) érintetlenül hagyatván azonban azok a jogok,[3]) melyek az egyes tag által a társaságba behozott tárgyakra a behozatal idejekor már megszereztettek. **[K. T. 95. §.]** Ha a tagok volnának a társasági vagyon alanyai, akkor mi sem állana útjában annak, hogy azok magánhitelezői a társaság vagyonának reájuk eső részére biztosítási vagy kielégítési végrehajtást intézzenek. Az ellenkező rendelkezés természetes következménye annak, hogy a társasági vagyon nem a tagok közös tulajdona, s hogy a tagok hitelezői több joggal a társasági vagyonban nem bírhatnak, mint amennyivel maguk a tagok bír-

[1]) Amennyiben a tagok magánhitelezői mégis a társasági vagyonhoz tartozó dolgokat stb. lefoglalták volna, a társaság ez ellen felléphet, és pedig az 1881 : LX. tc. 48. §-a értelmében előterjesztéssel és felfolyamodással, ha a dolog a társaság bírlalásában volt s a társaság a foglalást ellenezte; ha ellenben a dolog a tag bírlalásából foglaltatott le: igényperrel. V. ö. **L. I.** 259/77. (D. 18., 45. l.), 352/77. (U. o. 168. l.); **B. T.** 48,365/69. (D. Uj f. 23., 354. l.) Maga az illető t a g igényperrel nem léphet fel. **C.** 65/98. (Ü. L. 98., 23. sz. m.)

[2]) A hitelezők azonban nem tartoznak bevárni a társaság feloszlását, hanem azt maguk is követelhetik. V. ö. K. T. 101. §. és alább 63. §. Tehetik ezt a tag csődje esetében is. V. ö. Csődt. 51. és 250. §§.

[3]) Itt csak dologi jogok, nevezetesen zálogjog értendők, de e részben is kivétel van az oly általános törvényes zálogjogra nézve, minővel nálunk az adó- és illetéktartozások vannak biztosítva. A f e l s z á m o l á s alatt egyébiránt nemcsak a tulajdonképeni felszámolás a társaság feloszlása esetén, hanem a tag kiválása folytáni végkiegyenlítés is értendő. A személyes követeléseknél a keletkezési idő nem jön tekintetbe.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

nak. Ugyanazért, amint láttuk, a felállított szabály megfordítva is áll (l. fentebb 59. §.).[3a])

2. A második kijelentés, melyet a K. T. a társasági vagyon önállóságának elismeréséül tesz, a b e s z á m í t á s r a vonatkozik. Eszerint a társaság tartama alatt ennek adósai sem egészben, sem részben nem számíthatják be a társaságnak azt, mit az egyes tagok ellen követelhetnek, s viszont az egyes tagok sem számíthatják be hitelezőiknek azt, amivel ezek a társaságnak tartoznak, hacsak a társasági követelés, különösen a társaság feloszlása utáni végkiegyenlítés alkalmával, a társasági tagra át nem ruháztatott. **[K. T. 96. §.]**[4]) Hasonlag nincs helye a beszámításnak az egyes tag magánkövetelései és adósának a társaság elleni követelései közt, ha az utóbbi a társaság ellen intézi követelését,[5]) feltéve, hogy a társasági tag követelése a társaságra át nem ruháztatott [id. §. 2. bek.]. Ha a közkereseti társaság vagyona a tagok közös tulajdonát képezné s a társaság cselekvő és szenvedő követelései közvetlenül az egyes tagokat illetnék: az adós a társaság ellenében a követelésnek a tagot illető része erejéig teljes joggal

---

[3a]) Vajjon a társaság a foglalás idejében már be volt-e jegyezve vagy nem? közömbös, ha már akkor működését megkezdette. V. ö. fent. 58. §. és **C.** 63/900. (D. III. f. 18., 66. l.)

[4]) A K. T. id. §-a nincs jól szövegezve, illetve logikai ugrást tartalmaz. Az első mondat ugyanis arról szól, hogy a társaság adósai nem számíthatják be a tagok elleni követeléseket, s a második mondat utána mindjárt azt mondja, hogy »a társaság feloszlása után a beszámításnak annyiban van helye, amennyiben a társasági követelés a végkiegyenlítés alkalmával a társasági tagra átruháztatott«. Nyilvánvaló, hogy a második mondat nem vonatkozik az elsőre, mert abban nem a társasági adósok, hanem a tagok általi beszámításról van szó. Hiányzik tehát egy közbenső tétel, hogy t. i. a tagok sem számíthatják be hitelezőiknek a társaság követeléseit, amely közbenső tételre a második mondat vonatkozik. A hiba a német K. T. 121. c. helytelen fordításából származik. Ha továbbá a tag beszámíthatja a társaság követelését a végkiegyenlítés alkalmával történt átruházás esetén, a beszámításnak helyt kell adni a társaság tartama alatt történt átruházás esetében is. De csak akkor. Átruházás nélkül még a k é p v i s e l ő tag sem élhet beszámítással, bár igaz, hogy azt maga is eszközölheti, tekintve, hogy a képviselő a társaság nevében önmagával is szerződhetik (l. fentebb 49. §. 1. jegyz.), s a társaság vagyonával saját érdekében is hatályosan rendelkezhetik.

[5]) Másként, ha a társaság hitelezője az egyetemleges felelősség alapján az egyes tagok ellen fordul. Ez esetben a tagok a hitelező elleni magánköveteléseiket beszámíthatják, s a társasági adósság ezzel törlesztve lesz. V. ö. *Értekezlet* jk. 105. l., **L. I.** 525/76. (D. 17., 104. l.)

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

számíthatná be azt, amivel neki az utóbbi tartozik, s ugyanazt tehetné az egyes tag az ő hitelezőjével szemben a társasági követelésnek reá eső részével; mert midőn a kölcsönös követelés és tartozás azonos személyeket illet, egyéb szükséges feltételek mellett a beszámításnak mi sem áll útjában.

3. A K. T. végül a társasági c s ő d tekintetében ismeri el a társasági vagyon önállóságát szemben a tagok magánvagyonával. Kimondja ugyanis, hogy a társaság hitelezői csőd esetében első sorban a társasági vagyonból nyernek kielégítést s hogy ezt az egyes tagok magánvagyonából követeléseiknek csak azon részére nézve igényelhetik, mely a társasági vagyonból ki nem került **[K. T. 97. §.]**,[6]) vagyis hogy a tagok felelőssége csőd esetében nem feltétlen, hanem s u b s i d i a r i u s s á változik át.[7]) A csőd esetét a törvény úgy érti épen, hogy a társaság vagyonára külön csődöt nyittatik, mely a tagok magánvagyonára nem terjed ki[8]) s melyben csak a társasági hitelezők léphetnek fel.[9]) Az utóbbi

---

[6]) Ha a követelés a társasági csődbe be nem jelentetett, a hitelező a tagoktól csak annyit követelhet, amennyi a társasági csődtömegből ki nem került volna. Ebből egyúttal következik, hogy a társasági csőd befejeztéig a kereseti jog fel van függesztve, ami egyébiránt bejelentés esetében is áll. V. ö. **C.** 143/85. (D. Uj f. 12., 313. l.), 4616/84. (M. 104. l.) Ellenk. az elévülés szempontjából: **C.** 326/97. (P. T. 34., 188. l.) L. alább 68. §. 13. jegyz.

[7]) V. ö. **C.** 663/911. (H. D. V. 328. l.). Ez az eltérés részint a tagok magánhitelezői iránti méltányossági tekinteten alapszik, részint a bonyodalmak kikerülése végett állapíttatott meg. Mert ha a társasági hitelezők csőd esetében is az egész követelést érvényesíthetnék a tagok ellen, akkor ezeknek magánhitelezői sokkal kevesebbet kapnának az ő vagyonukból; a társasági adósságokat fizető tagok, illetve csődtömegeik részéről pedig nagyobb viszkereseti igények keletkeznének a társasági vagyon, illetve a többi tagok ellen. Ha azonban a társasági hitelező a tagoktól csak a társasági vagyonból ki nem került részre nézve kaphat is kielégítést, ezeknek csődtömegébe b e j e l e n t e n i mégis az egész követelést van jogosítva. V. ö. Csődt. 251. §. De a kifizetés mindenesetre függőben marad mindaddig, míg a társasági csőd be nem fejeztetett; előbb legfelebb biztosítás követelhető a Csődt. 68. §-a értelmében.

[8]) A tagok magánvagyonát tehát nem szabad a társasági csődleltárba felvenni: **C.** 718/86. (D. Új f. 16., 216. l.)

[9]) V. ö. Csődt. 251. §. 2. bek. Kérdés támadt, vajjon társasági vagy magánhitelezőnek tekintessék-e a társtag neje az ő h o z o m á n y á r a nézve, ha ez társasági célra fordíttatott? A helyes felelet az, hogy magánhitelezőnek, mert a hozomány közvetlenül nem a társaságnak, hanem a férjnek adatott. V. ö. **C.** 292/79. (D. 22., 125. és 23., 44. l.), 428/84. (D. Uj f. 9., 304. l.) Ezt még akkor is fel kell venni, ha a hozomány a

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

már abból is következik, hogy a tagok magánhitelezői a társasághoz tartozó dolgokat végrehajtás alá nem vehetik; a társasági csőd önállósága pedig a törvény más helyein s még határozottabban a Csődtörvényben is el van ismerve.[10]) Ennek intézkedéseiből világosan kitűnik egyúttal, hogy a társaság ellen nyitott csőd nemcsak független a tagok ellen nyitott csődtől, hanem a tagok elleni csődnyitást magában véve nem is eredményezi,[11]) amint megfordítva az egyes tagok ellen nyitott csőd a társaság csődjét sem vonja szükségképen maga után.[12])

NEGYEDIK FEJEZET.

A társaság feloszlása s az egyes tagok kilépése.

62. §.

A társaság feloszlásának okai és bejegyzése.

I. A K. T. részletesen, bár nem kimerítően, állapítja meg azokat az okokat, melyek a közkereseti társaság feloszlását idézik elő. Ezen okok részint a tagoknak a társaság megszüntetésére

---

társaság könyveiben mint a nő által adott kölcsön szerepel. Ellenk. ez esetben: **C.** 519/89. (Ü. L. 89., 39. szám.)

[10]) V. ö. K. T. 23. §. és 98. §. 1. és 3. pont. Csődt. 249—251. §§.

[11]) V. ö. Csődt. 249. §. A tagok ellen a csőd csak akkor rendelhető el, ha ez általuk vagy ellenük külön kéretik és a keresk. csődnyitás esetei reájuk nézve külön fennforognak; tehát nevezetesen, ha fizetéseiket megszüntették (Csődt. 244., 248. §§.), ami a társasági csődből magából nem következik. V. ö. **C.** 93/97. (P. T. 34., 42. l.), 663/911. (H. D. V. 328. l.). Ritka eset ugyan, hogy a tagok a társaságot csődbe hagyják menni, mikor elegendő vagyonnal bírnak, hogy a társasági követeléseket kielégítsék. De lehetséges különösen, hogy egyik tag nem akarja a társaságot fenntartani s inkább magára vállalja a társasági csőd következményeit, semhogy további pótbefizetéseket tegyen. A tagok vagyontalansága esetében sem nyitandó ellenük csőd: **B. T.** 2227/910. (H. D. IV. 215. l.). — A K. T. 97. §-ában kimondott subsidiarius felelősség akkor is áll, ha a tagok ellen csőd nem nyittatott, s habár a tag már ki is lépett. A törvény semmi különbséget nem tesz.

[12]) V. ö. Csődt. 250. §., mely ily esetben a közadós társtag vagyonilletőségének végkiegyenlítés útján való megállapítását és a tömeggondnok kezeihez leendő kiszolgáltatását rendeli. — Kényszeregyezség útján való megszüntetése a társasági csődnek, dacára, hogy valamelyik tag csőd alatt állott (Csődt. 200. §.): **C.** id. 663/911.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

irányuló akarata, részint olyanok, melyek ettől függetlenül vagy magát a társaságot mint ilyent érik, vagy közvetlenül csak a tagok személyében jelentkeznek ugyan, de a társaság feloszlását azért eredményezik, mert a közkereseti társaság tulajdonképeni létalapját nem annyira a tagok által összehozott tőkében, mint inkább a tagok egyéniségében bírja, az egyes tagok személyes tulajdonságaira való tekintettel *(intuitu personae)* köttetik.[1])

Hatályukra nézve a közkereseti társaság feloszlásának okai kétfélék: részint olyanok, melyek a társaság feloszlását közvetlenül, *ipso facto*, eredményezik, azaz: melyeknél a feloszlás s ennek következményei azonnal beállanak, mihelyt a kérdéses ok bekövetkezett, anélkül tehát, hogy azt a társaság feloszlásának előidézése céljából még külön, keresetileg érvényesíteni kellene;[1a]) részint olyanok, melyek a társaság feloszlását csak közvetve eredményezik, azaz: melyek a feloszlást magukban véve nem vonják maguk után, hanem csak a társaság feloszlatására irányuló kereseti jogot adnak, úgy hogy a feloszlás csak az azt kimondó bírói határozat jogerőre emelkedésével következik be.[2]) Megjegyzendő azonban, hogy az első osztályba tartozó okok sem kényszerítő természetűek oly értelemben, mintha azoknak bekövetkezte esetében a társaságnak okvetlenül fel kellene oszolnia. A közkereseti társaság tisztán magánérdekű egyesülés, s azért nincs kizárva, hogy a társaság valamely feloszlási ok bekövetkezte dacára tovább folytattassék, amint ez egyes esetekben magában a törvényben kifejezetten is meg van engedve, de más esetekben is lehetséges.[3]) Az ilyen folytatott társaság ugyanaz,

---

[1]) V. ö. **C.** 489/83. (D. Új f. 7., 53. l.)

[1a]) V. ö. **C.** 1290/907. (H. D. II. 143. l.): valamely tag gondnokság alá helyezése esetére (l. alább 8. j.).

[2]) Az *ipso facto* ható feloszlási okok is képezhetik per tárgyát, ha t. i. a többi tagok által el nem ismertetnek. De az ennek folytán hozott ítélet nem *constitutiv*, hanem csak *declarativ* természetű s a feloszlás nem ennek jogerőre emelkedésével, hanem már az illető ok bekövetkeztével áll be. A különbség gyakorlatilag különösen abban a tekintetben fontos, hogy mely időpont szerinti vagyoni állapot alapján történik a tagok kielégítése, hacsak a K. T. a felbontási kereset esetében is korábbi időpontot nem jelöl ki, mint pl. valamely tag kizárása esetében, amely reánézve a felbontási keresettel egyenlő tekintet alá esik. L. alább 64. §. 7. jegyz.

[3]) Még akkor is, ha a feloszlás már bejegyeztetett s a felszámolás folyamatban van, utóbbi nem lévén hivatalos eljárás, mely a tagok akarata ellenére is alkalmaztatnék. A társaság folytatása feltételezi azonban, hogy az valamennyi tag közös (ha nem is kifejezett) megegyezésével történjék,

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

mint az eredeti társaság s nem új társaság, miért is, ha a tagok közt újabb eltérő megállapodás nem történt, vagy az illető feloszlási ok nem szükségképen idézett elő változást, az addigi jogok és kötelezettségek változatlanul tovább maradnak fenn.[4])

II. A társaság feloszlását közvetlenül eredményező okok a **K. T. 98. §**-a szerint a következők : [5])

1. ha a társaság csőd alá kerül ; [6])

2. ha valamely tagja meghal, amennyiben szerződésileg ki nem köttetett, hogy a társaság az elhunyt tag örököseivel folytattassék ; [7])

---

mert, habár a folytatott társaság ugyanaz mint az eredeti társaság, a folytatás jogalapja mégis nem az eredeti, hanem új társasági szerződés. Sőt kivételesen még a tagok közakarata sem elégséges a társaság folytatására. Igy nevezetesen csőd esetében, amikor a társaság a tagok megegyezésének feltétele mellett — v. ö. **C.** 880/85. (P. T. 11., 150. l.) — csak úgy folytatható, ha a csőd a Csődt. értelmében megszüntettetik ; továbbá valamely tag személyében beálló feloszlási ok esetében, amikor a társaság előzetes megállapodás hiányában csakis az illető tag vagy jogutódjainak beleegyezésével, vagy bírói határozat alapján folytatható a többi tagok által. V. ö. K. T. 98. §. 2. pont 102., 103. §§.

[4]) V. ö. K. T. 102. §. Ez nemcsak harmadik személyek irányában, hanem a tagok egymás közt is áll. Ennélfogva pl. az eredeti szerződésnek az üzletvezetési és képviseleti jogra vonatkozó határozatai is épségben maradnak.

[5]) A törvényben felsorolt feloszlási okok nem lévén kimerítők, a társasági szerződésben természetesen még más okok is megállapíthatók.

[6]) Természetes személyeknél ugyan a csőd a vagyonbukott személyiségét nem szünteti meg, jogi személy azonban a csőd által gyökerében érintetik. A feltételek iránt, melyek alatt a közkereseti társaság ellen csőd nyitandó, a Csődt.-nek a keresk. csődre vonatkozó intézkedései mérvadók. Lásd annak 244. s k. §§-ait. A csőd egyébiránt a feloszlás után is nyitható, míg csak a felszámolás és a társasági vagyon felosztása be nem fejeztetett. V. ö. Csődt. 241. §.

[7]) Ha a társaságnak valamely tagja más társaság, ennek megszünte ugyanúgy szünteti meg a társaságot, mint a tag halála, de a társaság folytatásának kikötése a megszünt társaság jogutódaival mint örökösökkel épúgy érvényes, mint halál esetére. V. ö. betéti társaságnál : **C.** 502/900. (D. III. f. 19., 94. l.) — A törvény a szerződési megállapodást úgy érti, hogy az valamennyi, tehát az elhunyt tag között is ennek életében, habár nem is az eredeti társasági szerződésben történt légyen, s csakis ilyen megállapodásnak van az a hatálya, hogy a társaság az örökösökkel már törvénynél fogva, tehát az ő beleegyezésük nélkül s akaratuk ellenére is, folytattatik. Utólagosan, a tag elhunyta után, a túlélő tagok egymásközt nem köthetik ki a társaságnak folytatását az örökösökkel. Ez csak úgy történhetik, ha az utóbbiak is hozzájárulnak. V. ö. **L. I.** 570/77., **C.** 489/83. (D. Uj f. 7., 53. l.), 5827/82. (M. IV. 94. l.) Ugyanaz áll, ha a túlélő tagok

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

3. ha egyik tagja csőd alá kerül vagy vagyona fölött szabad rendelkezési jogát elveszti ; [8])

4. ha a tagok a feloszlásban kölcsönösen megegyeznek ;

5. ha a társaság bírói határozat által feloszlottnak nyilvánítatik ; [9])

6. ha az idő, melyre a társaság alapíttatott, eltelt, feltéve, hogy a tagok azt hallgatag nem folytatják,[10]) mely esetben a társaság, az eredeti idő elteltétől kezdve, határozatlan időre kötöttnek tekintetik ;

7. ha azon feltétel, melyhez a társaság feloszlása kötve volt, bekövetkezett ; [11]) végre

8. ha a bizonytalan időre kötött társasági szerződés valamelyik tag által felmondatik ; [12]) az oly társaság, mely életfogytigra köttetett, bizonytalan tartamúnak lévén tekintendő. A felmondásnak, más megállapodás hiányában, az üzleti év lefolyása előtt legalább fél évvel kell történnie. **[K. T. 99. §.]** [13])

---

az örökösök kizárásával akarják folytatni az üzletet. **C.** id. 502/900. Az örökösök beleegyezése nélkül a társaság a túlélő tagok által fel sem oszlatható s még a K. T. 100. §. eseteiben (l. köv. §.) sem követelheti az egyik tag a másik túlélő tag cselekvénye miatt a feloszlást, hanem csak más eszközök alkalmazását (kártérítés, kizárás). V. ö. **C.** 823/908. (H. D. III. 279. sz.) — Amennyiben a társaság az örökösökkel akár előleges, akár utólagos megállapodás alapján folytattatik, az örökösök ellenkező megállapodás hiányában ugyanazon jogokkal és kötelességekkel bírnak a társaságban, mint az örökhagyó s harmadik személyek irányában is nem az öröklési jog szabályai, hanem a K. T. értelmében felelősek. V. ö. *Értekezlet* jk. 109. l.

[8]) A tagok csődjére nézve l. a megelőző szakaszt. Hogy mikor veszti el a tag rendelkezési képességét vagyona fölött ? aziránt az 1877 : XX. tc. 28. §-a mérvadó. Gondnokság alá helyezés : **C.** 1290/907. (H. D. II. 143. l.).

[9]) Értetik a bírói határozat felbontási kereset folytán (l. a köv. §-t), mert csak ez olyan, hogy a feloszlás általa idéztetik elő. A 98. §. eseteire vonatkozó bírói határozat csak constatálja a már bekövetkezett feloszlást, tehát maga nem lehet feloszlási ok.

[10]) Természetesen a tagok a társaságot kifejezett akaratnyilvánítással is folytathatják. Ilyenkor újabb határozott idő is kiköthető.

[11]) Feltétel alatt itt nem épen tulajdonképeni felbontó feltétel értendő. Lehet pl. oly esemény, melyről bizonyos, hogy be fog következni.

[12]) Határozott időre kötött társasági szerződésnél csak felbontási keresetnek, de nem felmondásnak van helye, hacsak világosan fenn nem tartatott. Viszont határozatlan időre kötött társaságnál a felmondási jog annyira közérdeken alapul, hogy azt szerződésileg sem lehet kizárni. A törvény csak a felmondási idő tekintetében enged eltérést.

[13]) Ha a felmondás nem félévvel az üzleti év lefolyása előtt történt, az csak a következő üzleti év végével hatályos.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

III. Ami a felbontási kereset folytáni feloszlást illeti: erről külön a következő szakaszban fogunk szólni. Ehelyütt még csak azt kell kiemelnünk, hogy bármily okból történjék a társaság feloszlása, azt a keresk. cégjegyzékbe bevezetés végett az illetékes törvényszéknél be kell jelenteni. **[K. T. 104. §.]**[14]) E bejelentés még akkor is szükséges, ha a társaság azon idő eltelte miatt szűnik meg, melyre keletkezett. Kivétel egyedül a társaság csődje esetében van, amennyiben itt a bejegyzés hivatalból eszközöltetik.[15]) A bejegyzés mindazonáltal nem bír azzal a jelentőséggel, mintha a feloszlás bekövetkezése attól fel volna tételezve. Az, épúgy mint az egyéni üzlet megszünésénél, csak a cégjegyzéknek a tényleges állapotokkal való összhangzásba hozatala végett követeltetik és a feloszlásnak harmadik személyek iránti hatályossága miatt szükséges. Ha ugyanis a bejegyzés és ennek közzététele megtörtént, a bekövetkezett feloszlás nem tudásával senki sem mentheti magát; míglen, ha a bejegyzés elmulasztatott, a feloszlás harmadik személyek irányában csak annyiban érvényesíthető, amennyiben igazoltatik, hogy az utóbbiak előtt ismeretes volt.[16])

63. §.

A felbontási kereset és a magánhitelező felmondási joga.

I. A K. T. a tagok egyoldalú akaratát, mint közvetlen feloszlási okot, csak azon feltétel mellett ismervén el, hogy a társaság határozatlan időre keletkezett s kellő időben felmondatott:

---

[14]) A bejelentésnek az összes tagok által kell történnie; mert mihelyt a feloszlás bekövetkezett, a társaság addigi képviselőinek jogosítványa megszünik, a felszámolók pedig még akkor is, ha már ki volnának rendelve, annál kevésbé eszközölhetik a feloszlás bejelentését, mert az ő kirendelésük bejelentése is a tagok által kell, hogy történjék. Az azonban nincs kizárva, hogy valamelyik tag nem személyesen, hanem meghatalmazott által írja alá a bejelentést. **B. T.** 4308/94. (J. 94., 182. l.)

[15]) V. ö. K. T. 23. §. és fentebb 21. §., Csődt. 253. §. Nem kivétel ellenben a bírói határozattal történt feloszlás. Ez esetben is nem a bíróság hivatalból, hanem a tagok kötelesek a feloszlást bejegyeztetni.

[16]) K. T. id. §. 3. bek. utalással a 9. és 19. §§-ra. Ez fontos különösen a társaságnak a feloszlás előtti képviselőinek jogcselekvényeire nézve, melyek a társaságot a feloszlás s következőleg a képviseleti jog megszünése dacára kötelezik, ha a feloszlás bejegyzése nem történt meg s a harmadik a feloszlásról tudomással nem bír.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

ez a megszorítás sok esetben súlyosan nehezednék az egyes tagokra, ha közakarat hiányában teljesen megfosztatnának annak lehetőségétől, hogy a társasági viszony felbontását a nevezett feltételek nélkül is előidézzék. A határozatlan időre kötött társaságoknál követelt felmondás határideje már a törvény szerint is elég hosszú tartamú, szerződésnél fogva pedig még hosszabb lehet; de különösen a határozott időre szóló társaságoknál merülhet fel annak szüksége, hogy a társaság feloszlása a kikötött idő eltelte előtt is egyoldalúan eszközöltessék s ekként ama veszélyeknek eleje vétessék, melyek az egyes tagra a társaság további fennállásából származhatnak. E szükség kielégítésére szolgál a **K. T. 100. §**-ában megengedett felbontási kereset, melynél fogva a társaság feloszlása a kikötött idő eltelte előtt, vagy amennyiben a társaság bizonytalan időre köttetett, előleges felmondás nélkül is követelhető, s mely azáltal, hogy a társaság további fennállásának kérdése a bíróság eldöntésétől függ, egyúttal biztosítékot foglal magában aziránt, hogy a feloszlás a többi tagok jogosult érdekeibe nem ütközik, illetve, hogy a társaság feloszlása csak akkor fog eszközöltetni, ha a többi tagok a társaság folytatására jog és méltányosság szerint igényt nem tarthatnak.

II. A társaság felbontására irányuló kereseti jog [1]) minden egyes tagot illet meg, tekintet nélkül arra, vajjon az üzletvezetésben és képviseletben részes-e vagy nem,[1a]) s gyakoroltatik nem a társaság mint ilyen, hanem azon tag vagy tagok ellen, kik a

---

[1]) A felbontási keresettel egyidejűleg esetleg kártérítés is követelhető azon tagoktól, kik a felbontási keresetre okot szolgáltattak, feltéve, hogy felperesnek a társaság feloszlásából kára van. Amennyiben továbbá a felbontási keresetre az üzletvezető, illetve képviselő tagok adtak okot, az üzletvezetési, illetve képviseleti jog végzés által leendő felfüggesztése is követelhető, épúgy mint az 56. §. 13. jegyz. esetében. Vajjon a társaság be van-e jegyezve vagy nincs, a K. T. 100. §. alkalmazására nézve közömbös: **C.** 1151/907. (H. D. II. 72. l.). Illetékes azon törvényszék, melynél a társaság bejegyeztetett vagy bejegyzendő lett volna. Pp. 2. §. 5. pont és 33. §.

[1a]) V. ö. **C.** 886/900. (D. III. f. 19., 350. l.), ahol egyúttal kimondva, hogy a felbontás viszontkeresetileg is érvényesíthető. De természetesen csak a társasági szerződéshez hű tagnak, nem az ellene vétőnek van kereseti joga: **C.** 1460/906. (H. D. I. 176. l.), 341/908. (U. o. III. 36. l.). Ha azonban a keresetindító tag vétsége a per folyamán derül ki, ez nem zárja ki a feloszlás kimondását, legfeljebb a kártérítést a másik ellen. V. ö. **C.** 233/909. (H. D. III. 176. l.).

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

társaság feloszlásához önként hozzájárulni nem akarnak.[2]) Helye van pedig a K. T. id. §-a szerint általában akkor, ha azon lényeges feltevések, melyek mellett a társaság keletkezett, többé nem léteznek; a bíróság szabad belátására bizatván annak megítélése, vajjon ily esetek fennforognak-e vagy nem?[3]) Nehogy azonban akár a felek, akár a bíróságok ezen általános elv alkalmazásánál közelebbi tájékozás nélkül legyenek, a törvény példaképen még néhány különös esetet is felsorol, melyeknek fennforgása esetén a bíróság, habár nem is kötelezve, de jogosítva van a társaság feloszlását kimondani. Ezek a következők:

1. ha a társasági cél elérése külső körülmények miatt lehetetlenné válik;[4])

2. ha valamelyik társasági tag az üzletvezetésnél vagy számadásnál rosszhiszeműleg jár el;[5])

3. ha a tagok valamelyike lényeges kötelezettségeinek meg nem felel;[6])

---

[2]) A felbontási kereset nem a társaságnak, hanem az egyes tagoknak ügye; mert hisz a társaság a keresetnek tárgya, következőleg annak alanya nem lehet. V. ö. **C.** 489/83. (D. Új f. 7., 53. l.), 732/912. (K. J. 1913. évf. 7. sz.) is. Ha a tagok kölcsönösen indítanak keresetet, ill. viszontkeresetet a felbontásra, a bíróság a beleegyezés alapján mondja ki a feloszlást, anélkül, hogy a K. T. 100. §. feltételeit vizsgálná. V. ö. **C.** id. 886/900. sz. hat.

[3]) A bíróság tehát teljes discretionarius hatalommal bír. V. ö. **L. I.** 365/79. (D. 23., 108. l.) **C.** 823/908. (H. D. III. 279. l.). — Azon lényeges feltevések közé, melyek mellett a társaság keletkezik, tartozik a társaság tagjainak egymás iránti olyatén magaviselete is, mely a kölcsönös bizalmat közöttük meg ne rendítse s a közös működést lehetetlenné ne tegye: **L. I.** 150/81. (D. 27., 91. l.), **C.** 1470/94. (P. T. 31., 85. l.), id. 1151/907. Önkényes cégvezetőrendelés, üzleti könyvek elvitele, folytonos zsörtölődés: *Tb.* 142/92. (T. Ért. 92., 16. l.) Váltóper indítása és bizt. végrehajtás foganatosítása saját társasága ellen: **C.** 918/98. (D. III. f. 14., 175. l.) Kizárás a közös üzletből s a szerződési jogokból: **C.** 157/99. (U. o. 215. l.) Alaptalan bűnvádi feljelentés: **C.** 630/900. (U. o. 18., 173. l.)

[4]) Pl. ha az üzlethez szükséges engedély megvonatott; ha a fogyasztási viszonyok változtával az üzlet tárgyát képező cikkek többé piacot nem találnak; ha bányászattal foglalkozó társaság bányatelepei kimerültek; ha a társaság általában állandó veszteséggel dolgozik stb. Elköltözés a telep helyéről, hol állandó jelenléte és közreműködése volt kikötve: **C.** 908/909. (H. D. IV. 81. l.). A cél elérésének lehetetlensége alatt nem épen abszolut lehetetlenség értendő.

[5]) Pl. hamis leltárt vagy mérleget készít, a maga javára többet ír, ügyleteket köt a társaság rendes üzletkörén túl vagy tiltakozás dacára stb.

[6]) Pl. kikötött betételét be nem fizeti; a kellő gondosságot ki nem fejti, saját vagy maga részére hasonnemű ügyleteket köt stb.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

4. ha a tagok egyike a társaság cégével vagy vagyonával magáncéljaira visszaél ; [7])

5. ha valamelyik tag tartós betegség vagy más ok miatt a tisztéhez tartozó társasági ügyekre alkalmatlanná válik.[8])

III. A felmondási jog és a felbontási kereset teljesen megvédi az egyes tagokat azon veszélyek ellen, melyek reájuk nézve a társasági viszony kényszerű folytatásából származhatnak. Vannak azonban még mások is, akikre nézve a társaság fenntartása sérelmes lehet s akik nem kevésbé érdemlik meg, hogy a törvény nekik módot nyujtson a társaság feloszlatására. Ezek a tagok magánhitelezői, akik a társaság fennállása alatt a társasági dolgokra végrehajtást nem intézhetvén (l. fent. 61. §.), esetleg másként nem juthatnak pénzükhöz, mint ha a társaság feloszlik s annak vagyona a tagok között felosztatik.[9]) Nehogy tehát a társasági vagyon érintett önállósítása a tagok magánhitelezőit károsítsa [10]) s őket jogaik érvényesítésétől megfossza : a **K. T. 101. §**-a jogot ad nekik [11]) a társaság feloszlását követelni és pedig nemcsak akkor, ha a társaság határozatlan, hanem akkor is, ha határozott időre köttetett. E feloszlatási jog azonban feltételezi, hogy a hitelező megelőzőleg a tag magánvagyonára végrehajtást intézett, de ez sikertelen volt ; [12]) hogy továbbá a társasági tagnak a társaság feloszlása esetére jutandó illetményét is végre-

---

[7]) Pl. jogosulatlanul a társaság pénztárából pénzt vesz ki, vagy ami ugyanarra megy ki, a társasági vagyonból saját adósságait fizeti, a társaság cége alatt a maga részére köt ügyleteket, társasági dolgokot elsajátít, saját javára kibocsátott váltót fogad el a társaság nevében : **C.** 1557/95. (D. III. f. 4., 162. l.) stb.

[8]) Múló betegség nem felbontási ok. Más okok : pl. hosszabb szabadságbüntetés, hadi szolgálat, a tagnak oly elszegényedése, hogy ezáltal a társaság hitele szenved *(dissociamur egestate : l. 4. §. 1. D. pro socio 17., 2.)*.

[9]) Ez áll különösen akkor, ha a tagoknak járó és a hitelező által lefoglalható kamat, munkadíj és nyereség csekély, vagy már más által van lefoglalva, vagy a társaság veszteséggel dolgozik.

[10]) Ez annál inkább lehetséges, mert a tagok később is hozhatnak dolgokat a társaságba, s ezt esetleg csak azért teszik, hogy azokat a hitelezők elől elvonják.

[11]) A tagok hitelezőivel egyenlő tekintet alá esnek a tagok örököseinek hitelezői : **C.** 732/86. (D. Új f. 17., 10. l.), **B. T.** 183/87. (M. IV. 100. l.)

[12]) Nem szükséges épen a teljes sikertelenség. Lehet részleges is. De mindenesetre valódi követelés alapján. Ha kiderül, hogy álkövetelés, a feloszlás kimondása megtagadandó. V. ö. **C.** 953/910. (H. D. V. 145. l.).

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

hajtás alá vette ;[13]) végre hogy a társaságot előzetesen az üzleti év lefolyása előtt legalább félévvel felmondotta légyen.[14]) A tagok a feloszlást csak ezen három feltétel együttes fennforgása esetében tartoznak elfogadni,[15]) ha ugyan jobbnak nem találják a hitelezőt követelésére nézve a feloszlás mellőzésével kielégíteni,[16]) vagy a feloszlás helyett a végkiegyenlítést választani (l. köv. §.).

64. §.

Az egyes tagok kiválása a társaságból.

I. Miként már érintettük : a közkereseti társaság lényegesen a tagok egyéniségén nyugszik, miért is a K. T. az ő személyükben beálló körülmények folytán is a társaság feloszlását mondja ki. Mindazonáltal nem volna helyes, ha a törvény e szabályhoz feltétlenül ragaszkodnék. Az adott viszonyok olyanok lehetnek, hogy a társaság feloszlása egyik tag miatt a többi tagokra nézve tetemes hátrányt vonna maga után ; annyival inkább, mert a feloszlásra következő felszámolás nem szokott oly gyorsan befe-

[13]) Azaz, hogy a tag illetményére a végrehajtási zálogjog megszereztetett, mire nézve mérvadó az 1881 : LX. t.-c. 79. §-a. A tag illetménye alatt csak az értendő, ami a tagnak a társaság iránti tartozásai levonása után fennmarad, mert a hitelező nem követelhet többet, mint maga a tag. V. ö. **C.** 831/91. (J. 91., 35. l.) Ezen illetmény megállapítása iránt számadási pert is indíthat a társaság illetve képviselői ellen : **C.** 1530/906. (H. D. II. 33. l.)

[14]) A felmondás csak a végrehajtási jognak a tag illetményére való megszerzése után, vagy legfeljebb azzal egyidejűleg történhetik s szintén csak a következő évre hatályos, ha a folyó üzleti évnek több mint fele már elmult. A tagok között netán megállapított rövidebb felmondási idő a hitelező által nem vehető igénybe, de másrészt a szerződésileg megállapított hosszabb felmondási időt sem köteles betartani. A felmondás alatt nem értendő bíróság útján való felmondás : **B. T.** 1295/84. (M. IV. 100. l.) s az nem függ a felmondó levél átvételétől : **C.** 699/911. (H. D. VI. 360. l.).

[15]) Ha nem fogadják el, a feloszlás kimondása végett kereset indítható ellenük, melynek ugyanazon hatálya van, mint a tag által a felmondás elismerésére indított keresetnek. Az ítélet tehát nem *constitutiv*, mint a 100 §. alapján indított felbontási kereset, hanem csak *declarativ*, s a kimondott feloszlás azon év végével hatályos, melyben a hitelező a társaságot felmondotta. Illetékes azon törvényszék, melynél a társaság be van jegyezve vagy bejegyzendő lett volna. Pp. 2. §. 5. pont és 33. §.

[16]) Ha azonban egyes tagok saját magánvagyonukból elégítik ki a hitelezőt, az ezáltal megszerzett feloszlási jog kényszerű engedmény folytán (v. ö. osztr. p. t. 1422. §.) ő reájuk megy át, tehát a feloszlást épúgy követelhetik, mint maga a hitelező.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

jeztetni, hogy a befektetett tőkék hamar felszabadulhatnának és a többi tagoknak módjukban állhatna, nagyobb szünet nélkül akár külön és önállóan, akár ismét egymással egyesülve vállalkozni. Utóbbi eshetőség egymagában véve is elégséges ok, hogy a többi tagok ne legyenek kényszerülve a társaság feloszlatására. Sokkal egyszerűbb és célszerűbb tehát a viszonyt pusztán arra a tagra nézve megszüntetni, akinek személyében a feloszlási ok bekövetkezett, azaz az illető tagnak a társaságból való kiválását előidézni úgy, hogy a táraság a többi tagok között az addigi jogokkal és kötelezettségekkel továbbra is fennmaradjon.[1])

A K. T. ily kiválásnak a feloszlás mellőzésével kivételképen három esetben ad helyet: 1. ha a társasági tagok a társaság feloszlása előtt [2]) határozottan megállapodtak abban, hogy a társaság egy vagy több tag kilépése dacára a többiek által folytattassék **[K. T. 102. §.]**; [3]) 2. ha a felbontási kereset oly okokból indíttatik, melyek valamelyik tag személyében feküsznek, de a többi tagok egyetértően keresetüket arra irányozzák, hogy az illető tag a társaságból kizárassék s a bíróság a kizárást kimondja **[K. T. 103. §.]**; [4]) 3. ha valamelyik társasági tag magán-

---

[1]) Szokás az egyes tagok ily kiválása esetén részleges feloszlásról is beszélni, ellentétben a teljes feloszlással. Azonban ez jogilag véve nem találó, mert hisz az egyes tagok kiválása folytán feloszlás egyáltalában nem következik be, hanem a társaság mint ilyen, bár kevesebb taggal és kisebb tőkével, marad, ami volt.

[2]) Azaz: mielőtt a kérdéses feloszlási ok bekövetkezett. Nincs azonban kizárva, hogy a feloszlás mellőzése csak utólag határoztassék el. De míg elővleges határozat harmadik személyekre nézve (örökösök, hitelezők) is kötelező, addig az utólagos határozat harmadik személyeket csak úgy kötelez, ha ők a feloszlás mellőzésébe beleegyeznek. Kivétel van a tag csődje esetében, amidőn a társaság utólagos fenntartásához a csődhitelezők beleegyezése nem szükséges, hanem a végkielégítés enélkül is választható. V. ö. Csődt. 250. §.

[3]) Kilépés alatt úgy az önkéntes, mint a szükségképeni kiválás értendő, tehát nevezetesen valamely tag halála, rendelkezési képességének elvesztése, csődje, épen úgy, mint felmondása.

[4]) Kötelezve erre azonban nincs. A bíróság szabad belátása szerint határoz s a kizárást megtagadhatja, ha azt találja, hogy ez a kizárandó tagra nézve igazságtalan volna. Tegyük fel, hogy a kizárás az illető tag tartós betegsége, elöregedése miatt kéretik, de épen ez a tag volt az, aki az üzletet alapította. Igazságos volna-e ellene a kizárást kimondani, midőn a felszámolás útján esetleg többet kapna s midőn a kizárás reá nézve sértő és megszégyenítő hatással van? — Bírói ítélet nélkül a kizárás egyáltalában nem mondható ki. **C.** 1410/92. (D. Új f. 35., 232. l.)

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

hitelezője kielégítése végett a társaság feloszlását követeli s a többi tagok egyhangú határozattal a feloszlás helyett a végkiegyenlítést választják, mely esetben az adós társtag a társaságból kilépettnek tekintetik. **[K. T. 107. §.]**[5])

II. Valamint a társaság feloszlása, úgy a tagok kiválása is a cégjegyzékben leendő bevezetés és közzététel végett bejelentendő[5a]) s ennek megtörténte és elmulasztása ugyanoly hatállyal is bír, mint a társaság feloszlásánál. **[K. T. 104. §.** és fentebb 62. §.] Szükséges továbbá a kivált tagnak a társaság irányában fennálló vagyoni viszonyait végkiegyenlítés útján rendezni s illetve örököseinek vagy hitelezőinek a társasági vagyonból reá eső illetményét kiszolgáltatni.[6]) A végkiegyenlítésre nézve mérvadó időpont tekintetében a **K. T. 105. §**-a azt a szabályt állítja fel, hogy a kivált tagnak a társasághoz való viszonya a kilépésekor, illetőleg a kizárás iránt indított kereset kézbesítésekor[7]) létező vagyoni állás alapján hozandó tisztába.[8]) A későbbi ügyletekben, jogokban és kötelezettségekben a kivált tag csak annyiban részesül, amennyiben azok a korábban történtek közvetlen folyományát képezik,[8a]) de a folyamatban levő ügyleteknek

---

[5]) A hitelező a többi tagok határozatát elfogadni köteles. A végkiegyenlítés az adós társtag bekövetkezett halála után is választható: **C.** 5827/82. (M. IV. 94. l.), 489/83. (D. Új f. 7., 53. l.)

[5a]) A bejelentés az összes, tehát a kivált tag, illetve örökösei által is aláírandó. V. ö. **C.** 245/911., 305/911. (H. D. V. 206., 207. l.) és fent 52. §. 10. jegyz.

[6]) Ha a társaság a végkiegyenlítést szándékosan késlelteti, jogában áll a kivált tagnak, illetve jogutódjainak számadási pert indítani. Enélkül követelőleg csak az összeszámolás után lehet fellépni: **L. I.** 2541/76., 7972/76.

[7]) Tehát nem az ítélet meghozatalakor, illetve jogerőre emelkedésekor létező állás alapján, jóllehet a kizárás csak az ítéletben mondatik ki. (V. ö. fent 62. §. 2. jegyz.) Ez azon megfontoláson alapszik, »mert a kizárandó tagnak hatalmában állana a per folyama alatt a társaságot megkárosítani, módjában állván magának hosszabb időre számított ügyletek megkötése által a társasági ügyekre befolyást biztosítani, a per huzavonása által a végkiegyenlítést kedvezőbb időre elodázni«. *(Tervezet* ind. 185. l.)

[8]) A társasági leltár, mérleg és könyvek alapján. Tényleges értékesítése a társasági vagyonnak, kivévén a folyamatban levő ügyletekkel kapcsolatban, nem foglal helyet, mert ez ellenkeznék azzal, hogy a társaság üzletét folytatja. Ebben különbözik a kiválás folytáni végkiegyenlítés a feloszlás utáni felszámolástól, melynél a társasági vagyon készpénzzé tétetik.

[8a]) Nem tartoznak ide a kiválás után a társaság ellen indított per és végrehajtás költségei, habár korábbi ügyletekből kifolyólag indíttatott. **K. V. T.** 322/906. (D. IV. f. 5., 365. l.).

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

is azon elintézési módjában tartozik megnyugodni, melyet a társaságban maradó tagok legelőnyösebbnek tartanak.[9]) Amennyiben a végkiegyenlítés azonnal meg nem történhetik, a kilépett vagy kizárt tag minden üzleti év végével az időközben befejezett ügyletek elszámolását s az ezen alapon őt illető összeg kifizetését követelheti; a még folyamatban levő ügyletek állásáról pedig minden év végével kimutatást kívánhat.[10]) Ezenfelül kimondja a törvény, hogy a kilépett vagy kizárt társasági tag köteles a társasági vagyonból járó illetményének készpénzben kielégítését elfogadni, és nem áll jogában a társasági követelések-, áruk- vagy egyéb javakból aránylagos részt követelni. **[K. T. 106. §.]**[11])

III. A társaság folytatása egyes tagok kiválása dacára mindig feltételezi azt, hogy a társaság több mint két tagból álljon, illetve, hogy a kilépett tagokon kívül legalább két tag maradjon, mert ellenkező esetben társaságról többé nem lehet szó. Más kérdés, vajjon a kilépésre és kizárásra vonatkozó szabályok az esetben is alkalmazhatók-e, ha a társaság csak két tagból áll, vagy a többi tag kiválása után csak egy tag akarja az üzletet folytatni? A kilépésre nézve, ha közakarat mellett történik, ez annál kevésbé szenvedhet kétséget, mert amint látni fogjuk, a tagok tetszésétől függ, hogy miképen akarják a társaság feloszlása utáni viszonyaikat rendezni?[12]) Ugyanaz áll a magánhitelező

---

[9]) Rosszhiszeműség esetében azonban a tagok eljárása megtámadható.

[10]) Ennek ellenőrzésére jogában áll a társasági könyveket is megtekinteni, illetve azok felmutatását követelni. Utóbbit különösen a bennmaradt tagok rosszhiszeműsége esetében. V. ö. **C.** 790/905. (D. IV. f. 6., 151. l.) A K. T. 83. §. szerint a nemüzletvezető tagokat megillető jogok általában azonban a kivált tagot nem illetik. **C.** 906/94. (D. Új f. 38., 152. l.) De szerződésileg fenntarthatók s ez esetben sem követelhető külön számadás: **C.** 1022/907. (H. D. II. 146. l.)

[11]) Ez következik abból, hogy a tagok által behozott dolgok a társaság tulajdonába mennek át, s hogy vagyonilletőségük nem az egyes dolgok, hanem a társasági összvagyon szerint állapíttatik meg, amint az mint pénzösszeg a mérlegből kitünik. De ugyanazért az is áll, hogy a kivált tag társasági dolgokat elfogadni nem is köteles. Ez a fizetés helyetti elfogadás *(acceptatio in solutum)* fogalma alá esik, melyre őt nem lehet kényszeríteni. Csakis oly dolgok természetbeni visszaadása és elfogadása kötelező, melyek a társaságnak pusztán használatul adattak. V. ö. fentebb 54. §.

[12]) A K. T. ezt egyébiránt *implicite* elismeri, midőn a 15. §-ban a társasági cég megtartását két tagból álló társaságból történt kilépés esetében is megengedi. V. ö. fentebb 26. §. Ha okvetlenül felszámolásnak kel-

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

által követelt feloszlás mellőzésére nézve, mert ha a hitelező az ellen nem tiltakozhatik több taggal szemben, nem látható be, mily joggal tehesse azt egy taggal szemben? Ami pedig a kizárást illeti, az érintett szabályok hasonszerű alkalmazását eléggé támogatja az a megfontolás, hogy a feloszlás következményeinek elhárítása az üzletet egyedül folytatni akaró tag személyében époly jogosult érdek,[13]) mint ha több tag akarja az üzletet folytatni, s hogy a bíróság a kizárást úgyis csak akkor fogja kimondani, ha azt eléggé igazoltnak találja.[14]) Magától értetődik azonban, hogy, ha az üzlet csak egy tag által folytattatik, a társaság mint ilyen a cégjegyzékből törlendő s az üzletet folytató tag mint egyéni üzlet tulajdonosa jegyzendő be.[15])

ÖTÖDIK FEJEZET.

A társaság felszámolása.

65. §.

A felszámolás fogalma és hatása a társasági viszonyokra.

I. A közkereseti épúgy mint a többi keresk. társaság a tagok egyéni céljainak szolgálván, ennek természetes következménye, hogy, midőn a társaság feloszlik, az ő vagyona a tagokra száll; gyakorlati jelentőséget nyer az a követelési jog, mellyel az egyes tagok a társaság vagyonára bírnak (l. fentebb 55. §.).[1]) Azonban a feloszlás merőben alaki tény, mely a társasági ügyek

---

lene történnie, a társasági cég megtartása nem volna lehetséges. V. ö. **C.** 982/910. (H. D. V. 163. l.).

[13]) Gondoljunk különösen oly esetre, midőn a kizárandó tag, aki talán alig járult valamivel a társasághoz, esetleg egy már régóta fennálló üzletbe lépett, tetemes visszaéléseket követ el. Igazságos volna-e a másik tagot a felszámolásra kényszeríteni? Ellenk. **C.** 630/900. (D. III. f. 18., 173. l.)

[14]) Ellenk. vagyis felszámolás rendeltetett el a kizárás mellőzésével: **C.** 761/911. (H. D. VI. 170. l.). Az új német K. T. 142. §. az üzlet felszámolás nélküli folytatását egy tag által, kizárás, illetve a magánhitelező felmondása esetére, kifejezetten ismeri el.

[15]) V. ö. Cégrend. 15. §.

[1]) Ebből következik pl. az is, hogy az alapperben elmarasztalt, de utóbb megszünt közk. társaság bármely tagja élhet perujítással. **C.** 199/911. (H. D. VI. 22. l.).

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

befejezését, különösen a fennálló szerződések megszünését, nem foglalja magában s a tagok érintett követelésének kielégítését magában véve nem eredményezi. Ez legott a feloszlás tényének bekövetkezésével annyival kevésbé lehetséges, mert egy fennálló üzlet oly sűrü szálakkal van a forgalommal összekötve, melyeknek lebonyolítása esetleg hosszabb időt követel. A társasági ügyek ezen lebonyolítása a társaság feloszlása után neveztetik **felszámolásnak** vagy **felszámolási eljárásnak** *(liquidatio),*[1a]) mely helyt foglal, bármi okból következett be a feloszlás, egyedüli kivételével a csődnek, mely esetben a felszámolást a csődeljárás pótolja. **[K. T. 108. §.]**[2]) Mindazonáltal a törvény a felszámolást a közkereseti társaságnál nem írja elő feltétlenül kötelező módon, úgy hogy az egyáltalában nem volna mellőzhető. Semmi sem gátolja a tagokat, illetve jogutódaikat abban, hogy közös elhatározással a felszámolás helyett más módot válasszanak a még folyamatban levő ügyek befejezésére[3]) s nevezetesen nincs

---

[1a]) Felszámolásról azonban egyéni üzlet lebonyolításánál is szokás beszélni. Az »**eljárás**« kifejezését, melyet a törvény is használ a 119. §-ban, valahogy úgy ne magyarázzuk, mintha a felszámolás **bírói** eljárás volna, vagy bírói vezetés alatt állana. A bíróságnak a felszámoláshoz magában véve semmi köze s közbenjárása, mint látni fogjuk, csak a felszámolók kirendelésére, elmozdítására s a felmerülő vitás kérdések eldöntésére szorítkozik.

[2]) Csak **a társaság** csődje esetében nincs felszámolásnak helye; ha ellenben csak valamelyik társtag vagyona fölött nyittatik csőd, amennyiben a társaság a többi tagok által nem folytattatik, a felszámolás helyt foglal. Igy magyarázandó a Csődt. 250. §-a is.

[3]) A közk. társaság felszámolása tehát csak **facultativ**. V. ö. **L. I.** 365/79. (D. 23., 108. l.), 348/82. (D. Új f. 2., 152. l.), **C.** 543/905 (D. IV. f. 2., 227. l.), 206/906. (H. D. I. 314. l.), 982/910. (H. D. V. 163. l.) 347/911. (U. o. VI. 33. l.). Ugyanaz áll a betéti társaságnál **C.** 1161/904. (D. IV. f. 2., 184. l.) Ellenben a részvénytársaságnál és szövetkezetnél a felszámolás kötelező. L. alább 97. §. A különbség oka az, hogy a közk. és betéti társaságnál a tagok felszámolás nélkül is védhetik érdekeiket, holott a nagyszámú részvényesek és szövetkezeti tagok erre nem képesek, s hogy a társaság hitelezői sem szenvednek hátrányt a felszámolás mellőzése által, tekintve, hogy a tagok azontúl is személyesen felelősek. Ez okból nem is kell hozzá a hitelezők beleegyezése, kivévén, ha a feloszlást az egyik társtag magánhitelezője idézte elő, akivel szemben a felszámolás csak a feloszlással együtt mellőzhető. L. a megelőző §-t. Vajjon a felszámolás mellőzése és más lebonyolítási mód választása a feloszlás előtt (talán már az eredeti társasági szerződésben) vagy annak kimondása után, esetleg már a felszámolás megkezdése után történik-e? közömbös.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

kizárva, hogy a társasági üzlet mint egész akár valamely tagra,[4]) akár idegenekre, esetleg egy épen e célból keletkezett társaságra[5]) át ne ruháztassék.[6]) De ha nem is választottak más módot, ez nem zárja ki, hogy egyik tag a másik ellen az elszámolás és végkielégítés iránt keresetet ne indíthasson, ha ez felszámolás nélkül lehetséges.[6a])

II. A társaság feloszlása voltaképen annyit jelent, mint a társaság megszünése; szorosan véve tehát a társaság feloszlása után és a felszámolás ideje alatt társaságról mint jogi személyről többé nem lehetne beszélni, hanem csak az egyes tagokról mint közös tulajdonosokról. E logikai következmény mindazonáltal sem a tagokra, sem harmadik személyekre nézve, kik a társaság irányában jogokat szereztek, nem volna kielégítő. Úgy az előbbiek, mint az utóbbiak a társaságnak egyszerű jogközösséggé való rögtöni átváltozása folytán nemcsak szerzett jogaikban sértetnének, hanem általában hátrányosabb helyzetbe jutnának,[7]) sőt maga a felszámolás sikere is veszélyeztethetnék.[8]) Ez okoknál fogva teljesen igazolt a társaság eredeti jogi természetét

---

[4]) L. a megelőző §-t is s concret eseteket: D. Új f. 25., 100. l., **C.** id. 206/906., 1293/907. (H. D. II. 288. l.), id. 982/910.

[5]) Üzletátruházás újonnan alakított betéti társaságra: D. Új f. 25., 72. lap.

[6]) Ily átruházás az üzletátruházás közönséges szabályai alá esik (l. fent 19. §.). Az átvevő kötelezi magát az egyes tagokat követeléseikre nézve akár pénzben, akár másként, pl. ha egy létező vagy új társaság veszi át az üzletet, a társaságban való részesítés által kielégíteni. A tagok felelősségén a hitelezők irányában ily üzletátruházás folytán változás nem történik. V. ö. **C.** 617/89. (D. Uj f. 25., 100. l.). Az is lehetséges, hogy a társaság előbb bonyolítja le ügyeit s csak azután jelenti be a törvényszéknél a feloszlást. Az ilyen lebonyolítás azonban nem esik a felszámolás törvényes fogalma alá.

[6a]) V. ö. **C.** 32/98. (M. Dttár IX. 139. sz.). Ha ily elszámolás nem lehetséges pl. folyó ügyletek befejezése, künnlevő követelések behajtása stb., akkor a kereset a felszámolás befejezése előtt mint időelőtti visszautasítandó. **C.** 347/911. (H. D. VI. 33. l.).

[7]) Igy a társaság hitelezői nem birnának előjoggal a társasági vagyonban, hanem a tagok magánhitelezőivel versenyeznének; helye volna a magánhitelező általi biztosításnak és végrehajtásnak a társasági vagyonra, a kölcsönös beszámításnak stb. Csak a tagok egyetemleges felelőssége nem szenvedne (az ingatlanokra vonatkozó ügyletektől eltekintve) változást, mert ez a K. T. 268. §-a alapján is helyt foglalna.

[8]) Mint alább látni fogjuk, a felszámolás céljából új ügyletek, különösen kölcsönök is köthetők. Már pedig kölcsön esetleg nem lesz kapható, ha a hitelező tudja, hogy a tagok magánhitelezőivel versenyezni kénytelen.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

a felszámolás tartama alatt is fenntartani, a társaság jogi személyiségét mindaddig fennállónak tekinteni, míg csak a felszámolás befejezve nincs.[8a]) Ezt teszi a keresk. törvény is, midőn határozottan kimondja, hogy a felszámolási eljárás tartama alatt, úgy a társaságnak harmadik személyek elleni, mint a társasági tagoknak egymásközti jogviszonyaira nézve ugyanazon szabályok irányadók, melyek a feloszlás előtti időre nézve állíttattak fel s hogy e szabályok csak annyiban lépnek hatályon kívül, amennyiben azok a felszámolásra vonatkozó határozatokkal és a felszámolás természetével ellenkeznek. **[K. T. 119. §.]** [9]) Fennmaradnak nevezetesen azok a szabályok, melyek a társaság jogképességére,[10]) valamint a társasági vagyonnak a tagok magánvagyonával szemben való függetlenségére vonatkoznak. A társaság tehát a felszámolás alatt alapjában véve megmarad, ami volt, s fontosabb átalakulás csak annyiban történik, amennyiben a társasági üzletvezetés és a társaság képviselete jogilag véve más személyekre, az u. n. f e l s z á m o l ó k r a *(liquidatorok)* megy át, az előbbi üzletvezetők, illetve képviselők mint ilyenek hatásköre tehát a társaság feloszlásával megszünik.[11])

66. §.

A felszámolók.

I. Mint felszámolók akár maguk a társasági tagok, és pedig valamennyi vagy egyesek közülök, akár idegenek [1]) szerepelhetnek. Mérvadó azoknak kirendelésére első sorban a tagok egyhangú

[8a]) V. ö. **C.** 1566/903. (D. IV. f. 1., 15. l.), 982/910. (H. D. V. 163. l.).

[9]) Ilyenek pl. a versenytilalomra vagy a nemüzletvezető tagok jogállására vonatkozó szabályok. L. még a köv. §-t.

[10]) Igy különösen a tulajdonszerzési és a perbeli jogképesség.

[11]) Amennyiben azonban nem valamennyi tag egyúttal felszámoló, a tagok összessége (l. fent. 56. §. 7. jegyzet) egyes vonatkozásokban a felszámolás alatt is mint a társasági akaratnyilvánítás közege jelentkezik. Igy különösen a felszámolók kirendelése, elmozdítása és utasítása tekintetében. L. a köv. §-t.

[1]) Pl. a társaság hitelezői. Lehet jogi személy, pl. részvénytársaság is. Ha ilyen a társaság tagja lehet, felszámolói minősége sem eshetik kifogás alá. Cégvezető azonban ebbeli minőségének megtartása mellett nem lehet felszámoló. Ha a felszámolói megbizást elfogadja, ezzel a cégvezetői minőség megszünik. **C.** 707/905. (D. IV. f. 4., 228. l.). Az idegen felszámoló fáradságáért meghatározott fizetésben szokott részesíttetni, de ily

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

megállapodása, amely már az eredeti társasági szerződésben foglaltathatik, de később is történhetik. Ha e megállapodás értelmében a felszámolói tiszttel egyes tagok vagy más személyek nem bizattak meg, mint felszámolók az összes tagok [2]) vagy ezek törvényes képviselői [3]) működnek. Ha valamely társtag akár a felszámolás előtt, akár annak folyamában meghal, jogutódja lép helyébe, illletve ha több jogutódja van, ezek közös képviselőt tartoznak kirendelni.[4]) Fontos okokból a társasági tagok egyikének indítványára a bíróság rendelhet felszámolókat és ilyenekül oly személyeket is nevezhet ki, kik a társasághoz nem tartoznak. **[K. T. 108. §.]** [5]) Hogy h á n y felszámoló rendeltetik ki? az nincs korlátozva. Kirendelhető e g y is (l. K. T. 111. §.).

II. A felszámolók a társasági üzlet vezetői és egyúttal a társaság képviselői harmadik személyek irányában. De épen csak magának a társaságnak képviselői ők, az egyes tagokat vagy ezek jogutódait ellenben nem képviselik.[6]) Külső kifejezést a felszámolók ezen állása abban talál, hogy ők a társaság cége alatt járnak el, mely a felszámolás alatt is ugyanaz marad, melynek aláírásánál azonban amellett, hogy a felszámolók saját neveiket hozzácsatolni tartoznak, a felszámolási viszony kitüntetendő. **[K. T.**

---

díjazás a volt tagoknak mint felszámolóknak szintén biztosítható, sőt az oly felszámoló tag, aki csak munkájával járult a társasághoz, a K. T. 84. §-ában biztosított munkadíjat a felszámolás tartama alatt is követelheti.

[2]) Tehát úgy az üzletvezető, mint a nemüzletvezető tagok.

[3]) Gyámjaik, gondnokaik, csődtömeggondnok.

[4]) A jogutódok alatt egyetemes jogutódok (örökösök) értendők. Különös jogutód (pl. a tag vagy örökösének magánhitelezője) a felszámolásban nem vehet részt, arra semmi befolyást nem gyakorolhat. **C.** 732/86. (D. Új f. 17., 9. l.) Ha érdekeiben sérelmet szenvedne, perrel léphet fel.

[5]) Fontos okot képez különösen, ha a tagok a felszámolók iránt megegyezni nem tudnak s valamely tag ellen alapos kifogás tétetik, pl. mert a felbontási kereset épen ő miatta indíttatott. **C.** 348/82. (D. Új f. 2., 152. l.) — A felszámolók kirendelése iránti kérelem a felbontási keresettel kapcsolatban is előterjeszthető s ez esetben ítéletileg történik. V. ö. **L. I.** 150/81. (D. 27., 91. l.) **C.** 421/910. (H. D. V. 21. l.). Ettől eltekintve azonban és feltéve, hogy maga a felszámolás iránt nincs vita: **C.** 654/86. (D. Új f. 15., 255. l.), 246/89. (Ú. L. 89., 16. l.). 308/90. (P. T. 20., 46. l.), 1290/907. (H. D. II. 143. l.), **B. T.** 3765/910. (H. D. V. 20. l.), a kérelem, mint perenkívüli ügy, végzésileg intézendő el, s a végzés ellen felfolyamodásnak helye nincs. Keresk. elj. 43. §. *a)* pont.

[6]) V. ö. **C.** 918/98. (D. III. f. 14., 175. l.) Ez annyival inkább áll, mert a felszámolók és a tagok között érdekellentét is keletkezhetik. Igy nevezetesen a végkiegyenlítés körül. V. ö. K. T. 117. §. 2. bek. és alább a köv. §-t.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

114. §.] [7]) Amennyiben mint felszámolók többen rendeltettek ki, ezek, épúgy mint a feloszlás előtti üzletvezetők, illetve képviselők, valamint a cégvezetők, akár együttesen, akár külön-külön járhatnak el. E tekintetben mindazonáltal a most említett személyekkel szemben lényeges különbség van. Míg ugyanis előbbieknél az együttesség csak kivétel, mely külön határozottan megállapítandó: [8]) addig a felszámolóknál megfordítva épen az együttesség a szabály s ahhoz szükséges külön megállapodás, hogy a felszámolók külön-külön legyenek jogosítva eljárni. **[K. T. 111. §.]** [9]) A társaságot illető kézbesítések érvényességére nézve azonban, valamint a társasági képviselők, úgy a felszámolók együttessége esetében is elegendő, ha azok a felszámolók valamelyikének kezeihez történnek. **[K. T. 119. §.** 2. bek.] [10])

III. A felszámolók a társasághoz meghatalmazási viszonyban állanak, miért is a meghatalmazásra vonatkozó általános szabályok őreájuk is alkalmazást nyernek [11]) s nevezetesen a felszámolói megbízás visszavonása is egyoldalúlag bármikor történhetik.[12]) Utóbbi tekintetben semmi különbséget nem tesz, vajjon a felszámoló a társaság tagja avagy idegen s vajjon a tagok, vagy pedig a bíróság által rendeltetett-e ki? A visszavonáshoz azonban a társasági tagok egyhangú határozata szükséges [13]) s csak

---

[7]) Tehát pl. így: »Kovács és Lakatos felszámolásban helyett Fekete Károly, Fehér Mihály«; vagy »p. (per) Kovács és Lakatos felszámolásban Fekete Károly, Fehér Mihály«. — E szabály azonban époly kevéssé kötelező jogszabály, mint a megfelelő szabály a cégvezető és keresk. meghatalmazott aláírására nézve (l. fentebb 37., 38. §§.) s a felszámoló által kötött ügyleteknek a társaságra irányuló hatásai szempontjából szintén nem tesz különbséget, vajjon azok világosan a társaság nevében köttettek-e, avagy a társaság részére kötötteknek csak a fennforgó körülmények szerint, a szerződő felek akaratához képest tekintendők-e? V. ö. fentebb 41. és 60. §§.

[8]) L. fentebb 37., 56. és 60. §§.

[9]) Ha a felszámolók a bíróság által neveztetnek ki, az együttesség kizárása szintén külön mondandó ki.

[10]) Ez a felszámolóknál kétséges sem lehet, tekintve, hogy az id. bek. a felszámolókról általában szól, tekintet nélkül arra, vajjon együttesen vagy külön-külön járnak el.

[11]) A felszámolók tehát minden legkisebb vétkességért *(omnis culpa, culpa levis)* felelősek. V. ö. osztr. p. t. 1012. és 1297. §§. Ha azonban mint felszámolók a társaság tagjai működnek, az ő felelősségük a K. T. 119. §. értelmében (l. a megelőző §-t) ugyanaz marad, mint a felszámolás előtt.

[12]) Jogszerű ok, miként az üzletvezetőkre nézve, nem szükséges.

[13]) Ha tehát a felszámoló egyúttal a társaság tagja, az ő beleegyezése is szükséges. Ez azonban mellőzhető, ha a visszavonásra a bíróság kéretik fel.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

kivételképen fontos okokból [14]) történhetik valamelyik társtag indítványára a bíróság által is. **[K. T. 109. §.]** [15]) Emellett a netaláni kárpótlási igények épségben maradnak.[16])

IV. A felszámolók kirendelése a társasági tagok által a keresk. cégjegyzékbe bevezetés végett az illetékes törvényszéknél bejelentendő ; [17]) kötelesek lévén egyúttal a felszámolók ugyanott aláírásaikat hitelesíteni vagy hitelesített alakban bemutatni.[18]) Hasonlóképen bemutatandó valamely felszámoló kilépése vagy meghatalmazásának megszünése. A törvényszék köteles a társasági tagokat e határozatok megtartására a cégbejegyzés elmulasztása esetére rendelt 500 forintig terjedhető pénzbírság mellett hivatalból szorítani ; a felszámolók kinevezésének, kilépésének és a felszámolói meghatalmazás megszüntének harmadik személyek elleni joghatályára nézve ugyanazon szabályok lévén irányadók, mint a cég és a cégben történő változások bejegyzésének elmulasztása esetében. **[K. T. 110. §.]** [19])

67. §.

A felszámolók hatásköre és teendői.

I. A felszámolók hatásköre és teendői a felszámolás célja által határoztatnak meg. Ennek megfelelőleg a felszámolók a folyó ügyleteket befejezni, a feloszlott társaság kötelezettségeit

---

[14]) Igy nevezetesen azon okokból, melyek miatt a felbontási kereset indítható. L. fentebb 63. §. Pl. ha a felszámoló a társaság vagyonával saját céljaira visszaél: **C.** 16/910. (H. D. IV. 79. l.).

[15]) A visszavonás egyszerű kérvény által szorgalmazandó, mely szintén perenkívüli ügy s végzésileg intézendő el anélkül, hogy felfolyamodásnak volna helye. Keresk. elj. 34. §. *a)* pont. Másként, azaz van felfolyamodásnak helye, ha a bíróság a visszavonás iránti kérvényt elutasítja: **C.** id. 16/910.

[16]) E részben ugyanaz áll, mint a cégvezetőknél és keresk. meghatalmazottaknál, vagy a részvénytársasági és szövetkezeti igazgatóknál. V. ö. K. T. 51. §., fentebb 44. §., K. T. 183. §. és alább 91. §.

[17]) A felszámolók bejelentése a társaság feloszlásának bejelentésével együttesen is történhetik, s ha a társaság nem volt bejegyezve, a feloszlást kimondó ítéletben úgy a társaság, mint a felszámolók bejegyzése elrendelendő. **C.** 1151/907. (H. D. II. 72. l.). Ha vita van a felszámolás jogossága iránt, perenkívüli eljárás nem foglalhat helyet: **B. T.** 3765/910. (H. D. V. 20. l.).

[18]) Ez akkor is szükséges, ha a felszámoló már előbb képviselte a társaságot, tehát aláírását a törvényszéknél már hitelesítette.

[19]) Utalással a K. T. 9. és 19. §§-ra. Ugyanaz áll, mint a feloszlás tekintetében s egyéb esetekben.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

teljesíteni,[1]) künnlevő követeléseit behajtani és a társasági vagyont készpénzzé tenni tartoznak ; kötelesek egyúttal a társaságot bíróság előtt és bíróságon kívül képviselni.[2]) Jogosítva vannak továbbá a társaság nevében egyezségre lépni, valamint választott bíróság iránt szerződni. Ugyancsak a felszámolás céljából következik azonban, hogy új ügyleteket kötni rendszerint nincsenek jogosítva.[3]) Ezt a törvény csak akkor engedi meg, ha azok a függőben levő ügyek befejezése céljából szükségesek.[4]) Ezenkívül korlátozva vannak a felszámolók még annyiban, amennyiben a társasági ingatlan javakat a társaság összes tagjainak beleegyezése nélkül csak nyilvános árverés útján adhatják el. **[K. T. 112. §.]**[5]) Valamint azonban a társaság fennállása alatt különbség van a társasági üzletvezetés és képviselet között s az utóbbi harmadik személyek irányában semmi korlátnak alávetve nincs (l. fentebb 60. §.) : azonképen a most említett korlátozások a felszámolóknál is csak a felszámolók és a társaság, illetve a tagok közötti belső viszonyra vonatkoznak.[6]) Ugyanaz áll oly korlátozásokról is,

---

[1]) A K. T. nem tartotta szükségesnek a közkereseti (és hasonlóképen a betéti) társaság felszámolásánál különös óvrendszabályokat felállítani a társasági hitelezők biztosítására, amint azt a részvénytársaságnál és szövetkezetnél teszi (v. ö. alább 97., 112. §§.). A tagok személyes felelőssége ily rendszabályokat fölöslegessé tesz.

[2]) A bíróság előtti képviselet a teljes perbeli képviseletet foglalván magában : ebből következik, hogy nem a tagok, hanem a felszámolók állítják ki a társaság nevében a perbeli (ügyvédi) meghatalmazást s hasonlóképen ők s nem a tagok esküsznek a társaság helyett.

[3]) Új ügyletek mindazok, melyek nem a meglevő társasági vagyon értékesítésére (eladások) és a fennálló jogviszonyok rendezésére (fizetések, beszámítások, átvételek stb.) vonatkoznak ; tehát nevezetesen vételek, kölcsönök felvétele, elzálogosítások stb.

[4]) E feltétel mellett nevezetesen váltók és más értékpapirok is kibocsáthatók. Pl. ha a felszámolás befejezése céljából kölcsönt kell felvenni, de ilyen csak váltóra kapható. Szolgálati szerződések (segédek alkalmazása) : v. ö. **C.** 3337/85. (M. IV. 103. l.)

[5]) Nyilvános árverés alatt nem épen bírói árverés értendő, bár a felszámolók ezt is kérhetik. Ez esetben az 1881 : LX. tc.-nek az önkéntes bírói árverésre vonatkozó 204—206. §-ai nyernek alkalmazást.

[6]) A törvénynek ilyetén magyarázata nincs általában elfogadva s az előmunkálatok is támogatják azt a magyarázatot, mely szerint a most említett korlátok harmadik személyek irányában is hatályosak (v. ö. *Tervezet* 193. l. és még inkább az e részben egyenlő német K. T. fölötti tanácskozmány jegyzőkönyveit). E felfogás azonban a gyakorlati élet követelményeivel ellentétben áll. Harmadik személyeknek nem áll módjuk-

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

melyeknek a tagok vetették alá a felszámolókat. A tagok irányában a felszámolók alárendeltségi viszonyban állanak ugyan s még az esetben is, ha bíróilag lettek kinevezve, az üzletvezetésnél azoknak egyértelmű határozatait foganatosítani tartoznak, ellen-

---

ban a felszámolási viszonyokba behatolni s nem is lehet követelni tőlük, hogy mielőtt a felszámolókkal ügyletet kötnek, vizsgálatot indítsanak aziránt, vajjon az csakugyan a folyamatban lévő ügyek befejezésére szolgál-e, s vajjon az összes tagok beleegyeztek-e az árverésen kívüli eladásba? Gondoljunk azonban különösen arra az esetre, ha a felszámolók váltókat vagy más forgatható vagy bemutatóra szóló papirokat bocsátanak ki. Ha a szóban forgó korlát az új ügyletekre nézve harmadik személyek irányában is hatályos, akkor ebből szükségképen következik, hogy a tagok arra még egy későbbi jóhiszemű forgatmányos, illetve papirbirtokos ellenében is hivatkozhatnak (így *Plósz* id. m. 138. l.). Ámde akkor egyenes ellentétbe jövünk úgy a váltójognak, mint magának a K. T.-nek azon sarkalatos elvével, mely szerint a váltó, keresk. utalvány stb. adósa harmadik jóhiszemű birtokos ellen egy megelőző birtokoshoz való viszonyból kifogást nem tehet (V. T. 92. §., K. T. 296. §.), s lehet-e feltételezni, hogy a K. T. a felszámolás esetére ily ellentmondó kivételt akart statuálni? — Ily sajnos következményeket szem előtt tartva, az uralkodó magyarázatot csak akkor fogadhatnók el, ha a törvény intézkedései más magyarázat lehetőségét egyenesen kizárnák. De ez nézetünk szerint nem áll. A K. T. 112. §-a úgy van szövegezve, hogy abban nemcsak a felszámolók képviseleti joga, hanem üzletvezetési, vagyis belső ügyköre is szabályoztatik. Ezt mutatja nemcsak az, hogy az ott említett »folyó ügyletek« alatt nem csupán jogügyletek, hanem oly tényleges jellegű ügyletek is értendők, melyeknél harmadik személyek nem szerepelnek, hanem az is, hogy a törvény a felszámolókat a folyó ügyletek befejezésére stb. kötelezi, holott ily kötelezettségről a társasági ügyek mikénti intézésére nézve harmadik személyek irányában nem lehet szó. Ha pedig kétségtelen, hogy az id. §. nem csupán a felszámolók képviseleti jogát szabályozza, akkor nem követünk el erőszakot a törvényen, ha az új ügyletekre és az ingatlanok eladására vonatkozó korlátokat is úgy magyarázzuk, hogy azok csakis a társaság belső viszonya szempontjából állíttatnak fel. Az előbbire nézve ezt épen az a megfontolás támogatja, hogy az új ügyletek szükségességének kérdése a függőben levő ügyletek befejezésére harmadik személyek ellenőrzése alól teljesen kivonja magát. Az utóbbira nézve pedig arra utalunk, hogy a törvény nem kíván kifejezett és harmadik személyek irányában adott beleegyezést; már pedig ha a beleegyezés esetleg hallgatagos is lehet s elég, ha csak a felszámolók irányában történt, akkor a beleegyezés fennforgásának kérdése szintén kivonja magát harmadik személyek ellenőrzése alól. Ha már most eszerint csakugyan feltehető, hogy az említett korlátok a felszámolók képviseleti jogára nem vonatkoznak, akkor ezzel megvan állapítva, hogy maga a törvény a felszámolók hatáskörét harmadik személyek irányában egyáltalában nem is korlátozza s akkor még abban az esetben is, ha semmi kétséget nem szenvedne, hogy midőn folytatólag

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

kezőleg nekik felelősek. **[K. T. 115. §.]** [7]) Harmadik személyek irányában ellenben a felszámolók ugyanoly állást foglalnak el, mint a felszámolásban nem lévő társaság képviselői,[8]) s valamint az utóbbiak, úgy a felszámolók hatáskörének korlátozása

---

a K. T. 113. §-a a felszámolók képviseleti jogának korlátozását harmadik személyek irányában hatálytalannak nyilvánítja, ez épúgy csak a tagok általi korlátozásra értetik, mint a fennálló társaság képviselőire nézve a 92. §-ban (amihez azonban épen akkor fér szó, ha a törvényről magáról is feltesszük, hogy a felszámolók képviseleti jogát korlátozza, tekintve, hogy a felszámolás előtti képviselőknél ezt nem teszi): arra az eredményre kell jönnünk, hogy, bár a felszámolók üzletvezetési köre a felszámolás céljának megfelelőleg a fennálló társaság nevében eljáró tagok üzletvezetési körétől lényegesen különbözik is, a képviseleti jogra nézve nincs köztük különbség. Hogy a forgalom érdekei ezen egyenlőség mellett mindenesetre jobbon vannak biztosítva, mint ha a felszámolóknak korlátolt hatáskört adunk, fölösleges mondani. A tagok érdekeit pedig eléggé megóvja egyrészt az együttesség, másrészt pedig a korlátozási jog saját maguk irányában. V. ö. hasonló értelemben *Zsögöd* Fejezetek köt. jogunk köréből I. 26. l., kivételével az ingatlanokra vonatkozó korlátozásnak, amelynek ő is tulajdonít harmadik személyek iránti hatályt. De e kivétel époly kevéssé helyeselhető, mint az ellenkező felfogás általában. — Az itt képviselt felfogás most már törvényileg is el van ismerve az 1898: XXIII. tc.-ben, melynek 40. §-a határozottan kimondja, hogy »a felszámolók hatásköre harmadik személyek irányában, valamint azoknak felelőssége ugyanaz, mely az igazgatóságra nézve van megállapítva«. Ez egyúttal törvényes magyarázat a K. T. 112. §-ára nézve, mert a törvényhozó a szövetk. törvényben épen azért mondotta ki e szabályt, mert azon meggyőződésből indult ki, hogy az a K. T. 112. §-ának megfelel s nem azért, mert ettől a szövetkezetre nézve el akart volna térni. Ez világosan kitünik a szövetk. törvény indokolásából 34. l. V. ö. *Szerző* A gazdasági és ipari hitelszövetkezetekről szóló törvény magyarázata 95. s k. l. is.

[7]) Minthogy a felszámolók csak a tagok egyértelmű határozatait tartoznak foganatosítani, ebből következik, hogy a tagok csak együttesen vonhatják őket felelősségre is, mert ha egyik tag ellentmond, ezzel kifejezi, hogy a hozott határozat foganatosításához nem ragaszkodik.

[8]) Jogosítva vannak-e a felszámolók cégvezetőt kirendelni? Ez rendesen tagadásba vétetik azon az alapon, mert a felszámolók törvényes hatásköre oly korlátokat tartalmaz, melyeknek a cégvezető alá nem vethető. Ha azonban arra az álláspontra helyezkedünk, hogy a felszámoló hatásköre kifelé egyáltalában nincs korlátozva, akkor a cégvezető kirendelését is meg kell engedni. E feltevés mellett a cégvezető hatásköre még mindig szűkebb, mint a felszámoló hatásköre, amennyiben ugyanis csak kereskedelmi üzlet folytatásával járó ügyleteket köthet, új ügyletekre pedig a cégvezető befelé szintén korlátozható. Oly esetekben, midőn a társaságnak több telepe van, cégvezető kirendelése esetleg kikerülhetetlen.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

is harmadik személyek irányában joghatállyal nem bír. **[K. T. 113. §.]** [8a])

II. A felszámolás végcélja az, hogy a társtagok a társaság feloszlása esetében érvényesíthető vagyoni igényeikre nézve kielégíttessenek. A végkiegyenlítés eszközlése szintén a felszámolók feladatához tartozik. **[K. T. 117. §.]** Irányadó arra nézve első sorban a társasági szerződés, vagy a tagok egyetértő megállapodása.[8b]) Ezek hiányában minden társtag követelése ugyanazon módon állapítandó meg, mint a tagok vagyonilletősége s a nyereség és veszteség a társaság fennállása alatt, illetve valamely tag kiválása esetében.[9]) Valamint továbbá a kiválásnál, úgy a felszámolásnál is a tényleges kielégítés készpénzben történik. A tagok által a társaságba hozott dolgok tehát nem természetben adatnak vissza, hanem értékük szerint térittetnek meg,[10]) és pedig abban az értékben, melyben azok megállapodás szerint átvétettek, vagy ha ily megállapodás nem történt, mellyel az illető dolgok a behozatal idejekor bírtak. **[K. T. 118. §.]** [11]) Csak oly dolgok követelhetők vissza természetben, melyek nem bocsáttattak a társaság tulajdonába, hanem pusztán használatul engedtettek át (l. fent. 54. §.).[11a])

A végkiegyenlítés feltételezi, hogy a társasági vagyon már teljesen készpénzzé van téve, illetőleg a társasági hitelezők ki-

---

[8a]) A K. T. 113. §-a világosan csak harmadik személyek irányában nyilvánítja hatálytalannak a felszámolók korlátozását. A tagok irányában s ezek egymásközti viszonyában tehát a korlátozás teljesen hatályos. V. ö. **C.** 826/909. (H. D. IV. 33. l.).

[8b]) Megegyezés a vagyonilletőségnek szakértő általi megállapítása iránt: l. **C.** 206/906. (H. D. I. 314. l.)

[9]) L. fentebb 55. és 64. §§. A betétek utáni kamatok a végkiegyenlítés időpontjáig veendők számításba. — Ha valamely tagnak szenvedő állapotot feltüntető számlája van, a társaság annak kiegyenlítését követelheti. Ez esetben már nem áll útban az a szabály, hogy a tagok betételeiket felemelni nem tartoznak, mert e szabály csak a társaság feloszlása előtti időre szól. A tag csődje esetében azonban ily igény csak mint közönséges csődkövetelés érvényesíthető.

[10]) V. ö. fentebb 64. §. Nincs azonban kizárva, hogy a tagok a természetbeni visszaadást egyetértőleg elhatározzák. A felszámolók ezt a tagokra nézve kötelezőleg nem határozhatják el, mert hisz ők kötelezve vannak a társasági vagyont készpénzzé tenni.

[11]) Ha ez az érték nem tudatik, azt a felszámoláskori eladási ár és az időközi értékváltozás alapján kell kideríteni.

[11a]) Az átruházási illetékre nézve l. fent. 47. §. 6*a)* jegyz.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

elégíttettek. Mindazonáltal a felszámolók a felszámolás folyamán befolyó társasági pénzeket nem tarthatják vissza mindaddig, míg a felszámolás befejeztetik; hanem kötelesek azokat, amennyiben később lejárandó tartozások, vagy az egyes tagokat a végkielégítésnél illetendő igények[12]) fedezésére nem szükségesek, a társasági tagok közt előlegesen is felosztani. **[K. T. 116. §.]**[13])

Amennyiben a végkiegyenlítés körül vitás kérdések merülnének fel, minthogy a felszámolók választott bíróság jellegével nem bírnak,[14]) azok bírói elintézés tárgyát képezik [id. 117. §. 2. bek.].[15])

III. A felszámolás befejezése után a feloszlott társaság könyvei s egyéb iratai megőrzés végett valamelyik társtagnak vagy egy harmadik személynek adatnak át. Ha a tagok a választás iránt meg nem egyezhetnek, a könyvek és iratok gondviselőjét a felek valamelyikének indítványára az illetékes törvényszék nevezi ki. **[K. T. 120. §.]**[16]) A megőrzés tartamára nézve az általános szabályok irányadók, s ameddig a könyvek és iratok tényleg őriztetnek, a társasági tagok és ezek jogutódai azokat bármikor megtekinthetik és használhatják [id. §. 2. bek.].[17])

---

[12]) Ezek alatt mindazon igények értendők, melyek a számításszerű végkiegyenlítés után elégítendők ki, tehát maga a vagyonjutalék is. A felszámolók felelősek azért, hogy a tagok megkapják azt, ami nekik számításszerűleg jár. Épen azért meg kell nekik engedni, hogy a befolyó társasági pénzekből visszatartsanak annyit, amennyi a végkiegyenlítés biztosítására szükséges; annyival inkább, mert, habár a tagok visszatéríteni tartoznak azt, amivel az előleges felosztásnál többet kaptak, mint amennyi nekik a végkiegyenlítésnél jár, a visszatérítés a tag fizetésképtelensége miatt el is maradhat.

[13]) Az előleges felosztásnak nem kell abban az arányban történnie, mint a végleges felosztásnak; a végleges arány a felszámolás befejezése előtt esetleg nem is ismeretes.

[14]) A tagok azonban a felszámolókat választott bírósági jelleggel felruházhatják. Ilyenkor is azonban az 1868 : LIV. és 1881 : LIX. tc.-nek, illetve az új Pp. 767. s k. §§-nak a választott bíróságra nézve általában felállított intézkedései tartandók meg.

[15]) V. ö. **C.** 169/910. (H. D. V. 75. l.). A vitás kérdések támadhatnak úgy a tagok és a felszámolók, mint a tagok egymás között. Első esetben a kereset a társaság által, illetve ellen indítandó; utóbbi esetben ellenben csak a tagok a perfelek, s a felszámolók a perben közvetlenül nem szerepelnek.

[16]) A törvényszék egyszerű kérvény által keresendő meg, mely végzésileg intézendő el. Felfolyamodásnak nincs helye. Keresk. elj. 43. §. *b)* pont.

[17]) A megőrzés költségei a tagokat egyenlő arányban terhelik.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

HATODIK FEJEZET.

A társasági tagok elleni keresetek elévülése.

68. §.

I. A tagok egyetemleges felelőssége a társaság adósságaiért tetemesen veszítene jelentőségében, ha az csak addig állana fenn, ameddig a társaság fennáll, illetve ameddig az illető a társaságnak tagja. Ily korlátozás egyenesen a társasági hitelezők kijátszására vezethetne. Másrészt azonban a tagokra nézve volna nagyon súlyos, ha ők kiválásuk vagy a társaság feloszlása után oly hosszú időn keresztül volnának felelősségre vonhatók, amennyi a közönséges keresetelévülésnek felel meg.[1]) Szükséges tehát oly középutat választani, mely úgy a hitelezők, mint a tagok jogosult érdekeinek kiegyenlítését tartalmazza. Erre törekszik a keresk. törvény, midőn összhangzásban a külföldi törvényhozásokkal[2]) az egyes tagok ellen a társaságot terhelő igények alapján támasztható keresetekre nézve,[3]) amennyiben bizonyos köve-

[1]) Figyelembe veendő különösen, hogy míg a tagok a társaság adósságaiért megtámadhatók, az egymásközti elszámolás sem történhetik meg véglegesen, mert a fizető tag által támasztott viszkereset az elszámolásban ismét változást idéz elő.

[2]) Az ötévi elévülést már a f r a n c i a *Code de com.* állítja fel, ahonnan az majdnem valamennyi K. T.-be átment, így nevezetesen a n é m e t b e is. Sajátságos módon intézkedett az 1840 : XVIII. tc. 41. §-a, mely szerint a rendes elévülési időn semmi változás nem történik ugyan, de a feloszlás vagy kilépés közhirré tételétől számított két év után a tagok többé nem egyetemlegesen, hanem csak aránylagosan felelősek.

[3]) A tagok egymás elleni viszkereseteire a kivételes elévülési idő nem vonatkozik. De igen az oly követelésre, melyet valamely tag mint harmadik személy szerzett a társaság ellen (v. ö. fent 49., 54. §§.). A rövidebb elévülés továbbá csak oly keresetekre nézve foglal helyet, melyek a tagok ellen a társasági kötelezettségekért vállalt egyetemleges felelősség alapján indíthatók ; tehát nem oly követeléseknél, melyek a társaság ellen keletkeztek ugyan, de a tag irányában fennálló külön jogcím alapján indíttatnak, pl. ha a feloszlott társaság üzletét az adósságokkal együtt átvette. V. ö. fent. 65. §. Az előbbiekhez tartoznak azonban azok is, melyek a társaság feloszlása után teljesítendő ügyletekből származnak: **C.** 698/91. (J. Sz. 7., 109. l.). De nem a felszámolás alatt vállalt új kötelezettségek, melyek a rendes elévülés alá esnek. Azokért a k ö l t s é g e k é r t, melyek a társaság ellen a társtag kilépése után folyamatba tett per és v é g r e h a j t á s körül merülnek fel, a kilépő tag nem felelős. **K. V. T.** 322/906. (D. IV. f. 5., 365. l.).

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

telések törvényesen rövidebb elévülés alá nem esnek:[4]) a társaság feloszlásától vagy a társasági tag kilépésétől vagy kizárásától kezdve öt esztendei elévülési időt állapít meg. **[K. T. 121. §.]**[5]) Ez az elévülési idő attól a naptól számíttatik, melyen a társaság feloszlása, vagy az egyes tag kilépése, vagy ennek kizáratása a keresk. cégjegyzékbe történt bevezetés alapján közzététetett [id. §. 2. bek.].[6]) Amennyiben azonban a követelés az érintett bevezetés közzététele után jár le, az elévülési idő a követelés lejártával;[7]) még le nem járt, de felmondási időhöz kötött követeléseknél pedig a felmondásra való tekintet nélkül a közzététel napjától számítandó felmondási idő leteltével veszi kezdetét [id. §. 3. bek.].[8])

---

[4]) Rövidebb elévülést maga a K. T. is állapít meg a 349., 390., 410., 487. §§-ban. Azonfelül különösen a kamatkövetelések elévülése (1883: XXV. tc. 19. §.) és a Váltó T. rövidebb elévülési határidői említendők.

[5]) A feloszlás, illetve kilépés alatt a társaság vagy a tagok *csődje* is értendő. Minthogy azonban a társasági csőd esetében a hitelezők követeléseiknek csak azon részére nézve léphetnek fel az egyes tagok ellen, mely a társasági csődből ki nem került (l. fentebb 61. §.), az elévülés csak a csőd *megszüntével* veheti kezdetét: **C.** 143/85. (D. Új f. 12., 313. l.) 1336/904. (D. IV. f. 4., 190. l.). Ellenk. **C.** 1145/905. (H. D. I. 35. l.), mely szerint az elévülés a *csődnyitás közzétételétől* kezdődik. Egyúttal figyelembe veendő, hogy ha a csőd *kényszeregyezség* által fejeztetik be, a társasági hitelezők követeléseik elengedett részével, feltéve, hogy az elvállalt kötelezettségeknek elég tétetik (v. ö. Csődt. 226. §.), többé nem léphetnek fel. V. ö. Csődt. 223. §. A társasági csődben egyezségileg elvállalt kötelezettségekért azonban a tagok felelőssége, hacsak az egyezségben más megállapodás nem történt, fennmarad (Cst., 227. §.); sőt a tag csődjében kényszeregyezségileg megállapított kötelezettségekért az illető tag a rendes elévülési idő alatt felelős, tekintve, hogy a kényszeregyezség egészen új és a társasági viszonytól független jogcímet alkot; a társasági csőddel szemben ellenben a tag személyes felelőssége ily esetben megszűnik. (Cst. 228. §.) — A feloszlás, illetve kilépés alatt továbbá valamely tag *halála* is értendő, mely esetben a felelősség a közönséges magánjogi szabályok szerint az örökösökre megy át, épúgy mint ha a tag halála az elévülési idő alatt csak később következett volna be.

[6]) Ebből következik egyúttal, hogy mindaddig, míg a feloszlás, illetve kilépés be nem jegyeztetett és közzé nem tétetett: az elévülés meg nem kezdődik, még ha a hitelezők a feloszlásról vagy kilépésről tudomással bírnak is. **C.** 48/82. (D. Új f. 2., 29. l.), 1193/82. (M. IV. 103. l.)

[7]) Részlettörlesztésre felvett kölcsönnél az elévülés az utolsó részlet esedékességének napjától számíttatik. L. a megelőző jegyzetben id. **C.** 48/82.

[8]) Vagyis: a közzététellel a követelés felmondottnak tekintetik.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

II. A szóban forgó rövidebb elévülés épen csak a tagok elleni keresetekre nézve van megállapítva: magának a társaságnak javára tehát nem szolgál, hanem vele szemben a rendes elévülés foglal helyet s e részben teljesen közömbös, vajjon a társaság még fennáll-e, avagy már feloszlott és felszámolás alatt van? Ennek megfelelőleg, ha a társaságnak felosztatlan vagyona marad, a társasági hitelezők e vagyonból a tagok javára megállapított elévülési idő után is követelhetnek kielégítést. **[K. T. 122. §.]** [8a])

III. A tagok javára megállapított elévülés azonban nemcsak a tartamra nézve, hanem egyéb tekintetben is előnyösebb mint a közönséges elévülés. Igy nevezetesen még annyiban, amennyiben mindenkivel szemben, tehát kiskorú, gondnokság alatti és jogi személyek ellen is hatályos **[K. T. 124. §.]**; [9]) amennyiben továbbá a törvény az elévülés félbeszakítását is szigorúbb feltételekhez köti. És pedig két irányban: 1. abban az irányban, hogy az elévülés félbeszakítása minden egyes tag személyéből önállóan ítélendő meg; az egyik tag ellen folyó elévülési idő tehát nem szakíttatik félbe oly jogcselekvény által, mely a társaság vagy ennek egy másik tagja ellen történik. **[K. T. 123. §.]** [10]) Ez mindazonáltal csak az illető tag kilépése vagy kizárása esetére áll egészen. Ha ellenben a társaság feloszlik, a felszámolás tartama alatt folyó elévülési idő nemcsak az illető tag ellen irányuló, hanem oly jogcselekvény által is félbeszakíttatik, mely a felszámolók ellen intéztetik,[11]) tehát csak oly jogcselekvény által

---

[8a]) Felperes azonban a felosztatlan vagyont a perben kimutatni tartozik. V. ö. **C.** 5995/911. (H. D. VI. 230. l.).

[9]) V. ö. ezzel szemben osztr. p. t. 1472., 1484., 1494. §§.

[10]) Az egyetemlegesség szabályai szerint az egyik adótárs ellen indított kereset az elévülést a másik adótárs ellen is félbeszakítja. Igy van ez legalább a római jog (l. 5. C. 8., 40.) s a legtöbb magánjogi t. szerint, bár újabban a K. T. 124. §. és hasonlag a Váltó T. 87. §. ellenkező álláspontja általában helyesebbnek tartatik. A német p. t. 425. §-a is erre állt. V. ö. alább 121. §. 13. j. az újabb magyar gyakorlatra s fentebb 59. §. 9. jegyz. a váltókereset elévülésének félbeszakítására nézve.

[11]) Ez nem egészen következetes, mert hisz a társaság a felszámolás alatt is fennállónak tekintetik s a felszámolók jogilag csak a társaságnak, nem egyúttal a tagok képviselői. Az id. §. 2. bek. egyébiránt úgy van szövegezve, mintha kizárólag a felszámolók elleni jogcselekvényeknek volna megszakító hatálya, maga az illető tag elleni jogcselekvényeknek pedig nem; ami képtelenség. — A felszámolókkal azonos tekintet alá esik a csődtömeg. A K. T. 256. §-a ezt a szövetkezeteknél kifejezetten mondja ki.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

nem szakíttatik félbe, mely egy másik tag ellen intéztetik ;[12]) 2. szigorúbbak a félbeszakítás feltételei annyiban, amennyiben oly jogcselekvénynek, mely által az elévülés félbeszakíttatik, egyedül a kereset megindítása tekintetik [id. §. 3. bek.].[13])

---

[12]) Feltételeztetik azonban, hogy az illető csakugyan még tagja a felszámolás alatt levő társaságnak. Ha már előbb lépett ki, mintsem a feloszlás és felszámolás bekövetkezett, a felszámolók ellen intézett jogcselekvény époly kevéssé szakítja félbe az elévülést, mint ha a feloszlás nem történt meg.

[13]) Kereset megindítása (beadása), nem kézbesítése. V. ö. osztr. p. t. 1497. §. és Váltó T. 87. §. — A keresettel azonos a csőd, oly értelemben, hogy utóbbi nem félbeszakító, hanem csak felfüggesztő hatállyal bír s ezzel is csak a bejelentés alá eső igények tekintetében. V. ö. Csődt. 15. §. és hozzá *Szerző* Váltójog 79. §. 9. j. A csődnek ezen hatálya tekintetében közömbös egyúttal, vajjon az a tag, avagy a társaság vagyonára nyittatott ; tekintve, hogy utóbbi esetben a tag elleni kereseti jog a K. T. 97. §. értelmében fel van függesztve. L. fent 61. §. 6. j. Ellenk. **C.** 326/97. (P. T. 34., 188. l.)

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

KILENCEDIK CIM.

BETÉTI TÁRSASÁG.[1)]

69. §.

A betéti társaság fogalma és viszonya a közkereseti társasághoz.

I. Betéti társaság keletkezik, ha közös cég alatt folytatott keresk. üzletnél a társak közül egy vagy több tag csak kikötött vagyonbetételével felelős, míg ellenben egy vagy több tagot korlátlan és egyetemleges felelősség terhel. **[K. T. 125. §.]** Az előbbiek k ü l t a g o k n a k, az utóbbiak b e l t a g o k n a k neveztetnek.[1a)]

A törvény fogalommeghatározásából kitünik, hogy a betéti társaság a közkereseti társaságtól alapjában véve csak a tagok eltérő felelőssége által különbözik. Míg ugyanis a közkereseti társaságnál a tagok egyenlő és pedig kivétel nélkül korlátlan és egyetemleges felelősséggel tartoznak, addig a betéti társaságnál a

---

[1)] *Renaud* Das Recht der Commanditgesellschaften. Lipcse, 1881.; *Goldschmidt* De societate en commandite. Halle, 1851.; *Lastig* De commanda et collegantia. Halle, 1870. és Die Accomendatio. Halle, 1907.; *Ehrenberg* Beschränkte Haftung des Schuldners nach See- und Handelsrecht. Jena, 1880.; *Silberschmidt* Die Commenda in ihrer frühesten Entwicklung bis zum XIII. Jahrhundert. Würzburg, 1884. (v. ö. Magy. Igazs. 21. köt. 311. l.); *Wendt* Endemann-féle Handbuch I. 428—470. l.; *Dolez* Étude sur la société en commandite. Paris, 1876.; *Saleilles* Étude sur l'histoire des sociétés en commandite. Annales de droit com. 10., 11. köt. 1896/97.

[1a)] Valamint a közkereseti (l. 51. §. 1. jegyz.), úgy a betéti társaság akár bel-, akár kültagjai is nemcsak természetes, hanem jogi személyek is lehetnek, nevezetesen más keresk. társaság. Mint beltag: v. ö. **C.** 502/900. (D. III. f. 19., 94. l.), **B. T.** 27/902. (U. o. 22., 102. l.) Utóbbi kimondja egyúttal, hogy ilyenkor a belépő társaság bejegyzett cége a betéti társaság cégében minden eltérés nélkül használandó.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

tagok felelőssége különböző: a beltagokra nézve azonos, mint a közk. társaság tagjainál, a kültagokra nézve ellenben szűkebb, mert csak a kikötött vagyonbetétel erejéig terjed, bár szintén egyetemleges.[2])

II. A kültagok felelősségének mérve az ő **vagyonbetételük** által határoztatván meg, ez szükségképen feltételezi, hogy a kültagok vagyonbetétellel járuljanak a társaság céljaihoz. A beltagoknál ellenben ez époly kevéssé szükséges, mint a közkereseti társaság tagjainál. Nincs ugyan kizárva, hogy a beltagok is ne hozzanak be bizonyos tőkét a társaságba, épúgy ahogy megfordítva a kültag személyesen működhetik közre az üzletben; de a keresk. forgalom a betéti társaság alakját épen arra a célra fejlesztette ki, hogy egyik részről a **munka**, a másik részről a **tőke** szolgáltattassék a szándékolt vállalathoz. Csakis ez magyarázza meg úgy a felelősség különböző mérvét, mint az egyébkénti különbségeket a bel- és kültagok jogi állásának szabályozásában. A tőkeadó kültag olyan társnak képzeltetik, aki személyesen nem akar tevékeny lenni az üzletben, de aki épen azért csak azon feltétel mellett hajlandó a társaságban részt venni, hogy az általa viselendő kockázat a felajánlott tőke összegét meg ne haladja. Viszont a beltag mint az a társtag tekintetik, aki a közös vállalatot személyesen vezeti s aki épen azért a korlátolt felelősségre sem nem szorul, sem igényt nem tarthat.

Ami a kültagok vagyonbetételét közelebbről illeti: az állhat akár pénzből, akár más ingó és ingatlan dolgokból[3]) s az is közömbös, vajjon az a társaság keletkezésekor vagy később tényleg beszolgáltattatik s ennek folytán a társasági vagyon reális alkatrészét képezi-e, avagy részben vagy egészben csak a társa-

---

[2]) Már fentebb (58. §.) kiemeltük, hogy az egyetemleges felelősség nem áll ellentétben a korlátolt felelősséggel, hogy a korlátolt felelősség is egyetemleges lehet. A kültag felelőssége is egyetemleges, s a K. T. nem egészen szabatos, midőn a 125. §-ban a beltag egyetemleges felelősségét a kültag felelősségével mintegy ellentétbe helyezi. L. még alább 72. §.

[3]) Az sincs kizárva, hogy a behozott dolgok nem a társaság tulajdonába, hanem csak használatába bocsáttassanak, miként a közk. társaságnál (v. ö. fentebb 54. §.). A hitelezőkkel szemben azonban az ily használati jog csak annyiban szolgálhat betétel gyanánt, amennyiben az tárgyilagosan megbecsülhető forgalmi értékkel bír. E feltétel alatt a kültag munkája is képezhet betétet (másként *Tervezet* ind. 204. l.). A betét lehet valamely fennálló (activ) követelés is: **C.** 1107/907. (H. D. II. 286. l.).

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

sági hitelezők követeléseinek fedezete gyanánt igértetik? E részben kizárólag a társasági szerződés irányadó. Mindenesetre szükséges azonban, hogy a kültag vagyonbetétele meghatározott p é n z ö s s z e g b e n legyen kifejezve [4]) s a hitelezők irányában csakis ez a pénzösszeg az, mely mint betétel szerepel s melynek erejéig a kültag felelősségre vonható.[5])

III. A betéti társaság úgy keletkezési alapjára (l. fent. 48. §.), mint azon állásra nézve, melyet a keresk. társaságok között elfoglal, époly külön, önálló társasági faj, mint a közkereseti társaság.[6]) Mindazonáltal a K. T. a betéti társaságot nem szabályozza egészen önállóan, hanem nagyrészt csak annyiban, amennyiben a közk. társasághoz viszonyítva eltérést mutat;[7]) minek folytán a tételes szabályozás szempontjából az utóbbival szemben csak mint kivétel jelentkezik. E külső kapcsolat a betéti és közk. társaság között különösen a beltagok jogállásánál lép előtérbe, amelyet a törvény a közkereseti társaság tagjainak jogállásával lényegileg azonosnak vesz, sőt arra az esetre, ha a társaságnak több beltagja van, egyenesen kimondja, hogy reájuk nézve a társaság egyszersmind közk. társaságnak tekintetik [K. T. id. §. 2. bek.]; ami épen azt jelenti, hogy a beltagok egymásközti viszonyukra nézve teljesen a közk. társaság tagjaira vonatkozó szabályok alá esnek.[8]

---

[4]) Ez világosan kitünik a K. T. 126. és 130. §§-ból.

[5]) Más dolgok tehát a hitelezőkkel szemben csak a b e t é t f e j é b e n adottak gyanánt tekintendők, s ha ők nem is tiltakozhatnak az ellen, hogy a behozott dolgok a kikötött betét összegére felszámíttassanak, azt semmi esetre sem tartoznak tűrni, hogy oly értékben vétessenek fel, mely a valóságnak meg nem felel.

[6]) Ez már a K. T. 61. §-ának felsorolásából tünik ki.

[7]) Innen van, hogy a betéti társaság a K. T. által igen röviden, összesen csak 22 szakaszban tárgyaltatik s hogy a IX. cím fejezetekre osztva nincs. Mindazonáltal a IX. cím szakaszai sorrendjükben a közkereseti társaságnál felállított rendszert követik. Igy a 125—131. §§. a betéti társaság alakítását, a 132—137. §§. a betéti társaság belviszonyait, a 138—143. §§. annak külviszonyait, a 144—146. §§. a társaság feloszlását, felszámolását és a keresetelévülést tárgyazzák. V. ö. *Értekezl.* jk. 474. l.

[8]) A törvény szövegezéséből valahogy azt ne következtessük, mintha a betéti társaság mellett még külön közkereseti társaság állana fenn, mely talán még külön bejegyzés tárgya is.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

70. §.

A betéti társaság alakítása és bejegyzése.

I. Valamint a közkereseti, úgy a betéti társaságnál is a társasági szerződés érvényességéhez sem okirat szerkesztése, sem más alakszerűség nem szükséges. **[K. T. 125. §.** 3. bek.] Hallgatag mindazonáltal betéti társaság nem köthető; mert, míg a közkereseti társaságnál a társasági szerződésben nem kell világosan kitenni, hogy közkereseti társaság szándékoltatik, illetve, hogy a tagok a korlátlan és egyetemleges felelősséget magukra vállalják (l. fentebb 51. §.): addig a betéti társaság s vele egyes tagok korlátolt felelőssége a hallgatásból annyival kevésbé következtethető, mert a korlátolt felelősség mérvét is meg kell határozni. A betéti társaság épen kivétel, mely csak kifejezett akaratnyilvánítás mellett foglalhat helyet.

II. Miként a közkereseti, úgy a betéti társaság alakítása is a társasági tagok által az üzlet megkezdésekor a keresk. cégjegyzékbe bevezetés végett azon törvényszéknél, melynek területén a társaság székhelye van, s azonkívül minden törvényszéknél, melynek területén fióktelepel bír, bejelentendő. **[K. T. 126., 127. §§.]** E bejelentésnek, nem említve a beltagok képviseleti jogára vonatkozó bejelentést, melyre nézve ugyanaz áll, mint a közkereseti társaság képviselőire nézve, magában kell foglalnia: 1. a beltagok nevét, polgári állását és lakhelyét; 2. minden kültagnak nevét, polgári állását és lakhelyét s annak mint ilyennek megjelölését; 3. a társaság cégét és székhelyét; 4. minden egyes kültag vagyonbetételének összegét. A bejelentés a keresk. cégjegyzékbe egész kiterjedés szerint bevezetendő s azt a társaság összes tagjai az illetékes törvényszéknél személyesen aláírni vagy hitelesített alakban bemutatni tartoznak. A társaság közzétételekor azonban a kültagok neveit, polgári állását, lakhelyét és vagyonbetétük összegét tárgyazó adatok csak az érdekeltek kívánságára említtetnek fel [id. 125. §. 4. bek.].[1]) A cégbejegyzéssel

[1]) A kültagokra vonatkozó adatok közzétételét illető kivétel arra az esetre is kiterjed, midőn a kültag csak később lép be a társaságba, s azon megfontolásban találja indokolását, hogy sokan épen csak oly feltétellel hajlandók valamely vállalatban mint tőkeadó kültagok résztvenni, ha ez nyilvánosságra nem hozatik. V. ö. *Tervezet* ind. 205. l., mely azonban nyilván messze megy, midőn a közzétételt a betéti társaság lényegével ellenkezőnek mondja. Ez csak a csendes társaságról állítható.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

kapcsolatban végre a társaság képviseletére jogosított beltagok úgy a társaság székhelyének, mint minden fióktelep törvényszékénél cégjegyzéseiket hitelesíttetni, avagy azokat hitelesített alakban bemutatni kötelesek. **[K. T. 128. §.]**

Az előírt bejelentés elmulasztása szintén nincs befolyással a betéti társaság létezésére; azonban a bejegyzés előtt a betéti társaság sem részesül azokban a jogokban, melyeket a K. T. a kereskedők részére biztosít, sőt bizonyos tekintetben magából a betéti társaságból eredő jogok sem jöhetnek alkalmazásba (l. alább 72. §.). Azonfelül az illetékes törvényszék a társaság beltagjait a bejegyzésre vonatkozó rendeletek megtartására szintén 500 forintig terjedhető pénzbirság mellett szorítani tartozik. **[K. T. 129. §.]**

III. A társaság felállításának bejegyzése mellett a betéti társaságnál is még bizonyos, annak fennállása alatt bekövetkező változások bejelentése van előírva. Igy a beltagok személyében és képviseleti jogában beálló változások bejelentésétől eltekintve, bejelentendő nevezetesen: 1. a cég megváltozása; 2. a társaság székhelyének változtatása; 3. valamely új kültagnak belépése. **[K. T. 130., 131. §§.]** [2]) E bejelentések elmulasztása szintén 500 frtig terjedhető és a beltagokra kivetendő pénzbirságot von maga után, azonkívül a cég megváltozásának vagy a társasági székhely változtatásának be nem jegyzése is azzal a következménnyel jár, hogy e tények harmadik személyek irányában csak annyiban érvényesíthetők a társaság által, amennyiben igazolni képes, hogy előttük ismeretesek voltak; míg a megtörtént bejegyzés, illetve közzététel nemtudásával senki sem mentheti magát. Új kültag bejelentésének elmulasztása különösen azt a következményt vonja maga után, hogy a kültag a társaság adósságaiért beltagként felelős, hacsak igazolni nem képes, hogy a hitelező a korlátolt felelősségről tudomással bírt.[3])

---

[2]) A kültag kilépése is bejelentendő. Ezt azonban a K. T. a társaság feloszlásának bejelentésével kapcsolatban említi a 145. §-ban. L. alább 73. §.

[3]) Ugyanaz foglal helyet, mint ha a társaság a bejegyzés közzététele előtt kezdi meg működését. L. alább 72. §.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

71. §.

A betéti társaság belviszonyai.

I. A betéti társaságnál épúgy, mint a közkereseti társaságnál, a társaság belviszonyaira nézve mindenekelőtt a társasági szerződés szolgál irányadóul. Csak amennyiben ez intézkedéseket nem tartalmaz, jönnek alkalmazásba a K. T. által felállított szabályok. Említettük azonban, hogy a betéti társaság, szemben a közkereseti társasággal, csak mint kivétel van szabályozva s hogy a K. T. a betéti társaság szabályozásánál csakis azokat az eltéréseket állapítja meg, melyek azt a közkereseti társaságtól megkülönböztetik (l. fentebb 69. §.). Amennyiben tehát a törvény a betéti társaság belviszonyaira nézve eltérő szabályokat nem állít fel, a közkereseti társaság tagjainak egymásközti jogviszonyait szabályozó intézkedések nyernek alkalmazást. **[K. T. 132. §.]**

II. Az eltérések, melyeket a K. T. a betéti társaság belviszonyaira nézve, szemben a közkereseti társasággal, megállapít, a következők:

1. Míg a közk. társaságnál az üzletvezetés szabály szerint az összes tagok által történik: addig a betéti társaságnál az üzletvezetés csak a beltagokat illeti. A kültag az üzletvezetésre sem jogosítva, sem kötelezve nincsen, és a beltagoknak az üzletvezetésre vonatkozó cselekvényeit tiltakozásával nem gátolhatja. **[K. T. 133. §.]** [1]) Amennyiben azonban oly ügyekről van szó, melyek a társaság rendes üzleti forgalmán túl mennek, illetve a társaság céljához nem tartoznak: a kültagok beleegyezése is szükséges.[2])

2. Míg a közkereseti társaságnál egyik tagnak sem áll jogában a többiek beleegyezése nélkül a társaság üzletkörébe eső ügyletet saját vagy más részére kötni, vagy azonos üzletkörrel biró más társaságban mint ennek beltagja részt venni: addig ez a tilalom a betéti társaság kültagjaira nem terjed ki. **[K. T. 134. §.]**

3. A közkereseti társaságnál az üzletvezetésből kizárt tagok is jogosítva vannak a társasági ügyek menetéről személyes tudomást szerezni. A betéti társaság kültagjai ily joggal nem bírnak.

---

[1]) Az ellenkező szerződés érvényessége azonban már a K. T. 132. §-ából foly. Még az is lehetséges, hogy a beltagok az üzletvezetésből egészen kizárassanak, épúgy, mint a közk. társaság tagjai. V. ö. **C.** 1313/905. (D. IV. f. 3., 265. l.), melynek esetében a társasági könyveket a kültag vezette s a beltag ezeknek felmutatását követelte.

[2]) Következik az üzletvezetés fogalmából (l. fentebb 56. §.).

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

Ők csak azt követelhetik, hogy velük az évi mérleg másolatban közöltessék: jogukban állván egyúttal a mérleg helyességét a társasági könyvek és egyéb iratok alapján megvizsgálni. Ettől eltekintve csak az illetékes törvényszék rendelheti el a kültag kérelmére [2a]) fontos okokból [3]) a mérlegnek vagy egyéb adatoknak közlését, úgyszintén a társasági könyveknek és iratoknak felmutatását. **[K. T. 135. §.]** [4])

4. A közkereseti társaságnál a betétek utáni kamatokra, a nyereség vagy veszteség megállapítására, valamint a kamatok és a nyereség felvételére nézve felállított intézkedések a betéti társaság kültagjaira is, mindazonáltal azzal a megszorítással nyernek alkalmazást, hogy ezek a veszteségben egyedül befizetett vagy hátralékos betételeik erejéig részesülnek.[5]) Valamint továbbá a közkereseti társaság tagjai, úgy a betéti társaság kültagjai sincsenek ugyan kötelezve a már felvett kamatot és nyereségjutalékot későbbi veszteségek miatt visszafizetni; [6]) de ha eredeti betételeik veszteségek folytán csökkentek, évi nyereségjutalékaik azok fedezésére fordíttatnak. **[K. T. 136. §.]** [7])

5. Míg végül a közkereseti társaságnál a tiszta nyereség és

[2a]) Perenkívüli eljárás, kereset nem szükséges. Ez kitünik a keresk. elj. 43. §-ból (l. alább 4. jegyz.).

[3]) Igy különösen azon személyes okokból, melyek miatt felbontási kereset indítható. L. fentebb 63. §.

[4]) A bíróság végzése ellen felfolyamodásnak nincs helye. Keresk. elj. 43. §. *c)* pont.

[5]) Ez csak azt akarja jelenteni, hogy a kültag a betételén túl előálló veszteséget a társaság irányában sem tartozik fedezni. Annak számításszerű megállapítása ellenben a betét összegén túl is történhetik, vagyis a társaság könyveiben lehet a kültagnak is szenvedő vagyonilletősége. Ezt annyival inkább el kell ismerni, mert ha aztán később ismét nyereség mutatkozik, a kültag abban aránylag sokkal előbb, illetve sokkal nagyobb mértékben részesülne, mint a beltag.

[6]) E tekintetben semmi különbséget nem tesz, vajjon a mérleg jóhiszeműleg készült, illetve a kamat és nyereség kivétele jóhiszeműleg történt. Másként a társaságnak harmadik személyek iránti viszonyában. L. a köv. §-t.

[7]) Csak a nyereségjutalék fordítható a betétel kiegészítésére, a kamat nem. Másként a társaságnak harmadik személyek iránti viszonyában. L. a. köv §-t és *Értekezl.* jk. 473. l. A kamat azonban nem az eredeti betét, hanem csak a mindenkori vagyonilletőség után követelhető. V. ö. **C.** 1047/84. (D. Új f. 11., 242. l.), 440/88. (U. o. 21., 234. l.), melyekben azonban a keresetnek helytelenül nemcsak a társaság, hanem a beltagok ellen is hely adatott. V. ö. fentebb 55. és 59. §§.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 – Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

veszteség felosztása fejenként, azaz egyenlő arányban történik: addig a betéti társaságnál a nyereség és veszteség mikénti felosztását, amennyiben az iránt megállapodás nem történt, esetleg szakértők meghallgatása mellett a bíróság határozza meg. **[K. T. 137. §.]** [8])

Egyebekben a betéti társaság belviszonyai teljesen a közk. társaság belviszonyaira vonatkozó intézkedések alá esnek. Igy pl. az a szabály, hogy egyik társasági tagnak sem áll jogában a többiek beleegyezése nélkül valakit új tagul felvenni: a betéti társaság kültagjaira is alkalmazandó, és pedig oly értelemben, hogy a kültag beleegyezése úgy bel- mint kültag felvételéhez szükséges.[9])

72. §.

A betéti társaság külviszonyai.

I. Valamint a betéti társaság belső viszonyaiban, úgy annak külviszonyaira nézve is a közkereseti társaságra vonatkozó szabályok nyernek alkalmazást, amennyiben a K. T. azoktól eltérést nem állapít meg. Igy ami mindenekelőtt a társasági viszony harmadik személyek iránti joghatályának kezdetét illeti, ez a betéti társaságnál is arra az időpontra esik, midőn a társaság felállításának a keresk. cégjegyzékbe történt bevezetése közzététetett, illetve a társaság üzletét megkezdette, s annak kikötése, hogy a társaság ne a közzététellel, hanem egy későbbi időponttal vegye kezdetét, harmadik személyek irányában a betéti társaságnál sem bír joghatállyal. **[K. T. 138. §.]** Oly esetben mindazonáltal, ha a betéti társaság az érintett közzététel előtt kezdi meg működését, még egy különös jogkövetkezmény áll be és pedig: hogy a kültag a társasági kötelezettségekért harmadik személyek irányában beltagként, azaz egész vagyonával felelős, amennyiben igazolni nem képes, hogy azok korlátolt felelősségéről tudomással bírtak [id. §. 3. bek.].[1])

---

[8]) A K. T. a betéti társaságnál azért nem állít fel határozott szabályt a nyereség és veszteség felosztására nézve, mert lehetetlen elvontan meghatározni, hogy mi felel meg legjobban a tagok kölcsönös érdekeinek. V. ö. *Értekezl.* jk. 123. l. A *Tervezet* 168. cikke a nyereség és veszteségnek a betételek arányában való felosztását mondotta volt ki.

[9]) V. ö. **B. T.** 4234/91. (D. Új f. 30., 371. l.)

[1]) A kültagnak kiváló érdekében fekszik tehát kikötni, hogy a társaság üzletét a közzététel előtt ne kezdhesse meg, mely kikötés époly érvényes, mint a közk. társaságnál. L. fentebb 58. §.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

II. A legfontosabb különbség a betéti és közkereseti társaság között, mint már érintettük, a betéti társaság kültagjainak korlátolt felelősségében rejlik, mely szerint ők a társasági kötelezettségekért csak betételükkel, vagy amennyiben ezt még be nem fizették, a kikötött összeggel felelősek. **[K. T. 139. §.]** [2]) A betétel be nem fizetésével egyenlő az az eset, ha a betétel teljesen befizettetett ugyan, de később a társaság által egészben vagy részben visszafizettetett; [3]) vagy ha a betétel részben vagy egészben elengedtetett; vagy végre, ha az eredeti betétel után annak csökkentésével kamat, illetve annak kiegészítése előtt kamat vagy nyereség fizettetett.[4]) Mindezeket a K. T. a társaság fennállása alatt harmadik személyek irányában határozottan tiltja, s a kültagot egész vagyonával felelőssé teszi, ha és amennyiben

---

[2]) A betétel alatt az eredeti betétel értendő, amint az a cégjegyzékből kitünik. Mindazonáltal, ha az eredeti betétel később veszteségek folytán csökkent, ez nem jogosítja fel a hitelezőket arra, hogy annak kiegészítését követelhessék, illetve a kültagot a hiányzó rész erejéig megtámadják. Erről csak annyiban lehet szó, amennyiben a betétel be nem fizettetett, vagy visszafizetés, elengedés, kamat- és nyereségfizetés folytán csökkent. De megfordítva is, ha a kültag vagyonilletősége az eredeti betételt meghaladja, a társaság ellen fellépő hitelező nem tartozik tűrni, hogy az eredeti betételt meghaladó rész, ha az a társasági vagyonban bennhagyatott, levonásba hozassék.

[3]) Vajjon a visszafizetés készpénzben történt-e, avagy más dolgok adattak a kültagnak a betét visszafizetése fejében? közömbös. Nem értendő azonban a visszafizetés alatt az az eset, ha a kültag egész betételével vagy annak egy részével a társaságból kilép (l. a köv. §-t). A kilépő tag a betétel erejéig ez esetben is felelős marad ugyan, míg csak az elévülési idő el nem telik; de mégis csak a kilépés előtti adósságokért.

[4]) A megelőző szakaszból tudjuk, hogy a tagok egymásközti viszonyában kamat még akkor is követelhető, ha a betétel megcsökkent s hogy csak a nyereség nem követelhető az eredeti betét kiegészítése előtt. Ezzel bizonyára nem vág össze, hogy a K. T. 139. §-a sem kamat, sem nyereség felvételét nem engedi meg. De minthogy ez csakis harmadik személyekkel szemben van kimondva, amint ezt a 139. §. 4. bek. világosan tanusítja: a két ellentétes intézkedés közt még sincs ellenmondás. V. ö. **C.** is a megelőző §. 7. jegyz.-ben. — A törvény kifejezetten csak az eredeti betétel csökkenésével nem engedi meg a kamat felvételét s ugyancsak az eredeti betételről áll az, hogy annak kiegészítése előtt sem kamat, sem nyereség fel nem vehető. Ha a kültag vagyonilletősége az eredeti betételt meghaladja, a többlet erejéig kamat és nyereség kivehető, míg viszont ha a kültag vagyonilletősége az eredeti betételnél kisebb, kamat és nyereség nem vehető ki, annak dacára, hogy az a mindenkori vagyonilletőség után állapíttatik meg. L. fentebb 55. §.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

e tilalom ellenére fizetéseket kapott.[5]) Kivétel csak a jogosulatlanul felvett kamatok és nyereség tekintetében van, amelyeknek visszafizetésére a kültag nem kötelezhető, ha azokat jóhiszeműleg készült mérleg alapján jóhiszeműleg vette fel [id. §. 4. bek.].[6])

Ami a kültag felelősségének m ó d j á t illeti, az, miként szintén már érintve volt, époly egyetemleges s következőleg s z e m é l y e s, mint a közkereseti társaság tagjainak, illetve a beltagok felelőssége, vagyis ettől nem minőségileg *(qualitative)*, hanem csak mennyiségileg *(quantitative)* különbözik. A hitelező tehát nincs arra kényszerítve, hogy, eltekintve a beltagoktól, csak a társaságot támadja meg s ettől azt követelje, hogy a kültagot hiányzó betételének kiegészítésére szorítsa, vagy hogy neki a kültag elleni keresetet engedményezze; hanem ő közvetlenül a kültag ellen fordulhat s ennek vagyonára végrehajtást intézhet mindaddig, míg csak a betétel összege fedezve nincs.[7]) Csak ha a kül-

---

[5]) A K. T. 139. §. 4. bek. személyesen teszi felelőssé a kültagot a szóban forgó tilalom áthágása esetében. Ezalatt helyesen azt kell érteni, hogy a kültag e g é s z v a g y o n á v a l vonható felelősségre, mert a személyes, vagyis közvetlen felelősség őt úgyis terheli (l. alább a 7. jegyzetet). De az egész vagyonnal való felelősség megint nem jelenti azt, mintha a kültag felelőssége korlátlan felelősséggé változnék át oly értelemben, hogy a kültag a társaság adósságaiért lesz korlátlanul felelőssé, amint ez látszólag az id. bek. első szavaiból kitünik. A kültag a szóban forgó esetekben is csak betéte erejéig marad felelős a társaság adósságaiért s csak a betétel összege az, melyért egész vagyona szavatol, ami különben az eredetileg be nem fizetett betét tekintetében is áll.

[6]) Tehát kétszeres jóhiszeműség szükséges: egyik a mérleget készítők, másik a kültag részéről. Utóbbi kötelességévé teszi a kültagnak, hogy, amire különben csak jogosítva van, a mérleg helyességét a társasági könyvek és iratok alapján gondosan megvizsgálja. A mérlegkészítők jóhiszeműsége feltételezi különösen azt, hogy a társasági dolgok a leltárba azon értékben vétessenek fel, mellyel annak felvételekor bírnak. (K. T. 28. §. és fent 32. §.)

[7]) A kültag személyes, azaz közvetlen felelőssége a hitelezők irányában egyike a legvitásabb kérdéseknek a külföldi irodalomban. Sokan tagadásba veszik. A m a g y a r K. T. szempontjából a közvetlen felelősség alig vonható kétségbe. Igaz, hogy csak a K. T. 139. §. 4. bek., mely a betétel visszafizetésére, elengedésére és a jogosulatlan kamat- és nyereségfelvételre vonatkozik, beszél személyes felelősségről. Ebből azonban arra az esetre, ha a betétel eredetileg hátralékban van, az ellenkezőt következtetni nem szabad. Nem volna benne ratio, mert az utóbbi eset az előbbiekkel eredményben tökéletesen egyenlő, de határozottan is ellene szól a K. T. 146. §-a, mely a keresetelévülésre nézve minden megkülönböztetés nélkül

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

tag betételét a társaságba teljesen befizette,[8]) nem lehet tőle közvetlenül kielégítést követelni, mert ez esetben a hitelező már a társasági vagyonban találja azt az összeget, melynek erejéig a kültag felelősséggel tartozik.[9]) E közvetlen felelősséggel a betétel erejéig pedig nemcsak az a kültag tartozik, aki a társaság-

---

a közk. társaságnál felállított szabályokra utal; már pedig keresetelévülés csak a hitelezővel szemben képzelhető, a társaság különösen a felszámolás befejezte után nem is létezvén A közvetlen felelősség mellett felhozható továbbá a 138. §. 3. bek., mely, midőn kivételképen azt rendeli, hogy a kültag beltagként felelős, hozzáteszi: »amennyiben igazolni nem képes, hogy azok korlátolt felelősségéről tudomással nem bírtak«. A beltag felelősségével tehát csak a korlátolt felelősség helyeztetik ellentétbe, a K. T. tehát nyilván abból indul ki, hogy a kültag a rendes körülmények közt is közvetlenül és egyetemlegesen felelős. Hasonlóképen magyarázandó a K. T. 141. és 142. §-aiban megállapított kivétel, hogy a kültag beltagként felelős s a 125. §. is bizonyára csak azért emeli ki a kültagnál egyedül a korlátolt felelősséget, mert egyebekben a kültag felelősségét a beltag felelősségével azonosnak tekinti. Végül hivatkozhatunk a jogfolytonosságra is. A kültag közvetlen és egyetemleges felelőssége eddigi jogunkban is el volt ismerve (1840 : XVIII. tc. 35. §.) s bár a K. T. szerkesztésénél az előbbi hazai jogra kevés figyelem fordíttatott, mégis helyesebb ahhoz ragaszkodni, ami előbb is uralkodott, mint ettől, hacsak világosan az ellenkező nem állapíttatott meg, eltérni. V. ö. **B. T.** 104/906. is. (D. IV. f. 6., 278. l.), **C.** 1107/907. (H. D. II. 286. l.). Az új német K. T. 171. §-a a kültag közvetlen felelősségét kifejezetten állapítja meg.

[8]) Ha a hiányzó betétel befizetése a társasági szerződésben határidőhöz vagy feltételhez köttetett, az a hitelezők irányában hatállyal nem bír.

[9]) Ebből azonban nem szabad arra következtetni, mintha a kültag ellen fellépő hitelező volna köteles bizonyítani, hogy a betétel még be nem fizettetett. Ez annyival kevésbé tartozik a kereseti alaphoz, mert a kültagnak jogában áll a kereset megindítása után is betételét befizetni s evvel a keresetet elhárítani. A hitelező tehát megindíthatja a keresetet a kültag ellen épúgy, mint a beltag ellen s csak az a különbség, hogy a marasztalás nem az egész vagyon, hanem csak a betétel összegének erejéig rendelhető el. Ha a kültag a betételt befizette, neki áll kötelességében ezt kifogásképen érvényesíteni és bizonyítani. **B. T.** id. 104/906. Ugyancsak a kültagra hárul a bizonyítási teher arra nézve, hogy az ő betétele nem lett utólagosan jogosulatlanul megcsonkítva, illetve, hogy a kamatot és nyereséget jóhiszeműleg készült mérleg alapján jóhiszeműleg vette fel; mert a visszafizetett betétel a be nem fizetett betétellel azonos lévén, a hitelezőre csak az tartozik, vajjon a betétel, bár esetleg veszteségek folytán kisebb összegben, a társasági vagyonban tényleg megvan-e vagy nincs? Ellenk. **C.** id. 1107/907. (kültagnak kinált főeskü). A betétel befizetésével egyenlő tekintet alá esik azonban, ha a kültag annak erejéig más hitelezőt elégített ki.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

nak kezdettől fogva tagja volt, hanem az is, aki mint kültag csak később lépett valamely fennálló keresk. társaságba; s e tekintetben époly közömbös, mint a közkereseti társaságnál, vajjon a társasági cégben változás történt-e vagy sem? Az ezzel ellenkező szerződés vagy későbbi megállapodás harmadik személyek irányában szintén nem bir joghatállyal. **[K. T. 140. §.]**

III. Valamint a társasági üzletvezetés, úgy a társasági képviselet is a betéti társaságnál a beltagokat illeti. A beltagok cselekvényei állapítanak meg a betéti társaság részére jogokat és kötelezettségeket, s ami hatáskörüket illeti, különösen a bíróságok előtti képviselet és a kézbesítések tekintetében, ugyanazon szabályok mérvadók, mint a közk. társaságnál. **[K. T. 141. §.]** A kültag még akkor is, ha kivételesen a társasági üzletvezetéssel megbízatik, harmadik személyek irányában mint a társaság tagja nem járhat el. Csak az lehetséges, hogy mint cégvezető vagy meghatalmazott kössön ügyletet a társaság részére; de ezt is határozottan kijelenteni tartozik, ellenkezőleg a megkötött ügyletekért beltagként felelős [id. §. 3. bek.].[10]) Ez tehát a második eset, midőn a kültag felelőssége korlátlanná változik át. Van azonban ennek még egy harmadik esete is, s ez az, ha a kültag neve a társasági cégbe vétetett fel (v. ö. fent. 26. §.), amikor a kültag a társaság hitelezői irányában szintén beltagnak tekintetik. **[K. T. 142. §.]**[11])

IV. Ami végül a betéti társaság vagyonát illeti harmadik személyek irányában: a jogi személyiség azon következményei,

---

[10]) Ez intézkedés harmadik személyek tévútra vezetése ellen van irányozva. Ha a kültag cégvezetői vagy meghatalmazotti minőségét fel nem deríti, a harmadik, aki a cégjegyzéket nem igen szokta megnézni, arra a feltevésre van jogosítva, hogy a társaság képviseletével megbízott beltaggal van dolga: épen azért indokolt, hogy a kültag ilyenkor beltag gyanánt felelős is legyen. Mindenesetre feltételeztetik azonban, hogy a kültag a kérdéses ügylet megkötésére csakugyan fel volt hatalmazva, mert ellenkező esetben a társaság maga kötelezve nem lesz s a kültag is csak az álképviseletre vonatkozó szabályok értelmében lesz felelős. L. fentebb 47. §.

[11]) A K. T. abból indul ki, hogy a közönség a cégben előforduló név tulajdonosát olyannak tekinti, aki teljes felelősséget vállal a társaság tartozásaiért. Ez a harmadik kivétel egyúttal a legszélesebb a három közül. Mert az első csak feltételesen foglal helyet, a második pedig épen csak a kültag által kötött ügyletekre szorítkozik, holott ez feltétlenül és minden ügyletre nézve áll, tekintet nélkül arra, vajjon az ügylet a cég alatt köttetett-e vagy nem?

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

melyek a végrehajtásra és biztosításra, a beszámításra, valamint a csődre nézve a közkereseti társaságnál állapítvák meg, a betéti társaságnál is alkalmazást nyernek. **[K. T. 143. §.]** [12])

73. §.

Feloszlás és kiválás, felszámolás, keresetelévülés.

I. A betéti társaság feloszlása általában véve ugyanazon okokból következik be, mint a közkereseti társaság feloszlása. Hasonlóképen alkalmazandók a betéti társaságra a közk. társaságnak az egyes tagok kiválására és végkiegyenlítésére vonatkozó szabályai. **[K. T. 144., 146. §§.]** Utóbbi tekintetben mindazonáltal kiemelendő, hogy a kültag a társaságból nemcsak egészen, hanem betételének csak egy részével is kiléphet. **[K. T. 145. §.]** [1]) Minthogy továbbá a betéti társaságnál csak a beltagról mondható az, hogy a társaság az ő egyéniségükre való tekintettel köttetett, míg a kültagok rendesen csak mint tőkeadók szerepelnek: a K. T. oly esetben, midőn valamelyik kültag meghal vagy szabad rendelkezési jogát elveszti, nem követeli meg, hogy a társaság folytatása e tények bekövetkezése előtt külön kiköttessék, hanem ettől függetlenül mondja ki, hogy az érintett tények a társaság feloszlását nem vonják maguk után. **[K. T. 144. §. 1. bek.]** [2]) A kültag tehát a nevezett esetekben már a törvénynél fogva tekintetik kilépettnek; külön megállapodás nem a kilépéshez és végkiegyenlítéshez, hanem a feloszláshoz és felszámoláshoz szükséges.

II. Ha a betéti társaság feloszlik, vagy akár valamely bel-, akár kültagja, s utóbbi akár egész betételével, akár csak annak

---

[12]) Mindazonáltal figyelembe veendő, hogy miután csőd esetében a társasági hitelezők elsősorban a társasági vagyonból nyernek kielégítést s csak annyiban fordulhatnak az egyes tagok ellen, amennyiben követeléseik a társasági vagyonból ki nem kerültek: ez maga után vonja azt, hogy a kültag arra szorítható, hogy betételét a csődtömegbe befizesse, mi ha megtörtént, személyesen többé másodsorban sem támadható meg.

[1]) Utóbbi esetben a végkiegyenlítés a betétel azon része arányában foglal helyet, melyre nézve a kilépés történt.

[2]) A kültag csődjét a törvény nem említi s abból, hogy a 98. §. 3. pontjában a csőd a rendelkezési jog elvesztése mellett külön említtetik, azt kell következtetni, hogy a kültag csődje esetére nem is akart kivételt tenni.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

egy részével kiválik: e tény a cégjegyzékbe bevezetés végett a törvényszéknél bejelentendő. A közzététel azonban, ha az érdekeltek nem követelik, a kültag megnevezése és betételének felemlítése nélkül történik **[K. T. 145. §.]** Egyebekben a bejegyzésre, különösen a megtörtént, illetve elmulasztott bejegyzés joghatályára nézve ugyanazok a szabályok mérvadók, mint a közk. társaságnál.

III. A betéti társaság felszámolása és a tagok elleni keresetelévülés teljesen a közkereseti társaságra vonatkozó szabályok alá esik és pedig a társaság összes, tehát úgy bel- mint kültagjaira nézve. **[K. T. 146. §.]** [3])

---

[3]) Mint felszámolók tehát nemcsak a bel-, hanem a kültagok is működnek, ha külön felszámolók nem rendeltettek ki. — Tőzsdebírósági kikötés a bel- és kültagok közt az 1881 : LIX. tc. 94. §. *c)* pontja értelmében, mely csak a beltagokról szól, érvénytelen. **C.** 978/911. (H. D. VI. 62. l.).

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

TIZEDIK CÍM.

RÉSZVÉNYTÁRSASÁG.[1])

ELSŐ FEJEZET.

Általános határozatok.

74. §.

A részvénytársaság fogalma és főelemei.

I. Részvénytársaságnak azon társaság tekintetik, mely előre meghatározott, bizonyos számú és egyenértékű (egész vagy hányad) részvényekből álló alaptőkével alakul s melynél a részvények tulajdonosai csak részvényeik erejéig felelősek. **[K. T. 147. §.]**

---

[1]) *Renaud* Das Recht der Aktiengesellschaften. 2. kiadás. Lipcse, 1875. ; *Primker* az *Endemann*-féle Handbuchban I. köt. 471. s k. l. ; *Petersen* és *Pechmann* Gesetz betr. die Kommanditgesellschaften auf Aktien u. die Aktiengesellschaften vom 18. Juli 1884. Erläutert. Lipcse, 1891. ; *Ring* Ugyanaz. Berlin, 1885—86. ; 2. kiad. 1893. ; *Völderndorff* Ugyanaz. Erlangen, 1885.; *Lehmann K.* Das Recht der Aktiengesellschaften. 2. köt. Berlin, 1898—1904.; *Keyssner* és *Simon* Die Aktieng. u. Kommanditg. auf Aktien. 6. kiad. 1911. ; *Pinner* D. deutsche Aktienrecht. Berlin, 1899. ; — *Houpin* Traité théorique et pratique des soc. par actions françaises et étrangères. 2. köt. Paris, 1889. ; *Mathieu* és *Bourguignat* Commentaire de la loi sur les sociétés du 24 juillet 1867. Paris, 1868. ; *Tripier* Ugyanaz 2. kiad. Paris, 1879. ; *Goirand* Traité des sociétés par actions I. Paris, 1897. ; *Vavasseur* Commentaire de la loi du 1-er août 1893 sur les soc. par actions. Paris, 1894. ; *Floucaud-Penardille* Les soc. par actions. 2. köt. Paris, 1900. ; — *Lindley* Treatise on the Law of Companies. 6. kiad. 2. köt. London, 1902. ; *Hamilton* Manual of Company Law. 2. kiad. London, 1901. ; *Buckley* Law and practice under the Comp. Acts. 8. kiad. London, 1902. ; *Palmer* Company Law. 4. kiad. London, 1902.; *Hemmaut* The Companies (Consolidation) Act 1908. 3. kiad. London 1909. ; *Beach* Company Law Commentaries. 2. köt. Chicago, 1891. ; *Cook* Treatise on the Law of Corporations having a Capital Stock. 5. kiad. Chicago, 1903. ; — *Pateri* La società anonima. Torino, 1890. ; *Monzilli* Gli ordinamenti economici e giuridici delle società per azioni in

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

Ha a törvénynek a részvénytársaságról felállított ezen fogalmát közelebbről szemügyre vesszük, mindenekelőtt feltünik rajta az, hogy míg a közkereseti és betéti társaságnak csak oly társaság tekintetik, amely k e r e s k. ü z l e t folytatására alakul : addig itt a részvénytársaságnál e kellék hiányzik. A törvényhozó azt nem pusztán elnézés folytán hagyta ki, hanem szándékosan ; ezzel kifejezésre akarván hozni, hogy habár a részvénytársaságot mint keresk. társaságot szabályozza : ilyennek akkor is tekinti, ha keresk. ügyletekkel nem foglalkozik.[2]) Ha pedig a részvénytársaság keresk. társaság, habár nem keresk. célra alakul is, akkor a cél, a vállalkozás tárgya, nála egyáltalában nem is jön kérdésbe ; vagyis minden részvénytársaság már mint ilyen, azaz a l a k j á n á l fogva, keresk. társaság, külön magánjogi részvénytársaságok tehát nálunk nem léteznek.[3]) Keresk. társaságoknak tekintetnek különösen az

---

Italia e all' estero. I. Róma, 1900. ; — *Krausz (Kádár)* Gy. Magyar részvénytársasági jog. Bpest, 1906. ; *Bender B.* Dolgozatok a részvényjog köréből. Bpest, 1906. és A részvényjog újabb fejlődése. M. jogászegyl. ért. 37. köt. 290. füz. 1908. *Riesser* Részvényjogi reformkérdések. Ford. *Kuncz Ö.* Jogászegyl. ért. új f. 5. köt. 39. füz. 1912. — T ö r t é n e t i s z e m p o n t b ó l : *Lehmann* K. Die geschichtliche Entwicklung des Actienrechts bis zum Code de commerce. Berlin, 1895. N e m z e t g a z d a s á g i szempontból : *Kautz* A társulási intézmények a nemzetgazdaságban. Pest, 1871.

[2]) Ez világosan kitünik a K. T. előmunkálataiból. A *Tervezet* 4. és 178. cikke szerint a részvénytársaság csak akkor tekintetett keresk. társaságnak, ha keresk. ügyletekkel foglalkozik ; az *Értekezlet* azonban ezt az álláspontot elvetette, főleg abból indulván ki, hogy »a részvénytársasági alak határozottan keresk. célra képződött s minden rt. már szerkezeténél fogva kereskedőnek tekintendő ; szükségképen keresk. módon működnek, üzletük kereskedelmileg foly, részvényeket adnak ki, melyek már magukban keresk. értéket képviselnek s forgalomnak tárgyai, a rendes könyvvezetés, ezen a keresk. üzletnek oly nélkülözhetetlen eszköze, minden részvénytársulatnál mulhatlanul megkívántatik ; szükséges továbbá, hogy a rt. közegekkel, igazgatósággal bírjon, hogy a részvényes tagoknak ezen igazgatósággal szemben való viszonya szabályoztassék, szóval mindazon intézkedések, melyek keresk. tárgyú rt.-oknál felmerülnek, minden más rt.-ok tekintetében is szabályozandók, habár ezek keresk. ügyletekkel nem is foglalkoznak. Ha az utóbbiakról a keresk. törvény nem intézkednék, számukra azonnal törvényt kellene kidolgozni s minthogy ezek tekintetében is a részvényesek és a közönség érdekében ugyanazon szabványokat kellene alkalmazni, melyek a keresk. törvénybe a keresk. rt.-okra nézve vétetnek fel, alig maradna egyéb hátra, mint a törvény ezen részét újra leírni s a nemkeresk. rt.-ok számára külön kihirdetni«. L. Jegyzők. 128. l.

[3]) Ez annyiban megfelel az előbbi hazai jognak is, amennyiben az 1840 : XVIII. tc. a keresk. és nemkeresk. rt.-okat szintén együttesen

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

oly részvénytársaságok is, melyek ingatlanokra vonatkozó ügyletekkel foglalkoznak ; [4]) vagy melyek keresetre egyáltalában nem irányulnak, hanem közművelődési, emberbaráti, társadalmi s más hasonló célokra keletkeznek.[5]) Minden részvénytársaság bárminő célja legyen, egyúttal, mint tudjuk, a kereskedőkre vonatkozó határozatok alá esik, kereskedőnek tekintendő.[6])

II. Ellentétben a közkereseti és betéti társasággal, melyek a tagok személyére való tekintettel köttetnek és a rendes kereskedelem igényeinek szolgálnak : a részvénytársaság nem annyira személyegyesület, mint inkább tőkeegyesület [7]) s nem a közönséges értelemben vett kereskedés, hanem a keresk. és ipari nagyvállalkozás szolgálatában áll. Ebbeli jellegéből és rendeltetéséből következnek a törvényben felállított fogalom elemei, melyek úgy összeségükben, mint egyenként lehetővé teszik, hogy oly nagyságú

---

szabályozta s csak azt a különbséget állapította meg, hogy a nemtisztán keresk. rt.-ok alapszabályaikat a helytartótanácsnál bemutatni tartoznak (54. §. *e)* pont). Ettől eltekintve azonban különösen a német törvényhozás példája lebegett szem előtt. A német K. T. ugyan csak a keresk. üzlettel foglalkozó rt.-okat tekintette keresk. társaságoknak ; de az 1870 júl. 11-iki törvény ezt megváltoztatta s a keresk. és nemkeresk. rt.-okat azonosította, amit az 1884 júl. 18-án kelt törvény s az új K. T. is magáévá tett. Más törvényhozások közül az angol, a svájci, a spanyol és legújabban az 1893. évi augusztus 1-én kelt törvény óta a francia szintén nem tesz különbséget, a többi ellenben csak a keresk. ügyletekkel foglalkozókat tekinti keresk. társaságoknak. Igy a belga, olasz, román és portugáli K. T., az első a bányatársulatoknak, utóbbiak a magánjogi társaságoknak általában csak azt engedvén meg, hogy mint rt.-ok a K. T. értelmében alakulhassanak.

[4]) Pl. építőtársaságok, szálloda-részvénytársaságok, fürdővállalatok stb. Az ingatlanokra vonatkozó ügyletek maguk azonban a K. T. szabályai alá nem esnek. V. ö. K. T. 262. §.

[5]) Pl. részvényekre alapított olvasó-egyletek, lövész-, torna- és korcsolya-egyletek, színházak, zeneakadémiák, kiállítások stb.

[6]) L. fentebb 15. §. és a kiskereskedői részvénytársaságokra vonatkozó kivételt 17. §.

[7]) Ez okból némely írók a részvénytársaságokat nem is számítják a testületekhez *(corporatiókhoz)*, hanem az alapítványokhoz. Igy különösen a német *Bekker* (Zeitschr. f. d. ges. H. R. IV. 558. l.), bár később (System d. heutigen Pandektenrechts I. 262. l.) kevésbé határozottan. Minthogy azonban a társasági vagyon gazdaságilag véve megmarad a tagoké s ők a fölött saját érdekükben rendelkezhetnek : ebből kitünik, hogy a társulat tulajdonképeni alzata mégis csak a tagok s nem a társasági vagyon. Különösen szembeszökő ez az ú. n. családi, vagy olyan társaságoknál, melyek concrét szerződő felek közt létesíttetnek.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

tőke hozassék össze, aminő a legkiterjedtebb és legkockázottabb vállalat létesítésére szükséges. A résztvevő tagok által a kijelölt vállalat létesítése végett összehozott ez a tőke az, amit a törvény alaptőkének nevez [8]) s amelyről legelőször is azt követeli, hogy előre meg legyen határozva. E követelmény egyenes folyománya a részvénytársaság tőkeegyesületi jellegének. Valamint a tagok személyére való tekintettel alakult társaságoknál minden résztvevőnek előre tudnia kell, hogy kikkel szövetkezik, azonképen oly egyesületnél, melynél arról van szó, hogy bizonyos vállalathoz szükséges tőke hozassék össze, a résztvenni akarók érdekében fekszik e tőke nagyságát előre megtudni, már csak azért is, hogy megítélhessék, vajjon a követelt tőke a célba vett vállalattal helyes arányban áll-e s vajjon tehát remélhető-e, hogy az megfelelő hasznot fog hajtani? Az előre meghatározott alaptőke mindazonáltal nem jelenti azt, mintha annak a társaság fennállása alatt mindig változatlannak kellene maradnia. Az alaptőke később felemelhető vagy leszállítható (l. alább 89. §.). A törvény voltaképen csak annyit követel, hogy úgy a részvénytársaság keletkezésénél, mint fennállása alatt, legyen egy határozott összeg mint alaptőke felvéve, mely mint állandó, azaz a társasági vagyon változásaitól magában véve független [9]) tényező a társasági mérleg, és különösen a nyereség és veszteség megállapításának alapjául veendő s mely kizárólag a társasági hitelezők biztosítására szolgál; úgy hogy annak erejéig a társaság tagjai: a részvényesek, a hitelezők kielégítése előtt igényt nem támaszthatnak.[10]) Ebből kitünik egyúttal, hogy az alaptőke a részvénytársasági vagyontól szorosan megkülönböztetendő. Utóbbi az alaptőkével még a társaság keletkezésekor

---

[8]) Az alaptőke alatt gyakran a vállalatba befektetett oly tőke is értetik, mely kölcsönből, nevezetesen elsőbbségi kötvények kibocsátásából származik. Ez értelemben az alaptőke kifejezése törvényekben is előfordul. V. ö. pl. 1881 : XLVI. tc. 15. és 27. §§. A K. T. szempontjából az alaptőke kifejezésének ily használata helytelen.

[9]) Kivétel van e tekintetben oly részvénytársaságoknál, melyeknél a részvények időközönként törlesztetnek, mint nálunk különösen a vasúti részvénytársaságoknál. V. ö. alább 82. és 90. §§.

[10]) Innen foly, hogy a részvényesek a befizetett összegeket a társaság fennállása alatt vissza nem követelhetik; továbbá az a tilalom, hogy a részvényeseknek az alaptőkéből osztalék ne fizettessék (l. alább 82. §.) s hogy a társasági vagyon a hitelezők kielégítése vagy biztosítása előtt a részvényesek között fel ne osztassék (l. alább 97. §.).

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

sem szükségképen egyenlő nagyságú ;[11]) a társaság későbbi folyamában pedig folytonos változásoknak van kitéve. De minőségileg is lényeges különbség van az alaptőke és a társasági vagyon között. Az alaptőke mindig pénzösszeg,[12]) holott a társasági vagyon nem csak pénzből, hanem a legkülönbözőbb alkatrészekből áll ; sőt mihelyt a társaság az alaptőkével működését megkezdi, az többé nem is valóságos, hanem csak számolási érték, mely a társasági vagyonban csak fedezetét találja. Megkülönböztetendő továbbá az alaptőke az ú. n. t a r t a l é k t ő k é t ő l vagy t a r t a l é k a l a p t ó l, mely a társaság jövedelmeiből avégből alakíttatik, hogy a társaság fennállása alatt előforduló rendkívüli kiadások és netaláni veszteségek fedeztessenek, anélkül, hogy az alaptőke rövidséget szenvedjen.[13]) Hogy minő nagyságban állapítandó meg az alap-

---

[11]) Pl. ha a részvényekkel egyidejűleg elsőbbségi kötvények bocsáttatnak ki, mely esetről maga a K. T. is megemlékezik a 150. §. 3. pontjában. Vagy ha a részvények felpénz mellett bocsáttatnak ki, mely tartalékalapra fordíttatik.

[12]) Ez még akkor is áll, ha az alapítók vagy mások nemkészpénzbeli betétellel járulnak az alaptőkéhez (l. alább 78. §.) ; mert ez esetben is a betétel pénzben átszámítva vétetik fel.

[13]) V. ö. *Amiaud A.* Des comptes de réserves dans les sociétés par action. Paris 1912. A t a r t a l é k a l a p célja mindig az, hogy általa az alaptőke épségben tartassék. Közelebbi rendeltetése azonban különböző lehet. Igy a közönséges tartalékalap mellett, mely a veszteségek fedezésére, (v. ö. C. 670/909. H. D. IV. 39. l.) esetleg az osztalék kiegészítésére (l. alább 82. §.) fordíttatik, szokás még különleges célú tartalékalapokat is létesíteni. Van pl. külön törlesztési alap, részvények és elsőbbségi kötvények törlesztésére ; megujítási alap, az elhasznált, elkopott, elveszett üzleteszközök megújítására ; nyugdíjalap, a társasági tisztviselők nyugdíjának biztosítására stb. Némely tartalékok a vállalat különleges természetével függnek össze. Igy különösen a b i z t o s í t ó - t á r s a s á g o k n á l vannak sajátos rendeltetésű tartalékok (l. alább 186. §.). Rendesen a tartalékalap az elért nyereség meghatározott százalékából alakíttatik, de más összegek is fordíthatók annak növelésére, pl. késedelmes befizetések utáni kamatok és kötbérek, megsemmisített részvények helyett kibocsátott részvényekért befolyt többletösszegek, névértéken *(parin)* felül történt befizetések (pl. C. 94/900. D. III. f. 17., 156. l.) stb. A n y u g d í j a l a p h o z a társaságok tisztviselői maguk is szoktak járulni, de ez esetben is az a társaság kizárólagos tulajdona, mint ilyen a hitelezők által megtámadható s a rt. feloszlásakor a részvényesek között felosztható, tehát önálló jogi személyt nem képez s perképességgel nem bír : C. 457/910. (H. D. IV. 273. l.). A társaság veszteségeinek fedezésére azonban csak a nyugdíjigények kielégítése után fordítható : C. 865/911. (H. D. VI. 197. l.). Kivétel van akkor, ha a nyugdíjalap külön szabályzat értelmében egészen

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

tőke? az iránt a K. T. a részvénytársasági alak mint ilyen szempontjából semmi szabályt nem állít fel, következőleg egészen a felek akaratára hagyja.[14]) Hasonlóképen nem tartalmaz a K. T. szabályt arra nézve, hogy minő összeg fordíttassék tartalékalapra; sőt azt sem követeli, hogy ilyen egyáltalában létesíttessék.[15])

III. Az alaptőke r é s z v é n y e k b ő l áll. A részvény *(actia)* ez értelemben nem más, mint az alaptőke meghatározott része, mely épen avégből, hogy mennél többen vehessenek részt a társaságban s hogy nagyobb tőke is mennél könnyebben hozathassék össze, rendesen az alaptőke aránylag csekély hányadát képviseli. A K. T. ennek nagyságát époly kevéssé határozza meg, mint az alaptőke nagyságát, e részben is tehát a felek szabadon rendelkeznek.[16]) Csak azt követeli meg a törvény, hogy valamint

---

külön mint önálló alapítvány kezeltetik, bár a szabályzat nincs kormányhatóságilag jóváhagyva. V. ö. **C.** 1409/94. (D. III. f. 1., 1. l.) De ez esetben is a nyugdíjalap elleni követelések tekintetében a rt. perlendő: **B. T.** 77/900. (D. III. f. 19., 58. l.) **C.** 220/901. (U. o. 21., 291. l.), 516/901. (U. o. 23., 105. l.). A nyugdíjszabályzatok azon szokásos intézkedéseiről, hogy az önként kilépő tisztviselő minden igényét, nevezetesen a befizetett összeg visszatérítésére is, elveszíti: l. fent 46. §., 27. jegyz.

[14]) A v á l l a l a t t á r g y a szempontjából azonban léteznek korlátozások. Így pl. közraktári rt. legalább félmilliónyi alaptőkét kell hogy kimutasson (K. T. 435. §.); biztosítási rt.-nál az alaptőkének akkorának kell lennie, hogy a biztosítási üzlet egy-egy ága után megkívánt legalább 100,000 forintnyi biztosítási alap (K. T. 453. §.); jelzálogrészvénytársaságoknál akkorának, hogy a záloglevelek külön biztosítására rendelt 200,000 s amennyiben adómentességben akarnak részesülni, 1,500.000 forintnyi alap (1876 : XXXVI. tc. 4. §., 1889 : XXX. tc. 10. §.); kötvénykibocsátó intézeteknél akkorának, hogy a kötvények biztosítására szolgáló 6, illetve 3 millió korona alap kikerüljön. (1897 : XXXII. tc. 8. §.) Megszorítások alá esnek továbbá különösen a v a s ú t i részvénytársaságok, amennyiben ezeknek alaptőkéjét a törvényhozás, illetve a kormány engedélyezi.

[15]) V. ö. K. T. 199. §. 4. pont. Ennélfogva az alapszabályoktól függ, vajjon tartaléktőke alakítandó-e, s ha igen, miből és meddig? V. ö. még alább 82. §. Kivételesen egyes vállalatoknál külön törvények írják elő a tartalékalapot. Így a vasutaknál, továbbá az osztrák-magyar banknál. (1899 : XXXVII. 1911 : XVIII. tc. alapszab. 102. c.) A külföldi törvényhozások többnyire általában kötelezik a rt.-okat tartalékalap képzésére s a K. T. is helyesen tette volna, ha e kötelezettséget kimondja, bár lehetnek esetek, hogy a tartalékalap létesítése fölösleges pl. ha az összes részvények más társaság tulajdonában vannak *(trust)* s a tartalékolás ennél történik.

[16]) Külföldi törvények e részben is korlátokat állítanak fel különösen azért, nehogy a részvényüzérkedés oly körökre is kiterjedjen, melyek a

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

maga az alaptőke, úgy a részvények s z á m a is előre meghatározott, bizonyos legyen,[17]) s hogy a részvények e g y e n é r t é k ű e k legyenek, azaz egyenlő összegben állapíttassanak meg.[18]) Ez az egyenlő összeg, melyet az egyes részvények képviselnek: n é v é r t é k n e k neveztetik.[19]) A K. T. megengedi azonban, hogy az alaptőke necsak e g é s z, azaz a teljes névértékről szóló részvényekből állíttassék össze, hanem az egész részvények helyett és mellett, de szintén meghatározott számban és egyenlő értékben ú. n. h á n y a d r é s z v é n y e k állapíttassanak meg, azaz, hogy

szükséges értelmiséggel és üzleti ismerettel nem bírnak. Igy az 1884. évi n é m e t részvénytörvény és az ú j n é m e t K. T. 180. §. szerint a részvény rendesen nem szólhat kisebb összegről, mint ezer márkáról. Csak közhasznú vállalatoknál és névre szóló részvényeknél lehet a névérték kisebb, de sohasem kétszáz márkán alól. Az 1867. évi f r a n c i a társasági törvény szerint a legkisebb névérték száz frank, ha az alaptőke nem több 200.000 franknál, és 500 frank, ha ennél nagyobb, de az 1893. évi törvény ezt 25, illetve 100 frankra szállította le. Nálunk is tétetett indítvány ily korlátozásra, de az *Értekezlet* mellőzte. L. Jegyzők. 168. l.

[17]) A részvények száma azonban később szintén felemelhető vagy leszállítható. V. ö. alább 89. §.

[18]) Ez különösen azért célszerű, mert az osztalék megállapítását és kifizetését, úgyszintén a társasági vagyon felosztását megkönnyíti. Különböző névértékű részvényeket még különböző categoriákra (elsőbbségi, törzsrészvényekre) nézve sem lehet megállapítani.

[19]) A névértéktől különbözik a részvények valóságos vagy f o l y a m é r t é k e, amelyben t. i. a forgalomban, különösen a tőzsdén adásvétel tárgyát képezik. Ha ez a névértékkel egyenlő, akkor azt mondjuk, hogy a részvények *al parin* állanak, ha nagyobb, *parin* felül, ha pedig kisebb, *parin* alul. — Minthogy a részvények száma meg van határozva s a névérték egyenlő, a kettőt csak szorozni kell, hogy az alaptőke nagyságát megtudjuk. Megfordítva: az alaptőke osztva a névértékkel, adja a részvények számát, s osztva a részvények számával, a névértéket. Ez a szigorú számtani viszony az alaptőke és a részvények közt hozza magával, hogy részvényeket *parin* a l u l, azaz olyképen kibocsátani nem lehet, hogy a névérték fejében tényleg kisebb összeg fizettessék; mert ellenkező esetben a meghatározott alaptőke tényleg nem volna biztosítva, ami pedig a részvénytársaság lényeges feltétele. (K. T. 149. §.) A névértéken aluli kibocsátás csak a helyi érdekű vasutaknál (1880: IV. tc: 10. §.) vagy külön törvényes kiváltság alapján lehetséges. — A *parin* f e l ü l i részvénykibocsátásnak mi sem áll útjában, sőt az ebből eredő s a tartalékalaphoz csatolt nyereség nem is esik adó alá. L. a k ö z i g. b í r ó s á g 1897 dec. 6-án hozott döntvényét. (Bp. Közl. 98. jan. 5. sz.) A nyilvános számadásra kötelezett vállalatok adójáról szóló 1909: VIII. tc. 17. §. 10. pontja és a jövedelemadóról szóló 1909: X. tc. 19. §. 2. d) pontja ezt most kifejezetten állapítja meg.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

a névérték több egyenlő összegre szóló részre felosztassék.[20]) Ezt azonban csak maga a részvénytársaság, illetve annak alapítása alkalmával az alapítók tehetik, a részvények tulajdonosai ellenben nem. Ezekre nézve a részvények oszthatlanoknak tekintendők. **[K. T. 164. §.]** [21]) A teljes névértéket képviselő egész és a hányadrészvényektől megkülönböztetendő, vajjon a részvények a teljes névértékben, avagy pedig ennek csak bizonyos részében vannak-e tényleg befizetve? Gyakran a részvénytársaság alapításakor még nem lehet biztosan megállapítani azt, hogy az üzlet folytatása minő tőkét fog igényelni, illetve eleinte csak kisebb, de később számításszerűleg,[22]) vagy legalább előreláthatólag, esetleg a veszteségek fedezésére,[23]) nagyobb tőke szükséges. Nehogy tehát a felek kényszerülve legyenek talán hosszabb ideig holt tőkét tartani, vagy azon körülményes eszközhöz folyamodni, hogy az alaptőkét később felemeljék: a K. T. megengedi, hogy a részvénytársaságok alapításánál ne mindjárt az egész névérték, hanem annak csak meghatározott hányadrésze fizettessék be s a névérték további kiegészítése oly időre tartassék fenn, amidőn arra szükség lesz. Hogy azonban mégis ily eljárás az üzérkedés előmozdítására ne szolgáljon s oly célból, hogy a résztvevők számbavehetőbb módon legyenek a társaság sorsában érdekelve, mi által a névérték későbbi kiegészítése is jobban biztosíttatik: a törvény nem hagyja a felek teljes önkényére, hogy a társaság alapításakor a névértéknek minő hányada fizettessék be? hanem megköveteli a névértéknek legalább 30 százalékban való befizetését. **[K. T. 159. §.** 3. pont.] Kisebb befizetés mellett részvénytársaság nem keletkezhetik.[24])

---

[20]) Pl. fél-, negyed-, nyolcadrészvények. Ez különösen akkor szokott történni, ha a névérték aránylag nagyobb összegben van megállapítva, úgy hogy a részvények forgalma meg van nehezítve.

[21]) Több örökös vagy társtulajdonos tehát a részvényből eredő jogokat csak közösen gyakorolhatja. **C.** 1084/58. (Ü. L. 89., 12. sz.), 1080/85. (J. 86., 118. l.)

[22]) Igy pl. vasúti vállalatoknál a vasút kiépítésének arányában.

[23]) Igy különösen a biztosító részvénytársaságoknál, melyeknél forgó tőke nem szükséges, szokásos csak egy részét az alaptőkének befizetni, a további kiegészítés pedig csak veszteségek esetében követeltetik.

[24]) A helyi érdekű vasútak létesítése céljából alakult részvénytársaságoknál azonban a törzsrészvénytőke 30%-ának nem kell tényleg készpénzben befizetve lennie; hanem elégséges, ha e hányad részint a

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

IV. A részvény, mint az alaptőke hányadrésze, lényegileg ugyanaz, mint a közkereseti és betéti társaságnál az egyes tag betétele s valamint az utóbbi, úgy a részvény is a társasági vagyonra és a társasági ügyekre vonatkozólag bizonyos jogokkal és kötelezettségekkel van összekötve. Ezen a részvényen alapuló jogok és kötelezettségek összege, mint ilyen, szintén részvénynek szokott neveztetni.[25]) Ami azonban a részvényt más társasági betéttől megkülönbözteti, az az, hogy míg utóbbi az illető tag által szabály szerint egyoldalúlag másra át nem ruházható, hanem az átruházáshoz a többi tagok beleegyezése szükséges (l. fentebb 57. §.) : addig a részvény az azzal járó minden jogokkal és kötelezettségekkel együtt szabály szerint egyoldalúan átruházható (l. alább 84. §.).[26]) E különbség egyrészt szintén arra vezetendő vissza, hogy a közkereseti és betéti társaság főleg a tagok személyére, a részvénytársaság pedig az összehozandó tőkére való tekintettel köttetik. De indokolja e különbséget másrészt az a körülmény is, hogy míg a közkereseti és betéti társaságnál az egyes tag azáltal vonhatja ki magát a társasági viszony terhe alól, hogy a társaságot felmondja, vagy felbontási keresetet indít, illetve a társaságból vagyonilletőségével kilép : addig a részvénytársaság tagjai sem felmondási joggal, sem felbontási keresettel nem birnak s a kilépés is a részvény átruházása nélkül és a kilépő tagra eső vagyonilletőség kifizetése mellett a társaság fennállása alatt nem lehetséges (l. alább 82. és 96. §§.).

lekötött ingatlan értéke által kétszeres fedezetet nyujtó jelzálogbekebelezés által, részint állami, törvényhatósági és községi hozzájárulás által fedezve van. V. ö. 1880 : XXXI. tc. 13. §. és 1888 : IV. tc. 9. §. — Nemkészpénzbeli részvényeknél (l. alább 78. §.) a 30% tényleges befizetését a betétek értéke pótolja.

[25]) Ez onnan van, hogy tagsági jogok és kötelezettségek a részvénytársaságnál épen csak részvények alapján képzelhetők ; holott a közkereseti és betéti társaságnál a tagsági jog (eltekintve a kültagoktól) betételtől feltételezve nincs. Hogy minő jogokkal és kötelezettségekkel bírnak a részvényesek a részvények alapján ? vajjon azok egyenlők-e vagy különbözők (t ö r z s r é s z v é n y e k, e l s ő b b s é g i r é s z v é n y e k) ? arról alább a II. fejezetben.

[26]) A betét és a részvény közötti különbség már sokszor volt vita tárgya. Igy különösen Franciaországban. De a vélemények nagyon eltérők. Többnyire azonban szintén az átruházhatóság *(cessibilité)* tekintetik megkülönböztető jel gyanánt a betét *(intérêt)* és a részvény *(action)* között. V. ö. különösen *Beudant* és *Batbie* értekezéseit a *Revue critique de législation et de jurisprudence* 34. kötetében.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

A részvények átruházhatósága magával hozta azoknak látható alakban, okiratokban való olyatén megtestesítését, hogy rendszerint csak az okirat tulajdona határozza meg a tagsági minőséget és adja a részvénnyel járó jogokat.[27]) Ez alapon a részvényekről kiállított okiratok mint a közforgalom tárgyát képező értékpapirok jelentkeznek,[28]) s mint ilyenek, részvényjegyeknek vagy szintén részvényeknek neveztetnek. A feleknek tetszésére van bízva, azokat akár névre, akár bemutatóra kiállítani. **[K. T. 164. §.]** [29]) Szükséges azonban, hogy az alaptőke azon része, melyet az egyes részvény képvisel, a szövegben mint határozott pénzösszeg legyen kifejezve.[30]) Emellett a K. T. végleges részvények kibocsátását csak akkor engedi meg, ha a névérték már teljesen befizettetett; [31]) előbb csak ideiglenes részvények vagy ú. n. részvényutalványok állíthatók ki,[32]) melyeknek szövegében, tévedések kikerü-

[27]) Ha azonban a részvény elveszett vagy megsemmisült, annak bírói megsemmisítése kérhető. Erre nézve jelenleg az 1881 : XXXIII. tc. mérvadó. V. ö. alább 134. §. A megsemmisítési végzés alapján a volt birtokos követelheti, hogy a társaság neki új részvényt állítson ki. Id. tc. 30. §.

[28]) Mint ilyenekre reájuk különösen a K. T. 300. és 303. §§. is alkalmazást nyernek.

[29]) Az 1840 : XVIII. tc. 56. §-a a bemutatóra szóló részvények kibocsátását megtiltotta volt. Azonban a törvényhozás ilyeneknek kiállítását már a K. T. előtti időben is engedélyezte; így különösen a vasúti részvénytársaságoknál. V. ö. 1869 : V. tc. 6. §.; 1869 : VI. tc. 10. §.; 1870 : XXVII. tc. 6. §.; 1870 : XXVIII. tc. 6. §.; 1870 : XXXI. tc. 22. §.; 1870 : XXXII. tc. 15. §.; 1870 : XXXIII. tc. 21. §.; 1870 : XLI. tc. 21. §.; 1871 : XIV. tc. 17. §.; 1872 : XXVII. tc. 16. §.; 1872 : XXIX. tc. 16. §. V. ö. még 1870 : XXXIV. tc. 15. §. és 1873 : XXVI. tc. 3. §.

[30]) Tehát nem szabad a részvényt az alaptőke törzsrészéről, pl. $^1/_{1000}$, $^1/_{10000}$-ről, hanem csak pl. 50, 100, 500 koronáról kiállítani.

[31]) A teljesen befizetett végleges részvények liberált részvényeknek is neveztetnek és pedig azért, mert a részvényesek minden további befizetési kötelezettség alól mentesek.

[32]) Ezek nem liberált részvényeknek neveztetnek. A részvényutalványok épúgy állíthatók ki névre vagy bemutatóra, mint a végleges részvények. Kétségtelen azonban, hogy a bemutatóra szóló részvényutalványoknál sokkal kevésbé van biztosítva a künnlevő összeg befizetése, mint ha a részvénybirtokos meg van nevezve, miért is helyesen járnak el egyes külföldi törvényhozások, midőn a bemutatóra szóló részvényutalványokat tiltják. Ezt teszi az 1867 aug. 20-án kelt angol törvény, (Comp. Cons. Act 37. c.) az 1884. évi német t. s az új német K. T. (179. §.), az 1873. évi belga t., a román és portugáli K. T., valamint az 1893. évi francia társasági t. (ellentétben az 1867. évi törvénynyel,

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

lése végett, a tényleg befizetett összeg világosan kiteendő (id. §. 2. bek.).[33])

V. A részvény tulajdona határozván meg a részvénytársaságnál a tagsági minőséget, ez alapon a tagok részvényeseknek *(actionáriusok)* neveztetnek. Megfelelőleg a részvénytársaság tőkeegyesületi jellegének, egyáltalában nem szükséges, hogy ezeknek száma a részvények számával egyenlő legyen, hogy minden egyes részvényre egy részvényes essék. A fő a részvényekből összeállított alaptőke; de hogy kik és hányan vesznek át részvényeket? az elvileg közömbös. Mi sem áll tehát útjában annak, hogy egy részvényesnek több részvénye legyen s csak az nem lehetséges, hogy valamennyi részvény egy kézben egyesüljön, tekintve, hogy a részvénytársaság nem volna épen társaság, ha csak egy tagja lenne (l. még alább 96. §.).[34]) Sőt ahhoz, hogy a részvénytársaság megalakíttassék, a K. T. értelmében legalább hét részvényes szükséges.[35]) A részvénytársaság nagyvállalati céljának megfelelőleg azonban a részvényesek száma rendesen nagyobb szokott lenni, s erre van alapítva a részvénytársaság törvényes szervezete is.

Ámde arra, hogy sok és egymás előtt kevésbé vagy egy-

---

mely a névérték felének befizetését követelte). Ha az alapszabályok szerint a részvények névre szólnak, ennek dacára azonban a befizetett összegről bemutatóra szóló elismervények állíttatnak ki: ezek birtokosai úgy tekintendők, mint névre szóló részvények birtokosai s mint ilyenek perelhetők. V. ö. C. 779/910. (H. D. V. 66. l.).

[33]) Ennek elmulasztása azonban semmi joghátránnyal nincs sujtva. A *Tervezet* 200. cikke kimondotta ugyan, hogy a részvények érvénytelenek s azok kibocsátói felelősek, de ezt az *Értekezlet* a forgalom érdekeire való tekintetből törölte s egyedül büntetési sanctióval kívánta helyettesíteni. (L. Jegyzők. 167. l.) A K. T. 221. §. 1. pontja szerint azonban az igazgatóság tagjai csakis az esetben büntettetnek 1000 forintig terjedhető pénzbírsággal, ha az ideiglenes részvények a tényleges befizetésnél magasabb összegről állíttatnak ki. V. ö. alább 101. §.

[34]) V. ö. C. 529/87. (D. Új f. 19., 6. l.) és 1220/90. (J. 91., 33. l.), B. T. 2549/76. (D. 28., 258. l.)

[35]) Ez nincs ugyan közvetlenül kimondva, de igenis közvetve a K. T. 156. §-ában, mely szerint az alakuló közgyűlés csak akkor tekintetik határozatképesnek, ha azon legalább hét aláíró vesz részt. Egyes külföldi törvények a társaság további fennállása alatt is legalább 7 részvényest követelnek. Igy az 1862. évi angol Companies Act. (Comp. Cons. Act. 2. c.) az 1867. évi francia és az 1873. évi belga társ. t. Az új portugáli K. T. 10 részvényest követel.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

általában nem ismeretes ember hajlandó legyen egyesülni közös nagy vállalat létesítésére, csak akkor lehet számítani, ha a kockázat, melyet mindegyik résztvevő magára vállal, a lehető legkisebb mértékre szoríttatik. Ez pedig még nincs elérve azáltal, hogy a részvények aránylag kis összegről állíttatnak ki. Emellett a részvényesek még mindig ki lehetnének téve annak, hogy a hozzájárulási összegen túl egyéb vagyonukkal is felelősségre vonassanak. Ha tehát a részvénytársaság meg akart felelni rendeltetésének, még egy fontos elemet kellett magába felvennie s ez a részvényeseknek kizárólag a részvények névértékéig terjedő korlátolt felelőssége. Ez a részvénytársaságnak époly jellemvonása, mint az, hogy tőkeegyesület, sőt enélkül sem tőkeegyesület, sem nagyvállalati társasági alak nem volna. Ezen, valamennyi részvényesre nézve egyaránt elismert, korlátolt felelősség által a részvénytársaság nemcsak a közkereseti, hanem a betéti társaságtól is különbözik; de a szövetkezettől is annyiban, amennyiben ez korlátlan felelősség mellett is alakulhat, holott a részvénytársaságnál más mint korlátolt felelősség nem lehetséges.[36]) Még inkább különbözik azonban a részvénytársaság a többi társaságtól azáltal, hogy a társaság hitelezői a részvényesek ellen közvetlenül egyáltalában nem fordulhatnak, hanem csak maga a társaság van jogosítva arra, hogy a részvényesektől a névértéknek még be nem fizetett részét követelje. A részvényesek felelőssége tehát nemcsak korlátolt, hanem azonfelül közvetett is (l. alább 87. §.).

75. §.

A részvénytársaság alapítása s jogi állása általában.[1])

I. A részvénytársaság alapítása, amellett hogy meghatározott tőke összehozására irányul, lényegileg ugyanazon jogi elbírálás alá esik, mint más, nevezetesen a közkereseti és betéti társaság alapítása. A részvénytársaság alapítása is voltaképen

[36]) Igy van ez nemcsak nálunk, hanem mindenütt, az egy Angliát kivéve, ahol korlátlan felelősségű részvénytársaság *(company without limited liability having a capital divided into shares)* is alakulhat. V. ö. 1862. év Comp. Act. 6. c., Comp. Cons. Act. 2. 5. c.

[1]) *Silbernagel A.* Die Gründung der Aktiengesellschaften nach deutschem, schweizerischem, französischem u. englischem Recht. Berlin, 1907. — *Muralt.* De la fondation des soc. anonymes d'après les législations française, allemande etc. Lausanne, 1887.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

azon sarkpont körül forog, hogy többen valamely közös cél elérése végett egyesülnek, s ezen egyesülés létrejötte alapjában véve a részvénytársaságnál sem áll másban, mint a felek egyesülési akaratának kölcsönös találkozásában. Élesebb megfigyelés mellett azt sem lehet mondani, hogy a részvénytársaság alapítása gyakorlatilag lényegesen más eljárás útján történik, mint ez a közkereseti és betéti társaságnál tapasztalható. Valamint utóbbiak nemcsak kizárólag maguk a szerződő felek közvetlen tevékenysége által, hanem igen gyakran mások segítségével hozatnak létre, akik a megbízottak, esetleg különösen az alkuszok jogállását foglalják el s akik nemcsak a már ismeretes szerződő felek akaratnyilvánításainak közvetítésére szorítkoznak, a társasági szerződés mikénti megállapítására folynak be, hanem gyakran a szerződő felek személyének megválasztásában is eljárnak, amidőn esetleg ők maguk a társaság eszméjének szerzői is : épúgy a részvénytársaság alapítása is vagy közvetlenül az egymást akár már eredetileg ismerő, akár részben csak később talált résztvevők által, vagy pedig szintén a résztvevőktől idegen személyek segítségével történik, akik szintén vagy csak a már ismert résztvevők akarattalálkozását segítik elő, vagy esetleg magukat a résztvevőket is keresik és összehozzák, s utóbbi esetben gyakran szintén ezek a közvetítők azok, akik a részvénytársaság eszméjét voltaképen kigondolták és közelebbről tervezték.[1a])

II. Míg azonban a közkereseti vagy betéti társaság szervezetének kisebb fejlettsége, korlátoltabb gazdasági szerepe, tagjainak aránylag csekély száma s általában az egész viszony nagyobb egyszerűsége magával hozza azt, hogy ily társaság alapítása is rendszerint igen egyszerűen és az alakszerűségek lehető mellőzésével történik, s az egyes alapítási cselekvények inkább összefolynak, semhogy élesen megkülönböztethetők volnának : addig a részvénytársaság kifejlettebb és határozottabb szervezete, a vállalat gyakran óriási kiterjedése s ezzel kapcsolatban a részvényesek nagy száma, melyet összehozni esetleg csak a nagy közönség nyilvános felhívása mellett lehetséges, a részvénytársaság

[1]) E különbségre való tekintettel szokás : simultán és successiv alapításról beszélni, előbbiről, ha az alapítók maguk jegyzik az összes részvényeket, melyeket esetleg csak később a rt. megalakulása után bocsátanak nyilvános aláírásra ; utóbbiról, ha az alapítók épen a megalakulás céljából fordulnak a nagyközönséghez a részvények aláírása végett. L. még alább 76. §.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

alapítását is körülményesebbé és bonyolultabbá teszi, s azt eredményezi, hogy az egyes alapítási cselekvények többnyire mint önálló s határozott alakot öltő mozzanatok jelentkeznek. Ehhez hozzájárul, hogy, ellentétben a közkereseti és betéti társasággal, a részvénytársaság, részint az általános magánjogi szabályoktól való nagy eltérése miatt, részint a közérdek megóvása, nevezetesen pedig a részvényesek nagy száma és tapasztalatlansága mellett könnyen lehetséges és gyakran előfordult visszaélések meggátlása végett: az államhatalom szigorúbb ellenőrzésének és áthatóbb rendszabályozásnak vettetik alá, mely úgy a társaság szervezetére, mint különösen épen a társaság alapítására vonatkozik. Ez egyúttal egyike a legkényesebb és legnehezebb törvényhozási kérdéseknek, mert ha egyfelől minden eszközt meg kell ragadni, mely a visszaélések és szédelgések megakadályozására és megtorlására alkalmas: másfelől arra is kell vigyázni, hogy a szerződési szabadság korlátozása a valóban hasznos és egészséges vállalatok alapítását ne gátolja. Ugyanazért nem lehet csodálni, hogy a részvénytársasági ügy szabályozása már gyakori változásokat szenvedett s még jelenleg sem mutat oly megállapodást, minő a közkereseti és betéti társaságnál tapasztalható. Eleinte, különösen a XVII. és XVIII. században, a részvénytársaság alapítása csak f e j e d e l m i, illetve t ö r v é n y h o z á s i k i v á l t s á g (ú. n. *octroi)* útján történhetett; később ennek helyébe a k o r m á n y e n g e d é l y *(concessio)* é s k o r m á n y f e l ü g y e l e t rendszere lépett.[1b]) Ez azonban a szédelgés megakadályozására hathatósnak nem bizonyulván, emellett a kormány erkölcsi felelősségével is járván: újabban a törvényhozások túlnyomóan azt a rendszert fogadták el, mely szerint a részvénytársaság alapítása szabaddá van ugyan téve, azonban a lehető

[1b]) Az e n g e d é l y e z é s i rendszer a f r a n c i a *Code de com.* honosította meg, úgy azonban, hogy a betéti rt. egészen szabadon hagyatott, aminek az lett a következménye, hogy a szédelgő speculatio az utóbbi alak alkalmazásával kijátszotta az engedély követelményét, míg csak az 1856 júl. 17-én kelt törvény a visszaéléseknek véget nem vetett. Ezen okulva, a n é m e t K. T. az állami engedélyt úgy a rt., mint a betéti rt.-nál egyaránt megkövetelte, az említett francia törvény példájára azonban még számos korlátozó rendszabályt állított fel. Ebben az alakban van a német K. T. A u s z t r i á b a n ma is érvényben. Az újabb törvényhozások közül még csak a b o s z n i a-h e r c e g o v i n a i és a r o m á n K. T. követel engedélyt, utóbbi szerint is azonban az engedélyt nem a kormány, hanem a keresk. tvszék adja.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

legnagyobb nyilvánosság[1c]) követeltetik, az eljáró egyének szigorú felelőssége állapíttatik meg s a társaság alapítása és működése csak bizonyos, a közjó érdekében és a visszaélések megakadályozására irányuló feltételek és korlátok teljesítése mellett engedtetik meg, mely a bíróságok ellenőrzése alá van helyezve.[2]) E rendszer a normatív szabályok rendszerének szokott neveztetni, de ez is a különböző törvényhozásokban igen különböző módon van közelebbről keresztülvíve. Eleinte általában enyhébb alakban alkalmazták ; miután azonban a tapasztalat azt bizonyította, hogy a felállított szabályok nem elég hatályosak, újabb időben mindinkább szigorubbakkal cserélik fel.[3])

III. Az utóbbi rendszert követi a magyar K. T. is. A részvénytársaság mint ilyennek alapítása törvényhozási vagy hatósági engedélytől feltételezve nincs, s a társaság fennállása alatt sincs kormányfelügyeletnek alávetve.[4]) Ily engedély csak a vállalat tárgya szempontjából van azokban az esetekben megállapítva, melyekben az iparjogosítvány általában engedélyhez van

---

[1c]) Különösen a számadások (mérleg stb.) tekintetében. Ezért a részvénytársaságok épúgy, mint a szövetkezetek, mint nyilvános számadásra kötelezett vállalatok jelöltetnek meg. Így különösen adózási szempontból. V. ö. 1875 : XXIV., 1909 : VIII. tc.

[2]) E rendszert a részvénytársaságoknál külföldön először Anglia alkalmazta az 1856/7. és 1862. évi társasági törvényekben. A continensen e tekintetben is Franciaország lépett fel kezdeményezőleg és pedig először az 1863. évi május 23-iki törvényben, mely azonban még csak a 20 millió frankon aluli alaptőkével alakult rt.-oknál mellőzte az állami engedélyt, később e korlát nélkül az 1867 júl. 24-iki társasági törvényben. Ezt követte Németország az 1870. junius 11-iki törvény óta, az újabb keresk. törvények közül az olasz, portugáli és spanyol, úgyszintén a svájci kötelmi jogi törvény.

[3]) Ez történt különösen Németországban az 1884 július 18-án kelt törvény és az új K. T., Franciaországban az 1867. és 1893. évi törvények által. Az újabb javaslatok még messzebb mennek. Így nevezetesen az 1903. évi francia javaslat.

[4]) A *Tervezet* 93. cikke ezt valamennyi keresk. társaságokra nézve kifejezetten mondotta volt ki. Az állami engedély rendszere egyébiránt azelőtt is csak kivételesen uralkodott nálunk az oly rt.-ok tekintetében, melyek nem tisztán keresk. társaságok, vagy melyek az 1836 : XXV. tc. rendelete alá estek (vasutak, csatornák stb.). Csakis ezeknél követelte az 1840 : XVIII. tc. 55. §-a, hogy az alapszabályok nemcsak, mint általában, a váltótörvényszéknél, hanem a helytartótanácsnál is bemutattassanak. Az *Értekezleten* történtek ugyan egyes felszólalások az engedélyezési rendszer érdekében, de az végül mégis egyhangúlag ejtetett el. L. Jegyzők. 136. l.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

kötve (l. fent. 18. §.) [5]) s kormányfelügyelet is csak a vállalat tárgya miatt létezik bizonyos esetekben.[6]) A részvénytársasági a l a k maga tehát elvileg szabad. Csakhogy ez a szabadság nem feltétlen, hanem a társaság úgy az alapításnál, mint fennállása alatt meghatározott feltételekhez és korlátokhoz van kötve, melyeknek meg nem tartása vagy rosszhiszemű kijátszása részint érvénytelenséget, részint magán- és büntetőjogi felelősséget von maga után, s melyeknek ellenőrzése a cégjegyzékügyekben eljáró bíróságok kezeibe van letéve, a K. T. gondoskodván arról, hogy a bíróságok, épúgy mint a közönség, az alapítás és további működés körüli tényekről kellő tudomást szerezhessenek. Emellett azonban a K. T. tartózkodott attól, hogy a szerződési szabadságot túlságosan korlátozza, s ha nem is követett oly enyhe rendszert, mely már előreláthatólag hatálytalan lett volna a közönség megoltalmazására, mégis beérte azzal, hogy csak mérsékelt szigort alkalmazzon.[7])

76. §.

A részvénytársaság alapításának tételes feltételei.

I. A K. T. a részvénytársaság alapítására vonatkozó feltételek meghatározásánál teljesen eltekint a társaság céljától.[1]) Hasonlóképen nem tesz különbséget, vajjon a részvénytársaság alapítása

---

[5]) Ha engedély nem kell, csak i p a r i g a z o l v á n y szükséges, épúgy mint az egyéni üzleteknél. Az igazolvány azonban csak a cégbejegyzés után váltandó, mert előbb a rt. nem létezik. V. ö. Keresk. min. 1899 jún. 2-án 36.900. sz. rend. (szövetkezeteknél is).

[6]) Igy különösen a v a s ú t i vállalatoknál, továbbá pl. az osztrák-magyar banknál és az államsegélyben részesülő hajózási rt.-oknál. A kormányfelügyeletet egyrészt a kormány által kinevezett igazgatósági tagok, másrészt k o r m á n y b i z t o s o k gyakorolják, akiknek jogában áll a közgyűlésekben, továbbá a választmányi, igazgatósági, illetve (az osztrák-magyar banknál) a főtanácsi ülésekben jelen lenni, minden felvilágosítást megkövetelni, mely feladatuk teljesítésére szükséges, esetleg a hozott határozatokat fel is függeszteni. V. ö. 1878 : XXV. tc. alapszab. 51—53. c., 1891 : XXX. tc. (Adria) 34., 35. §§., 1894 : XXXVI. tc. (M. folyam- és tengerh. t.) 3., 4. §§. A most érintett felügyelettől megkülönböztetendő az a felügyelet, mely a keresk. minisztérium, illetve a vasúti és hajózási főfelügyelőség által a vasúti és hajózási vállalatok fölött f o r g a l m i és m ű s z a k i tekintetben gyakoroltatik.

[7]) V. ö. *Tervezet* 221. l., *Értekezlet* jk. 127. l.

[1]) A *Tervezet* is csak az életbiztosító társaságokra nézve állapított meg bizonyos eltéréseket. (247. s k. cikk.) De az *Értekezlet* ezt nem fogadta

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

közvetlenül az abban résztvenni akaró felek által történik, avagy pedig azok, akik részvénytársaságot alapítani akarnak: az alapítók, a nagy közönséghez fordulnak az alaptőke összehozása végett? [2]) Bármily célú legyen a részvénytársaság s bármily eljárás követtessék az alapítás körül, a törvény minden esetben ugyanazon feltételek teljesítését követeli és semmi eltérést e feltételektől meg nem enged.

II. A **K. T. 149. §.** szerint három feltétel teljesítése szükséges, hogy a részvénytársaság megalakultnak tekintessék: 1. az alaptőke biztosítása; 2. az alapszabályok, vagyis a társasági szerződés létrejötte; 3. a társaság bevezetése a kereskedelmi cégjegyzékbe. A K. T. azonban e három feltétel mikénti teljesítését sem bízza egészen a felek tetszésére, hanem még részletes szabályokat is állít fel azoknak teljesítésére nézve, s e szabályok megtartása époly kötelező, mint a felsorolt feltételek maguk. A részvénytársaság tehát csak akkor tekintetik törvényesen megalakultnak, ha a nevezett feltételek épen azon módon teljesíttetnek, amint azt a K. T. előírja.

A következőkben az alapítási feltételek mikénti teljesítését közelebbről vesszük szemügyre.

77. §.

1. Az alaptőke biztosítása.

I. Az alaptőke biztosítása részvényaláírás által történik **[K. T. 150. §.** 1. bek.]; [1]) értetvén részvényaláírás alatt meghatározott számú részvények átvétele s ezzel kapcsolatban a

el, helyesebbnek tartván a biztosítási vállalatokra nézve a vállalkozási formától függetlenül megfelelő feltételeket felállítani. (V. ö. Jegyzők. 209. l.) L. ezeket a K. T. 453. s k. §-aiban. A külföldi törvényhozások sem tesznek általában különbséget a vállalat tárgya szerint.

[2]) L. fent. 75. §. [1a] jegyz. Az *Értekezleten* tettek ugyan indítványt ily megkülönböztetésre, de mellőzték. (Jk. 138. l.) A külföldi törvények újabban többnyire megkülönböztetik az alapítás említett két módját s azt az esetet, ha az alapítók maguk jegyzik az alaptőkét, egyszerűbben szabályozzák. Igy nevezetesen az 1884. évi német törvény s az új német, belga, olasz, román és portugáli K. T.

[1]) A törvény e határozott kijelentése mellett nem szenvedhet kétséget, hogy külön törvényektől eltekintve semmi más módon az alaptőke nem biztosítható; nevezetesen sem más alakban mint írásban, sem a K. T. által előírt egyéb feltételek betartása nélkül. Ez azonban magában véve csak azt foglalja magában, hogy a rt. meg nem alakulhat, ha az alaptőke

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

tervezett részvénytársaságba leendő belépés iránt írásban tett kötelező nyilatkozat.[2]) E nyilatkozat, melynek egyúttal feltétlen-

---

részvényaláírás által nem biztosíttatott, s hogy a törvényben körülírt befizetési kötelezettség nem keletkezhetik részvényaláírás hiányában. Nem jelenti ellenben azt, hogy másként egyáltalában nem lehet kötelezettséget vállalni az alaptőke bizonyos részének átvételére. Erre irányuló szerződés, feltéve, hogy az alakítandó rt. kellő határozottsággal meg van jelölve, épúgy kötelező, mint más szerződés, csakhogy abból, hacsak közvetlenül az alapítandó rt. j a v á r a nem köttetik a szerződés úgy, hogy a másik szerződő fél a részvényeket is jegyzi (v. ö. **C.** 1498/906. H. D. I. 108. l.), nem lehet az aláírásból származó befizetési kötelezettség teljesítésére perelni, hanem csak arra, hogy az átvállalt részvények aláírassanak, illetve a kikötött összeg az átvállalt részvények kiszolgáltatása fejében megfizettessék (részvényaláírásra irányuló e l ő s z e r z ő d é s l. alább id. **C.** 643/908). Ez nálunk különösen a h e l y i é r d e k ű v a s u t a k r a való tekintettel bír fontossággal, melyeknek létesítése épen ily előzetesen vállalt hozzájárulási kötelezettségek alapján szokott történni. V. ö. **C.** 586/83. (D. Új f. 6., 259. l.), 698/99. (D. III. f. 16., 24. l.), 921/900. (U. o. 19., 123. l.), 3090/92. (U. o. 25., 8. l.), 550/905. (H. D. I. 371. l.) 643/908. (U. o. III. 47. l.), 49/912. (U. o. VI. 325. l.). Az id. 3090/92. és 643/908. sz. hat. szerint a hozzájárulás kötelezése előszóval is történhetik. Az id. 698/99. sz. hat. azt is kimondja, hogy, ha a hozzájárulást megszavazó község határozata önmagában nem érvényes, e hiányt a törvényhatósági és miniszteri jóváhagyás nem pótolja, ami azonban az id. 550/905. hat. szerint nem terjed ki az alakszükségekre, pl. határozatképességre ; az id. 921/900. sz. hat. szerint pedig a szabálytalanság nem jön tekintetbe, ha a megsemmisítési kérelem közigazgatási úton jogerejűleg elutasíttatott. A kamatfizetési kötelezettség a jóváhagyás előtt époly kevéssé áll be, mint a fizetési kötelezettség általában. **C.** 410/900. (Jogt. K. 900., 42. sz. m.) F e l t é t e l e s hozzájárulás : l. alább 3. jegyz. — Egyébiránt maga a részvényaláírás alatt is a törvény itt egyedül azt az esetet érti, midőn az az alaptőke e r e d e t i l e g való biztosítása végett történik. Ha ellenben az alaptőke az alapítók által már jegyeztetett, akkor annak biztositása már megtörtént s az alapítók által ezután eszközölt nyilvános részvényaláírás már nem esik a K. T. által követelt részvényaláírás fogalma és kellékei alá, hanem az adásvétel szabályai nyernek alkalmazást. — Amennyiben részvények n e m k é s z p é n z b e l i b e t é t fejében adatnak ki (l. köv. §.), azokra nézve aláírás ép úgy szükséges, mint készpénz mellett. Ellenkezőleg **C.** 593/900. (Jogt. K. 900., 42. sz.)

[2]) Minthogy részvények megszerzése bárki részéről s akkor is keresk. ügylet, ha nem továbbadási szándékkal történt (K. T. 258. §. 3. pont), a részvényaláírás épúgy k e r e s k. ü g y l e t n e k tekintendő, mint a részvénymegszerzés közönséges vétel vagy más ügylet útján. Az a körülmény, hogy az aláírással társasági szerződés is köttetik, annál kevésbé akadály, mert aki közönséges ügylet által szerez részvényt, ezzel szintén belép a társaság kötelékébe.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

nek kell lennie,[3]) akár személyesen, akár meghatalmazott által tehető **[K. T. 151. §.** 1. bek.][4]) s megfelel más, nevezetesen a közkereseti és betéti társaság alakítására irányuló akaratnyilvánításnak, illetve a szerződések megkötésére általában vonatkozó ajánlat fogalma alá esik.[5]) Ha a társaság alapítása közvetlenül a résztvenni akarók által történik, akkor ennek az ajánlatnak elfogadása is közvetlenül történik; anélkül, hogy az elfogadási nyilatkozatra nézve szintén írásbeli alak volna előírva, miért is az szóval, sőt hallgatag is történhetik. Amennyiben ellenben a részvénytársaság alapítása külön alapítók mint közvetítők által történik, akik az alaptőke biztosítása végett a nagyközönséghez fordulnak, a részvényaláírásra nyilvánosan felhívnak: az ebben fekvő ajánlat elfogadása is közvetve, az alapítók által eszközöltetik. A részvényaláírásban benne foglaltatik az alapítók részére a meghatalmazás, hogy ők az ajánlat elfogadása iránt nyilatkozzanak s általában mindazt teljesítsék, ami a részvénytársaság alapítása céljából mindaddig foganatosítandó, míg a társaság képviseletével megbízandó közegek ki nem ren-

[3]) Ez következik abból, hogy feltételes részvényaláírás által az alaptőke nem volna teljesen biztosítva. Az ilyen tehát figyelmen kívül hagyandó. Felbontó feltétel ellen különösen az is szól, hogy a K. T. 163. §. szerint a részvényes a befizetett összeget csak a 154. §. esetén követelheti vissza. Az 1884. évi német t. 209*e*. c. és az új K. T. 189. §. a feltételes aláírásokat kifejezetten érvényteleneknek nyilvánítja. Részvényaláíráson kívüli feltételes kötelezettségvállalás bizonyos számú részvények átvételére azonban érvényes s a feltétel be nem következése esetén az illető visszaléphet, illetve annak teljesítéséig az átvétel és fizetés megtagadható. Igy helyi érdekű vasutaknál: v. ö. **B. T.** 3888/88., **C.** 698/99. (D. III. f. 16., 24. l.), 3633/900. (U. o. 21., 106. l.), 254/904. (D. IV. f. 1., 10. l.), 1300/904. (U. o. 3., 303. l.), 10.748/906. (H. D. II. 81. l.). De tvhatósági és községi hozzájárulásoknál csak oly feltétel érvényesíthető, mely a kormányhatóság által jóváhagyott határozatban foglaltatik: **C.** 29/905. (D. IV. f. 4., 247. l.). — Színleges jegyzés a részvénytársasággal szemben akkor sem érvényesíthető, ha az alapítók tudtak róla. V. ö. **C.** 393/911. (H. D. VI. 81. l.).

[4]) Kiskorúak helyett törvényes képviselő által, de csakis a gyámhatóság beleegyezésével, különben érvénytelen. V. ö. 1877: XX. tc. 20., 113. §§. és **C.** 205/90. (Ü. L. 90., 27. sz.)

[5]) Az a körülmény, hogy a részvényaláírók egymást esetleg nem is ismerik, ez ellen nem szól; az élet mindennap nyujtja annak példáját, hogy szerződések ismeretlen személyekkel jönnek létre s különösen ajánlatok ismeretlen személyek irányában tétetnek.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

deltettek.[6]) E meghatalmazásnál fogva az alapítók jogosítva vannak különösen arra is, hogy az alaptőke t ú l j e g y z é s e, azaz a megállapítottnál nagyobb számú részvény aláírása esetében a fölös aláírásokat visszautasítsák,[6a]) anélkül, hogy e tekintetben bármi korlátozás alá esnének.[7])

---

[6]) Az alapítók ugyanazt az állást foglalják el, mint oly személyek, akik a közönség irányában megbízások teljesítésére kínálkoznak. Az alapítók a maguk részéről ajánlatot tesznek arra, hogy ők a részvényaláírók meghatalmazásából részvénytársaságot fognak alapítani, a részvényaláírásban ezen meghatalmazási ajánlat elfogadtatik. Ezáltal az alapítók és az aláírók között meghatalmazási viszony keletkezik s e viszonyból folyólag az alapítók oly gondossággal tartoznak az alapítás körül eljárni, amellyel épen a meghatalmazottak tartoznak: megjegyezvén, hogy, amennyiben a részvénytársaság alapítása nem keresk. ügylet, a gondosság foka nem a K. T., hanem a közönséges magánjog, illetve, minthogy az alapítás mégis keresk. ügynek tekintendő, mert keresk. társaságra vonatkozik s a K. T. által szabályoztatik, elsősorban a keresk. szokások szerint ítéltetik meg. Amennyiben ellenben az alapítás keresk. ügylet — ami akkor áll, ha a bankügyletek fogalma alá esik, vagy kereskedő, illetve keresk. társaság által üzlete folytatásaként történik (K. T. 259. §. 2. pont és 260. §.), — az alapítók a rendes kereskedő gondosságával tartoznak (K. T. 271. §.) V. ö. **C.** 593/900. (Jogt. K. 900. é. 42. sz. m.) — Az alapítók e g y m á s k ö z t i viszonya a t á r s a s á g i s z e r z ő d é s fogalma alá esik; ez a társaság azonban szintén csak akkor kereskedelmi, ha az alapítás legalább egyik alapító részéről keresk. ügylet, ellenkezőleg az alapítók társasága a közönséges magánjogi társaság fogalma alá esik. Amennyiben keresk. társaság, az mint a l k a l m i e g y e s ü l é s jelentkezik (l. fentebb 50. §.). Nincs különben kizárva, hogy alapító csak e g y legyen. A K. T. ugyan mindig többes számban beszél, de csak azért, mert a rendes esetet tartja szem előtt. Másként pl. az 1884. évi n é m e t törvény 309. c. és az ú j K. T. 182. §. szerint, mely legalább öt alapítót követel. J o g i s z e m é l y e k is lehetnek alapítók s különösen bankok szoktak rt.-ok alapításával foglalkozni. Ily esetben az alapítói felelősség vagyonjogilag a jogi személy, büntetőjogi tekintetben annak képviselőit terheli.

[6a]) A visszautasítás lehet k ö z v e t e t t is. Igy pl. ha vasúti részvénytársaságnál a törzsrészvénytőke kisebb összegben állapíttatik meg, mint amennyi jegyeztetett, azon aláírók, akiknek jegyzése a törzsrészvénytőke megállapításánál figyelmen kívül hagyatott, felszabadulnak. V. ö. **C.** 41/906. (H. D. I. 161. l.), 369/909. (U. o. III. 303. l.). De ez nem áll oly esetben, midőn ily részvények valamely külön szolgáltatás fejében fogadtatnak el, pl. átengedett területekért. Ez kisajátítási egyezménynek minősíttetett: **C.** 682/909. (U. o. IV. 47. l.).

[7]) Az ilyen r e d u c t i ó n á l követendő eljárásra nézve kötelező szabályok nem léteznek. Az *Értekezleten* tettek ugyan indítványt ily szabályok felállítására, de mellőzték. (Jk. 142. l.) Az alapítók önkénye ellen csak az nyújt biztosítékot, ha a reductio módja a tervezetben állapíttatik meg.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

II. Mint minden ajánlat és elfogadás, úgy a részvényaláírás s annak elfogadása is meghatározott tartalmat tételez fel, amely a megalapítandó társaság iránt kellő tájékozást nyujt. Oly részvényaláírás, melyről nem tudni, minő tárgyú és alkotású részvénytársaságra vonatkozik? semmi jogi jelentőséggel nem bír. A K. T. mindazonáltal nem követeli meg azt, hogy az alakítandó részvénytársaság alapját képező társasági szerződés: az alapszabály, már teljesen meg legyen állapítva a célból, hogy a részvényaláírás kötelezőnek tekintethessék, hanem beéri azzal, hogy a részvényaláírás alapjául az alapítandó részvénytársaság főelemeit s egyúttal magának a részvényaláírásnak módozatait feltüntető előleges tájékoztató vétessék, melyet tervezetnek *(prospectus)* nevez. Közelebbi tartalma e tervezetnek különböző lehet az alapítandó társaság minősége s az alapítás körülményei szerint, s több vagy kevesebb adatot foglalhat magában.[8]) Mindenesetre azonban a következőket kell feltüntetnie **[K. T. 150. §.** 3. bek.]:

1. a vállalat tárgyát és tartamát; [9])
2. az alaptőke nagyságát;
3. a részvények és az ezekkel esetleg egyidejüleg kibocsátandó elsőbbségi kötvények (l. alább 83. §.) számát és névértékét;
4. az aláírás záridejét;
5. amennyiben az alapítók vagy mások oly betétellel kíván-

Ez esetben az alapítók annak betartására keresetileg is szoríthatók. Enélkül ellenben kereseti jog. pl. az aláírás elsőbbsége alapján, csak úgy volna megállapítható, ha nem az aláírás tekintetnék ajánlatnak, hanem az aláírási felhívás, melyet az aláíró az aláírás által elfogadna. Azonban az aláírási felhívás csakis az alapítók eljárására nézve tekinthető ajánlatnak, a részvényaláírás tekintetében ellenben nélkülözi azt a határozottságot, mellyel kötelező ajánlatnak bírnia kell. V. ö. K. T. 336. §. és alább 141., 149. §§. L. C. 1101/94. is. (P. T. 31., 93. l.) Hogy mennyi idő alatt kötelesek az alapítók az elfogadás iránt nyilatkozni? arra nézve nincs más korlát, mint amely az alakuló közgyűlés 2 hó alatti összehívásának kötelességéből következik, mert addig az aláírás mindenesetre kötelez. L. a köv. §-t.

[8]) A törvényben előírt tartalom kiterjesztésénél azonban szem előtt tartandó, hogy a tervezetben foglalt adatok később közgyűlési határozattal sem módosíthatók. V. ö. alább 89. §.

[9]) Ez nem jelenti azt, mintha a társaság tartamát okvetlenül határozott időben kellene megállapítani. A törvény csak azt követeli, hogy a tervezet (és hasonlóképen az alapszabály: l. köv. §.) a társaság tartamát megállapítsa. De ennek akkor is elég van téve, ha a tartam határozatlan időben állapíttatik meg.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

nak a társasághoz járulni, mely nem készpénzben áll (l. a köv. §-t), ezen betételt és annak értékét;

6. az alapítóknak vagy másoknak biztosítani kívánt előnyöket.[10])

Ezzel a minimális tartalommal a tervezet kötelező, tekintet nékül arra, vajjon a részvénytársaság az abban résztvenni akarók által közvetlenül, avagy külön alapítók által közvetve alapíttatik.[11]) Megköveteli továbbá a K. T., hogy az alapítók a tervezetet minden aláírási ívbe felvegyék s azt polgári állásuk és lakhelyük kitüntetése mellett sajátkezűleg aláírják [id. §. 2. bek.]. Ez összefüggésben van azzal, hogy az alapítók a tervezetben foglalt adatok valóságáért egyetemlegesen felelősek [id. §. ut. bek.].[12]) Érdekükben

---

[10]) Ide tartozik különösen az az elsőbbség, mely bizonyos részvények nek biztosíttatik (elsőbbségi részvények, l. alább 83. §.); az elővételi jog biztosítása a netán kibocsátandó újabb részvények tekintetében: **C.** 796/900. (D. III. fej. 18., 233. l.) Továbbá pl. az az előny, hogy az első igazgatóságot az alapítók nevezzék ki (v. ö. K. T. 154. és 183. §§.); vagy hogy az alapítóknak az alapításért bizonyos jutalom, mely határozott összegben, vagy a nyereség bizonyos százalékában is állhat, adassék. Utóbbi esetben az élvezeti jegyek (l. alább 82. §.) módjára külön a l a p í t ó i részjegyek *(parts de fondateurs)* is bocsáttatnak ki. V. ö. közelebbről: *Rousseau* Étude sur les parts de fondateurs, Páris, 1899.; *Wahl* Les parts de fondateur. Páris, 1897. Oly előnyök, melyek a tervezetben felemlítve nem lettek, még akkor sem érvényesíthetők, ha azok az alakuló közgyűlés által állapíttattak volna meg. Az alapítás tulajdonképeni költségeit (pl. a nyomtatványok és hirdetések költségei, illetékek, bankári proviziók az aláírások közvetítéséért stb.) azonban a társaság már az alapítók és az aláírók közti meghatalmazási viszonyból kifolyólag köteles megtéríteni, ezekre nézve tehát külön megállapodás nem szükséges. Csakhogy ha a részvényaláírás nem sikerül, vagy az alakuló közgyűlés kellő időre össze nem hivatik, az alapítók a K. T. 154. §. értelmében költségeik megtérítését sem követelhetik.

[11]) V. ö. *Értekezlet* jk. 138. l. Az első esetben alapítókul maguk a részvényaláírók tekintendők.

[12]) A felelősség kiterjed nemcsak arra, ami a tervezetben kifejezetten mondva van, hanem arra is, ami a valóság elpalástolása végett elhallgattatott. A jóhiszeműség megköveteli, hogy a részvényaláírók minden iránt kellőleg tájékozva legyenek, ami akaratuk elhatározására befolyást gyakorolhat. Nem tesz továbbá különbséget, vajjon a valótlanság szándékos volt-e, vagy csak vétkes gondatlanságból származott. A K. T. egyébiránt nemcsak vagyoni felelősséggel biztosítja a tervezeti adatok valóságát, hanem rendbüntetésekkel is (l. alább 101. §.); azonfelül magától értetődik, hogy csalás esetében az alapítók a büntetőjog súlya alá is esnek. Megjegyzendő még, hogy a tervezetben foglalt adatok valótlansága a már megalakult rt. semmisségét nem vonja maga után; a részvényaláíró tehát kötelezettségeinek teljesítését a rt. irányában meg nem tagadhatja. Ez nemcsak

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

áll tehát az aláíróknak, hogy előre megtudják, kik vállalják ezt a felelősséget magukra s vajjon oly egyének-e, akik bizalomra méltók s akiket sikerrel lehet felelősségre vonni? Ebből mindazonáltal nem szabad arra következtetni, mintha épen csak azok volnának mint alapítók felelősségre vonhatók, akik a tervezetet t é n y l e g a l á í r t á k. A törvény az alapítók kötelességévé teszi a tervezet aláírását, következőleg az alapító fogalmát nem köti az aláírás puszta tényéhez. Csak ha arról van szó, hogy az alapítóknak bizonyos e l ő n y ö k biztosíttassanak, tekintendők egyedül azok alapítókul, akik a tervezetet aláírták;[13]) midőn ellenben az alapítók f e l e l ő s s é g e forog szóban, akkor az aláírás nem lehet kizárólag mérvadó, hanem az aláírókon kívül más személyek is felelősségre vonhatók, ha valóban mint alapítók szerepeltek, azaz a törvény értelmében az alapítók által véghezviendő cselekvényekben tényleg résztvettek.[14])

III. Az alaptőke biztosítása magában véve csak a részvényaláírásból áll s a részvények tényleges befizetése szorosan véve már nem tartozik hozzá. Mindazonáltal a K. T. a részvényaláírásból folyó befizetési kötelezettség elvállalásával még nem tekinti az alaptőkét teljesen biztosítottnak, hanem megköveteli, hogy az aláírás az aláírt részvények névértékének meghatározott b e f i z e t é s é v e l is támogattassék, mely mintegy foglaló jellegével bir. A befizetés nagysága s azon érték *(valuta)* iránt, melyben annak történnie kell, a tervezet mérvadó; a névérték 10 s z á z a l é k á n á l kisebb azonban nem lehet, s mindenesetre k é s z p é n z b e n[14a])

abból következik, hogy a tervezetben foglalt adatok valósága a rt. alapításának kellékéül felállítva nincs; hanem különösen abból, hogy a rt. az alapítóktól különböző személy, mely maga a tervezet adatainak valótlanságában ártatlan. Az aláírók tehát csak az alapítók ellen fordulhatnak.

[13]) Mert aki az aláírás megtagadása által maga nyilvánítja ki azt, hogy ő alapítónak tekintetni nem akar, az az alapítóknak biztosított előnyökről is lemondottnak tekintendő.

[14]) Ha ezt fel nem vennők, a K. T.-nek az alapítók felelősségére vonatkozó határozatai sokszor illuzóriusak volnának. Nem kellene egyebet tenni, mint a tervezetet előretolt vagyontalan személyek által aláiratni. Igaz ugyan, hogy az *Értekezlet*ben csak azokról volt szó mint alapítókról, akik a tervezetet aláírják (Jk. 138., 140. l.), de eltekintve attól, hogy az előmunkálatok hiteles magyarázatul nem szolgálhatnak, oly értelmű nyilatkozat még sem történt, hogy más, mint a tervezetet aláíró, alapítónak nem tekinthető.

[14a]) Készpénz helyett pl. váltó nem elegendő. De ha a részvények már jegyezve és befizetve vannak, a visszamaradt részvények átvétele már

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

kell állnia. **[K. T. 151. §.** 2. bek.] [15]) Az így már előzetesen befizetett pénzek az alakuló közgyűlés megtartásáig az alapítók által kezelendők, akik azokért az aláíróknak vagy ezek jogutódainak egyetemlegesen mindaddig felelősek, míg ez alól az alakuló közgyűlés határozata folytán fel nem oldatnak. **[K. T. 152. §.]** [15a]) Ha azonban túljegyzés folytán egyes aláírások visszautasíttatnak, a befizetett összeg levonás nélkül haladéktalanul visszafizetendő, s ugyanaz áll, ha az aláírás sikertelen maradt, vagyis az alaptőke csak részben lett jegyezve, a visszafizetés az alapítókat szintén egyetemlegesen terhelvén. **[K. T. 154. §.** ut. bek.] Az alaptőke biztosítása épen a tervezetben kitett e g é s z alaptőke biztosítását jelenti; [16]) mert midőn a részvényaláírás a tervezet alapján történik, az egyedül azon feltétel alatt kötelező, ha a társaság a tervezet értelmében jön létre.[17]) Csakis az egész alaptőke aláírása

---

mint közönséges vétel szerepel, tehát hitelre is történhetik. V. ö. **C.** 293/911. (H. D. V. 356. l.).

[15]) Ha azonban a részvényesek valamelyike nem készpénzbeli betéttel kíván az alaptőkéhez járulni s ez a tervezetben ki van tüntetve, a befizetés az illetőre nézve nem szükséges. Ez a nemkészpénzbeli betét fogalmából következik. V. ö. **C.** 5935/87. (J. 80., 46. l.), 683/93. (M. IV. 112. l.), 593/900. (D. III. f. 18., 314. l.) Kivétel van továbbá a h e l y i é r d e k ű v a s u t a k n á l az 1880 : XXXI. és 1888 : IV. tc. értelmében. V. ö. fentebb 74. §. 23. jegyzet.

[15a]) A felmentés után a társaságba befolyt pénzekért maga a társaság felelős: **C.** 74/909. (H. D. III. 197. l.).

[16]) V. ö. K. T. 159. §. 1. pont és alább 79. §. Ebből következik egyúttal, hogy a tervezetben, illetve alapszabályban nem szabad nagyobb alaptőkét felvenni, mint amely aláírás által biztosíttatik, még ha ez azzal a szándékkal történik is, hogy a hátralevő rész később fog aláírásra bocsáttatni. V. ö. *Értekezlet* jk. 150. l., ahol utalás történik arra, hogy ez a szokás az engedélyezési rendszerben gyökerezik, mellyel szemben a társaságok már előlegesen biztosíttatni akarták maguknak a kormány részéről a további részvénykibocsátás jogát. De ez a K. T. rendszere mellett teljesen fölösleges, mert a közgyűlés később bármikor elhatározhatja az alaptőke felemelését (l. alább 89. §.). Kivétel csak a h e l y i é r d e k ű v a s u t a k n á l van, amelyeknél a megalakuláshoz elég, ha csak a törzsrészvények vannak jegyezve, míg az elsőbbségi részvények előleges biztosítás nélkül később bocsáthatók ki. V. ö. 1880 : XXXI. tc. 13. §., 1888 : IV. tc. 9. §. Az azonban lehetséges, hogy csak egy rész bocsáttatik n y i l v á n o s aláírásra, míg a többit maguk az alapítók tartják meg.

[17]) A részvénytársaság a tényleg jegyzett kisebb alaptőkével csak úgy alakítható meg, ha ehhez az összes aláírók beleegyeznek és ezt a leszállított alaptőkét feltüntető új tervezet alapján fejezik ki.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

folytán keletkezik a részvényaláírók között az a társas szerződési viszony, mely a törvényben előírt többi feltételek teljesítése mellett a részvénytársaság jellegét nyeri [18]) s csakis az egész alaptőke aláírása vonja maga után az egyes részvényaláíróra nézve a további befizetés kötelezettségét. Ezen feltétel mellett is azonban a névérték hátralevő része nem mindjárt az aláírás, hanem csak az alakuló közgyűlés megtartása után követelhető. Az alakuló közgyűlés megtartása előtt az aláírók, illetőleg jogutódaik, az aláíráskor teljesítendő befizetésnél magasabbra még a névérték azon hányada erejéig (l. fentebb 74. §.) sem kötelezhetők, melynek befizetése a részvénytársaság teljes megalakulásához kívántatik [id. 151. §. 2. bek.].[19]) Amennyiben továbbá az aláírók az általuk aláírt részvényeket a törvény és az alapszabályok megtartása

---

[18]) Az aláírók ezen társasága az alakuló közgyűlés megtartása előtt ugyan még csak embryonális képzemény ; mert sem a társasági szerződés végleg még megállapítva nincs, sem a végleges megalakulás még nem történt meg. Kifejlődött és oly társaságról, mely a részvénytársaság belső elemeit már teljesen magában foglalja, csak az alakuló közgyűlés megtartása után lehet beszélni, sőt, minthogy a részvénytársaság keletkezéséhez és ahhoz, hogy mint jogi személy a forgalomba belépjen, még egy külső kellék : a bejegyzés is szükséges, a társaság ezt megelőzőleg az alakuló közgyűlés megtartása után is csak feltételes jelentőséggel és az életbelépett részvénytársasággal szemben eltérő jogi természettel bír, azaz csak mint közönséges magánjogi társaság jelentkezik. Jóllehet azonban a megalakult részvénytársaság jogi személy, azért az még sem más, mint szerves átalakulása és folytatása a részvényaláírók társaságának ; semmi esetre nem különböző harmadik személy, mint mely a már megállapított jogokat és kötelezettségeket csak utódlás folytán, vagy bár közvetlenül, de csak a harmadik javára kötött szerződések értelmében szerezné. Ezek a német irodalomban található magyarázatok csakis azon felfogás mellett születhettek, hogy jogi személy nem alapulhat szerződésen. Ez azonban teljesen indokolatlan ; mert ha jogi személy, mint pl. alapítvány, egyoldalú akaratnyilvánításban találhatja alapját, miért nem alapulhatna kétoldalú akaratnyilvánításon, azaz szerződésen is ? A rt. e tekintetben semmiben sem különbözik a közk. és betéti társaságtól.

[19]) A tervezetben azonban épen azért köttetik ki legalább 30%-nak az aláíráskor való befizetése, hogy az alakuló közgyűlés és a cégbejegyzés közti időben új befizetést ne kelljen kiírni, ami egyébiránt magában a tervezetben is történhetik. De indokolja a 30%-nak mindjárt az aláíráskor leendő befizetését az a körülmény is, hogy a hiányzó későbbi befizetés megtagadása bármely aláíró részéről a bejegyzést s ezzel a végleges megalakulást lehetetlenné teszi, nem lehetvén azt esetleg hosszabb ideig tartó per kétes kimenetelétől függővé tenni. V. ö. C. 392/905. (D. IV. f. 1., 232. l.).

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

mellett tovább adták volna, ők csak a névérték 50%-ja erejéig felelősek **[K. T. 153. §.]**;[20]) az ezt meghaladó befizetést tehát csak a részvénytulajdonostól lehet követelni.[21])

78. §.

2. Az alapszabályok megállapítása és az alakuló közgyűlés.

I. Míg más társaságnál, nevezetesen a közkereseti és betéti társaságnál, a résztvevők első dolga a társasági szerződést megállapítani s a tagok szolgáltatásai annak megkötését már feltételezik : addig a részvénytársaságnál a végleges társasági szerződés, vagyis az alapszabályok megállapítása az alakulási folyamatnak nem első, hanem második, a részvényaláírást s az azzal kapcsolatos befizetést feltétlenül követő, mozzanata. A K. T. nem zárja ki ugyan, hogy a részvényaláírás alapjául mint tervezet már teljesen kidolgozott alapszabályok ne vétessenek : [1]) de ezek mégis csak azon feltétel alatt válnak véglegesen kötelezőkké, ha a részvényaláírás befejezte után, az alakuló közgyűlésen, változatlanul elfogadtatnak, a részvényaláírók szavazata által megerősíttetnek. Befejezve tehát az alapszabályok megállapítása ily esetben is csak a részvényaláírás után van.

De az alapszabályok a l a k j a és t a r t a l m a tekintetében is lényeges különbség van szemben a közkereseti és betéti társa-

---

[20]) Az aláíró felelősségének ezen korlátozása sem jogilag indokoltnak, sem célszerűnek nem mondható ; sőt épen azt vonhatja maga után, hogy az alaptőke biztosítása 50%-on túl csak a papiron marad. Igy különösen akkor, ha a részvények bemutatóra szólnak, mely esetben a további 50% erejéig nem lehet perelni. V. ö. **C.** 491/911. (H. D. VI. 106. l.), 467/911. (U. o. 108. l.) és alább 86. §. Azonban a *Tervezet*, mely a felelősséget még kisebbre szorította (40% és csak 2 évig) és az *Értekezlet* a korlátozást azért tartotta szükségesnek, mert »teljes felelősség mellett a részvények mobilisatiója lehetetlen, az alakulás és aláírás fölötte megnehezíttetik«. (Jk. 117. l.)

[21]) V. ö. alább 86. §. Az 50% befizetésére is azonban az aláíró csak akkor perelhető, ha az a részvénytulajdonoson be nem hajtható. Először tehát mindig az utóbbi ellen kell fordulni. **C.** 923/84. (D. Új f. 8., 12. l.) De a részvény megsemmisítése az aláíró elleni pert ki nem zárja. V. ö. K. T. 171. §. és alább 86. §.

[1]) Ez azonban a későbbi módosítás lehetősége szempontjából célszerűtlen. V. ö. fentebb 77. §. 8. jegyz.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

sági szerződéssel. Míg ugyanis utóbbi érvényességéhez meghatározott alak nem szükséges, s tartalma egészen a felek tetszésétől függ : addig a részvénytársaság alapszabályai mindenesetre í r á s b e l i alakot tételeznek fel,[2]) tartalmuk pedig nincs egészen a felek tetszésére hagyva, hanem a **K. T. 157. §**-a szerint mindenesetre a következőket kell az alapszabályokban megállapítani : [2a])

1. a társaság czégét és székhelyét ;
2. a vállalat tárgyát és tartamát ;
3. az alaptőke nagyságát ;
4. a részvények és hányadrészvények számát és névértékét s azt, hogy a részvények névre vagy bemutatóra szólnak-e ;
5. a részvényekre eszközlendő befizetések módozatait s a befizetés elmulasztásának következményeit ; [3])
6. a nemkészpénzbeli betételek, valamint az alapítóknak vagy másoknak biztosítandó előnyök iránti megállapodásokat ; [4])
7. az esetleg a részvényekkel egyidejűleg kibocsátandó elsőbbségi kötvények mennyiségét és névértékét, az azok után fizetendő kamatok magasságát és a törlesztés módját, nemkülönben azon előjogokat, melyek az ily elsőbbségi kötvények birtokosait illetik ;
8. a közgyűlés mikénti összehívását, megtartásának helyét és idejét, hatáskörét, tárgyalási rendjét, a határozatok hozatalának módját és annak megállapítását, hogy mi történjék az esetben, ha az összehívott közgyűlés határozatképes nem volt ;
9. a részvényesek szavazati jogát s ennek mikénti gyakorlását ;

[2]). Ez ugyan nincs határozottan kimondva ; de következik abból, hogy az alapszabályba átmenő tervezetnek is írásban kell kiállítva lennie (v. ö. K. T. 150. §. 2. bek.) s hogy az alapszabályok közzétételében azoknak k e l t e említendő (v. ö. K. T. 158. §. 1. pontja). Az azonban nem szükséges, hogy az alapszabályok közönséges szerződések módjára valamennyi részvényaláíró által aláirattassanak. Elégséges, ha az alakuló közgyűlésről felvett és az alapszabályokat tartalmazó jegyzőkönyv a gyűlés e l n ö k e és a hitelesítéssel megbízott k é t t a g j a által iratik alá, amint azt az 1874 : XXXV. tc. 96. §-a a közgyűlési határozatok közjegyzői tanusítása esetére követeli.

[2a]) V. ö. kőzelebbről : *Engel A.* A részvénytársaság alapszabályai. Bpest, 1906.

[3]) E pont természetesen elmarad, ha a részvények a tervezet értelmében mindjárt a részvényaláíráskor teljesen befizettetnek.

[4]) Ez a pont is elmarad, ha nemkészpénzbeli betétek és biztosítandó előnyök nincsenek.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

10. az igazgatóság mikénti választásának módját, annak hatáskörét s működésének idejét;

11. a felügyelő bizottság szervezetét s működésének idejét;

12. a cégjegyzés módját;

13. azon elveket, melyek szerint a mérleg készítésének és megvizsgálásának történnie kell;

14. a nyereség kiszámításának s felosztásának módozatait;

15. a társaság hirdetményeinek mikénti közzétételét.[5])

Ezeken kívül bizonyos megállapítások az alapszabályokba külön törvények rendeletéből a vállalat tárgyára való tekintettel veendők fel.[6])

II. Az alapszabályok végleges megállapítása, mint érintettük, az alakuló közgyűlésen történik.[7]) Ez az alakuló közgyűlés nem más, mint a részvényaláíróknak a részvénytársaság megalakulása végetti összejövetele. A K. T. azt a részvénytársaság alapításának egyik elmaradhatatlan feltételéül szabja elő; kötelességévé tévén egyúttal az alapítóknak, hogy az aláírókat arra az aláírás záridejétől számítandó 2 hó alatt meghívják **[K. T. 154. §.],**[8]) ellenkező esetben az aláírók az aláírásból folyó kötelezettségek

---

[5]) Megjelölendők különösen azok a hirlapok, melyekben a társasági hirdetmények közzététetnek. V. ö. K. T. 170., 202. §§. Az igazgatóságra ez nem bízható. **P.** T. 1896/84. (M. IV. 117. l.). A hirlapok névszerinti megjelölése azonban nem szükséges, elég pl. »valamely helyi lapban«. **C.** 899/911. (H. D. V. 358. l.).

[6]) Igy a záloglevelek kibocsátó részvénytársaságok alapszabályaiban még a jelzálogos kölcsönök engedélyezésének feltételei, továbbá a jelzálogok becsértékének meghatározásánál mérvadó tényleges alapok, valamint a becsérték meghatározásánál követendő eljárási módozatok is megállapítandók s a záloglevelek külön biztosítására rendelt alap összege kitüntetendő. (1876 : XXXVI. tc. 2. és 4. §§.) Hasonló megállapítások vannak előírva a kötvénykibocsátó pénzintézetekre nézve (1897. évi XXXII. tc. 7. §.). A vasuti vállalatoknál a különböző engedélyezési törvények írnak elő bizonyos különleges intézkedéseket.

[7]) Amennyiben az alapszabályok sem a tervezetbe foglalva nem voltak, sem kidolgozott javaslat nem terjesztetik az alakúló közgyűlés elé: bizottság küldhető ki, mely esetben a gyűlés folytatása el is halasztható.

[8]) Voltaképen nemcsak a meghívásnak, hanem a gyűlés megtartásának is két hó alatt kell történnie, mert különben az alapítók évekig húzhatnák a társaság alakulását, ami a törvény szándékával, mely odairányul, hogy a részvényaláírók túlsokáig bizonytalanságban ne legyenek, ellenkezik. V. ö. **B.** T. 1601/79. és **L.** I. 657/79. is. — Amennyiben az alaptőkét maguk az alapítók jegyzik, ők az alakuló közgyűlést nyomban is megtarthatják. Külön meghívás erre nem szükséges.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

alul felszabadulnak s befizetett pénzeiket, épúgy mint ha az aláírás siker nélkül maradt, levonás nélkül visszakövetelhetik; a visszafizetés kötelessége az alapítókat egyetemlegesen terhelvén [id. §. ut. bek.].[9]) Ugyanaz áll, ha az alakuló közgyűlés kellő időben összehivatott ugyan, de határozatképtelen volt; feltéve, hogy az előírt két hónapi határidő eltelte előtt újabb alakuló közgyűlés nem hivatott össze, s ez határozatképes volt.[10]) Hogy mikor határozatképes az alakuló közgyűlés? azt, valamint a részvényaláírók szavazati jogát, a K. T. maga állapítja meg. Eszerint az alakuló közgyűlés határozatképesnek akkor tekintetik, ha abban akár személyesen, akár képviselve,[10a]) legalább 7 oly aláíró van jelen, kik az alaptőkének legalább negyedrészét képviselik[10b]) s minden aláírt részvény e g y szavazatot ád, 10 szavazatnál többet azonban senki sem gyakorolhat. **[K. T. 155. §.]** A határozathozatal módja iránt a törvény kifejezett intézkedéseket nem tartalmaz ugyan; abból azonban, hogy a határozatképességhez az összes részvényaláírók jelenlétét nem kívánja, következtethető: hogy a határozathozatalhoz a megjelentek egyszerű többségi szavazatát elégségesnek tekinti,[11]) magától értetvén, hogy a tervezetben a határozathozatal eltérő módja is megállapítható.

---

[9]) Csak az alapítókat; a megalakult rt. a visszafizetésre nincs kötelezve. **C.** 1027/92. (J. Sz. 93., 151. l.)

[10]) Ebből kitűnik, hogy a részvényaláírók egyszerű távoltartás által is meghiusíthatják a társaság megalakulását.

[10a]) A képviselőnek nem kell szintén részvényaláírónak lennie: **B. T.** 441/906. (D. IV. f. 4., 380. l.).

[10b]) A 7 aláírónak nem kell az összes határozatokra, nevezetesen a nemkészpénzbeli betétekre (l. alább) nézve szavazóképesnek lennie: **B. T.** id. 441/906.

[11]) Az általános szerződési elveknél fogva voltaképen az alakuló közgyűlés csak az összes aláírók egyhangú szavazatával hozhatna határozatot, ami különösen az alapszabályok megállapítására és a társaság megalakulásának kimondására nézve áll. A K. T. eltérő intézkedése folytán azonban, amely abban találja alapját, hogy az aláírók rendszerinti nagy számánál fogva az összesség egyhangú megegyezése által a legritkább esetben jöhetne létre határozat: azt kell felvenni, hogy a részvényaláírásban egyúttal annak kijelentése rejlik, miszerint az aláíró magát a megjelent aláírók többségi határozatának eleve aláveti. De épen azért, mert a többségi elv jogilag véve az aláírók akaratára vezetendő vissza, az alakuló közgyűlést semmi esetre nem lehet feljogosítottnak tekinteni arra, hogy a t e r v e z e t b e n f o g l a l t a d a t o k t ó l e l t é r ő határozatot hozhasson. Mert midőn az aláíró az aláírásban a tervezetet elfogadja s ezzel kijelenti, hogy a tervezet értelmében akar a társaságba lépni: ezzel szemben már

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

III. Az alakuló közgyűlés nem szorítkozik csupán az alapszabályok megállapítására, hanem még több más, a részvénytársaság megalakulásához szükséges mozzanatot ölel fel. A **K. T. id. 154. §**-a értelmében még okvetlenül a következők tartoznak az alakuló közgyűlés feladatához : [12])

1. az alaptőkének kellő aláírás és befizetés által történt biztosításáról meggyőződést szerezni ; [13])

2. az alapítókkal vagy másokkal netalán történt megállapodások iránt határozni. E megállapodások részint az alapítóknak vagy másoknak biztosítandó előnyökre (l. a megelőző §-t) ; részint arra az esetre vonatkoznak, ha az alapítók vagy mások oly betétellel kívánnak az alakítandó társasághoz járulni, mely nem készpénzben áll.[14]) Ez kétféleképen történhetik :

---

nem lehet vélelmezni, hogy ő egészen más feltételek mellett is hajlandó a társaságban maradni. Sőt a tervezet az alakuló közgyűlésnek még nagyobb korlátot szab, mint a már megalakult rt. közgyűlésének. Elvileg ugyan az utóbbi sem módosíthatja a tervezetből átvett intézkedéseket, de ez mégis csak annyiban áll, amennyiben maga a törvény (így különösen az alaptőke felemelésére és leszállítására nézve) kivételt nem tesz (l. alább 89. §.), holott az alakuló közgyűlésre e kivételek nem terjednek ki. Egyetlen egy kivételt tartalmaz a K. T. 156. §-a a nemkészpénzbeli betétek árának leszállítása tekintetében. L. alább.

[12]) A sorrend magában véve közömbös, de a dolog természetében rejlik, hogy azok a határozatok, melyek más határozatokra nézve feltételezők, előbb hozandók. Ebből a szempontból a törvényben megállapított sorrendtől nem igen lehet eltérni.

[13]) Ezt a meggyőződést az alakuló közgyűlés legbiztosabban az aláírási ívek és az alapítóknak vagy más letéteményesnek az átvett pénzekről kiállított nyugtájának betekintése által szerezheti. Kevésbé biztos : az állítólag befizetett összegnek megfelelő készpénz felmutatása (pl. **C.** 1108/906. H. D. I. 321. l.), mert ezt a felmutatás végett kölcsön is vehették. Magától értetődik, hogy az alapítók a részvényaláírás valóságáért a közgyűlés jóváhagyó határozata dacára felelősek ; a részvényaláírók fizetésképességéért azonban az alapítók, ha azt az aláíráskor jóhiszeműleg felvehették, nem szavatolnak.

[14]) A nemkészpénzbeli betétel (ú. n. *apport)* alatt nemcsak ingó vagy ingatlan dolgok (pl. gyár, bányatelep, ház stb.), hanem más javak, pl. találmányi szabadalmak, engedélyek stb., vagy pl. egész üzlet is, értendők. V ö. *Tonnellier* Des apports en nature dans les soc. par actions. Páris, 1885., **C.** 303/909. (H. D. III. 294. l.) : általában vagyoni értékkel biró tárgyak, de nem pl. személyes szolgálatok (ellenk. *Grecsák K.* K. Jog 1909. 19. 20. sz. s ez ellen *Meszlény* Jogállam 1909. nov. füz.). Vajjon valamely engedély a részvénytársaságra átruházható-e, attól függ, hogy személyes jog-e vagy nem ? A vasúti engedélyekre nézve az át-

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

vagy úgy, hogy a nemkészpénzbeli betétel magára az alaptőkére történik,[15]) azaz a nemkészpénzbeli betétért meghatározott számú részvények adatnak s az alaptőke ezeknek névértékével nagyobbra tétetik ; [16]) vagy pedig úgy, hogy a betét készpénzzel egyszerűen megvétetik, anélkül tehát, hogy az alaptőke különbeni nagysága ezáltal megváltoznék.[17]) Mindkét esetben a betétel értékét az alakuló közgyűlés állapítja meg ; az első esetben meghatározván egyszersmind az átvett tárgyakért adandó részvények számát, a második esetben pedig azon árt, melyben a kérdéses tárgyak átvétetnek. **[K. T. 156. §.]** [18]) A közgyűlés evégből esetleg bizott-

---

ruházhatóság határozottan ki van mondva a különböző engedélytörvényekben.

[15]) A nemkészpénzbeli betét történhetik nemcsak az alaptőke egy részére, hanem az egész alaptőkére is, feltéve, hogy a betevők oly számban vannak, hogy az alakuló közgyűlés megtartathassék ; így különösen oly egyesülés esetében, melynél új társaság alapíttatik (l. alább 98. §.). Ellenkező nézetben **B. T.** 2661/76. (D. 28., 258. l.)

[16]) A nemkészpénzbeli betét ezen módjának jogi természete iránt vita van. Azelőtt külön szerződést vettek fel az aláírás mellett, melyet részint vételnek, részint fizetés helyetti adásnak *(datio in solutum)* minősítettek. Helyesebb azonban a külön szerződés gondolatát teljesen félretenni s a viszonyt úgy tekinteni, amint valósággal van, t. i. hogy a részvényekért nem készpénz, hanem más dolog adatik. Hogy a részvények pénzösszegről szólanak, az csak azt vonja maga után, hogy a betét megbecsülendő, de nem jelenti azt, mintha a részvény ellenértéke közvetlenül csak pénz lehetne, úgy, hogy ha más dolog adatnék, ez csak pénz helyett szerepelne. A K. T. 156. §-a ezt maga megcáfolja, midőn azt mondja, hogy ha az alapítók vagy részvényesek valamelyike oly betétellel kívánna »az alaptőkéhez járulni«, mely nem készpénzben áll. V. ö. **K. V. T.** 44,030/93. sz. *Grossmann c. I. m. gazd. gépgyár* rt. elleni perben (az érdekes periratokat, közzétette *Ullmann Sándor*, Budapest, 1893.)

[17]) Eredményben ez az eset teljesen azonos az előbbivel ; mert hisz egyre megy, akár kisebb a készpénz fejében kiadott részvények száma, s az alaptőke hátralevő része nemkészpénzbeli betét által fedeztetik ; akár nagyobb a készpénz fejében kiadott részvények száma, de a befolyt pénz egy része mindjárt az illető tárgy megszerzésére fordíttatik. Épen azért hiba volna s kijátszásra vezetne, ha az utóbbi eset nem vonatnék az előbbinek szabályai alá.

[18]) Az id. §. ugyan látszólag csak az első esetre nézve intézkedik, amennyiben ugyanis az 1. bek. első része csak arról szól, »ha az alapítók vagy részvényesek valamelyike oly betéttel kívánna az alaptőkéhez járulni, mely nem készpénzben áll«. De már az id. bek. második része mindkét esetet tartja szem előtt, midőn azt mondja : »egyszersmind meghatározván az átvett tárgyakért adandó részvények számát, vagy azon árt, melyben a kérdéses tárgyak átvétetnek«. Az első és

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

ságot küldhet ki,[19]) a betételnek a tervezetben megállapított árát azonban feljebb nem emelheti [id. §. 2. bek.],[20]) s hasonlóképen nem haladhatják túl az alapítóknak vagy másoknak biztosított előnyök a tervezetben megállapított mértéket. Az e részbeni megállapodások egyúttal az alapszabályokba is felveendők, ellenkezőleg a társaságra nézve kötelező erővel nem bírnak [id. §. 3. bek.].[21])

---

második rész tehát nincs teljes összhangban; de hogy a törvény mindkét esetet egyenlő elbirálás alá kívánta venni, azt nemcsak a ratio azonossága, hanem az előmunkálatok is igazolják. A *Tervezet* 188. c. ugyanis majdnem szószerint követvén a német K. T. 209. *b)* cikkét, világosan mindkét esetet ölelte fel, midőn azt mondotta: »Ha valamelyik részvényes oly betétellel járul az alaptőkéhez, mely nem készpénzben áll, vagy az alakítandó társaság valamely telepet vagy egyéb vagyonságokat vesz át stb.« Az *Értekezleten* e cikk csak azon változáson ment át, hogy még felvétetett, miszerint a tervezetben kitüntetett értéknél magasabb az alakuló közgyűlés által nem állapítható meg (l. Jegyzők. 154., 155. l.). Ennek dacára az országgyűlésnek beterjesztett javaslat már a törvényben tartalmazott szerkezettel bír, amelyre ott semmi megjegyzés nem tétetett. Nyilván a javaslat végleges szerkesztésénél kifelejtették azt a közbenső mondatot, mely az érintett második esetre vonatkozik. V. ö. egyébiránt még a K. T. már ismert 150. §. 5. pontját is, mely egész határozatlanul azt követeli, hogy, »amennyiben az alapítók vagy mások oly betétellel kívánnak a társasághoz (tehát nem épen az alaptőkéhez) járulni, mely nem készpénzben áll«, ezen betétel és annak értéke a tervezetben megemlítendő.

[19]) V. ö. *Értekezlet* jk. 155. §. 1. Az az indítvány, hogy a bizottság kiküldése kötelezővé tétessék, mellőztetett.

[20]) A leszállításnak magában véve misem áll útjában *(arg. a contr.)*, csakhogy a leszállításba a betevőnek bele kell egyeznie; azonfelül, ha a megegyezés nem sikerül, maga a társaság sem jöhet létre, mert az, hogy a társaságba nem készpénzbeli betét hozatik be, a tervezetben foglaltatik s ha a K. T. megengedi is az eltérést abban az irányban, hogy a tervezetben megállapított ár leszállíttassék, abból indulván ki, hogy a nagyobb árban a kisebb is tartalmaztatik: oly eltérés semmi esetre nem felelne meg az aláírók akaratának, hogy a rt. akkor is létrejöjjön, ha a nemkészpénzbeli betét egészen elmarad.

[21]) A társaság létrejövetele tehát nem érintetik. De a törvényben kimondott sanctio sem érvényesülhet, ha a betétel tényleg átvétetett s a betevő a viszontszolgáltatást megkapta. Mindenesetre az alapítók a betevőnek felelősek, ha a megállapodásnak az alapszabályokba való felvételének elmulasztása miatt a társaság azt elismerni nem akarja. A közgyűlés határozata vagy az igazgatóság ígérete az alapszabályokba való felvételt nem pótolja, sem az illető betevő vagy előnyösített fél az alapszabályok megfelelő kiegészítése iránt a társaság ellen keresetet nem indíthat. V. ö. C. 454/901. (D. III. f. 22., 118. l.)

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

A határozat hozatalánál az érdekelt részvényes szavazati joggal nem bír [id. §. ut. bek.]; [21a])

: 3. az alakuló közgyűlés feladatához tartozik továbbá a társaság meg vagy meg nem alakulása iránt határozni; [22])

4. a társaság igazgatóságát, amennyiben ez az alapítóknak biztosított előnynél fogva ezek által még kinevezve nem lett (l. még 91. §.), nemkülönben a felügyelő bizottságot megválasztani;

5. végül az alapítóknak a K. T. 152. §-a értelmében a részvényekre történő befizetésekért való felelőssége iránt intézkedni.[23])

Az előadottakon kívül még egyéb tárgyak is kitűzhetők az alakuló közgyűlés napirendjére. Csak az szükséges, hogy az aláírók erről akár a tervezetben, akár az alakuló közgyűlésre való meghívásban eleve értesítve legyenek.[24])

79. §.

3. A társaság bejegyzése és közzététele.

I. Az alakuló közgyűlés sikeres megtartása után következik a társaság bejegyzése a keresk. cégjegyzékbe. E bejegyzés elsősorban a cégnek s az azt is feltüntető alapszabályok bevezetését foglalja magában, mi célból azok annál a törvényszéknél, melynek kerületében a társaság székhelye van, bemutatandók **[K. T. 158. §.]**; [1]) ezenkívül az alakuló közgyűlés által megválasztott vagy

---

[21a]) Még meghatalmazott útján sem, habár ez részvényaláíró volna: B. T. 441/906. (D. IV. f. 4., 380. l.).

[22]) Az alakuló közgyűlés e tekintetben egészen szabadon jár el s az alapítóknak semmiféle, akár közvetlen, akár közvetett (pl. kártérítés) kényszereszköze nincs arra, hogy az alakulás határoztassék el.

[23]) Ha azonban az alakuló közgyűlés az alapítókat e felelősség alól fel is mentette: ez nem zárja ki azt, hogy, amennyiben csalás vagy sikkasztás forog fenn, az alapítók a felmentés dacára is felelősségre ne vonassanak. A tervezetben foglalt adatok valóságáért tartozó felelősségre az alakuló közgyűlés felmentvénye semmi esetre nem terjed ki, s még kevésbé szűnik meg az alapítók.erészbeni felelőssége azáltal, hogy az alakuló közgyűlés a tervezeti adatokat (pl. a nemkészpénzbeli betét értékére nézve) az azok értelmében hozott határozatban valókul elfogadta.

[24]) V. ö. K. T. 177. §. Az alakuló közgyűlésen választhatók meg az igazgatóságon és felügyelő bizottságon felül kijelölt társasági közegek is; megállapíthatók továbbá a társasági közegek szolgálati feltételei stb.

[1]) Az id. §. úgy van szövegezve, hogy annak értelmében az alapszabályok egész kiterjedésükben vezetendők be a cégjegyzékbe, mert csak

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

az alapítók által kinevezett igazgatóság is bejegyzendő.[2]) A bejegyzés azonban csak akkor eszközöltetik, ha az alapszabályok bemutatásával egyidejűleg következők igazoltatnak **[K. T. 159. §.]**:

1. hogy az egész alaptőke aláírás által biztosíttatott ;[3])

2. hogy az aláírók összehívása az alakuló közgyűlésre idejekorán megtörtént ;

3. hogy a biztosított alaptőkére az egyes részvények után legalább 30% tényleg befizettetett ;[4])

4. hogy az igazgatóság s a felügyelő bizottság az alapszabályok értelmében megválasztatott, illetve az igazgatóság az alapítók által kineveztetett ;

5. hogy a társaság tényleg megalakult s esetleg, hogy az alapítóknak vagy másoknak biztosítandó előnyökre, valamint a nemkészpénzbeli betétekre vonatkozó megállapodások az alakuló közgyűlés határozata által jóváhagyattak.

A törvényszék úgy az alapszabályokat, mint az említett adatok igazolását tartalmazó beadványt megvizsgálni s a bejegyzést megtagadni köteles, ha arról győződik meg, hogy azok a törvény követelményeinek meg nem felelnek, vagy egyébként ki nem elégítők.[5]) Ha ellenben a beterjesztett adatokat rendben találja, a kért bejegyzést meg nem tagadhatja.[6])

---

a közzétételt szorítja meg. A Cégrend. 10. §-a mindazonáltal nyilván hely és időkímélés végett a bejegyzést is csak kivonatilag írja elő ; úgy hogy tehát az alapszabályok egészben csak az okmánytárban tekinthetők meg.

[2]) A K. T. a részvénytársaság bejegyzésénél az igazgatóság bejegyzését nem említi ugyan ; de a 184. §. erre vonatkozó rendelete a társaság bejegyzésekor nem kevésbé kötelező, mint annak fennállása alatt.

[3]) Az igazolás az eredeti vagy hitelesített aláírási ívek bemutatásából áll, melyek az okmánytárban megőriztetnek. V. ö. *Értekezlet* jk. 161. l., Cégrend. 12. §.

[4]) V. ö. fentebb 74. §. A befizetés igazolása vagy a letéteményes nyugtája vagy könyvkivonata, vagy, amennyiben az igazgatóság a befizetett pénzeket már átvette, a társaság könyveiből készült hiteles kivonat által történik. A törvényszék azonban csak megbízható letéteményes nyugtáját, könyvkivonatát fogadhatja el, ámbár a letéteményes a nyugta vagy könyvkivonat alapján akkor is fizetésre kötelezhető, ha a befizetés tényleg nem történt meg. V. ö. **C.** 272/99. (D. III. f. 14., 254. l.) Az alakuló közgyűlésen jelenlévő közjegyző kezéhez való leolvasás és ezáltal egyik megválasztott igazgatósági tagnak történt átadás sem kifogásolható : **B. T.** 967/906. (D. IV. f. 5., 109. l.)

[5]) A törvényszék felügyeleti jogánál fogva az alapszabályoknak a törvénynyel való összhangba hozatala végett módosításokat és pótlásokat

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

II. A bejegyzés kérelmezése az alakuló közgyűlésen megválasztott, illetve az alapítók által kinevezett igazgatóság feladata, kötelesek lévén ennek tagjai az előírt beadványt az illetékes törvényszéknél sajátkezűleg aláírni vagy hitelesített alakban benyujtani [id. §. 2. bek.]. Amennyiben a társaság fióktelepet állítana fel, az alapszabályok a keresk. cégjegyzékbe bevezetés végett a fióktelepekre nézve illetékes törvényszéknél is bemutatandók [id. §. 3. bek.].[7]) Az igazgatóság tagjai e rendeletek megtartására a K. T. 21. §-ában megállapított 500 forintig terjedhető pénzbirság mellett hivatalból szorítandók [id. §. ut. bek.].[8]) Az előírt beadvány aláírásán kívül az igazgatóság tagjai kötelesek még külön cégaláírásukat is hitelesíteni vagy hitelesített alakban bemutatni.[9])

III. Mint szabály szerint minden bejegyzés, úgy a részvénytársaság bejegyzése is az azt foganatosító törvényszék által

---

hivatalból is rendelhet. **B. T.** 2844/82. (D. Új f. 2., 356. l.), **C.** 220/82. (U. o. 7., 206. l.), 988/909. (H. D. IV. 74. l.). Nehogy azonban ily rendelet teljesítése végett új alakuló közgyűlést kelljen összehívni, az igazgatóság közgyűlésileg megbízható azzal, hogy a tvszék által kívánt módosításokat maga eszközölje. **B. T.** 347/77. (D. 28., 258. l). Lényeges eltérések vagy pótlások azonban újabb közgyűlés nélkül nem eszközölhetők, csak szerkezeti s hasonló módosítások, V. ö. **C.** 452/901. (D. III. f. 21., 263. l.), 1468/904. (U. o. IV. 1., 61. l.), **B. T.** 2700/905. (U. o. 4., 136. l.), 2010/907. (H. D. I. 254. l). 423/912. (U. o. VI. 234. l.) és alább 88. §. 10. j.

[6]) A törvényszék az alapítást épen csak ellenőrzi, nem pedig engedélyezi. Ez okból különösen arra nincs jogosítva, hogy a vállalat szükségességét vagy jövedelmezőségét vizsgálja.

[7]) Az alapszabályok bemutatásán kívül azonban még az igazgatóságot is be kell a fióktelep törvényszékénél jelenteni. V. ö. alább 91. §. Csak a bejegyzés végett előírt igazolások maradnak el.

[8]) Emellett az igazgatóság tagjai még külön 3 hónapig terjedhető fogságra vagy 1000 frtig terjedhető pénzbírságra ítélhetők, ha az alaptőke aláírására és befizetésére nézve tudva valótlan előterjesztést tesznek (l. alább 101. §.). De magánjogi felelősséget is meg lehet állapítani az előterjesztett adatok valóságára nézve, épúgy, mint az alapítóknál a tervezetben foglalt adatok tekintetében (l. fentebb 77. §.), és pedig úgy általános jogelvek, mint a K. T. 189. §-a alapján. A felelősséget az igazgatóság tagjai azáltal vállalják el, hogy a törvényszékhez intézett beadványt aláírják. Elvileg elismerve, bár concrét eldöntés a fennforgó körülmények figyelembe vételével szükségeltető kellő gondosság szempontjából: **C.** 593/900. (D. III. f. 18., 314. l.), a »Fortuna« aranybánya rt. perében egyik alapító gépszállítási kötelezettségének, mint nemkészpénzbeli betét, biztosítása tekintetében.

[9]) V. ö. szintén K. T. 184. és alább 91. §.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

közzéteendő. E közzététel szintén úgy az alapszabályokat, mint az igazgatóságot kell hogy magában foglalja. Az alapszabályok közzététele mindazonáltal nem egész kiterjedésben történik, hanem csak a következő pontokat kell, hogy tartalmazza **[K. T. id. 158. §.]**:

1. az alapszabályok keltét; [10])
2. a társaság cégét és székhelyét;
3. a vállalat tárgyát és a társaság tartamát;
4. az alaptőke nagyságát, a részvények vagy hányadrészvények számát és azok névértékét;
5. az esetleg kibocsátandó elsőbbségi kötvények számát és azok névértékét;
6. annak felemlítését, hogy a részvények névre vagy bemutatóra lettek-e kiállítva;
7. a cégjegyzés módját;
8. a társasági határozatok közzétételének módozatait.

80. §.

Az alapítási feltételek meg nem tartásának jogi következményei.

I. A társaság bejegyzésével s ennek közzétételével a részvénytársaság alapítása be van fejezve. Ezzel a részvénytársaság mint ilyen úgy a részvényesek, mint harmadik személyek irányában teljes joghatállyal életbe lép. De csakis ezzel. Mielőtt a társaság a keresk. cégjegyzékbe bevezettetett és kihirdettetett volna, az mint részvénytársaság létezőnek nem tekintetik. **[K. T. 160. §.]** [1]) A részvénytársaság e részben lényegesen különbözik úgy a közkereseti mint a betéti társaságtól; e cégbejegyzés itt, amint már tudjuk, nem csupán *declarativ* természetű, hanem egyenesen létesítő, *constitutiv* feltétel, be nem jegyzett részvénytársaság tehát nem lehetséges.[2])

---

[10]) Az alapszabályok kelte azonos az alakuló közgyűlés megtartásának helyével és napjával.

[1]) Minthogy a K. T. úgy a bejegyzést, mint a kihirdetést követeli ahhoz, hogy a rt. létezőnek tekintessék: nem a bejegyzés, hanem a kihirdetés, közelebbről: a Központi Értesítőben, illetve a horvát hivatalos lapban megjelent közzététel (K. T. 9. §.) időpontja tekintendő a társaság joghatályának kezdőpontja gyanánt.

[2]) Egyetlen kivétel, mint tudjuk, az osztr.-magyar bank. L. fent. 27. §.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

Abból, hogy a részvénytársaság a bejegyzés és kihirdetés előtt létezőnek nem tekintetik, következik, hogy a részvénytársaság mint ilyen, cége alatt, előbb sem jogokat nem szerezhet, sem kötelezettségeket nem vállalhat, sem felperesi vagy alperesi minőségben perben nem állhat (l. fent 49. §.). Ezzel mindazonáltal nincs mondva, hogy a részvénytársaság bejegyzése előtt annak javára és terhére ügyletek egyáltalában nem köthetők.[2a]) Ez a legtöbb esetben kikerülhetlen, sőt a K. T. a nemkészpénzbeli betétekre nézve azt maga is elismeri ; de ettől eltekintve, az alapítási feltételek általában oly cselekvények, melyek a részvénytársaság részére foganatosíttatnak. Csakhogy ezek az ügyletek és cselekvények mindig csak azon feltétel alatt tekintetnek a részvénytársaság ügyletei és cselekvényei gyanánt, ha az törvényesen létezővé válik, azaz bejegyeztetett és kihirdettetett.[3]) Ezt megelőzőleg azoknak érvénye fel van függesztve [3a]) s amennyiben a részvénytársaság létre nem jönne, azok, kik a bejegyzés és kihirdetés előtt az ő nevében eljártak, személyesen és egyetemlegesen felelősek [id. §. 2. bek.].[4]) Még tovább megy a törvény különösen a részvények kibocsátása tekintetében. Ezt a bejegyzés

---

[2a]) V. ö. *Lévy* B. Emlékkönyv 218. s k. l. — Ennyiben a még bejegyzésre váró részvénytársaságról is azt lehet mondani, hogy »*nasciturus pro iam nato habetur.*«

[3]) Feltéve, hogy a rt. a részére és nevében kötött ügyleteket saját ügyleteinek akár kifejezetten, akár concludens tényei által elfogadja : v. ö. **C.** 1203/98. (D. III. f. 14., 66. l.), 53/900. (U. o. 18. 37. l.).

[3a]) Miként a felfüggesztő feltételnél általában, úgy itt is a bejegyzés általi érvényesülés v i s s z a h a t az illető ügylet megkötésének, illetve cselekvény véghezvitelének időpontjára, vagyis *ex tunc* érvényesek. Ezt annál inkább el kell ismerni, mert a bejegyzés nem függ a bíróság e n g e d é l y é t ő l, hanem az előírt alapítási feltételek megtartása esetében kötelezően foganatosítandó. L. fent 24. §. 7a jegyz. Ebből következik, hogy a bejegyzés előtt t e l e k k ö n y v i bekebelezés vagy előjegyzés is történhetik a rt. javára, a mi különösen a rangsor miatt fontos. V. ö. *Lévy* id. h. 227. l. (Az előbbi kiadásban kifejezett ellenk. nézet gyakorlati nehézségeket is okozhat).

[4]) Elsősorban az alapítók és az alakuló közgyűlésen megválasztott igazgatók. V. ö. **C.** 1720/93. (P. T. 30., 81. l.) De maguk a részvényaláírók is, ha az illető cselekvény az ő utasításuk, nevezetesen az alakuló közgyűlés határozata folytán történt. **C.** 1660/89. (P. T. 19., 68. l.), mely úgy a meg nem alakult rt. alapítói, mint a részvényaláírók ellen adott helyt a keresetnek. A harmadik tudomása közömbös. Nem az álképviseletből (K. T. 52. §.) kell kiindulni.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

és kihirdetés előtt egyáltalában nem is engedi meg.[5]) Az előbb kibocsátott részvények vagy hányadrészvények semmisek s azok kibocsátói minden a kibocsátásból származó kárért egyetemlegesen felelnek [id. §. 1. bek. 2. mond.],[6]) tekintet nélkül arra, vajjon a részvénytársaság később bejegyeztetik, tehát létrejön-e vagy nem ?[7])

II. A bejegyzés és közzététel, mint tudjuk, csak az utolsó, de nem egyedüli feltétele a részvénytársaság érvényes létrejöttének. Felmerül már most az a fontos kérdés, vajjon a részvénytársaság a bejegyzés és közzététel folytán jogilag létezőnek tekintetik-e akkor is, ha a megelőző feltételek nem teljesíttettek ? Más szóval : oly jelentősége van-e a bejegyzés- és közzétételnek, hogy az azt megelőzőleg teljesítendő feltételek elmulasztása általa orvosoltatik ? A kérdés természetesen feltételezi, hogy az alapítás ellenőrzésére hivatott törvényszék ebbeli kötelességét kellően nem teljesítette, valamely feltétel elmulasztását elnézte, vagy az eléje terjesztett igazolványok a valóságnak meg nem felelnek.[8]) Kielégítő eldöntése pedig annál nehezebb, minél inkább tartatnak szem előtt úgy a részvényesek érdekei, akik az alapítási feltételek teljesítésében bízva léptek be a társaságba, mint harmadik személyekéi, akik a törvényesen létrejöttnek hitt és tényleg működő részvénytársasággal ügyletekbe bocsátkoztak.

A K. T. a felvetett kérdésre kifejezett általános feleletet nem ad.[8a]) Abból azonban, hogy az alaptőke biztosítása és az alapszabályok létrejötte a cégbejegyzéssel egyenrangú feltételeül állíttatik fel a részvénytársaság megalakulásának : joggal következtethető, hogy e két feltétel époly lényeges, mint maga a cégbejegyzés, s hogy ennélfogva oly részvénytársaság, mely a megállapított alaptőke és alapszabályok nélkül keletkezik, nem

[5]) Előbb még ideiglenes részvények vagy részvényutalványok sem bocsáthatók ki. Az 1884. évi német részvénynovella (181*a*, 215*c*) és az új német K. T. (200. §.) ezt kifejezetten mondja ki.

[6]) A kártérítést úgy az eredeti részvényaláíró, mint a részvény későbbi tulajdonosa is követelheti, és pedig nemcsak a kibocsátott részvény névértéke, illetve a befizetett összeg, hanem ha az illető pl. nagyobb árt fizetett, a tényleg szenvedett kár erejéig.

[7]) A bejegyzett rt. az előbb kibocsátott részvényeket utólagosan elismerni nincs jogosítva, hanem mindenesetre új részvények bocsátandók ki.

[8]) Pl. az előírt befizetés kimutattatott ugyan, de tényleg még sem történt meg ; az aláírási ívek külsőleg rendben vannak, de egy részük színlelt aláírásokat tartalmaz stb.

[8a]) V. ö. *Kuncz Ö.* a C. 629/912. sz. hat. (H. D. VII. 84. l.) kapcsán Keresk. jog 1913. évf. 4. sz.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

részvénytársaság, semmis, még ha be is jegyeztetett volna. Az alaptőke biztosítására nézve ez a törvénynek azon intézkedésében is bennfoglaltatik, hogy az aláírók befizetett pénzeiket levonás nélkül visszakövetelhetik, ha az aláírás siker nélkül maradt. **[K. T. 154. §.** ut. bek.] Ami ellenben a nevezett feltételek teljesítésének közelebbi módjára vonatkozó határozatok meg nem tartását illeti: ennek következményeit egységesen megállapítani nem lehet. Egyesekre nézve a törvény kifejezetten semmisséget mond ki, épúgy mint a cégbejegyzés elmulasztására. Igy nevezetesen semmisnek tekintetik a részvényaláírás, ha az a törvényben előírt szabályokkal ellenkező módon, különösen a megállapított befizetés nélkül, történik. **[K. T. 151. §.** 3. bek.] [8b]) Semmisséget fejez ki továbbá a K. T. arra az esetre, ha az alakuló közgyűlés két hó alatt össze nem hivatik, azáltal, hogy a részvényaláírókat épúgy, mint ha az aláírás siker nélkül maradt, feljogosítja, hogy befizetett pénzeiket levonás nélkül visszakövetelhessék (l. fent 78. §.). Minthogy pedig a törvény a semmisséget, illetve az ebből folyó visszafizetési követelést minden tekintet nélkül a bejegyzésre állapítja meg: ebből következik, hogy az nemcsak a bejegyzés előtt, hanem annak megtörténte után is érvényesíthető. A most említett határozatok nemteljesítése esetében tehát a részvénytársaság, épúgy, mint ha az alaptőke biztosítása és alapszabályok nélkül keletkezett, a bejegyzés dacára jogilag érvényesen nem jött létre.[9]) Más alapítási rendszabályok kifejezett semmisségi sanctióval nincsenek ellátva, s minthogy a törvény a semmisséget ezeknek elmulasztására is kimondhatta volna, fel kell tételezni, hogy azt nem is akarta s hogy ennélfogva a részvénytársaság, ha egyszer

---

[8b]) Még ha a befizetés más által, de az aláíró megbízása vagy jóváhagyása nélkül történt, sem származik az aláírásból az aláíróra nézve további befizetési kötelezettség. **C.** 272/99. (D. III. f. 14., 254. l.), 1428/904. (D. IV. f. 3., 39. l.), 1108/906. (H. D. I. 321. l.), 226/911. (U. o. V. 318. l.), 293/911. (U. o. 356. l.), feltételesen: id. 629/912. Az eredetileg nem teljesített befizetés azonban utólag is pótolható, mely esetben a részvényaláírás s maga a társaság semmisnek nem tekinthető: **C.** id. 272/99., 284/901. *(Grill* 350. l.)

[9]) V. ö. **B. T.** 1580/79. és **L. I.** 613/79. (D. Új f. l., 131. l.), valamint **B. T.** 1601/79. és **L. I.** 657/79. a »kalocsai szab. tömörturfagyár rt.« ügyében, melyben a bejegyzett társaság érvénytelennek nyilváníttatott annak folytán, hogy az alakuló közgyűlés kellő időben össze nem hivatott. V. ö. továbbá **C.** 529/87. (D. Új f. 19., 6. l.), 1027/92. (J. Sz. 93., 151. l.), 85/95. (P. T. 32., 50. l.), 272/99. (D. III. f. 14., 254. l.) Utóbbi azonban megengedi, hogy az aláíráskor elmulasztott befizetés utólag pótoltassék.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

bejegyeztetett, azok elmulasztása dacára érvényesnek tekintendő. Ez áll különösen azon szabályokra nézve, melyeknek elmulasztására másnemű következmények, nevezetesen az alapítók és igazgatók magán- és büntetőjogi felelőssége van kimondva. De nem kevésbé áll ez azon alapítási feltételek tekintetében, melyeknek elmulasztására semmiféle joghátrány nincs kimondva. Ezekre nézve azt kell feltételezni, hogy a törvény azok megtartásának biztosítására elégségesnek tartja a cégjegyzékbíróság ellenőrzését.[10]) [11])

III. A bejegyzett részvénytársaság érvénytelenségének kimondása nemcsak az érdekeltek keresete vagy kifogása folytán,[12]) hanem hivatalból is történhetik, ha a bíróság annak tudomására jut; az érvénytelenség jogerejű kimondása után pedig a társaság a cégjegyzékből törlendő.[13]) A bejegyzésnek harmadik személyek

---

[10]) Teljes joggal. Igy különösen kizártnak kell tekinteni, hogy a bíróság nem fogja vizsgálni, vajjon a t e r v e z e t vagy az a l a p s z a b á l y megfelel-e a törvényben előírt kellékeknek? Csak az képzelhető, hogy egyes hiányokat vagy törvényellenességeket elnéz. De emiatt valóban túlzott volna a rt. semmisségét kimondani. A tervezet hiányossága miatt ezt már azért sem lehet tenni, mert az aláírás záridejének kitüntetésétől eltekintve, a többi adatok az alapszabályokba is felveendők, s ha felvétettek, az aláírók határozata folytán a tervezet hiányossága orvosoltnak tekintendő. Ami pedig az alapszabály hiányosságát vagy törvényellenességét illeti, ennek pótlására vagy megszüntetésére a törvényszék a társaságot a bejegyzés után is utasíthatja. Sőt az alapszabályok későbbi módosításának bejegyzése alkalmával is, ha az eredeti alapszabályok hiányát korábban nem észlelte: **B. T.** 2700/905. (D. IV. f. 4., 136. l.).

[11]) A K. T. tehát az alapítási feltételek tekintetében vegyes rendszert követ, mely középállást foglal el a n é m e t jog felfogása közt, amelyben (ha csak egyáltalában van olyan alapszabály, mely a részvénytársaság fogalmának megfelel) a bejegyzés által az alapítási hiányok orvosoltaknak vétetnek, az 1870., illetve 1884. évi törvény épen csak a bejegyzés hiánya esetére mondatván ki azt, hogy a társaság létezőnek nem tekintetik (v. ö. *Behrend* id. m. I. 781. l.) — és a f r a n c i a jog azon álláspontja közt, hogy a rt. semmis, ha a megjelölt feltételek nem teljesíttettek. V. ö. 1867. évi társasági t. 41. c. Az 1893. évi törvény azonban a semmisség kimondását tetemesen korlátozza; míg viszont az ú j n é m e t K. T. (309. §.) az alapszabályok lényeges határozatainak hiánya vagy semmissége miatt megtámadási keresetet ad az egyes részvényeseknek s az igazgatóság és felügyelő bizottság tagjainak.

[12]) Kifogás folytán, különösen ha a befizetés követeltetik. Ez történt épen a **B. T.** 1601/79. és **C.** 657/79. említett esetében, melyben a részvényesek a befizetési kötelezettség alól felmentettek.

[13]) A cégjegyzék nem tüntethet fel oly részvénytársaságot, melyről kiderült, hogy nem jogérvényes. A megsemmisített társaság ügyeinek

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

iránti joghatályából azonban következik, hogy az érvénytelennek nyilvánított társaság a képviselői által elvállalt kötelezettségeket teljesíteni tartozik,[14]) fennmaradván a károsultaknak az a joga, hogy az alapítóktól káruk megtérítését követeljék.[15])

MÁSODIK FEJEZET.

A részvényesek jogviszonyai.

81. §.

A részvénytársaság jogviszonyai általában.

I. Miként a keresk. társaságok jogviszonyai általában, úgy a részvénytársaság jogviszonyai is külsők és belsők. A k ü l s ő jogviszonyok azok, melyek a részvénytársaság, illetve a részvényesek és harmadik személyek [1]) között keletkeznek; a b e l s ő jogviszonyok pedig azok, melyek a társaság és a részvényesek, illetve a részvényesek egymás között merülnek fel. Mindazonáltal a részvénytársaság jogviszonyaira nézve a közkereseti és betéti társaságtól annyiban lényegesen különbözik, hogy a részvényesek, mint egyes tagok, harmadik személyekkel közvetlen viszonyba csak kivételképen lépnek; [2]) hogy harmadik személyek rendesen csak magával a részvénytársasággal, mint jogi személlyel, lépnek köz-

---

lebonyolítása a feloszlásra vonatkozó határozatoknak megfelelőleg történik. V. ö. kifejezetten ú j n é m e t K. T. 311. §.

[14]) V. ö. kifejezetten ú j n é m e t K. T. 311. §.

[15]) V. ö. a már említett kalocsai turfagyár ügyében hozott **B. T. 1327/81.** és **L. I. 684/81.** (D. Új f. l., 130. l.), valamint **B. T. 1328/81.** és **L. I. 685/81.**, melyekben az érvénytelennek nyilvánított társaság alapítói elleni kereset csak azért utasíttatott el, mert nem igazoltatott, hogy magától a társaságtól kielégítés nem volt kapható. A kártérítési kereset egyszerűen arra alapítható, hogy mindenki felelősséggel tartozik azon kárért, melyet vétkessége által okozott, származott légyen a kár szerződési kötelezettség megszegéséből, vagy ily kötelezettség nélkül. V. ö. oszt. p. t. 1295. §.

[1]) Ezekhez tartoznak azok is, melyekben a részvényesek a társasággal nem m i n t r é s z v é n y e s e k, hanem mint harmadik személyek állanak. V. ö. fentebb 49. §. l. jegyzet.

[2]) Oly eset, midőn a részvényesek közvetlen viszonyba léphetnek harmadik személyekkel, a K. T. 167. §. 2. bekezd. alapján fordulhat elő. L. a köv. §-t.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

vetlenül jogviszonyba. De különbözik a részvénytársaság a közkereseti és betéti társaságtól annyiban is, amennyiben, eltekintve a társasági viszonytól általában, a részvényesek egymás között is sokkal kivételesebb módon lépnek közvetlen jogviszonyokba ; egymással is majdnem kizárólag csak közvetve, a társaság mint fölöttük álló jogalany és illetve ennek képviselői által érintkeznek.[3]) Rendesen tehát a részvénytársaságnál közvetlen jogviszonyok csak a társaság és harmadik személyek, valamint a társaság és a részvényesek közt fordulnak elő. Ennek oka könnyen megmagyarázható. A tényleges viszonyok befolyásolják a jogot, már pedig a részvényesek rendszerinti nagy száma, gyakori változása, személyiségük eltünő jelentősége szemben a tőkemozzanattal s egymás ismeretének hiánya, különösen bemutatóra szóló részvényeknél : a közvetlen érintkezést egymással és harmadik személyekkel tényleg szerfölött megnehezíti, sőt a legtöbb esetben egyenesen lehetetlenné teszi.

II. Ami különösen a társaság és a részvényesek mint ilyenek közötti jogviszonyokat illetik, ezek lényegesen kétfélék : 1. amelyekben a részvényesek nem egyénileg, hanem csak mint összesség szerepelnek, úgy hogy az egyes részvényes nem önállóan, hanem csak mint az összesség egyik tényezője lép fel ; 2. melyekben a részvényesek mint ilyenek ugyan, de mégis egyénileg különálló jogalanyok gyanánt jönnek tekintetbe. Az első osztályba tartoznak általában mindazon jogok, melyek a részvényeseket a társasági ügyek ellátása körül illetik s melyek összességi jogoknak nevezhetők. A második osztályba tartoznak ellenben azok a jogok, melyek az egyes részvényeseket szemben a társasággal különösen a társasági vagyon s ennek jövedelmei tekintetében illetik, ezenkívül bizonyos jogok, melyek a társasági ügyek intézésében való részvételt, a társasági határozatok és ügykezelés ellenőrzését és a részvényesi minőség megszerzését és átruházását tárgyazzák. Ezek egyéni jogoknak nevezhetők. A főkülönbség a kétrendbeli részvényesi jogok között abban áll, hogy az összességi jogok a részvényesek által mindig csak közösen, az evégből

[3]) Közvetlen érintkezés különösen akkor van a részvényesek között, ha oly megállapodásra kell jutni, mely a közgyűlés hatáskörén kívül esik, amidőn minden egyes részvényes beleegyezése szükséges. Ez esetben az egyes részvényes nem mint a társaság akaratnyilvánításának egyik tényezője, hanem mint önálló fél szerepel. L. alább 89. §. A közgyűlésen való részvétel folytáni érintkezés ettől lényegesen különbözik.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

összehívott közgyűlésen gyakorolhatók (l. alább 87. §.) s hogy az egyes részvényes az összesség akaratának, a kisebbség a többségnek alá van rendelve ; [3a]) ellenben az egyéni jogok külön és önállóan gyakoroltatnak, úgy, hogy a részvényesek ezekre nézve nincsenek az összesség akaratának alávetve. Az összesség ezen jogok fölött nemcsak nem rendelkezhetik, hanem az egyes részvényes azokat az összesség, illetve a társaságnak egyébként kifejezett akarata ellenére is gyakorolhatja, s a társaság ellen épúgy érvényesítheti, mint az olyan jogot, mely nem a részvényesi minőségből foly.[4]) Ez azonban mégis csak annyiban áll, amennyiben arról van szó, hogy az összesség a részvényesek egyéni jogait közvetlenül korlátozza vagy tagadja meg. Közvetve az egyéni jogok is az összesség rendelkezése alatt állanak, amennyiben ugyanis az ezen jogokat meghatározó alapszabályok az összesség által állapíttatnak meg s ennélfogva később az összesség által módosíthatók is (l. alább 89. §.).[5]) Kivétel csak olyan jogokra nézve van, melyeket a törvény meg nem változtatható módon ad, úgy hogy az alapszabályokban eltérő nem rendelhető ; [6]) vagy amelyek nem egyformán valamennyi részvényest, hanem külön megállapodás folytán azoknak csak egy részét illetik, minélfogva ezen külön jogosított rész akarata ellenére még közvetve sem változtathatók meg. Az utóbbi jogok különjogoknak nevezhetők.[7]) Megjegyzendő még, hogy amennyiben az egyéni részvényjogok az összesség által később alapszabályilag megváltoztathatók is, az ilyen változtatás mindig csak a jövőre nézve bír hatállyal ; a már előbb érvényesíthetőkké vált jogok ellenben általa nem érintetnek.[8])

[3a]) V. ö. C. 670/909. (H. D. IV. 39. l.).

[4]) V. ö. C. 986/85. (D. Új f. 14., 10. l.), 6/97. (D. III. f. 8., 9. l.)

[5]) V. ö. C. id. 6/97.

[6]) Idetartoznak különösen a részvényeseknek biztosított ellenőrzési jogok. V. ö. alább 85. §.

[7]) Idetartoznak nevezetesen az elsőbbségi részvények tulajdonosainak biztosított külön jogok. V. ö. alább 83. §.

[8]) Pl. a már esedékes osztalék akkor is követelhető, ha az alapszabályok az osztalék megállapítása tekintetében módosíttatnak. V. ö. C. 537/906. (H. D. I. 245. l.)

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

82. §.

A részvényesek jogai a társasági vagyonban.

I. A részvénytársaság vagyona a részvényesek befizetéseiből keletkezvén s e befizetések alapján gyarapodván tovább, habár jogilag véve az magáé a társaságé s nem a részvényeseké: gazdaságilag véve mégis a részvényesek nem szünnek meg e vagyon alanyai lenni. A részvényesek nem azért álltak össze társasággá, hogy ez a jogi személy minőségével felruházva, gazdaságilag véve is a részvényesek érdekeitől független létet folytasson; hanem épen azért alkottak társaságot, hogy saját céljaikat minél jobban érjék el, saját érdekeiket minél hathatósabban mozdítsák elő. A társaság puszta eszköz a részvényesek kezeiben, s ezen eszköz jogi önállósága, melynél fogva közvetlenül jogokat szerez és kötelezettségeket vállal, nem fosztja meg a részvényeseket attól, hogy fölötte a maguk céljaikra ne rendelkezhessenek. E rendelkezésnek azonban határozott jogi alakot kell öltenie, hogy jogilag biztosított és érvényesíthető legyen, ami különösen a társaság vagyonára nézve áll. Minthogy e vagyon fölött a tulajdonjog magát a társaságot illeti, a részvényesek maguk is tehát tulajdonosok egyidejűleg nem lehetnek, nem szenved kétséget, hogy a részvényesek gazdasági érdeke a társasági vagyonban a társaság ellen irányuló *követelési jogban* talál jogi kifejezést. E tekintetben, és különösen a követelési jog közelebbi természetére nézve, ugyanaz áll, mint a közkereseti és betéti társaságnál (v. ö. fenntebb 54. §.).

II. A részvényesek joga a társasági vagyonra vonatkozólag lényegesen kettős:

1. Kiterjed mindenekelőtt a társaság *törzsvagyonára*. Ezalatt értendő az a vagyon, mely a törvény és alapszabály szerint a vállalat *tőkéjét* képezi, ideszámítva nemcsak az alaptőkének megfelelő vagyoni értéket, hanem különösen a netáni tartaléktőkét is; illetve amennyiben ez a vagyon a társaság veszteségei által vagy egyébként [1]) csökkent, annak még fennmaradó része. A részvényesek joga a társaság törzsvagyonára mindazonáltal a társaság tartama alatt nyugszik s az egyes részvényes

[1]) Pl. ha a tartaléktőke osztalékkiegészítésre fordíttatik, ami azonban csak akkor lehetséges, ha ezt az alapszabályok kifejezetten megengedik, vagy erre külön *osztaléktartalék* van.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

annak fennállása alatt még az általa befizetett összeget sem követelheti vissza. **[K. T. 163. §.** 2. bek.].[2]) E jog gyakorlativá csak a t á r s a s á g f e l o s z l á s a k o r válik, amidőn épen a társaság vagyona a részvényesek között felosztatik (v. ö. alább 97. §.). Ennyiben a részvénytársaság lényegesen különbözik úgy a közkereseti és betéti társaságtól, mint a szövetkezettől.

2. Kiterjed továbbá a társaság által elért n y e r e s é g r e, h a s z o n r a.[3]) E jog, ellentétben az előbbivel, épen a társaság fennállása alatt illeti meg a részvényeseket, s minthogy a részvényesek, a részvények átruházása folytán, a társaság fennállása alatt többnyire gyakran változnak, ez az a jog, mely a részvényesekre nézve a legnagyobb jelentőséggel bír.[4]) Kérdés azonban, mi a társaság nyeresége? A társaság nyeresége — v a l ó d i, t i s z t a nyeresége — mindaz, ami az összes tartozások,[5]) a felmerült költségek és a tényleg befizetett alaptőke teljes fedezése után az évi mérleg szerint megmarad.[6]) Ez az a maximális összeg,

---

[2]) Kivétel van, ha a részvények fokozatos sorsolás vagy vétel útjáni t ö r l e s z t é s e, visszaváltása van előírva, amely egyúttal fokozatos alaptőkeleszállítást foglal magában (l. alább 89. §.). Ily törlesztés nálunk különösen a vasutaknál fordul elő, amelyek az engedélyidő leteltével ingyen és a részvényesek kárpótlása nélkül az állam vagy község tulajdonába mennek át. Vajjon a törlesztett részvények tulajdonosai végleg megszünnek-e részvényesek lenni, vagy részvényesek maradnak, mint ilyenek szavazati joggal bírnak-e s az alaptőkén kívül az egyéb vagyonra igényt tarthatnak-e? az az alapszabályoktól függ. Utóbbi esetben ú. n. é l v e z e t i j e g y e k vagy r é s z v é n y e k *(actions de jouissance, Genuss-Scheine)* állíttatnak ki a részvényjog igazolására. Önállóan, vagyis részvénybevonás nélkül ily élvezeti jegyek kibocsátása nem lehetséges. V. ö. **B. T.** 352/98. (Ü. L. 98., 14. sz. m.) Gyakran a törlesztett részvények tulajdonosai még a törzsvagyonban is részesülnek; így különösen nálunk a vasutaknál azon vagyonban, amely az összes részvények törlesztése után fennmarad, de az államra vagy községre nem száll át. Mint ilyen a különböző engedélyokmányokban pl. a tartalékalap, a künnlevő actív követelések s azon épületek, melyek a vaspályának tartozékát nem képezik, vannak említve. V. ö. az élvezeti jegyekről s azok jogi természetéről (részvények, kötvények?) közelebbről: *Klemperer* Die rechtliche Natur der Genuss-Scheine. Halle, 1898.

[3]) V. ö. erre nézve különösen *Grünhut* Das Recht auf Dividende. (Zeitschr. f. d. Privat- u. öff. Recht, I. 375. s. k. l.)

[4]) E jog folytán a részvények különösen gyümölcsöző tőkebefektetésre szolgálnak.

[5]) Elsőbbségi kötvényadósságnál a folyó év terhére csak a kötvények kamatai és a megállapított évi törlesztési összegek esnek.

[6]) A mérleg végeredménye határoz. Nem lehet tehát pl. egyes ügyletekből származó veszteséget a tartalékalapból fedezni, a kedvező sikerrel

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

amely a részvényesek között mint ú. n. o s z t a l é k *(dividenda)* felosztás alá kerülhet, s melyre a részvényeseknek a társaság fennállása alatt igényük van, feltéve, hogy az alapszabályok annak bizonyos részét tartalékalapra [7]) vagy egyéb célokra [8]) nem rendelik fordítani. **[K. T. 163., 165. §§.]** [9]) Amennyiben különösen az alaptőke teljes fedezetet nem talál, nem lehet szó nyereségről, hanem veszteség van, s annak újból kiegészítéséig a részvényesek között nyereség annyival kevésbé osztható fel, mert az alaptőke kizárólag a hitelezők biztosítására szolgál [id. 165. §. 3. bek.]. Ugyanazon oknál fogva a K. T. határozottan tiltja, hogy a részvényeseknek az alaptőkéből [10]) kamat vagy osztalék kifizettessék

---

befejezett ügyletek után eredő hasznot pedig felosztani. V. ö. **C.** 350/79. (D. 23., 164. l.), 1382/901. (D. III. f. 21., 240. l.)

[7]) Ha az alapszabály nem rendel tartalékalapot, a közgyűlés nincs jogosítva a nyereségből valamit arra fordítani. Hasonlóképen nem fordíthat reá többet vagy kevesebbet, mint amennyit az alapszabály rendel. V. ö. **L. I.** 43/77. (D. 17., 115. l.), **C.** 6/97. (D. III. f. 8., 9. l.), 888/96. (P. T. 34., 103. l.), 537/906. (H. D. I. 245. l.), 279/907. (U. o. II. 118. l.), 111., 112/912. (U. o. VI. 156., 159. l.). Ha azonban az alapszabályok bizonyos célú tartalékalapok létesítését nem írják elő, de ilyenek tényleg mégis létesíttettek : a közgyűlés azokat később más célra pl. veszteségek fedezésére felhasználhatja. **C.** 670/909. (H. D. IV. 39. l.). A tartalékalap különben később eredeti alapszabályszerű céljától is eltérő más célra fordítható, de csak megfelelő alapszabálymódosítással. Történhetik nevezetesen osztalékfizetés céljára. V. ö. *Neukamp* Z. f. ges. Hr. 38. köt.

[8]) Pl. a társasági közegeknek biztosított jutalékra *(tantième)*, jótékonysági célokra stb. Alapszabályi intézkedés hiányában a közgyűlés ezekre sem szavazhat meg semmit az osztalék rovására. **C.** id. 111., 112/912.

[9]) Az alapszabályok azt is megállapíthatják, hogy a részvényesek bizonyos ideig vagy egyáltalában semmi osztalékra nem tarthatnak igényt. Így különösen, ha a társaság őket más hasznokban részesíti, pl. színházrészvénytársaságnál bizonyos számú beléptijegyet kapnak, kaszinó-részvénytársaságnál a kaszinó által nyujtott előnyökben részesülnek stb. — Az alapszabályoknak az osztalék korlátozására vonatkozó intézkedései egyébiránt csak a részvényesekre nézve kötelezők. Harmadik személyekkel szemben ellenben csak a velük kötött szerződés irányadó. Pl. ha a fizetési kötelezettség az osztalék nagyságától van függővé téve. V. ö. **C.** 1854/99. (D. III. f. 15., 47. l.) : a leszámítoló- és pénzváltóbanknak Budapest főváros elleni perében.

[10]) Egyébként azonban lehet ; így nevezetesen gyakran fordul elő, hogy az osztalék bizonyos meghatározott összegben olyképen biztosíttatik, hogy a nyereségből mindenekelőtt ez az összeg, mint ú. n. kamat fizetendő ki. Amennyiben a nyereség ennél többet tesz ki, a többlet mint ú. n. k ü l ö n- vagy f e l ü l o s z t a l é k *(Superdividende)* szokott felosztatni. Ha ellenben

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

[id. §. 1. bek.].[11]) Kivétel csak abban az esetben van, ha a vállalat előkészítése hosszabb időt vesz igénybe; amidőn alapszabályilag a teljes működés megkezdéséig szükséges, de mindenesetre az alapszabályokban határozottan megjelölt időre, a részvényesek javára kamatok az alaptőkéből kiköthetők [id. §. 2. bek.].[12]) Ily esetben is azonban a meghatározott idő letelte után az ezen kamatok kifizetése folytán megcsökkent alaptőke kiegészítéséig a részvényesek között nyereség fel nem osztható.[13]) Amennyiben továbbá a részvényeseknek az alaptőke megcsonkításával vagy annak teljes kiegészítése előtt, de szabályszerűen megállapított, bár hamis mérleg alapján, osztalék tényleg fizettetett, ők a jóhiszeműleg felvett osztalék visszafizetésére sem a társaság, sem a hitelezők által nem kötelezhetők. **[K. T. 167. §.** 1. bek.].[14])

---

a kikötött összeg az évi nyereségből és esetleg a tartalékalapból ki nem kerül, az későbbi évek nyereségéből pótolható. Jogosítva és kötelezve azonban erre a társaság csak akkor van, ha ezt az alapszabályok határozottan kimondják. Nálunk ki van ez mondva némely vasúti engedélytörvényben (v. ö. 1870 : XXXI. tc. 22. §.; 1870 : XXXII. tc. 17. §.), továbbá az 1870 : XXXIV. és 1873 : XVII. tc.-ben. Ugyancsak az alapszabályoktól, illetve külön törvénytől függ, vajjon amennyiben a hiányzó osztalék pótlandó, az utánfizetés a folyó évi biztosított osztalékot megelőzi-e, vagy csak ennek fedezése után történhetik? A most említett törvényekben az utóbbi van kimondva. — Az osztalékbiztosítás történhetik harmadik személyek részéről is. Igy különösen az állam szokott ilyen ú. n. kamatbiztosítást vasúti és más közhasznú vállalatoknak nyujtani. Nálunk ez tulajdonképen nem fordul elő; amit nálunk kamatbiztosításnak neveznek, az nem más, mint jövedelembiztosítás olyformán, hogy az állam mértföldenként bizonyos tiszta üzleti jövedelmet biztosít, mely ha el nem éretik, a hiányt az állam előlegezi. E rendszer mellett lehetséges, hogy a részvényesek semmit sem kapnak. Pl. ha a jövedelem adósságok által felemésztetik.

[11]) E tilalom áthágására büntetés van szabva az igazgatóság és esetleg a felügyelő bizottság tagjai ellen (l. alább 101. §.), fennmaradván ezenkívül a kártérítési kereset a K. T. 189. és 196. §-ai értelmében.

[12]) E kivétel abban találja alapját, hogy különben a részvények nehezen volnának elhelyezhetők. Az ilyen kamatok építési kamatoknak neveztetnek azért, mert rendszerint oly vállalatoknál fordulnak elő, melyeknél az előkészület építkezésekből áll; igy különösen vasutaknál.

[13]) Az azonban lehetséges, hogy az építési kamatok, mint szervezési költségek, a K. T. 199. §-a értelmében 5 évre felosztassanak.

[14]) A jóhiszeműség magában foglalja annak nemtudását, hogy a mérleg hamis, anélkül, hogy a részvényes kötelezve volna a mérleg helyességét a társaság könyveiből vizsgálni, amire ő különben jogosítva sincs. A jóhiszeműséget azonban kizárja az a körülmény, hogy a mérleg nem sza-

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

III. A K. T. a nyereség felosztását a részvényesek között egy éves időszakokra írja elő. Az osztalék a törvény értelmében évi osztalék;[15]) következőleg az csak az illető év lefolyása után válik esedékessé.[16]) Mindazonáltal az alapszabályok hosszabb időközökre is megállapíthatják az osztalék kifizetését; rövidebb időközökre ellenben az osztalék nem szólhat. Lehetséges ugyan, hogy az évi osztalékra közgyűlési határozat folytán[17]) az üzleti év folyamában bizonyos összeg fizettessék; ez azonban csak feltételes előleg jellegével bír, miért is, ha az évi mérleg elkészítése után az tünnék ki, hogy a kifizetett összeg a részvényeseket illető osztalékot meghaladja, a részvényesek annak visszafizetésére kötelezhetők [id. 167. §. 2. bek.].[18])

Az osztalék többnyire a részvények mellékletét képező szelvényívből kivágandó ú. n. osztalékszelvények felmutatása és kiszolgáltatása mellett szokott kifizettetni.[19]) Ezek rendszerint bemutatóra szólnak, még akkor is, ha a részvény maga névre szól, s úgy a részvénnyel együtt, mint önállóan átruházás tárgyai.[20])

---

bályszerű módon az erre hivatott közegek (igazgatóság, felügyelő bizottság, közgyűlés) által állapíttatott meg, illetve hagyatott jóvá; vagy ha a mérleg a törvényben (K. T. 199. §., 459. §.) vagy az alapszabályokban előírt elvek megsértésével készült. A mérleget készítő, ill. jóváhagyó közegek rosszhiszeműsége ellenben az egyes részvényesnek, aki maga jóhiszemben van, bár esetleg a közgyűlésen maga is részt vett, nem árt; tekintve, hogy a K. T. 167. §-a, ellentétben a betéti társaságra vonatkozó 139. §-ával, nem kívánja meg, hogy a mérleg jóhiszeműleg is készült légyen.

[15]) V. ö. K. T. 165., 167. és 195. §§.

[16]) Az alapszabályok közelebbről határozhatják meg azt az időpontot, amelyben az évi mérleg megállapítandó és az osztalék kifizetendő. Ha ez be nem tartatik, a részvényesek az igazgatóság s esetleg a felügyelő bizottság ellen kártérítési keresetet indíthatnak a K. T. 189. és 196. §§. értelmében. De alapszabályi intézkedés hiányában sem tartoznak a részvényesek tűrni, hogy a mérlegmegállapítás és osztalékkifizetés túlsokáig halasztassék.

[17]) A közgyűlési határozat akkor is szükséges, ha az előleges kifizetést az alapszabály írja elő. Kivétel csak törvény alapján. Példa erre az osztrák-magyar bank (v. ö. 1878 : XXV. és 1899 : XXXVII. 1911 : XVIII. tc. alapszab. 102. cikk).

[18]) A részvényes jóhiszeműsége itt nem jön tekintetbe s a visszafizetést követelni nemcsak a társaság, hanem a hitelezők is jogosítvák.

[19]) Elveszett szelvények: v. ö. alább 134. §.

[20]) Ellenkező kikötés hiányában a még le nem járt, illetve közgyűlésileg még meg nem állapított és nem esedékes szelvények a részvénnyel együtt tekintendők átruházottaknak: C. 642/910. (H. D. V. 18. l.). s külö-

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

Utóbbi esetben az osztalékkövetelési jog megszünik a részvényes mint ilyennek joga lenni, s átmegy az új szelvénybirtokosra,[21]) úgy hogy a társaság az osztalékot csak ennek van jogosítva és egyúttal kötelezve fizetni. Kötelezve pedig anélkül, hogy az osztalékszelvény birtokosa ellen oly kifogásokat tehetne, melyek a részvényes iránti viszonyból származnak,[22]) feltéve, hogy az osztalék törvényes módon, illetve az alapszabályok értelmében állapíttatott meg. Az osztalék megállapítása után az osztalékszelvényben megtestesített osztalék megszünik a részvény járuléka lenni, s egészen önálló követelés természetével bír.[23]) Mint ilyen külön e l é v ü l é s alá is esik.[24])

83. §.

Elsőbbségi és törzsrészvények. Elsőbbségi kötvények.

I. Szabály az, hogy a részvényesek a társasággal szemben egyenlő jogokkal bírnak. Ez áll különösen a részvényesek azon jogairól, melyek őket a társasági vagyonban illetik.[1]) Minthogy azonban a részvénytársaságnál a tagok személyisége háttérbe lép s egy részvényes több részvény tulajdonosa is lehet: az egyenlőség nem a részvények személye, hanem a részvények szerint határozandó meg. Ezt fejezi ki a keresk. törvény, midőn azt

---

nösen a folyó évi még le nem járt osztalék a tőzsdei árfolyamban bennfoglaltatik. V. ö. a budapesti tőzsde értéküzleti szokásait 32. §.

[21]) Csak az osztalékkövetelési, nem a részvényest illető egyéb jog; miért is az osztalékszelvény birtokosa nincs jogosítva az osztalék közgyűlési megállapítását megtámadni.

[22]) A társaság tehát pl. nem tarthatja vissza az osztalékot azon a címen, hogy a részvényes befizetési kötelezettségének eleget nem tett. Ha azonban a részvény ebből az okból megsemmisíttetik, a megsemmisítés után lejáró osztalékszelvények is hatályukat vesztik.

[23]) Az osztalékszelvények értékpapirminőségéből s a részvénytől való függetlenségéből következik egyúttal, hogy a szelvénybirtokos az osztalék kifizetését akkor is követelheti, ha az a részvényes ellen végrehajtásilag letiltatott volna. V. ö. 1881: LX. tc. 80. §. és **C.** 849/81. (D. Új f. 1., 194. l.) 1360/89. (U. o. 27., 5. l.)

[24]) Az alapszabályok rendszerint megállapítják az osztalékkövetelés elévülését. De ha szelvények útján történik: az 1881: XXXIII. tc. 40. §-a irányadó, (l. alább II. köt. 134. §.), melytől eltérésnek nincs helye. Ellenk. **B. T.** 717/906. (D. IV. f. 5., 111. l.): megrövidítés érvényes.

[1]) A különbségekről, melyek a szavazati jog tekintetében létezhetnek, alább 85. §.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

mondja, hogy minden részvényest a társasági vagyon aránylagos része illeti **[K. T. 163. §.** 1. bek.],[2]) ami nemcsak a törzsvagyonra,[3]) hanem az osztalékra nézve is áll.

A részvényesek közötti egyenlőség azonban nem feltétlen. A K. T. nem zárja ki azt, hogy az alapszabályok a részvényesek között különbségeket ne állapítsanak meg, hogy bizonyos osztályú részvényesek alapján nagyobb, mások alapján kisebb jogok ne gyakoroltathassanak ; [3a]) külön törvények pedig ily különbségek megállapítását kifejezetten engedik meg.[4]) Az oly részvények, melyek nagyobb jogokat nyujtanak s ekként más részvényekkel szemben elsőbbséggel bírnak : elsőbbségi részvényeknek ; azok pedig, melyek kevesebb jogot adnak, hátrább állanak : törzsrészvényeknek szoktak neveztetni.[5]) Az előnyök, melyekben az elsőbbségi részvények szemben a törzsrészvényekkel részesülnek s melyek, mint a tulajdonosaikat illető különjogok azok többségének beleegyezése nélkül még közvetve alapszabálymódosítás útján sem változtathatók meg : [6]) vonatkozhatnak úgy a törzs-

---

[2]) Amennyiben egész és hányadrészvények adattak ki, az arány ezekhez képest állapíttatik meg.

[3]) V. ö. K. T. 204. §. is.

[3a]) V. ö. **C.** 728/903. (D. III. f. 25., 196. l.), B. T. 2709/907. (H. D. II. 57. l.)

[4]) Igy nevezetesen egyes vasutakra vonatkozó törvények s általában a helyi érdekű vasutakra vonatkozó 1880 : XXXI. és 1888 : IV. tc.

[5]) V. ö. különösen : *Meili* Lehre der Prioritätsaktien. Zürich, 1874. ; *Strombeck* Ueber Prioritäts-Stammaktien. Berlin, 1876. — Az elsőbbségi részvények nálunk a vasutaknál különösen akkor fordulnak elő, ha az állam, a törvényhatóságok, községek vagy más érdekeltek a vállalatot nem kamatbiztosítás, hanem bizonyos számú részvények átvétele által segélyezik. Az állam stb. ilyenkor a törzsrészvényeket kapja. Az elsőbbségi és törzsrészvények gyakran különben csak betűvel jelöltetnek meg : *A)* és *B)* sorozatú részvények. Esetleg lehet több és különböző jogu sorozat is. Pl. egyik elsőbbségi sorozat nagyobb, másik kisebb osztalékelsőbbséggel bír (így az Arad-csanádi vasutnál). Némelykor az elsőbbségi részvények az els. kötvények helyett szoktak kibocsáttatni oly esetben, midőn utóbbiak, melyek adósságot képeznek, a vállalatot szerfölött megterhelnék, közönséges részvények pedig nehezen elhelyezhetők. V. ö. pl. **C.** 163/902. (D. III. f. 24., 186. l.), ahol els. részvények els. kötvények bevonásával bocsáttattak ki. Elsőbbségi részvények átvételére irányuló szerződés magyarázata : v. ö. **C.** 49/912. (H. D. VI. 325. l.).

[6]) V. ö. **S.** 8294/79. (D. 22., 97. l.) és fentebb 81. §. Egyébiránt a törzsrészvényesek sem tartoznak tűrni, hogy az elsőbbségi részvényesek az

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

vagyonban való részesülésre olyformán, hogy annak felosztásakor[7]) elsősorban az elsőbbségi részvények elégíttetnek ki s a törzsrészvények csak a maradékra tarthatnak igényt,[7a]) — mint az osztalékra olyképen, hogy a felosztandó nyereségből elsősorban az elsőbbségi részvények után bizonyos eleve meghatározott összeg fizetendő ki.[8]) De lehetnek másfélék is.[8a]) Mérvadók e tekintetben az alapszabályok, anélkül, hogy vélelemnek bármily irányban helye volna; rendszerint azonban az elsőbbségi részvények csakis az osztalékban bírnak előnnyel.[9])

II. Az elsőbbségi részvényekkel össze nem tévesztendők az elsőbbségi kötvények. Ezek nem részvények, nem részei

---

ő jogaik felett határozzanak, pl. ha utóbbiak többségben lévén, a törzsrészvények névértékének leszállítását határoznák el. A többségi határozatnak csak ott van helye, ahol az érdekek egyenlők. — Az illető részvénycsoport, melynek hátrányára az alapszabályok megváltoztatandók, vagy külön közgyűlésen határoz (ezt írja elő az 1884. német t. 215. c., és az 1903. nov. 16. francia t.) vagy a közös közgyűlésen ugyan, de elkülönítve (így az új német K. T. 275. §. szerint). Az összes részvényesek közös szavazatával a változtatás csak akkor eszközölhető, ha a hátrányban részesítendő csoport az összes részvények többségét alkotja. **C.** 728/903. (D. III. f. 25. 196. l.) erre nem volt tekintettel.

[7]) Illetve, amennyiben, mint különösen a vasutaknál, a részvények fokozatosan törlesztetnek, a törzsrészvények törlesztése csak az els. részvények törlesztése után veheti kezdetét. V. ö. 1872 : XXVII. tc. 16. §.; 1872 : XXIX. tc. 16. §.; 1875 : XLIV. tc. 19. §.; 1880 : XXXII. tc. 18. §.; 1881 : XLVII. tc. 19. §.; 1881 : LXXIII. tc. 19. §.

[7a]) Ez közvetve is megállapítható úgy, hogy veszteség esetén az alaptőke leszállítására elsősorban a törzsrészvények fordítandók: **C.** 991/905. (D. IV. f. 5., 324. l.).

[8]) A maradékból azután rendszerint a törzsrészvények kapnak bizonyos meghatározott összeget s ami ennek fedezése után megmarad, az az els. és törzsrészvények között egyenlően osztatik fel. V. ö. **C.** 112/912. (H. D. VI. 159. l.). Gyakran azonban a törzsrészvények osztalékát megelőzőleg vagy ennek fedezése után mindenekelőtt az elsőbbs. részvényeknek biztosított osztaléknak korábbi évekből fennmaradt hátralékai fedeztetnek. V. ö. 1870 : XXXI. tc. 22. §.; 1870. évi XXXII. tc. 17. §.; 1870 : XXXIV. tc. 16. §. és 1873 : XVII. tc. 2. §. Ily utánfizetés azonban csak határozott intézkedés esetében foglalhat helyet, épúgy mint az utánfizetés általában.

[8a]) V. ö. **B. T.** id. 2709/907.: igazgatósági tagok kijelölése egyik vagy másik csoport által.

[9]) Példa arra, hogy az els. részvények épen csak a törzsvagyon felosztásánál bírnak elsőbbséggel s hogy az osztalékelsőbbség nem vélelmeztetik: **S.** id. 8294/79. és **L. I.** 503/81. (D. 28., 186. l.)

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

az alaptőkének, hanem adóslevelek, s tulajdonosaik nem tagjai a társaságnak s nem gyakorolnak részvényesi jogokat, hanem valóságos hitelezők. Ugyanazért az elsőbbségi kötvények nem esnek azon megszorítások alá, melyeket a keresk. törvény a saját részvények megszerzésére nézve (v. ö. alább 92. §.), valamint az alaptőkéből való kamat- vagy osztalékfizetés tekintetében tesz. **[K. T. 166. §.** 1. bek.] Sőt ellenkezőleg, minthogy az elsőbbségi kötvények adóslevelek, s minthogy az alaptőke a hitelezők biztosítására szolgál: az elsőbbségi kötvények a társaság által visszaválthatók [10]) s előre meghatározott évi kamatokban részesíthetők [id. §. 2. bek.], melyek nemcsak a részvényesek osztalékigényeit megelőzik, hanem, amennyiben a nyereségből ki nem kerülnek, egyenesen az alaptőkéből fedezendők. Azonkívül az elsőbbségi kötvények szemben a részvényekkel még egyéb előnyökben [10a]) is részesíthetők, melyek, épúgy mint a kamatozás és a törlesztés módja, az alapszabályok,[11]) esetleg a később kibocsátandó kötvényekre nézve a közgyűlés által határoztatnak meg [id. §. 3. bek.],[12]) s a részvényesek javára meg nem változtathatók.[13])

Az elsőbbségi kötvények azonban nemcsak a részvényekkel, hanem más közönséges adóslevelekkel szemben is előnyökkel bírnak. Igy eltekintve attól, hogy rendesen bemutatóra szóló és a közforgalom tárgyát képező értékpapirok: az elsőbbségi kötvények elsőbbségi joggal, nevezetesen z á l o g j o g g a l ruházhatók fel,[14]) melynek alapján más követeléseket megelőzőleg elégítendők ki.

---

[10]) A visszaváltás s o r s o l á s útján is történhetik. Ez esetben a tőke csak akkor követelhető, ha a kötvény kisorsoltatott, hacsak a rt. felszámolás alá nem jut s a kisorsolás abban nem hagyatik. **C.** 1153/90. (D. Új f. 26., 86. l.) A sorsolási terv későbbi megváltoztatásáról l. alább 146. §.

[10a]) Az egyéb előnyök állhatnak pl. abban, hogy az els. kötvények birtokosai a közgyűlésen szavazati joggal bírnak: v. ö. *Kolozsvári t.* 964/908. sz., **K. V. T.** 83768/910. sz.; hogy bizonyos változások és vállalkozások csak az els. kötvénybirtokosok beleegyezésével történhetnek stb.

[11]) V. ö. fentebb 78. §. is.

[12]) Az alapszabályok e meghatározást az igazgatóságra nem ruházhatják át: **C.** 680/906. (D. IV. f. 4., 280. l.).

[13]) V. ö. **C.** 27/97. (D. III. f. 8., 197. l.): még az elsőbbségi részvényesek javára sem.

[14]) Az »e l s ő b b s é g i kötvény« kifejezéséből erre nem lehet feltétlenül következtetni. E kifejezés a r é s z v é n y e k k e l szemben létező előjogokkal való tekintettel honosult meg.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

Ily zálogjogi biztosítást élveznek nálunk törvényileg a vasúti és csatornázási vállalatok által kibocsátott elsőbbségi kötvények.[15]) A helyi érdekű vasutaknál azonban ily kötvények csak akkor bocsáthatók ki, ha azoknak kamatozása és törlesztése biztosítva van. Enélkül csak oly kötvények bocsáthatók ki, melyek csupán a jövedelem által biztosíttatnak.[16])

III. Az elsőbbségi kötvényektől megkülönböztetendők az oly kötvények, melyek különleges követelések vagy értékek alapján bocsáttatnak ki. E követeléseket és értékeket, valamint a kötvények kibocsátásának feltételeit s azok biztosítását az 1897 : XXXII. tc. határozza meg. Idetartoznak a jelzálogkövetelések alapján kibocsátott záloglevelek is, melyekre nézve az 1876 : XXXVI. tc. intézkedik,[17]) továbbá az 1896 : V. tc. értelmében a szőlők felújítására adott kölcsönök alapján kibocsátott ú. n. szőlő-kötvények.[18])

84. §.

A részvények átruházása.

I. A részvényesek joga, részvényeiket átruházni, közelebbi tartalmát és feltételeit attól nyeri, vajjon a részvények bemutatóra vagy névre szólanak-e? Első esetben az átruházási

[15]) V. ö. a vasutak és csatornák összpontosított telekkönyvéről szóló 1868 : I. tc. 48. §., mely előírja, hogy az els. kötvények a vállalat telekkönyvezett vagyonára a teherlapon első helyen kebeleztessenek be. L. még 1881 : LXI. tc. 19. és 31. §§. A bekebelezés az els. kötvényadósságról kiállított alapkötvény alapján történik, de azért minden egyes kötvénybirtokos önállóan léphet fel úgy a zálogjogból mint általában a kötvényből folyó jogai megvédésére. Ausztriában az 1874. ápr. 24-én kelt törvény értelmében a kötvénybirtokosok közös képviseletére gondnok rendeltetik. Nálunk az 1886 : XXIX. tc. 77. §-a felhatalmazta az igazságügyminisztert, »hogy a törvényhozás további intézkedéséig a bemutatóra szóló vagy forgatmány útján átruházható részkötvények (elsőbbségi kötvények, sorsjegyek stb.) birtokosait illető követelések telekkönyvi bejegyzését és a részkötvénybirtokosok közös képviseletét rendeleti úton szabályozhassa«. E rendelet azonban még nem adatott ki.

[16]) V. ö. 1888 : IV. tc. 10. §.

[17]) Ezt kiegészíti az 1889 : XXX. tc. a m. földhitelintézet által adott vízszabályozási és talajjavítási kölcsönökről, s az ezek alapján kibocsátott záloglevelekről, melynek 10. §-a más záloglevelekre is adómentességet ad, ha a biztosítási tartalékalap 1,500.000 frtot tesz.

[18]) Ezeknek kibocsátására a »Magyar Agrár- és Járadékbank« jogosíttatott fel.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

jog korlátlan és nem korlátozható, tekintve, hogy az átruházhatóság a bemutatóra szóló papirok lényegében rejlik.[1]) Ellenben névre szóló részvényeknél az átruházhatóság természetes tulajdonság ugyan, úgy hogy azt külön kifejezni nem szükséges, de az alapszabályok az átruházást nemcsak korlátozhatják, hanem többé-kevésbé ki is zárhatják.[2])

II. Azonban nemcsak az átruházási jog, hanem az átruházás m ó d j a is attól függ, vajjon a részvények bemutatóra vagy névre szólnak-e ? Mindkét esetben egyenlően szükséges ugyan, hogy a részvény a megszerző tényleges birtokába jusson, tekintve, hogy a részvényesi jogok a részvényben meg vannak testesítve, a részvényen kívül elvileg nem léteznek. Csakhogy míg a bemutatóra szóló részvények átruházásához semmi egyéb nem kell, mint a részvény átadása **[K. T. 172. §.]** :[3]) addig a névre szóló részvények átruházásához ezen felül még két különös kellék szükséges, és pedig : 1. hogy az átruházási szándék írásbeli alakban kifejeztes-

---

[1]) Az azonban lehetséges, hogy a bemutatóra szóló részvény ezen minőségtől l e k ö t é s, f o r g a l m o n k í v ü l h e l y e z é s *(vinculatio)* által megfosztassék, miáltal az rectapapirrá változik át. V. ö. alább 132. §. De ez nem történhetik a társaság részéről. Az olyan kikötés, mely szerint a részvényesek kötelezik magukat részvényeiket bizonyos ideig megtartani, piacra nem hozni : maguknak a részvényeknek átruházhatóságát nem korlátozza. Sem a részvényeknek pl. óvadékképen való letétele az igazgatóság és felügyelő bizottság tagjai által.

[2]) Ha azonban a rt. határozatlan időre keletkezett, az átruházás kizárása csak meghatározott időre terjedhet, mert különben az egyes részvényesek, illetve örököseik, ha a többség a feloszlást nem akarja kimondani, örökre volnának lekötve. V. ö. alább 96. §. — **C.** 45/904. (D. IV. f. 1., 376. l.) szerint a névre szóló részvények átruházásának korlátozása csak annyiban tekinthető hatályosnak, ha egyrészt ezáltal a részvény forgalma sem teljesen, sem oly mérvben korlátolva nincs, hogy ezáltal a részvény mint forgalomra szánt papir ettől a minőségétől meg volna fosztva, másrészt ha a megszorítás kifejezetten magán a részvényen ki van tüntetve. Hasonló **C.** 1651/904., 3241/906. (H. D. I. 137. l.), 176/907. (U. o. II. 69. l.) 808/910. (U. o. V. 133. l.), utóbbi szeszszállítási kötelezettség feltételétől függő átruházásra nézve ; mig előbb **C.** 1729/96. (D. III. f. 9. 255. l.), 1068. és 1069/903. s ujabban ismét **C.** 55/906. (H. D. I. 193. l.) egyáltalában nem engedi meg a névre szóló részvény átruházhatóságának korlátozását, hivatkozással a K. T. 173. §-ára, amely azonban ily tilalmat nem foglal magában. L. még alább 4. jegyz.

[3]) Ebből azonban nem következik, hogy átadás nélkül történt részvényszerzés a részvényesi minőség megszerzésére nem alkalmas. E tekintetben ugyanaz áll, mint más bemutatóra szóló papirokra nézve. V. ö. alább 133. §.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

sék. Ez történhetik vagy magán a részvényen, vagy külön okiraton. Történhetik különösen a részvényre vezetett h á t i r a t, f o r g a t m á n y által,[4]) és pedig akár úgy, hogy az új részvényes abban megneveztetik, azaz teljes hátirat használtatik, akár úgy, hogy az új részvényes nem jelöltetik meg, vagyis az átruházás ú. n. ü r e s hátirat által történik **[K. T. 173. §.]**;[5]) 2. szükséges, hogy az átruházás a társasági részvénykönyvbe bevezettessék. A K. T. most id. §-a ugyanis kötelességévé teszi a részvénytársaságoknak, hogy a névre szóló részvényekről ú. n. r é s z v é n y k ö n y v e t vezessenek, melyben a részvény birtokosának neve és lakhelye kitüntetendő, s a társaság részvényesnek csak azt tartozik elismerni, aki a részvénykönyvbe be van vezetve.[6]) Az új birtokos ennélfogva a társaságnál, és pedig a részvény felmutatása mellett, az átiratás végett jelentkezni tartozik,[6a]) a társaság jogo-

---

[4]) Minthogy a K. T. a 173. §-ban a hátiratot nem teszi kötelezővé, a részvények e n g e d m é n y útján is átruházhatók: l. **C.** 734/95. (D. III. f. 3., 68. l.), 55/906. (H. D. I. 193. l.); sőt alapszabályilag a forgathatóságtól meg is lehetnek fosztva, amidőn mint r e c t a p a p i r o k (v. ö. alább 131. §.) szerepelnek. Ugyanazon okból nem tekinthető érvénytelennek oly alapszabályi intézkedés, mely szerint az átruházás csak az igazgatóság közvetítése vagy hozzájárulása mellett történhetik. V. ö. **C.** 618/99. (D. III. f. 15., 276. l.) és a részvény szövegében való megemlítés feltétele mellett: **C.** 176/907. (H. D. II. 69. l.) Ellenk. **C.** 1729/96. (D. III. f. 9., 255. l.) Az új n é m e t K. T. 212., 222. §§. ezt kifejezetten engedik meg.

[5]) Puszta átadás, mint a bemutatóra szóló részvényeknél, semmi esetre nem elégséges: **C.** 5137/88. (D. Új f. 20., 55. l.) Az átadás legfeljebb csak jogcímet ad, de nem tulajdont és pedig nemcsak a társaság, hanem harmadik személyek irányában is; amiből következik, hogy a részvény visszakövetelhető az által, akinek nevére szól s a birtokos még a K. T. 300. §-ára sem hivatkozhatik. V. ö. **C.** 9461/89. (M. Ig. D. VI. 120. l.) — Az üres hátiratról, mely a részvény előlapján is állhat: **B. T.** 3699/78. (D. 28., 261. l.), **C.** 975/95. (D. III. f. 2., 126. l.) s a hátiratról általában bővebben alább a 132. §-ban.

[6]) A részvénykönyv a részvényesi minőség bizonyítására nézve ugyanazon tekintet alá esik, mint a keresk. könyvek általában: **C.** 1009/85. (D. Új f. 11., 224. l.) s a bejegyzett részvényes a részvénykönyvvel szemben nem hivatkozhatik arra, hogy az átruházás csak színleg történt: **C.** 38/86. (P. T. 13., 19. l.)

[6a]) Az átírás foganatosítása rendesen bizonyos d í j lefizetéséhez köttetik. De ez csak akkor követelhető, ha az alapszabályokban van megállapítva. V. ö. **C.** 1651/904. (D. IV. f. 1., 376. l.) De az alapszabályokban sem állapítható meg oly magas átruházási díj, mely a részvények forgalmát kizárni alkalmas: *Nagykikindai* tszék 3440/908. sz. hat. (Közg. Ért. III. 760. l.)

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

sítva lévén azt foganatosítani, anélkül, hogy a birtokosi minőséget, azaz az átruházás szabályszerűségét vizsgálni kötelezve volna [id. §. 3. bek.].[7]) Mindaddig, míg az átírás meg nem történt, az átruházás csak az átruházó és átvevő közt szül jogi hatásokat,[8]) a társaság irányában ellenben az nemtörténtnek tekintetik, jogi érvénynyel nem bír.[9]) Az új birtokos tehát előbb a részvényesi jogokat önállóan nem gyakorolhatja [10]) s az átruházó a részvény még

---

[7]) Ez áll akkor is, ha a részvények mint rectapapirok szerepelnek (v. ö. alább 131. §.), hacsak az alapszabályok másként nem intézkednek ; míg az esetben, ha a részvények forgatmány útján ruházhatók át, a társaság a birtokosi minőség vizsgálatára j o g o s í t v a sincs. V. ö. alább 132. §. Ellenk. **C.** 176/907. (H. D. II. 69. l.) a hátirat valódiságára nézve, vagyis hogy a részvény birtokosától származik-e ?

[8]) A részvény tulajdona is átmegy. V. ö. **C.** 1149/87. (Ü. L. 88., 16. sz.), 1084/88. (U. o. 89., 12. sz.). Ellenk. 328/905. (D. IV. f. 3., 132. l.), azon alapon, hogy a hátirat nem magának a részvényesnek, hanem csak az abból származó követelés átruházása. De ez téves. A forgatmány elsősorban nem kötelmi, hanem d o l o g i intézmény magának a papirnak átruházására. L. alább II. 132. §. és *Szerző* Váltójog 32. §. Épen azért a részvény forgatmányosa azt tulajdoni keresettel követelheti a tényleges birtokostól, főleg ha az ő nevére a részvénykönyvbe be is van jegyezve. V. ö. **C.** 7487/904. (D. IV. f. 3., 185. l.) bár más jogi alapon. A bejegyzés maga azonban forgatmány nélkül a tulajdont sem ruházza át. Még jogcímet sem ad a részvény követelésére a birtokos irányában. Az átírás csak a t á r s a s á g irányában ad legitimációt. Ennyiben **C.** id. 328/905. sz. hat. helyes.

[9]) V. ö. **L. I.** 429/78. (D. 21., 7. l.), **C.** 552/88. (P. T. 17., 75. l.) Utóbbi kimondja egyúttal, hogy az átruházó a vevőnek felelősséggel tartozik, ha az átíratás pl. harmadik személyek igényei miatt nem eszközölhető. V. ö. még **C.** 470/93. (D. Új f. 36., 1. l.), melyben a hátiratról helyesen jegyeztetik meg, hogy az a részvénynél nem szüli a váltóhátirat anyagi jogi teljes hatályát, hasonlag **C.** 466/900. (D. III. f. 19., 182. l.) ; továbbá **C.** 1944/93. (P. T. 30., 47. l.), mely szerint ha a társaság maga volt megbízva a részvények eladására s az átírást elmulasztotta, az átruházó ellen nem fordulhat. Ha a vevő a részvényeket á r v e r é s e n vette meg s azok végrehajtásilag reáruháztattak : a társaság a vevőt a részvénykönyvbe bejegyezni köteles, ellenkezőleg az enélkül is az ítélet alapján gyakorolhatja részvényesi jogait. **C.** 333/98. (D. III. f. 12., 150. l.)

[10]) Ugyanazért s mert a hátirat itt nem esik a forgatmány különbeni anyagi szabályai alá (l. 9. jegyz.), a társaság az átvevő ellen mindama kifogásokkal élhet, melyeket az átruházó ellen felhozhat, élhet nevezetesen beszámítással. V. ö. **C.** id. 470/93., 466/900. Kivétel van, ha a részvényesi jogok a részvénytől külsőleg el vannak választva s önállóan érvényesíthetők, mint pl. osztalékszelvényeknél (v. ö. fentebb 82. §.). **C.** id. 975/95. szerint a törvény intézkedése egyáltalában nem terjed ki az osztalékkövetelésre s arra, hogy a társaságtól az osztalékszelvények követeltethessenek.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

be nem fizetett névértéke erejéig az átruházás dacára kötelezve marad [id. §. 4. bek.].[11]) E szabályok mindazonáltal annyiban nem kényszerítők, amennyiben az alapszabályok megállapíthatják, hogy az új birtokos a társaság irányában a részvénykönyvbe való bevezetés nélkül is igazoltnak tekintessék [id. §. 2. bek.]. Az átruházó befizetési kötelezettségére ily kikötés nem irányulhat.

85. §.

A részvényesek joga a társasági ügyek intézésében való részvételre és ellenőrzési jogaik.

I. A részvényesek a társasági ügyek intézésében, amint azt már kiemeltük s még közelebbről látni fogjuk, nem mint egyesek, hanem mint összesség, mint közgyűlés vesznek részt, melynek az egyes részvényesek alá vannak rendelve. Egyéni részvényjogról a társasági ügyek intézésére tehát nem lehet szó. Ez mindazonáltal csak úgy értendő, hogy az egyes részvényes közvetlenül maga nem intézkedhetik a társaság ügyeiben :[1]) arra azonban, hogy a többi részvényessel együtt, a közgyűlésen, a társasági ügyek vezetésében, nevezetesen a társasági akarat kifejezésében közreműködjék, époly egyéni joga van, mint a társasági vagyon tekintetében.[2]) E jog magában foglalja különösen a közgyűlésen való megjelenést, a tanácskozásokban való részvételt,[2a]) az indítványo-

---

De ez nem helyeselhető. Szabálytalan részvénybefizetés visszakövetelése ellenben nem lévén részvényesi jog gyakorlása, az átvevő arra az átruházó jogán a bevezetés nélkül is jogosítva van : C. id. 466/900. Közgyűlési határozat megtámadása : l. köv. §-t. Örökösre nézve az átírás a társaság irányában sem szükséges, ő tehát a részvényest illető jogokat átírás előtt is gyakorolhatja : C. 918/910. (H. D. V. 161. l.) elővételi jogra nézve.

[11]) C. 1418/93. (P. T. 30., 46. l.) A teljesített befizetésekre nézve azonban a vevő ellen viszkeresettel bír : C. 1080/85. (D. Új f. 14., 207. l.), 1084/88. (P. T. 17., 129. l.), mely a társaságra is engedményezhető. Enélkül maga a társaság a be nem vezetett megszerző ellen nem léphet fel. V. ö. C. 1443/95. (P. T. 32., 51. l.)

[1]) Az egyes részvényes a társaság ügyeiben közvetlenül csak mint igazgató vagy más meghatalmazott járhat el.

[2]) Ez eléggé kitűnik a K. T. 176. §-ából, tekintve, hogy a részvényesek összességében az egyes részvényesek bennfoglaltatnak.

[2a]) A felszólalás joga általában véve nincs korlátozva. Mindazonáltal nem terjedhet odáig, hogy a határozathozatal megakadályoztassék *(obstructio)*. Ez egyenes jogsérelem a többi részvényesek ellen s azért az elnök ily esetben a szót megvonhatja s a vitát bezárhatja *(cloture)*. De a szómeg-

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

zási és a szavazati jogot,[3]) s a részvényesek attól általában alapszabályilag sem foszthatók meg.[4]) Az azonban nincs kizárva, hogy az alapszabályok a részvényes ebbeli jogát úgy egészben, mint az abban tartalmazott egyes jogosítványokat,[5]) bizonyos különleges feltételektől ne tegyék függővé, illetve korlátozásoknak ne vessék alá. Feltételezhető különösen attól, hogy a részvényes meghatározott számú részvény tulajdonosa legyen,[6]) vagy korlátozható olyképen, hogy bár szavazati jogot magában véve minden, vagy meghatározott számú részvény ad, egy részvényes több részvény birtokában is csak egy szavazattal bír, vagy meghatározott számnál több szavazatot nem gyakorolhat stb.[7]) Az alapszabályok vannak hivatva intézkedni aziránt is, hogy a közgyűlésen való részvétel joga tényleg miként gyakoroltassék[8]) s vajjon az csak személyesen, avagy képviselő által is gyakorolható-e ?[9])

---

vonás csak az illető tárgyra nézve, nem az egész közgyűlésre történhetik. V. ö. **C.** 294/903. *(Grill* 433. l.). Bővebben e kérdésről nálunk: *Szászy-Schwarz G.* Az obstructio jogtana. Budapest, 1904., Jogállam 1905. évf., 6. sz. Parerga 223. l.; *Engel A.* id. m. 62., 65. s k. l. Viszont a többségnek sem szabad oly magaviseletet tanusítania, mely a kisebbséget jogai szabad gyakorlásában megakadályozná. Fenyegetések, megfélemlítések. Ilyenkor a közgyűlési határozatok megtámadhatók még akkor is, ha az emiatt távozó részvényesek számának levonásával a határozatképesség megvolt. V. ö. **C.** 536/908. (H. D. III. 282. l.).

[3]) E jog kiegészíttetik még azon jog által, melynél fogva a részvényesek közgyűlés összehívását is követelhetik. L. alább 87. §.

[4]) Mert ez odavezethetne, hogy közgyűlés sem volna tartható, enélkül pedig részvénytársaság nem lehet.

[5]) Az indítványozási jogot maga a K. T. is korlátozza. L. alább 87. §. A szavazati jog korlátozására nézve nincs vita. A megjelenési jog korlátozását azonban nem tartja megengedhetőnek **B. T.** 271/912. (H. D. VI. 238. l.)

[6]) Az alakuló közgyűlésre nézve felállított az a szabály, hogy minden aláírt részvény egy szavazatot ad (l. fentebb 78. §.), a későbbi közgyűlésekre nézve nem kötelező.

[7]) Ez különösen avégből történik, hogy egyes nagyrészvényesek a kisebb részvényeseket el ne nyomhassák. Az alakuló közgyűlésre nézve erről maga a K. T. gondoskodik. L. fent 78. §. — Egyéb korlátozások: pl. hogy csak belföldi állampolgár, csak férfi, csőd alatt nem álló egyén stb. bír szavazati joggal. De ha utóbbi ki is záratik, a részvényesi jogokat helyette a tömeggondnok gyakorolhatja. V. ö. **C.** 36/96. (D. III. f. 9., 253. l.)

[8]) Szokás előírni azt, hogy a részvények bizonyos határidő alatt a közgyűlés megtartása előtt a társaságnál vagy más helyen letéteményeztessenek, minek alapján azután külön igazolási jegyek állíttatnak ki, melyek a közgyűlésre való jelentkezéskor felmutatandók, különben a jelentkezők be

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

II. A társasági ügyek intézése magában foglalja ennek ellenőrzését is, úgy maga a közgyűlés, mint a társaság többi közegeivel szemben. De ez az ellenőrzés is magában véve csak az összesség által, az egyes részvényes által tehát szintén csak mint ennek tényezője gyakorolható. Ez áll különösen abban az irányban: vajjon valamely intézkedés megfelel-e a társaság érdekeinek? E tekintetben az egyes részvényes alá van vetve a többség akaratának s ezzel szemben nincs joga tiltakozni, vagy a hozott határozatot megtámadni, még ha az az ő érdekét sértené is, őt károsítaná, vagy egyébként helytelen vagy célszerűtlen volna.[10]) Ily sérelmes majorizálás ellen az egyes részvényes védtelen. A többségi akaratnak mindazonáltal mégis van korlátja s ez a törvény és az alapszabályok. E kettő a részvénytársaság létalapja s csakis ezeknek értelmében veti alá magát az egyes részvényes a

---

sem bocsáttatnak. Ez azért is követeltetik, hogy olyanok ne szavazzanak a közgyűlésen, akiket tartósabb érdek nem köt a társaság sorsához; akik csak rövid időre, üzérkedés céljából szereznek részvényeket. A részvények letételével egyenlő az aláíráskor kapott ideiglenes elismervények letétele, hacsak az alapszabályok ellenkezőleg nem intézkednek. **C.** 1167/92. (D. Új f. 32., 253. l.) Az állandó letétel (pl. igazgatók részéről) az esetről-esetre való letétellel egyenlő. **C.** 410/910. (H. D. IV. 313. l.).

[9]) A kiskorúak, gondnokoltak és jogi személyek mindenesetre csak képviselőik által vesznek részt a közgyűlésen. Utóbbiak esetleg az alapszabályokban határozottan meg is jelölhetők, pl. az államra nézve, ha ő az illető vállalat támogatása végett bizonyos számú részvényeket vesz át. Amennyiben önjogú részvényes nem személyesen vesz részt, kifejezett meghatalmazás szükséges. Oly eljárás, mely szerint részvények pusztán a közgyűlésen való részvétel és szavazás végett idegennek (németül ú. n. *Strohmann*) odaadatnak, kölcsönöztetnek: a tiltott ügylet *(in fraudem legis)* fogalma alá esik, mely miatt a közgyűlési határozat megtámadható. Külföldi törvények arra büntetést is szabnak. Nálunk a bíróságok csak azon esetre állapítják meg a megtámadhatóságot, ha a színleges átruházás folytán valamely jog kijátszása következett be. V. ö. **B. T.** 79/905. (D. IV. f. 2., 230. l.) **C.** 176/907. (H. D. II. 69. l.), 279/907. (U. o. 118. l.); továbbá **C.** 233/905. (D. IV. f. 4., 277. l.) azon esetre, ha az alapszabályokban megállapított maximális szavazat megkerülése végett történt; és **C.** 501/907. (H. D. I. 306. l.), mely szerint a közgyűlési határozat a színleges átruházás dacára még sem támadható meg akkor, ha a közgyűlés a kifogásolt részvények nélkül is határozatképes volt s a határozat ezek nélkül is többséget nyert. Hasonlag **C.** 1152/906. (H. D. I. 363. l.) és 1332/907. (U. o. II. 311. l.). L. még **C.** 258/911. (U. o. VI. 23. l.).

[10]) V. ö. **C.** 209/91. (Ü. L. 91., 46. sz.) az igazgatóság felmentésére nézve. Hasonlag: **C.** 1242/901. (D. III. f. 22., 144. l.), 670/909. (H. D. IV. 39. l.), 156/911. (U. o. V. 315. l.).

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

többség által kifejezett társasági akaratnak. Mihelyt a többség oly határozatot hoz, mely a törvénnyel vagy az alapszabályokkal ellenkezik: hiányzik az a feltétel, mely alatt a többségi határozat az egyes részvényesre nézve kötelező. A törvény és az alapszabályok tehát az egyes részvényesnek s általában a kisebbségnek a többséggel szemben védpaizsul szolgálnak; csak az a kérdés, miképen ellenőriztetik a többség arra nézve, hogy törvény- vagy alapszabályellenes határozatokat ne hozzon, s minő orvosszer nyujtatik, ha mégis ily határozatok hozattak volna? Amint már érintettük (l. fentebb 75. §.), de még közelebbről is látni fogjuk, a részvénytársaságok nemcsak az alapítás tekintetében, hanem fennállásuk alatt is a bíróságok hivatalos ellenőrzésének vannak alávetve (l. alább 90. §.). De bármennyire megbízható legyen ez a hivatalos ellenőrzés, nem lehet figyelmen kívül hagyni, hogy ha a részvényesek csak a törvény és alapszabály megtartásának feltétele alatt vannak alávetve a többségnek, akkor ők a törvény és alapszabály megtartását egyenesen meg is követelhetik. A részvényeseknek tehát erre valóságos egyéni joguk van; ez pedig nem függhet attól, hogy a bíróság a részvénytársaságokat hivatalból ellenőrzi, hanem a részvényesek által is érvényesíthető kell, hogy legyen. Tényleg a részvényeseknek ez az egyéni joga világosan el van ismerve, a **K. T. 174. §**-a határozottan kijelentvén, hogy minden egyes részvényest [11]) kereseti jog illet a közgyűlési határozat

[11]) Csak részvényest, nem pl. az alapítót mint ilyent. V. ö. **C.** 1773/96. (D. III. f. 5., 19. l.), 558/901. (U. o. 21., 176. l.) Nem pl. biztosító-társaságnál a nyeremény-jogosultat: **B. T.** 41/901. (U. o. 21., 203. l.) Sem pl. a társaság alkalmazottját: **C.** 538/908. (H. D. III. 84. l.). Minden egyes részvényest, még ha a szavazati jog több részvény birtokához van kötve: **C.** 999/905. (D. IV. f. 6., 202. l.) Feltételeztetik azonban, hogy maga az illető határozatra nem szavazott: **B. T.** 4247/77. (D. 28., 260. l.), **C.** 336/84. (P. T. 9., 3. l.), 1152/906. (H. D. I. 363. l.), vagy a közgyűlésen nem vett részt. **C.** id. 1773/96., 618/99. (D. III. f. 15., 276. l.), 258/911. (H. D. VI. 23. l.), illetve a határozat előtt eltávozott: **C.** 425/910. (U. o. IV. 289. l.). Vajjon a jelenvolt részvényes tiltakozott-e a hozott határozat ellen (mint azt az 1884. évi német novella s az új K. T. követeli), s vajjon a távol volt részvényes annyi részvény birtokában van-e, hogy a közgyülésen egyáltalában részt vehetett? nem jön tekintetbe. Előbbire nézve v. ö. **C.** 888/96. (P. T. 34., 103. l.), ellenk. 591/97. (Ü. L. 98., 4. sz. m.), id. 618/99. s alaki hiányokra nézve 1186/910. (H. D. V. 138. l.). Utóbbira: **B. T.** 79/905. (D. IV. f. 2., 230. l.) **C.** 371/911. (H. D. V. 375. l.). A részvényesi minőség azonban igazolandó. Nem elég pedig, hogy az csak a per indításakor forogjon fenn, hanem annak a per folyama alatt is meg kell

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

ellen,[12]) ha az a törvénnyel [12a]) vagy az alapszabályokkal ellenkezik.[13]) E kereseti jog a többség által képviselt társaság ellen érvé-

lennie. Épen azért szükséges, hogy a keresethez legalább egy részvény ill. arról szóló birói letételi jegy mellékeltessék, amely az iratok között visszatartandó. V. ö. **B. T.** 5161/76. (D. 28., 258. l.), **C.** 1073/90 (P. T. 23., 56. l.), 1599/93. (M. 132. l.), 453/910. (H. D. IV. 288. l.). A részvénynyel azonos azonban az aláíráskor adott ideiglenes elismervény: **C.** 1167/92. (D. Új f. 32., 253. l.), vagy a rt. pénztáránál letett részvényről szóló térítvény: **C.** 1367/902. (D. III. f. 25., 234. l.). Amennyiben a részvény *átruháztatott* volna, az átruházó akkor sem léphet fel, ha az átruházás a kereset beadása előtt a részvénykönyvbe még nem vezettetett be: **C.** 734/95. (D. III. f. 3., 68. l.) Viszont a különös jogutód sem léphet fel a jogelőd által szerzett megtámadási jog alapján, sem az utóbbi által beadott keresetet nem folytathatja. V. ö. *Kuncz* Ö. Keresk. jog 1910. évf. 7. sz. A későbbi részvényes a részvényszerzés előtt hozott határozatot egyáltalában nem támadhatja meg. V. ö. **C.** 136/909. és 1186/910. (H. D. V. 138. l.) s ez ellen *Oppler E.* Jogállam 1911. évf. 482. sk. l. **L. C.** 6/911. és 706/910 is (H. D. V. 238. 313. l.): a határozat hozatalakori részvényesi minőség igazolandó. A keresetet több részvényes közösen mint pertárs is megindíthatja; de ha több részvényes külön-külön indított volna is keresetet, azokat egyesíteni kell, minthogy csak egységes határozat hozható s a határozat valamennyi részvényesre nézve hatályos. V. ö. alább 15. jegyzet.

[12]) Határozat itt tágabb értelemben veendő. Magában foglalja a választást is. Továbbá a *mérleg* megállapítását (K. T. 179. §.), de csak amennyiben a törvény vagy alapszabállyal ellenkezik, nem pl. amennyiben a mérlegben kitüntetett javak becsléséről van szó (v. ö. **C.** id. 1152/906., 1186/910. H. D. V. 138. l.). hacsak szándékos felülbecslés nem történt osztalékadás végett, vagy alábecslés titkos tartalékok képzésére. V. ö. *Neukamp* Z. f. Hr. 48., 450. s k. l. **C.** 371/911. (H. D. V. 375. l.) szerint a mérleg részletes kifogásolása s az igazgatóság általi felvilágosítás megtagadása is szükséges. De ez túlzott. — Vajjon a határozat szótöbbséggel vagy egyhangúlag hozatott-e? magában véve közömbös. V. ö. **B. T.** id. 4247/77. Az sem jön tekintetbe, vajjon a határozat a részvényesekre *káros*-e vagy sem? A törvény- vagy alapszabályellenes hat. akkor is megtámadható, ha a részvényesnek kárt nem okoz; viszont a törvénynyel v. alapszabálylyal nem ellenkező hat. akkor sem támadható meg, ha a részvényesnek kárt okoz. V. ö. **C.** 377/87. (D. Új f. 18., 84. l.), 2532/86. (Ü. L. 86., 24. sz.), 670/909. (H. D. IV. 39. l.). *Közgyűlésen kívüli*, az üzlet folyamán követett sérelmes eljárás ellen, pl. az igazgatóság törvényesnél magasabb kamatot vagy jutalékot szedett, megtámadási keresetnek nincs helye. **C.** 258/911. (H. D. VI. 23. l.).

[12a]) Nemcsak a részvénytársaságra vonatkozó törvényes intézkedésekkel, hanem általában valamely jogszabállyal, tehát magánjogi szabállyal is. Pl. azzal, hogy senki önmagával érvényes jogügyletet nem köthet, oly esetben, midőn a közgyűlés saját részvényeit alaptőkeleszállítás végett

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

nyesíttetik [14]) s arra irányul, hogy a törvényszék [14a]) a törvény- vagy alapszabályellenes határozatot hatályon kívül helyezze, megsemmisítse.[15]) Különös időbeli korlátozás alá általában

valakitől visszavásárolni határozza s az illető eladó is szavaz. **C.** 979/904. (D. IV. f. 3., 262. l.)

[13]) V. ö. *Engel Aurél* A részvénytársasági közgyűlési határozatoknak megtámadása. Budapest, 1904. A *Tervezet* e kereseti jogot még nem vette volt fel, hanem csak az *Értekezlet* (l. Jk. 174. s k. l.), és pedig közvetlenül az osztrák részvénytörvénytervezet megfelelő intézkedése alapján. A külföldi tvhozások előbb még nem igen ismerték el. Igy nevezetesen Németországban is csak az 1884. évi részvénynovellában szabályoztatott.

[14]) V. ö. *Értekezl.* jk. 175. l. Tehát nem a határozatot hozott részvényesek ellen. Ez szükségképen következik abból, hogy ők a határozat hozatalában nem mint egyesek, hanem mint a közgyűlés tényezői szerepelnek, hogy tehát a határozat mint a társaság határozata jelentkezik. Az azonban nincs kizárva, hogy a határozatot hozott részvényesek ellen a megsemmisítő ítélet meghozatala után külön kártérítési kereset ne indíttassék az alapon, hogy mindenki felelősséggel tartozik azon kárért, melyet másnak vétkessége által okozott (o s z t r. p. t. 1295. §.), tekintve, hogy a részvényeseknek a törvényt és az alapszabályokat ismerniök kell. Hasonlóképen külön kártérítési kereset indítható az igazgatóság vagy felügyelőbizottság ellen, ha ők a törvény- vagy alapszabályellenes határozatot provokálták vagy végrehajtották. V. ö. alább 94. §. A törvény- vagy alapszabályellenességnek azonban nyilvánvalónak kell lennie. Ha kétséges, nem lehet szó vétkességről.

[14a]) Illetékes azon törvényszék, melynél a társaság be van jegyezve. Pp. 2. §. 6. pont, 33. §.

[15]) V. ö. *Értekezl.* jk. 175. l., ahol ugyan arról is van szó, hogy, ha a megsemmisítés már lehetetlen vagy orvoslást nem nyújt, a kereset kártérítésre fog irányulni. Ez azonban annyiban nem helyes, amennyiben a kártérítés nem magától a társaságtól követelhető, tehát az arra irányuló kereset a megtámadási keresettel össze nem kapcsolható. Még kevésbé lehet szó arról, hogy a bíróság a megsemmisítéssel kapcsolatban a törvénynek vagy alapszabálynak megfelelő határozatot hozzon. V. ö. **C.** 6/97. (D. III. f. 8., 9. l.) — Ami a megsemmisítést közelebbről illeti, az nemcsak a keresetet indító részvényes irányában történik, mint helytelenül **S.** 8294/79. (D. 22., 97. l.) szerint, hanem egyáltalában. V. ö. **C.** 888/96. (P. T. 34., 103. l.); az 1884. német részvénynovella és az új K. T. 273. §. ezt kifejezetten mondja ki. Nem is képzelhető másként; mert ha a megsemmisítés csak a keresetet indító részvényes irányában mondatnék ki, akkor a határozat nem volna épen megsemmisítve, pedig a törvény azt akarja, hogy a társaságnak ne legyen olyan határozata, mely a törvénnyel vagy az alapszabályokkal ellenkezik. Voltaképen ily határozat már *ipso jure* volna semmis, mert hiányzanak azon lényeges feltételek, melyek mellett a közgyűlés érvényesen határozhat. De valamint sok más esetben, mert *primario spectat utilitatem privatam et secundario publicam*, úgy itt is a törvény beéri azzal, hogy az érvénytelenség kimondása az érdekeltek akaratára legyen bízva,

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

véve nem esik ugyan ; [16]) ha azonban a közgyűlési határozat a törvény vagy az alapszabályok által előszabott alakszerűségek [17]) mellőzése miatt támadtatik meg, a kereseti jog a sérelmes

vagyis nem absolut semmiséget mond ki, hanem csak megtámadási, érvénytelenítési jogot ad, mely ha nem gyakoroltatik, a törvény- vagy alapszabályellenes határozat is érvényesnek tekintetik. Ez azonban nem zárja ki, hogy, amennyiben a részvényes a közgyűlési határozat által egyéni jogaiban is sérelmet szenved, ebbeli jogait akár kereset, akár kifogás útján akkor is ne érvényesíthesse a társaság ellen, ha a kérdéses határozat előbb nem semmisíttetett meg. Csakhogy az ilyen esetben hozott ítélet egyedül az illető részvényesre nézve hatályos. V. ö. **C.** 1564/94. (J. 94., 82. l.) Előbb ellenk. **L. I.** 503/81. (D. 28., 186. l.), **B. T.** 5214/77. (U. o. 260. l.), 176/81. (M. 132. l.), **C.** 729/82. (D. Új f. 4., 303. l.). Nem szabad továbbá figyelmen kívül hagyni, hogy a bíróság nemcsak a részvényesek keresete folytán, hanem hivatalból is jogosítva van a törvény- vagy alapszabályellenes határozatot megsemmisíteni (l. alább 90. §.), amiből következik, hogy a bíróság a keresetben nem említett okokból — v. ö. **S.** 22.079/77. (D. 18., 47. l.) — s a megsemmisítésre nem irányuló kereset vagy kifogás alkalmából, sőt a részvényes puszta kérvénye folytán is kimondhatja a semmisséget. Ellenk. **S.** 2210/77. (D. 19., 57. l.), 13.922/79. (U. o. 23., 65. l.), **C.** 1134/94. (Ü. L. 94., 42. sz.) és 1607/94. (P. T. 29., 134. l.), 1564/95. (Ü. L. 96. 1. sz.) 767/98. (D. III. f. 12., 188. l.), hol feltétlenül szabályszerű kereset követeltetett. Utóbbi szerint a keresetet nem indító részvényes perorvoslattal sem élhet. — Végül kiemelendő, hogy ha a bíróság a közgyűlési határozatot megsemmisítheti, akkor arra is fel kell jogosítva lennie, hogy a határozat végrehajtását a kereset megindítása folytán s az ítélet meghozataláig végzésileg felfüggessze *(arg. a maiori ad minus)*, amint azt pl. az olasz K. T. és az említett osztrák javaslat kifejezetten is megengedi s a részvényesek érdeke gyakran követeli. Felfüggeszthető különösen a cégbejegyzés, amely magában véve a kereset megindítása által nincs kizárva. V. ö. **B. T.** 197/77. (D. 28., 256. l.) Követelni a felfüggesztést a K. T. 174. §-a alapján vagy pl. zárlat címén azonban nem lehet. Bővebben ezen egy időben sokat vitatott kérdésről : *Ifj. Neumann Sándor* A K. T. 174. §-a alapján indított kereset felfüggesztő hatálya. Budapest, 1877 .; továbbá *Wittmann Mór, Ullmann Sándor* és *Schiller Zsigmond* a Magyar Themis, 1877. 4. számában.

[16]) V. ö. *Értekezl.* jk. 175. l. Az 1884. német novella s az új K. T. szerint a kereset egy hónap alatt indítandó meg. De ha a magyar K. T. nem is tartalmaz általában időhatárt, (l. azonban 1898 : XXIII. tc. 29. §. a gazdasági és ipari hitelszövetkezetekre nézve alább 113*b* §.) még sem lehetséges a közönséges elévülési időt alkalmazni ; (ellenk. **C.** 605/910. H. D. V. 73. l.) sőt elvül lehet felállítani, hogy, ha a részvényes a legközelebbi közgyűlésig a keresetet meg nem indította, arról lemondottnak tekintendő. Az azonban nem akadály, hogy a határozat a cégjegyzékbe bejegyeztetett. **B. T.** 197/77. (D. 28., 256. l.).

[17]) Pl. ha a közgyűlés alapszabályszerűen nem volt összehíva : **C.** 706/910. (H. D. V. 313. l.), a meghívásban nem tétetett ki a tanácskozás

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

határozatot tartalmazó jegyzőkönyvnek az illetékes törvényszéknél történt bemutatásától számított 15 nap alatt érvényesítendő, ellenkezőleg az ezen alapon megszűnik [id. §. 2. bek.].[17a]) Egy későbbi határozat, mely egy korábbi határozat folyománya, mindaddig meg nem támadható, míg a korábbi határozat meg nem semmisíttetik.[17b])

III. Valamint általában, úgy különösen a társasági üzletkezelés ellenőrzése tekintetében is vannak az egyes részvényesek a törvény és az alapszabályok keretén belül határozó közgyűlési többségnek alávetve. Oly egyéni ellenőrzés, minőt a törvény pl. a közkereseti társaság nemüzletvezető tagjainak biztosít, a részvényesek rendszerinti nagy számánál fogva lehetetlen. Mindazonáltal a keresk. törvény e részben is gondoskodik arról, hogy az egyes részvényesek a többség önkénye ellen megvédessenek. Teszi ezt azáltal, hogy az egyes részvényeseknek jogot ad arra, miszerint az illetékes törvényszéknél a társasági üzletkezelésnek szakértők általi megvizsgálását s a vizsgálat eredményének velök leendő közlését követeljék. **[K. T. 175. §.]** [18]) E jog, mely különösen abból a szempontból bír értékkel, hogy az igazgatóság, vagy a felügyelő-bizottság tagjai elleni kártérítési keresethez (l. alább 94. §.) biztos alap szereztessék, fel van azonban tételezve attól, hogy a kérvényező részvényes vagy részvényesek az alaptőkének legalább tizedrészét képviseljék és a vizsgálat költségeit előlegezzék.[19])

---

tárgya: **C.** 586/98. D. III. f. 13., 331. l., 1108/910. (H. D. V. 241. l.), a határozat az előírtnál kisebb szótöbbséggel hozatott: **C.** id. 605/910., a közgyűlési jegyzőkönyv szabálytalanul vezettetett: **C.** 156/911. (H. D. V. 315. l.). stb. Érthetetlen **C.** 634/89. (D. Új f. 25., 61. l.), mely szerint, ha a határozat a törvénynyel vagy az alapszabályokkal ellenkezik, a kereset nem esik a törvényben megállapított 15 napi határidő alá. Hisz a törvény vagy alapszabály által előírt alakszerűségek meg nem tartása esetében is ellenkezik a határozat a törvénnyel vagy alapszabállyal!

[17a]) Ha az utolsó nap vasár- vagy ünnepnap: a kereset még a következő hétköznapon is beadható: **C.** 558/901. (D. III. f. 21., 176. l.)

[17b]) V. ö. **C.** 1186/910. (H. D. V. 138. l.): korábban megszavazott mérlegtételek későbbi mérlegekben.

[18]) A vizsgálat kérvény útján szorgalmazandó, mely a perenkívüli eljárás elvei szerint a társasági közegek meghallgatása nélkül végzés által s a felfolyamodás kizárásával intéztetik el. (Keresk. elj. 43. §. *d)* pont.) A vizsgálat okát adni, mint ezt a K. T. 178. §-a a közgyűlés összehívására vonatkozó kérvénynél írja elő, nem szükséges.

[19]) E korlátok felállítása azért történt, hogy a társaság ügymenete és hitele egyes kevésbé érdekelt részvényes által könnyelműen vagy szán-

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

Az előbbi feltétel igazolása végett a megfelelő számú részvények a törvényszéknél leteendők, mely azokat a vizsgálat befejezéséig visszatartja.[20])

86. §.

A részvényesek kötelezettségei.

I. Amint tudjuk, a részvénytársaság fogalmában rejlik, hogy a részvényesek a társaság adósságaiért csak korlátozva és pedig csak részvényeik névértékéig felelősek. Ez egyúttal az egyedüli kötelezettség, mely a részvényeseket terheli; egyébbel ők a társaság céljához és annak kötelezettségeihez járulni nem tartoznak. **[K. T. 168. §.]**[1]) Igy nevezetesen nem kötelesek a társaság ügyeiben résztvenni, sőt még a közgyűlésektől is távol tarthatják magukat.[2]) Azt is említettük már, hogy a részvényesek érintett korlátolt felelőssége nem közvetlenül a társaság hitelezői, hanem csak maga a társaság irányában áll fenn. A hitelezőknek nincs kereseti joguk a részvényesek ellen, még a társaság feloszlása után sem;[3])

dékosan meg ne zavartassék, illetve meg ne ingattassék. V. ö. *Értekezl.* jk. 176. l. Minthogy a törvény a költség viselése iránt nem intézkedik, s a vizsgálat befejezésével az eljárás is be van fejezve: ebből következik, hogy a vizsgálatot kérő részvényesek az előlegezett költség megtérítését a társaságtól sem ugyanazon, sem külön perenkívüli eljárás során nem követelhetik. V. ö. **C.** 208/89. (D. Új f. 23., 52. l.) Ez legfeljebb az igazgatóság vagy felügyelő-bizottság ellen megindított kártérítési keresettel kapcsolatban lehetséges.

[20]) Hasonló jogot, mint a K. T. 175. §-a, biztosít az 1876: XXXVI. tc. 31. §-a a záloglevélbirtokosoknak a jelzálogüzletre nézve és az 1897. XXXII. tc. 21. §-a a kötvénybirtokosoknak.

[1]) Mindazonáltal nincs kizárva, hogy a részvényesek alapszabályilag más kötelezettséget is ne vállaljanak a társaság irányában. Pl. cukorgyár részvényesei bizonyos mennyiségű répa, szeszfinomító rt. részvényesei nyers szesz szállítására stb. Ennek jogi magyarázata (részvény járuléka mint mellékkötelezettség, részvényes mint harmadik személy kötelezettsége stb.) iránt Németországban nagy a vita. V. ö. *Lippmann* Z. f. d. ges. H. R. 39., 126. s k. l., *Behrend* id. m. 784. s k. l. s mások. Az új német K. T. 212. §-a ily mellékkötelezettségekről kifejezetten intézkedik s nálunk is elismertettek a **C.** 808/910. (H. D. V. 133. l.) által s már előbb a szervezési költséghez való hozzájárulás tekintetében: **C.** 881/905. (U. o. I. 110. l.)

[2]) A közgyűlésen való részvétel csak jog, nem kötelesség. A távolmaradás azonban esetleg a társaság teljes megbénítására és feloszlására vezethet, ha ugyanis huzamos ideig határozatképes közgyűlés nem jön létre.

[3]) Csőd esetében azonban a csődválasztmány is elrendelheti a hátralevő összegeknek a csődtömegbe leendő befizetését s a tömeggondnok

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

hanem egyedül a társaság léphet fel a részvényesek ellen,[4]) s ez is csak azon feltételek mellett, melyek a részvények névértékének hátralevő részeinek befizetésére az alapszabályokban meg vannak határozva [id. 168. §.],[5]) és mindenesetre csak a társaság által közzétett előzetes felhívás folytán, mely, ha az alapszabályokban különös módozat megállapítva nem lett, azon alakban történik, melyet az alapszabályok a társasági határozatok közzétételére általában rendelnek. **[K. T. 170. §.** 1. bek.] [6])

II. A részvényesek befizetési kötelezettségüknek pontosan tartoznak megfelelni s azzal szemben a társaság elleni követelésekkel beszámítással sem élhetnek.[7]) Az a részvényes, ki a részvényei után járó befizetéseket kellő időben nem teljesíti, a meghatározott befizetési naptól törvénynél fogva és az érintett felhívástól eltekintve, külön megintés nélkül, késedelmi kamatokat köteles fizetni. **[K. T. 169. §.** 1. bek.] Emellett a társaságnak szabadságában áll a befizetés elmulasztása esetére, tekintet nélkül az egyébkénti törvényes következményekre, az alapszabályokban bizonyos kötbért is megállapítani [id. §. 2. bek.]; [8]) vagy, mint-

---

perelhet. V. ö. **C.** 605/82. (D. Új f. 3., 228. l. és 4., 161. l.); 765/82. (U. o. 4., 260. l.); 729/82. (U. o. 4., 303. l.); 418/83. (U. o. 6., 203. l.); 1009/85. (U. o. 11., 224. l.), 1443/95. P. T. 32., 51. l.), 491/911. (H. D. VI. 106. l.).

[4]) Ez világosan kitűnik a K. T. 168. §-ából, mely a részvények névértékének »befizetéséről« szól; úgyszintén a 169—171. §§-ból, melyek a befizetés elmulasztása esetére egyedül a társaságnak biztosítanak jogokat. A hitelezőnek nem lehet »befizetni«.

[5]) Az alapszabályok a befizetés iránt közvetlenül, vagy csak közvetve olyképen rendelkezhetnek, hogy a befizetés módja és ideje a közgyűlés vagy az igazgatóság által állapíttassék meg. Ezen megállapítás és illetve felhívás nélkül és előtt a befizetési kötelezettség *in concreto* nem létezik s azért nem is foglalható le a társaság ebbeli igénye annak hitelezője által. V. ö. **C.** 1577/904. (D. IV. f. 1., 373. l.).

[6]) Külön értesítés esetén azonban nem lehet a hirdetmény elmulasztására hivatkozni. **C.** 1125/84. (D. Új f. 8., 42. l.)

[7]) Mert az alaptőkében harmadik személyek is érdekelve vannak. V. ö. kifejezetten 1884. n é m e t rtörvény 219., 184c. c., ú j n é m e t K. T. 221. §. és **C.** 1906/95. (D. III. f. 2., 89. l.), 532/96. (U. o. 5., 45. l.), 881/904. (D. IV. f. 4., 231. l.).

[8]) A törvény értelme nem világos. Nem vehető ki ugyanis, mit akar a törvény azzal mondani: »tekintet nélkül az egyébkénti törvényes következményekre?« A n é m e t K. T. megfelelő 220. cikke, mely a magyarnak alapul szolgált, azt mondja *»ohne Rücksicht auf die sonst stattfindenden gesetzlichen Einschränkungen«* s ezzel kétségtelenül azt akarta kifejezni, hogy a kötbér összege korlátozás alá nem esik. De habár eltérés a német

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

hogy a befizetés kikényszerítése perúton számos esetben, különösen ha a részvények nem névre, hanem bemutatóra szólnak, lehetetlen : [8a]) a befizetés teljesítését közvetett módon is biztosítani, nevezetesen kimondani, hogy a késedelmes részvényes az aláírásból eredő jogait s a már teljesített befizetést elveszti, azaz a részvényt semmisnek nyilvánítani [id. §. 2. bek.]. [9]) Ez mindazonáltal csak azon feltétel mellett történhetik, ha a befizetést tárgyazó felhívás az alapszabályokban kijelölt, esetleg a hivatalos hírlap útján háromszor és pedig utoljára a befizetésre kitűzött zárhatáridőt legalább négy héttel megelőzőleg közzététetett [id. 170. §. 2. bek.].[10]) A megsemmisítés folytán a befizetési kötelezettség megszűnik,[11]) de csak a részvényesre mint ilyenre nézve ; a részv-

---

törvénytől nem szándékoltatott is, ami az előmunkálatok eziránti hallgatásából eléggé kitűnik, reánk nézve csak a magyar törvény szövege irányadó, törvényes következmények alatt pedig semmi esetre nem lehet törvényes korlátozásokat érteni. Az egyébkénti törvényes következményeknek tehát más értelmet kell tulajdonítani, leghelyesebben azt, hogy a kötbér kikötése nem zárja ki azt, hogy emellett maga a befizetés és a kötbért meghaladó kártérítés, illetve a késedelmi kamat ne követeltethessék. Jóllehet azonban eszerint az egyébkénti törvényes következmények nem jelentik a kötbér korlátozását, mégis a magyar törvény szempontjából is azt kell mondani, hogy a kötbér összege nem esik korlátozás alá. Mérvadó erre nézve a K. T. 273. §-a, mely ezt a keresk. ügyleteknél általánosságban kimondja (l. alább 123. §.), a részvények megszerzése pedig a K. T. 258. §. 3. pontja értelmében akkor is keresk. ügylet, ha nem történt továbbadási szándékkal (v. ö. alább 115. §.). Igaz ugyan, hogy a K. T. előbb id. §-a az 1877. évi VIII. tc. által változást szenvedett, s ennek értelmében most már csak a bejegyzett kereskedők kölcsönös keresk. ügyleteiből eredő követeléseknél nem esik a kötbér korlátozás alá. Azonban e törvény csak a kölcsön- és hasonló követelésekre vonatkozik, tehát a jelen esetre nem hat ki.

[8a]) V. ö. **C.** 858/905. (D. IV. f. 5., 157. l.), 779/910. (H. D. V. 66. l.) 491/911. (U. o. VI. 106. l.), 467/911. (U. o. 108. l.).

[9]) Össze nem tévesztendő a részvények bírói megsemmisítésével elveszés vagy megsemmisülés esetén. V. ö. alább 134. §.

[10]) A megsemmisítés és a kötbér az alapszabályokban együttesen is megállapítható. A törvény a »vagy« szóval azt nem akarja kizárni. (V. ö. a német K. T. id. cikkét is, melyben az összekapcsolás »*auch*« szóval történik.) Az alkalmazás azonban csak vagylagos lehet. L. a köv. jegyzetet.

[11]) A megsemmisítés és a kereseti jog tehát csak vagylagosan, nem együttesen, illetik a társaságot ; a kereseti jog a megsemmisítés által consumáltatik. V. ö. **L. I.** 520/79. (D. 23., 54. l.), **C.** id. 779/910. Sőt a kereseti jog már a megsemmisítési eljárás megindítása folytán is megszűnik : **L. I.** 280/80. (D. 26., 4. l.), **C.** id. 858/905. Nem szűnik meg ellenben pusz-

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

vényaláíró ellenben a megsemmisítés dacára az aláírt részvények névértékének 50%-a erejéig kötelezve marad. **[K. T. 171. §.]** [12]) Maga a társaság a megsemmisítés által azon kötelezettséget vállalja magára, hogy a megsemmisített részvények helyett új részvényeket bocsásson ki.[13])

HARMADIK FEJEZET.

Közgyűlés.

87. §.

A közgyűlés fogalma, összehívása, határozatképessége és határozathozatala.

I. A részvénytársaság nem lévén öncélú lény, hanem a részvényesek érdekeinek szolgálatában állván, akik, ha nem is jogilag, de mégis gazdaságilag a társasági vagyon urai: ebből szükségképen következik, hogy a társasági ügyek mikénti intézése a részvényesek akarata szerint kell hogy történjék, hogy a társaság ügyeiben a részvényesek akarata az uralkodó. Ámde a részvényesek rendszerinti nagy száma többnyire lehetetlenné teszi, hogy az ő akaratuk egyénileg, külön-külön fejeztessék ki [1]) s még kevésbé

---

tán azáltal, hogy a megsemmisítési jog az alapszabályokban meg van állapítva, ha annak alkalmazása tényleg még nem helyeztetett kilátásba: **C.** 703/80. (M. Ig. D. 6., 60. l.)

[12]) Vonatkozással a K. T. 153. §-ára. V. ö. fentebb 77. §.

[13]) Mert az alaptőke és a részvények száma alapszabályilag meg van határozva, s azt közvetett úton megváltoztatni nem szabad. Kivétel csak akkor van, ha a megsemmisített részvények erejéig kifejezetten alaptőkeleszállítás határoztatik el, amely azonban csak az általános feltételek mellett történhetik. V. ö. alább 89. §. — Az újonnan kibocsátott részvényre a megtámadott és fizető aláírónak (ellenkező alapszabályi intézkedésektől eltekintve) elsőbbsége van; köteles azonban a fizetett összeget a névérték egész befizetett része erejéig kiegészíteni, anélkül, hogy az általa eredetileg befizetett összeget (mely neki az átruházáskor megtéríttetett), levonásba hozhatná.

[1]) Jogilag ennek mi sem áll útjában. Épen azért nincs kizárva, hogy a részvényesek a közgyűlésen kívül külön-külön kifejezett közös megegyezéssel valamit el ne határozhassanak, ami különösen akkor bír gyakorlati jelentőséggel, ha a közgyűlés mint ilyen törvénynél (l. alább 89. §.) vagy alapszabálynál fogva nem határozhat. Az ellenkező felfogás, mely szerint a részvényesek épen csak közgyűlésileg határozhatnak, oly

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

lehetséges, hogy ez állandóan, folytonosan történjék. Szükségessé válik ennélfogva a részvénytársaságnak oly szervezetet adni, mely szerint a részvényesek időről-időre együttes akaratnyilvánításra, határozathozatalra összehivatnak; a társasági ügyek közvetlen ellátására pedig külön állandó közegek létesíttetnek. Az utóbbiak közé tartozik az igazgatóság és a felügyelő-bizottság, melyekről a következő fejezetben lesz szó. A részvényesek időközönkénti összehívás folytáni összejövetele pedig a k ö z g y ű l é s. E közgyűlésen, mely a részvénytársaság legfőbb közege s melynek a többi közegek és az egyéni jogoktól eltekintve (l. fentebb 81. §.), maguk a részvényesek is alá vannak rendelve, gyakorolja a részvényesek összessége mindazon jogokat, melyek a részvényeseket a társaság ügyei tekintetében illetik. **[K. T. 176. §.]**

II. A közgyűlés összehívása évenkint legalább egyszer kell hogy történjék. **[K. T. 177. §.** 1. mond.] [2]) A közelebbi időt az alapszabályok határozzák meg.[2a]) Ezen évi közgyűlés r e n d e s közgyűlésnek is neveztetik azért, mert ez a szabályszerű gyűlés, amelyen a részvényesek a társaság ügyei fölött határoznak. Kivételesen azonban a közgyűlés máskor is összehívható. Az ilyen közgyűlés r e n d k í v ü l i közgyűlésnek neveztetik. Két esetben ily rendkívüli közgyűlés összehívását a törvény egyenesen előírja.[3]) Azonkívül a részvényesek is követelhetik bármikor a közgyűlés összehívását. Ily követelés azonban csak akkor veendő figyelembe, ha az illető részvényes vagy részvényesek az alaptőkének legalább egy tizedrészét képviselik, feltéve, hogy az alapszabályok e jogot az alaptőke kisebb részének birtokához nem kötik; [4]) ha továbbá a közgyűlés egybehívásának oka és célja határozottan kijelöltetik. **[K. T. 178. §.]**

A közgyűlés összehívása az arra jogosított közeg által történik, s csak az ennek összehívása folytán tartott gyűlés tekinthető érvényes határozatok hozatalára jogosított közgyűlésnek. Az össze-

túlzott formalizmus, mely az általános társasági elvekkel nem áll összhangban.

[2]) Ennek elmulasztása esetében a közgyűlés összehívására kötelezett közeg 1000 forintig terjedhető pénzbüntetéssel sujtható. K. T. 221. §. 2. pont.

[2a]) Az alapszabályban megállapított összehívási határidőbe a közgyűlés napja nem számítható be. **B. T.** 3394/904. (D. IV. f. 1., 325. l.), 5/906. (U. o. 4., 176. l.) De igen a közzététel napja: **B. T.** 79/905. (U. o. 2., 230. l.).

[3]) V. ö. K. T. 187., 195. §§. és alább 92., 93. §§.

[4]) Az alaptőke nagyobb részének birtokához e jog nem köthető.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

hívásra jogosított közeget az alapszabályok határozzák meg. Rendesen az igazgatóság jelöltetik ki arra ; [5]) de kijelölhető a felügyelőbizottság is.[6]) Amennyiben a közgyűlés egybehívását a részvényesek követelik, s e kívánságnak az összehívásra jogosított közeg 8 nap alatt meg nem felel : [6a]) az érdekelt vagy érdekeltek kérelmére a közgyűlés összehívását az illetékes törvényszék eszközli [id. §. 2. mond.].[7]) Az összehívás azon alakban történik, amelyet az alapszabályok előírnak ; [8]) a meghívásban azonban mindenesetre kiteendők a közgyűlés helye és ideje,[9]) úgyszintén a közgyűlés tárgyai. Érvényes határozat csakis az ekként kijelölt tárgyak felett hozathatik.[10]) Kivételnek e tekintetben egyedül az oly indítványra nézve

[5]) **A K. T. 187. §. épen az igazgatóságot kötelezi a közgyűlés összehívására.** — Az igazgatóság a rendkívüli közgyűlést mindannyiszor összehívhatja, valahányszor azt a rt. érdekében lévőnek találja. **C.** 1488/902. (D. III. f. 25., 226. l.)

[6]) A K. T. 195. §. ut. bek., mely szerint a felügyelő-bizottság más teendőkkel fel nem ruházható, ennek annál kevésbé áll útjában, mert az id. §. maga is kötelezi a felügyelő-bizottságot a közgyűlés összehívására.

[6a]) Csak az összehívásnak kell 8 nap alatt történnie, a megtartás később is lehet az alapszabályokban meghatározott időhatáron belül. V. ö. **B. T.** 1987/900. (D. III. f. 22., 151. l.)

[7]) Sem az igazgatóság, ill. felügyelő-bizottság, sem a törvényszék nem vizsgálhatja azt, vajjon a felhozott ok alapos-e ? A törvény csak azt követeli, hogy valamely ok és cél megjelöltessék. Ha ez megtörtént, a közgyűlés, legalább a törvényszék által, okvetlenül összehívandó. Felfolyamodás a közgyűlés összehívását elrendelő végzés ellen nincs. Keresk. elj. 43. §. *e)* pont.

[8]) Ez azon esetre is áll, ha az összehívás a törvényszék által történik.

[9]) És pedig még akkor is, ha a hely és idő az alapszabályokban, amint azt a K. T. 157. §. 8. pontja elő is írja, meg van jelölve ; tekintve, hogy a részvényesek, különösen gyakori változás esetében, az alapszabályokról nem mindig bírnak tudomással. Hely és idő alatt különben a h e l y i s é g és ó r a is értendő. Ami a h e l y e t illeti, annak nem kell épen a társaság székhelyével azonosnak lennie. A székhelytől távol fekvő vagy épen külföldön lévő helynek azonban, alapszabályi intézkedés hiányában, nem szabad lennie ; mert a részvényesek nem kényszeríthetők nagyobb utazásra vagy az országból való távozásra. **C.** 998/905. (D. IV. f. 6., 184. l.) szerint külföldi hely a bíróság felügyeleti jogának gyakorlása miatt alapszabályilag sem állapítható meg.

[10]) A kijelölésnek nem kell közvetlenül az illető tárgyra vonatkoznia, lehet közvetett is. A határozat érvényes, ha az a tárgysorozatban kifejezetten és határozottan felvett tárgy eldöntésének természetes és szükségszerű következménye. V. ö. **C.** 122/904. (D. IV. f. 1., 377. l.) Igy különösen annak kijelölése, hogy a közgyűlés tárgya az alapszabályok módosítása általában, magában foglal minden egyes intézkedést is, mely az alapszabályokban tartalmaztatik, pl. a vállalat tárgyának módosítását és

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

van helye, mely újabb közgyűlés összehívása végett tétetik [id. 177. §.][10a]) magától értetvén egyúttal, hogy az oly határozat is érvényes előzetes kijelölés nélkül, mely a közgyűlés napirendjére kitűzött tárgyak törvényes folyománya gyanánt jelentkezik.[11])

III. Hogy azonban a bár szabályszerűen összehívott közgyűlés érvényes határozatokat hozhasson, szükséges, hogy az határozatképes legyen.[12]) A határozatképesség alatt értjük azt, hogy a közgyűlésen annyi részvényes és illetve részvény képviselve

---

az üzletkör kiterjesztését is: C. 42/911. (H. D. V. 338. l.), kivéve, ha az alapszabályok módosítása csak más határozat folyománya, mint pl. az alaptőke felemelése vagy leszállítása. V. ö. C. 1272/90. (J. 90., 66. l.) Részletes adatok és nevezetesen az igazgatósági javaslatok közlése nem szükséges. C. 1204/93. (D. Új f. 37., 88. l.), 991/905. (D. IV. f. 5., 324. l.) Ily kitétel »egyéb indítványok« azonban semmi esetre nem elégséges arra, hogy a közgyűlés határozhasson: C. 336/84. (D. Új f. 10., 94. l.), B. T. 2526/93. (P. T. 30., 12. l.), különösen az alapszabályokat módosíthassa: B. T. 858/912. (H. D. VI. 234. l.). A megjelölésnek oly módon kell történnie, hogy a részvényesek ne legyenek kétségben az iránt, minő tárgyak fölött fog a közgyűlés határozni: B. T. 2714/907. (H. D. I. 378. l.).

[10a]) A közgyűlés mindjárt az újabb közgyűlés helyét és idejét határozhatja meg s a meghívás közzétételét az igazgatóságon kívül más közegre is bizhatja. V. ö. C. 239/909. (H. D. III. 229. l.)

[11]) Ez áll különösen az igazgatóságnak vagy felügyelő-bizottságnak az illető tárgyakra vonatkozó felmentésére vagy felelősségre vonására, esetleg elmozdítására irányuló határozatokról. Az illető tárgyak fölötti határozat jogosultsága magában foglalja a jogosultságot az azokért felelős közegek eljárásának megbírálására s a bírálat következményeinek megállapítására. Ez kitűnik a K. T. 183., 194. §-aiból is, melyek szerint az elmozdítás »bármikor« történhetik, s annál indokoltabb, mert a közgyűlés megtartása előtt nem is tudható mindig, minő intézkedés lesz szükséges az eljáró közegekkel szemben s a határozat elhalasztása a társaságra nézve veszélyes lehet. V. ö. C. 1781/93. (P. T. 30., 12. l.) és hozzá *Wettstein Gyula* u. o. 9. l. L. *Szegedi t.* 5343/908. is. (H. D. III. 229. l.). Másfelől azonban figyelembe veendő az az eshetőség, hogy ha az elmozdítás a napirendbe felvéve nincs, azt egy kisebbség meglepetésszerűleg is kimondhatja, ami ellen az igazgatóságot és felügyelő-bizottságot már a többségre való tekintettel is meg kell védeni. C. 494/910. (H. D. IV. 286. l.) szerint a társaság feloszlása iránti határozat (K. T. 187. §.) felvételének a tárgysorozatba nem szükségképeni folyománya az igazgatóság és felügyelő-bizottság felmentése iránti határozat, ez tehát ilyenkor külön kiteendő.

[12]) A határozatképességnek az egész közgyűlés alatt kell fennforognia. Mihelyt a határozatképesség annak folyamában egyes részvényesek távozása folytán megszűnik, további határozat nem hozható. De ez bizonyítandó, különben az eredeti határozatképesség fennállónak tekintetik: C. 42/911. (H. D. V. 338. l.).

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

legyen, amennyit az alapszabályok előírnak. A törvény ez iránt, az alakuló közgyűléstől eltekintve, semmi intézkedést nem tartalmaz, az alapszabályokban tehát a határozatképesség tetszés szerint állapítható meg; kiköthető az összes részvényesek jelenléte épúgy, mint az, hogy a részvényesek és részvények meghatározott számban legyenek képviselve,[12a]) mely esetben a kikötött számban összejött közgyűlés határozatai a távollevőket is kötik.[13]) Kiköthető különösen az, hogy fontosabb határozatok hozatalánál nagyobb számú részvényesnek és illetve részvénynek kell képviselve lennie, mint a rendes ügyeknél.[13a]) Az alapszabályok intézkednek az iránt is, vajjon a részvényesek csak személyesen, avagy más és ki által k é p v i s e l v e[13b]) vehetnek részt a közgyűlésen s vajjon ha a közgyűlés első ízben határozatképes nem volt, az újabban összehívott közgyűlésen ugyanaz a határozatképesség, vagy annál kisebb szükséges-e; esetleg megállapítják, hogy az újabb közgyűlés bármely számú részvényes megjelenése esetében is határozatképes.[14])

A határozatképesség mellett a közgyűlési határozatok érvényessége feltételezi még, hogy azok a megjelent részvényesek előírt szavazatával hozattassanak. A törvény a határozathozatal módja iránt sem tartalmaz intézkedéseket és korlátozásokat;

[12a]) A kikötött számnak is nemcsak a közgyűlés elején, hanem az illető határozat hozatalakor is meg kell lennie. A közgyűlés félbeszakítása esetében pedig annak folytatása csak akkor érvényes, ha a részvényesek a folytatásról tudomással bírtak. V. ö. **C.** 568/901. (D. III. f. 20., 141. l.)

[13]) A távollevőkről az vélelmeztetik, hogy a megjelentek határozatához hozzájárultak. Kivévén, ha a határozat a törvénybe vagy az alapszabályokba ütközik. V. ö. fentebb 85. §.

[13a]) Ily kikötés alapszabályi megváltoztatása is csak ilyen minősített határozathozatal által történhetik, mert különben a kikötés megkerültetnék. V. ö. n é m e t bir. keresk. ftsz. hat. (Entsch. XX. köt. 42. s k. l.). Ellenk. *Engel* id. m. 83. l.

[13b]) Gyakori rendelkezés, hogy csak részvényes képviselhet más részvényest. Törvényes képviseletre nézve az általános szabályok irányadók.

[14]) V. ö. K. T. 157. §. 8. pont és fentebb 78. §. Az újabb közgyűlés azonban ily kisebb határozatképességgel csak azon ügyek fölött határozhat, melyek már az első közgyűlés napirendjére voltak tűzve; mert más tárgyakra nézve a közgyűlés épen nem volt még összehíva, tehát újabb közgyűlés nincs. Az újabb közgyűlés feltétlen határozatképességére vonatkozó alapszabályi intézkedés általában nem érinti továbbá az egyes ügyekre nézve megállapított, minősített határozatképességet. V. ö. az időelőtti felosztalásra nézve: **C.** 998/905. (D. IV. f. 6., 184. l.)

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

mérvadók tehát e tekintetben is kizárólag az alapszabályok. Ezektől függ, vajjon a határozatok egyhangúlag, vagy pedig szótöbbséggel hozhatók-e ? A határozathozatal módja, a határozatok minőségéhez és fontosságához képest, szintén különbözőképen állapítható meg (nyílt vagy titkos szavazás stb.). Olyan határozat hozatalában, melyben valamely részvényes egyénileg külön van érdekelve, ez természetszerűleg nem vehet részt.[14a])

Az alapszabályok irányadók végre a tárgyalás rendjére és arra a kérdésre nézve, hogy ki által történjék a közgyűlés vezetése ? [15]) Alapszabályi intézkedés hiányában az elnököt esetről-esetre maga a közgyűlés választja.[16])

88. §.

A közgyűlés hatásköre.

I. A közgyűlés, mint a részvényesek összefoglalása s a részvénytársaság legfőbb közege, a társaság ügyeiben elvileg korlátlan hatáskörrel bír. Feltéve, hogy a közgyűlés megtartásának és a határozathozatalnak azon alaki kellékei, melyeket az előbbi szakaszban említettünk, megvannak, és feltéve, hogy valamely ügy egyáltalában társasági, azaz oly ügy, melyben a társaság intézkedhetik : a közgyűlés elvileg souverain. A közgyűlés még oly ügyben is jogérvényesen határozhat, mely a társaság többi közegeinek, nevezetesen az igazgatóság hatáskörébe tartozik, más szóval : a közgyűlés hatásköre a többi közegek hatáskörével versenyez ; ami szükségképen következik abból, hogy a többi közegek a

[14a]) Pl. a részvényes ingatlanának megvétele. Ugyanaz áll, mint a nemkészpénzbeli betétekre vonatkozó határozatokra nézve. L. fent 78. §. Részvényes részvényeinek megvétele alaptőkeleszállítás céljából : **C.** 979/904. (D. IV. f. 3., 262. l.) Igazgatóság és felügyelő-bizottság ténykedésének felülbírálata (számadások, jelentések, felmentés) : v. ö. **C.** 999/905. (D. IV. f. 6., 202. l.) Ellenk. **K. V. T.** 3889/906. Az 1884. német részvénynovella (190., 221. c.) és az új német K. T. 252. §-a az érdekelt részvényeseket a szavazásból kifejezetten kizárja. Ha azonban a nem érdekelt részvényesek elenyésző kisebbségben vannak : az érdekelt részvényes kizárása igazságtalanságra vezet. V. ö. *Engel* id. m. 90. s k. l.

[15]) Kijelölhető pl. a társaság vezérigazgatója is : **B. T.** 6213/84. (D. Új f. 8., 324. l.)

[16]) Ily esetben bármely részvényes választható : **C.** 467/97. (D. III. f. 9., 256. l.) s elnököllhet valamely részvényes csődtömeggondnoka is. V. ö. **C.** 36/96. (D. III. f. 9., 253. l.)

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

közgyűlésnek alá vannak rendelve.[1]) Ebből kitűnik egyúttal, hogy a közgyűlés hatáskörének közelebbi meghatározása csakis két irányban szükséges: 1. vajjon valamely ügy nincs-e egyáltalában a társaság rendelkezése alól kivonva? mert amit a társaság egyáltalában tehet, arra a közgyűlés is mindenesetre fel van jogosítva; 2. mely ügyek azok, amelyek fölött kizárólag a közgyűlés határozhat, amelyekben tehát a társaság más közege nem járhat el? Ellenben nem jöhet kérdésbe, vajjon a közgyűlés jogosítva van-e valamely ügy fölött, szemben a többi közegekkel, határozni?

II. Mindkét említett irányban elsősorban a törvény irányadó. Amennyiben ez akár közvetlenül, akár közvetve, pl. azáltal, hogy a részvényeseknek egyéni vagy külön jogot biztosít (l. fentebb 82. §.), a társaság intézkedési jogát feltétlen módon kizárja vagy korlátozza, vagy megfordítva valamely ügyet határozottan a közgyűlés hatáskörébe utasít, ebbeli intézkedése kötelező s az alapszabályok eltérő módon nem rendelkezhetnek. Különösen nem lehetséges, hogy a törvény által a közgyűlés hatáskörébe utasított ügy más közeg, nevezetesen az igazgatóság hatáskörébe utasíttassék. Még kevésbé ragadhat magához ily ügyet önhatalmúlag az igazgatóság vagy a társaságnak más közege.[2]) Amennyiben ellenben maga a törvény a közgyűlés hatáskörét akár tevőleges, akár nemleges irányban nem állapítja meg, vagy eltérést enged, az alapszabályok mérvadók.[3]) Alapszabályi intézkedés hiányában pedig az az elv tartandó szem előtt, hogy a közgyűlés hatáskörébe minden oly társasági ügy tartozik, mely a társaság rendes üzletkörén kívül esik.[4]) Megjegyzendő azonban, hogy míg a közgyűlés

---

[1]) V. ö. K. T. 189. §. Ez alapon a közgyűlés különösen az igazgatóságnak utasításokat is adhat s az igazgatóság hatáskörének korlátozásával egyes ügyek ellátását más közegekre (de nem a felügyelő bizottságra) bizhatja. V. ö. C. 239/909. (H. D. III. 228. l.). L. még alább 92. §. Az alárendeltségi viszonyból következik egyúttal, hogy a közgyűlés más közeg eljárását megváltoztathatja vagy megsemmisítheti, fenmaradván természetesen annak hatálya harmadik személyek irányában, ha arra hatásköre volt. V. ö. C. 1488/902. (D. III. f. 25., 226. l.)

[2]) Az igazgatóság vagy más közeg ily esetben felelősségre vonható a K. T. 189. §-a értelmében; azonkívül az igazgatóság tagjai 3 hónapi fogház vagy 1000 forintig terjedhető pénzbüntetésre is ítélhetők. V. ö. K. T. 218. §. 8. pont, 220. §. és alább 101. §.

[3]) V. ö. K. T. 157. §. 8. pont és fentebb 78. §.

[4]) Ide tartozik pl. nagyobb kölcsönök felvétele, ingatlanok megszerzése, fióktelepek felállítása stb. A társaság *céljá*n *is túlmenő* ügyekben az alapszabályoknál fogva még a közgyűlés sem határozhat.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

törvényes hatásköre harmadik személyekkel szemben is irányadó, úgy, hogy ha a közgyűlés a törvényes hatáskörébe nem tartozó, vagy más közeg a közgyűlés törvényes hatáskörébe utasított valamely ügyben határozott, a társaság harmadik személyek irányában sem lesz kötelezve: addig a közgyűlés alapszabályi vagy a rendes üzletkörön kívül eső ügyletekre vonatkozó hatásköre ily absolut hatállyal nem bír; a társaság harmadik személyek irányában kötelezve lesz tehát akkor is, ha a közgyűlés ezt a hatáskört túllépte,[5]) vagy ha az igazgatóság abban önhatalmúlag járt el.[6])

III. A **K. T. 179. §**-a szerint azon tárgyak, melyek fölött minden esetben a közgyűlés határoz, a következők: [6a])

1. az igazgatóság és a felügyelő-bizottság megválasztása, elmozdítása és felmentése,[7]) kivévén amennyiben az igazgatóság kinevezése az alapítóknak vagy másoknak tartatott fenn (l. alább 91. §.);

2. a számadások megvizsgálása, a mérleg megállapítása és a nyereség felosztása; [8])

---

[5]) Pl. a társaság alapszabályi célján túlmenő ügyben határozott. Ez következik abból, hogy a társaság kötelezve lesz akkor is, ha az igazgatóság járt el az alapszabályok ellenére, mennyivel inkább tehát, ha a közgyűlés nem tartotta magát az alapszabályhoz. A részvényesek kereseti joga a K. T. 174. §-a alapján ezen nem változtat; hasonlóképen nem az a körülmény, hogy a közgyűlés a társaság célját, minthogy az a tervezetből van átvéve, meg nem változtathatja (l. a köv. §-t). Ez is csak a részvényesekkel szemben irányadó.

[6]) V. ö. K. T. 190. §. és alább 82. §.

[6a]) V. ö. *Engel A.* Emlékkönyv 101. s k. l.

[7]) A felmentés nem jelenti azt, mintha az igazgatóság és felügyelő-bizottság törvény- vagy alapszabályellenes eljárása miatt sem vonathatnék felelősségre. Ez világosan következik a K. T. 189. §. 2. bek.-ből (l. alább 94. §.), de abból az általános elvből is, hogy a közgyűlésnek a törvény vagy alapszabály ellenére nines is hatásköre. Tehát csakis oly cselekvényekre nézve van a felmentésnek jelentősége, melyek a törvénybe vagy alapszabályokba nem ütköznek. V. ö. **C.** 991/905. (D. IV. f. 5., 324. l.) Ellenk. *Engel* id. h. 106. l. és bár nem határozott: **C.** 1152/906. (H. D. I. 363. l.) Még tovább megy **C.** 881/95. (P. T. 31., 119. l.), mely szerint az igazgatók a felmentés előtti időre csak oly cselekvényük vagy mulasztásuk miatt vonhatók felelősségre, mely a vétkes gondatlanságot is megállapítja. De akkor a felmentésnek épen semmi célja nincs, mert vétkes gondatlanság hiánya esetében úgy sincs felelősség. Helyes ellenben **C.** 421/908. (H. D. III. 45. l.), mely szerint a felmentés csak a társaság és az igazgatóság és felügyelő-bizottság közti viszonyban bír hatálylyal, ellenben a hitelezők kártérítési igényeire nem gyakorol befolyást.

[8]) A számadások megvizsgálására külön számvizsgálók küldhetők ki a közgyűlés által; sőt lehet, hogy már alapszabályilag rendeltetik ki

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

3. az egyesülés más társasággal (l. alább 98. §.) ; [8a])

4. oly cartell-szerződések megkötése, melyek minden társasági ügyletnek közös haszonra vezetését célozzák ; [9])

---

külön számvizsgáló-bizottság, mely azonban a felügyelő-bizottságot nem pótolja.

[8a]) Az erre vonatkozó közgyűlési határozat nem esik más megszorítás alá, mint a közgyűlési határozatok általában, hacsak az alapszabályok nem állapítanak meg korlátozásokat, pl. minősített határozatképességet és szavazattöbbséget. A K. T. 179. §. ut. bek.-ben foglalt az a korlátozás, mely a tervezetből vett intézkedésekre vonatkozik (l. köv. §.), még akkor sem alkalmazható az egyesülésre, ha a beolvasztó társaság alapszabályai a beolvadó társaságnak a tervezetből vett alapszabályi intézkedéseitől eltérnek. V. ö. **C.** 1574/905. (D. IV. f. 4., 180. l.)

[9]) Cartell-szerződések különböző értelemben és alakban fordulnak elő. Gyakran e kifejezés alatt nem értenek mást, mint oly szerződést, melynél fogva két vagy több vállalat (nem épen részvénytársaság, sőt nem is épen társaság) kölcsönösen arra kötelezi magát, hogy üzletében egyenlő szabályok szerint fog eljárni. Ilyenek pl. a vasutaknál fordulnak elő a fuvardíj-tarifák tekintetében, továbbá különböző iparvállalatoknál, pl. szesz-, cukor-, vasgyáraknál, kőolajfinomítógyáraknál, gőzmalmoknál, mészárosoknál, sütőknél stb. a termelés megszorítására (l. ily esetet **C.** 486/905. D. IV. f. 6., 39. l.), vagy az árak megszabására nézve (árcartellek), mely utóbbiak azonban a szabadverseny kizárására s ezáltal a fogyasztó közönség megkárosítására irányulván, a *turpis causa* fogalma alá esnek, illetve a közérdekbe ütköznek s azért bíróilag nem érvényesíthetők. V. ö. **C.** 2554/83. (D. Új f. 9., 309. l.), 8377/93. (D. Új f. 37., 103. l.), 1476/1903. (Jogtud. K. 904. 31. sz. mell.), 666/904. (D. IV. f. 3., 269. l.) L. még D. IV. f. 27., 87. sz. IV. f. 1., 185. sz., **C.** 54/905. (D. IV. f. 4., 137. l.) és *Meszlény* Emlékkönyv 263. l. Ellenk. **C.** 363/911. (H. D. VI. 19. l.) forgalmi árak fentartása mellett minimális árak lekötése iránti egyezményekre nézve. V. ö. **C.** 419/912. is (U. o. VII. 105. lap). Ezektől lényegesen különböznek az oly cartell-szerződések, melyek haszonközösségre vonatkozó társasági szerződések jellegével bírnak. Az ilyenek lehetnek azután általánosak, aminőket épen a K. T. tart szem előtt, vagy különösek, melyek az üzletnek csak meghatározott részére, vagy egyes ügyletekre vonatkoznak. Lehetnek továbbá kölcsönösek vagy egyoldalúak, aszerint, amint csak az egyik vagy mindkét vállalat hasznai közösek. A haszonban és veszteségben való részesülés aránya mindegyik esetben vagy egyenlően, vagy pedig különbözően lehet a szerződő felekre nézve megállapítva. A K. T. csak a haszonközösségre irányuló általános (kölcsönös vagy egyoldalú) cartell-szerződéseket utasítja feltétlenül a közgyűlés hatáskörébe ; amiből azonban nem következik, hogy másnemű cartell-szerződéseket minden esetre az igazgatóság köthet. Ez lehetséges ugyan, ha az alapszabályok így intézkednek ; de ily intézkedés hiányában a különös cartell-szerződések is rendszerint a közgyűlés hatáskörébe tartoznak, tekintve, hogy azok többnyire a rendes üzletkörön kívül esnek. A cartellekről általában s azok törvényhozási szabályozásáról, valamint a rokon

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

5. az alaptőke leszállítása vagy felemelése (l. a köv. §-t);

6. a társaság feloszlása s a felszámolók kirendelése;

7. az alapszabályok módosítása, amennyiben a törvény a közgyűlést erre nézve nem korlátozza (l. a köv. §-t).[10])

A felsoroltakon kívül a K. T. különböző helyeken még egyéb ügyeket is utasít a közgyűlés hatáskörébe, melyekről részben már megemlékeztünk, részben pedig még ezentúl lesz szó.

89. §.

Az alapszabályok módosítása és az alaptőke felemelése és leszállítása.

I. Az alapszabályok egyenlők lévén a társasági szerződéssel, azoknak módosítása [1]) a közönséges szerződési elvek értelmében tulajdonképen csak minden egyes részvényes hozzájárulásával történhetnék. Tudjuk azonban, hogy a résztvevők nagy száma miatt már az alapszabályok eredeti megállapítása sem történik az összes aláírók beleegyezésével, hanem csak az alakuló közgyűlés többségi határozatával, melynek az egyes aláíró magát a részvényaláírásban aláveti. Ami pedig az alapszabályok eredeti megállapításáról áll, annak következetesen a módosításról is kell állania,

---

ú. n. t r u s t-ökről, melyeknél a hasonnemű vállalatok részvényeit összevásárolják, s ezzel valamennyit hatalmukba kerítik, v. ö. különösen *Mandelló Gyula* Budapesti Szemle 1890. évfolyam, *Ráth Zoltán* Emlékirat a cartellekről: Hegedüs keresk. miniszter megbízásából. Budapest, 1900., *Árkövy R.* Előtanulmányok egy cartell-törvényhez. Budapest, 1904., *Baumgarten N.* és *Meszlény A.* Cartellek, trustök. A M. Tud. Akadémia által kitüntetett munka. Budapest, 1906. (németül is), *Nádas L.* A cartellek és trustök kérdése. A M. Tud. Akadémia által megdicsérve. Budapest, 1905., *Mandel P.* Törvényjavaslat a cartell-szerződésekről. Budapest, 1904.

[10]) A közgyűlés ebbeli jogát az igazgatóságra még annyiban sem ruházhatja át, amennyiben a törvényszék által teendő észrevételek vagy az általa felügyeleti hatóságánál fogva hivatalból is elrendelhető módosítások (l. **C.** 988/909. H. D. IV. 74. l.) elintézéséről van szó. Ily felhatalmazás csak lényegtelen szerkezeti módosításokra vonatkozhatik. **C.** 452/901. (D. III. f. 21., 263. l.), 1468/904. (U. o. IV. f. 1., 61. l.), **B. T.** 2700/905. (U. o. 4., 136. l.) és fent 79. §. 5. j. Nagyon általános a felhatalmazás jogszerűségére nézve: **B. T.** 1987/900. (U. o. 22., 151. l.)

[1]) A módosítás alatt a k i e g é s z í t é s is értendő. Ez ugyan nem módosítása az alapszabályok valamelyik intézkedésének, de igenis módosítása az alapszabályoknak mint egésznek.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

annyival inkább, mert különben a módosítás a legtöbb esetben lehetetlen volna, ami az egyes részvényesek érdekeinek sem felelne meg. Hogy minő irányban akarja a közgyűlés az alapszabályokat módosítani? arra nézve szabály szerint korlátozás alá nem esik. A közgyűlés jogosítva van nevezetesen oly módosításokat is tenni, melyek a részvényesek egyéni jogait érintik, ha ezeket a törvény feltétlen módon nem állapítja meg, vagy a változtatás maguk az alapszabályok vagy külön szerződés értelmében tiltva nincs (v. ö. fentebb 81., 83. §§.). Még kevésbé jöhet tekintetbe, vajjon a módosítás harmadik személyeknek az eredeti alapszabályok alapján szerzett jogait sérti-e vagy nem? [1a]) Általánosabb természetű kivételt a törvény csak azon intézkedésekre nézve állít fel, melyek az alapszabályokba a t e r v e z e t b ő l vétettek át. Ezeket a törvényben kijelölt eseteken kívül, melyeknél a módosítás megengedését a gyakorlati szükség követeli, közgyűlési határozattal sem lehet módosítani **[K. T. 179. §.** ut. bek.],[2]) ami teljesen megfelel annak, hogy a tervezet nem közgyűlési többséggel, hanem minden egyes aláíró által a részvényaláírásban külön-külön fogadtatik el. A tervezetben foglalt intézkedések módosítása, a törvényben foglalt eseteken kívül, fegfeljebb az összes részvényesek beleegyezésével történhetik.[3])

[1a]) V. ö. **C.** 538/908. (H. D. III. 84. l.) az e részben egyenlő szövetkezetre nézve. A sérelmet szenvedett fél csak külön érvényesítheti jogait a társaság ellen, de nem támadhatja meg a közgyűlési határozatot a K. T. 174. §-a alapján.

[2]) Igy nem módosíthatók nevezetesen: a vállalat tárgya (**B. T.** 2798/906. H. D. I. 112. l.) és tartama (v. ö. alább 96. §.), továbbá a nemkészpénzbeli betétekre vonatkozó megállapodások és az alapítóknak vagy másoknak biztosított előnyök; de más sem, ami a tervezetbe felvétetett, még ha a K. T. annak felvételét nem is követeli. Pl. a cég: v. ö. **C.** 1076/93. (M. IV. 145. l.), a szavazati jog: **C.** 690/906. (H. D. I. 330. l.), a nyereségfelosztás módozatai: **C.** 112/912. (U. o. VI. 159. l.). A megszorítás azonban nem terjed ki pl. a cél nem lényeges megváltoztatására. Lóvasut helyett villamos vasut: **C.** 821/98. (D. III. f. 12., 341. l.), saját kezelésben lévő gyár bérbeadása: **C.** 1242/901. (U. o. 22., 144. l.), a vállalat tárgyának rokon ügyletekre való kiterjesztése (pl. banküzlet kiterjesztése takarékpénztári betétüzletre): v. ö. *Értekezl.* jegyzők. 183. l. A tervezet ellenére történt módosítás h i v a t a l b ó l visszautasítandó, illetve a közgyűlési határozat hivatalból megsemmisítendő. V. ö. **C.** id. 690/906.

[3]) **C.** 586/98. (D. III. f. 13., 331. l.), 1574/905. (D. IV. f. 4., 180. l.) Ha ezt meg nem engednők, a részvényesek azon körülményes eljárásra volnának utalva, hogy előbb a társaságot feloszlassák s azután megint

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

II. A tervezetből átvett azon intézkedések közé, melyeknek módosítására a törvény a közgyűlést kivételesen feljogosítja, tartozik különösen az alaptőke nagysága és ezzel összefüggésben a részvények száma és névértéke. Megengedi pedig a K. T. úgy az alaptőke felemelését, mint annak leszállítását. Mindkettő azonban egyúttal közelebbi szabályok és korlátok alá esik.

1. Alaptőke-felemelés.[3a]) Ez a K. T. értelmében közgyűlési határozattal egyedül új részvények kibocsátása útján történhetik.[4]) Ha azonban az összes részvényesek beleegyeznek, lehetséges ráfizetés által is az eredeti névértékre, minek folytán ez megfelelően felemeltetik.[5]) Pusztán a részvények névértékének felemelése által, azaz anélkül, hogy a részvényekre ráfizetés történnék, semmi esetre sem lehetséges. Az ily felemelés semmisnek tekintendő. **[K. T. 148. §.]** [6])

újból alakítsák, aminek nem volna értelme. A beleegyezés magán a közgyűlésen is adható, ha az összes részvényesek jelen vannak. Ez épen nem tekintendő oly közgyűlési határozatnak, minőre a törvény gondol, midőn azt hatálytalannak nyilvánítja.

[3a]) V. ö. különösen *Kuncz Ö.* Alaptőkefelemelés. Budapest, 1911. 346 lap. és hozzá: *Engel A.* Jogállam X. évf. 553. l.

[4]) A közgyűlés határozata szükséges még akkor is, ha a felemelés az alapszabályokban már előre kilátásba van véve. — Új részvények kibocsátása történhetik azonban alaptőkefelemelés nélkül is. Pl. alaptőkeleszállítás esetében a leszállított névérték erejéig új részvények bocsáttatnak ki. V. ö. **C.** 174/911. (H. D. VI. 45. l.).

[5]) Közgyűlési határozat azért nem elegendő, mert a részvényes a névértéken túl nincs kötelezve befizetéseket tenni (l. fentebb 86. §.), erre tehát többségi határozattal sem kényszeríthető.

[6]) A tilalom rátiója az, hogy a társasági vagyon önkényes felbecsülése által visszaélések megakadályoztassanak. V. ö. *Értekezlet* jk. 132. l., ahol egyúttal kiemeltetett, hogy a névérték felemelése a tartalékalapnak az alaptőkéhez való csatolása útján sem lehetséges, ami azonban nem áll oly esetre, midőn a tartaléktőke az alapszabály értelmében a részvényesek között felosztható s a mindegyikre eső rész az általa bírt részvények kiegészítésére fordíttatik, oly módon, hogy a régi részvények bevonatnak s azok helyett megfelelő névértékben új részvények bocsáttatnak ki, feltéve, hogy a részvényesek a kiegészítésre és kicserélésre nem köteleztetnek. V. ö. *Temesv. T.* 3968/94. (P. T. 29., 133. l.) **B. T.** 545/912. (H. D. VI. 253. l.). Ellenk. *Marosv. T.* 1631/94. (U. o. 123. l.). L. e kérdésről: *Wettstein* P. T. 29. 121. sk. l. *Kuncz Ö.* Jogállam XI. évf. 385. s köv. l. Ugyanaz áll, ha ily alaptőkefelemelés tartaléktőke igénybevétele nélkül történik. V. ö. **C.** 986/85. (D. Új f. 14., 10. l.), amely határozottan kimondja, hogy a K. T. 148. §-a csakis oly eseteket tart szem előtt, melyekben a részvények névértéke az alaptőkének megfelelő szaporí-

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

De új részvények kibocsátása is törvényes korlát alatt áll, amennyiben ugyanis csak akkor lehetséges, ha az eredetileg kibocsátott részvények már teljesen be vannak fizetve.[6a]) A teljes befizetés előtt kibocsátott új részvények semmisek s azok kibocsátói minden a kibocsátásból eredhető kárért egész vagyonukkal egyetemlegesen felelősek. **[K. T. 162. §.]** [6b]) Szükséges továbbá, hogy a kibocsátás ugyanazon szabályok szerint foganatosíttassék, melyeket a K. T. az eredeti alaptőke kibocsátására és befizetésére nézve állít fel (l. fentebb 77. s köv. §§.).[7]) Az új részvények kibocsátása tehát

tása nélkül emeltetik feljebb. — A 148. §. tilalma alá esik az is, ha a részvények névértéke változatlan marad, de a részvények s z á m a szaporíttatik, anélkül, hogy újabb befizetés vagy hozzácsatolás történnék (ingyen részvények) vagy a künnlevő befizetések elengedtetnek anélkül, hogy a névérték megfelelően leszállíttatnék (l. alább 11*b*. jegyz.). Ez eredményben teljesen egyenlő a névérték felemelésével s szintén nem történhetik a társasági vagyon nagyobb értékelése által. A **B. T.** id. 545/912. ezt megengedte a valóságos értéknövekedés arányában. De ez ellentétben áll a törvényhozói szándékkal.

[6a]) Vajjon a névérték tényleg befolyt-e a társaság pénztárába, avagy részben vagy egészben valaminek megszerzésére fordíttatott s vajjon a megszerzett tárgy tényleg annyit ért-e ? az új kibocsátás érvényére nézve közömbös : **C.** 923/904. (D. IV. f. 4., 5. l.) Feltételeztetik azonban, hogy a befizetés már az uj kibocsátást elhatározó közgyűlés megtartása előtt : **C.** 921/904. (U. o. 7. l.), vagy egyidejüleg történt.

[6b]) A felelősség terheli úgy a kibocsátást eszközlő igazgatóságot, mint magát az új kibocsátást és ennek bejegyzését közgyűlésileg elhatározó társaságot. V. ö. **C.** 921/904. (D. IV. f. 4., 7. l.)

[7]) Ez a K. T.-ben határozottan kimondva ugyan nincs s azért a gyakorlat nem is követeli mindig. V. ö. **B. T.** 5994/84. (M. IV. 120. l.), **C.** 683/93. (M. IV. 112. l.), 613/900. (D. III. f. 19., 188. l.), 6449/906. (H. D. I. 281. l.) De következik abból, hogy azok az okok, melyek a törvényhozót bizonyos óvrendszabályok felállítására az eredeti alaptőke tekintetében indították, az alaptőke felemelésénél is találnak s hogy az esetben, ha utóbbi teljesen a felek akaratára volna hagyva, oly visszaélések történnének, melyek a törvénynek az eredeti alaptőkére vonatkozó intézkedéseit is hatályon kívül helyeznék ; pl. ha az eredeti alaptőke nagyon csekély összegben vétetnék fel, mely azután később aránytalanul felemeltetnék. V. ö. 1884. évi n é m e t részvénynovella 215*b* c. és ú j n. K. T. 281. §., mely a kiterjesztést kifejezetten mondja ki. L. most **B. T.** is 2885/95. (Ü. L. 95., 39. sz.), 352/98. (U. o. 98., 14. sz.) és **C.** 368/97. (P. T. 34., 218. l.), melyek szintén kimondják, hogy a K. T. 150. s k. §§. h a s o n s z e r ű e n és a dolog természete szerint alkalmazandók. Csak a K. T. azon intézkedései, melyek az alapítókra, a tervezetre, az alapszabályok megállapítására és az alakuló közgyűlésre mint ilyenre vonatkoznak, nem nyernek alkalmazást, tekintve, hogy az új részvényeket kibocsátó társaság már létezik, tehát

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

szintén csak részvényaláírás útján történhetik,[8]) melynél, ha az alapszabályokban vagy közgyűlési határozat által magasabb befizetés ki nem köttetett, a névértéknek legalább 10 százaléka készpénzben befizetendő.[8a]) Az aláírásra a közgyűlés vagy az új részvénykibocsátás keresztülvitelével megbízott igazgatóság által kitűzött határidő leteltétől számítva legfeljebb két hó alatt azután újabb közgyűlés hivandó össze,[9]) melynek feladata a felemelt alaptőkének kellő aláírás és befizetés által történt biztosításáról meggyőződést szerezni s az alapszabályoknak az alaptőkére vonatkozó intézkedéseit a megtörtént új részvénykibocsátás értel-

új alapítás nem történik. Ez okból sikertelen alaptőkefelemelés esetén is a visszafizetési kötelezettség csak a társaságot terheli, nem pedig egyúttal az igazgatósági tagokat. V. ö. **C.** 1329/901. (D. III. f. 20., 134. l.)

[8]) Ellenk. **C.** id. 613/900. és 6449/906., melyek szerint a részvényaláírás helyett »részvényátvállalás« is elegendő. De ha ez írásban történt, akkor valósággal részvényaláírás forog fenn. Szóbeli átvállalás pedig nem nyújt elég biztosítékot. A részvényaláírást kifejezetten előírja az új n é m e t K. T. 281. §. — A régi részvényeseknek az aláírásra e l ő j o g biztosítható. Kötelezettség azonban erre nincs, ha az alapszabályok meg nem állapítják. Eset: **C.** 918/910. (H. D. V. 161. l.). Az új n é m e t K. T. 282. §-a a részvényesek előjogát megállapítja azon esetre, ha ellenkező határozat nem történt. Ha az előjog gyakorlására bizonyos idő állapíttatik meg, ez nem elévülési idő s a társaság nem adhatja el az új részvényeket szabadon, hanem legfelebb birói kézhez teheti le annak javára, akit illet. Csak az elévülési idő leteltével rendelkezhetik azokkal szabadon. V. ö. **C.** 174/911. (H. D. VI. 45. l.), 519/911. (U. o. 181. l.). Elzálogosított részvények alapján az előjogot más megállapodás hiányában csak a tulajdonos gyakorolhatja. V. ö. **C.** 643/912. (U. o. 321. l.).

[8a]) Ellenk. **C.** 1396/900. (D. III. f. 20., 136. l.), id. 6449/906.

[9]) Feltéve, hogy az aláírás és befizetés mindjárt a felemelést elhatározó közgyűlésen nem történik, amikor annak hitelesítése egyidejüleg történhetik. A gyakorlat az igazgatóság általi igazolást is elégségesnek tekinti. Az újabb közgyűlés tagjai úgy az eredeti részvényesek, mint az új részvényaláírók, mindkettő egyenlően lévén érdekelve abban, hogy az új részvények biztosítása szabályszerűen eszközöltessék. Ha a közgyűlés két hó alatt össze nem hivatik, a részvényaláírók befizetett pénzeiket visszakövetelhetik. Ugyanaz áll, ha az aláírás siker nélkül maradt, vagyis nem az egész új alaptőke biztosíttatott, mert habár a társaság léte nem is függ az aláírás teljes sikerétől, miként a társaság alapításánál, az aláíró mégis úgy tekintendő, mintha ajánlatát ezen feltétel alatt tette volna. **C.** 466/900. (D. III. f. 19., 182. l.), 613/900. (U. o. 188. l.), id. 1329/901., 722/901. (U. o. 21., 256. l.), id. 6449/906., 436/910. (H. D. IV. 281. l.). Újabb közgyűlés azonban a felemelés mérvét az aláírás tényleges eredményéhez képest leszállíthatja, csakhogy ez esetben új aláírás szükséges.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

mében módosítani.[10]) A közgyűlés erre vonatkozó határozata végre az igazgatóság által, a keresk. cégjegyzékbe leendő bevezetés végett, a törvényszéknek bejelentendő (l. a köv. §-t) s egyidejűleg igazolandó, hogy a felemelt alaptőke aláírás által biztosíttatott s az egyes részvények után legalább 30% tényleg befizettetett.[11]) Csak ha ezen igazolás és a cégjegyzékbe való bevezetés megtörtént, foganatosítható az új részvények tényleges kibocsátása. Az előbb kibocsátott részvények semmisek s azok kibocsátói minden a kibocsátásból származó kárért egyetemlegesen felelnek. Amennyiben valaki új részvények fejében nem készpénzbeli betétellel kívánna az alaptőkéhez járulni, erre szintén ugyanazok a szabályok alkalmazandók, mint a társaság megalakításánál.

2. A l a p t ő k e - l e s z á l l í t á s. A **K. T. 209. §**-a szerint történhetik négyféleképen:

1. a részvények visszaszerzése és megsemmisítése által. A visszaszerzés az eredeti alapszabályok értelmében évről-évre fokozatos lehet, vagy későbbi határozat folytán egyszerre történhetik; foganatosítható továbbá úgy az egyik, mint a másik esetben egyszerű visszavásárlás,[11a]) vagy pedig kisorsolás útján. Maga a megsemmisítés vonatkozhatik az egész részvényjogra, úgy hogy a megsemmisített részjegy tulajdonosa teljesen megszűnik a társaság tagja lenni; vagy pedig csak a társaság törzsvagyonában, illetve az ezáltal fedezett alaptőkében való részesülésre, úgy hogy a megsemmisített részvény tulajdonosa egyéb, nevezetesen az osztalékra vonatkozó jogait fenntartja (l. fent 82. §.);

2. a még künnlevő részletfizetések elengedése és a részvények névértékének az elengedett befizetések arányában való leszállítása által. Ily elengedés azonban alaptőkeleszállítás nélkül is történhetik, olyképen t. i., hogy az elengedett befizetések a társasági vagyonból pótoltatnak;[11b])

---

[10]) Előbb az alapszabálymódosítás nem eszközölhető, s előzetesen csak a felemelés elhatározása jegyezhető be, mert ha az aláírás nem sikerül, a társaság az eredeti alaptőkével folytatja működését. V. ö. **B. T.** 2885/95. sz. hat.

[11]) Feltételeztetik, hogy az új részvényeknek nem kell teljesen befizetve lenniök, ami nem ellenkezik azzal, hogy a részvényeknek egyenértékűeknek kell lenniök, mert ez csak a névértékre vonatkozik. V. ö. **B. T.** 2885/95. sz. hat. is.

[11a]) Érdekelt részvényeladó s z a v a z a t i j o g á r a nézve l. fent. 87. §. 14*a*. jegyzet.

[11b]) Pl. a tartalékalapból, épúgy mint a névérték felemelése (l. fent 8. jegyz.), vagy a nyereségből.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

3. készpénzbeli visszafizetés által, feltéve szintén, hogy a részvények névértéke a visszafizetés arányában leszállíttatik ;

4. végre a részvények névértékének puszta leszállítása által.[12])

Amennyiben azonban az alaptőke leszállítása az eredeti alapszabályokban megállapított fokozatos kisorsolás útján nem történik, arra a közgyűlés határozatán kívül, a leszállítás által érdekelt hitelezőkre való tekintettel, még az illetékes törvényszék engedélye szükséges. A törvényszék a kért leszállítást csak úgy engedheti meg, ha a legújabb mérleg [12a]) s esetleg, ha emellett szükségesnek találja, a hirdetvényileg megidézendő hitelezők meghallgatása alapján meggyőződést szerzett arról, hogy a társaság a kisebbített alaptőkével is eleget tehet minden tartozásának [id. §. 2. és 3. bek.].[13])

---

[12]) A leszállítás három első esete akkor szokott történni, ha a társaság kedvezőbb vagyoni állapotot tüntet fel, mint aminő a társasági cél elérésére szükséges ; a 4. eset ellenben épen akkor alkalmaztatik, ha a társaság veszteségeket szenvedett s egyelőre nincs kilátás, hogy az eredeti alaptőkének a későbbi nyereségekből való kiegészítése mellett osztalék fizettessék. Az utóbbi eset a részvények számának összevonásával kapcsolatban is történhetik (v. ö. **C.** 174/911. H. D. VI. 45. l.), anélkül azonban, hogy az eredeti részvényesek több részvény megszerzésére vagy pótfizetések teljesítésére kényszeríttethetnének. V. ö. fent. 6. jegyz. A névérték leszállítása l e b é l y e g z é s útján történik, ezért maga is így nevezetik. — Minthogy a K. T. a leszállítás határát nem korlátozza, a részvények t e l j e s l e b é l y e g z é s e sincs kizárva, feltéve, hogy a részvényesek törvény- és alapszabályszerű jogai el nem vonatnak, pl. élvezeti jegyek alapján gyakorolhatók tovább. V. ö. törzsrészvények lebélyegzésére nézve : **C.** 728/903. (D. III. f. 25., 196. l.). Ha a lebélyegzés folytán a még fenmaradt névértékről új részvények bocsáttatnak ki kicserélésül, az e végre szabott határidő elmulasztása miatt a részvényes joga csak az elévülési idő letelte után szüntethető meg s adhatók el az új részvények másnak. V. ö. **C.** 519/911. (H. D. VI. 181. l.).

[12a]) A mérleg csak a törvényszéknek mutatandó be, nem szükséges tehát azt a közgyűlés előtt a részvényesek számára közzétenni. V. ö. **C.** 979/904. (D. IV. f. 3., 262. l.) e. b. hat.

[13]) A törvényszék sem a társaság, sem a hitelezők előterjesztéséhez kötve nincs, s jogosítva van a leszállítást kisebb összegben is engedélyezni. A határozat ellen felfolyamodásnak van helye úgy a társaság, mint a hitelezők részéről. Az egyes részvényesek csak keresettel élhetnek a K. T. 174. §-a alapján. V. ö. **L. I.** 318/76. és **C.** 377/87. (D. Új f. 18., 84. l.)

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

90. §.

A közgyűlési határozatok bírói ellenőrzése és a cégjegyzékben való bevezetése.

1. A **K. T. 180. §**-a szerint minden közgyűlésről jegyzőkönyv vezetendő, melyben a jelenlevő részvényesek nevei s az általuk képviselt részvények száma felveendő s mely az igazgatóság által az illetékes törvényszéknek [1]) eredetben vagy hiteles másolatban haladéktalanul bemutatandó.[2]) E kötelesség elmulasztása magában véve nem érinti ugyan a hozott határozatok jogérvényességét, az igazgatóság azonban annak folytán büntetés alá esik.[3]) A bemutatott jegyzőkönyvek a cégjegyzék mellett berendezett okmánytárban megőriztetnek s ott bárki által megtekinthetők.[4]) A bemutatásnak azonban ez nem az egyedüli célja,[5]) hanem az avégből is követeltetik, hogy a törvényszék a részvénytársaságokat azoknak fennállása alatt is folytonosan ellenőrizhesse ; ami annál fontosabb, minél nagyobb számban vannak a részvényesek s minél gyorsabban változnak, minél könnyebben lehetséges tehát, hogy ők maguk az előforduló visszaélésekről, a hozott határozatok törvény- vagy alapszabályellenességéről tudomással nem bírnak, vagy az őket illető jogokkal nem élhetnek. Szükséges ez különösen a társasági hitelezők érdekeinek megóvása végett is.[5a]) Ezen

---

[1]) Ezalatt csak a *székhely*, nem egyúttal a fióktelep törvényszéke értendő. Kivévén külföldi rt.-oknál. L. alább 100. §.

[2]) A jegyzőkönyv alakját a törvény nem állapítja meg ; közjegyzői felvétel semmi esetre nem szükséges. A közjegyzői törvény (1874 : XXXV. tc.) 96. §-ának azon rendelkezése azonban, hogy a jegyzőkönyvet a gyűlés elnöke és még más két tagja is aláírni köteles, irányadónak tekinthető akkor is, ha a jegyzőkönyv nem közjegyző által vétetik fel, feltéve, hogy az alapszabályok másként nem rendelkeznek. A jegyzőkönyv hiányossága miatt megtámadásnak van helye a K. T. 174. §. alapján. L. fent 85. §. 17. jegyz.

[3]) A büntetés 1000 frtig terjedhető pénzbirság. V. ö. K. T. 221. §. 1. pont és alább 101. §. Emellett 3 hónapig terjedhető fogság, ha a közgy. jegyzőkönyveket szándékosan hamisan vezettetik. K. T. 218. §. 4. pont.

[4]) V. ö. fentebb 21., 22. §§. és *Tervezet* ind. 267. l. Épen azért, épúgy mint a mérleg, magyar nyelven vagy hiteles magyar fordításban nyujtandók be. **B. T. 3732/85.** (M. IV. 141. l.)

[5]) Mint pl. **B. T. 2800/77.** (D. 18., 130. l.) szerint. A bíróság nem pusztán mint lajstromozó s az okmányokat a nyilvánosság számára őrizetbe vevő hatóság jár el. L. most **B. T.** is 1860/910. (H. D. IV. 253. l.)

[5a]) Igy főleg a közgyűlés által jóváhagyott számadásokra (mérleg, nyereség-veszteség számla) vonatkozólag. V. ö. **B. T. 1953/901.** (D. III.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

ellenőrzési hivatásból kifolyólag a törvényszék a hozzá bemutatott közgyűlési jegyzőkönyveket megvizsgálni s a vizsgálat eredményéhez képest hivatalból intézkedni nemcsak jogosítva, hanem kötelezve is van.[6]) Amennyiben különösen oly cselekvények vagy mulasztások derülnének ki, melyek miatt a törvény a társasági közegeket megbüntetni rendeli, az illetők ellen a megfelelő büntetés alkalmazandó.[7]) Ha pedig a törvényszék azt tapasztalná, hogy valamely határozat a törvénybe vagy az alapszabályokba ütközik, azt megsemmisíteni,[8]) s ha szükséges, a társaságot új szabály-

---

f. 20., 308. l.), 545/912. (H. D. VI. 252. l.). De csak a K. T. 299. §. szempontjából, nem pl. a becslés helyessége miatt. L. alább 92. §.

[6]) V. ö. **B. T.** 1990/82. (D. Új f. 2., 354. l.), 1860/910. (H. D. IV. 253. l.): nemcsak alaki, hanem a n y a g i szabályok szempontjából is. Előterjesztési és felfolyamodási jog a keresk. elj. 37. s k. §§. szerint. De csak maga a társaság élhet vele, nem az egyes részvényes. V. ö. **B. T.** 2434/905. (D. IV. f. 3., 131. l.): az ugyanazon tekintet alá eső szövetkezeti tagokra nézve.

[7]) V. ö. *Tervezet* ind. 268. l., **L. I.** 627/77. (D. 18., 129. l.), **B. T.** 4834/77. (D. 28., 259. l.) Ezzel nem akarjuk azonban azt mondani, mintha a törvényszék egyedül a bemutatott jegyzőkönyvek megvizsgálása folytán alkalmazhatná a kérdéses büntetéseket. Teheti azt a részvényesek keresete folytán: v. ö. **S.** 22.079/77. (D. 18., 47. l.), de egyéb úton szerzett tudomás alapján is. V. ö. alább 101. §.

[8]) V. ö. **B. T.** 5010/77. (D. 28., 259. l.), 1990/82. (D. Új. f. 2., 354. l.), id. 1953/901., 858/912. (H. D. VI. 234. l.), **S.** 22.079/77. (D. 18., 47. l.), **C.** 1199/94. (P. T. 29., 122. l.). Sem a törvény, sem az előmunkálatok nem tartalmaznak ugyan oly kijelentést, mely szerint a bíróság hivatalból jogosítva volna a törvény- vagy alapszabályellenes közgyűlési határozatot megsemmisíteni. A törvény azonban elég támpontot szolgáltat erre. Igy azon esetekben, melyekben a bíróság ily határozat miatt a törvényben megállapított büntetéseket alkalmazhatja, ez az illető határozat érvénytelenítésének jogát is magában foglalja, nem lehetvén feltételezni, hogy a törvény a társasági közegek megbüntetése dacára a törvény- vagy alapszabályellenes határozatot fenntartani kívánja; annál kevésbé, mert különben az igazgatóság abba a visszás helyzetbe sodortatnék, hogy ugyanazt a határozatot végrehajtani kénytelen, melyért megbüntettetett s melynek végrehajtásáért esetleg újból megbüntettethetnék. Hasonlóképen érvénytelenítési jogot foglal magában a K. T. 181. §. azon határozatokra nézve, melyek a cégjegyzékbe bevezetendők s a bevezetés előtt joghatállyal nem bírnak (l. a szövegben II. alatt); a bíróság bizonyára nem lévén kötelezve a bejegyzést elrendelni, ha a határozatot a törvénnyel vagy az alapszabályokkal ellentétben állónak találja. V. ö. **B. T.** id. 858/912. (alapszabálymódosítás, midőn a közgyűlési meghívóban nem tétetett ki). Még kevésbé lehet kételkedni a bíróság megsemmisítési jogában azon határozatokra nézve, melyek a törvényben kifejezetten semmisnek nyilvánított cselekvényre

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

szerű határozat hozatalára, vagy más megfelelő intézkedés megtételére utasítani tartozik.[9]) Határidőhöz kötve e részben még oly határozat tekintetében sincs, melynek hozatalánál csak a törvényben vagy az alapszabályokban előírt alakszerűségek mellőztettek.

II. Bizonyos közgyűlési határozatoknál nem elegendő, hogy a jegyzőkönyvbe foglalva terjesztessenek a törvényszék elé, hanem az igazgatóság köteles azokat a keresk. cégjegyzékbe leendő bevezetés végett is bejelenteni,[10]) azoknak bevezetése a cégjegyzékbe is szükséges. Ide tartoznak azon közgyűlési határozatok, melyek az alapszabályok módosítását, a társaság feloszlását és más társasággal való egyesítését tárgyazzák. E határozatok bejegyeztetése pedig nemcsak büntetés terhe alatt van előírva, mint a cégbejegyzések általában,[11]) hanem a bevezetés egyenesen érvényességi feltétel, úgy, hogy annak megtörténte előtt az érintett határozatok

---

vonatkoznak, mint pl. a névérték felemelése és új részvények kibocsátása a réginek teljes befizetése előtt. (K. T. 148., 162. §§.) De egyéb határozatok tekintetében is fel kell venni, hogy a törvény a bíróságnak hivatalból való megsemmisítési jogot akart adni. Ha egyszer a bíróság kötelezve van arra, hogy a közgyűlési jegyzőkönyveket megvizsgálja, erre pedig már a büntetések alkalmazása végett van kötelezve, s ha e vizsgálat folytán okvetlenül abba a helyzetbe jut, hogy a hozott határozatok törvény- vagy alapszabályellenességéről tudomást vesz, akkor lehetetlenség, hogy a jegyzőkönyveket egyszerűen az okmánytárba helyezze s ezzel a törvény- vagy alapszabályelleneseknek talált határozatokat a nyilvánosság előtt mint érvényeseket tüntesse fel. Hisz ez a közönségnek egyenes félrevezetése volna, ily szerepet pedig állami hatóságnak tulajdonítani nem szabad. Még azt sem szabad megengedni, hogy a bíróság csak olyan határozatot semmisíthessen meg, amely a törvénnyel vagy alapszabállyal v i l á g o s ellentétben áll, mint **C.** 1134/94. (Ü. L. 94., 42. sz.) szerint ; mert a világosság nagyon viszonylagos s a magyarázat épen arra való, hogy a törvény valódi értelmét állapítsa meg. Helytelen **C.** 1564/95. sz. (Ü. L. 96., 1. sz.), mely szerint a bírói felügyeleti jog nem terjeszthető ki annyira, hogy hivatalból vizsgálat tárgyává tétessék az is, vajjon a közgyűlésnek egyes érdemleges határozatai megfelelnek-e az alapszabályoknak ?

[9]) Igy pl. ha a közgyűlés a törvény vagy alapszabályok ellenére készített mérleget jóváhagyta, a törvényszék a határozat hatályon kívül helyezésével kapcsolatban újabb mérleg keszítését és megszavazását rendelheti el. V. ö. **S.** id. 22.079/77., **B. T.** id. 1953/901. Egyenes utasítást, hogy a közgyűlés milyen határozatot hozzon, mit kell csinálni, azonban a bíróság nem adhat. Ez már gyámkodás volna. **C.** 537/906. (H. D. I. 245. l.).

[10]) A bevezetés a jegyzőkönyvtől elkülönítve, külön beadványban kérendő és pedig a fióktelep bíróságánál is.

[11]) A büntetés a K. T. 21. §. értelmében 500 forintig terjed. Ez még külön is ki van mondva a feloszlás bejegyeztetésére. (K. T. 202. §.)

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

joghatállyal nem bírnak. **[K. T. 181. §.]**[12]) A bevezetés közzététele ellenben csak akkor szükséges, ha általa a korábbi közzétételben foglaltakra nézve változás történik ; a közzétett határozat hatályára nézve harmadik személyek irányában ugyanaz állván, mint a cégbejegyzések közzétételének hatályáról általában, vagyis hogy a határozat nemtudásával senki sem mentheti magát [id. §. 2. és 3. bek.].[13])

NEGYEDIK FEJEZET.

Igazgatóság és felügyelő bizottság.

91. §.

Az igazgatóság fogalma, szervezete és bejegyzése.

I. A közgyűlés, a benne résztvevők nagy számánál fogva és mert ritkán jön össze, nem alkalmas arra, hogy határozatait maga végre is hajtsa, a társaságot állandóan képviselje, a társasági ügyeket vezesse és azokban tettleg eljárjon. Okvetlenül szükséges, s a K. T. határozottan előírja, hogy a közgyűlés mellett még egy külön állandó közeg legyen, amely a részvénytársaság ügyeit intézi s amely igazgatóságnak neveztetik. **[K. T. 182. §.]**[1]) Jogi

---

[12]) Ebből azonban nem szabad arra következtetni, hogy pl. a módosított alapszabályok alapján a bejegyzés előtt történt igazgatósági választás semmis, mint **B. T.** 1990/82. (D. Új f. 2., 354. l.) szerint, mert hisz a választás a módosított alapszabállyal egyidejüleg jegyezhető be, épúgy mint a rt. alapításakor. Hasonlag helytelen **C.** 537/906. (H. D. I. 245. l.), mely szerint a módosítás alapján hozott határozat az eredeti alapszabály alapján megtámadható, mert a módosítás még nincs bejegyezve. A bejegyzés nem *ex nunc*, hanem *ex tunc* hat, tehát a módosítás már feltételesen hatályos. Ugyanaz áll, mint a rt. alapításánál. Nem engedélyről, hanem csak megállapításról van szó a törvényesség szempontjából. L. fent. 80. §.

[13]) A K. T. 9. §. értelmében. A 181. §. ezen felül még a 19. §-t is idézi ; azonban ez nyilván tévedésen alapul, mert ha a be nem jegyzett közgyűlési határozat joghatállyal egyáltalában nem bír, akkor az abban az esetben sem érvényesíthető harmadik személy ellenében, ha igazoltatnék, hogy ez róla tudomással bírt.

[1]) A kifejezés nem lényeges. Használható az igazgatótanács, választmány, bizottság stb. kifejezés is. Gyakran azonban az igazgatóság mellett még külön tanács, választmány stb. fordul elő, amit a törvény nem tilt ; csakhogy az igazgatóság törvényes hatásköre ily választmány felállítása

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

természetére nézve ezen igazgatóság, illetve annak tagjai, a megbizottak fogalma alá esnek ; amiért is minden oly esetben, midőn a K. T. vagy az alapszabály különös intézkedéseket nem tartalmaz, reájuk a megbízás általános szabályai alkalmazandók. Mindazonáltal az igazgatóság, mint a társaság szükségképeni és legfőbb képviselője, hatáskörénél fogva a meghatalmazottak között oly előkelő állást foglal el, minővel a cégvezető sem bír ; sőt nagyban és egészben véve ezen állás teljesen egyenlő azzal, melyet a közkereseti és betéti társaság képviselő tagjai foglalnak el, ami arra vezetendő. vissza, hogy jóllehet az igazgatóság tagjai mint ilyenek nem egyúttal a társaság tagjai, ömögöttük sem áll oly főnök, aki a társasági ügyek intézésében maga is folytonosan és cselekvőleg részt venne.

II. A K. T. az igazgatóság belszervezetére nézve feltétlenül kötelező szabályokat nem állít fel. Azt közelebbről megállapítani az alapszabályok feladata. Ezektől függ, hogy az igazgatóság egy vagy több személyből álljon, s hogy utóbbi esetben az egyes tagok között minő viszony legyen : vajjon az igazgatóság testületi szervezettel bírjon-e vagy nem, s minő módon hoz határozatokat és jár el ? (l. a köv. §-t). Az alapszabályok intézkednek továbbá aziránt, vajjon az igazgatóság tagjai csak részvényesek avagy mások is,[2]) csak belföldiek s a társaság székhelyén lakók, avagy egyúttal külföldiek s másutt lakók [3]) lehetnek-e s vajjon szolgálataikért díjazásban, fizetésben részesülnek-e vagy nem ? [id.

által nem korlátozható harmadik személyek irányában, sem törvényes felelőssége nem csökken. L. a köv. §-t és **B. T.** 1002/77. (D. 28., 258. l.), 1987/900. (D. III. f. 22., 151. l.) Valamint továbbá az igazgatóság kifejezése nem tekinthető lényegesnek, úgy megfordítva pl. az igazgató kifejezése nem jelent mindig oly egyént, aki az igazgatóság tagja. Gyakran az igazgatóság mellett külön igazgató, ügyvezető-vezérigazgató van alkalmazva, aki, mint a társaság fegfőbb hivatalnoka, a tényleges ügyvitel feje és az igazgatóság határozatainak végrehajtója. Ha az ilyen igazgató nem egyúttal az igazgatóság tagja, aki mint ilyen ügyvezetői minőségének kitüntetése mellett is bejegyezhető, akkor ő egyedül a K. T. 193. §-a szerint esik jogi elbirálás alá. V. ö. alább 95. §.

[2]) Kiköthető különösen, hogy az igazgatóság tagjai meghatározott számú részvényeket biztosítékképen letegyenek, aminek elmulasztása dacára azonban az illető nem törölhető hivatalból, hanem csak a közgyűlésnek van joga őt emiatt elmozdítani. V. ö. **C.** 88/97. (D. III. f. 8., 145. l.) A részvényes helyett az ő törvényes képviselője, vagyonbukott helyett a tömeggondnok is választható. V. ö. **C.** 36/96. (U. o. 167. l.)

[3]) V. ö. **L. I.** 217/77. (D. 18., 3. l.), **B. T.** 441/906. (D. IV. f. 4. 380. l.).

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

182. §.][4]) Lehet j o g i s z e m é l y pl. más részvénytársaság is.[5]) Az sem képez törvényes akadályt, hogy valaki más, bár hasonnemű üzletkörrel biró részvénytársaság igazgatóságának tagja.[5a])

III. Az igazgatóság tagjai rendszerint a közgyűlés által választandók (l. fent 78., 88. §§.) [6]) s a választás történhetik meghatározott időre, egy vagy több évre, vagy határozatlan időre, esetleg életfogytigra. Kivételesen az igazgatóságot az alapítók nevezhetik

---

[4]) A fizetés lehet állandó és előre megállapított összegben, vagy pl. nyerhányadrészben (j u t a l é k, *tantième)* vagy az igazgatósági ülésekben való részvétel szerint (jelenléti bárcák, praesenzmárkák, *jetons de présence)* és pedig külön vagy együttesen meghatározva. Utóbbi esetben a felosztás az egyes tagok közt magának az igazgatóságnak feladata, ha az alapszabályok nem intézkednek. **C.** 684/81. (M. 142. l.) Az igazgatósági hatáskörön kívül eső teendőkért külön díjazás is megállapítható egyesek részére. Pl. ügyészi teendőkért: **C.** 499/900. (D. III. f. 19., 238. l.) Maga az igazgatóság azonban saját magának, illetve egyes tagjainak díjazást nem állapíthat meg. Ez csak az alapszabályokban, illetve ennek alapján a közgyűlés által történhetik. **C.** 66/903. (D. III. f. 25., 86. l.) Hacsak az alapszabályok kifejezetten az igazgatóságra nem bízzák, de ha az alapszabályok nem is intézkednek, a közgyűlés jogosítva van díjazást megállapítani. V. ö. **C.** 1592/905. (H. D. I. 117. l.) szövetkezetre nézve. Költségmegtérítést az igazgatóság megállapíthat, de csak a valóságos költséget, utiköltségátalány biróilag leszállítható. **C.** id. hat. Az előző évről áthozott nyereség után jutalék nem számítható: **C.** 397/907. (H. D. II. 116. l.), 129/909. (U. o. III. 224. l.). Sem a tartalékalapra szánt összeg után, ha az alapszabályok igy rendelkeznek. V. ö. **C.** 248/912. (U. o. VII. 2. l.).

[5]) Épúgy, amint jogi személy pl. közkereseti társaság képviselője lehet. Egy 1907. évi a n g o l birói hat.-ban kifejezetten elismertetett. L. Jogt. Közl. 1908. évf. 2. sz. A szabadságvesztés büntetése ilyenkor az illető társaság képviselője ellen alkalmazandó. Többnyire azonban még akkor is, ha a jogi személy tulajdonosa a részvényeknek, ez nem mint ilyen képviselteti magát az igazgatóságban, hanem az általa kijelölt igazgatósági tagok saját személyükben szerepelnek.

[5a]) Sem a K. T. 53. §., sem a 74. §-ban kimondott versenytilalom az igazgatósági tagokra hasonszerűen nem alkalmazható. Ily tilalmat csak az alapszabályok állíthatnak fel. V. ö. **C.** 1187/910. (H. D. V. 70. l.). Más ha az illető egyszersmind állandóan alkalmazott ügyvezető-igazgató, amikor reá mint keresk. meghatalmazottra a K. T. 53. §. közvetlenül kiterjed. K ö z j o g i ö s s z e f é r h e t l e n s é g az országgyűlési képviselőkre nézve, mely azonban a keresk. jog szempontjából nem jön tekintetbe: l. 1875: I. és ehelyett 1901: XXIV. t.-c.

[6]) Az időközben (év folyamán) megürülő állások betöltése sem történhetik más, pl. az igazgatóság vagy felügyelő-bizottság által (ú. n. c o - o p t á l á s), mint azt külföldi törvények megengedik. V. ö. **B. T.** 1094/77. (D. 28., 258. l.) Ily esetre azonban a közgyűlés már eleve póttagokat választhat.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

ki.[7]) De ez csak az első igazgatóságra nézve s legfelebb három évre lehetséges,[8]) amellett csak akkor érvényes, ha a tervezetben világosan felemlíttetett. **[K. T. 183. §.]** Külön törvényeknél fogva az igazgatóság tagjainak bizonyos része állandóan más által nevezteti ki.[9])

IV. Az igazgatósági tagok meghatalmazása megszünik : 1. azon idő leteltével, melyre a választás vagy kinevezés szól. Ellenkező kikötés hiányában azonban az illető újra választható ; 2. a közgyűlés által történt elmozdítás folytán.[9a]) Ez történhetik bármikor és minden ok nélkül, ami már a meghatalmazás általános elveiből foly (l. fent. 44. §.), továbbá úgy a közgyűlésen választott, mint az alapítók által kinevezett igazgatósági tagokra nézve ;[10]) minden esetre azonban csak a netaláni kártérítési igények épségben tartása mellett [id. §. 2. bek.] ;[11]) 3. önkéntes lemondás foly-

---

[7]) Az alapítók ö n m a g u k a t is kinevezhetik.

[8]) Ha egyes vagy valamennyi igazgatósági tag a három évi idő előtt bármi okból kiválnék, az alapítók a hátralévő időre másokat nevezhetnek ki. Az ellenkező magyarázat, mely a sokkal határozatlanabb és fölösleges »első igazgatóság« kitételére helyezi a súlyt : egyenes jogtalanságra vezet, pl. ha a kinevezett igazgató mindjárt másnap meghal, vagy a közgyűlés az igazgatóságot minden ok nélkül idő előtt elmozdítja.

[9]) Igy különösen az állam által, pl. vasúti és más társaságoknál, melyek állami segélyt élveznek.

[9a]) Amennyiben az elmozdított igazgatóság helyébe választott és bejegyzett új igazgatóság megválasztása bíróilag megsemmisíttetnék, ezáltal nem éled fel magától az elmozdított igazgatóság képviseleti joga, hanem a bejegyzett igazgatóság jogköre mindaddig fennmarad, míg a cégjegyzékben a képviseletre vonatkozó változás az előbbi képviselet törlésével és az új képviselet bejegyzésével be nem vezettetik. **C.** 568., 569/901. (D. III. f. 20., 139—140. l.)

[10]) A K. T. 183. §. 2. bekezdés semmi megkülönböztetést nem tesz. V. ö. **C.** 1781/93. is. (P. T. 30., 12. l.) Csak a kormány által külön törvény vagy engedély alapján kinevezettekre nem terjed ki a közgyűlés elmozdítási hatásköre. — Arra nézve, vajjon az elmozdítás előzetesen napirendre volt-e tűzve vagy nem : l. fent. 87. §. 11. jegyz.

[11]) Ez megfelel a cégvezetőkre és keresk. meghatalmazottakra nézve kimondott hasonló rendelkezésnek (K. T. 51. §. és fentebb 44. §.), azzal a különbséggel, hogy az igazgatóság kártérítési igényei nem a segédszemélyzetre vonatkozó szolgálati viszony (l. fent. 45., 46. §§.), hanem a mindenkori szerződés, illetve az alapszabály szerint ítélendők meg. Amennyiben azonban az igazgatóság tagja egyszersmind szolgálati viszonyban álló üzletvezető, az ezen viszonyból eredő kártérítési követelésre nézve a segédszemélyzetre vonatkozó határozatok alá esik, így nevezetesen az iparhatóság hatásköre tekintetében : **Hb.** 37/908. (K. D. III. 14. l.).

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

tán, mely azonban oly esetben, ha az igazgatósági tagok száma a határozatképességre alapszabályilag kikötött számra. csökkent, csak a közgyűlésen történhetik érvényesen **[K. T. 192. §.]**;[12]) 4. az igazgatósági tag halála folytán; végre 5. a társaság feloszlása esetében (l. alább 97. §.).

V. Az igazgatóság tagjai a keresk. cégjegyzékbe bevezetés végett az illetékes törvényszéknél megválasztatásuk vagy kinevezteteésük után haladéktalanul bejelentendők. **[K. T. 184. §.]**[13]) Egyidejüleg a bejelentéssel az igazgatóság tagjai ugyanott aláírásaikat hitelesíttetni vagy hitelesített alakban bemutatni tartoznak.[14]) Hasonlóképen bejelentendő a keresk. cégjegyzékbe leendő bevezetés végett az igazgatóság tagjaiban és azok eljárási jogosultságában történt minden változás is;[14a]) ellenkező esetben az igazgatói meghatalmazás megszünése vagy változása a társaság által harmadik személy ellenében csak annyiban érvényesíthető, amennyiben igazolni képes, hogy utóbbi előtt az ügylet megkötésekor ismeretes volt [id. §. 3. bek.].[15])

---

[12]) E korlátozás azért állíttatott fel, nehogy kedvezőtlen viszonyok beálltával, vagy az elkövetett hibák következményeitől való félelemben az egész igazgatóság magára hagyja a társaságot, amint ez gyakran megtörtént. L. *Értekezlet* jk. 190. l. — A közgyűlés megtartásáig az igazgatósági tag kötelezettségeinek eleget tartozik tenni, s az igazgatóság eljárásáért, tiltakozás esetét kivéve, felelős.

[13]) Az igazgatói meghatalmazás a bejegyzéstől független ugyan, de ennek elmulasztása a K. T. 21. §-a értelmében 500 frtig terjedhető birsággal sujtható. — A bejegyzésnek a fióktelep törvényszékénél is kell történnie. Ez határozottan kimondva ugyan nincs, de a K. T. 65. és 126. §-ainak hasonszerüségéből következik. V. ö. fentebb 79. §. is.

[14]) Aláírásaikat hitelesíttetni az összes igazgatósági tagok tartoznak, tekintet nélkül arra, vajjon a céget tényleg jegyezni fogják-e vagy nem? A törvény nem tesz különbséget, de nem is tehet, mert, mint látni fogjuk, az igazgatóság egy tagja sem fosztható meg a cégjegyzési jogtól. V. ö. **B. T.** 4138/77. (D. 28., 256. l.) is, bár utóbbit megengedettnek tartja.

[14a]) Elmozdítás és új választás: v. ö. **C.** id. 569/901. (l. 9a jegyzet.) A bejelentést maga az igazgatóság köteles eszközölni. A kilépő igazgató nem teheti, hacsak egyedül nem képviselte a társaságot. V. ö. **C.** 301/909. (H. D. IV. 209. l.).

[15]) Utalással a 42. §-ra. A harmadik személyek irányában kötelezett társaság azonban kártérítési keresetet indíthat a mulasztást elkövető igazgatósági tagok ellen.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

92. §.

Az igazgatóság hatásköre és kötelességei.

I. Az igazgatóság a társaság képviselője, úgy hatóságok, mint harmadik személyek irányában. **[K. T. 186. §.** 1. bek.] E képviseleti jognál fogva a társaság nevében mindennemű ügyleteket köthet és bármily, akár bíróság előtti, akár bíróságon kívüli jogcselekvényeket végezhet, s azon ügyletek által, melyeket az igazgatóság a társaság nevében köt, jogosítva és kötelezve a társaság lesz; nem tévén különbséget, hogy az ügylet világosan a társaság nevében köttetett-e, vagy a fennforgó körülményeknél fogva, a szerződő felek akarata szerint a társaság részére kötöttnek tekintendő. **[K. T. 188. §.]** [1]) Személyesen az igazgatóság tagjai a társaság nevében teljesített cselekvényekért és az elvállalt kötelezettségekért harmadik személyek irányában nem felelősek [id. §. 2. bek.].[2]) Vajjon az igazgatóság által kötött ügyletek a társaság céljához tartoznak-e, vagy attól elütnek, közömbös; jogosítva van különösen a társaság i n g a t l a n javait is elidegeníteni és terhelni.[3]) Csak annyiban van az igazgatóság eljárási jogosultsága megszorítva, amennyiben maga a K. T. bizonyos ügyeket abból határozottan kivett. Ide tartoznak mindazon ügyek, melyekben törvény szerint minden esetre a közgyűlés határoz (l. fent. 88. §.); továbbá az a tilalom, hogy a részvénytársaságnak saját részvényeit megszerezni vagy zálogba venni [3a]) nem szabad, kivévén, ha a részvény-

---

[1]) Ugyanaz áll mint a cégvezetőknél, keresk. meghatalmazottaknál és a közk. és betéti társaság képviselőinél. L. fentebb 41., 60. §§. Németül használt cég, midőn csak magyar van bejegyezve! Az igazgatói minőség kitüntetése mellett tett nyilatkozat csak akkor nem tekinthető a rt. nevében történtnek, ha az igazgatóság tagjai kifejezetten kijelentik, hogy saját nevükben jártak el. **C.** 250/911. (H. D. V. 359. l.).

[2]) Feltéve, hogy az igazgatóságot az illető cselekvénynél vétkesség nem terheli. V. ö. alább 94. §. Hogy mennyiben felelős ily vétkességért maga a társaság, arra nézve v. ö. fentebb 41. és 49. §§. Külön szerződésileg azonban az igazgatóság tagjai személyes felelősséget (kezességet) is vállalhatnak. L. ilyennek magyarázatát: **C.** 75/911. (H. D. V. 234. l.).

[3]) Ezt a törvény nem mondja ki ugyan határozottan, de kitünik abból, hogy a K. T. 188. §-a semmi kivételt nem tesz.

[3a]) Ugyanazon tekintet alá esik az ú. n. halasztási *(report)* ügylet, bár ez szorosan véve nem zálogszerződés (l. alább 157. §.). Nem ellenkezik ellenben a K. T. 161. §-ával az alapszabályok olyan intézkedése, mely szerint a (névre) szóló részvény elsősorban a részvényes tartozásának fedezésére szolgál. Ez nem spekuláció (más kérdés, nem ütközik-e ily rendel-

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

szerzés tőkeleszállítás céljából történik. **[K. T. 161. §.]** [4]) Az igazgatóság tagjai, ha e tilalom ellen vétenek, egyetemlegesen felelősek [5]) s azonfelül büntetés alá esnek (l. alább 101. §.). Harmadik személyekre mindazonáltal e tilalom nem hat ki, az ügylet nem érvénytelen : a társaság tehát az ily részvényszerzésből is jogosítva és kötelezve lesz.[6]) Még kevésbé korlátoztatik az igazgatóság harmadik személyek irányában oly megszorítások által, melyeket az alapszabály vagy a közgyűlés tesz. Az igazgatóság szemben a

---

kezés a részvény átruházhatóságába : l. fent. 84. §.). Ellenk. **C.** 55/906. (H. D. I. 193. l.)

[4]) E tilalom azon veszély elhárítására irányul, amely az ilyen részvénymegszerzésből és zálogbavételből a részvénytársaságokra háramlik. »A saját részvények adásvevéséből rendszerint oly visszaélések és nyaktörő üzérkedések történtek, melyek sok esetben a társaság végromlását idézték elő. A részvénytársaságok elvonatnak általa a biztos és szilárd üzlet alapjaitól és részvényeik felverésére irányzott oly spekulációkra vezettetnek, melyek jobbára egyesek érdekeinek szolgáltak a társaság vagyonának rovására. (Emellett) nem fér össze a rt. természetével, hogy az saját magának részvényese legyen.« *Értekezlet* jk. 165. l. V. ö. *Tervezet* ind. 243. l. is. Hogy a zálogbavétel a megszerzéssel egyenlőnek vétetik, azért van, mert »különben azon esetekben, midőn a depotba vett részvények kényszereladásánál veszteségek elkerülése végett a társaság kénytelen volna a részvények megtartására, a törvény intézkedése kijátszatnék«. (Ért. jk. id. h.) A megszerzés és zálogbavétel különben csak annyiban értetik, amennyiben a társaság ezáltal saját részére üzérkednék. Viszteher nélküli vagy oly megszerzés, mely a társaságot közvetlenül fenyegető kár elhárítása végett történik (pl. végrehajtási árverésen, ha a társaság különben követeléséhez nem juthatna, fizetés helyetti elfogadás), vagy amely a társaság mint bizományos által eszközöltetik, a tilalom alá nem esik. Az 1884. évi n é m e t részvénytörvény és az új K. T. 226. §. az utóbbit határozottan kimondja. Az előbbi esetekben azonban a megszerzett részvények, ha azok arányában alaptőkeleszállítás nem szándékoltatik, mielőbb eladandók.

[5]) Az id. §. 2. bek. a felelősséget ugyan csak a hitelezők irányában mondja ki. De megállapítandó a társaság, illetve a részvényesek irányában is a K. T. 189. §. alapján. L. alább 94. §. és **C.** 370/911. (H. D. VI. 24. l.).

[6]) V. ö. **C.** 1329/90. (D. Új f. 26., 256. l.), 623/900. (D. III. f. 19., 154. l.), 521/900. (U. o. 325. l.), 164/902. (U. o. 24., 129. l.), 1006/905. (H. D. I. 94. l.), 682/909. (U. o. IV. 47. l.), id. 370/911. E magyarázat a forgalomra nézve mindenesetre előnyösebb, mint ha a megszerzés vagy zálogbavétel érvénytelennek nyilváníttatnék. Gondoljunk különösen arra, hogy ha a társaság bizomány folytán vásárol részvényeket, ez külsőleg semmiben sem különbözik attól az esettől, ha a megszerzés saját részére történt, tekintve, hogy a társaság az eladóval szemben a megbízót nem szokta megnevezni, sőt ezt esetleg nem is teheti. Még kevésbé érvénytelen a társaság saját részvényeinek eladása : **C.** 981/909. (H. D. IV. 113. l).

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

társasággal köteles ugyan azon korlátozásokhoz alkalmazkodni, melyekhez képviseleti joga az alapszabályok vagy közgyűlési határozatok által köttetett **[K. T. 189. §.** 1. bek.]; harmadik személyek irányában azonban ily korlátozások joghatállyal nem bírnak. **[K. T. 190. §.]** [6a])

Hogy miképen gyakorolja az igazgatóság hatáskörét? arra nézve az alapszabályok irányadók. Ez áll nevezetesen a társasági cégjegyzésről, mint az igazgatóság hatáskörének külső kifejezéséről; a törvény csak azt mondván ki, miszerint a cégjegyzés akkép történik, hogy a jogosítottak a társasági céghez saját aláírásaikat csatolják. **[K. T. 185. §.]** [7]) Ebből kitűnik egyúttal, hogy a cégjegyzés érvényéhez nem szükséges okvetlenül az igazgatóság összes tagjainak aláírása. Az alapszabályokban megállapítható, hogy a cégjegyzés két-három, sőt esetleg egy igazgatósági tag által is történhessék.[8]) Csak az nem lehetséges, hogy egyes igazgatósági tagok a cégjegyzésből kizárassanak,[9]) vagy hogy az

[6a]) Épen azért a közgyűlés az igazgatóság által bár felhatalmazás nélkül kötött ügyletet meg nem semmisítheti, úgy, hogy a harmadik a rt. ellen fel ne léphessen. **C.** 1488/902. (Jogt. K. 903. mell. 326. l.)

[7]) Ez azonban a K. T. 188. §-a értelmében époly kevéssé kötelező jogszabály, mint a megfelelő szabály a cégvezetőnél. V. ö. fentebb 37. §. A társaság tehát kötelezve lesz, ha pl. az igazgatósági tagok nem is írták neveiket a cég alá, hacsak ez általuk vagy az ő akaratukkal iratott. Maga a cég sem kell, hogy írva legyen. Lehet nyomtatott is. Az alapszabályok ezt gyakran egyenesen előírják. De ha a cég ki sem tétetett, hanem csak az igazgatósági tagok névaláírásai vannak az okiraton: a társaság kötelezve lesz, ha az ügylet valóban részére köttetett. Váltókra nézve l. *Szerző* Váltójog 88. §.

[8]) Úgy is, hogy egyik megnevezett tag egyedül, a többi együttesen jegyzi a céget, vagy úgy, hogy az együttesség névszerint meg legyen állapítva, pl. A. és B. vagy C. és D. Megállapítható az is, hogy a cégjegyzésben mindenkor egyik ügyvezető igazgatósági tag vegyen részt, aki mint ilyen bejegyeztetik. L. **K. V. T.** 113149/911. sz.; *Kolozsvári* tvsz. 21484/912. sz. hat.

[9]) V. ö. B. T. 922/909. (H. D. III. 227. l.). **C.** 727/912. (U. o. VI. 324. l.). Ez ellenkeznék az igazgatósági tag ebbeli minőségével s hasonlítana ahhoz, ha a cégvezetőtől vagy a közk. és betéti társaság képviselőitől vonatnék meg a cégjegyzési jog. Igaz, hogy a K. T. 185. §. jogosítottakról beszél, de ezt csak úgy érti, hogy nem valamennyi tagnak kell a céget aláírnia; semmi esetre nem úgy, mintha egyes tagok a cégaláírás jogától megfosztathatnának. Kitünik ez a K. T. 184. §-ából, mely szerint cégaláírásaikat hitelesíttetni az összes igazgatósági tagok tartoznak; továbbá a K. T. 186. §-ából, mely a kézbesítések átvételére minden igazgatósági tagot feljogosít. Az azonban kiköthető, hogy egyes megnevezett igazgatósági tagok cégjegyzése csak egy megnevezett tag cégjegyzésével együtt legyen érvényes.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

igazgatósági tagok cégjegyzésének érvénye cégvezető vagy más társasági hivatalnok mint ú. n. cégjegyző aláírásától tétessék függővé.[10]) Amennyiben a cégjegyzés érvényéhez valamennyi

---

[10]) Ugyanaz áll, mint a közk. és betéti társaság képviselő tagjaira nézve. V. ö. fentebb 60. §. Az igazgatói cégjegyzés az igazgatósági hatáskör kifejezése, ezzel pedig más mint igazgatósági tag nem bír. A törvényből sem lehet mást kiolvasni. Mert midőn a K. T. 185. §-a azt mondja, hogy az igazgatóság a cégjegyzést az alapszabályok értelmében eszközli, utána pedig a »jogosítottak« aláírásáról szól, ez kétségtelenül az igazgatóság tagjaira van értve, más személyek aláírásáról nem lehetvén mondani, hogy az az igazgatóság cégjegyzése. Ha ezt fel nem vennők, akkor a jogosítottak alatt kizárólag nem igazgatósági tagok is volnának érthetők, s akkor tehát oly igazgatósági cégjegyzéssel találkoznánk, melyben az igazgatósági tagok egyáltalában nem vesznek részt, ami képtelenség. Ugyancsak egyedül az igazgatóság és az igazgatósági tagok cégjegyzésére gondol a K. T. 157. §-a, midőn a cégjegyzés módjának meghatározását az alapszabályokban kötelezőleg előírja, nem forogván fenn semmi ok, hogy a törvény másnemű cégjegyzés iránti rendelkezést előírjon. Ezzel nem akarjuk azt mondani, mintha más közeg a társaság cégét egyáltalában nem jegyezhetné. Ha cégvezető vagy keresk. meghatalmazott alkalmaztatik, akkor ez a társaság, mint főnökének cégét ép úgy jegyezheti, mint általában ; csakhogy az ily cégjegyzés épen nem igazgatósági cégjegyzés, nem az igazgatósági, hanem csak a cégvezetői, illetve meghatalmazotti hatáskör kifejezése. (L. alább 95. §.) Azt is megengedjük, hogy az ilyen cégjegyzés érvénye az igazgatósági tagok hozzájárulásától tehető függővé, mert hisz az ő hatáskörük az igazgatói hatáskörben is tartalmaztatik. Csak megfordítva nem lehetséges ily hozzájárulás, mert vagy azt mondjuk, hogy a cégvezető vagy más ú. n. cégjegyző az igazgatóság tagjával együtt mindenre fel van jogosítva, amire az igazgatóság : akkor ő valósággal igazgató ; vagy pedig azt mondjuk, hogy csak cégvezetői vagy meghatalmazotti hatáskörben járhat el : akkor az ezt meghaladó hatáskörben az igazgatóval együtt a céget sem jegyezheti. E dilemmából annál kevésbé szabadulhatunk, mert oly cégjegyző, aki csak arra a formai hatáskörre van szorítva, hogy az igazgató aláírásához a maga aláírását is csatolja, el nem képzelhető, tekintve, hogy a cégjegyzés szükségképen bizonyos tartalmi hatáskörnek felel meg. Nem lehet tehát helyeselni, hogy a bíróságok ilyen, az igazgatói hatáskörben eljáró cégjegyzőt megengednek s az igazgatóság tagjait ezáltal korlátozni hagyják. V. ö. **B. T.** 3080/91. (M. 41. l.), 1179/91. (U. o.), 2593/905. (D. IV. f. 3., 159. l.) **C.** 1537/92. (D. Új f. 31., 260. l.), 176/902. (D. III. f. 22., 215. l.) 688/904. (D. IV. f. 3., 90. l.) Védelmezi e gyakorlatot : *Vályi S.* A részvénytársaságok és szövetkezetek cégjegyzése. Budapest, 1906. Az új német K. T. 232. §. az igazgatósági tagok cégjegyzését cégvezetővel együttesen kifejezetten megengedi. Az indokolást tartalmazó *Denkschrift* 92. l. szerint azonban az ilyen együttes képviselet csak a cégvezető hatáskörére terjed ki.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

vagy több igazgatósági tag aláírása követeltetik, a társaság kevesebb tag aláírása, illetve hozzájárulása [10a]) által nem lesz kötelezve ; [11]) viszont azonban a társaság akkor is kötelezve lesz az alapszabályokban meghatározott számú igazgatósági tag aláírása által, ha az igazgatóság máskülönben, ami nagyobbszámú igazgatóságnál rendes : testületileg van szervezve [11a]) s határozatait csak egyhangulag, vagy a szavazatok többségével hozhatja.[12]) A cégjegyzésre nézve megállapított szabályok irányadók továbbá a társaság nevében más alakban, nevezetesen szóbelileg kifejezett akaratnyilvánításra is.[13]) A társaságot illető kézbesítések érvényességéhez azonban minden esetre elegendő, ha azok az

---

[10a]) A társaság kötelezve lesz akkor is, ha a cégjegyzés maga nem is történt annyi igazg. tag által, ahány elő van írva ; hacsak annyi igazg. tag hozzájárulásával történt. Ugyanez áll, mint több együttes cégvezetőnél és a közkereseti és betéti társaság együttes képviselőire nézve. L. fent 37. §. 10. jegyz., 56. §. 10. jegyz. és **C.** 501/908. (H. D. III. 42. l.), **B. T.** 3418/908. (U. o. IV. 257. l.). Áll váltó-kiállításra nézve is. L. *Szerző* Váltójog 88. §. 24. jegyz.

[11]) **C.** 1257/88. (M. Ig. D. 5., 19. l.), 655/90. (P. T. 21., 97. l.), 1080/90. (D. Új f. 25., 162. l.), **B. T.** 1020/95. (D. III. f. 3., 321. l.), **K. V. T.** 252/95. (U. o. 361. l.) Kivévén, ha az igazg. tag más minőségben egyedül képviselheti a társaságot ; pl. a vezérigazgató mint keresk. meghatalmazott : **C.** 250/93. (D. Új f. 37., 163. l.)

[11a]) Ebben a testületi szervezetben alapszabályilag vagy külön ügyrendben gondoskodás szokott történni különösen az elnökségre, az összehívásra, határozatképességre, határozathozatalra stb. nézve. Akadályoztatás esetére más igazgatósági tag általi képviseltetés vagy írásbeli hozzájárulás is megengedhető. Helytelen ellenk. **B. T.** 1094/77., 2226/902 ; **K. V. T.** 42103/91. azon okból, mert az az igazgatósági tagok személyes felelősségével ellenkezik. De ez alaptalan, tekintve, hogy az igazgatóság tagjai akkor is felelősek (és pedig úgy anyagilag, mint büntetőjogilag,) ha nem vettek részt az igazgatóság ülésein s csak a K. T. 191. §. értelmében mentesíthetik magukat a felelősség alól. Gyakran külön végrehajtó bizottság.

[12]) Az ilyen megállapítás, szemben a cégjegyzésre vonatkozó megállapítással, harmadik személyek irányában nem bír hatállyal. V. ö. **C.** 501/908. (H. D. III. 42. l.). Megfordítva azonban a társaság az igazgatóság alapszabályszerű határozata alapján kötelezve lesz, ha annak végrehajtásánál a cégjegyzés nem is eszközöltetett az alapszabályok értelmében, tekintve, hogy a cégjegyzés hiányossága az igazgatóság megbízása által pótoltatik. V. ö. **C.** id. 655/90.

[13]) **C.** 3833/82., 1136/85. (P. T. 12., 25. l.), 2234/84. (D. Új f. 11., 29. l.), id. 1080/90., 164/902. (D. III. f. 24., 129. l.) Elegendő a hallgatagos hozzájárulás is. L. fent 37. §. 10. jegyz. és 56. §. 10. jegyz.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

igazgatóság valamelyik, tehát bármelyik tagjának kezeihez történnek. **[K. T. 186. §.** 2. bek.][14])

II. Ami az igazgatóság kötelességeit illeti, a K. T. különösen a következőket állapítja meg:

1. Mihelyt a számadásokból vagy a mérlegből az tűnik ki, hogy a társaság alaptőkéjének felét elvesztette, az igazgatóság által azonnal közgyűlés hivandó össze avégből, hogy a részvényesek a társaság további fennállása vagy feloszlása iránt határozhassanak **[K. T. 187. §.** 1. bek.],[14a]) ily nagymérvű veszteség esetében nem lehetvén vélelmezni, hogy a részvényesek a társaságot tovább is folytatni akarják.[15]) Ha pedig az tűnik ki, hogy a társasági vagyon még a tartozásokat sem fedezi, az igazgatóság ezt csődnyitás végett az illetékes törvényszéknek bejelenteni tartozik [id. §. 2. bek.].[16])

2. Az igazgatóság kötelességében áll továbbá a társasági könyvek rendes vezetéséről gondoskodni,[16a]) az évi mérleget szerkeszteni,[17]) azt a felügyelő-bizottság elé terjeszteni s ezáltal megvizsgálva, annak az évi számadásokra és a nyereségfelosztásra

---

[14]) E részben ugyanaz áll, mint a közkereseti és betéti társaság képviselőinél és felszámolóinál. V. ö. fentebb 60., 66., 72., 73. §§. A Pp. 160. §. szerint a kézbesítés más hivatalnok vagy szolgálati viszonyban álló személy kezéhez is történhetik, ha a társaság képviselője nem található vagy akadályozva van.

[14a]) A közgyűlés épúgy határozhat mérleg előterjesztése nélkül, mint ahogy az igazgatóság a nélkül is, t. i. a »számadások« alapján a közgyűlést összehívni köteles. **C.** 494/910. (H. D. IV., 286. l.).

[15]) E kötelesség elmulasztása büntetést von maga után. L. alább 101. §. Azonfelül vagyoni felelősség. L. alább 94. §. — Ami a közgyűlést magát és a határozathozatal módját illeti, ugyanazon feltételek irányadók, melyek az alapszabályokban a feloszlási határozatokra általában vannak megállapítva. **L. I.** 837/77. (D. 19., 97. l.)

[16]) Ennek elmulasztása szintén büntetést von maga után. L. alább 101. §. Emellett esetleg kártérítés: **C.** 777/904. (D. IV. f. 3., 313. l.) — A Csőd t. 244. §-a szerint a csődbejelentésnek már fizetés megszüntetés esetében is kell történnie s a mulasztás már ez esetben állapítja meg a vétkes bukás vétségét. Bünt. T. 416., 417. §§.

[16a]) Tanuskodási kötelesség a könyvekben foglaltakra nézve: v. ö. **C.** 145/900. (D. III. f. 18., 218. l.)

[17]) A mérleg csak akkor tekinthető az igazgatóság által szerkesztettnek, ha valamennyi ig. tag aláírásával van ellátva. Mindazonáltal, habár minden aláírás nem is volt meg, mikor a közgyűlés azt elfogadta, a közgyűlési határozat nem támadható meg, ha az aláírás a törvényszékhez való bemutatás előtt pótoltatott. **C.** 591/97. (Ü. L. 98., 4. sz. m.)

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

vonatkozó jelentésével együtt a közgyűlést 8 nappal megelőzőleg közzétenni.[18]) Ezenfelül az igazgatóság a közgyűlésileg jóváhagyott mérleg egy eredeti példányát [19]) az illetékes törvényszéknél haladéktalanul bemutatni tartozik, hol azt mindenki megtekintheti.[20]) E rendeletek megtartására az igazgatóság tagjai az illetékes törvényszék által a K. T. 21. §-ában megállapított 500 frtig terjedhető pénzbírság mellett szorítandók. **[K. T. 198. §.]** [21])

---

[18]) A közzététel az alapszabályok értelmében kell hogy történjék; nem kell okvetlenül h í r l a p i közzététel, de mindenesetre olyan, hogy necsak a részvényesek, hanem a hitelezők és a társasággal egyéb viszonyban álló vagy viszonyba lépni kívánó érdekeltek is megfelelő tájékozást szerezhessenek. V. ö. **C.** 97/900. (D. III. f. 18., 301. l.), **B. T.** 2928/904. (U. o. IV. f. 1., 47. l.). Igy nevezetesen elég, ha a közgyűlési meghívóban kitétetik, hogy a mérleg és jelentés a társaság üzlethelyiségében ki van függesztve és mindenki által megtekinthető. **B. T.** 1242/909. (H. D. III. 230. l.). A felügyelőbizottsági jelentés közzétételének elmulasztása miatt a mérlegre és nyereségfelosztásra vonatkozó közgyűlési határozat a K. T. 174. §-a alapján megtámadható.

[19]) A felügyelő bizottság jelentése is bemutatandó a törvényszéknek, de elég hiteles másolatban, vagy mint a közgyűlési jegyzőkönyv melléklete. **B. T.** 4069/93. (D. Új f. 37., 355. l.) szerint elég egyszerű másolat is, amely azonban kifogásolható, mert nem biztosítja az azonosságot.

[20]) A törvényszék a mérleget hivatalból megvizsgálni, s azt, ha a törvény, illetve alapszabály intézkedéseinek meg nem felel, semmisnek nyilvánítani tartozik, épúgy mint más törvény- vagy alapszabályellenes közgyűlési határozatot. V. ö. fentebb 90. §. Mindazonáltal annyiban különbség, hogy a bíróság a mérlegnek csak a l a k i szabályok szerinti vizsgálatára van hivatalból kötelezve és jogosítva s ha ily szempontból hibát vagy aggályos jelenséget észlel, felvilágosítást követelhet, esetleg szakértői vizsgálatot is rendelhet; ellenben messzebbmenő az a feladat, hogy hibára vagy aggályra mutató jelenség hiányában a mérleg szakértői vizsgálatát elrendelje, így különösen a vagyontárgyak b e c s l é s é r e nézve, nem terheli s nem illeti. V. ö. **B. T.** 1860/910. (H. D. IV. 253. l.), 1861/910. (U. o. 252. l.), 545/912. (H. D. VI. 252. l.). L. még alább 186. §. a biztosító társaságokra nézve.

[21]) Emellett a könyvvezetés elmulasztása az igazgatóságra nézve csőd esetén a csalárd vagy vétkes bukás bűntettét, illetve vétségét állapítja meg (Bünt. T. 414., 416., 417. §§.); a közzététel elmulasztása pedig 1000 frtig terjedhető pénzbírsággal is sujtható a K. T. 221. §. 1. pontja értelmében. L. alább 101. §. Utóbbi nem zárja ki a szövegben érintett bírság külön alkalmazását, mert a két bírság egészen különböző természettel bír. A közgyűlés é r v é n y e s s é g e a közzétételtől független, tehát annak hiánya miatt sem egészben, sem más határozataiban keresetileg meg nem támadható. **B. T.** 2834/83. (Ü. L. 84., 18. sz.), **C.** 690/906. (H. D. I. 330. l.). Ellenk. **C.** 1152/906. (U. o. 363. l.)

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

3. Ami a mérleg szerkesztésének közelebbi módját illeti, a K. T. a részvénytársaságoknál nem éri be azokkal a szabályokkal, melyeket a kereskedőknél általában állít fel (l. fentebb 32. §.), hanem részletesebb szabályokat tartalmaz, melyek az általános szabályoktól némileg el is térnek. Ezek a következők **[K. T. 199. §.]** :[22])

1. a társaság vagyona abban az értékben veendő fel, mely az üzleti év utolsó napján[22a]) az egyes tárgyak értékének megfelel ;[23])

---

[22]) V. ö. különösen : *Simon* Die Bilanzen der Aktiengesellschaften u. der Kommanditgesellschaften auf Aktien. 3. kiad. Berlin, 1900. *Neukamp* Z. f. Hr. 48., 450. s. k. ; *Keisch & Kreibig* Bilanz und Steuer. 2. kiad. Wien, 1900 ; *Rehm* Die Bilanzen der Aktiengesellschaften etc. München, 1906. ; *Fischer R.* Die Bilanzwerte, was sie sind und was sie nicht sind. Leipzig, 1908. ; *Verley* Le bilan dans les sociétés anonymes. Páris, 1906 ; *Zsengeri M.* Könyvvitel és mérleg id. m.

[22a]) A K. T. 199. §. 1. pontjában eltér a K. T. 28. §-ának általános szabálya alól. Ez az eltérés abban találja indokát, hogy, miután a mérleg jogilag a lefolyt üzletév lezárását foglalja magában, ez a részvénytársaságnál, illetve szövetkezetnél határozottabban válik ki, mint az egyes kereskedőnél vagy a közk. és betéti társaságnál. Mindazonáltal, ha a mérleg készítésekori érték az üzleti év végén létezett értéknél tetemesen kisebb, az előbbit kitenni s az annak alapján előálló, de tényleg már időközben eltünt nyereség alapján osztalékot fizetni nem szabad. Másutt a részvénytársaságra nézve nem tétetik ily kivétel. V. ö. 1884. évi német t. 185*a*. c. és új K. T. 261. §., mely egyúttal kimondja, hogy az árúk és egyéb dolgok legfeljebb a beszerzési, illetve előállítási árban vehetők fel s állandó üzleti berendezések értékéből az elhasználásnak megfelelő összeg levonásba hozandó vagy tartalékba helyezendő (értékcsökkenési tartalék). Az utóbbi a dolog természetéből következik s nálunk is követelendő.

[23]) Ha nem ezen értékben vétetett fel a társaság vagyona, a mérleg a K. T. 174. §-a alapján megtámadható : **C.** 991/905. (D. IV. f. 5., 324. l.) s büntetés is alkalmazható a K. T. 218. §. 3. pontja alapján : **C.** 179/912. (H. D. VI. 105. l.). Ez azonban csak a valóságnál nagyobb értékre nézve áll feltétlenül. Ellenben kisebb érték kitétele általában nem kifogásolható (l. fent 32. §. 9. jegyz.), hacsak a részvényesek azt nem igazolják, hogy ez az ő megrövidítésük, nevezetesen az osztalék indokolatlan csökkentése vagy a részvények árfolyamának leszorítása végett történt. Abból a célból, hogy az osztalék vagy a részvények árfolyama nagyobb legyen, a kisebb értékelés nem támadható meg, mert ez a társaság érdekében állhat. A C. 1186/910. (H. D. V. 138. l.) szerint a K. T. 199. §. 1. pontja nem úgy értelmezendő, mintha az egyes vagyontárgyakat azon árban kellene felvenni, melyen azok mint forgalomba hozott dolgok eladhatók volnának, hanem csak azt kívánja, hogy a megfelelő, vagyis az az érték állíttassék be, mely a vagyontárgyak szolíd üzletkezelés mellett felvehető értékének megfelel. Ez pedig áll, ha pl. a gyári ingatlanok és berendezések a beszer-

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

2. az árfolyammal biró papirok legfelebb abban az árfolyamban vehetők fel, mellyel azok az üzleti év utolsó napján bírnak ; [24])

3. az első szervezés költségeiből a követelések közé csak annyi vehető fel, amennyi azoknak legfelebb öt évre való felosztása mellett az iletö üzleti év után fennmarad ; [25])

4. a társasági alaptőke s a netaláni tartalékalap a tartozások közé sorozandó ; [26])

---

zési értéket, készletek az előállítási árt, félgyártmányok a nyersanyag értékét nem haladják meg. L. hasonló értelemben: **C.** 757/911. (H. D. VI. 237. l.). V. ö. **C.** 706/910. (U. o. V. 313. l.) is, mely szerint a közgyűlés az értékelést szabadon mérlegeli s ha ez tárgyi szempontból vitás is lehet, mindaddig nem tekinthető törvényellenesnek, míg keresztülvitelénél a valószínűség határai betartatnak s megokolatlanul nagy különbség nem mutatkozik. **B. T.** 545/912. (H. D. VI. 252. l.) szerint a korábbi mérlegben kitett értéknél magasabb érték kitétele sincs kizárva, ha az a valóságos értékemelkedésnekmeg felel. L. ehhez *Kuncz Ö.* Jogállam. XI. 386. l.

[24]) A »legfelebb« szóból következik, hogy alacsonyabb árfolyamot, pl. a megszerzéskor jegyzett árfolyamot vagy a vételárt, esetleg a névértéket, felvenni lehet. Ez is azonban csak annyiban engedhető meg, amennyiben az a részvényesek egyenes megkárosításával nem jár. Ha a mérleg készítésekor jegyzett árfolyam kisebb, ezt kell kitenni, nehogy nemlétező nyereség felosztása történjék. Ugyanaz áll, mint az 1. pontra nézve. Ha azonban az értékveszteség az alapszabályok értelmében az erre szolgáló tartalékalapból fedezendő, az nem irható az évi jövedelem terhére: **C.** 129/909. (H. D. III. 224. l.).

[25]) Ha tehát pl. a szervezési költségek 10.000 koronát tesznek ki, akkor 5 éven át a tartozások közé 2000, ellenben a követelések közé az első évben 8000, a második évben 6000, a harmadik évben 4000, a negyedik évben 2000, az ötödik évben semmi sem jön. — Az öt évre való felosztás csak a maximum ; kevesebb évre tehát a felosztás történhetik.

[26]) Ezek ugyan nem igazi tartozások, mint azok, melyek harmadik személyek irányában állanak fenn, de annyiban mégis legalább számításszerű tartozások, amennyiben azokat a követelések között szereplő vagyoni alkatrészekből fedezni kell, s előbb nem létezik nyereség, illetve veszteség. (L. fent. 82. §.) Amennyiben az alaptőke még teljesen befizetve nincs : vagy az egész névleges alaptőke vehető a tartozások közé, amidőn a be nem fizetett rész a követelések közé jön ; vagy a tartozások közé csak a befizetett alaptőke vétetik fel, amidőn a követelések közé semmi sem jön. Biztosító társaságoknál az előbbit határozottan előírja a K. T. 459. §-a. — Élvezeti jegyek (l. fent. 82. §. 2. jegyz.) esetében leghelyesebb az eredeti alaptőkét kitenni s az élvezeti jegyeknek megfelelő összeget külön tételben levonásba hozni, miáltal kitünik, hogy bár az alaptőke ezen összeggel csökkent, mégis a részvényesek száma nem változott, s hogy hány olyan részvényes van, akik az alaptőkét meghaladó vagyonban

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

5. a kétes követelések valószínű értékük szerint veendők számításba, a behajthatatlanok pedig lejegyzendők ; [27])

6. a cselekvő és szenvedő állapot összehasonlításából eredő nyereség vagy veszteség a mérleg végén különösen kiteendő.[28])

93. §.

A felügyelő bizottság.

I. Az igazgatóság hatásköre sokkal nagyobb, semhogy annak eljárását ellenőrzés nélkül lehetne hagyni, s ez az ellenőrzés csak akkor ér valamit, ha époly állandó és folytonos, mint magának az igazgatóságnak eljárása. Ámde ily ellenőrzés sem a közgyűlés által, amely csak ritkán jön össze, sem az egyes részvényesek által, akik a társasági üzletvezetésről személyes tudomást nem szerezhetnek, nem gyakorolható, miért is a K. T. szükségesnek találta azt külön rendszeresíteni. Ezen állandó és folytonos ellenőrzés gyakorlására felállított és a részvénytársaságra nézve époly kötelező közeg mint az igazgatóság : a *felügyelő bizottság*.[1]) Állásánál fogva az igazgatóságnak mellé-, de a közgyűlésnek szintén alárendelt

---

és a felülosztalékban részesednek. Nincs azonban kizárva, hogy az élvezeti jegyek, sőt még a kisorsolt elsőbbségi *kötvények* összege nem vonatik le az alap-, illetve kötvénytőkéből, nehogy a következő évben a törzsvagyon a kisorsolt címleteknek megfelelő gyarapodást tüntessen fel, amely osztalékra volna fordítható. Ilyenkor a kisorsolt címletek voltaképpen *tartalékalapot* képeznek. Ez az eljárás különösen a vasúttársaságoknál szokásos.

[27]) Nincs azonban kizárva, hogy a kétes követelések a mérlegbe egyáltalában fel ne vétessenek : **B. T.** 4247/77. (D. 28., 260. l.) — *Viszleszámított* váltók vagy egyáltalában nem vétetnek be a mérlegbe, vagy ha igen, úgy a követelések mint a tartozások között szerepelnek. Előbbi jogilag helyes, mert a viszleszámított váltó már nem az átruházó társaság tulajdona, de az utóbbi az üzlet megítélése miatt kívánatos, mert a viszleszámított váltóból esetleges viszkereseti kötelezettség származhatik. Ugyanez áll a *kezesi* kötelezettségekre nézve, bár nem kötelező. **C.** 823/905. (H. D. I. 79. l.)

[28]) Nincs tehát megengedve, hogy pl. a veszteség »nyereség és veszteség számla« kitétellel vétessék fel a mérlegbe. Ez könnyen tévedésekre ad alkalmat, annyival inkább, mert a veszteség a követelések közé jön. Ki kell határozottan tenni : »veszteség«, »nyereség«.

[1]) Az osztrák-magyar banknál felügyelő bizottság helyett számvizsgáló bizottság van. V. ö. 1878 : XXV. tc. alapszab. 50. c. — A felügyelő bizottság intézményének célszerűségéről v. ö. *Értekezlet* jk. 191. s k. l.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

közeg. Jogi természetére nézve pedig az igazgatóságtól lényegesen annyiban különböző, hogy, bár maga és egyes tagjai szintén a társaságtól nyert megbízás alapján járnak el, mégis nem képviselő és cselekvő közeg, nincs kifelé, harmadik személyek irányában a társaság nevében jogi cselekvényekre felhatalmazva; miért is annak tagjai s az azokban előforduló változások a cégjegyzékbe be nem vezetendők.[1a])

II. Ami a felügyelő bizottság belszervezetét illeti, erre nézve a felek megállapodásának kevesebb tér van engedve, mint az igazgatóságnál. A K. T. a felügyelő bizottságot feltétlenül mint testületi szervezettel bíró közeget szabályozza,[2]) melynek legalább három tagból kell állania, s mely első ízben legfelebb egy, azontúl pedig legfelebb három évre választható. **[K. T. 194. §.]** [3]) Az azonban szintén az alapszabályoktól függ, vajjon a felügyelő bizottság tagjai csak részvényesek avagy idegenek,[4]) belföldiek avagy külföldiek [5]) is lehetnek-e, s vajjon szolgálataikért fizetésben részesülnek-e vagy nem? [6]) Ugyancsak az alapszabályok vagy esetleg külön ügyviteli szabályok határozzák meg közelebbről a felügyelő bizottság eljárásának és határozathozatalának feltételeit és módját.

III. A felügyelő bizottság hatásköre magában foglalja mindazt, ami a társasági ügyvezetésnek bármely ágában való fel-

---

[1a]) Másként Németországban, ahol a felügyelő bizottság a társasági ügyek vezetésében is részt vehet s az igazgatóság (Vorstand) előzetesen is a felügyelő bizottság rendelkezéseinek alá van vetve, ami nálunk ki van zárva. (L. alább.) V. ö. *Cahn A.* Der Aufsichtsrath der Aktiengesellschaften. Berlin, 1906. Ez magyarázza meg, hogy ott a felügyelő bizottságnak sokkal előkelőbb állása van, mint nálunk, ahol az igazgatóság mellett ritkán érvényesül, sőt törvényszerű feladatának sem felel meg.

[2]) Ez már a »bizottság« fogalmából következik. Külön-külön tehát a felügyelő bizottság tagjai nem járhatnak el, hacsak nem mint a bizottság képviselői.

[3]) A felügyelő bizottság tagjai feltétlenül a közgyűlés által választandók. V. ö. fentebb 88. §. Ha póttagok választattak is, ez nem akadályozza, hogy a közgyűlés azok mellőzésével választhasson más rendes tagokat: **C.** 747/905. (D. IV. f. 5., 327. l.)

[4]) Ez ugyan nincs határozottan kimondva, mint az igazgatóság tagjaira nézve, de a törvény hallgatásából következik. Téves **B. T.** 2549/76. ellenk. hat. (D. 28., 258. l.). De l. legújabban 441/906. (D. IV. f. 4., 380. l.)

[5]) V. ö. **L. I.** 217/77. (D. 18., 3. l.)

[6]) A fizetés itt is vagy állandó, vagy a nyereség bizonyos részében, vagy a felügyelő bizottság üléseiben való részvétel után állapíttatik meg.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

ügyelete és ellenőrzése alá esik. Jogában, de egyúttal kötelességében is [v. ö. K. T. 196. §.] áll nevezetesen a társasági ügyek menetéről tudomást szerezni [7]) s a társaság könyveit, iratait és pénztárait megvizsgálni, s ebbeli joga semmiféle időbeli korlátozás alá nem esik, az bármikor gyakorolható. **[K. T. 195. §.]** [7a]) Egyik főkötelessége a felügyelő bizottságnak különösen abban áll, hogy az évi számadásokat és mérlegeket, nemkülönben a nyereségfelosztást tárgyazó indítványokat megvizsgálja és erről a közgyűlésnek évenként jelentést tegyen.[7b]) E jelentés nélkül a közgyűlés a nyereség felosztása iránt érvényesen nem határozhat [id. §. 2. bek.].[8])

IV. A felügyelő bizottság hatásköre kizárólag a felügyeletben és ellenőrzésben áll, miért is nincs jogosítva a társaság ügyeit közvetlenül bármi tekintetben intézni. Nem teheti nevezetesen azt sem, hogy az üzletvezetésben észlelt hiányokat és rendellenességeket maga szüntesse meg, és miattok az igazgatóságot vagy a társaság más közegét felelősségre vonja. A felügyelő bizottság mindössze arra van jogosítva és kötelezve, hogy, amennyiben hiva-

---

[7]) Ebből kifolyólag jogában áll az igazgatóság ülésein (bár szavazat nélkül) is résztvenni. Ezek az ülések is kétségtelenül »társasági ügyek«, amelyek épen az ezekben hozott határozatok útján vezettetnek elsősorban. Az ülési jegyzőkönyvek megtekintése sem pótolhatja a közvetlen részvételt, tekintve, hogy azok esetleg nem felelnek meg az ülésen történteknek s gyakran csak a hozott határozatok végrehajtása után szerkesztetnek és hitelesíttetnek. V. ö. *Szerző* a Pester Lloyd 1897. évi 226. és a Jogt. Közl. 1897. évf. 40. számában. Kifejezetten l. olasz K. T. 184. c., s nálunk a szövetkezetekre nézve 1898 : XXIII. tc. 37. §.

[7a]) Évi kétszeri megvizsgálása az ügymenetnek elégségesnek tartatott a **C.** 421/908. (H. D. III. 45. l.) által. De ez kifogásolható. A felelősség szempontjából csak az mérvadó, vajjon a fel.-bizottság úgy ellenőrizte-e az ügymenetet, mint ez kellő gondosság mellett egyáltalában lehetséges. A nálunk uralkodó hanyag gyakorlat a törvénynyel szemben nem vehető figyelembe.

[7b]) Ezen kötelesség kellő teljesítése megfelelő szakértelmet tételez fel, melyet azonban sem a törvény nem követel, sem a gyakorlat nem tart szem előtt. Ez is egyik oka annak, hogy a felügyelő-bizottságok hivatásuknak ritkán felelnek meg. E tekintetben külföldön is nagy a panasz. Angliában az 1906. évi részvénynovella s illetve az 1908. *Comp. Cons. Act* 112. sk. sz. kötelezően írja elő a könyvek és számadások évenkénti szakszerű megvizsgálását ú. n. *auditorok* által, akik külön hivatást *(chartered accountants)* képeznek, s egyesületileg vannak szervezve. L. ezen intézményről különösen: *Gertung* Die Bücherprüfung im englischen Aktienrechte. Jena, 1906., *Engel A.* id. m. 137. s k. l.

[8]) A jelentés közzétételéről l. fent 92. §. 18. jegyz.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

talos működésében a törvénybe vagy az alapszabályokba ütköző intézkedéseket vagy a társaság érdekeit sértő mulasztásokat avagy visszaéléseket tapasztal, a közgyűlést azonnal összehívja [id. §. 3. bek.]. Még az alapszabályok sem bízhatják meg a felügyelő bizottságot oly ügyekkel, melyek a felügyelet és ellenőrzés fogalma alá nem esnek, melyek nevezetesen az igazgatóság hatáskörébe tartoznak. A K. T. egyenesen tiltja azt, hogy a felügyelő bizottság a fentebbieken kívül más teendőkkel felruháztassék [id. §. 4. bek.], s e tilalom alá esik kétségkívül az is, ha bizonyos intézkedések az ő előleges jóváhagyásától tétetnének függővé.[9])

V. A felügyelő bizottság tagjainak megbízása általában véve ugyanazon okokból szűnik meg, mint az igazgatósági tagoké.[10]) Ez áll különösen a megbízás visszavonására nézve. A lemondásra vonatkozó korlátozás (l. fent 91. §.) azonban nem nyer alkalmazást, az tehát bármikor történhetik.[11]) A felügyelő bizottság tagjai továbbá, netaláni kártérítési igényeik épségben tartása mellett, a közgyűlés által szintén bármikor elmozdíthatók [id. 194. §. 3. bek.]. A társaság feloszlása ellenben a felügyelő bizottság megbízását magában véve nem érinti (l. alább 97. §.).

---

[9]) Az *Értekezlet* azért helyezett erre súlyt, nehogy a felügyelő bizottság kivetkőztessék tulajdonképeni természetéből s igazgató-tanács jellegét nyerje, amint ez azelőtt gyakran tapasztaltatott (Jegyzők. 192. l.). A K. T. tilalma azonban az ellenkező irányban vezetett ki nem elégítő tapasztalatokra, hogy t. i. a felügyelő bizottság épen azért, mert a társasági ügyek intézésében nem vesz részt, azokat kellően nem ismeri, tehát hatályos ellenőrzést sem gyakorolhat. — Ami a felügyelő bizottságra mint ilyenre nézve áll, az áll annak egyes tagjaira nézve is, miért is nincs megengedve, hogy valaki úgy az igazgatóság, mint a felügyelő bizottság tagja legyen. Az 1884. évi német részvénytörvény és az új német K. T. 248. §. ezt határozottan kimondja, dacára, hogy a felügyelő-bizottságot nem szorítja kizárólag az ellenőrzésre, hanem az igazgatósággal együttesen vagy helyettesítésképen képviseleti jogkört is ad neki.

[10]) V. ö. **B. T.** 3154/911. (H. D. V. 261. l.), mely szerint aránylagos tiszteletdíj is követelhető.

[11]) Ha azon idő letelte miatt szünt meg, melyre megválasztattak, azon túl még akkor sem szoríthatók a törvényben előírt kötelességek teljesítésére, ha új felügyelő bizottság még nem választatott meg. V. ö. **B. T.** 2692/907. (H. D. I. 351. l.): közgyűlés összehívására nézve.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

94. §.

Az igazgatóság és felügyelő bizottság felelőssége.

I. Már az általános jogelvekből következik, hogy az igazgatóság és felügyelő bizottság felelősséggel tartozik azon kárért, melyet hivatásában szándékosan, vagy a köteles gondosság elmulasztása által okozott.[1]) De a K. T. célszerűnek tartotta ezen felelősség iránt több irányban még külön is intézkedni. Eltekintve némely már érintett felelősségi esetektől, a K. T. az igazgatóság tagjait felelőssé teszi minden kárért, mely abból származik, hogy megbízásuk határain túl mentek, vagy hogy a keresk. törvénynek a részvénytársaságokra vonatkozó határozatai [1a]) vagy az alapszabályok ellen cselekedtek ; mely felelősség akkor is fennáll, ha a törvénnyel vagy az alapszabályokkal ellenkező intézkedés közgyűlési határozaton alapszik. **[K. T. 189. §.** 2. bek.**]** [2]) Hasonlóképen

---

[1]) V. ö. o s z t r. p. t. 1295. §. A felelősség mérve iránt sem lehet kétség. Kiterjed mindenesetre az elvontan meghatározott kisebb vétkességre *(culpa levis in abstracto)* is ; nem ugyan a rendes kereskedői gondosság értelmében (ellenk. : **C.** 613/904. D. IV. f. 3., 84. l. 370/911. H. D. VI. 24. l. 252/912. U. o. VII. 4. l.) tekintve, hogy az igazgatóság és fel.-bizottság által véghezvitt cselekvények reájuk nézve nem keresk. ügyletek (v. ö. alább 122. §.), de a rendes családapai gondosság alapján. Ez áll úgy az osztrák p. t. szerint, mely mindig ily felelősséget állapít meg (1297. §.), mint más magánjogok és a helyes magánjogi elmélet szerint, mely ily felelősséget legalább a megbízásnál vesz fel. Hitelképesség iránti meggyőződés elmulasztása : v. ö. **C.** 437/910. (H. D. IV. 283. l.). Értéktelen vagy csekélyebb értékű részvények zálogbavétele : **C.** id. 370/911. Vajjon az igazgatóság és felügyelő bizottság tagjai részvényesek-e vagy nem, fizetés mellett vagy enélkül vannak-e alkalmazva ? e tekintetben különbséget nem tesz. A közkereseti és betéti társaságnál kimondott concrét gondosság (l. fentebb 57. §.) az igazgatóság és felügyelő bizottság tagjaira semmi esetre nem alkalmazható. Az ú j n é m e t K. T. 241. és 249. §-ai szerint az igazgatóság és felügyelő-bizottság tagjai a »rendes üzletember« gondosságával tartoznak.

[1a]) B i z t o s í t ó - társaságoknál egyúttal a biztosító-vállalatokra nézve felállított szabályok (K. T. 453. s k. §-ai) meg nem tartásából származó kárért is. V. ö. **C.** 1251/907. (H. D. II. 13. s k. l.)

[2]) A tevőleges cselekvéssel egyenlő a m u l a s z t á s. Pl. zálogba vett papirok értékcsökkenése esetén nem adja el azokat kellő időben. V. ö. **C.** 370/911. (H. D. VI. 24. l.). Hogy pedig a közgyűlési határozat sem menti fel az igazgatóságot és felügyelő bizottságot : abban találja alapját, »mert az igazgatóságnak (és felügyelő bizottságnak) első sorban kötelessége és feladata a törvény (és alapszabály) határozatainak megtartásáról gondoskodni«. *Értekezl.* jk. 187. l. Ez áll különösen a m é r l e g r e nézve, mely-

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

felelősek a felügyelő bizottság tagjai és kötelezvék kártérítésre, ha a törvényben megállapított kötelességeik teljesítését elmulasztják. **[K. T. 196. §.]** Végre felelősek úgy az igazgatóság, mint a felügyelő bizottság tagjai a közgyűlés elé terjesztett évi mérleg helyes felállításáért. **[K. T. 200. §.]** [2a]) Mindezen esetekben a felelősség az igazgatóság és illetve felügyelő bizottság tagjaira nézve egyúttal egyetemleges.[2b]) A felelősség az igazgatóság határozataiért és intézkedéseiért csak azon tagot nem terheli, ki a határozat vagy intézkedés ellen, mihelyt arról tudomást nyer, tiltakozik s ebbeli tiltakozását a felügyelő bizottságnak bejelenti. **[K. T. 191. §.]** [3]) Hogy mennyiben vonhatók felelősségre az igazgatóság és felügyelő bizottság tagjai büntetőjogilag is? arról l. alább 101. §.

II. Az a kérdés merül fel azonban, hogy *ki irányában* áll fenn az igazgatóság, illetve felügyelő bizottság tagjainak felelőssége, ki van jogosítva tőlük kártérítést követelni? A felelősség fennáll:

1. *a társaság mint ilyen* irányában. Erre a K. T. világosan utal, de önként következik a megbízás általános elveiből. A kereset megindítása azonban a társaság részéről akár az igazgatóság, akár a felügyelő bizottság ellen csak közgyűlési határozat folytán és külön perbeli meghatalmazottak által történhe-

---

nek törvényszerűségeért az igazgatóság és felügyelő bizottság akkor is felelős, ha a közgyűlés jóváhagyta: **C.** 179/912. (H. D. VI. 105. l.).

[2a]) Az a körülmény, hogy az igazgatóság tagjai nem maguk készítették, hanem a rt. hivatalnokai által készíttették, az ő felelősségüket nem csökkenti. Különösen nem hivatkozhatnak arra, hogy ők a mérleg hamisságáról tudomással nem birtak. Nekik kötelességük a mérleget úgy megvizsgálni, mintha maguk készitenék. Túlelnéző: **C.** 421/908. (H. D. III. 45. l.).

[2b]) Tehát minden igazgatósági tag külön is perelhető, nemcsak az igazgatóság együttesen. V. ö. **C.** 437/910. (H. D. IV. 283. l.)

[3]) Nem elég tehát, hogy az illető tag a határozat vagy intézkedés ellen szavazott. — A kifejezés: »*mihelyt arról tudomást nyer*« nem jelenti azt, mintha az igazgatóság tagjai a hozott határozatok és intézkedések iránt szenvedőlegesen viseltethetnének, úgy hogy esetleg sohasem vesznek tudomást róluk. Nekik kötelességük mindenről tudomást szerezni, ami a társaságban történik, s csak az jöhet tekintetbe, vajjon ezt a tudomást rendes körülmények között már megszerezhették-e vagy sem? V. ö. **C.** 699/907. (H. D. II. 320. l.). — *A felügyelő bizottságra* nézve a törvény nem tartalmaz megfelelő intézkedést, de a hasonszerű kiterjesztés teljesen indokolva van; a tiltakozás azonban csak a közgyűlés előtt történhetik.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

tik.[4]) Ezeket a közgyűlés választja ; ha azonban a meghatalmazottak a közgyűlésen bármi okból meg nem választatnának, azokat az illetékes törvényszék hivatalból rendeli ki **[K. T. 197. §.]** ;

2. az egyes részvényesek irányában. Ez a törvényben határozottan nincs ugyan kimondva, de mégis benne tartalmaztatik ;[5]) azonkívül szintén az általános kártérítési elvekből következik.[6]) Az egyes részvényes azonban az igazgatóság vagy

---

[4]) Ez azért szükséges, mert az igazgatóság a társaságot önmaga ellen nem képviselheti, de a felügyelő bizottság elleni perben is rendszerint érdekelve lesz, s ugyanaz áll megfordítva a felügyelő bizottságra nézve is. Ha azonban a per csak az illető tag kilépése után indíttatik meg, külön meghatalmazott választása nem szükséges, feltéve, hogy a perben a tényleges igazgatóság vagy felügyelő-bizottság érdekelve nincs, ellenkező esetben ilyenkor is közgyűlési határozat szükséges. Pl. azon ügyekben, melyből a kár származik, a megmaradó igazgatósági tagok is részt vettek. V. ö. **C.** 437/910. (H. D. IV. 283. l.).

[5]) Egyrészt abban, hogy a 189. §. általában »károsult«-ról szól, másrészt abban, hogy a felelősség az esetre is ki van mondva, ha a törvény- vagy alapszabályellenes intézkedés közgyűlési határozaton alapszik. Az igazgatóság vagy felügyelő bizottság törvény- vagy alapszabályellenes eljárása akkor is közgyűlési határozaton alapul, ha a közgyűlés ily eljárást utólagosan jóváhagy, s minthogy ezzel a közgyűlés a felelősségre vonást mellőzi, a felelősség pedig a törvény szerint mégis megvan : nem lehet mást felvenni, mint hogy a törvény azt, hogy a közgyűlési határozat nem képez akadályt (harmadik személyektől eltekintve), az egyes részvényesekre való tekintettel is mondotta ki, kik ezáltal védelmet nyernek a jogtalan majorizálás ellen. Emellett figyelembe veendő, hogy midőn az egyes részvényes a K. T. 174. §-a alapján a törvény- vagy alapszabályellenes közgyűlési határozat érvénytelenítését kérheti, másfelől azonban a közgyűlés az érvénytelenítés dacára sem kényszeríthető arra, hogy az igazgatóságot vagy felügyelő bizottságot felelősségre vonja : a részvényesek megtámadási joga a már elkövetett kár tekintetében teljesen értéktelen volna, ha annak okozói ellen fel nem léphetnének. Nem hozható fel e magyarázat ellen a K. T. 197. §-a, mert ez nem azt mondja, hogy a per egyedül közgyűlési határozat folytán indítható meg, hanem csak arról rendelkezik, hogy ki képviseli a társaságot, ha a per közgyűlési határozat folytán indítandó ?

[6]) Mert habár a társaság a tagoktól különálló jogi személy s az igazgatóság, illetve felügyelő bizottság tagjai magának a társaságnak megbízottai s az általuk hivatalos minőségben elkövetett jogsértés mint önálló vétség *(delictum)* felfogva is maga a társaság ellen van irányozva : ez mégis csak jogformai tekintetben áll, míg anyagilag kétségkívül a részvényesek azok, akik a társasági cél igazi hordozói s akiknek érdekeit az igazgatóság előmozdítani köteles. A jogi formalizmust itt túlhajtani annál kevésbbé helyes, mert maga után vonhatja azt, hogy a részvényesek a legnyilvánvalóbb visszaélések és károsítások ellen védtelenek maradnak, a közgyűlés

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

felügyelő bizottság tagjaitól csak azon kár megtérítését követelheti, melyet ő maga szenvedett,[7]) s amennyiben ez a társaság kárában bennfoglaltatik, csak abban az esetben, ha a közgyűlés a keresetet megindítani nem akarná,[8]) és csak azon feltétel alatt, ha a kárt okozó cselekvény vagy mulasztás a törvénnyel vagy az alapszabályokkal ellenkezik ; [9])

3. harmadik személyek nevezetesen a társaság hi-

---

a legtöbb esetben az igazgatóság befolyása alatt állván. Nem hallgathatjuk el azonban, hogy az egyes részvényesek kereseti joga, főleg a velejáró bonyodalmak és az esetleges zaklatások miatt, nagy viták tárgya s különösen Németországban nem igen ismertetik el. Az 1884. évi német törvény is csak azt az engedményt tette, hogy a kereset már az alaptőke ötödrészét képviselő részvényesek indítványára indítandó meg (223. cikk), amit az új német K. T. 268. §. az alaptőke tizedrészére terjesztett ki. Még ennyire sem megy pl. az olasz K. T., midőn az egyes részvényeseknek csak azt a jogot adja, hogy a felügyelő bizottságnál feljelentsék azokat a tényeket, melyek miatt a keresetindítást szükségesnek tartják, annak elhatározása mindenesetre a közgyűlést illetvén (151. c.). Az 1867. évi francia (17., 39. c.) és az 1873. évi belga társasági tö vény (64., 127. c.), valamint a svájci kötelmi jog (674., 675. c, uj 671.—675. c.) azonban az egyes részvényesek külön kereseti jogát határozottan elismerik. Angliában pedig ez magától értetik. V. ö. *Lindley* id. m. 565. s k. l. Nálunk ellenk. értelemben C. 844/95. (Ü. L. 95., 6. sz.), de ezzel szemben legalább elvileg: 735/903. (Jogállam D. 1904. 46. l. Jogt. K. 904. mell. 53. l.) és az ugyanazon tekintet alá eső szövetkezeti igazgatósággal szemben hivatkozással a K. T. 189. §-ára : C. 201/904. (D. IV. f. 3., 87. l.) I. és II. bírói hat. Most azonban törvényes magyarázatul szolgál a rt.-ra nézve is az 1898 : XXIII. tc. 34. §., mely az egyes szövetkezeti tagok kereseti jogát kifejezetten elismeri (l. *Szerző* A gazd. és ipari hitelszövetkezetekről szóló törvény magyarázata 88. l. és alább 113*b*. §.).

[7]) Tehát nem léphet fel a társaság nevében. Több részvényes azonban össze is állhat s közösen indíthat pert mint pertársaság és közös meghatalmazott által. (1868 : LIV. tc. 67. §, uj Pp. 77. s k. §§.)

[8]) Ez abból következik, hogy a kártérítés csak egyszer teljesítendő, s hogy ha a társaság a keresetet megindítja, ezzel az egyes részvényes kártérítési igénye is érvényesíttetik, amit megfordítva nem lehet mondani. A kereset mellőzése erre irányuló közgyűlési határozatot tételez fel. V. ö. kifejezetten 1898 : XXIII. tc. 34. §. a gazdasági és ipari hitelszövetkezetekre nézve (l. alább 113*b*. §.).

[9]) Mert ha a cselekvény vagy mulasztás a törvénnyel vagy az alapszabályokkal nem ellenkezik, akkor a közgyűlés azt ép úgy jóváhagyhatja, mint ahogy jogosítva van arra előzetes megbízást adni. Az id. 189. §. is erre látszik utalni, midőn a közgyűlési határozaton alapuló intézkedésről csak annyiban szól, amennyiben az a törvénnyel vagy alapszabályokkal ellenkezik.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

t e l e z ő i irányában.[9a]) Ez sincs ugyan a törvényben világosan kimondva, de szintén benne tartalmaztatik,[10]) s az általános kártérítési elvekből foly. A nevezettek által indított kártérítési kereset a társaság keresetétől teljesen független,[11]) de szintén csak törvény- vagy alapszabályellenes intézkedés esetében foglalhat helyet.[12])

95. §.

A részvénytársaság egyéb közegei.

I. A részvénytársaságnak rendszerint kiterjedt üzlete szükségessé teszi azt, hogy a társasági ügyek vitelére az igazgatóságon kívül még más közegek is alkalmaztassanak. Ez az alkalmazás történhetik esetről-esetre épúgy mint állandóan. Az állandóan alkalmazottak a társaság hivatalnokai, kik szolgálati viszonyuknál fogva esetleg a kereskedői segédek fogalma alá esnek.[1]) Teendői

[9a]) Igy különösen a takarékpénztári b e t e v ő k irányában. V. ö. **C.** 1083/906. (H. D. II. 1. l.). C s ő d esetében a hitelezők nevében a tömeggondnok léphet fel. V. ö. **C.** 1251/907. (H. D. II. 13. l.).

[10]) Igy nevezetesen a K. T. 189. §-ában a »károsult« kifejezésében V. ö. *Értekezl.* jk. 187. l. is.

[11]) Ezeknél is lehetséges azonban, hogy többen közösen lépnek fel keresetileg. Csőd esetében a hitelezők összességét ért kárt a tömeggondnok van hivatva érvényesíteni.

[12]) A 9. jegyzetben mondottak a hitelezőkre is találnak. A törvény- vagy alapszabályellenes cselekvények alatt azonban nemcsak olyanok értendők, melyek a K. T. és az alapszabály kifejezett rendelkezésébe ütköznek (pl. osztalék fizetése az alaptőkéből, saját részvények megszerzése, hamis mérleg készítése: **C.** id. 1083/906., 421/908. sz., csődkérés elmulasztása a K. T. 187. §. esetében: **C.** 777/904. D. IV. f. 3., 313. l. stb.), hanem minden más jogtalan cselekvény is, mely harmadik személy kárára van. Pl. letett óvadék jogosulatlan eladása. V. ö. C. 1802/83. (D. Új f. 5., 9. l.) és fent 85. §. [12a]) jegyz. a K. T. 174. §-ára vonatkozólag. De nem pl. vezérigazgató oly büntetendő cselekvényei, melyek a könyvekből és levelezésből nem ellenőrizhetők (váltóhamisitás): **C.** 252/912 (H. D. VII. 4. l.). Amennyiben továbbá a károsító cselekvényért maga a rt. felelősségre vonható és vonatott, az igazgatóság és felügyelő bizottság külön perrel nem támadható meg. V. ö. **C.** 2602/904. (D. IV. f. 3., 295. l.) és fent 92. §. Az a körülmény azonban, hogy a rt. csődbe jutott, az egyes károsult hitelező kereseti jogát az igazgatóság, illetőleg felügyelő bizottság ellen nem szünteti meg, feltéve, hogy a kártérítési igény a csődben nem vagy csak részben érvényesíttetett. V. ö. **C.** 661/904. (D. IV. f. 3., 363. l.), id. 1083/906. sz. és 1163/912. (H. D. VI. 192. l.).

[1]) L. fent 45. §. Ha, mint pl. az állandóan alkalmazott igazgatók, nem tartoznak ezek alá, a szolgálati viszonyra nézve a velük kötött szerződés s ennek hiányában az általános elvek irányadók. Igy nevezetesen

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

mindezen közegeknek igen különbözők lehetnek ; hatáskörük pusztán tényleges ügyletekre szorítkozhatik, de habár a társaság képviselete az igazgatóság feladata : kétséget nem szenvedhet s a K. T. határozottan kimondja, hogy ezen az igazgatóságtól különböző közegek a társaság nevében jogügyletek kötésére, a társaság képviseletére is, fel lehetnek hatalmazva, mely esetben reájuk általában a keresk. meghatalmazottakra vonatkozó intézkedések nyernek alkalmazást. **[K. T. 193. §.]** [1a]) Valamint továbbá a keresk. meghatalmazottak általában, úgy a részvénytársaság meghatalmazottjai is különböző állást foglalhatnak el : lehetnek úgy általános,[2]) mint különös, helyben eljáró, épúgy mint utazó, nemkülönben csak vélelmezett meghatalmazottak ; sőt ámbár a K. T. inkább az ellenkező értelemben volna magyarázandó, a közfelfogás szerint a részvénytársaság c é g v e z e t ő t is alkalmazhat.[3])

---

a felmondás nélküli elbocsátásra nézve az illető vétkessége vagy mulasztása esetében. V. ö. **C.** 600/904. (D. IV. f. 3., 189. l.): jogos ok az azonnali elbocsátásra más közeg károsító üzelmeinek elnézése és díjazás elfogadása a felektől a társaság nevében kötött ügyletekért. Szerződés hiányában egy évi felmondási idő : **C.** 722/905. (D. IV. f. 4. 230. l.), 460/906. (H. D. I. 234. l.), 1119/907. (U. o. II. 255. l.).

[1a]) Mint keresk. meghatalmazottak a rt. cégét is jegyezhetik. V. ö. fentebb 38. §. Minthogy azonban a keresk. meghatalmazottak a keresk. cégjegyzékbe be nem jegyezhetők, az ilyen bár »c é g j e g y z ő k«-nek nevezett hivatalnokok sem jegyezhetők be. Ez csak cégvezetőkre nézve lehetséges. Ellenk. **B. T.** 3195/902. (D. III. f. 25., 15. l.), 2593/905. (D. IV. f. 3., 159. l.) : utóbbi cégjegyző »igazgató-helyettes« cím bejegyzésére nézve.

[2]) Ilyen különösen az ú. n. ü g y v e z e t ő vagy v e z é r i g a z g a t ó, aki magában véve, azaz ha nem egyúttal cégvezető, vagy mint az igazgatóság tagja egyedül is nem képviselheti a társaságot, nincs jogosítva arra, hogy hivatalnokokat felfogadhasson, elbocsáthasson és a hivatalnokok fizetését és végkielégítését az igazgatóság hozzájárulása nélkül végérvényesen megállapíthassa : **C.** 176/902. (D. III. f. 22., 215. l.). Ellenben, habár a rt. cégét az alapszabályok értelmében csak az igazgatóság tagjai egyedül vagy más cégjegyzővel együttesen jegyezhetik, az ügyvezető igazgató által kötött ügyletek a társaságot mégis kötelezik, ha azok az üzlet folytatásával rendszerint járnak. V. ö. **C.** 688/904. (D. IV. f. 3., 90. l.), 725/909. (H. D. III. 289. l.) és fent 38. §. Ellenkező esetben csak ha az igazgatóság kifejezetten vagy hallgatag (pl. értesülés után nem tiltakozott) hozzájárult : **C.** 11/910. (H. D. IV. 146. l.). V. ö. *Baumgarten N.* A vezérigazgató. Tanulmány a részvényjogi reform köréből. Bpest 1913.

[3]) A K. T. 193. §-ának keletkezési története világosan bizonyítja, hogy a törvényhozás a részvénytársaságnál cégvezető alkalmazását nem akarta megengedni. A *Tervezet* megfelelő 225. cikke sem említette ugyan a cégvezetőt, de az indokolás szerint (273. l.) a meghatalmazottak alatt a cégvezető is értetett. Az *Értekezleten* ennek folytán indítvány is tétetett oly

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

II. A most érintett társasági közegek kirendelése már a társasági alapszabályokban lehet előírva; de enélkül is történhetik úgy a közgyűlés, mint az igazgatóság [4]) által. Utóbbi által még akkor is, ha azt az alapszabályok egyenesen megtiltották volna; [5]) a kirendelt meghatalmazott a neki adott, vagy törvényes hatáskörében a társaságot e tilalom dacára épúgy kötelezi, mint maga

---

szöveg elfogadására, melyben a cégvezető kifejezetten említtetett. Azonban e szöveg nem fogadtatott el változatlanul, hanem »azon aggodalomnak adatván kifejezés, hogy ily szövegezés mellett a közgyűlés az igazgatóságon kívül még külön cégvezetőt is nevezhetne ki, miáltal az igazgatók helyzete nagyon kétes jellegüvé válnék, az értekezlet elvileg kimondá, hogy a közgyűlés cégvezetőt ki nem rendelhet s evégre az ajánlott szöveg utolsó mondatában »a cégvezetőkre és« szavakat kihagyván, a cikket különben elfogadta«. L. Jk. 191. l. E kijelentés folytán nem szenved kétséget, hogy a törvény a »keresk. meghatalmazottak« alatt a cégvezetőt nem érti, aminthogy általában a cégvezetőt mindig külön szokta említeni, ha őreá is gondol (l. fentebb 36. §.). Azonban a gyakorlat sem a törvény keletkezését, sem az utóbbi körülményt nem vette figyelembe, hanem egyszerűen arra az álláspontra helyezkedett, hogy a 193. §. a cégvezetőt ki nem zárja, s hogy a részvénytársaság is kereskedő lévén, a K. T. 4. §-a értelmében épúgy rendelhet cégvezetőt, mint más kereskedő. V. ö. **B. T.** 4328/91. (K. J. T. I. 6. sz.), 1429/905. (D. IV. f. 2., 79. l.). E gyakorlat pedig már annyira általánossá vált, hogy azt egyenesen mint usualis magyarázatot kell tekinteni. Annyi különben bizonyos, hogy belső okok a cégvezető alkalmazása ellen époly kevéssé szólnak, mint a közkereseti és betéti társaságnál. Ezt egy ideig Németországban is hitték s a nürnbergi tanácskozmány hasonló kijelentést tett, mint a miénk; de a gyakorlat ott is túltette magát ezen, míg végre az 1884. évi német részvénytörvény s az új K. T. 238. §-a a cégvezető alkalmazhatóságát kifejezetten elismerte.

[4]) Áll különösen a cégvezetőről is. Az igazgatóság hatásköre általában véve nem kisebb, mint a közk. és betéti társaság képviselőjéé, már pedig ennél a törvény a cégvezető kirendelésének jogát világosan elismeri (l. fentebb 60. §.). Ellenk. **C.** 1537/91. (D. Új f. 31., 260. l.) azon alapon, hogy a K. T. 37. §-a szerint csak az üzlet tulajdonosa rendelhet cégvezetőt. De hisz a közk. és betéti társaság képviselői sem jogi értelemben vett tulajdonosai az üzletnek s az egyes képviselő semmi esetre nem egyedüli tulajdonos! Csak a felügyelő bizottság, mint kizárólag ellenőrző közeg, nem rendelhet ki sem cégvezetőt, sem más meghatalmazottat. Az új német K. T. id. §-a szerint az igazgatóság csak a felügyelő bizottság beleegyezésével rendelhet ki cégvezetőt. Oly alapszabályi intézkedés, mely szerint igazgatósági tag jogkörével biró titkár választása a közgyűlés hatásköréből kivonatik és az igazgatóság hatáskörébe utaltatik, semmis: **C.** 691/911. (H. D. V. 320. l.).

[5]) Mert hisz az igazgatóság hatáskörének alapszabályszerű korlátozása harmadik személyek irányában hatálytalan. L. fentebb 92. §.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

az igazgatóság, s a társaság a kikötött viszontszolgáltatást is teljesíteni tartozik. A közgyűlés azonban egyrészt nincs megfosztva azon jogtól, hogy az igazgatóság által adott meghatalmazást a szolgálati viszony sérelme nélkül bármikor visszavonja (v. ö. fentebb 44. §.); másrészt az igazgatóság ilyetén szabályellenes eljárásáért épúgy felelősségre vonható, mint általában, ha az alapszabályok ellen cselekszik. Míg továbbá oly esetben, ha az igazgatóság a meghatalmazásra akár alapszabályi intézkedésnél, akár közgyűlési határozatnál, akár végre a körülményeknél fogva jogosítva volt, a meghatalmazott vétkességéért csak akkor felelős, ha nem a kellő gondossággal járt el annak megválasztásában vagy ellenőrzésében: [6]) addig abban az esetben, ha neki a meghatalmazás meg volt tiltva, a meghatalmazott eljárásáért teljesen felelős, épúgy, mintha a meghatalmazást szükség nélkül adta volna (l. szintén fentebb 44. §.).

ÖTÖDIK FEJEZET.

A részvénytársaság feloszlása.

96. §.

A feloszlás okai, bejegyzése, közzététele és a hitelezők felhívása.

I. Míg a közkereseti és részben a betéti társaság nemcsak oly okok miatt oszlik fel, melyek a társaságnak mint ilyennek személyében állanak be, hanem olyanok miatt is, melyek csak az egyes tagok személyében merülnek fel; míg továbbá a nevezett társaságoknál a feloszlás nemcsak a tagok közös elhatározásával, hanem egyes tagok külön akaratával is történhetik: addig a részvénytársaság csak oly okok miatt oszlik fel, melyek magában a társaságban jelentkeznek, illetve csak a részvényesek közös elha-

[6]) V. ö. C. 613/904. (D. IV. f. 3., 84. l.): ámbár az alapszabályok értelmében a váltók megóvatolása a pénztárnok kötelessége, mégis az annak elmulasztásából származó kárért az igazgatóság tagjai felelősek, ha ellenőrzési kötelezettségüknek a rendes kereskedő gondosságával való teljesítését elmulasztják; mert az a körülmény, hogy az ügykezelés egyes ágazatait külön alkalmazottak látják el, nem menti fel az igazgatóság tagjait attól, hogy azokat ellenőrizzék és felettük felügyeletet gyakoroljanak. Mérleg készítésének ellenőrzése: l. fent 94. §. 2*a*. jegyz.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

tározása folytán. Az egyes részvényesnek sem saját részvényére, sem magára a társaságra nézve sem felmondási joga, sem felbontási keresete nincs ; [1]) ami abban leli magyarázatát, hogy a részvénytársaságnál, mint tőkeegyesületnél az egyes részvényes egyénisége teljesen háttérbe lép s azzal ellensúlyoztatik, hogy a társaságban lekötött vagyoni érdek a részvény átruházása által egyoldalúan és a társaságot alapelemeiben egyáltalában nem érintő módon kivonható.[2])

II. A **K. T. 201. §**-a szerint a részvénytársaság feloszlik :

1. ha azon i d ő eltelik, melyre a társaság keletkezett ; [3])
2. k ö z g y ű l é s i h a t á r o z a t folytán ; [4])
3. e g y e s ü l é s (l. alább 98. §.) és
4. c s ő d n y i t á s [5]) következtében.

---

[1]) Az egyes részvényesnek legfeljebb megtámadási (érvénytelenítési) keresete van oly esetben, midőn a társaság a K. T. által előírt lényeges feltételek mellőzésével jött létre (l. fentebb 80. §.), vagy ha pl. az alapszabályilag kikötött időtartamon túl folytatja működését.

[2]) L. fent 84. §. Az olyan társaság, mely bár előre meghatározott számú részvényekből álló alaptőkével alakulna s magát részvénytársaságnak nevezné is, de melynek alapszabályai a részvények egyoldalú átruházhatóságát határozatlan időre kizárná, nem is tekinthető igazi részvénytársaságnak s épen azért vagy érvénytelennek nyilvánítandó az átruházás korlátozása, vagy a társaság mint ilyen a közkereseti vagy magánjogi társaság szabályai szerint ítélendő meg. V. ö. *Hahn* id. m. 667. l.

[3]) M e g h o s s z a b b í t á s n a k közgyűlési határozattal sincs helye, minthogy a társaság tartama a tervezetből van átvéve. V. ö. fentebb 89. §., **B. T.** 134/77. (D. 28., 258. l.) Kivévén, ha a tartam meghosszabbítása a tervezetben a közgyűlésnek fenn lett tartva, vagy az összes részvényesek beleegyeznek.

[4]) Hogy a feloszlás elhatározása minő feltételek alatt történhetik : vajjon különösen a határozatképességre és határozathozatalra nézve eltérő, vagy a közgyűlési határozatokra vonatkozó általános szabályok mérvadók-e ? az alapszabályoktól függ. Vajjon a feloszlás kimondására van-e elegendő ok : kizárólag a közgyűlés jogai közé tartozik s egyes részvényesek a feloszlást kimondó határozatot azért, mert azt indokoltnak nem tartják, meg nem támadhatják. **C.** 163/902. (D. III. f. 24., 186. l.). — Ha a társaság közgyűlési határozat folytán feloszlott, azt nem lehet többé f o l y t a t n i, hanem mint új társaságnak újból kell alakulnia : **B. T.** 937/912. (H. D. VI. 235. l.). Az új n é m e t K. T. 307. §-a megengedi a folytatást, ha a feloszlás a társasági vagyonnak egészben való elidegenítése vagy más társasággá való átalakítása céljából történt s a szándékba vett cél el nem éretett. L. e kérdésről : *Kuncz Ö.* Keresk. Jog 1912. évf. 10—12. sz.

[5]) V. ö. különösen Cst. 247. §., mely szerint, ha a csőd az igazgatóságnak nem annyi tagja által kéretik, ahánynak aláírása a cégjegyzés-

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

Ezek az okok azonban époly kevéssé kimerítők, mint a közkereseti, illetve a betéti társaságnál felsorolt felosztási okok; sőt a K. T. határozottan kimondja, hogy az általa a felosztásra nézve felállított határozatok az esetben is irányadóul szolgálnak, ha a részvénytársaság nem a fentebb érintett, hanem más okok miatt oszlik fel [id. §. 2. bek.]. Különösen kiemelendő az az eset, midőn az összes részvények e g y k é z b e kerülnek. Elvontan szemlélve ez a tény a részvénytársaságot okvetlenül megszünteti, tekintve, hogy a társaság fogalma legalább két résztvevőt tételez fel (l. fent 74. §. 33. j.). Gyakorlatilag mindazonáltal a részvények egyesítése egy kézben a társaság feloszlására csak akkor fog vezetni, ha oly időpontban forog fenn, midőn több részvényes létezése a társaság meghatározott irányban való továbbműködésének nélkülözhetlen feltétele,[6]) s ez a feltétel utólag sem állíttatik elő,[7]) vagy ha a részvények birtokosa a feloszlást maga kívánja.[8])

III. Valamint a közkereseti és betéti társaság, úgy a részvénytársaság feloszlása is a keresk. cégjegyzékbe bevezetendő és közzéteendő. A bejelentés, csőd esetét kivéve,[9]) az igazgatóság

---

hez szükséges: a csőd a többi igazgatósági tag meghallgatása nélkül csak akkor rendelhető el, ha a fizetések megszüntetése hitelt érdemlően igazoltatik. — A csődnyitás egyébiránt helyt foglalhat azután is, hogy a társaság már más ok miatt feloszlott, feltéve, hogy a felszámolás és a társasági vagyon felosztása még be nem fejeztetett. L. köv. §. [9a]) jegyz. Másfelől a társaság az összes részvényesek beleegyezésével ismét folytatható, ha a csőd a vagyon felosztása nélkül (Csődt. 166. §.) vagy kényszeregyezség folytán megszüntettetett, tehát a felszámolás ily esetben nem kötelező. V. ö. C. 1507/99. (D. III. f. 15., 152. l.) Az új n é m e t K. T. id. 307. §-a szerint a folytatás közgyűlési határozattal történhetik.

[6]) Igy különösen a közgyűlés megtartása s a társasági közegek megválasztása időpontjában.

[7]) Úgy t. i., hogy a részvények a szükséghez képest ismét másra ruháztatnak át.

[8]) Ez esetben a részvényeknek egy kézben való összpontosítása szabályszerűen igazolandó, pl. a közjegyzőnél történt letétel és erről szóló igazolvány által. A felszámolás azonban a hitelezőkre való tekintet miatt ilyenkor sem mellőzhető. — Egyes külföldi törvények a részvényeseknek az előírt számon (l. fentebb 74. §.) alól történt csökkenése esetére a feloszlást határozottan kimondják. Igy egész általánosságban az 1862. évi a n g o l *Comp. Act.* ill. 1908. *Comp. Cons. Act.*; míg az 1867. évi f r a n c i a, az 1873. évi b e l g a társ. t. és az új p o r t u g á l i K. T. minden érdekeltnek jogot adnak a feloszlás bírói kimondására, ha a csökkenés óta egy év, illetve a két utóbbi szerint 6 hó telt el.

[9]) Ilyenkor a bejegyzés hivatalból történik. V. ö. fentebb 21. §.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

feladata, mely arra az illetékes törvényszék által a K. T. 21. §-ában megállapított 500 forintig terjedhető pénzbírság terhe alatt szorítható. **[K. T. 202. §.]** [10]) A feloszlás törvényszéki közzétételén kívül azonban a K. T. a részvénytársaságnál még egy külön és pedig háromszori közzétételt ír elő, mely az igazgatóság által a társasági hirdetmények felvételére rendelt lapokban, vagy amennyiben ilyenek alapszabályilag meghatározva nincsenek, a hivatalos lapban teljesítendő s mellyel kapcsolatban a társasági hitelezők követeléseiknek a harmadszori közzétételtől számított hat hó alatt leendő érvényesítésére felhívandók [id. §. 2. bek.].[11]) A társaság könyveiből kitudható vagy egyébként ismert hitelezők követeléseik érvényesítésére ezenfelül külön értesítés, esetleg szintén hirdetmény által szólítandók fel. **[K. T. 205. §.]** [12])

97. §.

A részvénytársaság felszámolása.

I. Valamint a közkereseti és betéti társaságnál, úgy a részvénytársaságnál is a feloszlást, csőd és egyesülés esetét kivéve, f e l s z á m o l á s követi. **[K. T. 203. §.]** Míg azonban előbbieknél a felszámolás nem okvetlenül szükséges, hanem a társasági viszonyok befejezése közös akarattal másként is történhetik (l. fentebb 65. §.) : addig a részvénytársaságnál a felszámolás lényeges, attól eltérni sem alapszabályi intézkedés, sem közgyűlési határozat

---

[10]) A feloszlás hatályára nézve, amennyiben az csőd folytán áll be, a Csődt. irányadó ; közgyűlési határozat esetében, beleértve az egyesülést : a K. T. 181. §-a intézkedik (l. fentebb 90. §.) ; egyéb esetekben pedig a K. T. 9. és 19. §-ainak általános rendelkezései alkalmazandók, épúgy mint a közkereseti és betéti társaságnál. V. ö. K. T. 104. §. és fentebb 62. §.

[11]) A közzétételnek, illetve felhívásnak a feloszlás bejegyzése után haladéktalanul kell történnie, s ha nem történt, később a felszámolók által teljesítendő, akik erre pénzbírság terhe alatt hivatalból szoríthatók : C. 622/905. (D. IV. f. 2., 284. l.). Az érintett határidő jelentőségéről lásd a köv. §-t.

[12]) Ez az értesítés, illetve hirdetmény, mely az előbbi felhívással egyidejüleg vagy később is történhetik, a követelések érvényesítésére szintén tartalmazhat határidőt, melynek azonban más jelentősége van, mint a hitelezőkhöz általában szóló felhívásban kitett határidőnek. L. a köv. §-t. — »I s m e r t h i t e l e z ő k« alatt nemcsak azok értendők, akik személyesen ismertetnek, hanem azok is, akiknek csak követeléseik ismeretesek, pl. a rendeletre és bemutatóra szóló papirok (váltók, utalványok, elsőbbségi kötvények stb.) birtokosai. A törvény épen ezekre való tekintettel írja elő a hirdetményt.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

által nem lehet. E különbség magyarázata abban rejlik, hogy a közkereseti és betéti társaság megszünése a tagok felelősségén a hitelezők irányában elvileg mit sem változtat, holott a részvénytársaság megszünése és vagyonának felosztása az összes jogviszonyoknak teljesen véget vet, anélkül, hogy a részvényesek bármily további kötelezettséggel tartoznának. A K. T. ennélfogva gondoskodott arról, hogy a részvénytársaság el ne tüntettethessék, mielőtt a hitelezők érdekei kellőképen megóva nincsenek; az erre vonatkozó szabályok megtartása pedig magában foglalja épen azt, hogy a társasági viszonyok csak a törvényben előírt felszámolás útján bonyolíthatók le.[1])

II. A felszámolás tartama alatt a részvénytársaság is épúgy fennállónak tekintetik, mint a közkereseti és betéti társaság. A társaság közegei azonban annyiban változást szenvednek, amennyiben az igazgatóság hatásköre megszünik s a felszámolókra megy át.[2]) Ellenben a közgyűlésre vonatkozó határozatok tovább is alkalmazást nyernek [3]) s a felügyelő bizottság ellenőrzési köte-

[1]) Nincs tehát megengedve a részvénytársaságnál, hogy a felszámolás és a társasági hitelezők kielégítésének mellőzésével a társasági üzlet egészben, bár a kötelezettségekkel együtt, másra átruháztassék. Ily üzletátruházás, az egyesülés esetétől eltekintve (l. a köv. §-t), legfeljebb a felszámolással kapcsolatban, mint a társasági vagyon értékesítésének egyik módja (v. ö. **C.** 389/89. D. Új f. 25., 116. l.) és olyképen lehetséges, hogy a feloszlott társaság mindaddig fennálljon, míg a társasági hitelezők kielégítve vagy biztosítva nincsenek, illetve a K. T. 204. §-ában előírt 6 hónapi határidő el nem telt. V. ö. közelebbről *Wiener* Zeitschr. f. d. ges. H. R. 27. köt. 333. s k. l. és kifejezetten ú j n é m e t K. T. 303. §. Felszámolás nélkül a részvénytársaság más társasággá, pl. szövetkezetté át sem alakulhat. **B. T.** 3146/84. (M. IV. 145. l.). Ugyanaz áll fordítva is s ilyenkor a teljes vagyonátruházási illeték fizetendő. V. ö. *Közig. B.* 1281/909. (K. D. III. 335. l.).

[2]) Ugyanazért a feloszlás és a felszámolók bejelentésével kapcsolatban az igazgatóság tagjai a cégjegyzékből törlendők. Ez már a K. T. 184. §-ából következik. Abból ugyan, hogy a K. T. 203. §-a szerint a felszámolók bejelentése az igazgatóság által történik, azt lehetne következtetni, hogy az igazgatóság a felszámolás alatt is megmarad, tekintve, hogy a felszámolók személyében történt változás esetében újabb bejelentés szükséges. Azonban helyesebb a törvényt úgy magyarázni, hogy csak az eredeti felszámolók bejelentése történik az igazgatóság által (így kifejezetten 1884. évi n é m e t részvénytörvény 244. c. és ú j K. T. 296. §.), s minthogy ennek teljesítése után már semmi hatásköre nincs, nevezetesen a közgyűlés összehívása is a felszámolók vagy a felügyelő-bizottság által történhetik: további fenmaradása nem bír értelemmel. V. ö. *Értekezlet* jk. is 204. l.

[3]) A közgyűlés tehát a felszámolás tartama alatt is évenként legalább egyszer s az alaptőke $^1/_{10}$-ét képviselő részvényesek kérelmére bármikor

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

lessége a felszámolás tartama alatt érintetlen marad [id. §. ut. bek.].[4]) Amennyiben egyébiránt az alapszabályok vagy társasági határozat által más intézkedés nem történt, mint felszámolók ugyancsak az igazgatóság tagjai működnek [id. §. 1. bek.].[5])

Ami a felszámolók jogi állását, valamint a felszámolási eljárást közelebbről illeti: erre nézve a részvénytársaságnál nagyban és egészben véve ugyanazok a szabályok irányadók, mint a közkereseti társaságnál. Alkalmazást nyernek nevezetesen: 1. azok a szabályok, melyek a felszámolók bejegyzésére és cégaláírására, nemkülönben a felszámolási meghatalmazás megszünésének bejegyzésére és joghatályára vonatkoznak, azzal a különbséggel, hogy a felszámolók bejelentése az igazgatóság által történik [id. §. 3. bek.],[6]) s hogy a felszámolói megbízás visszavonására, mely a részvénytársaságnál is bármikor lehetséges, a közgyűlés van jogosítva [id. §. 2. bek.]; [7]) 2. azon szabályok, melyek a felszámolók eljárási módját és hatáskörét tárgyazzák,[8]) melyek azonban még az igazgatóság hatáskörére és felelősségére vonatkozó határozatok által kiegészítést nyernek; [9]) 3. különösen kötelességükben áll a felszá-

---

összehívandó. A K. T. 206. §-a ezt nem teszi fölöslegessé, sőt a 221. §. 3. pontja világosan »jelentés«-ről szól, ami annál inkább a közgyűlésen teendő jelentés értelmében magyarázandó, mert a 206. §. által követelt kimutatás a társaság fennállása alatt készítendő s a közgyűlés által megállapítandó mérleggel egyenlő jelentőséggel bír. V. ö. **B. T.** 250/906. is (D. IV. f. 4., 300. l.), **C.** 899/909. (H. D. IV. 10. l.).

[4]) Ugyanez áll c s ő d esetében, sőt itt az igazgatóság is megmarad, hacsak a csőd a felszámolás alatt nem nyittatik meg, amidőn az igazgatóság helyett a felszámolók járnak el. V. ö. Cst. 202., 243., 246. §§. A felügyelő bizottság megválasztása céljából a felszámolók a közgyűlés összehívására pénzbírság terhe alatt szoríthatók: **C.** 622/905. (D. IV. f. 2., 284. l.).

[5]) Bírói kirendelés, mint a közkereseti és betéti társaságnál, a részvénytársaságnál nálunk nem fordulhat elő. Az 1884. évi n é m e t t. és az ú j K. T. 295. §. szerint igen. Hasonlóképen az 1898: XXIII. tc. 39. §. szerint a gazdasági és ipari hitelszövetkezeteknél. L. alább 113*b*. §.

[6]) Utalással a K. T. 110. §-ára. A felszámolók változása esetében a bejelentés maguk a felszámolók által történik.

[7]) Akkor is, ha a felszámolók az alapszabályok által rendeltettek ki.

[8]) Az id. §. 3. bek. kifejezetten utal a K. T. 111—114. §-aira. A 112. §. 2. bek.-ben azonban az ingatlanok árverésen kívüli eladásához szükséges beleegyezés alatt a közgyűlés beleegyezése értendő.

[9]) Az id. §. 3. bek. e részben a K. T. 188., 189. §-aira utal. Ebből kitünik egyúttal, hogy az egyes részvényesek, valamint harmadik személyek is indíthatnak kártérítési keresetet a felszámolók ellen, épúgy mint az igazgatóság és felügyelő bizottság tagjai ellen. V. ö. fentebb 94. §. Más-

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

molóknak a részvénytársaságnál is a hitelezőket kielégíteni [9a]) és a fennmaradó vagyont a részvényesek között felosztani. A felosztás a részvények aránya szerint történik, tényleg azonban a feloszlási hirdetvény (l. a megelőző §-t) harmadszori közzétételétől számítandó hat hó letelte előtt nem foglalhat helyet **[K. T. 204. §.]**; [10]) ezenfelül, ha az ismert hitelezőkhöz intézett értesítés, illetve hirdetvény siker nélkül marad, ezeknek követelései az illetékes törvényszéknél előbb készpénzben leteendők, s ugyanez áll a függőben levő kötelezettségek és peres követelésekre nézve is, hacsak a hitelezőknek elegendő biztosíték nem nyujtatik.[11]) A felszámolók és a felügyelő bizottság tagjai e határozatok ellenére teljesített fizetésekért egyetemlegesen felelősek. **[K. T. 205. §.]** [12])

III. A felszámolók a társasági ügyek lebonyolítása iránt legalább évenként kimutatást közzétenni s a felszámolás befejezésekor annak eredményét köztudomásra hozni tartoznak. **[K. T. 206. §.]** [13])

---

részt azonban a felszámolók a hatáskörükben a társaság nevében foganatosított cselekvényekért személyesen szintén nem felelősek s azért a társaság elleni követelések is csak a felszámolás alatt lévő társaság s nem a felszámolók személye ellen perelhetők. **C.** 819/87. (D. Új f. 19., 321. l.)

[9a]) Amennyiben a társaság vagyona a hitelezők követeléseit nem fedezi, a felszámolók nincsenek jogosítva egyeseket kielégíteni, hanem kötelesek csődöt kérni, különben kártérítéssel tartoznak. V. ö. **C.** 63/908. (H. D. III. 177. l.), 365/912. (U. o. VII. 7. l.).

[10]) A hat hó alatt nem jelentkező ismeretlen hitelezők követeléseiket magában véve ugyan nem vesztik el, de már csak annyiban kaphatnak kielégítést, amennyiben a társasági vagyon még fel nem osztatott. **C.** 599/902. (D. III. f. 24., 167. l.), 452/907. (K. I. 1908. évf. 5. sz.). A részvényesek ellen semmi esetre nem fordulhatnak, de a felszámolók ellen sem, minthogy a felosztás a hat hó eltelte után jogosan történik. Az sem fordulhat a felszámolók ellen, aki csak a felosztás után lett hitelező: **C.** 1104/910. (H. D. V. 242. l.).

[11]) Függőben lévő kötelezettség minden felfüggesztő feltételhez vagy későbbi lejárathoz kötött kötelezettség. Ide tartoznak különösen a biztosítási társaságoknál a biztosítási összegek. — Ami a biztosítékot illeti, azt a felügyelő bizottság hozzájárulásával és közös jótállás mellett a felszámolók állapítják meg, a hitelező azonban úgy a biztosíték módját, mint mennyiségét bíróilag megtámadhatja, amidőn az iránt a bíróság határoz.

[12]) Amíg azonban a rt.-nak cselekvő vagyona van, habár a cégjegyzékből már törültetett volna, a ki nem elégített, bár ismert hitelezők előbb csak erre a vagyonra mehetnek: **C.** 718/906. (H. D. I. 297. l.).

[13]) Ennek elmulasztása büntetést von maga után. V. ö. K. T. 221. §. 3. pont és alább 101. §. A közzététel módjára nézve, eltérő intézkedés hiányában a társasági hirdetvények közzétételére általában vonatkozó szabályok irányadók. Jelentés a közgyűlésnek: l. fent. 3. jegyz.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

A feloszlott részvénytársaság könyvei pedig tíz éven át leendő megőrzés végett az illetékes törvényszék által kijelölendő helyre leteendők. **[K. T. 207. §.]** [14])

98. §.

Különösen az egyesülés.[1])

I. Előfordul, hogy két vagy több hasoncélú részvénytársaság,[1a]) melyek külön-külön eredményes működést kifejteni nem képesek, s nehogy egymással hátrányos versenyt folytassanak: közös társasággá egyesül, hogy ekként céljukat egyesült erővel jobban érhessék el. Az ilyen egyesülés *(fusio, amalgamatio)* vagy úgy történik, hogy az egyesülő társaságok egyike fennmarad s a többieket magába felveszi, vagy pedig olyképen, hogy egészen új társaság alapíttatik, melybe valamennyi egyesülő társaság beolvad. Az egyesülés tehát egyfelől mindig, habár esetleg nem valamennyi társaságra nézve f e l o s z l á s s a l jár, melynek dacára azonban a feloszlásra vonatkozó szabályok nem nyernek alkalmazást, hanem a felszámolás és a társasági vagyon felosztása helyett az egész üzlet annak összes cselekvő és szenvedő alkatrészeivel átruháztatik oly módon, hogy a feloszlott társaság részvényesei a beolvasztó (létező vagy új) társaság részvényeseivé lesznek.[2]) Másfelől az egyesülés mindig

---

[14]) A bíróságnak úgy törvényes felügyeleti jogánál, mint a cégvalódiság elvéből kifolyólag nemcsak joga, de kötelessége is, amennyiben akár a felszámolók jelentéseiből, akár egyébként megállapíthatja, hogy a felszámolásnak tárgya többé egyáltalában nincs, a felszámolásnak törlése és az üzleti könyveknek megőrzése iránt hivatalból intézkedni: **C.** 622/905. (D. IV. f. 2., 284. l.). A megtekintésre nézve ugyanaz áll, mint a közk. és betéti társaságnál a K. T. 120. és 146. §§. értelmében. Megtekinthetik a könyveket úgy a volt részvényesek, mint a társaság vagy az egyes részvényesek hitelezői. **B. T.** 463/906. (D. IV. f. 5., 81. l.).

[1]) V. ö. tekintettel a magyar K. T.-re is: *Wiener* Zeitschr. f. d. ges. H. R. 27. köt. 333. s k. l.

[1a]) Az egyesülés csak h a s o n f a j ú társasággal történhetik. Tehát részvénytársaság csak részvénytársasággal, nem pl. szövetkezettel. **B. T.** 1014/906. (D. IV. f. 5. 360. l.). Különböző társaságok összeolvadása csak a törvényben előírt felszámolási eljárás mellett lehetséges.

[2]) Az egyesülés fogalma kizárja azt, hogy a beolvadó társaság részvényesei részvények helyett pénzbeli kielégítést kapjanak. Ez nem volna egyesülés, hanem közönséges üzletátruházás, mely csak felszámolással kapcsolatban lehetséges. A n é m e t K. T. 215. cikke ily értelemben kifejezetten szól. Legfeljebb az az eset számítható még ide, ha a részvényeseknek választás engedtetik részvények és pénzbeli kielégítés közt.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

üzletátvételt s ezzel kapcsolatban kötelezettségátvállalást foglal magában, mivégből az alaptőke és a részvények száma, amennyiben a beolvasztás már létező társaság által történik, rendszerint felemeltetik,[3]) új társaság alapítása esetében pedig a megfelelő nagyságban állapíttatik meg; magától értetődvén, hogy úgy az alaptőke felemelése, mint a társaság alapítása csak az erre nézve előírt szabályok megtartása mellett eszközölhető.[4])

II. Magában véve az egyesülés nem volna megengedve, tekintve, hogy a feloszlott társaság hitelezői nem kötelesek új adóst olyképen elfogadni, hogy az eredeti adós teljesen megszünjék, s a részvényesek sem tartoznak beérni azzal, hogy ők készpénzbeli kielégítés helyett más társaság részvényeit kapják. A K. T. mindazonáltal, figyelemmel lévén a gyakorlati élet követelményeire, az egyesülést kifejezetten megengedi. Hogy azonban a feloszlott társaság hitelezői jogos igényeikben meg ne rövidíttessenek, azoknak érdekében bizonyos óvrendszabályokat állít fel.[5]) Ezek a következők **[K. T. 208. §.]**:

1. Habár a beolvasztó társaság legott az egyesülési szerződés létrejöttével [6]) a beolvadó társaság üzletének és vagyonának tulajdonosává válik: [7]) a beolvadó társaság vagyona a beolvasztó tár-

---

[3]) Nem mindig. Lehet, hogy úgy a beolvasztó, mint a beolvadó társaság alaptőkéje veszteségek folytán annyira megcsökkent, hogy az egyesített üzlet értéke sem nagyobb, mint a beolvasztó társaság alaptőkéje, amidőn a beolvasztás olyképen történik, hogy az eredeti alaptőke meghagyatik s a meglévő részvények névértéke megfelelően leszállíttatik.

[4]) Minthogy a beolvadó társaság részvényesei azon részvényekért, melyeket ők a beolvasztó társaságtól kapnak, n e m k é s z p é n z b e l i b e t é t e l t, t. i. a beolvadó társaság üzletét adják: azon szabályok, melyek általában ily nemkészpénzbeli betétekre vonatkoznak (l. fentebb 78. és 79. §§.), itt is alkalmazandók. A részvényesek nem tartoznak beérni azzal a becsléssel, mely a beolvadó és beolvasztó társaság igazgatósága által eszközöltetik. Határozatlan: C. 1574/905. (D. IV. f. 4., 180. l.).

[5]) A r é s z v é n y e s e k érdekében ily korlátozásokat a K. T. nem állít fel; pedig minthogy az egyesülés iránti határozat a közgyűlés hatáskörébe tartozik s eltérő alapszabályi intézkedés hiányában a határozathozatal közönséges szabályai irányadók, tehát rendszerint szótöbbség dönt: az egyes részvényesek érdekei az egyesülés folytán könnyen szenvedhetnek.

[6]) Az egyesülési szerződés létrejöttéhez mindenesetre szükséges, hogy az egyesülés és annak feltételei a beolvadó és beolvasztó társaság közgyűlései által elfogadtassanak. L. fent. 88. §. Ha az egyesülés új társaság alapítása útján történik, ennek előbb meg kell alakulnia, s az egyesülés iránt ennek alakuló közgyűlése határoz.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

saság igazgatósága által mindaddig külön kezelendő, míg annak hitelezői kielégítve vagy biztosítva nem lettek.[8]) A beolvadó társaság vagyona a beolvasztó társaság vagyonában külön tömeget képez, melyre a beolvadó társaság hitelezőinek elsőbbségük van: mi mellett azonban ők kielégítést a beolvasztó társaság egyéb vagyonából is követelhetnek,[9]) tekintve, hogy a beolvasztó társaság a beolvadó társaság kötelezettségeit magára vállalta.

2. A kezelő igazgatóság tagjai a beolvadó társaság hitelezőinek az elkülönített kezelésért egyetemlegesen felelősek.[10])

3. A történt beolvadás, épúgy mint a feloszlás általában,[11]) a keresk. cégjegyzékbe bevezetés végett az illetékes törvényszéknek azonnal bejelentendő, s a törvényszéki közzétételen kívül a társasági hirdetvények felvételére rendelt lapokban, esetleg a hivatalos hírlapban háromszor közzéteendő.[12])

4. A feloszlott társaság hitelezőinek felhívása elmaradhat, vagy későbbre halasztható ugyan; de a beolvadó társaság vagyonának t é n y l e g e s egyesítése a beolvasztó társaság vagyonával az érintett harmadszori közzétételtől számítandó hat hó eltelte előtt semmi esetben, tehát még akkor sem történhetik, ha az ismert hitelezők már előbb kielégíttettek vagy biztosíttattak.[13])

---

[7]) A tulajdonátruházás általános kellékei azonban itt is megtartandók. Ingatlanokra tehát a tulajdon a beolvasztó társaság által csak a telekkönyvi bekebelezés folytán szereztetik, mely a közgyűlésileg elfogadott egyesülési szerződés alapján foganatosíttatik.

[8]) A biztosítás módja iránt a bíróság határoz, ha a hitelezők kifogást tesznek. — A külön kezelés alá esik különösen biztosító társaságok egyesüése esetében a díjtartalék is.

[9]) Kivévén azon vagyonból, mely egy más beolvadó társaságtól származik és külön kezeltetik.

[10]) Ezenkívül a jogosulatlan tényleges beolvasztás esetében az 1881. évi LX. tc. 223. s köv. §-ai értelmében biztosítási végrehajtásnak lehet helye; azok a szerződő felek pedig, kik, mint pl. biztosító társaságoknál a biztosítottak, hosszabb időre szóló szerződéses viszonyban állanak, a szerződéstől visszaléphetnek és kártérítést követelhetnek — amit különben nem tehetnek.

[11]) A beolvadás bejelentése alatt nem a feloszlás bejelentésétől külön bejelentés értendő. V. ö. világosan n é m e t K. T. 247. c., melyre a *Tervezet* egyszerűen hivatkozik.

[12]) Ez utóbbi nincs ugyan határozottan kimondva, de az id. §. 4. pontjából következik.

[13]) A később jelentkező hitelezők azonban követeléseiket époly kevéssé vesztik el, mint a felosztás esetében általában. Csakhogy amennyiben a

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

HATODIK FEJEZET.

Külföldi részvénytársaságok.[1])

99. §.

Általános elvek.

I. Az az általános elv, hogy idegenek a belföldön kereskedést épúgy űzhetnek, mint a honpolgárok : nemcsak idegen természetes, hanem jogi személyekre, tehát nevezetesen külföldi keresk. társaságokra is alkalmazást nyer ; jogukban állván ezeknek is úgy külföldi telepükről közvetlenül, illetve meghatalmazottak, utazók által az országban egyes ügyleteket kötni, mint itt állandó fióktelepet, képviselőséget vagy ügynökséget felállítani (l. fentebb 11. §.). Míg azonban az előbbi eset semmi különös megszorítás alá nem esik s a külföldi közkereseti és betéti társaságokra nézve az állandó letelepedés sincs más szabályoknak alávetve, mint amelyek a nemzetközi magánjog általános elveiből következnek,[1a]) addig a K. T. a külföldi részvénytársaságok [1b]) és hasonlóképen a szövetkezetek (l. alább 104. §.) tekintetében közelebbről határozza meg azokat a feltételeket, melyek mellett üzleteiket a magyar korona országaiban saját cégük alatt fiókintézet vagy ügynökség által folytathatják.[2]) E feltételek megállapítása annál indokoltabb volt, minél

---

beolvadó társaság vagyona mint külön tömeg már nem létezik, a beolvasztó társaság többi hitelezőivel egyenlő tekintet alá esnek.

[1]) V. ö. különösen : *Vincent et Penaud* id. m. s. v. *Société ; Lyon-Caen* De la condition légale des soc. étrangères en France. Paris, 1870. és Des divers systèmes législatifs concernant la condition légale des soc. étrangères par actions (Journal du dr. int. pr. 1885. 265. s. k. l.). *Baumgarten N.* Jogállam 1908. évf. 638. s k. l. ; *Kohner A.* Keresk. jog. 1912. évf. 1—3. sz., *Wittmann E.* id. m.

[1a]) V. ö. **B. T.** 3040/904. (D. IV. f. 1., 43. l.) : külföldi közk. és betéti társaság belföldön felállított telepeinek bejegyzésére azok a szabályok alkalmazandók, melyek az ilyen belföldi oégek fióktelepei tekintetében állanak fenn.

[1b]) Ezek alatt a külföldi betéti részvénytársaságok és a korlátolt felelősségű társulatok is értendők. L. fent. 48. §. 4. jegyz.

[2]) A K. T. 210. §-a kifejezetten csakis ezt az esetet tartja szem előtt, amiből következik, hogy ha külföldi részvénytársaság (és hasonlóképen szövetkezet) állandó letelepedés nélkül akar a belföldön egyes ügyleteket

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

bizonytalanabb az általános elvek alapján, hogy a belföldi részvénytársaságokra vonatkozó rendszabályok mennyiben alkalmazhatók a külföldi részvénytársaságokra is, s minél könnyebben volna tehát lehetséges, hogy a külföldi részvénytársaságok az országban több szabadságot élvezzenek, mint a belföldiek. Ha a törvény szükségét látta annak, hogy a közönséget kellő oltalomban részesítse a belföldi részvénytársaságokkal szemben, még nagyobb szükség van erre a külföldiek irányában; nem is említve, hogy ha a törvény korlátozó rendszabályai csak a belföldi részvénytársaságokra alkalmaztatnának, azoknak hatályossága egyáltalában kérdésessé válhatnék. Másrészt azonban a K. T. a külföldi részvénytársaságok belföldi letelepedésének feltételeit a legszabadelvűbb módon állapította meg, kerülvén minden oly korlátozást, mely a kereskedési szabadságnak nálunk általánosan követett elvével ellentétben állana.[3])

II. A K. T. által felállított ezen feltételek alkalmazást nyernek bármely külföldi államban székelő részvénytársaságokra, tekintet nélkül arra, vajjon azoknak letelepedhetése államszerződés által

---

kötni, ebben nem akadályozható meg azon az alapon, hogy a K. T. feltételeinek meg nem felelt, hanem az általános elvek irányadók. V. ö. eziránt határozottan 1878: XXII. tc. 9. §. Helytelen **B. T.** 36234/77. sz., mellyel osztrák biztosító társaság bejegyzett fióktelep hiánya miatt belföldi biztosítottak elleni keresetével elutasíttatott. Hasonlóképen nem nyernek alkalmazást a K. T. feltételei, ha a külföldi társaság állandóan ugyan, de nem saját, hanem belföldi egyén vagy társaság mint bizományos cége alatt működik az országban. V. ö. *Értekezl.* jk. 210. l. A saját cég is egyébiránt csak a K. T. értelmében használható. V. ö. fentebb 11. §. 10. jegyz. Ellenk. **B. T.** 1858/77. (D. 28., 256. l.) — Amennyiben a külföldi társaság t ö b b f i ó k t e l e p e t állítana fel, a K. T. szabályai mindegyikre önállóan alkalmazandók, nem pedig úgy, hogy egy közülök mint fióktelep szerepeljen s a többi mint hozzátartozó csak vele együttesen esnék a törvény szabályai alá. Ily szervezetre nincs törvényes alap. Más, ha a többi telep önállóan nem köt ügyleteket, hanem csak közvetíti azokat a fióktelep részére, mint pl. a biztosító alügynökségek. V. ö. fent. 20. §.

[3]) V. ö. *Tervezet* ind. 304. l. Külföldön nem mindenütt tanusítanak ily liberalismust az idegen társaságok irányában. Igy Franciaországban az 1857. május 30-iki törvény alapján a külföldi társaságok letelepedéséhez most is állami engedély követeltetik, dacára, hogy azóta a belföldi rt.-oknál az engedélyezési rendszer mellőztetett. Az újabb keresk. törvények közül különösen a r o m á n állít fel fölötte szigorú feltételeket, míg ellenben az o l a s z, s p a n y o l, p o r t u g á l i, az 1873. évi b e l g a, az 1884. évi n é m e t törvény és az ú j n. K. T. 201. §. szintén különös korlátok nélkül engedik be a külföldi rt.-okat.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

biztosíttatott-e vagy nem? Kivételt egyedül Ausztria képez, melyre nézve nem a K. T., hanem külön törvény: az 1878. évi XXII. t.-c. irányadó.[4]) Emellett azonban különösen kiemelendő, hogy a K. T.-nek a külföldi részvénytársaságokat tárgyazó határozatai csak a részvénytársasági alakra, mint ilyenre vonatkoznak. Hogy minő feltételek alatt folytathatja külföldi részvénytársaság működését az országban az üzlet tárgyára való tekintettel? az külön kérdés, melyre nézve részint maga a K. T., így nevezetesen a biztosítási vállalatokra nézve,[5]) részint más törvények külön intézkednek; [6]) magától értetődvén, hogy a külföldi részvénytársaságok, épúgy mint a külföldiek általában, az ipartörvény követelményeinek is eleget tartoznak tenni.

100. §.

A külföldi részvénytársaságok által teljesítendő feltételek és kötelességek.

I. Az első feltétel, melynek az országban állandóan letelepedni akaró külföldi részvénytársaságok alá vannak vetve, az, hogy a fiókintézetet vagy ügynökséget azon törvényszéknél, melynek kerületében azt felállítani szándékoznak, bejegyeztessék. **[K. T. 210. §.]** [1])

---

[4]) E törvény az Ausztriával kötött vám- és keresk. szövetség (1878. évi XX. tc., illetve 1887: XXIV. tc.) 20., illetve most az 1908: XII. tc. által becikkelyezett keresk. és forg. szerződés 19. cikkén alapul. Vonatkozik a szövetkezetekre és különösen a biztosító társaságokra is. Határozottan kivétetnek ellenben a takarékpénztárak (10. §.), és a nálunk tiltott üzletek, még ha Ausztriában ily tilalom nem is áll fenn. (1907. évi szerződés zárjegyzők. a 19. cikkhez.). A biztosító társaságokra vonatkozó 8. §. módosítást szenvedett az 1899: XXXIX. tc. által. — A vám- és keresk. szövetség 20. c., illetve a keresk. és forg. szerződés 19. és 23. c. alapján történik a részvénytársaságok stb. bebocsátása Bosznia-Hercegovinával szemben is (v. ö. 1879: LII. tc. 11. §.), amely egyúttal a magyar társulatok ottani működésére nézve külön rendeleti úton foganatosítandó egyezményre utal. E rend. 1888. junius 20-án adatott ki. A biztosító társaságokra nézve 1895. jun. 7. külön rend.

[5]) V. ö. K. T. 461. §. és alább 186. §.

[6]) Igy nevezetesen külföldi jelzálogintézetekre nézve az 1876: XXXVI. tc. 36. és 37. §§.

[1]) Ugyanez áll Ausztriára nézve is: 1878: XXII. tc. 1. §. Ha a külföldi társaság több fióktelepet akar az országban felállítani, a bejegyzés mindegyikre nézve kötelező, feltéve épen, hogy mindegyik valóban fiók-

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

Hogy azonban e bejegyzés eszközöltessék, a külföldi részvénytársaság annak kérelmezésekor alapszabályait a keresk. cégjegyzékbe bevezetés és közzététel végett hiteles alakban [2]) bemutatni és egyúttal következőket igazolni tartozik **[K. T. 211. §.]**:

1. hogy hazája törvényei szerint megalakult és tényleg működik ; [3])

2. hogy az itteni üzlet folytatására szánt tőke a belföldön van elhelyezve ; [4])

3. hogy itteni üzlete folytatására a magyar korona területén székelő képviselőséget rendelt ; [5])

---

telep és nem egészen alárendelt ügynökség. V. ö. fentebb 99. §. 2. jegyz. és kifejezetten 1878 : XXII. tc. 1. §. Hasonlóképen helyt foglal a K. T. 21. §-ában megállapított pénzbirság, ha a külföldi részvénytársaság belföldi fióktelepét bejegyeztetni elmulasztaná és pedig a fióktelep ideiglenes képviselője ellen : **C.** 669/82. (D. Új f. 4., 190. l.)

[2]) Nem osztrák részvénytársaságok alapszabályainak az illető követség hitelesítésével kell ellátva lenniök. V. ö. 1868 : LIV. tc. 545. §.

[3]) Ugyanez áll az osztrák rt.-okra nézve is : id. t. 4. §. Ha a külföldi törvényhozás szerint (mint épen Ausztriában) a részvénytársaságok keletkezéséhez állami engedély szükséges, ez is kimutatandó. — A »t é n y l e g e s m ű k ö d é s« kimutatása magában foglalja, hogy az illető társaságnak külföldön is legyen üzlete, mely mint főtelep (székhely) szerepel. Ha a külföldön nincs üzlete, hanem csak a belföldön létesítendő vállalat (pl. vasut) céljából alakulna külföldön részvénytársaság : az ilyen rt. nálunk nem jegyezhető be. Ez már abból is következik, hogy ilyenkor hiányzik a fióktelepet feltételező valóságos főtelep, amilyennek a pusztán névleges külföldi székhely nem tekinthető. Ily esetben tehát a társaság csak mint magyar társaság alakulhat és jegyezhető be.

[4]) Ausztriára nézve ez a feltétel az id. tcikkben nincs kimondva. Hogy mily összeg fordítandó a belföldi üzletre ? az teljesen a társaságtól függ ; minden esetre azonban számszerűleg kifejezendő. **B. T.** 8158/90. (Ü. L. 90., 8. sz.) Kivétel van biztosító társaságokra nézve, melyek a belföldi üzletre annyit tartoznak befektetni, amennyit a K. T. 453. §-a általában követel. V. ö. K. T. 461. §. Az osztrák biztosító társaságok azonban csak a főszékhelyen történt befizetést kötelesek igazolni (1878 : XXII. tc. 8. §. 2. bek.). Kivétel van továbbá oly külföldi részvénytársaságokra nézve, melyek az országban közraktárt akarnak alapítani (v. ö. K. T. 435. §.), úgyszintén külföldi jelzálogintézetekre nézve, melyek a belföldi üzletben külön 200.000 frtnyi biztosítási alapot tartoznak alakítani. V. ö. 1876 : XXXVI. tc. 4. és 36. §§-ait. — A belföldi üzletre rendelt tőke c s ő d esetében nem adatik ki a külföldi bíróságnak, hanem arra a belföldi bíróság által hivatalból külön csőd nyitandó. Cst. 75. §.

[5]) Ugyanez áll az osztrák rt.-okra nézve is : id. t. 2. §. A képviselőség állhat egy vagy több tagból. Utóbbi esetről a K. T. 215. §-a világosan megemlékezik. Több fióktelep részére egy és ugyanazon képviselő is rendelhető.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

4. hogy a társaság arra kötelezte magát, miszerint belföldi ügyleteiben a K. T. rendeleteihez alkalmazkodik [6]) s itteni képviselőségének jogcselekvényeit magára nézve kötelezőknek elismeri ; [7])

5. hogy a képviselőség a társasági fiókcég érvényes jegyzésére feljogosíttatott ; [8])

6. hogy a képviselőség által kötött ügyletekből eredő minden peres kérdésre nézve magát az itteni törvényeknek és a belföldi bíróságoknak aláveti ; [9])

V. ö. 1878 : XXII. tc. 2. §. Kirendelhető-e c é g v e z e t ő ? **B. T.** 1412/900., 298/900., 2720/907. (Grill-féle Dtár IV. 162. sz. XV. 1167. sz.) szerint nem. De ez nem indokolt, mert a külföldi társaságnak nincs kevesebb joga, mint a belföldinek. Csak a képviselőség h e l y e t t nem rendelhető cégezető.

[6]) Ez áll úgy az ügyletek megkötésének kellékeire, mint az azokból származó jogviszonyokra nézve. A társaság külön nyilatkozata voltaképen fölösleges, mert a nemzetközi magánjog szabályai szerint a belföldi jog alkalmazása úgyis magától értetődik. V. ö. fentebb 11. §. Ugyanazért áll az osztrák rt.-okra nézve is, bár az id. törvény ily nyilatokzatot nem követel.

[7]) Áll az osztrák rt.-okra nézve is : id. t. 2. §. Ez is magától értetődik ugyan, de a törvény nyilván azt akarja kifejezni, hogy a belföldi képviselő hatásköre semmi korlátozás alá nem vehető. A képviselő a belföldi üzletre nézve ugyanazt az állást foglalja el, mint a részvénytársaság igazgatója, ami már abban találja indokolását, hogy a társaság csak általa cselekszik a belföldön s a belföldi közönségre nézve a külföldön székelő igazgatóság nem ismeretes. V. ö. **C.** 862/909. (H. D. IV. 71. l.). Az 1878 : XXII. tc. id. 2. §-a világosan azt mondja, hogy a képviselőség feljogosítandó arra, »hogy a társaságot a fióktelep ügyleteiből eredő úgy bíróság előtti, mint bíróságon kívüli minden ügyben képviselhesse«. Perbeli képviseletre nézve v. ö. **C.** 1848/88. is. (D. Új f. 20., 116. l.) A külföldi rt. képviselősége oly ügyletből is perelhető, amelyet a külföldi igazgatóság kötött meg : **C.** 485/900. (D. III. f. 19., 97. I.) Ellenk. **C.** 441/93. (U. o.)

[8]) Ha a képviselőség több tagból áll, a cégjegyzési jogosultságra nézve több vagy valamennyi tag együttessége is megállapítható, ami azonban a cégjegyzékben kitüntetendő. V. ö. **C.** 3833/83. (D. Új f. 5., 77. l.)

[9]) Ugyanez áll az osztrák rt.-okra nézve is : id. t. 2. §. Ez az intézkedés a nemzetközi magánjog elvei szerint szintén magától értetődik s a belföldi illetőség akkor is alkalmazható, ha a társaság nincs bejegyezve. V. ö. **S.** 21.317/79. (D. 18., 45. l.). A K. T. azonban nyilván azt akarja egyúttal kifejezni, hogy a külföldi rt. a belföldi bíróság helyett külföldit külön kikötni sincs jogosítva. A belföldi bíróság illetékessége továbbá nemcsak olyan értelemben veendő, mintha a belf. bíróság csak a fiókintézet képviselősége ellen indított perekben járhatna el, hanem magára a külföldi rt.-ra nézve is kötelező minden peres kérdésre nézve, mely a képviselőség

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

7. hogy a külföldi állam, melyben a társaság keletkezett, az itteni részvénytársaságok irányában a viszonosság elvének megfelelőleg jár el.[10])

Ami e feltételek igazolásának módját illeti: a 3., 4., 5. és a 6. pont alatt érintett körülmények a társaságnak jogérvényesen keletkezett s esetleg az államhatalom részéről jóváhagyott határozata által [id. §. ut. el. bek.]; [11]) az 1. pont alatti körülmény hiteles cégjegyzékkivonattal, vagy ahol cégjegyzékek nincsenek, egyéb hatósági bizonyítvánnyal; [12]) a 2. pont alatti körülmény hiteles könyvkivonattal; végre a 7. pontban érintett viszonosság a külföldön székelő osztrák-magyar követség bizonyítványával [13]) igazolandók.

Azokban az esetekben, melyekben a külföldi részvénytársaságoknak belföldi működéséhez szükséges engedély megadása fennálló államszerződések szerint nem a törvényszéket, hanem a miniszteriumot illeti, ez szintén a fentebbi határozatok értelmében intézkedik [id. §. ut. bek.].[14])

Végül kiemelendő, hogy a bejegyzés közzétételének a részvénytársaságok bejegyzésének közzétételére általában vonatkozó

által kötött ügyletekből eredő igény érvényesítése közben merült fel. **B. T.** 55.910/905. (D. IV. f. 3. 209. l.). Hogy mely bíróság illetékes? arra nézve l. 1868: LIV. tc. 33. §. és új Pp. 27. §.

[10]) Ausztriával szemben e feltétel elesik. Hasonlóképen azon államokkal szemben, melyekben a keresk. társaságok és különösen a részvénytársaságok kölcsönös bebocsátása államszerződésileg biztosíttatott. L. ezeket fentebb 48. §. 4. jegyzet. A viszonosság értelmét l. fentebb 11. §.

[11]) Az id. bek. hibásan a 2., 3., 4., 5. pontokat idézi. A hiba onnan származik, hogy a 2. pont csak a képviselőházban szúratott be, anélkül hogy az id. bek. megfelelően kiigazíttatott volna. — A társaság határozata alatt közgyűlési határozat értendő. Az igazgatóság által vállalt kötelezettség nem elegendő. **B. T.** 5462/76. (D. 28., 258. l.)

[12]) Hogy mely hatóság bizonyítványával? az az illető állam viszonyaihoz képest ítélendő meg. Ausztriától eltekintve azonban a cégjegyzékkivonat vagy más hatósági bizonyítvány az illető követség hitelesítésével látandó el. V. ö. 1868: LIV. tc. 545. §. Ez az új Pp. 335. §-a értelmében is követendő.

[13]) V. ö. fentebb 11. §. A kereskedés gyakorlására általában kimondott viszonosság nem teszi nélkülözhetővé annak igazolását külön a részvénytársaságokra nézve.

[14]) Ily eset létezett a K. T. megalkotásakor Ausztriára nézve az 1867: XVI. tc. (vám- és keresk. szövetség) XX. cikke értelmében. Az 1878: XX., illetve 1887: XXIV., tc. és az 1907. évi keresk. és forg. szerződés ily intézkedést már nem tartalmaz, s más állammal szemben sincs az érintett eset kimondva.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

adatokon kívül a belföldi képviselőség megnevezését és a belföldön elhelyezett tőke mennyiségét is magában kell foglalnia. **[K. T. 212. §.]**

II. A bejegyzésen s az érintett adatok igazolásán kívül a külföldi részvénytársaságok még a következő kötelességek alá esnek:

1. A külföldi részvénytársaság belföldi üzletéről külön szabályszerű könyvek vezetendők. **[K. T. 213. §.]** [15])

2. A belföldi képviselőség köteles az illetékes törvényszéknek a közgyűlési jegyzőkönyveket,[16]) a részvénytársaságnak általános és az itteni üzlet mérlegét, a közgyűlést követő két hó alatt, egy-egy eredeti példányban bemutatni. Az általános és különös mérleg ezenfelül a társasági hirdetvények felvételére rendelt, esetleg a hivatalos hírlap útján közzéteendő. **[K. T. 214. §.]** [17]) A képviselőség tagjai e határozatok meg nem tartásából eredő károkért egyetemlegesen felelősek. **[K. T. 215. §.]** [18])

3. A külföldi részvénytársaságnak oly határozatai, melyek által a vállalat tárgyának megváltoztatása, a társaság feloszlása vagy egyesítése iránt történik intézkedés, akkor is, ha a külföldi törvény szerint érvényesen keletkeztek, a belföldi fiókintézet üzletére nézve csak azon időponttól bírnak foganattal, midőn az itteni törvényszék által a cégjegyzékbe bevezetve lettek. **[K. T. 216. §.]** [19])

III. A külföldi részvénytársaságok a most előadott feltételek és kötelességek tekintetében a cégjegyzék-bíróság hivatalos ellenőrzése alatt állanak, épúgy, mint a belföldi társaságok. Azonban a K. T. reájuk nézve még tovább megy s az ő belföldi működésüket a hatóságok és a közönség mintegy nyílt ellenőrzésének

---

[15]) Áll az osztrák rt.-okra nézve is. Id. t. 3. §. A külön könyvek a belföldi fióktelep helyén vezetendők. Kivétel van az Ausztriával közös közlekedési vállalatokra nézve, melyeknek külön könyvei a társaság főszékhelyén is vezethetők. Id. t. 3. §. ut. bek.

[16]) Még ha külföldön nincsenek is előírva. **B. T. 5066/83.** (D. Új f. 7., 315. l.)

[17]) Az osztrák rt.-okra nézve a külön mérleg nincs határozottan előírva. Az id. t. 5. §-a csak álta'ában évi mérlegről szól. De minthogy e törvény a K. T.-re való vonatkozással szerkesztetett, s az eltérés nem lett határozottan kimondva, feltehető, hogy az évi mérleg alatt úgy az általános, mint a különös mérleg értetett.

[18]) Ugyanaz áll az osztrák rt-.okra nézve. Id. t. 5. §. 2. bek. Kár különösen abból származhatik, hogy a fióktelep a mulasztás folytán töröltetik. A kártérítés mellett büntetés. V. ö. K. T. 221. §. 4. pont és köv. §.

[19]) Az osztrák rt.-okra nézve az id. t. 4. §-a még általánosabban intézkedik. A rendelkezés horderejére nézve v. ö. fentebb 90. §.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

veti alá azáltal, hogy bárkinek megadja a jogot, miszerint a belföldi fiókintézet törlését és megszüntetését követelje, ha annak működési feltételei és biztosítékai többé fenn nem forognak,[20]) nevezetesen ha igazolja **[K. T. 217. §.]**:[21])

1. hogy a társaság saját hazájában működni megszünt, vagy rendelkezési jogát vagyona fölött pl. csőd folytán elvesztette;

2. hogy a társaság a magyar korona területén székelő képviselőség kirendelésére, a külön könyvvezetésre, a közgyűlési jegyzőkönyvek és a mérlegek előterjesztésére vonatkozó kötelességeinek igazolatlanul meg nem felel;[22])

3. hogy a külföldi állam, melyben a társaság székhelye létezik, az itteni részvénytársaságok tekintetében a viszonosság elvétől eltér;

4. hogy a társaság vagy annak itteni fiókintézete ellen elrendelt végrehajtás siker nélkül maradt; végre

5. hogy a társaság az itteni üzlet folytatására szánt és a belföldön elhelyezett tőkét az országból egészben vagy részben kivonta.[23])

HETEDIK FEJEZET.

Büntető határozatok.

101. §.

I. A K. T. nem éri be azzal, hogy a részvénytársaságra vonatkozó szabályok megtartását a társasági ügyekben eljáró közegek magánjogi, vagyoni felelőssége által biztosítsa. A vagyoni felelős-

[20]) A K. T. tehát az *actio popularis* egy nemét honosítja meg. A törlés különben egyszerű kérvény alakjában szorgalmazható. — Ausztriára nézve annyiban eltérés van, amennyiben a törlés csak az érdekeltek kívánatára, vagy a politikai hatóság közbelépése folytán rendelhető el. Id. t. 6. §.

[21]) Az osztrák rt.-okra nézve a törlés csak akkor rendelendő el, ha igazoltatik, hogy a vállalat saját hazájában fennállani megszünt, vagy ha az itteni üzlet folytatása tekintetében az Ausztriával kötött egyezmény határozatai meg nem tartattak. Id. t. 6. §.

[22]) A mulasztás ellenében és a törlés elhárítására tehát igazolásnak van helye, mely azonban a perjogi igazolás fogalma alá nem esik. Az igazolásra a társaságnak megfelelő határidő tűzendő. — Az osztrák rt.-oknak nem igazolásra, hanem az elmulasztott cselekvény pótlására szabandó megfelelő határidő. Id. t. 6. §.

[23]) A képviselőség ez esetben büntetés alá esik. L. a köv. §-t. Nem értendő azonban az az eset, midőn a külföldi társaság belföldi tőkéjét leszállítja s ezt a törvényszéknél bejelenti.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

ség alapja a magánsérelem s feltételezi a bekövetkezett és helyreállítható kárt ; ámde a részvénytársaságokra vonatkozó szabályok meg nem tartása nem bír mindig közvetlen káros hatással, következőleg a társasági közegek vagyoni felelőssége egyedül a törvény alkalmazását eléggé biztosítani nem képes. De nem biztosítja a részvénytársaságokra vonatkozó szabályok megtartását a vagyoni felelősség mellett alkalmazható közönséges büntetőjogi felelősség sem. A magánjogi viszonyokat tárgyazó jogszabályok meg nem tartása önmagában véve nem oly jogsértés, mely miatt tulajdonképeni büntetésnek helye lehetne ; amennyiben pedig általa vagyoni kár okoztatik is, okozati összefüggés nélkül büntetés sem alkalmazható, sőt okozati összefüggés mellett sem lehet esetleg büntetni azért, mert a büntetőtörvényben tüzetesen meghatározott valamely bűntett vagy vétség teljes tényálladéka, különösen az itt szóba jöhető bűntényeknél rendszerint megkívánt szándékosság, hiányzik.[1]) A K. T. szükségesnek tartotta ennek folytán a részvénytársaságokra vonatkozó intézkedések meg nem tartására a maga részéről külön büntetések alkalmazását rendelni, ami annál indokoltabb volt, minél gyakrabban bizonyult be, hogy a törvény meg nem tartása szélesebb körökre kiható, tehát valóságos közveszélyt rejt magában.[2]) E büntetések tisztán r e n d b ü n t e t é s e k természetével bírnak,[3]) miért is azoknak alkalmazása teljesen független azon feltételektől, melyek a tulajdonképeni büntethetőséghez szükségesek. Amennyiben a K. T. kivételt nem tesz, alkalmazhatók nevezetesen minden tekintet nélkül arra, vajjon az illető szabály mellőzése szándékosan vagy vétkes gondatlanságból történt-e, úgy hogy a felállított szabállyal ellenkező cselekvény vagy mulasztás tárgyilagos ténye is elegendő.[3a]) De nemcsak anyagi, hanem a l a k i tekintetben is különböznek e

[1]) V. ö. *Értekezl.* jk. 218. l.

[2]) A külföldi törvényhozások is alkalmaznak ily külön büntetéseket, sőt még sokkal nagyobbakat, mint a K. T. Igy az 1884. évi n é m e t részvénytörvény és az ú j K. T. a büntetést egy évi fogságig és 20.000 márka pénzbirságig terjesztette ki.

[3]) V. ö. *Értekezl.* jk. 217. l., ahol nem egészen találóan fegyelmi büntetéseknek is neveztetnek. Épen azért, mert csak rendbüntetések, a K. T.-nél később keletkezett büntető t. által nem lettek hatályon kívül helyezve. V. ö. 1880 : XXXVII. tc. 4. §., *Baumgarten N.* A kereskedelmi vétségekről. Wlassics emlékkönyv 37. sk. l.

[3a]) V. ö. **C.** 179/912. (H. D. VI. 105. l.) a K. T. 218. §. 3. pontjára (mérleg) vonatkozólag.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

büntetések a közönséges büntetőjogi büntetésektől.[3b]) Igy nevezetesen abban, hogy nem a büntető hatóságok által és a büntető eljárás szabályai szerint, hanem a polgári bíróságok, közelebbről azon törvényszék által szabandók ki, melynél az illető részvénytársaság vagy annak belföldi képviselősége be van jegyezve.[4]) A törvényszék az eljárást akár feljelentés, akár közvetlenül szerzett tudomás folytán hivatalból indítja meg,[4a]) s ha oly cselekvény vagy mulasztás forog szóban, mely rendszerint szabadságvesztés büntetésével jár: a büntetést előzetes vizsgálat és nyilvános szóbeli tárgyalás alapján ítéletileg; [4b]) ha pedig a cselekvény vagy mulasztás csak pénzbírsággal büntethető, rendszerint vizsgálat és tárgyalás nélkül végzésileg mondja ki.[5]) A törvény-

---

[3b]) Az eljárást jelenleg az 1897: XXXIV. tc. 28. §. felhatalmazása alapján az 1906. november 29-én 215/6. sz. a. kelt igazs. min. rend. szabályozza (R. T. 2427. l.), mely egyszersmind az 1881. évi keresk. eljárás 50. §-át hatályon kívül helyezte. A Pp. életbeléptetéséről szóló 1912: LIV. tc. 6. §-a azonban ujabb módosításokat és kiegészítéseket helyezett kilátásba. L. hozzá: *Vályi Sándor* Jogtud. Közl. 1907. évf. 14., 15. sz., *Papp József* Keresk. Jog 1907. évf. 1. sz.

[4]) Id. rend. 1. §. Csak az e. f. bíróság. A fellebbviteli bíróság nem szabhatja ki önállóan a büntetést, ha az e. f. bíróság ilyent nem szabott ki. V. ö. C. 840/95. (D. III. f. 2., 311. l.) Ha a társaság több törvényszéknél van bejegyezve, a főtelep cégbírósága illetékes s ha az eljárás megindításakor a cég már nincs bejegyezve, az a bíróság melynél legutóbb volt bejegyezve.

[4a]) Az id. rend. 3. §-a épúgy mint a keresk. elj. 50. §-a a bíróságoknak, kir. ügyészeknek és a K. T. 22. §-ában említett hatóságoknak (l. fent. 21. §.) kötelességévé teszi, hogy ha a 218—221. §§. súlya alá eső cselekvényről vagy mulasztásról hivatalos tudomást nyernek, ezt az illetékes törvényszéknél bejelentsék. Ezenkivül azonban az id. §. 1. bek. szerint a törvényszék akkor is köteles eljárni, ha a szóban forgó cselekvény vagy mulasztás bármi módon jut hivatalos tudomására. Ez alatt különösen a magánfeljelentés is értendő. Puszta állításokra és semmiféle bizonyító adattal nem támogatott feljelentés azonban nem elegendő. V. ö. C. 1500/901. (D. III. f. 21., 331. l.)

[4b]) V. ö. id. rend. 4—14. §§. A vizsgálat foganatosítására vizsgáló biztos küldetik ki, s azt a kir. ügyész a közérdek szempontjából ellenőrzi. (6. §.) Esetleg a vizsgálat mellőzhető, ha a tényállás tiszta vagy nehézség nélkül tisztába hozható (8. §.). A tárgyalásra a panaszlott, a védő és a kir. ügyész meghivatik, de elmaradásuk annak megtartását nem akadályozza (9., 10. §§.). A megszüntetés végzésileg történik (12. §.).

[5]) Id. rend. 26. §. Utóbbi esetben a panaszlott igazoló nyilatkozat előterjesztésére hivatik fel. A végzés zárt ülésben hozatik. Maga a panaszlott ily esetben is kérhet vizsgálatot és tárgyalást s a bíróság is elrendelheti, ha szükségesnek találja (27. §.).

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

szék ítélete ellen felebbezésnek van helye a kir. táblához, ennek ítélete ellen semmiségi panasznak a kir. Curiához. A végzés ellen felfolyamodásnak a kir. táblához.[6]) A panaszlott újrafelvételt is kérhet.[6a]) A mentelmi jog szabályai ezen eljárásban is irányadók.[6b])

II. Közelebbről tekintve a K. T. által a részvénytársasági közegek ellen kimondott büntetéseket: azok két osztályba vannak foglalva. Az első osztály a súlyosabb, a második az enyhébb beszámítás alá eső cselekvényekre és mulasztásokra vonatkozik; az előbbiben a büntetés három hónapig terjedhető fogság,[7]) mely csak enyhítő körülmények közt változtatható át ezer forintig terjedhető pénzbírságra **[K. T. 220. §.]**, a második osztályba tartozó cselekvények csakis ezer forintig terjedhető pénzbírsággal büntettetnek.[8])

A) Súlyosabb beszámítás alá esnek **[K. T. 218., 219. §§.]**:

1. az igazgatóság tagjai:[9]) *a)* ha az alapszabályoknak a keresk. cégjegyzékbe bevezetése végett az alaptőke alá-

---

[6]) A felebbezési jog megilleti úgy a panaszlottat, mint a védőt és a kir. ügyészt (id. rend. 15. §.); semmiségi panasszal csak a panaszlott élhet, ha a törvény megsértésével ítéltetett el (21. §.). A marasztaló végzés ellen felfolyamodással a panaszlott, a megszüntető végzés ellen a kir. ügyész élhet (15., 26. §§.). Maga a társaság jogorvoslattal nem élhet: **B. T.** 104.503/905. (D. IV. f. 4., 383. l.) Sem harmadik személy (részvényes vagy más pl. sértett) és pedig még akkor sem, ha az eljárás az ő feljelentése folytán tétetett folyamatba. V. ö. **C.** 494/901. (D. III. f. 20., 122. l.) és a hasonló tekintet alá eső szövetkezeti tagokra nézve: 3166/904. (U. o. IV. f. 1., 304. l.), 899/909. (H. D. IV. 10. l.)

[6a]) Id. rend. 25. §. Ha meghalt: özvegye és törvényes leszármazója.

[6b]) Id. rend. 30. §. Sőt, ha a panaszlott mentelmi jogot élvez, a rendszerint csak pénzbirsággal büntethető cselekvény vagy mulasztás esetében is okvetlenül vizsgálatnak és szóbeli tárgyalásnak van helye (27. §.). Ez túlzott.

[7]) Fogság alatt a büntető törvény értelmében fogház értendő. V. ö. 1880: XXXVII. tc. 11. §.

[8]) A behajthatlan pénzbírság fogházra át nem változtatható. A törvény ezt ugyan nem mondja ki (mint pl. a 21. §-ban), de rendbüntetéseknél az átváltoztathatóság magától nem értetődik. Nem áll ellent az 1880: XXXVII. tc. 13. §-a, mert ez az átváltoztathatóság kimondását már feltételezi.

[9]) A tagok egyenként, nem az igazgatóság egészben véve. V. ö. **B. T.** 1381/86. (J. 86., 90. l.) Mindegyik vétkessége tehát külön vizsgálandó s ahhoz képest szabandó ki a büntetés. Figyelembe jön a K. T. 191. §-ában érintett tiltakozás is.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

írására és befizetésére nézve tudva valótlan előterjesztést tesznek ; [10]) *b)* ha vétkes mulasztásuk miatt a társaságnak három hónapon át felügyelő bizottsága egyáltalában nem, vagy nem kellő számban volt ; [11]) *c)* ha a mérleg felállításánál törvényellenesen járnak el, vagy ha a közgyűlésen tett előterjesztésekben a társaság helyzetét tudva valótlanul adják elő, vagy annak helyzetét eltitkolják ; *d)* ha a közgyűlési jegyzőkönyveket szándékosan hamisan vezettetik ; *e)* ha a társaságnak saját részvényeit a K. T. 161. §. rendelete ellenére megszerzik, vagy azokra kölcsönt adnak ; *f)* ha a részvényeseknek az alaptőkéből a K. T. 165. §. rendelete ellenére osztalékot vagy kamatot fizetnek ; [12]) *g)* ha a K. T. 187. §. rendelete ellenére oly esetben, midőn az alaptőke fele elveszett, a közgyűlést összehívni, illetve ha a társasági vagyon a tartozásokat nem fedezi, a csődnyitást kérni elmulasztják ; *h)* ha a közgyűlésnek a K. T. 179. §-ában fenntartott ügyekben önhatalmulag járnak el ; [13])

2. az alapítók, kik a tervezetben tudva valótlan adatokat közölnek ;

3. a felügyelő bizottság tagjai, ha ezek az évi számadások, a mérleg és a nyereség felosztása iránt a közgyűlés elé terjesztett jelentésüket tudva valótlan adatokra alapítják ;

4. a külföldi részvénytársaságok itteni képviselői, ha ezek az itteni üzlet folytatására szánt tőkét más célra fordítják, vagy az országból kivonatni engedik.

B) Enyhébb beszámítás alá esnek **[K. T. 221. §.]** :

1. az igazgatóság tagjai, ha a K. T. 198. §. ellenére a mérleget és jelentést nyolc nappal a közgyűlés előtt közzétenni elmulasztják, vagy ha a közgyűlési jegyzőkönyvet az illetékes

---

[10]) A tudással egyenlő a tudhatás, azaz az igazgatóság tagjai az aláírás és befizetésre vonatkozó adatok valóságát vizsgálni tartoznak. Ez az illetők állásából önként következik. Ugyanez áll a többi esetben, ahol a tudásról van szó.

[11]) A vétkes mulasztás a közgyűlés összehívásának elmulasztásában fekszik, feltéve, hogy az összehívás külső körülmények miatt lehetetlen nem volt. »Kellő számban«, azaz : az alapszabályok szerint határozatképes számban.

[12]) Az erre vonatkozó közgyűlési határozat a büntetés alkalmazását ki nem zárja. Arg. K. T. 189. §.

[13]) A K. T. világosan a 179. §-ra utal, következőleg, ha az igazgatóság tagjai oly ügyben járnak el önhatalmúlag, mely csak alapszabályilag lett a közgyűlésnek fenntartva, a büntetés nem alkalmazható.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

törvényszékhez be nem terjesztik, vagy ha az ideiglenes részvényeket a tényleg befizetettnél magasabb összegről állítják ki;

2. a közgyűlés egybehívására kötelezett közeg, ha azt a K. T. 177. §-a értelmében évenkint legalább egyszer egybe nem hívja;

3. a felszámolók, ha a K. T. 206. §. ellenére a felszámolás folyamáról jelentést nem tesznek, vagy a végeredményt közzétenni elmulasztják; [13a])

4. a külföldi részvénytársaság itteni képviselői, ha ezek a K. T. 214. §. értelmében a közgyűlési jegyzőkönyveket s a részvénytársaság általános és különös mérlegét bemutatni, illetve közzétenni elmulasztják.

III. A szóban forgó büntetések mindennemű részvénytársaságokra nézve vannak kimondva, tekintet nélkül a vállalat tárgyára, amelynek szempontjából azonban kivételesen még külön büntetések alkalmaztatnak.[14]) Feltételeztetik mindazonáltal, hogy a társaság, illetve a belföldi fiókintézet be van jegyezve. [15]) Továbbá csak annyiban alkalmazhatók, amennyiben a kérdéses cselekvény vagy mulasztás a büntetőtörvény súlya alá nem esik. **[K. T. 218. §.** 1. bek.] [16]) A törvényben kimondott vagy az általános jogelvekből folyó kártérítési kötelezettségen azoknak kiszabása által semmi változás nem történik. **[K. T. 222. §.]** [17])

[13a]) A K. T. a felszámolókat csak a 206. §-ra vonatkozólag említi, pedig sok egyéb tekintetben is kellene őket büntetéssel sújtani, miként az igazgatóságot. Az új német K. T. (312—315. §§.) azonosítja is. Hasonszerű kiterjesztés büntetéseknél nem lehetséges.

[14]) Ez áll a biztosítási vállalatokra (K. T. 462. §.), továbbá a záloglevelek kibocsátásával foglalkozó társaságokra (1876: XXXVI. tc. 32—35. §§.) és a kötvénykibocsátó intézetekre nézve. (1897: XXXII. tc. 21. §.) Ezekre nézve is ugyanazon eljárás követendő. 1906. id. rend. 1. §.

[15]) V. ö. **C.** 669/82. (D. Új f. 4., 190. l.), 498/90. (P. T. 20., 127. l.) Ez önként következik abból, hogy a bejegyzés előtt a rt. létezőnek, illetve a külföldi társaság fióktelepe jogérvényesen fennállónak nem tekintetik. Előbb csak a cégbejegyzés elmulasztása miatt lehet fellépni a K. T. 21. §-a, illetve 159. §-a alapján. V. ö. **B.** T. 229/905. is (D. IV. f. 2., 333. l.).

[16]) Ha ilyennek jelensége a keresk. t. alapján megindított eljárás során merül fel, az iratok az illetékes büntető bírósághoz teendők át (id. rend. 8. §.). A bűnvádi eljárás folytán hozott felmentő ítélet azonban époly kevéssé zárja ki a K. T. büntetéseinek alkalmazását, mint ha a bűnvádi eljárás meg sem indíttatik vagy abbanhagyatik.

[17]) Pl. a K. T. 187. §. által kötelezővé tett csődbejelentés elmulasztása esetében: **C.** 777/904. (D. IV. f. 3., 313. l.).

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

TIZENEGYEDIK CIM.

SZÖVETKEZETEK.[1]

Bevezetés.

101*a*. §.

I. A keresk. törvény első részének a szövetkezeteket szabályozó XI. címe újabban lényeges változást szenvedett. Az egyes intézkedések magukban véve ugyan nem módosíttattak,[2] de

[1]) *Schulze - Delitzsch* Die Gesetzgebung über die privatrechtliche Stellung der Erwerbs- u. Wirtschaftsgenossenschaften. Berlin, 1869.; *Sicherer* Die Genossenschaftsgesetzgebung in Deutschland. Erlangen, 1872.; *Parisius* és *Crüger* Das Reichsgesetz betr. die Erwerbs- u. Wirtschaftsgen. Vom 1. Mai 1889. 7. kiad. Berlin, 1911.; *Maurer* Ugyanaz. Berlin, 1890. 2. kiad. *Birkenbihltől* 1898.; *Pröbst* U. a. Nördlingen, 1890.; *Joël* U. a. München, 1891.; *Richter* U. a. Lipcse, 1892., 3. kiad. 1900.; *Wolff* az Endemann-féle Handbuchban. I. köt. 774. s k. l.; *Goldschmidt* Zeitschr. f. d. ges. HR. 27. és 37. köt.; *Crüger* Die Erwerbs- und Wirtschaftsgenossenschaften in den einzelnen Ländern. Jena, 1892.; *Deumer* Das Recht der eingetragenen Genossenschaften. Leipzig 1912; *Stross* Das österreichische Genossenschaftsrecht. Wien, 1887. — *Hubert-Valleroux* Les associations coopératives en France et à l'étranger. Paris, 1884. és Bulletin de la société de législation comparée 21. köt. (1891.); *Holyoake* The history of cooperation in England 2 kötet. London, 1875/69. Új kiad. 1906.; *Tidd Pratt* és *Brabrook* The law of friendly societies and industrial and provident societies. 12. kiadás. London, 1894.; *Rabbeno* La cooperazione in Italia. Milano, 1886. — *Kautz* Társulási intézmények 335. sk. l.; *Fráter B.* A gazdasági és ipari szövetkezetekre vonatkozó törvények rendszeres egybeállítása és magyarázata. Bpest, 1899.; *Galovits Z.* A magyar szövetkezeti jog. Bpest, 1901.; *Horváth J.* Elvi jelentőségű határozatok szövetkezeti ügyben. Bpest, 1910; *Mikó G.* és *Schandl K.* Magyar szövetkezeti törvények magyarázata. Bpest, 1912.

[2]) Kivévén a 232. §-t, melyet már a Csődtörvény módosított. L. alább 107. §. — A szövetkezeti jog teljes revíziója, amely a szövetkezetek körüli visszaélések miatt már régóta szükségesnek találtatott s melyet a *Szerző* által 1894-ben kidolgozott »Törvényjavaslat a szövetkezetekről« tartalmazott: egyideig függőben maradt, de újabban ismét

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

megváltozott hatályuk köre, amennyiben a »gazdasági és ipari hitelszövetkezetekről« szóló 1898 : XXIII. t.-c. ezekre nézve külön intézkedéseket állított fel, úgy hogy a keresk. törvény reájuk csak annyiban nyer alkalmazást, amennyiben az idézett törvény eltérően nem rendelkezik (id. t. l. §.). Ehhez képest jelenleg a szövetkezetek két nemét kell megkülönböztetni :

1. azokat a szövetkezeteket általában, melyek továbbra is kizárólag a keresk. törvény uralma alatt állanak ;

2. a gazdasági és ipari hitelszövetkezeteket különösen, melyek az 1898 : XXIII. tc. által szabályoztatnak s melyekre a keresk. törvény csak kiegészítő *(subsidiarius)* alkalmazást nyer.

A jelen címben mi is egyedül a keresk. törvénynek a szövetkezetekre vonatkozó határozatait ismertetjük. A gazdasági és ipari hitelszövetkezetekről külön e címhez csatolt függelékben (113*a*.—113*c*. §§.) fogunk szólni.

ELSŐ FEJEZET.

Általános határozatok.

102. §.

A szövetkezetek fogalma és jellege.

I. A szövetkezetek [1]) keletkezése és további kifejlődése a nagy- és kisiparnak az újabb időben mindinkább nagyobbodó ellentétében, egymásközti küzdelmében gyökerezik. Ezen oly aránytalan

folyamatba tétetett. Előkészítéséül szolgált a Magyar Gazdaszövetség által 1903-ban rendezett írásbeli ankét, melyre nézve v. ö. az általa »Szövetkezeti törvényhozásunk reformja« és »Kérdések és vélemények szövetk. törvényhozásunk reformjáról« c. alatt kiadott füzeteket. Ennek és az újabb tapasztalatok alapján készült *Szerző* új javaslata : »Törvényjavaslat a szövetkezetekről. Ujonnan átdolgozott előadói tervezet indokolással.« Bpest, 1904., mely úgy a sajtóban, mint a különböző testületekben (keresk. kamarák, jogászegylet, gazdaszövetség stb.) megvitattatván [l. különösen : Szövetkezeti törvényhozásunk és a keresk. körök állásfoglalása. Anyaggyüjtemény. Kiadja a keresk. minisztérium. Bpest, 1905. ; Jogászegyleti értekezések 244. *(Navratil Á.* előadása) 247. füzet (vita) ; A szövetkezeti tvjavaslat tárgyalása a magyar gazdaszövetségben Bpest, 1904. stb.], ezeknek figyelembe vételével e tervezet 1907-ben ismét átdolgoztatott.

[1]) Az elnevezést csak az *Értekezlet* tette műkifejezéssé. (Jk. 222. l.) Az eredeti tervezet a szövetkezeteket »kölcsönösségi társasá-

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

erőkkel folytatott küzdelemben a munka teljes elnyomástól, a kisipar a végveszélytől fokozott állami gyámolítás mellett csakis kellő szervezet, egyesülés által mentheti meg magát; tehát ugyanazon módon és ugyanazokkal az eszközökkel, melyek a tőkét és nagyipart oly félelmetes hatalomra emelték; s e nagy gazdasági és társadalmi feladatot teljesíteni: a munkás, kisiparos, kisbirtokos s általában a gyengébb társadalmi osztályok jólétét biztosítani és előmozdítani vannak hivatva, egyéb erre törekvő egyesületek mellett, a szövetkezetek.[2]) A szövetkezetek ehhez képest lényegesen más gazdasági szereppel bírnak, mint azok a keresk. társaságok, melyekkel eddig foglalkoztunk. Az egyesülés vezéreszméje a szövetkezeteknél nem annyira az erőfokozás oly célból, hogy nagyobb vállalatok létesíttessenek és nagyobb haszon éressék el; hanem inkább az, hogy az elszigeteltségükben tehetetlen gazdasági erők egyáltalában érvényesülhessenek, fenntartassanak és megvédessenek, azaz: az önvédelem, önfenntartás, önsegély.[3]) Míg továbbá az eddig ismertetett keresk. társaságoknál az egyes tagok kész tőkékkel vagy meglevő hitelerővel lépnek a társaságba s az így egyesült tőke és hitel nyerészkedésre, szerzésre indul: addig a szövetkezeteknél az egyesek rendszerint sem számbavehető kész tőkével, sem

---

gok«-nak nevezte, ami megfelelt a francia »*sociétés coopératives*« elnevezésének. De a szövetkezeti alakban működő biztosító társaságok a K. T. szerint is »kölcsönös biztosító társaságok«-nak neveztetnek. L. alább 103. §.

[2]) A szövetkezetek alapításának s általában a szövetkezeti ügy főapostola a német *Schulze Hermann*, vagy mint magát szülőhelyéről nevezte: *Schulze-Delitzsch* (1808—1883.). Ő volt az, aki a még csirájukban lévő angol szövetkezeteket Németországba átültette s élénk agitációjával oly nagy számra és oly jelentőségre emelte, minővel még eredeti hazájukban sem bírnak. Az ő kezdeményezésén nyugszik egyúttal a szövetkezetek törvényhozási szabályozása is Németországban, nevezetesen az 1867. március 27-én kelt porosz szövetkezeti törvény, amelyből az 1868. július 4-én kelt észak-német, illetve 1871-től német birodalmi törvény lett. Az 1889. évi május 1-én kelt új szövetkezeti törvényben végződött reform is nagyrészben még az ő műve. Egy másik főapostol Németországban különösen a mezőgazdasági szövetkezetek terjesztése körül *Raiffeisen* volt. L. az ő működéséről és irányáról: *Fassbender* F. W. Raiffeisen in seinem Leben, Denken und Wirken. Berlin, 1902. Más országokra nézve l. különösen *Crüger* id. m. Nálunk *gróf Károlyi Sándor* nevéhez fűződik a szövetkezetek nagyobb elterjedése és támogatása, főleg a gazdaközönség körében.

[3]) Ez alapon önsegélyző egyleteknek is neveztetnek. V. ö. 1875: XXIV. tc. 4. §. és 1880: LX. tc. Az 1909: VIII. tc. 19. 20. §§. »önsegélyző szövetkezetek«-nek nevezi.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

meglevő hitelerővel nem járulhatnak a társasághoz, hanem a társaság a legszorosabb értelemben személyes alapon nyugszik, igazi személyegyesület, mely az egyes tagoktól kész tőkét és hitelt nemcsak nem kap, hanem épen megfordítva arra szolgál, hogy tőle és általa tőkét és hitelt s általában támogatást az egyes tagok kapjanak, akikkel szemben a társaság természetszerűleg nem nyerészkedhetik, hanem az önzetlenség, az *altruismus* elve alapján működik.[4])

II. A **K. T. 223. §**-a szerint szövetkezeteknek meg nem határozott számú tagokból álló azon társaság tekintetik, mely tagjai hitelének, keresetének vagy gazdálkodásának közös üzletkezelés mellett, illetőleg a kölcsönösség alapján, előmozdítására alakul. Utóbbi két kellék: a közös üzletkezelés[5]) és a kölcsönösség, mint a társasági cél előmozdításának eszköze, a többi keresk. társaságnál is előfordul, sőt kölcsönösség nélkül magánjogi társaság sem létezik, bár ezeknél a kölcsönösség csak magára a társasági viszonyra vonatkozik, holott a szövetkezeteknél annak

---

[4]) Ez azonban csak a szövetkezetek alapelve. Amint azok a K. T.-ben jogilag szabályozva vannak, arra is alkalmasak, hogy mint tőkeegyesületek szerepeljenek, a részvénytársaságok helyét pótolják. Igy különösen az előlegezési és hitelegyletek, amelyek gyakran a részvénytársasági alak helyett választatnak azért, hogy előre meghatározott alaptőkét ne kelljen összehozni. Épen az a körülmény, hogy a K. T. nem gondoskodott arról, hogy a szövetkezetek igazi altruisztikus hivatásuknak megfelelőleg működjenek, tette lehetővé, hogy annyi visszaélés történt a szövetkezeti eszmével s tette szükségessé a gyökeres reformot. V. ö. különösen *Szerző* A szövetkezetek alapelve. Akadémiai székfoglaló. Budapest, 1906.

[5]) »Közös üzletkezelés«-ről természetesen csak gazdasági, nem jogi értelemben lehet szó, mert az üzlet jogilag véve nem az egyes tagoké, mint közös tulajdonosoké, hanem a társaságé, mint jogi személyé. A K. T. a közös üzletkezelést a szövetkezeteknél csak azért emeli ki, nehogy azok alá oly alakzatok vonassanak, melyeknél az üzlet még gazdaságilag véve sem azok nevében folytattatik, akik abból bizonyos hasznokat húznak. Igy pl. az oly egyéni vagy társas üzlet (gyár), melyben az alkalmazottak (munkások) a haszon bizonyos részét kapják (Németországban ú. n. *Dividendengenossenschaft*; Angliában ú. n. *industrial partnership*, melynél azonban a munkások bizonyos részben az üzlet társtulajdonosai is). Nem tekinthetők továbbá szövetkezeteknek egyes bankok vagy takarékpénztárak kebelében szervezett ú. n. hiteltulajdonosi egyletek, tekintve, hogy ezeknél önálló üzlet nincs, hanem az üzlet az illető intézet üzletének kiegészítő része. V. ö. **S.** 18694/78. (D. 21., 42., l.) **C.** 1102/906. (H. D. II. 4. l.)

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

tágabb, a tagokkal folytatott üzleti viszonyra kiterjedő értelme is van.[5a]) Kizárólagos jellemvonását a szövetkezetnek eszerint csak a tagok számának határozatlansága és a társaság azon célja képezi, hogy saját tagjai hitelének, keresetének vagy gazdálkodásának előmozdítására törekszik. A tagok száma a közkereseti és betéti társaságnál is változhatik ugyan; de ez csak rendkívüli eset, melyhez külön megállapodás szükséges. Még inkább változhatik a tagok száma a részvénytársaságnál; itt azonban nem annyira a tagok személye, mint inkább a részvényekben megtestesített tagsági minőség jön tekintetbe, a részvények száma pedig az alaptőke nagyságával együtt előre meg van határozva és állandó. Ellenben a szövetkezetnél a részvétel, habár vagyoni elemmel párosul, a tagok részéről vagyoni hozzájárulást feltételez, mégis személyes, s a tagok változása a társaság fennállása alatt: új tagok belépése s a tagok kiválása, a szövetkezet természetében rejlik, melyhez külön megállapodás nem szükséges, s mely egyúttal a társaság vagyoni állagának változását is magában foglalja.[6])

III. Ami a szövetkezet célját illeti, a K. T. a tagok hitelének, keresetének és gazdálkodásának kiemelésével nem akar szabatos jogi meghatározást adni, oly értelemben, mintha valamely társaság csak akkor volna szövetkezetnek tekinthető, ha célja szigorúan az említett fogalmak egyike vagy másika alá esik.[7]) E fo-

---

[5a]) V. ö. *Szerző* id. székfoglalóját 9. l. A kölcsönösség helyett ebben az értelemben gyakran az »egyetemlegesség« *(solidaritás)* kifejezése is használtatik, amely alatt jogilag mást értünk.

[6]) Innen a francia elnevezés: »*sociétés à capital variable*«. Nincs azonban kizárva, hogy a tagok száma s az általuk képviselt tőke bizonyos maximális és minimális határhoz ne köttessék, úgy hogy a kikötött számon túl új tagok nem vétetnek fel, illetve ha a tagok száma a kikötöttnél kisebbre olvad, a társaság feloszlik.

[7]) A »kereset, hitel és gazdálkodás« csak mint a létező szövetkezetek főalakjainál előforduló célok emeltettek ki. A hitel különösen azért, mert nagy számban vannak szövetkezetek, melyeknek egyedüli célja a hitelnyujtás. *Értekezl.* jk. 224. l. Igaz ugyan, hogy a hitel nem a keresettel és gazdálkodással egyenrangú fogalom, nem közvetlen cél, hanem csak a kereset és a gazdálkodás eszköze s ez alapon szokás is a szövetkezeteket tágabb értelemben vett termelési *(productiv)* és fogyasztási *(distributiv)* szövetkezetekre osztani s a német elnevezés: »*Erwerbs- und Wirtschaftsgenossenschaften*« is ezen nyugszik. De minthogy a hitelegyletek egyik osztályba sem tartoznak kizárólag, hanem a hitelnyujtás célja szerint majd az egyikbe, majd a másikba: a hitel külön kiemelése még sem hely-

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

galmak különben is nagyon határozatlanok s egymástól szorosan el nem választhatók. A K. T. e fogalmakat nyilván csak körülírásképen használja annak megjelölésére, hogy a szövetkezeteknek közvetlenül a n y a g i, g a z d a s á g i célra kell irányulniok, megkülönböztetvén ekként a szövetkezeteket az oly egyesületektől, melyek közvetlenül az alsóbb társadalmi osztályok szellem-erkölcsi javát mozdítják elő, általános társadalmi és politikai állásuk emelésére törekszenek, vagy merőben jótékonyságot gyakorolnak ; gazdasági céllal tehát legfeljebb közvetve bírnak.[8]) Emellett azonban mindenesetre lényeges, hogy a szövetkezet s a j á t t a g j a i n a k gazdasági céljait mozdítsa elő, hogy azoknak szolgálatában álljon, kik épen a szövetkezetet alkotják.[9]) A törvény ez alatt nem

---

telen, amint hogy az 1868. évi n é m e t törvény, ellentétben az új 1889 évivel és az 1873. évi o s z t r á k k a l, is külön emelte ki.

[8]) Ide tartoznak pl. az iparosképző egyletek, a legényegyletek, iparosok és kisbirtokosok által alapított olvasóegyletek és gazdakörök, az oly munkásegyletek, (szakszervezetek), melyek a munkásoknak a munkaadókkal szemben anyagi és erkölcsi támogatást nyujtanak (az angol ú. n. *Trade Unions)* stb. Ide tartoznak különösen az Ipartörvény által szabályozott ipartestületek és ipartársulatok is (1884 : XVII. tc. 4. és 5. fej.), úgyszintén a betegsegélyző, baleset-, aggkor- és rokkantságbiztosító pénztárak, amennyiben törvényes kényszeren alapulnak (l. köv. §. 8. jegyz.). Az a körülmény azonban, hogy valamely egyesület tagjainak gazdasági céljai mellett azoknak egyéb érdekeit is előmozdítja, a szövetkezet fogalmát le nem rontja. K u l t u r á l i s intézmények létesítése ; helytelen ellenk. **C.** 356/908. (H. D. II. 241. l.) N e m z e t i s é g i célokra alapított szövetkezetek azonban meg nem engedhetők : *Szegedi T.* 3481/904. (D. IV. f. 2., 59. l.)

[9]) Nincs azonban kizárva, hogy a tagokon kívül i d e g e n e k is ne részesíttessenek a szövetkezet által nyujtott előnyökben, ami közvetve maguknak a tagoknak előnyére is lehet (nagyobb forgalom stb.). V. ö. **B. T.** 2710/97. (D. III. f. 21., 149. l.) és arg. 1898 : XXIII. tc. 4. §. (l. alább 113*b*. §.) ; helytelen ellenk. **B. T.** 3072/901. (D. id. h. 148. l.) Az 1868. évi n é m e t törvényt magyarázó 1871. május 19-én kelt törvény ezt kifejezetten megállapította, míg az 1889. évi törvény a hitelegyleteknél és a fogyasztás egyleteknél korlátozza. Másutt ily törvényes korlátozás nincs. Nálunk az idegenekre való üzletkiterjesztés megengedhetősége, amely a szövetkezeti reform egyik főütközőpontját képezi, különösen az a d ó m e n t e s s é g kedvezménye miatt vétetett törvényileg figyelembe. V. ö. 1875 : XXIV. tc. 4. §. és ehelyett 1880 : LX. tc. és hozzá : *Közig. bir.* 5096/97. sz. (D. III. f. 9., 366. l.) (takarékbetétek és váltókölcsön esetére is) ; legujabban 1909 : VIII. tc. 4. 19. §§. és 1912 : LIII. tc. 9. §. Még kevésbbé szükséges, hogy a szövetkezet tagjai e g y f o r m á n részesüljenek a társasági előnyökben, sőt lehetséges, hogy valamely szövetkezet részben oly tagokból (alapító, pártfogó tagok) áll, akik csak az egyesület tőkéjé-

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyülési Könyvtár (www.ogyk.hu)

érti azt, hogy a szövetkezet tagjai pusztán a társaság hasznaiban részesüljenek ; hanem azt, hogy a szövetkezet eszköze legyen saját tagjainak azon gazdasági, életfenntartási tevékenység kifejtésében, melyre enélkül képesek nem, vagy nem kellő mérvben volnának ; hogy a tagok a szövetkezet segítségével kaphassák meg azt a hitelt, melyet különben nem, vagy csak súlyos feltételek mellett nyerhetnek, a szövetkezet útján keresetüket szaporítsák és biztosítsák, kiadásaikat apasszák, károktól magukat megóvják stb. Ennek megfelelőleg a szövetkezet saját tagjaival köti meg azokat az ügyleteket, melyek a kitűzött cél elérésére szolgálnak [9a]) s közvetlenül ezen ügyletek által részesíti a tagokat azokban az előnyökben, melyeket másutt nem szerezhetnek.[9b]) Ebben különböznek a szövetkezetek a többi keresk. társaságoktól, melyeknek üzleti köre egészen független a tagsági viszonytól s melyeknek célja tisztán abban áll, hogy a tagok a társaság nyereségében részesüljenek ; [9c]) és különböznek azon egyesületektől, melyek nem saját tagjaik, hanem általában bizonyos osztályok anyagi érdekeit támogatják.[10])

---

nek létrehozásában s az üzleti haszonban vesznek részt, a szövetkezeti célnak megfelelő támogatásban ellenben magában véve nem részesülnek. Különböző üzletrészek megengedhetősége : v. ö. **C.** 1210/96. (P. T. 33., 200. l.)

[9a]) A hitelszövetkezet saját tagjainak k ö l c s ö n ö z, a fogyasztási szövetkezet saját tagjainak a d e l, a termelőszövetkezet saját tagjai által t e r m e l stb. Természetesen ezek az ügyletek rendszerint más, idegenekkel kötött ügyleteket feltételeznek : a hitelszövetkezet mástól is kap pénzt, a fogyasztási szövetkezet mástól vásárol, a termelő szövetkezet másnak ad el stb. Ezekben az ügyletekben a szövetkezet époly speculativ tevékenységet fejt ki, mint más kereskedő, s ez szolgáltatott okot arra a tévedésre, mintha a szövetkezetek csak formailag különböznének más keresk. társaságtól, holott ezek a közönséggel szemben is törekszenek nyereségre, míg a szövetkezet saját tagjaival szemben ezt nem célozza. V. ö. *Szerző* id. m. 15. s k. l. A tagok szükségleteik kielégítésére a szövetkezetnél (pl. bevásárlásra) alapszabályilag kötelezhetők is és pedig kárpótlás kikötése mellett. V. ö. **C.** 225/910. (H. D. IV. 125. l.).

[9b]) Olcsóbb kamat, olcsóbb és jobb fogyasztási cikkek, jobb értékesítés stb. Emellett azonban lehet részesedés a szövetkezet össznyereségében. L. alább 106. §.

[9c]) Nem szövetkezet tehát, ha iparcikkek gyártása és értékesítése nem a tagok iparával vagy foglalkozásával összeköttetésben, hanem általában üzetik (óragyár létesítése és üzeme külön szerződött munkásokkal) : **B. T.** 1302/906. (D. IV. f. 5., 301. l.)

[10]) Pl. a gazdasági és iparegyletek ; továbbá oly hitelegyesületek, melyek a kisipar és kisbirtokos osztályból bárkinek kölcsönt adnak, lak- és

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

IV. A K. T. a felállított fogalommeghatározásban nem meríti ki azokat a jellemvonásokat, melyekkel a szövetkezetek a többi keresk. társaságokkal szemben bírnak. Egyik főkülönbség és sajátság még a szövetkezeti tagok eltérő felelősségében áll, miről alább közelebbről lesz szó (l. 107. §.).

V. Azt már említettük (l. fent 47. §.), hogy a K. T. a szövetkezeteknél sem követeli meg azt, mikép azoknak tárgya kereskedelmi ügyletek legyenek. A szövetkezetek általában nem a kereskedelmi forgalom szüleménye, s ha a K. T. azokat a keresk. társaságokhoz sorozza és a kereskedőkre vonatkozó határozatoknak veti alá (v. ö. fentebb 15. §.), ebben főleg az a megfontolás vezérelte, hogy a szövetkezetek többnyire mégis kereskedelmi ügyletekkel foglalkoznak,[10a]) s hogy kívánatosnak mutatkozott valamennyi szövetkezetet épúgy azonos jogrend alá helyezni, mint a részvénytársaságokat.[11])

építőtársaságok, melyek a munkásoknak, kisiparosoknak vagy más osztálybelieknek olcsó lakásokat és házakat el- vagy bérbeadnak, anélkül, hogy az illetők a társaság tagjai volnának.

[10a]) Nem azokra az ügyletekre kell elsősorban gondolni, melyeket a szövetkezet saját tagjaival köt, bár ezek is kereskedelmi ügyletek rendszerint annak folytán, hogy azokat a szövetkezet mint kereskedő köti, azaz mint mellékügyletek (l. alább 117. §.), de esetleg mint alapügyletek is (l. alább 115., 116. §§.), pl. kölcsönadás mint bankügylet, megszerzés értékesítés végett stb. ; hanem azokra, melyeket a szövetkezet másokkal köt avégből, hogy tagjainak a célbavett előnyöket megszerezhesse s melyek mint alapügyletek (hitelnyerés, árúvásárlás), esetleg mint mellékügyletek (értékesítés stb.) jelentkeznek. Még a kölcsönös biztosító társaságok sem képeznek kivételt, tekintve, hogy nálunk a K. T. szerint a kölcsönös biztosítási ügylet is keresk. ügylet, nem úgy, mint a német K. T. szerint (l. alább 115. §.). De azért lehet szövetkezet, mely keresk. ügyletekkel nem foglalkozik, pl. ingatlanparcellázó szövetkezet.

[11]) V. ö. *Értekezl.* jk. 78. l. A német szövetk. t. a szövetkezeteket a K. T.-en kívül szabályozván, azokat nem sorozza a keresk. társaságok közé, a kereskedőkre vonatkozó határozatoknak azonban, amennyiben kivételt nem tesz, aláveti. Hasonló állást foglal el az osztr. szöv. t., azzal a különbséggel, hogy a szövetkezetek csak akkor esnek a kereskedőkre vonatkozó határozatok alá, ha az üzlet tárgya egészben vagy részben keresk. ügyletekből áll. A külföldi tvhozások, melyek a szövetkezeteket a keresk. társaságokkal kapcsolatban szabályozzák (l. alább 104. §.), általában ugyanazt az álláspontot foglalják el, mint a részvénytársaságoknál. V. ö. fentebb 74. §. — Magától értetődik azonban, hogy a kereskedelmi és nem kereskedelmi ügyletekkel foglalkozó szövetkezeteknek azonos jogrend alá helyezése nem zárja ki, hogy egyes szövetkezeti fajokra nézve különleges rendelkezések ne tétethessenek. Ez többé-kevésbé szükséges is azok-

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

103. §.

A szövetkezetek fajai.

I. A **K. T. 223. §**-a a szövetkezetek fogalmának meghatározásával kapcsolatban s ennek megvilágítása végett azoknak egyes fajait is felsorolja, anélkül azonban, hogy e felsorolás kimerítő *(taxativ)* volna.[1]) Csak arra szorítkozik, hogy a szövetkezeteknek legszokottabb fajait említse, úgy hogy misem áll útjában annak, hogy mint szövetkezetek más egyesülések is ne minősíttessenek, ha a szövetkezetekről felállított fogalommeghatározás kellékeivel bírnak.

A K. T. által felsorolt szövetkezetek a következők:

1. az előlegezési és hitelegyletek.[2]) Céljuk az, hogy tagjaiknak olcsó hitelt szerezzenek, és pedig részben saját, a tagok üzletrészeiből és egyébként szerzett vagyonából, részben idegen, a társaság által kamatoztató betételekből vagy visszleszámítolás útján[3]) szerzett tőkéből;

---

nak különböző céljához képest s a K. T. nem is járt el helyesen, midőn a különbségektől egészen eltekint. Ez különösen a biztosító szövetkezeteknél tapasztalható. L. köv. §. 8. jegyz. A *Szerző* által szerkesztett törvényjavaslat már számol a szövetkezetek különböző fajainak sajátságaival. Az 1898. évi XXIII. tc.-ben szabályozott gazdasági és ipari hitelszövetkezetek eltérő jogrendje ellenben más okokra vezetendő vissza. L. alább 113*a*. §.

[1]) Ez világosan kitűnik az id. §. szavaiból: »Ide tartoznak nevezetesen.« V. ö. *Értekezl.* jk. 224. l

[2]) V. ö. különösen *Courtois* Banques populaires. Associations coopératives de crédit. Paris, 1890. A törvényes elnevezés nem kötelező s tényleg az ily szövetkezetek a legkülönfélébb elnevezések alatt fordulnak elő; így nevezetesen: népbank, takarék- és hitelszövetkezet, takarék- és kölcsönegylet, takarék- és előlegegylet, előleg- és takarékpénztári egylet, önsegélyző egylet, segélyegylet, kölcsönös segélyegylet, kisegítő egylet, kölcsön-segélyző egylet név alatt stb. Újabban különösen mint ú. n. »koronaszövetkezetek« szerepelnek, heti vagy havi egy-egy korona befizetési kötelezettség alapján. — Az előlegezési és hitelegyletek nálunk, épúgy mint Németországban és Ausztriában, az összes szövetkezetek közül a leggyakoriabbak, míg Angliában a fogyasztási egyletek vannak nagy túlsúlyban.

[3]) A visszleszámítolás *(reescompt)* abban áll, hogy a szövetkezet saját tagjainak általa leszámított váltóit ismét valamely pénzintézet által leszámítoltatja. Ennek biztosítása végett a szövetkezet és az illető pénzintézet között állandó kapcsolat is szokott létesíttetni, vagy az ország vagy egyes vidékek szövetkezetei részére központi intézet alapíttatik, mely akár részvénytársaság, akár maga is szövetkezet lehet (l. alább 105. §. 4.). Ilyen volt a »Hazai szövetkezetek központi hitelintézete« Budapesten, melynek helyébe az Országos Központi Hitelszövetkezet lépett. L. alább 113*c*. §.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

2. a nyersanyag közös beszerzésére alakult egyletek, melyek a tagok részére az iparüzleteikhez vagy gazdaságukhoz szükséges nyersanyagokat nagyban és így olcsóbban, esetleg hitelre beszerzik;

3. a közös raktár tartására alakult, vagy raktáregyletek, melyek a tagok által előállított cikkek elárusítására raktárokat, árucsarnokokat tartanak fenn; [4])

4. a közös termelésre alakult, vagy termelőegyletek, melyek mezőgazdasági és iparcikkeknek a tagok általi közös előállítására és forgalombahelyezésére, vagy bizonyos szakba vágó munkák közös elvállalására irányulnak; [5])

5. a fogyasztási egyletek, melyeknek célja a tagok részére élelmicikkeket és más fogyasztási és gazdasági szükségleteket nagyban, tehát olcsóbban beszerezni; [6])

6. a laképítő társaságok, melyek olcsó lakházakat

---

[4]) Különböző eljárás mellett: vagy a tagok megmaradnak az elárusítandó cikkek tulajdonosai s a szövetkezet csak mint bizományos szerepel; vagy a társaság az egyes tagoktól megveszi a cikkeket és saját számlájára adja el. Újabban különösen a mezőgazdaság terén alakíttatnak raktárszövetkezetek, így nevezetesen gabonaraktárak. V. ö. *György Endre* A középbirtokos hitele és a szövetkezeti raktár kérdése. Budapest, 1902.; *Poroszkay B.* A szövetkezeti magtáraknak különös fontossága hazánkban. Nbecskerek, 1902.; *Horváth J.* Szövetkezeti gabonaraktáraink. Budapest, 1903.

[5]) *Rabbeno* Le società cooperative di produzione. Milano, 1889. Ezek volnának hivatva arra, hogy a munkások mint nagyvállalkozók a tőkével hathatós versenyre keljenek; minthogy azonban nagyobb vállalat nagyobb tőkét igényel, az ily szövetkezetek aránylag ritkán fordulnak elő. — Nagyobb kiterjedést nyertek a termelőszövetkezetek újabban a mezőgazdaság terén: tej-, vaj-, sajt-, borszövetkezetek stb.

[6]) *Vécsey Tamás.* A fogyasztási egyletek 1870. (Ért. a társ. tud. köréből. Kiadja a M. Tud. Akadémia II. köt. 1. sz.); *Trémerel* Des soc. coopératives de consommation à l'étranger et en France. Paris, 1894.; *Gide* Les soc. coop. de consommation. Paris, 1904. — A fogyasztási egyletek üzleti szervezete különböző. Rendesen a társaság maga tart üzlethelyiséget, raktárt, s maga szerzi be s adja el a tagoknak a szükséges cikkeket. Előfordul azonban oly szervezet is, hogy a társaság maga az árúk vételével és eladásával nem foglalkozik, hanem egy kereskedővel szerződik olyképen, hogy ez a tagoknak bizonyos árleengedés mellett és rendszerint külön jegyekre tartozik a kívánt cikket eladni. A »közös üzletkezelés« kelléke ez utóbbi esetben csak azon hitel- és elszámolási viszonyban található, mely a szövetkezet és egyrészt a tagok, másrészt a szerződő kereskedők közt létezik.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

építenek és azokat tagjaiknak rendszerint részletfizetés mellett eladják vagy bérbeadják ; [7])

7. a k ö l c s ö n ö s b i z t o s í t ó t á r s a s á g o k, melyeknél a tagok közvetlenül a társasággal ugyan, közvetve azonban egymással kölcsönösen biztosítási viszonyba lépnek olyképen, hogy az egyes tagnak mint biztosítottnak fizetendő biztosítási összeg az összes tagok, mint közvetve biztosítók által fedeztetik, illetve az összes tagokra felosztatik.[8])

---

[7]) Neveztetnek c o t t a g e-építő-társaságoknak is. »*Cottage*« angolul annyi, mint kisebb, egyszerűbb lakház. Az eladás vagy bérbeadás a ház egyes részeire (lakás, műhely, bolt) is történik.

[8]) A kölcsönös biztosító társaságok ellentéte a d í j m e l l e t t i, helyesebben n y e r é s z k e d ő biztosító vállalatok, melyek a biztosítási ügyletekből hasznot akarnak húzni s rendszerint részvénytársasági alakban folytattatnak. A n é m e t és o s z t r. szöv. t. nem említik a szövetkezetek között a kölcsönös biztosítási társaságokat s az 1901. évi n é m e t törvény a bizt. vállalatokról a kölcsönös biztosító társaságokat mint önálló társasági fajt a szövetkezetektől külön szabályozza. Annyi bizonyos, hogy ezek sok tekintetben különböznek a többi szövetkezetektől ; mindazonáltal a szövetkezet fogalma reájuk egészen talál s legfeljebb az lett volna szükséges, hogy különös természetükre való tekintettel némely eltérő rendelkezések alá vétessenek. V. ö. *Klang* Das ung. Hgesetz u. das Versicherungswesen. Wien, 1876. Kételyek merülnek fel arra nézve is, hogy mennyiben alkalmazandók a szövetkezetekre s mennyiben a biztosítási ügyletre vonatkozó határozatok ? Igy nevezetesen a viszony keletkezése és megszünése és a fizetendő díjak tekintetében. A bírói gyakorlat mindezekre nézve helyesen a b i z t o s í t á s i ü g y l e t r e vonatkozó határozatokat alkalmazza. V. ö. **C.** 24/96. (D. III. f. 5., 292. l.), 960/98. (U. o. 13., 231. l.), 832/99. (U. o. 16., 282. l.), 501/903. (U. o. 24., 267. l.) V. ö. *Szerző* Törvényjavaslatát is 41., ill. 1907. terv 39. §. — A kölcsönös bizt. társaságokhoz tartoznak az oly b e t e g á p o l ó és t e m e t k e z é s i e g y l e t e k is, melyeknél a tagok, illetve örököseik betegség, baleset vagy halál esetére bizonyos szerződésileg kikötött összeget kapnak. V. ö. **S.** 15452/77. (D. 18., 39. l.) ; **B. T.** 3029/902. (D. III. f. 25., 14. l.), 229/905. (D. IV. f. 2. 333. l.) ; *Ormos Ede* A temetkezési társulatok Hódmező-Vásárhelyen. Jogt. Közl. 1897. évf. 17—18. sz. Hasonlóképen a k i h á z a s í t á s i szövetkezetek : **C.** 938/91. (P. T. 23., 118. l.), 1709/904. (D. IV. f. 4., 134. l.), *Debreceni T.* 13096/907. (Közgazd. Ért. III. 338. l.). De nem oly temetkezési egyletek, melyeknek célja kizárólag az, hogy tagjaiknak elhalálozásuk esetére bizonyos díj fejében pusztán csak a temetkezési költség fedezésére, egyenlő mennyiségű járandóságot biztosítsanak : **B. T.** 1775/900. (D. III. f. 19., 220. l.) ; sem az olyan szövetkezet, mely tagjait nem közvetlenül, hanem azok megbízása alapján másnál biztosítja. V. ö. **C.** 370/907. (H. D. I. 257. l.). Sem az 1900 : XVI. tc. által felállított »Országos gazdasági munkás- és cselédsegélypénztár«, valamint az 1891 : XIV. tc.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

II. A K. T. által felsorolt szövetkezeteken kívül említendők még: ipari vagy gazdasági gépek és más termelési eszközök, tenyészállatok stb. közös beszerzésére és használatára alakult társulatok; [8a]) ipari vagy gazdasági termelvények közös kezelésére és elárusítására alakult egyesületek (értékesítő szövetkezetek); szövetkezeti alakban létesített földhitelintézetek; [9]) vízrendezésre és vízhasználatra létesített társulatok,[10]) földbérlőszövetkezetek stb. Az említett fajok továbbá nemcsak tisztán és kizárólag, hanem kapcsolatosan, combinálva is fordulhatnak elő.[11])

104. §.

A szövetkezetek szabályozása és jogi állása általában.

I. A K. T. a szövetkezeteket a keresk. társaságok között mint önálló társasági alakot szabályozza,[1]) úgy azonban, hogy a szövetkezeti viszonyok szabályozásánál hasonló eljárást követ, mint

---

alapján létesített betegsegélyző pénztárak (l. ennek 85. §-át) illetve az 1907. évi XIX. tc. alapján szervezett »Országos munkásbetegsegélyző és balesetbiztosító pénztár« s az ehhez tartozó kerületi, vállalati és magánegyesületi pénztárak (l. kifejezetten ennek 202. §-át).

[8a]) Pl. nálunk újabban a gőzekeszövetkezetek, a gépműhelyszövetkezetek stb.

[9]) V. ö. 1876: XXXVI. tc. 1. §. A magyar Földhitelintézet azonban a K. T. 561. §. (v. ö. fentebb 10. §.) és az 1876: XXI. tc.; a Kisbirtokosok orsz. földhitelintézete az 1879: XXXIX. tc. és a M. Földhitelintézetek országos szövetsége az 1911: XV. tc. 3. §-a értelmében többrendbeli kivételek alá esik.

[10]) Az 1884: XIV. tc. és az 1885: XXIII. tc. által szabályozott vizi társulatok azonban a szövetkezetek köréből ki vannak véve.

[11]) Pl. fogyasztási egylet, mely a nyereményekből a tagoknak olcsó lakásokat épít, termelő és fogyasztási egylet kapcsolatosan, fogyasztási és értékesítő, hitel- és raktárszövetkezetek stb.

[1]) A külföldi törvényhozásokban a szövetkezetek nincsenek mindenütt mint önálló társasági alak szabályozva. Igy nevezetesen Franciaországban nem, ahol bizonyos külön szabályok megtartása mellett bármily társasági formát választhatnak (1867. társ. t. 48. s k. c.), továbbá, az új spanyol, olasz, román és portugáli K. T. szerint, utóbbi három értelmében azzal a különbséggel, hogy számos, a részvénytársaságokra vonatkozó szabály reájuk mindenesetre alkalmazást nyer. Emellett azonban az említett törvényhozások a szövetkezeteket szintén a keresk. társaságok körében szabályozzák s ugyanazt teszi az 1873. évi belga társ. t., mely, épúgy, mint a német és osztr. szöv. t., valamint a magyar K. T. a szövetkezetet külön társasági alaknak tekinti.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

a betéti társaságnál. Valamint az utóbbi nincs külön kimerítőleg szabályozva, hanem nagyrészben a közkereseti társaságra vonatkozó szabályok alá vonatik, úgy a szövetkezet sincs önállóan kimerítőleg szabályozva, hanem nagyrészben a részvénytársaságokra vonatkozó határozatoknak vettetett alá. Ez eljárás jogosultsága abban rejlik, hogy bár a szövetkezet a részvénytársaságtól úgy gazdasági céljánál, mint alkatelemeinél fogva lényegesen különbözik, a két társasági alak mégis sok tekintetben azonos jelenségeket tüntet fel s következetlenség lett volna ezeket nem egyforma jogi szabályozás alá vonni. Igy nevezetesen valamint a részvénytársaságnál, úgy a szövetkezetnél is a tagok nagy számával találkozunk, s valamint e körülmény a részvénytársaságnál kifejlettebb és tagozottabb társasági szervezetet hoz magával, úgy az a szövetkezetnél is azonos következményre vezet. Midőn továbbá a törvényhozás, kiindulva abból, hogy a tagok nagy száma a visszaéléseket megkönnyíti, indíttatva érezte magát a részvénytársaság alakítását és szervezetét a szerződési szabadság mellőzésével kötelező módon meghatározni, s úgy az alakítás körüli cselekvényeket, mint a társaság további működését bírói ellenőrzésnek alávetni: természetes, hogy ugyanazok a szempontok a szövetkezetekkel szemben is érvényesültek, melyeknél annyi visszaélés, mint a régebben szereplő részvénytársaságnál, csak legújabb időben tapasztalható ugyan, melyeknél azonban a szédelgések, tekintve a tagok rendszerinti alacsony társadalmi és műveltségi helyzetét, még könnyebben fordulhatnak elő és a közérdekre nézve még károsabbak. Annyival indokoltabb volt a szövetkezeteket e tekintetben a részvénytársaságokkal azonosítani, mert ha enyhébb és szabadabb elbírálás alá vétettek volna: misem volna könnyebb, mint a szövetkezeti alak segítségével a részvénytársaságokra vonatkozó intézkedéseket kijátszani.

II. Ha azonban a K. T. a szövetkezetet a részvénytársasággal sok tekintetben azonos szabályozás alá vette is s különös intézkedéseket csak annyiban állított fel, amennyiben azt a szövetkezet

---

Hasonlóképen mint külön alakot szabályozza a szövetkezeteket a svájci kötelmi jogi törvény, az 1876. nov. 17-én kelt németalföldi szöv. t. és az elsősorban irányadóul szolgált angol jog (1876. és 1893. évi *Industrial and Provident Societies Act*), mely utóbbi szerint azonban a szövetkezetek a társaságokat általában szabályozó *Companies Act* valamely alakját is választhatják, a fogyasztási szövetkezetek pedig többnyire az ú. n. *friendly societies* törvénye alapján működnek.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

eltérő természete szükségessé tette : mégis hiányzik a törvényben oly rendelkezés, mely ezt, miként a betéti társaságnál szemben a közkereseti társasággal, általános elvképen kifejezésre juttatná. Ehelyett a K. T., amennyiben ismétlést nem tesz, külön-külön utal a részvénytársaságnál kimondott azon intézkedésekre, melyeknek alkalmazását a szövetkezetnél is követeli. Ez magában véve nem volna helytelen eljárás ; feltételezi azonban az egyes ismétlések és utalások szabatosságát és azt, hogy semmi kétség ne merülhessen fel az iránt, mikép azon intézkedések, melyek nem ismételtettek, vagy melyekre utalás nem történt, alkalmazást nem nyerhetnek. A keresk. törvénynek a szövetkezetnél követett utalási rendszere azonban tényleg e követelményeknek nem felel meg : az egyes ismétlések és utalások gyakran kétségre adnak okot azoknak jelentősége és terjedelme iránt ; gyakran mellékrendelkezésekre történik utalás, anélkül, hogy az azoknak feltételét képező főrendelkezések is idéztettek volna, sőt oly intézkedésekre is történik hivatkozás, melyek a szövetkezetekre egyenesen alkalmazhatlanok.[2]) Ily körülmények között és a helyes törvénymagyarázat biztosítása végett, fontossággal bír annak határozott kiemelése, hogy a keresk. törvénynek a szövetkezetnél alkalmazott utalási eljárása nem úgy értelmezendő, mintha minden egyes utalás külön-külön és önállóan volna tekintetbe veendő s mintha a részvénytársaságra vonatkozó intézkedések alkalmazása szigorúan a kifejezett utalások által volna körülhatárolva ; hanem hogy az utalások csak mint azon magasabb elv kifolyásai jelentkeznek, miszerint a szövetkezet, amennyiben annak természete eltérést nem tesz szükségessé, vagy az eltérés a törvényben határozottan ki nincs fejezve: a részvénytársaságra vonatkozó intézkedések alá esik,[3])

[2]) A szövetkezeti címben előforduló ezen hiányok, annak kevésbé gondos szerkesztése, onnan származik, hogy e cím nem lett kellőleg törvényhozásilag előkészítve. Az Apáthy-féle *Tervezet* ugyanis a szövetkezeteket nem vette volt fel keretébe ; azoknak felvétele csak az *Értekezleten* határoztatott el (l. Jk. 75. s k. l.), a tárgyalás alapját pedig egy, a keresk. minisztériumban sebtében indokolás nélkül összeállított tervezet képezte, melynek megvitatásába az *Értekezlet* mélyebben nem ment bele.

[3]) Ez az elv már az utalások nagy számában nyilvánul ; de külön kifejezésre is hozatott az *Értekezleten*, bár nem egészen szabatosan, a szövetkezeti cím előadója : *Apáthy* által, aki annak tárgyalását többi közt azzal vezette be, hogy »mindazon intézkedések, melyek az alapszabályok, a közgyűlés, az igazgatóság, a felügyelő-bizottság és a feloszlás tekintetében

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

— hogy tehát a most érintett feltétel mellett egyrészt a kifejezett utalások megszoríthatók, másrészt a részvénytársaságra vonatkozó intézkedések akkor is alkalmazhatók, ha azokra határozott utalás nem történt.

III. A felállított elv nemcsak a belföldi, hanem a külföldi szövetkezeteknél is érvényesül, ha azok üzleteiket a magyar korona országaiban saját cégük alatt fiókintézet vagy ügynökség által folytatni kívánják ; a **K. T. 230. §**-a egész általánosságban kimondván, hogy a külföldi részvénytársaságokra vonatkozó határozatok a külföldi szövetkezetekre is megfelelő alkalmazást nyernek.[4])

105. §.

A szövetkezetek alakítása.

I. Valamint a részvénytársaság, úgy a szövetkezet megalakulásához is szükséges a társasági alapszabályok megállapítása és a társaságnak bevezetése a keresk. cégjegyzékbe **[K. T. 224. §.]**[1]) E két feltétel teljesítése, különösen a cégjegyzékbe történt bevezetés és kihirdetés előtt a szövetkezet sem tekintetik létezőnek s azok, kik előbb a társaság nevében eljárnak, szintén személyesen és egyetemlegesen felelősek **[K. T. 228. §.]**[2]) Meghatározott alaptőkének biztosítása ellenben, miként

(e részletezés nem kimerítő) a részvénytársaságról szóló fejezetben foglaltatnak és a kölcsönösségi társulatokra (szövetkezetekre) is alkalmazhatók, egyszerű hivatkozás által felvétettek a jelen fejezetbe, és csakis azok a viszonyok találtak külön szabályozásra, melyek a kölcsönösségi társulatok kizárólagos sajátjaikat képezik« (l. Jk. 222. l.). Hogy a felállított elv bírói gyakorlatukban is alkalmaztatik, arra nézve l. alább 108., 109. §§. és általános elismerésképen: C. 558/901. (D. III. f. 21., 176. l.). Öntudatos következetesség azonban hiányzik. V. ö. pl. C. 915/86. (l. a köv. §-t 11. jegyz.).

[4]) Áll különösen a külföldi biztosító társaságokra nézve (v. ö. C. 52. sz. telj. ül. polg. dönt.), melyek azonban, épúgy mint a bizt. részvénytársaságok, még a biztosítási vállalatokra vonatkozó határozatok alá is esnek (v. ö. K. T. 461. §. és alább 186. §.). A tagok névjegyzékének beterjesztéséről l. köv. §. 16. jegyz. és alább 110. §.

[1]) Németországban és Ausztriában a szövetkezetek, minthogy ott keresk. társaságoknak nem tekintetnek, nem a keresk. cégjegyzékbe, hanem külön szövetkezeti jegyzékbe *(Genossenschaftsregister)* vezettetnek be.

[2]) V. ö. C. 1720/93. (P. T. 30., 81. l.) az igazgatósági tagokra és tisztviselőkre nézve.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

a részvénytársaságnál, a szövetkezet keletkezéséhez nem szükséges.[3]) A megalakulás előtt szoktak ugyan a tagok bizonyos befizetéseket tenni, hogy épen a társaság megalakulhasson és működését megkezdhesse ; de ez sem lényeges, s ha történik is, még nem jelenti azt, hogy a szövetkezet eleve meghatározott és teljesen biztosított alaptőkével lép életbe. Magában véve ugyan nem volna lehetetlen, hogy a szövetkezet meghatározott alaptőkével keletkezzék, a szövetkezet természete azonban ezt nem kívánja ; sőt, minthogy a tagok rendszerint szegényebb sorsú egyének, akik nagyobb összegeket egyszerre be nem fizethetnek, a szövetkezet természete azt hozza magával, hogy a tagok az üzletet csak kis terjedelemben és kisebb befizetésekkel kezdjék meg, s annak kiterjesztését és az üzleti tőke gyarapítását csak fokozatosan eszközöljék.

II. Ha azonban a szövetkezet alapításánál meghatározott alaptőke biztosítása nem szükséges is, e harmadik feltétel személyes része, t. i. hogy a társaságba bizonyos számú t a g o k lépjenek be, a szövetkezetnél is szükséges. Enélkül valamint általában társaság, azonképen szövetkezet sem képzelhető, s valamint a részvénytársaságnál, úgy a szövetkezetnél is a társaság megalakulásához legalább h é t t a g belépése kívántatik.[4]) Valamint továbbá a részvénytársaságnál a résztvevők írásbeli nyilatkozata szükséges, mely a részvényaláírásban tartalmaztatik, úgy a szövetkezetnél is a tagok

---

[3]) Szükséges lehet azonban a v á l l a l a t t á r g y a szempontjából. Igy a kölcsönös biztosító társaságok épúgy tartoznak a K. T. 453. §-a szerint minden biztosítási ágra nézve 100,000 forint biztosítási alapot kimutatni, mint a részvényvállalatok. Hogy miként : l. alább 186. §. — Hasonlag tartoznak a zálóglevelek kibocsátásával foglalkozó szövetkezetek a zálóglevelek biztosítására legalább 200.000 frtnyi alapot alkotni. V. ö. 1876 : XXXVI. tc. 4. §.

[4]) Ez itt is az alakuló közgyűlés határozatképességére vonatkozó rendelkezésből következik. V. ö. alább. — A tagok rendszerint természetes, de lehetnek j o g i s z e m é l y e k is. Az 1898 : XXIII. tc. 8. §-a ezt kifejezetten állapítja meg s ennek elismerése a K. T. szempontjából különösen az egyes szövetkezetek által alapított k ö z p o n t i s z ö v e t k e z e t e k r e való tekintettel bír fontossággal, melyeknek célja a kötelékükbe tartozó szövetkezetek támogatása. Ilyen központi szövetkezet az Országos Központi Hitelszövetkezettől eltekintve (l. alább 113. *c)*, most már több van az országban, és pedig úgy az egész országra mint egyes vidékekre, megyékre kiterjedő hatáskörrel. Előbbiek közé tartozik a »Hangya«, mely a fogyasztási szövetkezetek számára közösen a bevásárlásokat eszközli ; továbbá a »Keresztény szövetkezetek országos központja« hasonló céllal. Az 1912. : LIII. tc. 9. §-a ily központi kötelékbe való tartozást az adómentesség feltételéül köti ki.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

belépése a társaság alapításakor, épúgy mint annak fennállása alatt, csak írásbeli nyilatkozat alapján történhetik [K. T. id. 224. §. 2. bek.].[5]) E belépési nyilatkozat mint szerződési ajánlat, szintén vagy közvetlenül a többi résztvevők irányában,[5a]) vagy közvetve azok irányában tétetik, akik a szövetkezet alakítását mint külön alapítók közvetítik.[6]) A belépési nyilatkozatok továbbá a

---

[5]) Az id. §. az írásbeli belépési nyilatkozatról csak a társaság alakulásával kapcsolatban szól ugyan. De minthogy ezenkívül a belépés feltételeiről nem beszél, fel kell tenni, hogy az írásbeli nyilatkozatot a már megalakult társaságba való későbbi belépésre nézve is érti, melynek époly lényeges kelléke, mint az alakulásnál s azt pl. az üzletrész befizetése, kölcsönfelvétel és a közgyűlésen való részvétel sem pótolja. V. ö. **C.** 8121/904. (D. IV. f. 4., 334. l.), **B. T.** 96/906. (U o. 6., 299. l.). Sem a tagok névjegyzékébe való felvétel: **C.** 465/913. (HD. VII. 91. l.). A nyilatkozat alatt egyébiránt nem kell külön okiratot érteni ; lehet közös aláírási ívbe is foglalva, sőt az alakulásnál ez a rendes eset. Az írásbeli nyilatkozat mellett úgy az alapításnál, mint a későbbi belépésre nézve még egyéb feltételek is megállapíthatók, pl. meghatározott mesterség, lakhely, honosság, kor, nem stb. Kiskorúaknál gyámhatósági jóváhagyás szükséges. V. ö. **C.** 967/92. (M. IV. 151. l.) Kölcsönös biztosító társaságoknál a biztosítási ajánlat egyszersmind tagsági belépési nyilatkozatnak tekintendő: **C.** 1522/900. (D. III. f. 20., 100. l.)

[5a]) V. ö. **C.** 852/905. (D. IV. f. 5., 229. l.): az ajánlat elfogadása ilyenkor a többiek által az alakuló közgyűlésen történik.

[6]) V. ö. **B. T.** 2882/904., **C.** 262/905. (D. IV. f. 5., 138. l.). Utóbbi esetben itt is az alapítók határoznak a belépési nyilatkozatok elfogadása iránt, mi tekintetben époly kevéssé vannak korlátok, mint a részvénytársaságnál. Minthogy azonban a szövetkezetnél is alkalmazni kell a kéthavi határidőt az alakuló közgyűlés megtartására (l. alább): az elfogadásnak itt is mindenesetre ezen idő előtt kell történnie, anélkül azonban, hogy akár az alapítók, akár később az igazgatóság részéről külön értesítés kellene: **C.** id. 262/905. A társaság fennállása alatti belépési nyilatkozatok elfogadása iránt az igazgatóság határoz és pedig a apszabályszerű jegyzőkönyvi határozat álta : **C.** 1/903. (D. III. f. 25., 261. l.) ; az elfogadás idejére nézve, minthogy a belépés nem minősíthető keresk. ügyletnek, a K. T. 315. §-a legfeljebb hasonszerűség alapján lévén alkalmazható. Igy **C.** 762/91. (D. Új f. 29., 46. l), 147/93. (U. o. 38., 96. l.): »mihelyt az igazgatóságnak módjában lehetett az ajánlat elfogadása fölött határozni ;« 1260/97. (D. III. f. 8., 103. l.) Az elfogadásról a belépni akaró mindenesetre értesítendő: **C.** 137/91. (D. Új f. 31., 30. l.), id. 1260/97. Ha az ajánlatnak az igazgatóság általi szabályszerű elfogadásáról szóló s az alapszabályok értelmében szükséges értesítés elmaradt, az ajánlatot tevő sem tagsági könyv kézbesítése, sem tényleges befizetések által nem vált a szövetkezet tagjává s ez alapon fizetésre nem kötelezhető: **C.** 757/99. (D. III. f. 16., 31.), id. 1/903. sz., 1629/903. (D. IV. f. 1., 275. l.). A tagok névjegyzékébe való beiktatástól ellenben a tagsági minőség megszerzése füg-

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

szövetkezetnél is meghatározott tartalmat tételeznek fel; szükséges tehát szintén, hogy azoknak alapjául az alakítandó szövetkezet t e r v e z e t e vétessék, mely, amennyiben már teljesen kidolgozott alapszabályokat nem tartalmaz, legalább a szövetkezetre vonatkozó lényegesebb mozzanatokra kell hogy kiterjedjen.[7]) E tervezetet az alapítók, épúgy mint a részvénytársaságnál, minden aláírási ívbe felvenni s polgári állásuk és lakhelyük kitüntetése mellett sajátkezűleg annyival inkább aláírni kötelesek, mert az abban foglalt adatok valóságáért szintén egyetemlegesen felelősek s tudva valótlan adatok közléseért három hónapig terjedhető fogságra ítélhetők.[8])

III. Miként a részvénytársaságnál a részvényaláírások, úgy a szövetkezetnél is a belépési nyilatkozatok magukban véve csak feltételesen kötelezők, feltételezve szintén attól, hogy a társaság kellő időben tényleg megalakuljon. E megalakulás (a cégbejegyzéstől eltekintve) a szövetkezetnél is az a l a k u l ó k ö z g y ű l é s e n történik,[9]) mely szintén az alapítók által a belépési nyilatkozatok (aláírás) záridejétől számítandó két hó alatt összehívandó,[10]) s melynek szintén az a feladata, hogy az aláírásokról

---

getlen. V. ö. **C.** id. 1260/97. és alább 110. §. Másként 1889. évi n é m e t szöv. t., mely szerint a tagsági minőség csak a bíróságnál vezetett névjegyzékbe történt bevezetéssel szereztetik meg.

[7]) Hogy tervezet a szövetkezetnél is szükséges, az kitűnik a K. T. 246. §-ából, hol a 219. §-ra történik utalás, mely a tervezetben foglalt valótlan adatok miatt büntetést szab, továbbá a 240. §-ból kapcsolatban a 179. §-szal. Ellenk. *Nitsche* Jogtud. K. 1910 évf. 11. sz. és a gyakorlat. A mi azonban a tervezet t a r t a l m á t illeti, a részvénytársaságra vonatkozó határozatok csak annyiban jöhetnek alkalmazásba, amennyiben azok a szövetkezet természetével összeférnek. Igy a K. T. 150. §-ában felsoroltak közül a 2. és 3. pont nem alkalmazható, a többi azonban igen, bár nemkészpénzbeli betétek és biztosítandó előnyök a szövetkezetnél ritkán fordulnak elő. Ha azonban előfordulnak, a K. T. 156. §-a is megfelelően alkalmazandó. Mindenesetre kitüntetendő a felelősség mértéke, mert ez a szövetkezetnél a legfontosabb.

[8]) Utóbbi világosan tartalmaztatik a K. T. 246. §-ában, kapcsolatban a 219. §. 1. pontjával. A vagyoni felelősség már általános elvekből is következik.

[9]) A K. T. az alakuló közgyűlést is csak mellékesen érinti a 227. §-ban. Amíg a szövetkezet bejegyezve nincs, esetleg több alakuló közgyűlés is tartható, úgy hogy a későbbi a korábbinak határozatait módosíthatja. V. ö. **C.** 558/901. (D. III. f. 21., 176. l.)

[10]) A kéthavi határidő a részvénytársaságnál mint egészen singuláris intézkedés jelentkezik ugyan, de annak hasonszerű kiterjesztése a szövet-

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

és az esetleges befizetésekről kellő meggyőződést szerezzen; az alapszabályokat megállapítsa; netaláni nemkészpénzbeli betételek és az alapítóknak vagy másoknak esetleg biztosítandó előnyök iránt határozzon; a társaság meg- vagy meg nem alakulását kimondja; a társaság igazgatóságát, amennyiben annak kinevezése az alapítóknak nem lett fenntartva,[10a]) nemkülönben a felügyelő bizottságot megválassza; [10b]) végre az alapítóknak az esetleg már befizetett pénzek kezeléséből eredő felelőssége iránt intézkedjék.[11]) Az alakuló közgyűlés határozatképességéhez, a részvénytársaságra vonatkozó ebbeli intézkedés hasonszerűségéhez képest, legalább hét aláíró és az összes aláírók legalább egy negyedrészének jelenléte szükséges, s minden aláíró, tekintet nélkül arra, vajjon esetleg több üzletrészt jegyzett, egy szavazattal bír.[12]) A határozathozatal szintén egyszerű szótöbbséggel történik.

IV. Az alapszabályok tartalmát a K. T. a szövetkezetnél épúgy kötelezőleg állapítja meg, mint a részvénytársaságnál. Az egyes előírt intézkedések részben azonosak a részvénytársaságoknál előírt intézkedésekkel, részben a szövetkezet sajátos természetéből folynak. Mindenesetre a következőket kell megállapítani **[K. T. 225. §.]**:

1. a szövetkezet cégét és székhelyét;
2. a vállalat tárgyát;

---

kezetre azért indokolt, mert a szövetkezetbe belépni akarók egyrészt nem lehetnek túlhosszú ideig bizonytalanságban, s mert másrészt a közönséges szerződéskötési szabályok a szövetkezetnél sem alkalmazhatók.

[10a]) Elismerve a szövetkezeteknél is: **B. T. 2882/904.**

[10b]) A. K. T. 227. §-a az alakuló közgyűlés hatáskörébe (bár szintén csak mellékesen) csak az alapszabályok megállapítását s az igazgatóság és felügyelő bizottság megválasztását utasítja. Hogy ez azonban nem kimerítő, legjobban abból tűnik ki, hogy a meg- vagy meg nem alakulás iránti határozat sincs említve, pedig ez az alakuló közgyűlés legtermészetesebb feladata.

[11]) Az alapítók felelőssége iránti határozathozatalra vonatkozó rendelkezéseknek a szövetkezetekre való kiterjesztését kellő indok nélkül ellenzi: **C. 915/86. (P. T. 13., 57. l.).**

[12]) Hogy az alakuló közgyűlésen, amelyre nézve még nincs alapszabályi intézkedés, nem az üzletrész ad szavazati jogot, s hogy több üzletrész nem ad többszörös szavazati jogot, mint több részvény a K. T. 155. §. szerint, abból következik, hogy a szövetkezeti tagság személyes természetű, épúgy, mint a közkereseti társaságban való részvétel, hol az egyes tagok szintén nem a betételek nagysága szerint gyakorolhatják határozati jogaikat.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

3. a szövetkezet tartamát ;[13])

4. a tagok belépésének feltételeit és esetleg azok (kilépés, halál vagy kizáratás következtében) kiválására vonatkozó külön határozatokat ;

5. az egyes tagok részesületi arányát, illetőleg azok üzletrészeit és e részek képződésének módját ;[13a])

6. azokat az elveket, melyek szerint a mérleg készítésének és megvizsgálásának történni kell ;

7. a nyereség és veszteség kiszámításának és az egyes tagok közt felosztásának módozatait ;[13b])

8. az igazgatóság szervezetét, mikénti választásának módját, annak hatáskörét és működésének idejét ;

9. a felügyelő bizottság szervezetét és működésének idejét ;

10. a cégjegyzés módját ;

11. a közgyűlés mikénti összehívását, megtartásának helyét és idejét, hatáskörét, tárgyalási rendjét, a határozatok hozatalának módját és annak megállapítását, hogy mi történjék az esetben, ha az összehívott közgyűlés határozatképes nem volt ;

12. a tagok szavazati jogát és annak mikénti gyakorlását ;

13. a szövetkezet hirdetményeinek mikénti közzétételét ;[13c]) végre

14. annak megállapítását, hogy a tagok a társaság kötelezettségeiért korlátlan vagy korlátolt felelősséggel tartoznak-e és ha ez utóbbi esetben a felelősség a törvényben meghatározott mértéken túl terjesztetik ki, ezen felelősség terjedelmét.[14])

---

[13]) A szövetkezet tartama szintén megállapítható határozatlan időben is. V. ö. K. T. 235. §., **B. T.** 2315/905. (D. IV. f. 3., 175. l.)

[13a]) Üzletrészek nélküli szövetkezetek : l. alább 106. §. 8. jegyz.

[13b]) A tagok felelősségére vonatkozó határozat (14. pont) nem alkalmazható a szövetkezet veszteségeiben való részvételre a szövetkezet irányában. Utánfizetés kölcsönös biztosító társaságnál : V. ö. **C.** 1522/900. (D. III. f. 20., 100. l.)

[13c]) Ha az alapszabályban megjelölt hirlap megszünt, alapszabálymódosítás hiányában a hivatalos lapban történt hirdetmény nem elégséges, hanem minden szöv. tag külön értesítendő. **C.** 610/909. (H. D. IV. 14. l.).

[14]) Ezen kívül külön törvények alapján bizonyos megállapodások a szövetkezeteknél is a v á l l a l a t t á r g y á r a való tekintettel. Igy a zálogievelek kibocsátásával foglalkozó szövetkezetek alapszabályaiban is a jelzálogos kölcsönök engedélyezésének feltételei, továbbá a jelzálogok becsértékének meghatározásánál mérvadó tényleges alapok, valamint a becsérték meghatározásánál követendő eljárási módozatok állapítandók meg s

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

V. Ami végül a szövetkezet b e j e g y z é s é t illeti, az szintén magában foglalja elsősorban a cégnek, továbbá az azt is kitüntető alapszabályok és az alakuló közgyűlés által megválasztott, esetleg az alapítók által kinevezett, igazgatóság bevezetését a keresk. cégjegyzékbe. **[K. T. 226. §.]**[15]) Az erre vonatkozó bejelentés az igazgatóság kötelessége, mely egyúttal a tagok névjegyzékét bemutatni[16]) s szintén igazolni tartozik, hogy az alakuló közgyűlés összehívása idejekorán megtörtént, a társaság tényleg megalakult, az alakuló közgyűlés a netaláni nemkészpénzbeli betételek, illetve az alapítóknak vagy másoknak nyujtandó előnyök fölött határozott, az alapszabályok az alakuló közgyűlés által megállapíttattak s az igazgatóság és felügyelő bizottság megválasztatott, illetve az előbbi az alapítók által kineveztetett. **[K. T. 227. §.]**[17]) Az alapszabályok és az igazgatóság bejegyzése úgy a társaság székhelyére, mint esetleges fióktelepére nézve illetékes törvényszéknél kell hogy történjék **[K. T. 229. §.]**; az előbb említett tények igazolása, valamint a tagok névjegyzékének előterjesztése ellenben csak a társaság székhelyének törvényszékénél szükséges.[18])

---

a záloglevelek biztosítására szolgáló összeg kitüntetendő. V. ö. 1876. évi XXXVI. tc. 2. és 4. §§.

[15]) Az igazgatóság bejegyzésére nézve l. K. T. 241. §. kapcsolatban a 184. §-szal.

[16]) Az id. 226. §. e részben nem egészen szabatosan van szövegezve, amennyiben ugyanis azt látszik követelni, hogy a tagok névjegyzéke a cégjegyzékbe bevezettessék és közzététessék. Hogy a közzététel nem szükséges, kitűnik mindjárt a 2. bek.-ből, mely a közzététel pontjai között a tagok névsorát nem említi. De a névsor bejegyzése sem foglalhat észszerűen helyet, amint hogy tényleg a cégjegyzékek vezetésére és berendezésére vonatkozó rendelet 12. §-a, valamint a keresk. eljárást szabályozó rendelet 49. §-a csak azt írják elő, hogy a névsor az okmánytárban megőrizendő. V. ö. fent. 21. §. — A tagok névjegyzékének bemutatása a k ü l f ö l d i szövetkezetekre, nevezetesen biztosító társaságokra nézve is kötelező, és pedig bejelentendők úgy a külföldi, mint a belföldi tagok. V. ö. **B. T.** 5873/90. (D. Új f. 28., 104. l.)

[17]) Az id. §. ugyan csak az alapszabályok megállapítását, valamint az igazgatóság és felügyelő bizottság megválasztását említi. De a hiányok itt is a részvénytársaságra vonatkozó megfelelő intézkedéssel (K. T. 159. §.) pótlandók.

[18]) Az id. 226. §. ugyan azt mondja, hogy a társasági alapszabályok a fióktelep törvényszékénél »az előbbeni szakaszban érintett tények igazolása mellett« mutatandók be bejegyzés végett. Azonban eltekintve attól, hogy nem az előbbi, hanem a 227. §. szól az igazolásról, ezt a törvény észszerűen nem akarhatta, mert ami már egyszer igazolva van, azt még egy-

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

Úgy az ennél, mint a fióktelep törvényszékénél történt beadvány azonban itt is csak úgy vehető tekintetbe, ha azt az igazgatóság összes tagjai a törvényszéknél sajátkezűleg aláírják, vagy hitelesített aláírásaikkal ellátva nyujtják be [id. 227. §. 2. bek.]; helyt foglalván itt is még külön az igazgatósági tagok aláírásának hitelesítése a törvényszéknél, vagy hitelesített alakban való bemutatása.[19]) A bejegyeztetés s az ahhoz szükséges bejelentések végre szintén 500 forintig terjedhető pénzbírsággal kikényszeríthetők.[20])

Az alapszabályok és az igazgatóság bejegyzése a szövetkezetnél is a törvényszék által k ö z z é t e e n d ő. Az alapszabályok közzététele azonban szintén nem egész kiterjedésben történik, hanem csak a következőket kell magában foglalnia [id. 226. §. 2. bek.]:

1. az alapszabályok keltét;
2. a szövetkezet cégét és székhelyét;
3. a vállalat tárgyát;
4. a szövetkezet tartamát;
5. a cégjegyzés módját;
6. a szövetkezeti hirdetmények mikénti közzétételét;
7. annak felemlítését, hogy a tagok a szövetkezet kötelezettségeiért korlátlan vagy korlátolt felelősséget vállalnak-e és ha ez utóbbi esetben a felelősség a törvényben meghatározott mértéken túl terjesztetik ki, ezen felelősség terjedelmét.

---

szer igazolni nem kell, amint hogy a részvénytársaságnál (K. T. 159. §. 3. bek.) ily ismételt igazolás nem is említtetik.

[19]) A K. T. 241. §. értelmében kapcsolatban a 184. §-szal.

[20]) Ez külön a szövetkezetnél nincs ugyan kimondva, de igenis a részvénytársaságnál (K. T. 159. §.) s a K. T. 21. §. értelmében is megállapítandó. V. ö. fentebb 28. §. és a közkereseti társaság hasonló esetére nézve 52. §.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

MÁSODIK FEJEZET.

A tagok jogviszonyai egymásközt és harmadik személyek irányában.

106. §.

A szövetkezet vagyona, a tagok üzletrészei és a nyereség és veszteség felosztása.

I. A szövetkezet mint jogi személy époly önálló, a tagok magánvagyonával szemben független vagyonnal bír, mint a keresk. társaságok többi fajai. A szövetkezeti vagyon ezen önállósága továbbá szintén úgy a társaság és a tagok közti belső, mint a társaság, illetve a tagok és harmadik személyek közti külső viszonyban van elismerve. Ennek következtében a tagok részesedése a társasági vagyonban szintén nem a közös tulajdon, hanem csak a követelési jog alakjában nyer kifejezést; a tagok magánhitelezői a társasági vagyonhoz tartozó dolgokat, követeléseket, jogokat vagy az egyes tagok e tekintetbeni illetőségét szintén sem biztosítás, sem kielégítés végett igénybe nem vehetik **[K. T. 239. §.** utalással a 95. §-ra]; [1]) a társasági hitelezők és a tagok magánhitelezőinek követelései között beszámításnak szintén nincs helye [id. §. utalással a 96. §-ra]; végül a társaság vagyonára szintén önálló, az egyes tagok magánvagyonára esetleg nyitott csődtől független, csőd nyitásának van helye, melyben egyedül a társasági hitelezők nyerhetnek kielégítést, s mely magában véve a tagok elleni csődöt nem vonja maga után.[2])

II. A szövetkezet vagyona elsősorban rendszerint a tagok pénzbeli befizetéseiből, illetve, az ezekből alakított ú. n. törzsbetétekből, azonkívül különösen az üzleti nyereségekből képződik, melyek a szövetkezeteknél nem képezik ugyan a tulajdonképeni célt, de mégis rendszerint előállanak annak folytán, hogy a tagoknak az egyes ügyletekben közvetlenül nyujtott előnyök nem merítik ki a kiadásokon és költségeken felül elért

---

[1]) Magát az üzletrészt s az azzal járó vagyoni jogokat azonban lehet lefoglalni. Helytelen ellenk. **C.** 459/93. (D. Új f. 36., 45. l.)

[2]) V. ö. K. T. 232., 247. §§. és Csődt. 241., 243., 247., 257—261. §§.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

bevételeket.[2a]) Ehhez képest, valamint a részvénytársaság vagyonában lényegesen két alkatrész különböztetendő meg: a részvényekből alakult alaptőke, és a társaság egyéb vagyona (tartaléktőke és évi felosztás alá kerülő nyereség): azonképen a szövetkezeti vagyon is két hasonló alkatrészből áll. A részvénytőkének megfelel a szövetkezeti vagyonnak az a része, melyet a tagok vagyonilletőségei, a szövetkezetnél ú. n. üzletrészei képviselnek s mely mellett a társaságnak szintén még egyéb vagyona: tartaléktőkéje és évi rendelkezés alá kerülő vagyona van.[3]) Ami a részvény a részvénytársaságnál, az az üzletrész a szövetkezetnél s nevezetesen valamint a részvény, úgy az üzletrész is rendszerint arányértéke a társasági vagyonban való részesülésnek, az egyes tagoknak a társasági vagyonra vonatkozó követelésének.[4]) Egyéb tekintetben azonban az üzletrész a részvénytől lényegesen különbözik. Mindenekelőtt abban, hogy míg a részvények előre meghatározott számban adatnak ki s előre meghatározott és egyenlő nagyságú

[2a]) L. fentebb 102. §. 9*b*. jegyzet és alább 11. jegyzet. Rendszerint nem is lehetséges évközben pontosan kiszámítani, mibe kerül a szövetkezetnek annak megszerzése, amit a tagoknak juttat, különösen az ú. n. általános üzemköltségek miatt. Figyelembe jönnek az esetleges veszteségek is. Épen azért bizonyos különbözet veendő fel a megszerzés és az egyes tagoknak való felszámítás közt, amely azonban csak mérsékelt lehet, különben a tagok esetleg drágábban részesülnek a szövetkezet által nyujtott segítségben, mint idegenektől. Ez nálunk különösen az ú. n. koronaszövetkezeteknél tapasztalható, melyek mindenféle mellékköltségeket számítanak fel s az ú. n. évtársulati rendszerrel való combinátió mellett (4—6 éves tartamra alakított csoportok, külön üzletrészbefizetésekkel, anélkül, hogy ezek időközben a felvett kölcsönből levonatnának), túlságos kamatot is szednek, ami valóságos uzsorát foglal magában. Épen emiatt vált leginkább szükségessé a szövetkezeti reform (l. *Szerző* 1904. évi tervezetének indokolását), bár a bíróságok újabban ezt a szövetkezeti uzsorát, melyet régebben mint alapszabályszerű eljárást jogosultnak tartottak, következetesen üldözik. V. ö. **B. T.** 4250/908. (Ü. L. 908. 26. sz. és Bünt. D. II. 321. l.), **C.** 2630/910 (Bünt. D. V. 33. l.), 7968/910, (U. o. 40. l.), 1465/911. (U. o. 154. l.), *Timkó Z.* M. jogászegyl. ért. Új f. III. köt. 22. füz., *Geszti A.* Jogt. K. 1911. évf. 11. sz.

[3]) Tartaléktőke azonban a szövetkezeteknél sem kötelező, kivévén a díjtartalékot kölcsönös biztosító társulatoknál (l. alább 186. §.) és az 1898: XXIII. tc. értelmében alakult szövetkezeteknél (l. alább 113*b*. és 113*c*. §§.)

[4]) A törzsvagyonban való részesedésre nézve: v. ö. alább 108., 112. §§. A nyereségfelosztás tekintetében alább III. alatt. Ez okból a szövetkezeti üzletrészek, illetve törzsbetétek, gyakran részvényeknek neveztetnek.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

névértékről szólnak, addig az üzletrészek nagyságának sem előre meghatározva, sem egyenlőnek nem kell lenni [5]) s azoknak száma sem kell hogy előre meg legyen határozva. Míg továbbá a részvények névértéke a részvényesek által befizettetik, s e befizetésnek egészben vagy legalább meghatározott részben egyszerre kell történnie, addig az üzletrész nem tételez fel szükségképen befizetéseket, hanem másként is képződhetik s rendszerint csak fokozatosan képeztetik,[6]) mi tekintetben a társasági alapszabályok szabadon rendelkeznek.[7]) Különbség van végre a részvény és üzletrész között annyiban, amennyiben előbbi a társaság fennállása alatt az alaptőkétől el nem választható, a társasági vagyonból ki nem vonható, míg az üzletrész a társaság fennállása alatt visszavonható, felmondható (l. alább 108. §.).

Miként a részvényes nemcsak egy, hanem több részvénnyel, úgy a szövetkezeti tag is nemcsak egy, hanem több üzletrésszel, illetve törzsbetéttel bírhat. Míg azonban részvények nélkül részvénytársaság és részvényesek nem képzelhetők s a részvények külső alakban meg vannak testesítve, addig a szövetkezet s a szövetkezeti tagság nemcsak törzsbetétek, hanem üzletrészek nélkül is lehetséges,[8]) s amennyiben üzletrészek vannak is, azoknak külső, látható alakban képviselve nem kell lenniök.[9])

---

[5]) V. ö. C. 1210/96. (P. T. 33., 200. l.)

[6]) Az üzletrész rendszerint apróbb, bizonyos időközökben (hetenként, havonként, évenként) teljesítendő befizetésekből összehozott törzsbetétekből alakul. Kivételesen az elért nyereségnek az illető tagra eső része fordíttatik az üzletrész képzésére vagy növelésére. Egyszeri befizetése az üzletrésznek, illetve törzsbetétnek, ritkán fordul elő. — Amennyiben a tagok befizetési kötelezettségüknek meg nem felelnek, a K. T. 169. §. hasonszerűségéhez képest már törvénynél fogva késedelmi kamatot tartoznak fizetni és pedig még az alapszabályokban megállapított késedelmi bíráson felül is. V. ö. C. 1128/92., 1146/92. és 727/96. (D. III. f. 7., 276. l.) Ezen kívül kizárás és a szövetkezettel szemben fennálló igények elvesztése is kimondható. L. alább 108. §. 4. és 9. jegyz. Beszámítás: l. köv. §. 2. jegyz.

[7]) Korlátozás van azonban az adómentesség szempontjából, amennyiben ebben csak oly szövetkezetek részesülnek, melyek alapszabályaik értelmében üzleti tőkéjüket havonkint 4, hetenkint pedig 1 frtot meg nem haladó részletekben szedett törzsbetétekből gyüjtik. 1880: LX. tc. 1. §., 1909: VIII. tc. 19. §.

[8]) Ez kitűnik a K. T. 225. §. 5. pontjából. V. ö. C. 1251/907. e. b. (H. D. II. 13. l.) Némely szövetkezeteknél üzletrész nem is lehetséges. Igy a kölcsönös biztosító társulatoknál, hacsak a biztosítási díjt nem akarjuk üzletrésznek tekinteni. Németországban a *Raiffeisen* után elnevezett

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

III. Ami a nyereségnek és hasonlóképen a veszteségnek mikénti felosztását illeti: erre nézve a K. T. maga nem rendelkezik, hanem azt teljesen az alapszabályok megállapításának tartja fenn.[9a]) Ezektől függ nevezetesen, vajjon a nyereség és veszteség az üzletrészek arányában avagy egyenlően fej szerint történjék.[10]) Gyakran a nyereség felosztása abban az arányban történik, melyben a tagok a társaság bevételeihez járultak.[11])

---

mezőgazdasági kölcsönpénztárak *(ländliche Darlehencassenvereine)* olyanok, melyeknél az 1889. évi törvény előtt üzletrészek sem törzsbetétekből, sem a nyereségből nem képeztettek. V. ö. még alább III. alatt és az ilyen szövetkezetekről általában: *Raiffeisen* A hitelszövetkezetek mint eszközök a falusi népesség bajainak elhárítására. Ford. *Szabó Ferenc* és *Pólya Jakab.* Budapest, 1885.

[9]) Többnyire azonban az üzletrészekről vagy legalább a törzsbetétekről a takarékpénztári könyvek módjára könyvecskék vagy a részvényekhez hasonló okiratok állíttatnak ki, melyek néha még értékpapirok jellegével is bírnak (v. ö. D. Új f. 36., 45. l.), aminek nem állja útját, hogy a tagok és az üzletrészek külön jegyzékbe iratnak, s az átruházás a K. T. 238. §. szerint csak az igazgatóságnál történt bejelentés mellett történhetik. Ez hasonlóan meg van a névre szóló részvényeknél is. Ellenk. **B.** T. 609/909. (H. D. IV. 12. l.) és **C.** 371/911. (U. o. V. 375. l.). Előbbi különösen a Végr. t. 80. §-a miatt, hivatkozással a K. T. 238., 239. §§-ra, mely utóbbi a magánhitelező által vezetett végrehajtást s a tag jutalékára az üzletrésztől függetlenül szabályozza (l. alább 108. §.). De ha ez áll is, ebből még nem következik, hogy az üzletrész nem lehet értékpapir, ha megfelelő alakban állíttatik ki s pl. alapszabályilag a tagsági jogok gyakorlása a papir birtokától tétetik függővé, ami nem törvényellenes. Példa: Magyar mezőgazdák szövetkezete.

[9a]) L. a megelőző §-t. Az 1898: XXIII. tc. kötelező törvényes rendelkezéseket tartalmaz, amelyeknek épen az a célja, hogy a szövetkezetek nyerészkedése korlátoztassék (l. alább 113*b*. §.). Hasonló korlátozásokat állít fel *Szerző* törvénytervezete is.

[10]) Utóbbi különösen a korlátlan felelősségű szövetkezeteknél. De korlátolt felelősség mellett is lehetséges a fej szerinti felosztás, minthogy a belső és külső jogviszonynak nem kell azonosnak lennie.

[11]) Igy különösen a fogyasztási szövetkezeteknél a vásárlások arányában. Ily esetben az árusítás a rendes piaci áron történik s a tagok az osztalékban kapják meg a szövetkezet útján szerzett hasznot, mely közvetve takarékgyűjtés jellegével bír. Angliában a Rochdale-i úttörők honosították meg ezt a rendszert, miért is *Rochdale plan*nak nevezetik. Ellentétét, mely szerint a tagok nagybani áron vásárolhatnak s a nyereség az üzletrészek arányában osztatik fel, *Civil Service plan*nak hívják azért, mert a londoni hivatalnokok által alapított szövetkezeteknél vétetett szokásba. Legigazságosabb az üzletrészek után mérsékelt kamatnak megfelelő osztalékot adni s az ezen felüli nyereséget a bevételekhez való

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

Egyébiránt a szövetkezetnél még kevésbbé szükséges mint a részvénytársaságnál, hogy a tagok a társaság nyereségeiben egyáltalában részesíttessenek,[12]) illetve hogy a nyereség a tagok között osztalék gyanánt évenként felosztassék.[13]) Másrészt a szövetkezetnél nemcsak a nyereség, hanem a veszteség is lehet évenkénti felosztás tárgya a tagok között [14]) épúgy, amint ez a közkereseti és betéti társaságnál van. Megállapítható pedig az alapszabályokban nemcsak az, hogy a veszteség a tagok terhére írassék, hanem az is, hogy annak fedezésére tényleges befizetések történjenek.[15])

---

hozzájárulás arányában osztani fel. Ezt a felosztási módot javasolta *Szerző* törvényjavaslata. Nálunk a fogyasztási és értékesítő szövetkezeteknél ez többnyire olyképen nyer alkalmazást, hogy az üzleti költségek levonása után mutatkozó jövedelem nagyobb része a bevásárlások, illetve értékesítések arányában a tagok javára iratik, mintegy utólagos árleszállítás illetve emelés gyanánt s csak a fennmaradó összeg tekintetik valóságos nyereségnek, amely az üzletrészek között fölosztatik, vagy tartalékba helyeztetik, illetve más célra fordíttatik.

[12]) A K. T. 225. §. 7. pontja megköveteli ugyan, hogy az alapszabályok a nyereség és veszteség kiszámításának és a tagok közt felosztásának módozatait megállapítsák. De ez csak azt jelenti, hogy az alapszabályoknak ez iránt intézkedniök kell s nem zárja ki, hogy nemleges irányban is ne intézkedhessenek. E részben ugyanaz áll, mint a részvénytársaságnál (l. fentebb 82. §.). Megengedettnek tekintendő különösen, hogy a nyereség a tartalékalaphoz csatoltassék, amint ezt a már említett *Raiffeisen*-féle hitelszövetkezetek teszik. Az 1889. évi német szöv. t. e részben korlátot szab ugyan annyiban, amennyiben a nyereségnek a tartalékalapra való fordítását csak 10 évre engedi meg. De ennek leteltével a kikötés megújítható.

[13]) Amint említettük, lehetséges különösen, hogy a nyereség az üzletrészek képzésére fordíttatik. Ez történhetik akár előre meghatározott magasságig, akár határtalan összegig, míg csak a társaság meg nem szűnik, vagy az illető tag ki nem válik.

[14]) V. ö. K. T. 225. §. 7. pont, mely a veszteség tekintetében sem magyarázandó úgy, mintha annak felosztása feltétlenül kötelező volna. Akárhány szövetkezet van, melynél a veszteség a társaság fennállása alatt épúgy csak a társasági vagyon terhére megy, mint a részvénytársaságnál.

[15]) Pl. kölcsönös biztosító társaságnál, ha a befizetett díjak a kifizetendő károsszegeket nem fedezik. Ily utánfizetés azonban ritkán követeltetik. Az 1889. évi német szövetkezeti törvény a korlátlan és korlátolt felelősségű szövetkezetek mellett az ilyen utánfizetéses szövetkezeteket *(Genossenschaften mit unbeschränkter Nachschusspflicht)* külön szabályozza. L. még köv. §. 9. jegyz.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

107. §.

A szövetkezeti tagok felelőssége.

I. A K. T., mint érintettük, a szövetkezetek tetszésére hagyja, vajjon korlátlan vagy korlátolt felelősség mellett akarnak-e alakulni ? [1]) Első esetben a szövetkezet tagjai a társaság kötelezettségeiért egyetemlegesen egész vagyonukkal felelősek **[K. T. 231. §.** 1. bek.]. Utóbbi esetben a felelősség szintén egyetemleges ugyan, de csak meghatározott összeg erejéig terjed. Ez összeg meghatározásában a szövetkezetek általában véve szintén szabadon járhatnak el ; amennyiben azonban az alapszabályok a felelősségnek nagyobb mértékét nem állapítják meg, a tagok csak lekötött üzletrészeik erejéig felelősek [id. §. 2. bek.].[2]) Az üzletrész tehát a szövetkezeti tagok felelősségének legkisebb mértéke ; [3]) ezenfelül egészen a korlátlan felelősségig a legkülönbözőbb változatok fordulhatnak elő, sőt az sem ellenkezik a K. T. intézkedéseivel, hogy a felelősség mérve egy és ugyanazon szövetkezet tagjaira

---

[1]) Ez ma már mindenütt így van. Az 1868. évi német szöv. t. még azt az álláspontot foglalta el, hogy szövetkezet csak korlátlan felelősség mellett alapítható, de az 1889. évi szöv. t., melyet e részben heves küzdelem előzött meg, most szintén megengedi a korlátolt felelősséget. Az 1898. évi XXIII. tc. alá tartozó szövetkezeteknél csak korlátolt felelősség lehetséges. L. alább 113*b*. §.

[2]) Abból, hogy az id. §. azt mondja : »amennyiben a társasági alapszabályok másként nem intézkednek«, az látszik kitűnni, mintha az üzletrésznél kisebb felelősség is meg volna állapítható, ami azonban a K. T. 225. §-ának 14. pontjával és a 226. §. 7. pontjával ellenkezik. Még kevésbbé lehetséges oly megállapodás, mely szerint a szövetkezeti tartozásokért csak a szövetkezet vagyona legyen felelős. V. ö. **C.** 57/89. (D. Új f. 23., 272. l.) A svájci köt. jogi t. (uj 688. §.) ezt is megengedi. Beszámítás a szövetkezet elleni követeléssel sem lehetséges, mert az üzletrész a hitelezők kielégítésére szolgáló alapvagyon, épúgy mint a részvénytársaságnál a részvény (l. fent. 86. §. 7. jegyz.). V. ö. **C.** 249/912. (H. D. VI. 239. l.).

[3]) Másként az 1898 : XXIII. tc. szerint. L. alább 113*b*. §. Ausztriában a felelősség legkisebb mértéke az üzletrész kétszerese. — Ha az üzletrész befizettetett, további felelősségre vonásnak még veszteségek esetében sincs helye. Még akkor sem, ha a veszteség közgyűlési határozat folytán keletkezett s az illető tag arra szavazott. Csakis kártérítési kötelezettségről lehetne szó, de a szavazás egymagában ezt még nem alapítja meg. V. ö. **C.** 805/901. (D. III. f. 21., 340. l.)

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

nézve is különbözőképen állapíttassék meg.[4]) Mindenesetre azonban a társaság adósságaiért nemcsak azok felelősek, akik az adósság megkötésekor a társaság tagjai voltak, hanem azok is, akik csak később léptek be a társaságba, s az ezzel ellenkező alapszabályi intézkedés harmadik személyek irányában joghatállyal nem bír **[K. T. 233. §.]**;[5]) felelősek maradnak továbbá a tagok, illetve örököseik az alapszabályokban megállapított mértékben a társaságból való kiválásuk után is mindazon társasági kötelezettségekért, melyek a kiválás időpontjáig keletkeztek; míg csak a törvényben megállapított elévülési idő el nem telt. **[K. T. 236. §.]**[6])

II. A szövetkezeti tagok felelősségének egyetemlegessége azonban lényegesen különbözik a közkereseti és betéti társaságnál megállapított egyetemleges felelősségtől. A hitelezők minden körülmény között először a társaság ellen tartoznak fordulni, s csak amennyiben a tartozás a társasági vagyonból ki nem elégíthető, áll be a tagok felelőssége. A szövetkezeti tagok felelőssége tehát csak m á s o d r e n d ű *(subsidiarius)*. Sőt e másodrendű felelősség sem feltétlen, úgy hogy a hitelező, ha a társaságtól kielégítést nem nyert, minden esetben fordulhatna a tagok ellen; hanem a tagok felelőssége, legyen az korlátlan vagy korlátolt, csak akkor áll be, a tagok a társaság adósságaiért csak abban az esetben támadhatók meg, ha a társaság vagyonára c s ő d nyittatott, és feltéve, hogy a követelések a csődnél felszámítva, illetőleg megítélve. lettek. **[K. T. 232. §.]**[7]) A szövetkezeti tagok felelőssége tehát csak a lehető legszélsőbb esetre van megállapítva.

III. De a törvényhozás a szövetkezeti tagok felelősségének

---

[4]) Tehát pl. olyképen, hogy a tagok egy része korlátlan, a másik (pl. a pártoló tagok) korlátolt felelősséggel tartozzék, de olyképen is, hogy a tagok meghatározott kötelezettségekért korlátlanul, másokért csak korlátozva felelősek.

[5]) Ez intézkedés a szövetkezeteknél még indokoltabb, mint a közkereseti és betéti társaságnál, tekintve, hogy a tagok folytonosan változnak, a hitelezőket pedig e változások figyelemben tartásával terhelni nem lehet.

[6]) V. ö. alább 113. §. A kiválás módja közömbös. Ide tartozik továbbá részben az az eset is, ha a kiválás csak egyes üzletrészekre nézve történt.

[7]) Ha a szövetkezet ellen nem nyittatott csőd, a hitelezők még akkor sem fordulhatnak az egyes tagok ellen, ha a társasági vagyon a tartozásokat nem fedezi. Igy akkor sem, ha a csőd azért nem nyitható, mert csak egy hitelező van, vagy a társaság vagyona az eljárási költségek fedezésére nem elegendő. (Cst. 87. §.) Az azonban közömbös, vajjon a csőd a fennálló avagy felszámolásban levő társaság ellen nyittatott-e?

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

szabályozásánál még ennél sem állapodott meg. A szövetkezeti tagok nagy száma, folytonos változása és az egyes tag érdekeltségének aránylag csekély mértéke mellett méltánytalannak tűnnék fel és különösen a korlátlan felelősségű szövetkezetekbe való belépéstől visszariasztana, ha minden egyes hitelező a tagok bármelyikét közvetlenül és a többiekre való tekintet nélkül támadhatná meg. Sokkal megfelelőbb és magukra a hitelezőkre nézve is előnyösebb, ha ily közvetlen egyéni keresetnek nem adatik hely, hanem a hitelezők, valamint a társasági vagyonból, úgy ennek elégtelensége esetén a tagok által is közösen és együttesen elégíttetnek ki. Ez tényleg történik a társasági vagyonból ki nem került tartozási összegnek a tagokra és pedig arányszerinti f e l o s z t á s a, k i v e t é s e útján, miáltal egyúttal a tagok felelősségének egyetemlegessége is lényegesen mérsékeltetik.[8]) Alkalmaztatik pedig a k i v e t é s i e l j á r á s a csődeljárással kapcsolatban,[9]) olyképen, hogy, ha a csődeljárás annyira haladt, hogy a végfelosztási terv elkészíthető, a szövetkezet képviselősége (igazgatóság vagy felszámolók) ki mutatást tartoznak készíteni arról, hogy az egyes szövetkezeti tagok az alapszabályokban, illetőleg a keresk. törvényben megállapított felelősséghez képest, mennyivel tartoznak a társasági adósságok fedezéséhez járulni ? [10]) Ha pedig a szövetkezeti

---

[8]) A tagokra való aránylagos kivetés alapjában véve nem más, mint a római jog által adott *beneficium divisionis* alkalmazása.

[9]) V. ö. Csődt. 257—261. §§. és Horvát-Szlavonországokra nézve az 1897. évi horvát csődt. 232—238. §§. A K. T. 232. §. 2. bek. szerint a hitelezők a csőd befejezése után mindjárt fordulhattak közvetlenül a tagok ellen. Ezt azonban a Cst. módosította. Mintául szolgált az 1868-iki n é m e t, illetve 1873-iki o s z t r á k szövetkezeti törvény ; amelyek szerint azonban a kivetési eljárás (ú. n. *Umlagsverfahren)*, az osztrák korlátolt felelősségű szövetkezeteket kivéve, csak a tagok egymásközti viszonyára vonatkozik, úgy, hogy tehát a hitelezők közvetlen kereseti és végrehajtási joguktól megfosztva nincsenek. Az 1889. évi n é m e t szöv. t. a kivetési eljárást most már szintén a hitelezőkre való vonatkozással állapítja meg, sőt korlátlan felelősség esetében megengedi annak kikötését is, hogy a hitelezők a kivetési eljárás befejeztével se fordulhassanak közvetlenül az egyes tagok ellen (már említett *Genossenschaft mit unbeschränkter Nachschusspflicht)*. Az 1898 : XXIII. tc. egyáltalában nem ad helyet egyéni keresetnek, illetve végrehajtásnak (l. alább 113*b*. §.) s *Szerző* törvényjavaslata is egészen mellőzi.

[10]) A kivetés aránya vagy az üzletrészek szerint állapíttatik meg, vagy egyenlő ; aszerint amint az alapszabályok a veszteségekben való részvételt üzletrészek szerint vagy fejenként állapították meg. A kivetés történik továbbá nemcsak a csődnyitáskori tagokra, hanem a már e l ő b b

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

tagok a reájuk kivetett járulékok önkéntes megfizetését megtagadják, a képviselőség a járulékkimutatást jóváhagyás végett a csődbíróságnak bemutatni tartozik, mely jóváhagyás megtörténvén, ha a tagok annak jogerőre emelkedésétől számítandó tizenöt nap alatt kötelezettségeiknek eleget nem tesznek: a képviselőség a kivetett járulékokat az egyes szövetkezeti tagoktól végrehajtás útján behajtja. Amennyiben a kivetett járulékok az egyes szövetkezeti tagoktól egészen vagy részben be nem hajthatók, a képviselőség a be nem hajtott járulékok tekintetében a fizetésképes tagokról új kimutatást készít, melynek alapján esetleg újabb végrehajtásnak van helye. További kivetés azonban már nem történik, hanem a csődhitelezők ezentúl már követeléseiknek ki nem elégített részét az egyes szövetkezeti tagoktól közvetlenül és pedig újabb törvényes eljárás nélkül, végrehajtás útján hajthatják be [id. 232. §. 2. bek.].[11])

IV. Az egyetemleges felelősség, mint ilyen, a szövetkezetnél is csak a hitelezők irányában áll fenn. Egymásközt ellenben a tagok a társaság adósságaiért, épúgy mint a közkereseti és betéti társaságnál, csak aránylagos felelősséggel tartoznak. Ha ennek következtében valamelyik tag nagyobb mérvben járult volna a társasági adósságok fizetéséhez, mint amennyi arány szerint reá esnék: ő a többi tagok ellen a többletre nézve viszkeresettel élhetne. Minthogy azonban az imént ismertetett kivetési eljárás ily viszkeresetnek úgyis csak csekély tért enged, s annak sikeressége úgyis kétséges, ha a kivetési eljárás célhoz nem vezet: további alkalmatlanságok és súrlódások kikerülése végett sokkal célszerűbb, ha e viszkereset egészen kizáratik. A K. T., bár a kivetési eljárást még nem ismerte, ennek tényleg eleget tesz, amennyiben ugyanis kimondja, hogy, ha az alapszabályok eltérőleg nem intézkednek, az oly tagok, kik szabályszerű befizetéseiket teljesítették, a többi tagok által oly címen, hogy ez utóbbiak többet fizettek, viszkeresettel meg nem támadhatók. **[K. T. 234. §.]** [12])

---

kivált tagokra, illetve örököseikre is, ha az elévülési idő még el nem telt, de a K. T. 236. §. szerint csak a kiválásig keletkezett kötelezettségek tekintetében. Másként az 1898: XXIII. tc. szerint. L. alább 113*b*. §.

[11]) Ennyiben tehát a K. T. nem szenvedett módosítást. V. ö. Cst. 261. §.

[12]) A szövegben adott magyarázat teljesen megfelel a szakasz közönséges értelmének, de eltér azon felfogástól, mely az id. §. keletkezési történetében nyilvánul. Forrása e szakasznak az 1868. német szöv. t. 9. §-a,

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

108. §.

A szövetkezeti tagok kiválása.

I. A szövetkezet fogalmilag meg nem határozott számú tagokból állván, ez magában foglalja nemcsak azt, hogy abba folytonosan új tagok b e l é p h e t n e k, hanem azt is, hogy a tagok a társaság fennállásának épségben tartása mellett k i i s v á l h a t n a k. Erre külön megállapodás nem szükségeltetik, amint másrészt a kiválás esetére a társaság feloszlása sem állapítható meg.

---

melynek 2. bek. a tagok egymásközti viszonyára nézve kimondja, hogy ameddig üzletrészek vannak, a veszteség ezeknek arányában, azontúl pedig egyenlő arányban viselendő a tagok által, s ezzel kapcsolatban a 3. bek.-ben hozzáteszi, hogy ámbár egyes tagok nagyobb üzletrésszel bírnak, következőleg a veszteséget nagyobb összegig viselték, ők viszkeresettel a kisebb üzletrésszel bíró tagok ellen nem fordulhatnak. (Hasonlag 1889. évi szöv. t. 21. §.) A német sz. t. tehát itt csak azt az esetet tartja szem előtt, midőn maga a társaság elégítette ki hitelezőit, s a viszkereset kifejezett kizárása azért történt, mert különben annak a közönséges társasági jog értelmében, értve a római jogot s azon törvényhozásokat, melyek a nyereség és veszteség fejenkénti felosztását rendelik (l. fentebb 55. §.), helyt kellene adni (v. ö. *Sicherer* id. m. 209. l.). Arra az esetre, midőn a hitelező az egyes tagot közvetlenül vette igénybe, az illető tag viszkereseti joga egészen érintetlenül hagyatott. Ez alapon keletkezett tehát a K. T. 234. §-a s az *Értekezlet* ennek megfelelőleg határozottan ki is emelte, »hogy, ha ez intézkedés a törvénybe fel nem vétetnék, a társasági jog általános természeténél fogva az üzletrészükre többet befizetett tagok azok ellen, kik csak alapszabályszerűleg teljesítették fizetéseiket, viszkeresettel fordulhatnának«. (Jegyz. 231. l.) Megelőzőleg pedig az *Értekezlet* magától értetődőnek találta, hogy az egyetemlegesség elvénél fogva az a társulati tag, ki a szövetkezeti kötelezettségeket saját magánvagyonából fedezte, a többi szövetkezeti tag ellen viszkeresettel fordulhat. (U. o. 230. l.) Azonban eltekintve attól, hogy a 234. §. mellett felhozott indok csak akkor jöhetne általában figyelembe, ha a szövetkezeti alapszabályok a veszteség felosztása iránt vagy egyáltalában nem intézkednének (ami azonban a törvénybe ütközik, mert a K. T. 225. §. 7. pontja szerint az alapszabályoknak aziránt kell intézkedniök), vagy pedig a f e j e n k é n t i felosztást mondanák ki, holott ha, miként épen feltételeztetik, az alapszabályok az ü z l e t r é s z e k szerinti felosztást állapítják meg, a társulati jog »általános természetéből« folyó viszkereseti jog is kivételt szenved: az *Értekezlet* indokolása lényeges tévedést is tartalmaz, amennyiben ugyanis nálunk az o s z t r á k p. t. 1197. és 1193. §§. és az ez alapon a tulajdonképeni Magyarországban is meghonosult szokásjog szerint, a veszteség, nem mint a római jogban fejenként, hanem v a g y o n r é s z e k szerint osztatik fel (v. ö. 1840: XVIII. tc. 16. §. is.), mely szabály a viszkeresetet a nagyobb vagyonrésszel bíró tagok részéről kizárja (az osztrák szöv. t. azért a német szöv. t. intézkedését nem is vette

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

Ami a kiválás módját illeti, az történhetik üzletrész átruházása mellett, amidőn a kilépő tag helyébe új tag lép, vagy ily átruházás nélkül, azaz olyképen, hogy a társasági kapcsolatból az üzletrész is kivonatik. Történhetik továbbá önkéntesen kilépés, illetve önkéntes üzletátruházás által, vagy szükségképen, illetve kényszerülve: halál, kizárás, vagy a tag magánhitelezője által eszközölt végrehajtás folytán.

1. Önkéntes kilépés. Ez történhetik az esetben is, ha a társaság bizonyos időre alakult **[K. T. 235. §.]**, s a tagoknak a kilépésre feltétlen joguk van, melytől az alapszabályok által meg nem foszthatók.[1]) Amennyiben pedig valamely tagnak több üzlet-

át). Ily körülmények közt a 234. §. a német szöv. t. idézett szakaszának értelmében semmi létjogosultsággal nem bír. Annál nagyobb létjoggal bír arra az esetre, ha az egyes tag a hitelező által közvetlenül támadtatott meg, ami, mint érintettük, a kivetési eljárás mellett ugyis csekély mérvben lehetséges. Hogy az általunk adott magyarázat az általános magyarázati szabályokba sem ütközik, sőt azoknak épen megfelel, abból következik, hogy a törvényszerkesztők felfogása nem mérvadó, ha e felfogás magában a törvényben kifejezésre nem jutott; már pedig a 234. §. általában arról szól, hogy némely tagok »többet fizettek«, nem pedig, mint a német szöv. t., hogy az egyes üzletrészekre többet befizettek (»auf ihre Antheile mehr eingezahlt haben«). Míg továbbá a német intézkedés közvetlenül a nyereség és veszteség megállapítására vonatkozó szabályra következik, sőt ezzel ugyanazon szakaszban tartalmaztatik, addig a K. T. 234. §-a közvetlenül oly szakaszok után áll, melyek a tagok felelősségét harmadik személyek irányában szabályozzák, anélkül, hogy szövegében még csak sejtetné is azt, hogy a veszteségnek a tagok egymásközti felosztására vonatkozik.

[1]) A törvény a kilépés alapszabályi kizárását nem tiltja ugyan, s a társasági jog általános elveinek inkább felel meg, ha legalább a határozott időre alapított szövetkezetnél ily kikötés megengedtetnék. Tényleg így magyaráztatott többnyire az e részben egyenlő 1868. évi német és 1873. évi osztrák szöv. t. is, sőt az 1869. évi bajor szöv. t. kifejezetten állapította meg, hogy a tagok csak akkor vannak jogosítva kilépni, ha nem határozott időre léptek be (l. *Sicherer* id. m. 280. l.). Az 1889. évi német szöv. t. azonban épen e magyarázatokra való tekintettel külön kimondotta, hogy ellenkező alapszabályi intézkedésnek joghatálya nincs, s részünkről annál kevésbbé tartózkodunk most a K. T. 235. §. hallgatásának, különösen szemben azzal, hogy az alapszabályi eltérés a felmondási határidő és a kilépés időpontja tekintetében kifejezetten megengedtetik, szintén ily értelmet tulajdonítani, minél gyakrabban fordultak elő épen nálunk visszaélések a tagok szerzése körül, akik aztán éveken át az előírt befizetések teljesítésére pereltettek. A szövetkezet különleges természetének is e magyarázat jobban felel meg. V. ö. most **C.** 18/93. (Dt. Új f. 38., 105. l.), 613/98. (D. III. f. 11., 169. l.), 481/902. (U. o. 23., 87. l.) A más-o-

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

része volt, történhetik valamennyi vagy csak bizonyos üzletrészekre nézve. A kilépés mindazonáltal csak meghatározott időpontban és előleges felmondás mellett foglalhat helyet, mi iránt az alapszabályok szabadon intézkedhetnek. Ha a felmondási határidő és a kilépés időpontja az alapszabályokban meg nem állapíttatott, a kilépés csak az üzleti év befejeztével, előleges, legalább négyheti felmondás után történhetik [id. §. 2. mond.].[2])

2. Halál. Ez a tagságot, minthogy személyes, megszünteti. Amennyiben azonban az alapszabályok eltérőleg nem intézkednek, a jogutódok az elhalt tag helyébe léphetnek [id. §. 2. bek.].[3])

3. Kizárás. Erre a szövetkezet bírói közbenjárás nélkül van jogosítva és pedig az alapszabályokban szabadon megállapítható okok miatt [id. §. 3. bek.].[4])

---

dik hat. egyúttal kiemeli, hogy a felmondás hatálya független a szövetkezet tudomásvételétől. Az utolsó hat. pedig kimondja, hogy a kilépési jog nem tétethetik függővé az üzletrész teljes befizetésétől.

[2]) Az 1889. évi német szöv. t. szerint az alapszabályok legfeljebb kétévi felmondási határidőt állapíthatnak meg. A K. T. nem tartalmaz ugyan kifejezett korlátot, de abból, hogy ellenkező megállapodás hiányában csak az üzleti év befejeztével lehet kilépni, következtethető, hogy a megállapodás csak az üzleti éven belüli időpontra és felmondási időre vonatkozhatik. V. ö. **C.** 18/93. és 481/902. is.

[3]) Ez csak jog, nem kötelesség, s külön nyilatkozatot, bejelentést tételez fel, épúgy mint az üzletrész átruházása élők között. Kiskorú örökösök helyett a gyám nyilatkozik. Ha több az örökös, a személyes jogok (pl. szavazati jog) csak közös meghatalmazott által gyakorolhatók.

[4]) Ily okok különösen: ha a tag elköltözik, mesterségével felhagy, fogyasztási szövetkezetnél: hogy nála nem vásárol: **C.** 548/906. (D. IV. f. 5., 228. l.), a szövetkezet üzleti érdekeit veszélyezteti, a szövetkezet kebelében egyenetlenséget szít, az üzletrészt kellő időben be nem fizeti stb. Utóbbi esetben a kizárás után a befizetések már nem követelhetők, ha az alapszabályok ezt külön meg nem állapítják. **C.** 634/89. (D. Új f. 25., 61. l.), 1392/91. (D. Új f. 30., 360. l.), 1300/90. (J. 91., 162. l.), 306/91. (U. o. 92., 46. l.), 967/92. (M. IV. 151. l.), 1185/901. (D. III. f. 22., 122. l.) Kérdéses: a szövetkezet melyik közege van jogosítva a kizárást kimondani? Mérvadók e tekintetben az alapszabályok; ha azonban ezek nem intézkednek, csak a közgyűlés zárhat ki valakit, nem pedig az igazgatóság. Amennyiben az alapszabályok a befizetés elmulasztása esetére a tagsági minőség megszüntét állapítják meg, ez már a kizárással egyenlő s nem szükséges, hogy az igazgatóság ezt külön kimondja. V. ö. **C.** id. 1185/901. Lehet-e a kizárás ellen a bírósághoz fordulni? **C.** 1108/910. (H. D. V. 241. l.) szerint nem. De később **C.** 314/911. (U. o. 353. l.) szerint igen. Azelőtt Németországban is vita, de *birod tsz.* 1904. márc. 3. és 1908. febr. 1. a bírói megtámadásnak helyt adott.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

4. Üzletrészátruházás. Amennyiben ezt az alapszabályok ki nem zárták vagy nem korlátozták,[5]) történhetik egészen szabadon és pedig, ha a szövetkezeti tagnak több üzletrésze van, akár egyes, akár minden üzletrészre nézve. Minthogy azonban a szövetkezeti tagság személyes természetű, s minden szövetkezeti tag a tagok névlajstromába bevezetendő, az átruházás a társaság irányában csak akkor hatályos, ha az igazgatóságnál bejelentetett. **[K. T. 238. §.]** [5a]) E bejelentés nélkül az átvevő a tagsági jogokat a társaság ellen közvetlenül nem érvényesítheti, s az átruházó az átruházás dacára a társaság irányában vállalt kötelezettségei alól nem szabadul, hanem a társasági kötelezettségekért felelős marad ; holott ha az átruházás bejelentése szabályszerűen megtörtént, az átruházó a társaság irányában vállalt kötelezettségei alól annyiban szabadul, amennyiben a társaságnak az átruházásig keletkezett adósságaiért az elévülési idő alatt csak akkor felelős, ha az átvevő kötelezettségeinek eleget tenni nem képes [id. §. 2. bek.].

5. Ami végül a magánhitelező által előidézett kiválást illeti, ennek a hitelező kívánságára, hasonlag mint a közkereseti társaságnál, csak azon feltétel mellett van helye, ha a szövetkezeti tag magánvagyonára vezetett végrehajtás sikertelen volt ; ha továbbá a hitelező adósának a társaságból való kiválása esetére [6]) jutandó illetményét tényleg végrehajtás alá vette s azt az üzleti év letelte előtt legalább négy héttel megelőzőleg

---

[5]) A K. T. 238. §-ának ezen kitétele : »amennyiben az alapszabályok másként nem intézkednek« mindkettőt foglalja magában. A korlátozás vonatkozhatik különösen arra, hogy az igazgatóság előleges beleegyezése, jóváhagyása szükséges. V. ö. **C.** 205/901. (D. III. f. 20., 281. l.)

[5a]) Ez csak önkéntes, de nem végrehajtási átruházásra vonatkozik, melyre nézve a K. T. 239. §-a mérvadó. V. ö. **C.** 459/93. (Grill 532. l.), **B. T.** 609/909. (H. D. IV. 121.).

[6]) A K. T. 239. §-a azt mondja : »a társaság feloszlása esetére«. Ez azonban helytelenül lett átvéve a közkereseti társaságra vonatkozó 101. §-ból, mert hisz, mint a 239. §. maga mondja, a hitelező csak a tag kiválását követelheti. De helytelen az érintett kitétel azért is, mert a hitelező nem azt kapja, ami a tagnak a társaság feloszlásakor jutna, hanem csak azt, amit a tag másnemű kiválás esetén kap, ami annál kevesebb (l. alább II. alatt.) A hitelezőnek a társaság irányában nem lehet több joga, mint magának a tagnak. Épen azért amennyiben a kivált tagnak a társaság irányában kölcsön- vagy más tartozása van, a társaság ezt az üzletrészbe beszámíthatja a tag magánhitelezőivel szemben is. Az 1898 : XXIII. tc. 21. §-a ezt kifejezetten állapítja meg. L. alább 113*b*. §.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

felmondotta. **[K. T. 239. §.]** [7]) Ha e feltételek fennforognak, a társaság a kiválás iránti követelménynek eleget tartozik tenni, tekintet nélkül arra, vajjon határozott vagy határozatlan időre alakult; ellenkező esetben a hitelező jogait a társaság ellenében keresetileg is érvényesítheti.

II. A szövetkezeti tag kiválása, amennyiben az üzletrész akár élők közt, akár halál esetében át nem ruháztatik, ép úgy mint a közkereseti és betéti társaságnál, az illető tagnak a társaság irányában fennálló vagyoni követelésének *végkiegyenlítését* vonja maga után. E végkiegyenlítés tárgya azonban nem öleli fel mindazt, amit a tag a társaság fennállása alatt eszmeileg, annak feloszlásakor pedig tényleg, követelhet. Míg ugyanis a tagok a feloszláskor rendszerint a társaságnak egész, bármi nevezetű vagyonának aránylagos részét követelhetik, amennyiben ilyen a tartozások fedezése után marad (l. alább 112. §.): addig a kivált tagok vagy örököseik, amennyiben az alapszabályok másként nem intézkednek, a szövetkezet alaptőkéjére [8]) és más vagyonára (pl. tartaléktőkére) igényt nem tarthatnak; hanem csak a kiválás évéről szóló zárszámadás szerint reájuk eső üzletrészre van igényük. **[K. T. 237. §.]** [9]) Ezen üzletrész s a netaláni más járandóság kifizetését azonban a korlátlan felelősséggel alakult szövetkezet tagjai vagy ezek örökösei csak a zárszámadás megállapításától

---

[7]) E szabályok mérvadók a tag *csődje* esetében is. A 239. §-ban előírt szabályokból kitünik, hogy az *üzletrésznek* végrehajtási lefoglalása és elárverezése nem foglalhat helyet. V. ö. **C.** 459/93. (Grill 532. l.), 242/902. (M. D. 9. 307. l.), B. T. 609/909. (H. D. IV. 12. l.). Utóbbi azon alapon, hogy az üzletrész nem értékpapir, tehát a Végreh. t. 80. §-a nem alkalmazható. L. fent 106. §. 9. jegyz.

[8]) Hogy mit kelljen itt »*alaptőke*« alatt érteni, az a concrét eset körülményeihez képest ítélendő meg. Az üzletrészek által képezett tőke semmi esetre nem értetik, mert hisz a kivált tag épen az üzletrészt követelheti.

[9]) *Kizárás* esetében is. Mindazonáltal valamint a részvénytársaságnál, úgy a szövetkezetnél is megállapítható, hogy ha a tag az üzletrész befizetését elmulasztja, addigi befizetéseit s egyéb igényeit elveszti vagy a befizetett összeget csak bizonyos levonásokkal követelheti. V. ö. **C.** a 4. jegyzetben és 547/905. (D. IV. f. 3., 92. l.), 594/912. (H. D. VII. 92. l.). *Önkéntes* kiválás esetére ellenben ez nem állapítható meg. Az oly határozat, mely szerint pl. az, aki üzletrészét becserélés végett bizonyos határidő alatt be nem mutatja, azt a tartalékalap javára elveszti, semmis. V. ö. **C.** 1369/95. (D. III. f. 4., 55. l.) Hasonlag pl. oly alapszabályintézkedés, mely szerint az üzletrész csak bizonyos százalék levonásával fizettetik vissza: **C.** 613/98. (D. III. f. 11., 169. l.)

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

számított három hó után; a korlátolt felelősséggel alakult szövetkezet tagjai vagy ezek örökösei pedig csak a keresk. törvényben meghatározott elévülési idő lejártával követelhetik [10]) s ezt is csak az esetben, ha addig a társaság feloszlása be nem következett, illetve el nem határoztatott [id. §. 2. bek.],[11]) amidőn az üzletrész kifizetése elmarad s a kivált tag követelésére nézve úgy tekintetik, mintha a társaságból nem vált volna ki.[12]) E szabályok akkor is alkalmazandók, ha a tag nem egészen, hanem csak egy vagy több üzletrészre nézve lép ki a szövetkezetből [id. §. 3. bek.].

HARMADIK FEJEZET.

Közgyűlés, igazgatóság és felügyelő bizottság.

109. §.

Közgyűlés.

I. Valamint a részvénytársaságnál a részvényesek, úgy a szövetkezetnél a szövetkezeti tagok azok, akik a társasági akaratnyilvánítást első és legfőbb sorban közvetítik. Azonban a szövetkezeti tagok sem tehetik ezt közvetlenül és egyéni módon, hanem szintén csak közvetve és együttesen a szabályszerűen összehívott közgyűlésen. Itt gyakorolják a szövetkezeti tagok is mindazokat a jogokat, melyek őket a társaság ügyeiben illetik, vagyis az ú. n. összességi jogokat, ellentétben a tagokat megillető egyéni és külön

---

[10]) Ezen idő leteltével a szövetkezet késedelmi kamatot tartozik fizetni: **C.** id. 613/98. sz., 529/904. (D. IV. f. l., 236. l.). Hosszabb idő alapszabályi megállapítása érvénytelen: **B. T.** 717/906. (U. o. 5. 111. l.) Az elévülési idő csak az *időtartamra*, nem a *kezdőnapra* vonatkozik, tehát a K. T. 235. §. értelmében az üzleti év befejeztétől számítandó: **C.** 1223/905. (D. IV. f. 6., 330. l., H. D. I. 81. l.)

[11]) Ellenkező alapszabályi intézkedés vagy külön megállapodás hatálytalan, minthogy a hitelezők érdekeiről van szó. V. ö. **C.** 894/92. (D. Új f. 32., 303. l.), 481/902. (D. III. f. 23., 87. l.), 103/911 (H. D. V. 74. l.), 249/912. (U. o. VI. 239. l.) Az üzletrészekre teljesitett befizetések előbb *beszámítás* tárgyát sem képezhetik. V. ö. **C.** 434/912. (U. o. VII. 1. l.).

[12]) V. ö. **C.** 1011/904. (D. IV. f. 3., 135. l.). Csak követelésére nézve. Ellenben felelősségének mértékére nézve (kilépés utáni adósságok) a feloszlás dacára a felmondás időpontja irányadó s a kilépett tag javára folyó elévülési idő ily esetben is a kilépésnek a tagok névjegyzékébe történt bevezetésétől számíttatik. L. alább 113. §.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

jogokkal, melyek fölött a közgyűlés szabály szerint a szövetkezetnél sem rendelkezhetik (v. ö. fentebb 81. §.).

II. Ami a szövetkezeti tagoknak részvételét a közgyűlésen közelebbről illeti, nemkülönben a közgyűlés összehívását, határozatképességét, a határozathozatal módját és a közgyűlés hatáskörét : [1]) mindezekre nézve a K. T. különleges intézkedéseket nem állít fel, hanem azok a határozatok nyernek alkalmazást, melyek a részvénytársaság közgyűlésére nézve vannak megállapítva. **[K. T. 240. §.]** [1a]) Valamint továbbá a részvénytársaságnál, úgy a szövetkezetnél is a közgyűlési határozatok nemcsak az egyes szövetkezeti tagok,[2]) hanem a törvényszékek hivatalos ellenőrzése alatt is állanak s bizonyos határozatok érvényessége szintén a bejegyzéstől, illetve a közzétételtől van feltételezve [id. §.].[3])

---

[1]) A szövetkezetnek r é s z v é n y t á r s a s á g g á való á t a l a k u l á s a, mint a szövetkezet és annak tagjai közt létrejött alapszerződés megváltoztatása, nem tartozik a közgyűlés hatásköréhez, miért is ily határozat a távollévő tagokat nem kötelezi. **C.** 701/904. (D. IV. f. 1., 63. l.), 877/904. (U. o. 84. l.)

[1a]) Utalással a K. T. 176—179. §§-ra. Alkalmazást nyer nevezetesen a 179. §. 5. pontja is, mely szerint t. i. a közgyűlés az alaptőke leszállítása vagy felemelése felett határoz, feltéve természetesen, hogy valamely szövetkezet határozott alaptőkével bír. (Az alaptőkeleszállításra vonatkozó 209. §. ellenben, minthogy az alaptőke azzal a jelentőséggel nem bír, mint a r.-társaságnál, nem alkalmazható.) A K. T. 178. §-a pedig olyképen nyer alkalmazást, hogy a közgyűlés összehívását az ü z l e t r é s z e k $^1/_{10}$-ét képviselő szövetkezeti tag vagy tagok, vagy ha üzletrészek nincsenek, a tagok egytizede követelheti. V. ö. **B. T.** 3119/904. (D. IV. f. 1., 64. l.), mely egyúttal törvényellenesnek nyilvánítja az összehívási jognak nagyobb számú tagok hozzájárulásától való függővé tételét ; továbbá 717/906. (U. o. 5. 111. l.), mely nem engedi meg e jog korlátozását az üzletrész befizetésétől. — A K. T. 179. §. 7. pontja és utolsó bekezdése nem zárja ki, hogy a tagoknak az alapszabályokban megállapított felelőssége fel ne emelteth essék, de csak egyhangú határozat által, mert az egyes tag kötelezettsége közgyűlési határozattal nem sulyosbítható. V. ö. **B. T.** 2803/900. (D. III. f. 21., 150. l.) Ellenk. vagyis szótöbbséggel is : 1987/900. (U. o. 22., 151. l.), ami nem helyeselhető. — A közgyűlés összeállítására nézve a magyar földhitelintézet, a kisbirtokosok országos földhitelintézete, valamint a magy. földhitelintézetek orsz. szövetsége különleges törvényes szabályok alá esnek s ugyanezeknél az alapszabályok módosításához a kormány jóváhagyása szükséges. V. ö. 1876 : XXI. tc. 1. és 5. §§., 1879 : XXXIX. tc. 7. és 9. §§., 1911 : XV. tc. 3. §.

[2]) Az id. §. a K. T. 174. §-ára nem hivatkozik ugyan, de itt is érvényesül az az elv, hogy eltérés hiányában a részvénytársaságra vonatkozó intézkedések nyernek alkalmazást. L. ez értelemben **L. I.** 772/79. (D. 24.,

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

110. §.

Igazgatóság és felügyelő bizottság.

I. A közgyűlésen kívül a szövetkezeteknek is még igazgatósággal és felügyelő bizottsággal kell bírniok, s e közegek jogi állása, kirendelése és szervezete, hatásköre és kötelességei, nemkülönben vagyoni és büntetőjogi felelőssége is, amennyiben a szövetkezet különleges természete eltérést nem követel, ugyanazon szabályok alatt áll, mint a részvénytársaságnál, s hasonlóképen a szövetkezeteknél alkalmazott egyéb közegek [1]) is egyenlő tekintet alá esnek. **[K. T. 241., 243—246. §§.]** [2])

II. A K. T. azonban a szövetkezeti igazgatóságra még némely különleges kötelességeket is ró. Igy nevezetesen tartozik az igazgatóság minden évnegyed végén a be- és kilépett tagokat és a

---

82. l.), **C.** 634/89. (D. Uj f. 25., 61. l.), 1564/94. (J. 94., 82. l.) és 1369/95. (D. III. f. 4., 55. l.), utóbbi még a kizárt tagra nézve is. L. még **C.** 558/901. (U. o. 21., 176. l.) 397/907. (H. D. II. 116. l.), 538/908. (U. o. III. 84. l.), 610/909. (U. o. IV. 14. l.), 605/910. (U. o. V. 73. l.), **B. T.** 2434/905. (D. IV. f. 3., 131. l.). Üzletrész letétele nem szükséges, mert nem értékpapir s a tagsági minőség a tagjegyzékből kitűnik: **C.** 371/911. (H. D. V. 375. l.). Alkalmazandó a szövetkezetekre a K. T. 175. §-a is és pedig olyképen, hogy az üzletrészek $^1/_{10}$-ét képviselő szövetkezeti tag vagy tagok, vagy ha üzletrészek nincsenek, a tagok egytizede követelheti a társasági üzletkezelés megvizsgálását.

[3]) Utalással a K. T. 180., 181. §§-ra. — A m. földhitelintézetnél, valamint a kisbirtokosok orsz. földhitelintézeténél a közgyűlés ellenőrzése még külön kormánybiztos által is történik. 1876 : XXI. tc. 6. §. és 1879. évi XXXIX. tc. 15. §.

[1]) Választmány: v. ö. **B. T.** 1987/900. (D. III. f. 22., 151. l.) és fent 91. §. 1. jegyzet. Alkalmazottak mint keresk. segédek: v. ö. **Hb.** 109/912 (K. D. VII. 105. l.).

[2]) A 241. §. a K. T. 182—193. és 197. §-aira utal, a 243. §. részben a 198. §-t ismétli, a 244. §. utal a 194—196. §§-ra, a 245. §. ismétli a 200. §-t, végre a 246. §. a 218—222. §§-ra utal. Az utalások nem egészen szabatosak. Igy nevezetesen a K. T. 187. §-ának 1. bek. a szövetkezetekre csak olyképen nyerhet alkalmazást, hogy a közgyűlés az üzletrészek által képviselt tőke felének elvesztése esetében hivandó össze. A 218—222. §§-ból pedig a 218. §. 1. pontja és a 221. §. 1. pontjának az ideiglenes részvényekre vonatkozó intézkedése egyáltalában nem; a 218. §. 5. pontja csak olyképen nyerhet alkalmazást, hogy részvények helyett üzletrészek értetnek; a 218. §. 6. pontja pedig csak oly módon, hogy alaptőke alatt az üzletrészek által összehozott vagyon értendő. — A felügyelő bizottság hatásköre a magyar földhitelintézetnél tetemesen tágabb s nem szorítkozik csupán az ellenőrzésre. V. ö. 1876 : XXI. tc. 3. §.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

felmondott üzletrészek számát a társaság székhelyére nézve illetékes törvényszéknél [3]) bejelenteni, nemkülönben minden év január havában a tagoknak betürendes névjegyzékét, az üzletrészek kitüntetése mellett, bemutatni. **[K. T. 242. §.]** [4]) Köteles továbbá a felügyelő bizottság által megvizsgált mérlegnek [5]) a közgyűlést nyolc nappal megelőzőleg előírt közzétételében [6]) a zárszámadás idejekor létező szövetkezeti tagok számát, továbbá az illető üzleti év folyamában be- és kilépett tagok, nemkülönben a betett, felmondott, és visszafizetett üzletrészek számát is kitenni. **[K. T. 243. §.** 2. bek.]

NEGYEDIK FEJEZET.

A szövetkezet feloszlása.

111. §.

A feloszlás okai, bejegyzése és a hitelezők felhívása.

I. A szövetkezet a feloszlás tekintetében is egészben véve ugyanazon szabályok alatt áll, mint a részvénytársaság. A feloszlás szintén csak oly okok miatt következhetik be, melyek közvet-

---

[3]) A K. T. 142. §-a egyszerüen csak törvényszékről szól, de hogy a fióktelep törvényszékét nem érti, kitűnik a K. T. 226. és 229. §§-ból. V. ö. fentebb 105. §. Külföldi szövetkezet azonban a belföldi fióktelep törvényszékénél nemcsak a fiókintézet tagjait, hanem a külföldi tagokat is bejelenteni tartozik, épúgy mint a társaság bejegyzésekor. Igy különösen a külföldi kölcsönös bizt. társaság is. V. ö. fentebb 105. §. Ellenk. **B. T.** 1902/92. (D. Uj f. 33., 357. l.)

[4]) Ha üzletrészek nincsenek, csak a tagok jelentendők be, így pl. kölcsönös biztosító társaságoknál. — Mulasztás esetében megtorló perenkivüli eljárás az igazgatóság ellen, de közgyülési határozat e miatt nem támadható meg. **C.** 371/911. (H. D. V. 375. l.)

[5]) Az id. §. csak a mérleg, nem egyúttal, miként a K. T. 198. §-a a részvénytársaságnál, a felügyelő bizottság jelentésének közzétételéről szól. V. ö. **B. T.** 1242/909. (H. D. III. 230. l.). Épen azért a jelentés közzétételének elmulasztása miatt a mérleg megállapítására vonatkozó közgyülési határozat meg nem támadható. **C.** id. 371/911. Magára a szövetkezeti mérlegre a K. T. 199. §-a, bár arra utalás nem történik, megfelelően alkalmazandó. Az 1898 : XXIII. tc. 33. §. külön szabályokat állít fel. L. 113*b* §.

[6]) Nem okvetlenül magában a hirlapi hirdetményben. Elég ha ebben utalás történik arra, hogy a tagokra stb. vonatkozó adatok a szövetkezet helyiségében megtekinthetők. **C.** 962/904. (D. IV. f. 4., 39. l.)

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyülési Könyvtár (www.ogyk.hu)

lenül a társaságra mint ilyenre vonatkoznak s az egyes tagok egyoldalú akarata, vagy az egyes tagok személyében beálló körülmények a szövetkezet feloszlását szintén nem eredményezik.

A **K. T. 247. §**-a a szövetkezet feloszlásának öt okát sorolja fel, amely felsorolás azonban szintén nem kimerítő.[1]) Ezen okok közül négy teljesen azonos, mint a részvénytársaságnál. Miként utóbbi, úgy a szövetkezet is feloszlik:

1. azon idő elteltével, melyre a társaság keletkezett;[2])
2. közgyűlési határozat folytán;
3. egyesülés által;
4. csődnyitás következtében. Ezenkívül azonban a szövetkezet feloszlatható még
5. törvényszéki határozat által.

Ez bármely érdekelt fél, pl. valamely tag vagy hitelező,[2a]) vagy a közigazgatási hatóság megkeresésére történhetik oly esetben, midőn a szövetkezet működését a keresk. törvényben megjelöltektől elütő célokra [3]) terjeszti ki és pedig azon törvényszék által,

---

[1]) A felsoroltakon kívül különösen az alapszabályok állapíthatnak meg feloszlási okokat, pl. valamely feltétel bekövetkeztét. De anélkül is lehetnek még okok, melyek a szövetkezet feloszlását eredményezik. Pl. ha a tagok közül annyian váltak ki, hogy csak egy maradt hátra.

[2]) Meghosszabbításnak, minthogy a szövetkezet tartama a tervezetbe veendő fel, époly kevéssé van helye közgyűlési határozat által, mint a részvénytársaságnál. V. ö. fentebb 89. §.

[2a]) Az érdekeltség igazolandó. Hivatalból vagy nem érdekelt harmadik személy feljelentésére a feloszlatás nem történhetik. V. ö. **B. T.** 2044/905. (D. IV. f. 3., 211. l.), **C.** 1354/906. (H. D. I. 156. l.): »a 248. §-ban foglalt rendelkezés nem magánérdekek megóvása céljából, hanem közérdekből lett megalkotva s az érdekeltek alatt csak a szövetkezet ügyei tekintetében jogilag érdekelt felek értendők«. Tehát nem p. helybeli szatócs nemtagoknak való árúsítás miatt.

[3]) Nem épen az alapszabályokban megjelölt concrét céltól, hanem általában a K. T. 223. §. által megjelölt céloktól elütő célra. A törvény különösen államellenes politikai, szocialisztikus, nemzetiségi *(Szegedi T.* 3481/904. D. IV. f. 2. 59. l.) célokra gondol. V. ö. *Értekezl.* jk. 239. s k. l. Nem oszlatható fel tehát pl. termelő-egylet, mely alapszabályi intézkedés hiánya dacára mellesleg a tagok részére fogyasztási cikkeket szerez be, olcsó lakásokat állít elő stb. V. ö. **C.** 66/92. is (D. Uj f. 32., 290. l.), ahol egyúttal ki van mondva, hogy a cselekvény a közgyűlés által elhatározott vagy jóváhagyott, vagy egyébként magáévá tett kell hogy legyen, nem elég tehát pusztán az igazgatóság eljárása. Nem ellenkezik a szövetkezet céljával a tiszta haszonból a munkások jutalmazására fordítandó munkásalap létesítése: **B. T.** 1302/906. (D. IV. f. 5. 301. l.)

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

melynél a szövetkezet be van jegyezve ; [4]) anélkül, hogy ily feloszlatás miatt akár a szövetkezet maga, akár más érdekelt fél a bíróság vagy a megkereső fél vagy hatóság ellen kártérítési igénnyel léphetne fel. **[K. T. 248. §.]**

II. A szövetkezet feloszlása szintén a keresk. cégjegyzékben bejegyzendő és közzéteendő. A bejegyzés csődnyitás, valamint bírói feloszlatás esetében hivatalból történik, a feloszlás egyéb eseteiben pedig az igazgatóság által szorgalmazandó ; csőd esetét kivéve, az igazgatóságnak kötelességében állván még a feloszlást, épúgy mint a részvénytársaságnál, a társasági hirdetvények felvételére rendelt, esetleg a hivatalos lapokban háromszor közzétenni s a szövetkezet hitelezőit követeléseiknek a harmadszori közzétételtől számított hat hó alatt érvényesítésére felhívni. **[K. T. 249. §.]** Emellett a szövetkezetnél is teljesítendő a részvénytársaságnál kifejezett az a rendelet, hogy a társaság könyveiből kitudható vagy egyébként ismert hitelezők követeléseik érvényesítésére külön értesítés, illetve hirdetvény által szólítandók fel. **[K. T. 253. §.]** [5])

112. §.

A szövetkezet felszámolása és a társasági vagyon felosztása.

I. A feloszlást a szövetkezetnél is a f e l s z á m o l á s követi és pedig époly kényszerű módon, mint a részvénytársaságnál. Kivétel van a szövetkezetnél is csőd esetében, midőn a felszámolást a csődeljárás pótolja ; továbbá egyesülés esetében, melyre nézve szintén a részvénytársaságnál kimondott szabályok mérvadók. **[K. T. 253. §.]** [1]) Maga a felszámolás is a szövetkezetnél

---

[4]) Értve a szövetkezet székhelyére nézve illetékes törvényszéket ; külföldi szövetkezetnél a fiókintézet törvényszékét. — A törvényszéki feloszlatás a politikai hatóság által az egyesületi törvények értelmében kimondható feloszlás helyett van megállapítva azért, nehogy a társadalmi kérdés fejlődését gyanakodó szemmel kísérő közig. hatóságok a szövetkezeteket könnyű szerrel önhatalmúlag oszlassák fel. V. ö. *Értekezlet* jk. 240. l. A bíróság is azonban k ö z i g a z g a t á s i h a t ó s á g g y a n á n t jár el s szabad belátása szerint határoz. A megkeresés alatt semmi esetre kereset nem értendő, hanem az inkább csak f e l j e l e n t é s jellegével bir, melynek folytán a bíróság a perenkívüli keresk. eljárás szabályai szerint végzésileg intézkedik.

[5]) Utalással a K. T. 205. §-ára. V. ö. fentebb 96. §.

[1]) Utalással a K. T. 208. §-ára. V. ö. fentebb 98. §.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

ugyanazon szabályok alá esik, mint a részvénytársaságnál. Igy nevezetesen a felszámolás alatt a szövetkezet is fennállónak tekintetik, a **K. T. 251. §**-a külön is kimondván, hogy a szövetkezeti tagok egymásközti és harmadik személyek iránti jogviszonyaira nézve a társaság fennállása alatt mérvadó szabályok szolgálnak irányadóul, amennyiben azok a felszámolásra vonatkozó határozatokkal és a felszámolás természetével nem ellenkeznek.[1a]) Alkalmazást nyernek továbbá a részvénytársaságnak, illetve a közkereseti társaságnak különösen azon szabályai, melyek a felszámolók kirendelésére és elmozdítására, eljárására, hatáskörére és kötelességeire vonatkoznak. **[K. T. 250., 253. §§.]** [2])

II. A felszámolás befejeztével a szövetkezetnél is a t á r s a s á g i v a g y o n f e l o s z t á s a következik. A feloszlott szövetkezet vagyonából szintén mindenekelőtt a hitelezők követelései elégítendők ki a lejárat rendje szerint,[3]) a még le nem járt követelések fedezésére szükséges összegek pedig visszatartandók. **[K. T. 252. §.]** A tartozások kielégitése után fenmaradó összeg azután a szövetkezeti tagok közt az alapszabályokban megállapított elvek szerint osztatik fel [id. §. 2. bek.].[4]) Egyebekben a szövetkezeti vagyon felosztására, valamint az ennek megtörténte utáni teendőkre szintén a részvénytársaságnál felállított szabályok nyernek alkalmazást; így különösen a függőben levő követelések biztosítására s a társasági könyvek és iratok megőrzésére vonatkozó szabály [id. 253. §.],[5]) valamint az a rendelkezés, hogy a társasági vagyon tényleges felosztása a tagok között a hitelezők felhívását tárgyazó hirdetmény harmadszori közzétételétől számítandó hat hó eltelte előtt semmi esetben nem történhetik [id. 252. §. 3. bek.].[6])

[1a]) Közgyűlés összehívása a felszámolók által. L. fent 97. §. 3. jegyz.

[2]) Utalással a K. T. 203., 205. és 206. §§-ra. V. ö. fentebb 97. §.

[3]) Ez különösen abban az esetben fontos, ha a társasági vagyon elégtelensége miatt a felszámolás alatt csőd nyittatik, a már kielégített hitelező (megtámadást kivéve) nem tartozván a felvett összeget a csődtömegbe beszolgáltatni.

[4]) A felosztás rendszerint az üzletrészek arányában történik; de az alapszabályokban a felosztásnak más módozata is megállapítható.

[5]) Utalással a K. T. 205. és 207. §§-ra. V. ö. fentebb 97. §.

[6]) Előbb tehát a szövetkezeti tag nem is perelheti a reá eső részt, legfelebb ennek mikénti megállapítása iránt léphet fel. V. ö. **C. 668/909.** (H. D. IV. 36. l.).

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

ÖTÖDIK FEJEZET.

A szövetkezeti tagok elleni keresetek elévüléséről.

113. §.

I. A K. T. a szövetkezeti tagok felelősségét még rövidebb elévülési időnek veti alá, mint azt a közkereseti és betéti társaság tagjaira nézve teszi. Míg ezek a felelősség alól rendszerint öt év múltán szabadulnak, addig a szövetkezeti tagok (illetve örököseik) ellen a társaságot terhelő igények alapján támasztható keresetek,[1]) amennyiben bizonyos követelésekre nézve törvényesen rövidebb elévülés megállapítva nincsen, a társaság feloszlásától [2]) vagy a társasági tag kiválásától (kilépésétől, elhalálozásától vagy kizárásától) kezdve egy esztendő alatt évülnek el. **[K. T. 254. §.]** [3]) Ez az elévülési idő azon naptól számíttatik, melyen a szövetkezet feloszlása a keresk. cégjegyzékbe történt bevezetés alapján közzététetett, illetőleg melyen az egyes tagok kiválása a szövetkezetnél vezetendő jegyzékbe bevezettetett. Ha azonban a követelés ezen időpont után jár le, az elévülési idő a követelés lejártával; még le nem járt, de felmondási időhöz kötött követeléseknél pedig a felmondásra való tekintet nélkül a közzététel, illetve a tagok névjegyzékébe történt bevezetés napjától,[4]) számítandó felmondási idő leteltével veszi kezdetét [id. §. 2. és 3. bek.].

---

[1]) Ezek alatt csak a hitelezők, nem maga a társaság által annak fennállása, illetve a kiválás előtt indítható keresetek értendők. Az utóbbiak a rendes elévülési idő alá esnek. V. ö. C. 634/89. (D. Uj f. 25., 61. l.) — A keresetek alatt továbbá általában igények értendők, tekintve, hogy a hitelezők keresetet előbb nem indíthatnak, míg a kivetési eljárás be nem fejeztetett, holott az elévülés már a feloszláskor, illetve kiváláskor kezdődik.

[2]) A feloszlás alatt csőd is értendő, épúgy mint a közk. és betéti társaságnál.

[3]) Kivételt képez a magyar földhitelintézet: K. T. 561. §. — A német és osztrák szöv. t. szerint az elévülési idő két év.

[4]) A törvény csak a közzététel napját említi, mint a közkereseti társaságnál. Azonban a szövetkezeti tagok kiválása nem tétetik közzé, s ha erre való tekintettel a névjegyzékbe való bejegyzés általában kezdőpontja az elévülésnek, akkor a felmondás helyettesítésére is kell szolgálnia.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

II. Ha azonban a szövetkezeti tagok felelőssége magában véve rövidebb ideig tart, mint a közkereseti és betéti társaság tagjainak felelőssége : a hitelezők helyzete a szövetkezeti tagokkal szemben mégis annyiban kedvezőbb, mint a közkereseti és betéti társaságnál, amennyiben egyrészt az elévülés félbeszakítása nemcsak keresetindítás, hanem a magánjogban elismert más jogcselekvény által is történhetik ;[5]) amennyiben továbbá másrészt a kivált szövetkezeti tag javára folyó elévülési idő nemcsak oly jogcselekvény által szakíttatik félbe, mely a felszámolás alatt levő társaság, illetőleg a csődtömeg ellen intéztetik, hanem oly jogcselekvény által is, mely a még f e n n á l l ó, azaz fel nem oszlott szövetkezet ellen intéztetik,[6]) úgy hogy az elévülési idő csak oly jogcselekvény által nem szakíttatik félbe, mely más szövetkezeti tagok ellen történik. **[K. T. 256. §.]**

III. Miként a közkereseti és betéti társaság, úgy a szövetkezet tagjai javára folyó elévülési idő is kiskorúak, gondnokság alatt levők és jogi személyek ellen is hatályos. **[K. T. 257. §.]** Maga a szövetkezet elleni keresetek pedig szintén a közönséges elévülési szabályok alá esnek s ezen korlátokon belül mindaddig indíthatók, míg a szövetkezetnek felosztatlan vagyona marad. **[K. T. 255. §.]**

---

[5]) Igy nevezetesen elismerés folytán. V. ö. osztr. p. t. 1497. §. A keresettel itt is azonos a csőd, akár maga a tag, akár a társaság ellen nyittatott, de szintén csak a felfüggesztés, nyugvás értelmében. V. ö. fent 68. §. 13. jegyz.

[6]) Ez annyival indokoltabb, mert hisz a társaság fennállása alatt a hitelező közvetlenül a tagok ellen úgy sem fordulhat.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

FÜGGELÉK

A TIZENEGYEDIK CÍMHEZ.

A GAZDASÁGI ÉS IPARI HITELSZÖVETKEZETEK.[1]

113*a* §.

Az 1898: XXIII. tc. célja és berendezése.

I. A keresk. törvény a szövetkezetek alakítását és támogatását teljesen az érdekelt körökre és a társadalomra bízza. A tapasztalat azonban azt bizonyította, hogy különösen a kisebb gazdák és iparosok — akiknek felsegítésére és megerősítésére a szövetkezetek a leghathatósabb eszközt képezik — nálunk csak kivételesen tudtak külső buzdítás és támogatás nélkül szövetkezeteket létesíteni és fentartani s a műveltebb osztályokból kiinduló társadalmi propaganda sem mutatkozott elég erősnek arra, hogy a szövetkezetek oly számban keletkezzenek s annyi segélyforrás fölött rendelkezzenek, amennyi az egész ország kisgazda- és iparos-osztályának felsegélésére szükséges. Ennek folytán nem maradt más hátra, minthogy maga az állam járuljon hozzá a szövetkezetek alapításához és támogatásához, ha azt akartuk, hogy az általuk elérendő cél minél előbb teljesen megvalósuljon. Evégből leghelyesebbnek mutatkozott a szövetkezetek állami támogatását oly szervezet keretébe foglalni, mely az állami közigazgatástól független, önálló országos pénzintézet jellegével bír s maga is szövetkezeti alapra van fektetve, melynek alaptőkéjéhez és költségeihez az államkincstár csak mérsékelt összegekkel járul s amelybe a társadalmi erők s főleg maguk a szövetkezetek is bele

[1]) V. ö. részletesebben *Szerző* A gazdasági és ipari hitelszövetkezetekről szóló törvény magyarázata. Budapest, 1898.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

vannak vonva, úgy hogy ezek nemcsak mint hitelnyerők szerepelnek, hanem a közös cél eléréséhez saját tőkéikkel is hozzájárulnak és az ügyvezetésre hozzájárulásuknak megfelelő befolyást gyakorolnak. Ezt a szervezetet állította fel az 1898 : XXIII. tc. »Országos központi hitelszövetkezet« cég alatt s a szövetkezetek előmozdítása és támogatása ezen intézet által képezi az idézett törvény tulajdonképeni célját és súlypontját.

II. Midőn azonban az állam maga vállalkozott arra, hogy a kisebb gazda- és iparos-osztályt szövetkezeti úton támogatásban részesítse: egyszersmind biztosítékokat kellett felállítani arra nézve, hogy csak oly szövetkezetek részesíttessenek ezen támogatásban, melyek minden nyerészkedési cél mellőzésével valóban emberbaráti, *altruisztikus* irányban akarják a kisebb gazda- és iparos-osztály anyagi érdekeit szolgálni. A keresk. törvény ily biztosítékokat nem nyújt, sőt annak intézkedései lehetővé tették és teszik, hogy a szövetkezetek a kapzsi nyerészkedési vágy kielégítésére és a tapasztalatlan és hiszékeny emberek kizsákmányolására használtassanak fel. Minthogy pedig a szövetkezeti jog általános reformja egyelőre mellőztetett, a támogatandó szövetkezetek önzetlen működésének biztosítékai ezen támogatás szervezésével kapcsolatban szintén az 1898 : XXIII. tcikkben állíttattak fel, még pedig úgy, hogy e biztosítékokat magában foglaló s a keresk. törvénytől lényegesen eltérő, bár általa kiegészítendő (l. fent. 101*a* §.) jogrend, mint a támogatás alapfeltétele, a törvény I. címében előrebocsáttatott s az Országos központi hitelszövetkezet szervezete és jogviszonyai azt követőleg a II. címben szabályoztattak. E viszonyból mindazonáltal nem következik, mintha a gazdasági és ipari hitelszövetkezeteknek ez az új jogrendje kizárólag azon szövetkezetek számára állana fenn, melyek az Országos központi hitelszövetkezet kötelékébe lépnek. Az új törvény abból indul ki, hogy az általa felállított jogrend az állami támogatástól függetlenül önmagában véve is megfelelőbb az önzetlenül működő szövetkezetek számára s azért megengedi, hogy oly szövetkezetek is helyezkedhessenek annak uralma alá, melyek a központi hitelszövetkezet támogatására nem szorulnak s annak tagjai lenni nem akarnak. Ehhez képest az új törvény alapján is kétféle szövetkezeteket kell megkülönböztetni:

1. olyanokat, melyek az Országos központi hitelszövetkezet kötelékébe tartoznak s ennek folytán kényszerítőleg *(imperative)* az új törvény alatt állanak; és

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

2. olyanokat, melyek ezen kötelékén kívül állanak, s szabad választással *(facultative)* a keresk. törvény kizárólagos alkalmazása helyett az új törvény alá helyezkednek. Az utóbbiak a központi intézet kötelékébe tartozó szövetkezetektől nemcsak ezen kapcsolat s az azzal járó támogatás és ellenőrzés hiánya által különböznek, hanem ez a körülmény azt is maga után vonja, hogy bizonyos kiváltságok, melyeket a törvény a központi intézet köteléki viszonyától tesz függővé, mint nevezetesen a 23. §-ban megállapított elsőbbségi jog és a 47. §-ban kimondott adó- és illetékmentesség, reájuk nem terjednek ki (l. a köv. §-t).

III. Az 1898 : XXIII. tc. új jogrendje, miként címe is mutatja, elvileg csak a gazdasági és ipari hitelszövetkezetekre nyer alkalmazást.[2]) Mindazonáltal nincs kizárva, hogy a hitelszövetkezeteken kívül más célú gazdasági és ipari szövetkezetek is ne alakulhassanak az új törvény szerint s a pénzügyminiszter fel van hatalmazva arra, hogy ilyen szövetkezeteknek az Országos központi hitelszövetkezet kötelékébe való felvételét is engedélyezhesse.[3]) Megengedi továbbá az új törvény, hogy annak értelmében necsak új szövetkezetek alakuljanak, hanem az új törvény hatályba lépte előtt keletkezett gazdasági és ipari szövetkezetek az új törvény értelmében átalakulhassanak és pedig úgy, hogy az eddigi alapszabályokban megállapított felelősség továbbra is megtartható.[4]) Az új törvény alkalmazása azonban mindenesetre feltételezi, hogy a szövetkezet alakulása vagy átalakulása az új törvény szerint a cégbejegyzési kérvényben, a cégjegyzékben és a bejegyzés közzétételében világosan kitétessék ; az Országos központi hitelszövetkezet kötelékébe belépő szövetkezeteknél még az is megkívántatván, hogy a belépés a szövetkezet cégében is kitüntettessék.[5])

---

[2]) Ennek okairól l. *Szerző* id. m. 14., 15. l.

[3]) L. id. t. 81. §. és hozzá *Szerző* id. m. 143., 144. l.

[4]) L. id. t. 46. §. Ily szövetkezetek tehát az új törvény alapján is működhetnek korlátlan, vagy az új törvényben megállapítottnál (l. köv. §.) kisebb vagy nagyobb korlátolt felelősség mellett. — Az új törvény hatályba lépte után keletkezett szövetkezeteknél ily átalakulás már nem lehetséges, sem a keresk. törvényről az új törvényre, sem megfordítva.

[5]) L. id. t. 6., 46., 52. §§.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

113*b* §.

A gazdasági és ipari hitelszövetkezetek alakítása és jogviszonyai.

A főbb eltérések, melyeket az 1898 : XXIII. tc. a gazdasági és ipari hitelszövetkezetekre nézve, szemben a keresk. törvénynyel, megállapít, következők : [1])

I. A l a k í t á s. Míg a keresk. törvény szerint bárki alakíthat szövetkezetet, addig az új törvény alá eső gazdasági és ipari hitelszövetkezet csakis közigazgatási hatóság, nyilvános testület (gazdasági egylet, keresk. és iparkamara, ipartestület) vagy az Országos központi hitelszövetkezet közreműködésével alakulhat (id. t. 2. §.). E közreműködés azonban nem »alapítás« a K. T. értelmében, amely alapítói felelősséget vonna maga után, hanem egyrészt annak ellenőrzésére terjed ki, hogy a szövetkezet megalakulásakor az új törvény rendelkezései megtartassanak (2. §. 2. bek.), másrészt az érdekeltek ösztönzésére, vezetésére, útbaigazítására s általában mindarra, ami a szövetkezet helyes megalakításához és szervezéséhez szükséges. Belépés a szövetkezet megalakítása végett a szövetkezet alapszabálytervezetének sajátkezű aláírása vagy kézjeggyel két tanú előtt való ellátása által (3. §.).[2]) Az alapszabályokba, azon felül amit a K. T. előír, fel kell venni, hogy a szövetkezet üzletét nemtagokra ki nem terjesztheti, kivétel takarékbetétek elfogadása és más intézeteknél való elhelyezése, valamint nemtagoktól való hitelnyerés; ugyancsak meg kell határozni az alapszabályokban az egyes tagnak nyújtható hitel legmagasabb összegét és a hitelnyújtás feltételeit (4. §.). Alakuló közgyűlés vezetése a közreműködő hatóság, testület vagy központi hitelszövetkezet kiküldöttje által; határozatképességhez legalább 14 aláíró jelenléte, mindenik tagnak egy szavazata, érvényes határozathoz a jelenlevő tagok általános szótöbbsége (5. §.). Az alapszabályokat, az alakuló közgyűlés jegyzőkönyvét és a cégbejegyzési kérvényt a kiküldött is aláírja (6. §.). Fióktelep nem állítható fel és működés a szövetkezet kerületén túl ki nem terjeszthető. E kerület a szövetkezet székhelyét képező községen kívül más községet vagy községeket csak akkor foglalhat

---

[1]) E helyen csak a törvény lényegesebb rendelkezéseinek vázlatos ismertetésére szorítkozunk. A magyarázatot l. *Szerző* id. munkájában.

[2]) Külön tervezet, miként a K. T. szerint, nem szükséges.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

magában, ha azok ugyanazon vagy a szomszédos körjegyzőséghez tartoznak vagy közvetlenül határosak (7. §.).

II. A tagok jogviszonyai.

1. Belépés. Feltétel: teljes kor, lakás a szövetkezet területében és szabad vagyoni rendelkezés. Egyéb feltételek az alapszabályok szerint. Jogi személyek is felvehetők (8. §.). Belépés a szövetkezet megalakulása után két tanú előtt sajátkezű aláírással vagy kézjeggyel ellátott írásbeli nyilatkozat által, melyben a belépni szándékozó egyúttal elismeri, hogy az alapszabályoknak a tagok jogaira és kötelezettségeire vonatkozó határozatai és a szövetkezet vagyoni állapota vele közöltettek. Elfogadás iránti határozat legkésőbb 30 nap alatt; ha megtörtént, azonnali értesítés s a tagok névjegyzékébe való bejegyzés, de a belépő már a belépés elfogadásával tekintetik a szövetkezet tagjának (9. §.).

2. Üzletrészek. Kötelezettség egy üzletrész befizetésére már a belépés tényénél fogva,[2a]) de a belépéskor vagy később több üzletrész is jegyezhető (10. §.). Az üzletrészek csak névre szólhatnak s legfeljebb 100 korona névértékben állapíthatók meg, mely a szövetkezet fennállása alatt sem fel nem emelhető, sem le nem szállítható (11. §.).

3. Nyereség. Legalább 10% a tartalékalap javára levonandó s az üzletrészek után az üzleti év elején mutatkozó befizetések arányában fizetendő, vagy ha még teljesen be nem fizettettek, a javukra írandó osztalék 5%-ot meg nem haladhat (12., 13. §.).

4. Veszteség. Fedezet elsősorban a tartalékalapból. Ha ebből ki nem kerül, lejegyzés az üzletrészekből, ugyanazon arányban mint a nyereség. Ha a befizetett üzletrészek sem elégségesek, veszteség törlesztése a további befizetésekből és későbbi nyereségekből, vagy az alapszabályok és közgyűlési határozat alapján az üzletrészek névértékének még egyszeres összegéig terjedő befizetéséből (14. §.).

5. Felelősség. Csak korlátolt, de legalább az üzletrész ötszörösséig, mely az alapszabályokban annak tízszereséig terjeszthető ki (15. §.). Behajtás kizárólag a csődeljárásban folyamatba tett kivetési eljárás útján; külön kereset vagy kifogás az egyes tagok ellen teljesen kizárva (16. §.). Kivált tagok csak 6 hónapig, de a benmaradtakkal egyenlően, tehát a kiválás utáni adósságokért is, felelősek (17. §.).

[2a]) De ha részletekben fizetendő be s a tag kilép, csak a kilépésig fizetendő részletek követelhetők: C. 852/905. (D. IV. f. 5. 229. l.)

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

6. K i v á l á s. Kilépés 4 heti felmondás mellett, mely alapszabályilag legfeljebb 6 hónapra terjeszthető ki. Felmondás a községi előljáróság előtt is, ha az igazgatóság annak elismerését megtagadja (18. §.). Kizárás csak az igazgatósági tagok $^2/_3$ szavazatával, a felügyelő bizottság hozzájárulásával és kötelezettségmulasztás miatt csak a megintéstől számított 4 hét elteltével (19. §.). Tagsági minőség megszűnése a szövetkezet irányában a kiválás bejegyzéséről szóló értesítés elküldésével, vagy amikor ez megtörténhetett volna ; harmadik személyek irányában a bírósági névjegyzékhez történt bejelentéssel, vagy a kivált tag vagy örököse által kért előzetes feljegyzéssel (20. §.). Beszámítás a kivált tag ellen a tartozás lejárata előtt is (21. §.). Üzletrész kifizetése az üzleti év befejezésétől számított 6 hó után, ha a szövetkezet időközben fel nem oszlott. (22. §.).[3])

7. E l s ő b b s é g. Országos központi hitelszövetkezet kötelékébe tartozás feltétele mellett elsőbbségi kielégítési jog a tagok összes ingó vagyonára, végrehajtás vagy csőd esetében minden más, törvényes elsőbbséggel nem bíró és a belépés után keletkezett követelés előtt (23. §.).[3a])

III. S z e r v e z e t.

1. K ö z g y ű l é s. Összehívás az igazgatóság által ; tagok $^1/_{10}$-részének kívánságára bármikor, esetleg a bíróság által (25. §.). Minden tagnak egy szavazata van, tekintet nélkül az üzletrészekre (26. §.). Határozatképességhez a tagok $^1/_4$-részének jelenléte, különben új közgyűlés, mely kevesebb taggal is határozatképes (27. §.). Kifejezett rendelkezés az iránt, hogy a bíróság a közgyűlési jegyzőkönyveket haladéktalanul megvizsgálni és a törvény- vagy alapszabályellenes határozatokat 15 nap alatt megsemmisíteni köteles (28. §.). Emellett minden tagnak 15 napi kérvényezési joga a törvény- vagy alapszabályellenes határozatok megsemmisítése iránt, fenmaradván 3 évig a kereseti s azon túl is a kifogásolási jog, ha a tag ily határozat által jogaiban sérelmet szenved (29. §.).

2. I g a z g a t ó s á g. Legalább 3 személyből s legalább $^1/_3$-résznek a szövetkezet tagjaiból ; továbbá csak oly magyar honpolgárokból, kik írni tudnak, vagyoni tekintetben kifogás alá nem

[3]) L. fent 108. §. és alább köv. §. 7[a]) jegyz.

[3a]) A kir. kincstár adó- és illetékkövetelésével szemben ezen elsőbbség nem érvényesíthető. *Kolozsvári T.* 3864/903. (D. III. f. 25. 323. l.). De igen szerződés vagy végrehajtás által szerzett zálogjoggal szemben: **C.** 1463/909. (Ü. L. 1910. évf. 1. sz.), 4686/912. (K. J. 1913. évf. 7. sz.). Ellenk. *Szászy-Schwarz* Jogállam IX. évf. 8. füz.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

esnek s nyereségvágyból eredt bűncselekmény miatt el nem ítéltettek. Javadalmazása együttvéve a tiszta jövedelem 10%-át meg nem haladhatja (30. §.). Választás legfeljebb 3 évre s elmozdítás bármikor, minden kártérítési igény kizárásával (31. §.). Cégjegyzés legalább két tag által s nem írásban tett nyilatkozat érvényéhez is két tag együttes hozzájárulása (32. §.). Mérleg felállítása hasonló szabályok szerint, mint a részvénytársaságnál (K. T. 199. §.), úgy hogy az üzletrészekre történt befizetések, miként a befizetett alaptőke, a tartozások közé veendő fel; az üzletrészekre még befizetendő összegek azonban a követelések közé csak annyiban vehetők fel, amennyiben az üzleti évben esedékesekké váltak (33. §.). Igazgatóság elleni keresetekre 3 évi elévülés a kiválás napjától s kifejezett elismerése az egyes tagok egyéni keresetének, mely csak azzal van korlátozva, hogy amennyiben az igazgatóság által az egyes tagnak okozott kár a szövetkezet kárában bennfoglaltatik, a tag csak akkor követelhet önállóan kártérítést, ha a közgyűlés a kereset megindítására vonatkozó indítványt mellőzi (34. §.). Végül kimondva, hogy az igazgatóság az általa alkalmazott megbízottak eljárásáért épúgy felelős, mintha maga járt volna el; c é g v e z e t ő azonban ki nem rendelhető (35. §.).

3. F e l ü g y e l ő b i z o t t s á g. Összeállításra, választásra javadalmazásra, elmozdításra és felelősségre nézve ugyanazon szabályok, mint az igazgatóságnál; egyszersmind kimondva, hogy a felügyelő-bizottság tagjai az igazgatóság tagjaival sem fel- vagy lemenő ágban, vagy az oldalágon első ízig rokonságban, sem első ízig sógorságban nem állhatnak (36. §.). Hatáskör és kötelességek szabatosabban körülírva, kimondatván, hogy a felügyelő bizottság tagjai az igazgatóság üléseiben jelen lehetnek és az igazgatóságtól bármikor felvilágosítást kérhetnek (37. §.). Emellett bizonyos preventív ellenőrzés: felügyelő bizottság előzetes hozzájárulása az igazgatósági és felügyelő bizottsági tagoknak adandó hitel engedélyezéséhez és az általuk a szövetkezet irányában vállalandó jótállás elfogadásához (38. §.).[4])

IV. F e l o s z l á s.

1. Felszámolókat, fontos okokból, a felügyelő bizottság vagy a tagok $^1/_{10}$-részének kérelmére, avagy hivatalból a cégjegyzékbíróság is rendelhet, s ugyanez a felszámolói megbízást, minden

[4]) Az Országos központi hitelszövetkezet kötelékében ezenfelül még ennek igazgatóságának engedélye is (id. §. 2. bek.).

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

kártérítési igény nélkül, bármikor visszavonhatja (39. §.). Képviselet és cégjegyzés legalább két felszámoló által. Hatáskör harmadik személyek irányában és felelősség ugyanaz, mint az igazgatóságé (40. §.).[5])

2. Vagyonfelosztásnál a tartalékalap 50%-a a szövetkezet kerületébe tartozó községek szegényalapjának javára fordítandó (41. §.).

3. Csőd esetében alkalmazandó kivetési eljárás hatályosabban és egyszerűbben szabályozva mint a Csődtörvényben. Így a járulékkimutatás elkészítése mindjárt a csőd kezdetén a mérleg elkészülte után; újabb kivetés, tekintettel különösen az egyéni behajtás mellőzésére, nemcsak még egyszer, hanem annyiszor, ahányszor szükséges; esetleges többletfizetés esetében aránylagos visszafizetés; jogorvoslat kizárása, e helyett megtámadási kereset (42—45. §.).

V. Kedvezmények. Az Országos központi hitelszövetkezetbe való belépés feltétele mellett:

1. Felmentés a nyilvános számadásra kötelezett vállalatok és egyletek adója, jövedelmi pótadó, törvényhatósági és községi adó, útadó, kereskedelmi kamarai illeték alól.

2. Bélyeg- és illetékmentesség a törvényben közelebbről megjelölt ügyletek és okmányokra nézve (47. §.).[6])

113c. §.

Az Országos központi hitelszövetkezet.

Az Országos központi hitelszövetkezet az állam támogatásával, Budapesten felállított pénzintézet, melynek célja általában a gazdasági és ipari hitelszövetkezetek ügyének előmozdítása és különösen azok hiteligényeinek kielégítése (1898 : XXIII. tc. 48. §.).[1]) Mint szövetkezet szintén a keresk. törvénynek a szövet-

[5]) V. ö. fent. 67. §. 6. jegyzet.

[6]) Kiterjed a céghirdetési díjra is: B. T. 3616/907. (H. D. II. 124. l.) C. 1050/910. (H. D. IV. 365. l.).

[1]) Az Orsz. központi hitelszövetkezet felállítása óta oly nagyarányú fejlődést mutat fel, amely a hozzákötött reményeket messze felülmúlja s az 1898 : XXIII. tc. nagy sikerét tanúsítja. Így az 1912. év végén már 2412 szövetkezet tartozott kötelékébe, 7777 községre terjedő működéssel, 665.333 taggal, 1,243.791. üzletrésszel, 63,211.216 K értékben, 119,381.900 K. takarékbetétekkel. Maga a központ 1912-ben több mint 100 millió K-át

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

kezetekre vonatkozó határozatai alá esik, de ezek reá is csak annyiban nyernek alkalmazást, amennyiben az id. tc. eltérő intézkedéseket nem állít fel (48. §. 2. bek.). A lényeges eltérések s azok a jogok és kiváltságok, melyekkel ezen intézet felruháztatott, a következők : [2])

I. A l a k í t á s. Kétféle tagok : 1. alapító, vagyis oly tagok, kik a központi hitelszövetkezet alaptőkéjéhez egy vagy több alapítványi üzletrésszel járulnak ; 2. rendes tagok, vagyis oly gazdasági és ipari hitelszövetkezetek, melyek az 1898 : XXIII. tc. rendelkezéseinek megfelelnek és a központi hitelszövetkezetbe belépnek (49. §.). Bejegyzés a keresk. cégjegyzékbe csakis egy millió korona névértékű alapítványi üzletrész jegyzése és befizetése után (50. §.).[3])

II. A t a g o k j o g v i s z o n y a i.

1. A l a p í t ó t a g o k. Felelősség csak 1000 korona névértékű alapítványi üzletrészeik erejéig ; részesedés az intézet vagyonában és jövedelmeiben csak annyiban, hogy üzletrészeik alapszabályszerű visszafizetését és legfeljebb 4% osztalékot követelhetnek ; szavazati jog az alapszabályok szerint ; [4]) üzletrész visszafizetésével tagsági jog megszünik (51. §.).[5])

2. R e n d e s t a g o k. Belépés az illető szövetkezet közgyűlési határozata alapján (52. §.) s legalább egy 200 koronáról szóló szövetkezeti üzletrésszel (53. §.). Felelősség annak ötszörösével s osztalék legfeljebb 4%-áig (54. §.).

3. N y e r e s é g f e l o s z t á s. Elsősorban 10% tartalékalapra, további 10% a kötvények külön biztosítéki alapjára (lásd alább), azután az alapítványi üzletrészek 4%-ig terjedő osztalékára és ennek fedezése után a szövetkezeti üzletrészek 4%-ig ter-

---

bocsátott a kötelékébe tartozó szövetkezetek hiteligényeinek kielégítésére. L. az intézet 1912. évi üzleti jelentését. Az Orsz. K. H. nagy sikere a külföld figyelmét is megragadta s már utánzásra talált Bulgáriában és Ausztriában.

[2]) Bővebben erre nézve is l. *Szerző* id. m. 104. s k. l.

[3]) Az alakuló közgyűlés 1898. dec. 4-én tartatott meg 3,034.000 korona alapítványi üzletrész jegyzése után.

[4]) Az alapszabályok 40. §-a szerint minden teljesen befizetett üzletrész egy szavazatra jogosít ; de az államot az általa befizetett üzletrészek után több szavazat nem illeti meg, mint amennyivel a többi alapító és rendes tagok az illető közgyűlésen birnak.

[5]) Átruházás lehetséges, de önkéntes kilépés, felmondás nem. Lásd Alapszab. 14., 15. §§.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

jedő osztalékára. Maradék a tartalékalap és külön biztosítéki alap közt megosztandó (50. §.).

4. Felügyelet és ellenőrzés. Központi intézet az egyes szövetkezetek igazgatóságába és felügyelő bizottságába egy-egy tagot nevezhet ki (56. §.). Ügykezelésük ellenőrzése és felügyelete az alapszabályok szerint; esetleg az illető igazgatóságot felfüggesztheti s ideiglenes ügyvezetés iránt intézkedhetik, ha a felügyelő bizottság a K. T. 195. §. értelmében a közgyűlést összehívja (57. §.). Alapszabályok módosítása csak a központ jóváhagyásával (58. §.). Központ igazgatósága határozza meg a szövetkezetek általános üzleti feltételeit, s takarékbetétek elfogadása s kölcsönvétel harmadik személyektől csak annak engedélyével (59. §.).

5. Szövetkezetek kiválása. Csakis közgyűlési határozat alapján, felmondási idő egy év.[6]) Kizárás kötelezettségmulasztás esetében, de csak az eredménytelen megintéstől számított 30 nap mulva (60. §.).[7])

6. Egyéb jogok a szövetkezetekkel szemben. Feloszlatási jog, ha a szövetkezet üzletrésztőkéjének felét elvesztette, ily esetben felszámolók kinevezése a központ által (61. §.).[7a]) Egyesülés csak a központ beleegyezésével s az általa kiküldött szakértő vagyonbecslése alapján (62. §.). Csődnyitás a központ kérelmére, elrendelése tárgyalás nélkül, tömeggondnok kinevezése az ő javaslatára és díjazása a vele történt megállapodás alapján (63. §.). Fedezetlen tartozás azonnali kifizetése vagy biztosítása, tekintet nélkül a lejáratra (64. §.). Elsőbbségi kielégítési jog a szövetkezet összes ingó vagyonára, végrehajtás vagy csőd esetében minden más törvényes elsőbbséggel nem bíró követeléssel szemben.[8]) Kielégítési jog a szövetkezet által vagy részére a központ birtokába bocsátott pénzekből, váltókból és értékpapirokból minden tulajdoni és elsőbbségi igényre való tekintet és bírói felhatal-

[6]) L. Alapszab. 27. §.

[7]) L. Alapszab. 29. §.

[7a]) A felmondott üzletrész kifizetésére szabott 6 hónapi határidő (22. §.) nem a feloszlásnak tudomásvételétől a közgyűlés által, hanem a feloszlás kimondásától számítandó, — ugy, hogy ha ezen időpontig a 6 hó még nem telt el, a szövetk. tag csak a felszámoláskor reá eső vagyonrészt követelheti: C. 1011/904. (D. IV. f. 3. 135. l.)

[8]) Ez megfelel a szövetkezeteknek saját tagjaikkal szemben adott elsőbbségi jognak (l. a megelőző §-t), de ennél még tágabb, mert a belépés előtti hitelezőkkel szemben is fennáll.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

mazás vagy közbenjárás nélkül az általa legalkalmasabbnak talált módon (65. §.).[9])

III. Szervezet.

1. Igazgatóság áll egy elnökből, két alelnökből és 12 tagból. Az elnököt a pénzügyminiszter előterjesztésére a király, az egyik alelnököt a kereskedelmi, a másikat a földmívelésügyi miniszter nevezi ki. Tagok közül kettőt a pénzügyminiszter, négyet az alapító tagok, hatot a rendes tagokul belépett szövetkezetek választanak, utóbbiak azonban csak az első üzleti évet követő rendes közgyűléstől (66. §.). Az igazgatóság saját kebeléből egy vagy több ügyvezető igazgatót választ, kiket a pénzügyminiszter nevez ki (66. §. 3. bek.). Emellett külön végrehajtó bizottság az ügyvezető igazgatókból és egy vagy több igazgatósági tagból;[10]) vidéken a szövetkezetekkel való érintkezés megkönnyítése és ellenőrzése céljából képviselőségek, Horvát-Szlavonországok területén legalább egy okvetlenül (67. §.).

2. Felügyelő bizottság 6 tagból,[11]) kik közül egyet a pénzügyminiszter nevez ki (66. §. 4. bek.).

IV. Állami felügyelet. Központi hitelszövetkezet ügykezelése a kormány felügyelete és ellenőrzése alatt, amely a pénzügyminiszter által kinevezett kormánybiztos útján gyakoroltatik, ki a közgyűléseken és igazgatósági üléseken résztvesz és a törvénybe vagy az alapszabályokba ütköző határozatok ellen óvást emelhet, mely által az illető határozat végrehajtása a pénzügyminiszter határozatáig felfüggesztetik (68. §.). Alapszabályok s azok módosításai pénzügyminiszter jóváhagyásához kötve, cégbejegyzés csak ennek megtörténte után (69. §.).[12])

V. Kötvények kibocsátása. Az üzletrésztőke és a bankszerű pénzforrások (visszleszámítolás, betétek stb.) mellett, melyek esetleg nem lesznek elégségesek a szövetkezetek hiteligényeinek kielégítésére: kiváltságos pénzforrás, mely abban áll, hogy a központi hitelszövetkezet kamatozó és törlesztés alá eső kötvényeket bocsáthat ki oly kölcsönkövetelésekre, melyekkel a kötelékébe tartozó szövetkezetek saját tagjaik irányában írásbeli

---

[9]) Ez még kiegészíttetik a 77. §-ban adott végrehajtási kiváltsággal. L. alább.

[10]) L. Alapszab. 55. §.

[11]) L. hozzá Alapszab. 57. §.

[12]) Az eredeti alapszabályok a pénzügyminiszter 1898. dec. 18-án 3389. sz. a. kelt leiratával hagyattak jóvá.

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

kötelezvény alapján bírnak s amelyek a központi hitelszövetkezetre az illető szövetkezet készfizetői jótállása mellett átruháztattak (70. §.). E kötvények névértéke azonban a szövetkezetek által átruházott kölcsönkövetelések tőkeösszegét meg nem haladhatja (71. §.) s azok biztosítására külön 3 millió koronát tevő biztosítéki alap létesítendő (72. §.), melynek tízszeresét a kibocsátott kötvények névértéke meg nem haladhatja (73. §.). A kötvények egészben véve ugyanazon előnyökkel (adómentesség, óvadékképesség stb.) vannak felruházva s ugyanazon nyilvántartás alá esnek, mint az 1897 : XXXII. tc.-ben szabályozott községi és más kötvények (74. §.) ; emellett a kibocsátás és beváltás a kormánybiztos ellenőrzése alatt áll (75. §.).

VI. Egyéb kiváltságok. Könyvek és könyvkivonatok közokiratok bizonyító erejével (76. §.). Átruházott szövetkezeti kötelezvény és könyvkivonat alapján az átruházó szövetkezet mint készfizető jótálló ellen egyenes végrehajtás épúgy mint a közjegyzői okiratok alapján ; az eredeti adós s készfizető kezesei ellen veszélykimutatás nélkül biztosítás (77. §.).

VII. Állami kedvezmények :

1. egy millió korona alapítványi üzletrészek ;

2. három millió korona italmérési kötvények a biztosítéki alapra ;

3. 100.000 korona hozzájárulás az alapítási és első szervezési költségekhez ;

4. évi 100.000 koronáig terjedő hozzájárulás az üzemköltségekhez ;

5. adó-, illeték- és portómentesség (78., 79. §§.).

DTT - Magyar Jogi Portál 2018 — Országgyűlési Könyvtár (www.ogyk.hu)

ORSZÁGGYŰLÉSI
·KÖNYVTÁR·

DTT1_OGYK_000464321_04383543

Nagy Ferenc
A magyar kereskedelmi jog kézikönyve
1913

https://go.ogyk.hu/ogy01-000464321

A digitalizálás az Országgyűlési Könyvtár Digitalizáló Műhelyében készült a "DTT – Magyar Jogi Portál" projekt (2018) keretében.

Attribution (CC-BY-4.0)
Nevezd meg!